

Sveučilište u Zagrebu

FILOZOFSKI FAKULTET

Violeta Moretti

**JEZIK I STIL LATINSKIH PJESNIČKIH
POSLANICA PAVLA RITTERA
VITEZOVIĆA**

DOKTORSKI RAD

Zagreb, 2014.

Sveučilište u Zagrebu

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Violeta Moretti

**THE LANGUAGE AND STYLE OF THE LATIN VERSE
EPISTLES OF PAVAO RITTER VITEZOVIĆ**

DOCTORAL THESIS

Zagreb, 2014

University of Zagreb

FILOZOFSKI FAKULTET

VIOLETA MORETTI

**JEZIK I STIL LATINSKIH PJESNIČKIH
POSLANICA PAVLA RITTERA
VITEZOVIĆA**

DOKTORSKI RAD

Mentorica: Dr. sc. Gorana Stepanić

Zagreb, 2014.

University of Zagreb

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Violeta Moretti

**THE LANGUAGE AND STYLE OF THE LATIN VERSE
EPISTLES OF PAVAO RITTER VITEZOVIĆ**

DOCTORAL THESIS

Supervisor: Gorana Stepanić, Ph.D.

Zagreb, 2014

O mentorici

Gorana Stepanić rođena je 1973. u Zagrebu. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1997. je diplomirala komparativnu književnost i latinski jezik. Magistrirala je 2001. s temom iz novolatinske hrvatske epike 17. stoljeća («Jišajida» Kajetana Vičića), a doktorirala 2005. (Hrvatsko pjesništvo na latinskom u sedamnaestom stoljeću: stilske tendencije i žanrovski inventar) na Sveučilištu u Zagrebu (mentor D. Novaković). Od 1997. do 2008. radila je kao asistentica, donosno docentica na Odsjeku za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu te kao znanstveni novak, odnosno istraživač na projektu Neolatina Croatica. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu predavala je hrvatski latinizam, rimsku književnost i metriku za studente latinskog, a honorarno je predavala i kolegije o hrvatskom latinizmu za studente kroatistike. Od 2009. radi kao docentica na Odsjeku za romansku i klasičnu filologiju Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, gdje predaje kolegije iz rimske književnosti i recepcije antike.

Glavni joj je znanstveni interes hrvatska novolatinska književnost. Sudjelovala je na dvadesetak znanstvenih i stručnih skupova u Hrvatskoj i inozemstvu. Objavila je niz znanstvenih i stručnih članaka o hrvatskim latinistima (Marulić, Vičić, Vitezović, B. Bošković, Bruerević, Čobarnić, Gradić, Đurđević). Bavi se i prevođenjem s klasičnog (Ciceron) i humanističkog latinskog (More, Alberti, Petrarca, Poggio, Althusius, Zanchi, Gučetić, itd.).

Zahvale

Zahvaljujem akademiku dr. sc. Darku Novakoviću, koji mi je ljubazno učinio dostupnima digitalne reprodukcije rukopisa Vitezovićevih poslanica iz Arhiva HAZU te iz Zbirke rukopisa i starih knjiga iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice, nabavljenih na teret projekta „Neolatina Croatica: kritička izdanja, komentari, interpretacije“.

Zahvalna sam voditelju Zbirke rukopisa i starih knjiga iz NSK Ivanu Kosiću za podatke vezane uz povijest ondje smještenih rukopisa.

Svesrdna hvala mentorici dr. sc. Gorani Stepanić za budno praćenje, pomoć i trud oko izrade doktorata.

Zahvaljujem dr. sc. Nevenu Jovanoviću, koji je prijepis Vitezovićevog poslaničkog korpusa postavio na stranice *Croatiae auctores Latini (CroALa). Collectio electronica*.

Također, zahvaljujem dr. sc. Mislavu Beniću za korisne sugestije i dr. sc. Dijani Sorić za pomoć oko nabavke teže dostupnih bibliografskih jedinica.

Sažetak

Rad se temelji na originalima rukopisa latinskih pjesničkih poslanica Pavla Rittera (oko 9000 stihova). Sadržava prvo izdanje ove vrijedne građe opremljeno kritičkim aparatom. U radu je i književnopovijesni i književnoteoretski predgovor, a težište je na opisu jezika i stila epistolarija. Jezični opis potvrdio je pretpostavku da je latinitet Vitezovićevih poslanica na visokoj razini. U njemu su prisutna neka od tipičnih obilježja vremena, kao što su grafijska variranja. U morfologiji nema osobitih odstupanja od klasičnog latiniteta. Sintaksa i metrika najčešće se skladno preklapaju. Analiza stila pokazala je dobro poznavanje nužnosti epistolografije i autorovu mogućnost da se njima služi. Mnoge poslanice graniče s epigramom, a takvo prelaženje žanrovskih granica (koje je u Vitezovića pogotovo izraženo kao tematska raznolikost) obilježje je ranonovovjekovne epistolografije. Bliskim baroku čini ga uporaba *conchetta* i općenito *stile acuto*, prisutnoga uglavnom u kratkim poslanicama. Poslanice su sadržajno bogate, a sadržaji obuhvaćaju i literarne teme i pitanja svakodnevice. Unatoč velikom interesu za politiku i državna pitanja, te su teme u korpusu iznenađujuće slabo zastupljene.

Priređivanjem, digitalizacijom i kritičkim izdavanjem dosad neobjavljene građe ona je postala dostupna javnosti. Osvjetljavanje osobitosti jezika i stila Vitezovićevih pjesničkih poslanica pridonosi poznavanju njegova pjesničkog izraza na latinskom jeziku i poetike te pjesničkog izraza na latinskom sjevernih hrvatskih zemalja druge polovice 17. i ranog 18. st.

Ključne riječi: Pavao Ritter Vitezović, epistolografija, 17. stoljeće, hrvatski latinizam, jezik i stil, *editio princeps*.

Summary

The dissertation *The Language and Style of the Latin Verse Epistles of Pavao Ritter Vitezović* is based on the originals of Pavao Ritter Vitezović's poetical epistles stored in the HAZU Archive as two books registered as rkp. II d. 147 (containing all in all 37 epistles) and three books covering the years from 1701 to 1703 (containing 279 epistles) registered as rkp. IV c 4, as well as on two collections from the National and University Library of Zagreb registered as R3460 and R3461. All the collections of Vitezović's Latin epistles are the author's original manuscripts, mostly his own compilatory transcripts in different phases of editing. There are no spare copies, and only a few epistles were transcribed by a different hand. Two books of epistles, stored in the HAZU Archive, show signs of abundant editing, but were not finished and published: in IV c 4 the year 1703 is only begun, while II d 147 is incomplete and contains unfinished epistles. R3460 from the National and University Library of Zagreb shows early signs of compiling (the epistles are copied, mostly chronologically ordered and numbered, there are many corrections and rearrangement of contents, while the epistles he had been receiving remained uncopied). R3461 is almost totally unedited, although there are some signs of compiling. The general impression, however, is of the epistles having been piled up and waiting to be edited, just as it was done, or rather begun to be done, with R3460. Vitezović's epistles do not bear complicated titles: most titular formulas follow a simple pattern, subsumable as follows: preposition *ad* + (*D(ominum)*) + (attribute/apposition) + nomen (+ extended apposition). Dative formulas appear less frequently and mostly in the years between 1682 and 1684. The titles contain *Ad eundem*, which confirms that Vitezović was working on systemizing the epistles into collections. Such attempts are best visible in the years 1676-1677 and 1701-1703.

The first step of the present work on the epistles consisted of copying and digitizing the manuscripts. The transcription was made on the basis of scanned copies, which, for the sake of accuracy, was closely followed by additionally consulting the originals. Parallel to it was articulating a material description of the manuscripts, according to the accepted criteria of classical philology. The characteristics of the manuscripts are meticulously described, including the comments on the margins, orthographical peculiarities, the way of using abbreviations and other special features. The transcript is provided with a critical apparatus. All of which grows into the first critical edition of Vitezović's epistles.

Attached to the edited text is a short preface involving literary history and theory, necessary for Vitezović's epistles to be defined in terms of genre, time and space, and for an elucidation of the history and tradition of verse correspondence. The description of the orthography (peculiarities at the phonological level, punctuation), morphology and syntax, as well as of the vocabulary, through analyses of Neo-Latin words, terms, toponyms, anthroponyms and similar peculiarities, confirmed the initial hypothesis that the Latin language of Vitezović's epistles is of a high order. It includes some typical characteristics of his age, such as writing variants or solutions different from what is nowadays perceived as classical Latin orthography. Vitezović's morphology presents no major deviations from classical Latin, except where for metrical reasons he resorted to solutions such as the ablative *-e* in adjectives of the third declension. After all, Vitezović put metrics before the forms and sound structures of his toponyms and anthroponyms. The syntax and the metrics mostly work in harmony.

Style analysis proved not only Vitezović's good mastery of the requirements specific to epistolography as genre, but also his ability to make free use of them. Many of his epistles verge on the epigram. Such crosscutting of genres (in Vitezović especially in the form of thematic variety) can be traced back to as early as humanistic epistolography. Close to the Baroque is Vitezović's use of the *conchetto* and, more generally, of the *stile acuto*, particularly in his shorter epistles.

The epistles are rich in content, ranging from everyday topics to contemporary literary and general subjects. Despite Vitezović's great interest in politics and state subjects, these play a surprisingly modest role in the corpus here presented.

By digitizing and critically editing this hitherto unpublished material, it has been my intention to make this valuable part of Vitezović's opus available to the larger public and more accessible for any further research (literary, cultural, historical and the like). It has been my firm conviction all along that elucidating the linguistic and stylistic peculiarities of Vitezović's poetical epistles contributes to our knowledge of his poetical expression in Latin and expands our understanding of his poetics. Last but not least, I hope this work will turn out to be another piece in the mosaic of Latin poetry in northern Croatia of the late seventeenth and early eighteenth centuries, a work yet to be done.

Key words: Pavao Ritter Vitezović, epistolography, 17th century, Croatian Latin culture, language and style, *editio princeps*.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. ŽIVOT I OPUS PAVLA RITTERA VITEZOVIĆA	4
2.1. Uvodno o autoru	4
2.1.1. Vitezovićeva slika u povijesti književnosti	4
2.1.2. Kratak životopis	7
2.1.3. Najpoznatija djela	8
2.2. Vitezovićeve poslanice u stihu	10
2.2.1. Recepcija	10
2.2.2. Korpus	12
2.2.3. Žanrovsko određenje – poslanica u stihu	12
2.2.4. Polifunkcionalnost poslanice	14
2.2.5. Adresati Vitezovićevih poslanica	16
2.2.6. Sadržaji i namjene	36
3. OPIS I POVIJEST RUKOPISA	46
3.1. Rukopisi iz arhiva HAZU-a	46
3.1.1. Rukopis II d 147	46
3.1.2. Rukopis IV c 4	47
3.2. Rukopisi iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice	50
3.2.1. Rukopis 3460	50
3.2.2. Rukopis 3461	55
3.3. Kratka povijest čuvanja građe	62
3.4. Zaključno o rukopisima	63

4. JEZIK I STIL	64
4.1. Jezik	64
4.1.1. Fonologija i grafijske osobitosti	64
4.1.1.1. Pravilnosti i odstupanja	65
4.1.1.2. Posebne grafije	69
4.1.1.3. Ostala grafijska svojstva rukopisa	71
4.1.1.4. Pogreške i ispravljanja	76
4.1.1.5. Zaključno o fonologiji i grafiji	76
4.1.2. Leksik	77
4.1.2.1. Vokabular	77
4.1.2.2. Onimija	83
4.1.3. Morfologija	119
4.1.3.1. Imenski oblici	119
4.1.3.2. Glagolski oblici	126
4.1.4. Sintaksa	128
4.1.4.1. Sintaksa padeža	129
4.1.4.2. Sintaksa rečenice	132
4.1.4.3. Iz sintakse glagola	136
4.1.4.4. Zaključno o sintaksi	139
4.1.5. Metrika	139
4.1.5.1. Vrste stiha u poslanicama	139
4.1.5.2. Suodnos jezika i metra	140
4.1.5.3. Greške	144
4.1.5.4. Zaključno o prozodiji	145
4.2. Stil	146
4.2.1. Naslovi poslanica	146
4.2.2. Otvaranja i zatvaranja poslanica	148
4.2.3. Formalni elementi i raspored građe	152
4.2.4. Topika i stilski ukrasi	156
4.2.4.1. Misaona topika	157
4.2.4.2. Jezična topika	168
4.2.4.3. <i>Ornatus</i>	181

5. ZAKLJUČAK	195
6. KRATICE I BIBLIOGRAFIJA	202
7. PRILOZI	215
Životopis autorice	236

1. UVOD

Pavao Ritter Vitezović (Senj, 1652. – Beč, 1713.), kao vrlo plodan i angažiran autor iz druge polovice 17. i početka 18. stoljeća, jedna je od važnijih osoba onovremene hrvatske kulturne i političke scene. Poznat je kao prvi profesionalni pisac u domaćoj književnosti, a osobito je istican kao povjesničar, autor proznih djela i djela u stihu u kojima u domoljubnom duhu tematizira nacionalnu povijest. Pisao je na hrvatskom i latinskom jeziku, a najpoznatija djela su spjev *Odiljenje sigetsko*, kronologija povijesnih zbivanja *Kronika aliti spomen vsega svijeta vikov*, *Croatia rediviva regnante Leopoldo Magno Caesare* (Zagreb, 1700. i Zagreb 1997.¹), *Bosna captiva* (Trnava 1712.), *Serviae illustratae libri octo* (Beograd 2010.), *Banologia, sive de banatu Croatiae...*, rkp., *Stemmatographia sive armorum Illyricorum delineatio* (Beč 1701.), spjev *Plorantis Croatiae saecula duo* (Zagreb 1703.), itd.

O Vitezoviću se najviše pisalo s historiografskog gledišta, dok je književni aspekt njegova opusa donedavno ostao gotovo zanemarenim. Iako je opsežan Vitezovićev prozni i pjesnički opus privlačio proučavatelje, neki njegovi dijelovi slabije su obrađivani te taj autor pruža široko polje za jezična, književna i druga istraživanja. Među neproučena djela pripadaju i njegove poslanice pisane latinskim jezikom, uglavnom elegijskim distihom, i one će biti predmetom ove disertacije. Taj dio Vitezovićeve epistolarne ostavštine ostao je u rukopisu i čuva se u Arhivu HAZU. Riječ je o dvije knjige pjesničkih poslanica iz godina 1676.-1677., arhivirane pod inventarnim brojem rkp. II d 147 (koje sadrže ukupno 37 poslanica), kao i tri knjige s godištima 1701.-1703. (sadrže 279 poslanica) arhivirane kao rkp. IV c 4.

Vitezovićeva epistolarna ostavština do danas je privukla malobrojne, tako da se povijest bavljenja ovim rukopisima može svesti na tek nekoliko ozbiljnijih razmatranja. Početkom XX. stoljeća povjesničar Vjekoslav Klaić upotrijebio ih je kao povijesno vrelo, odnosno izvor za poznavanje Vitezovićeva života te je, služeći se njima kao jednim od ključnih tekstova s biografskim podacima, sastavio biografiju koju je 1914. objavio pod naslovom „Život i djela Pavla Rittera Vitezovića“. No epistolarij je i dalje ostavio nerazmatranim s književnoga gledišta, što se mijenja u novije vrijeme: na Vitezovićeva je stihovana pisma u tom smislu pozornost svratio Darko Novaković u članku „Vitezovićevo ljubavno pjesništvo na latinskome“ (L&G, 2010.). U njemu se posvetio tumačenju pjesničkih poslanica upućenih ženama iz dvaju kodeksa iz NSK: *Epistolarum metricarum libri* i *Otia*

¹ Potonje u prijevodu Zlatka Pleše i s predgovorom Josipa Bratulića te iste godine u prijevodu Zrinke Blažević.

metrica... Novaković u njemu ukazuje da se one ne mogu „naivno čitati kao vjerodostojna autobiografska očitovanja“, na što upućuje njihova visoka literariziranost, a ljubavna elegija u epistolarnome obliku, poput one rimskoga pjesnika Ovidija, popularna je u baroknome pjesništvu. S književnog gledišta tih se poslanica dotaknula i Gorana Stepanić u doktorskoj disertaciji *Hrvatsko pjesništvo na latinskom u sedamnaestom stoljeću: stilske tendencije i žanrovski inventar* (Zagreb 2005.), koja također ukazuje na činjenicu da se Vitezovića kao autora lijepe književnosti malo tko primio, a jednako tako, možemo dodati, i njegova latiniteta, odnosno njegova jezičnoliterarnog aspekta. I autorica Zrinka Blažević u knjizi *Vitezovićeve Hrvatska između stvarnosti i utopije – ideološka koncepcija u djelima postkarlovačkoga ciklusa Pavla Rittera Vitezovića (1652-1713.)* (Zagreb 2002.) pristupila je pojedinim Vitezovićevim tekstovima, sagledavajući ih uz pomoć analize diskursa, a uspješno je ukazala na autorovo mjesto unutar prohabsburške struje. Premda nije analizirala rečeni Vitezovićev epistolarij, pozabavila se pitanjima njegova jezika u okviru navedene metode.

Time je iscrpljen pregled povijesti književnog bavljenja Vitezovićevim epistolarijem, iz čega proizlazi da o Vitezovićevu literarnom djelu i njegovu jeziku i stilu predstoji još mnogo toga zaključiti. Epistolarij je potpuno izmaknuo jezičnoj ili sustavnoj stilističkoj obradi. Ova disertacija nastoji izmijeniti takvu situaciju te pomoći upotpunjavanju znanja o Vitezoviću, njegovu latinizmu i općenito njegovoj poetici, a time i poetici njegova vremena. Da bismo ostvarili taj cilj, pripremili smo prvo kritičko izdanje Vitezovićevih poslanica čuvanih u Arhivu HAZU te dali prvu analizu jezika i stila njegova epistolarija, a isto tako smo pripremili digitaliziranu verziju teksta.

I prije pristupanja konkretnim analizama, pretpostavili smo da će detaljna analiza jezika (prema jezičnim razinama, provjera suodnosa jezičnog znanja sa skladnjom elegijskog distiha, utvrđivanje antičkih i inih uzora na planu izričaja) potvrditi pretpostavku o Vitezovićevu bogatom izričaju i filološkom znanju, ali i uključenosti u suvremene književne tokove. Rezultati rada na Vitezovićevim poslanicama izloženi su u nekoliko poglavlja: prvo je naslovljeno "Život i djela Pavla Rittera Vitezovića", a donosi osnovne biografske podatke o Vitezoviću, njegov kratak životopis i pregled pisane ostavštine. Na tom je mjestu naznačena podjela epistolarne građe prema pragmatičnoj funkciji, odnosno svrsi, temama i adresatima, uz kraće komentare. Iduće poglavlje, naslovljeno "Opis i povijest rukopisa", sadrži podatke o samome rukopisu, a budući da tekst postoji u toj jedinosti verziji, ne navode se varijante, već se taj dio svodi na čuvanje, izgled i ostali opis rukopisa. Poglavlje "Jezik i stil Vitezovićeve epistolarija" čine komentar o jeziku i stilu, a u njegovu se prvom dijelu, nakon pregleda pravopisnih osobitosti, iznose leksičke zanimljivosti (terminologija, onimija, neolatinizmi),

kao i morfološke (imenski oblici, glagolski oblici) i sintaktičke osobitosti (sintaksa imenskih oblika, sintaksa glagolskih oblika, sintaksa rečenice). Pokazuje se i suodnos sintakse i pjesničke forme, odnosno kako i koliko odabir elegijskog distiha utječe na skladnju rečenica. Također, osobita se pozornost posvećuje rasporedu građe unutar poslanica, topici i ukrasima. Cilj toga poglavlja je predstaviti Vitezovićev latinitet, kako bi se uspostavili temelji za buduće usporedbe s drugim njegovim pjesničkim djelima. Na kraju rada stoje priređeni tekst izvornika i drugi prilozi, uključujući i CD sa skenovima rukopisa.

2. ŽIVOT I OPUS PAVLA RITTERA VITEZOVIĆA

2.1. Uvodno o autoru

Životni put Pavla Rittera *alias* Vitezovića² razmjerno je dobro poznat, ponajprije zahvaljujući povijesnoj monografiji Vjekoslava Klaića³. On je u sastavljanje Vitezovićeve biografije uključio arhivsku građu i izravne povijesne izvore, kao što su saborska izvješća i pisma, i tako mogao izraditi detaljan prikaz njegova života. Niz je povjesničara književnosti u više navrata tu biografiju prepričao u općim pregledima hrvatske književnosti ili uvodnim skicama koje prethode književnoj analizi pojedinih segmenata Vitezovićeve opusa, a ti se osvrtni djelomično međusobno razlikuju u broju detalja iz autorova života, dubini prikaza i stupnju kritičkog odmaka. U tumačenju Vitezovićeve života, djela i značaja s gledišta povijesne znanosti u novije vrijeme odskaču interpretacije povjesničarke Zrinke Blažević.⁴

2.1.1. Vitezovićeve slika u povijesti književnosti

Bez obzira na uzajamne sličnosti i razlike, kratki opisi Vitezovićeve života u osvrtima književnih povjesničara jednoglasni su u tome da je bio erudit te plodan i svestran pisac. U skupno pamćenje usađen je prije svega kao povjesničar i autor "djela s područja nacionalne povijesti, intoniranih tako da bude nacionalnu svijest." (STEPANIĆ 2005: 119). I u svoje je vrijeme slovio kao erudit, a glas o tome da je najučeniiji čovjek u Hrvatskoj bio je prešao granice Svetog Rimskog Carstva te su se "u jednoj prilici obraćali [...] na njega čak iz Rima kao na čovjeka *il quale ha notizia ubi diabolus habitat*" (KOMBOL 1961: 284). U naše se doba njegov rad također cijeni kao "golem i preznačajan" (FRANGEŠ 1987: 106), a prisutna su i mišljenja poput: "Bez njegove političke i kulturne širine Gaj bi dugo lutao u svojim koncepcijama" (FRANGEŠ 1987: 108), koja svjedoče o percepciji Vitezovićeve važnosti kao utemeljitelja nacionalnog osjećaja. Kombol ga naziva prvim znatnijim hrvatskim profesionalnim književnikom, čovjekom od pera kakvog je u ostaloj Europi već davno bio stvorio humanizam (KOMBOL 1961: 278).

² Klaić kaže da je kroatiziranu inačicu svojeg prezimena Ritter prvi put uporabio u hrvatskom spjevu *Odiljenje Sigetsko* (1684.) (KLAJĆ 1914: 57-58). Zahvaljujući poslanicama taj datum možemo pomaknuti na 1682. godinu, kada ju je upotrijebio u naslovu svoje hrvatske poslanice Franji Ivanoviću od Šćitarjeva (R3461, str. 36, u kritičkom izdanju poslanica br. 17).

³ Za cjelovit i detaljan Vitezovićeve životopis vidi KLAJĆ 1914; za prilike i ideološku sliku njegova doba vidi BLAŽEVIĆ 2002.

⁴ OŽIVLJENA HRVATSKA 1997 i BLAŽEVIĆ 2002.

Literarna, pa i činjenična komponenta njegova rada u drugoj polovici XX. stoljeća privukla je međutim mnoge kritike. Povjesničari književnosti ocijenili su da je bio "[v]iše historik no pjesnik" (GEORGIJEVIĆ 1969: 123) i da "nije stvorio nijedno djelo od trajnije pjesničke ili znanstvene vrijednosti. Poezija mu je konvencionalna i knjiška [...]" (GEORGIJEVIĆ 1969: 138). Premda se mnogo hvale Vitezovićev talent, radišnost i produktivnost, nerijetko se njegova djela smatraju "jednoličnima i nelirskima" (KOMBOL 1961: 281). Osuđuje ga se za mehaničnost i nedostatak poetskog zanosa: "[P]revladava i kod Vitezovića retorika nad lirizmom, a ta je retorika više versifikatorska okretnost dobrog đaka latinske škole nego lični izraz" (KOMBOL 1961: 281). Vitezović ne slovi ni kao pjesnik iskrenih lirskih trenutaka, pa su o njemu pisali:

"Pavao Vitezović kao klasicistički humanista piše i stihove u konvencionalnim okvirima i manirama. Prigodničar i didaktik, panegiričar i historik, Vitezović ima malo iskrenih, od srca poteklih stihova." (GEORGIJEVIĆ 1969: 132).

Slično mišljenje nalazimo i u antologiji *Hrvatski latinisti*:

"Vitezović je bio talentiran, radin i marljiv čovjek, klasično obrazovan, zarana je stekao zamjetnu lakoću u kovanju latinskih stihova, kojih je napisao nekoliko tisuća. Iako to u prosjeku nije poezija visoka dometa, ipak se pojedinačno može u njoj naći i iskrenih lirskih zanosa, osobito u poeziji rodoljubna sadržaja." (GORTAN – VRATOVIĆ 1970: 129).

Blaže ocjene i više "tolerancije" za autora nalazimo kod mlađih znanstvenika koji o Vitezoviću pišu krajem XX. i početkom XXI. stoljeća, i koji svoje poglede nastoje formulirati uzimajući u obzir zakonitosti i navike vremena u kojem je pisac živio i stvarao. Tako Gorana Štepanić ustvrđuje da je

"[I]nija između lijepe književnosti i one angažirane u Ritterovo [...] doba tanka, a djela koja su oslobođena baš svake utilitarnosti i korisnosti uistinu su rijetka i u sredinama u kojima se autori nisu morali društveno (vjerski ili politički) angažirati, kao što je Dubrovnik. U Rittera, koji jest angažiran pisac, čak i žanrovi koji pretpostavljaju manji udio stvarnosti i društvenih *realija* u svojem sadržaju, nose ih u izobilju – primjerice njegove poslanice." (ŠTEPANIĆ 2005: 119).

Desetak godina prije nje povjesničarka Zrinka Blažević pokazala je da su i Vitezovićeви kulturni obrasci bili u skladu s tadašnjim društvenim i političkim promjenama.

"Doba je to trijumfalnoga protureformacijskog baroka koji je svojim umjetničkim formama još više naglašavao veličanstvenu neprikosnovenost cvatućeg apsolutizma. Dominantni književni oblici su prigodni epigrami, anagrami i historijski spisi, najčešće posvećeni vladaru, ali i drugim uglednicima. Vitezovićeва su djela, dakako, posve u skladu s književnom modom vremena, no moguće je pratiti promjene stila i tematike i unutar samog njegova opusa." (OŽIVLJENA HRVATSKA 1997: 16).

Blažević je pokazala da je Vitezović bio upućen u suvremenu književnu produkciju i da je pomno birao izvore i literaturu, citirao mnogo suvremenih povjesničara te težio "da na osnovu umjetničkih i lingvističkih djela svoju historijsko-pravnu koncepciju proširi novim sadržajem" (OŽIVLJENA HRVATSKA 1997: 26).

Zahvaljujući novim gledištima zanimanje znanstvene javnosti za Vitezovića počinje se pomicati s historiografskog rada i na ostale aspekte njegova znatnog opusa uključujući i one književne vrste koje, prema sudu starije kritike, pokazuju manje originalnosti, poetske iskrenosti i literarne vrijednosti uopće.⁵

"Udio 'čisto' pjesničkoga, beletrističkoga, neopterećenog pragmatičkom funkcijom književnosti, u njegovu je opusu doduše vrlo malen, no dok se ne pojavi prava studija o estetskoj vrijednosti Vitezovićeва pjesništva, ostat ćemo pri činjenici da se radi o autoru velika opusa i neosporiva talenta, koji se možda izgubio u vlastitim životnim prilikama, no čije se djelo tri stoljeća nakon njegove smrti još uvijek – naročito što se tiče njegova historiografskog odvetka – vrednuje i prevrednuje." (STEPANIĆ 2005: 123).

Revidiranje i ponovno uspostavljanje stavova o djelima o kojima se već pisalo, kao i bavljenje njegovim drugim tiskanim i netiskanim pismotvorima nešto je što Vitezović svakako zaslužuje. A budući da je bio "vješt pjesnik koji je latinske stihove slagao s

⁵ Usp. Novakovićevo tematiziranje Vitezovićeவih ljubavnih pjesama (NOVAKOVIĆ 2010). Vitezovićeவim anagramima bavi se Gorana Stepanić, čijom smo ljubaznošću dobili neobjavljen članak pripremljen za zbornik radova sa znanstvenog skupa o Pavlu Ritteru Vitezoviću održanog u HAZU 2002. povodom 350. godišnjice Vitezovićeவa rođenja (u nastavku VITEZOVIĆEVI ANAGRAMI).

nevjerojatnom lakoćom i u velikim količinama [...]” (STEPANIĆ 2005: 122), filologe i povjesničare očekuje mnogo posla. Prije nego što predstavimo na koji smo način uznastojali pridonijeti tome poslu, donosimo kratak pregled Vitezovićevega života i rada.

2.1.2. Kratak životopis

Pavao Ritter (*Paulus Ritter/Eques*) (Senj, 7. siječnja 1652. – Beč, 21. siječnja 1713.) sin je Senjanke Doroteje Lučkinić i časnika alzaškog podrijetla Antuna Rittera, čija je obitelj stekla ugarsko-hrvatsko plemstvo nedugo nakon što je Pavao rođen. Osnovnu školu završio je u rodnom Senju, koji je u njegovu djetinjstvu bio na granici prema Osmanskom carstvu. Školovanje je nastavio u Zagrebu, u kojem je od 1607. djelovala isusovačka gimnazija, u kojoj je tada predavao i Juraj Habdelić. Nakon šestog razreda – retorike – iz nepoznatog je razloga napustio gimnaziju, nekoliko godina putovao te u Rimu upisao studij filozofije, od kojega je odustao. Boravak po Kranjskoj koji je uslijedio nakon toga, a osobito dvije godine (1676. – 1677.) na imanju Bogenšperg, uobličili su njegovu daljnju sudbinu – ondje je pod mentorstvom kranjskog povjesničara i bakroresca Johanna Weikharda Valvasora (1641. – 1693.) izučio bakrorezačko umijeće, a kao važnu stečevinu do kraja života otamo je ponio interes za regionalnu povijest (i zemljopis).

U Senj se vratio 1679., već tada na glasu kao obrazovan čovjek. Godine 1681. izabran je za poslanika koji je trebao obraniti senjska gradska prava pred nasilnim krajiškim časnicima na saboru u Šopronu i na dvoru u Beču, te je ondje proboravio oko godinu i pol, tijekom čega je učio zemljopis kod Matije Vischera, tadašnjega bečkog geografa. Kao konjički kapetan nakratko je sudjelovao u ratu protiv Turaka, nakon čega je obavljao razne građanske službe. Godine 1686. i 1687. iznova je, kao *agens regni* (otpravnik poslova hrvatskih staleža na dvoru i u ugarskoj kancelariji), provodio u Beču i na saboru u Požunu.

Boravio je potom u Zagrebu, a u to vrijeme glavni mu je zaštitnik bio biskup Aleksandar Ignjat Mikulić, nekadašnji suučenic iz gimnazije. Pretpostavlja se da je Mikulić upravo na Vitezovićev poticaj 1690. kupio Valvasorovu knjižnicu, pridodao joj knjige iz drugih ostavština i tako stvorio metropolitansku knjižnicu zagrebačke biskupije. Kad su 1691. Lika i Krbava oslobođene od Osmanlija, Vitezović je izabran za ličkog podžupana, ali se pokazalo da je to mjesto samo naslovno jer su Lika i Krbava uskoro izuzete ispod banske vlasti i pripojene Vojnoj krajini. Od 1694. povjerena mu je na upravu zemaljska tiskara u Zagrebu (u toj, prvoj zagrebačkoj građanskoj tiskari, otisnuo je i nešto vlastitih djela), kojom

je upravljao do 1699. U međuvremenu se i oženio i nastanio na zagrebačkom Gornjem gradu (*Graecomontii*).

Nakon Karlovačkog mira s Osmanlijama, koji je sklopljen 1699., bio je članom austrijske komisije za razgraničenje (tzv. Marsiglijeva komisija), u kojoj je, kao poznavalac povijesti hrvatskih pograničnih krajeva, bio zadužen za mjerenje i određivanje hrvatsko-turske i hrvatsko-mletačke granice. Godine 1700. sam ga je car Leopold pozvao u Beč (zahvaljujući pozornosti koju je na sebe privukao djelom *Croatia rediviva*, objavljenim iste godine) i zatražio da sa sobom ponese pisma i isprave koji označuju i utvrđuju međe i granice kraljevine Hrvatske. Ritter se je odazvao, ali je carevu pažnju u to vrijeme od njega odvratilo rat za španjolsku baštinu. Iako imenovan dvorskim savjetnikom, za tu dužnost nije dobio nikakvu naknadu. Unatoč svojim nastojanjima, nije uspio dobiti ni mjesto u ugarskoj kraljevskoj komori, ni mjesto ličkog velikog kapetana, a ni ijedno drugo.

Po povratku u Zagreb pripremao je za tisak i tiskao svoja djela raznolikog sadržaja, među njima i pučke kalendare i *Sibillu*, pripremao knjigu o hrvatskoj povijesti, a prema carskoj povelji, svi arhivi su mu morali biti otvoreni za istraživanja. Uz to se bavio jezikoslovnim radom. U požaru 1706. izgorjele su njegova kuća i tiskara. Nagodinu mu je dodijeljena skrb nad umobolnim kanonikom Jonatom Ivanovićem, ali to je odmah u početku rezultiralo sukobom s turopoljskim komešom Ljudevitom Vagićem koji ga je oružanom silom izbacio iz Šćitarjeva, a zatim i parnicom s Crkvom. Spor oko imanja mnoge je okrenuo od Rittera; domaći sudovi oduzeli su mu imanje, a saborskom odlukom oduzeta mu je tiskara. Godine 1710. otišao je u Beč i ponovo bezuspješno nastojao dobiti neku dvorsku službu. Ondje je u siromaštvu umro u siječnju 1713.

2.1.3. Najpoznatija djela

Na ovome mjestu dat ćemo samo kratak pregled najpoznatijih njegovih djela,⁶ a zatim ćemo se detaljnije pozabaviti latinskim poslasticama. Kako, bez obzira na prilike u kojima se nalazio, Vitezović nikad nije prestajao pisati, pa ni na samom kraju života, iza sebe je ostavio veći broj tiskanih i rukopisnih pjesničkih i historiografskih djela, ali i poneka o pitanjima jezika. Pisao je na latinskom, kao i na hrvatskom jeziku, a za potonji je osmislio sustavnu i praktičnu grafiju s dijakritičkim znacima, koja je utjecala na narodne preporoditelje tridesetih godina 19. stoljeća. Njegovo pomno izrađivano leksikografsko djelo *Lexicon Latino-*

⁶ Za detaljnije preglede vidi VITEZOVIĆ – DJELA i ranije spomenutu literaturu.

Illyricum ostalo je u rukopisu, sve do 2010., kada je objavljen pretisak uz studiju⁷, a drugi njegovi jezikoslovni radovi nisu sačuvani.

Vitezovićevu književnu (i drugu djelatnost vezanu uz knjigu) aktivnost možemo pratiti od 1676. – 1677., dakle od vremena koje je provodio kod Valvasora u Wagensbergu. Tada je za Valvasorov album *Topographia Ducatus Carnioliae Modernae* (Ljubljana 1679.) izradio bakroreze veduta gradova i utvrda, kao i napisao svoje prvo povijesno djelo *Tractatus de comitibus Corbaviae qui fuerunt ex genere Gussich* (Ljubljana 1684.), u kojem se poziva na razne autore, među kojima i na Ivana Lučića, a iz toga razdoblja potječu i njegove najranije sačuvane i nesačuvane poslanice. Godine 1684. u Linzu je objavljeno njegovo prvo pjesničko djelo na hrvatskom *Odiljenje sigetsko* (reobjava 1685.).

U razdoblju nakon što je zagrebačka tiskara prešla u njegove ruke na novoj je lokaciji, u vlastitu domu, tiskao razna vlastita i tuđa izdanja: *Kalendarium aliti miszečnik hervaski za leto 1695*, a iste godine i niz molitvenika, početnica i spisa na hrvatskom i latinskom jeziku. Nagodinu je ondje otisnuo svoju povijesnu kronologiju *Kronika aliti spomen vsega svieta vikov* (dijelom epitoma Vramčeve kojom je pokušao dokazati da je Dalmacija dio Hrvatske). U to vrijeme izradio je nekoliko karata, među kojima je najpoznatija *Mappa generalis regni Croatiae totius* iz 1699., a godinu nakon toga objavio je spjev *Croatia rediviva regnante Leopoldo Magno Caesare* (Zagreb 1700.). Iz godine nakon toga potječe u Beču objavljeno djelo u stihu *Stemmatographia sive armorum Illyricorum delineatio, descriptio et restitutio* (sadrži 56 grbova zemalja Ilirika, ponovno objavljeno već 1702. u Zagrebu), koja je dio nikad dovršenog *De aris et focis Illyriorum*, u kojemu je proširio hrvatsku koncepciju naznačenu u *Croatia rediviva*. U spjevu *Plorantis Croatiae saecula duo* iz 1703. opjevao je borbe s Osmanlijama u XVI. i XVII. st. Iz godine 1704. potječe tiskano djelo *Natales Divo Ladislavo regi Slavoniae apostolo restituti*, zanimljivo po tome što je u njemu nastojao dokazati da je kralj-svetac Ladislav potomak hrvatske vladarske dinastije.

Od djela s povijesnom tematikom⁸ napisao je još *Bossna captiva*, objavljenu 1712. (dakle ni godinu dana prije smrti) u Trnavi, a *Banologia, sive de banatu Croatiae... i Serviae illustratae libri octo* ostale su u rukopisu (potonja je objavljena kao *Serbia illustrata* u Beogradu 2010.). Neobjavljen je i spis *Offuciae Ioannis Lucii De regno Dalmatiae et Croatiae*. Među kraće tekstove u rukopisu pripadaju: *Vita et martyrium B.*

⁷ LEXICON 2010. Enciklopedija Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža (probna verzija dostupna na <http://hebeta.lzmk.hr/>) pogrešno navodi da je to djelo objavljeno 2000. godine. U istoj natuknici propustili su spomenuti recentniju objavu djela *Serbia illustrata*.

⁸ O Vitezovićevu interesu za historiografiju, posebice za djela nastala nakon Karlovačkog mira 1699., vidi BLAŽEVIĆ 2002.

Vladimiri, Indigetes Illyricani sive vitae Sanctorum Illyrici te nesačuvani *Tractatus, qualiter Croatia ad ius Ungaricum deveniret*, a tu su i razne spomenice poput *Croatia* i *Dissertatio Regni Croatiae* (objavljene u originalu i prijevodu u BLAŽEVIĆ 2002.), kao i mnoga druga djelca.

Tijekom života napisao je i objavio golem niz prigodnica, u raznim literarnim oblicima. Pogotovo je bio vješt u pisanju anagrama, pa je objavio dvije zbirke 1689., dvije 1696., tri 1699. te po jednu 1704. i 1712., a u izdanju *Fata et vota sive Opera anagrammaton* (Beč 1699.), koje je svojevrsna suma njegova anagramatskog pjesništva, nalazi ih se tisućinjak (uključujući tekstove iz ranijih izdanja, prvenstveno onih iz 1687. i 1689.).⁹ Od mnoštva njegovih čestitaka, poslanica, lirske poezije, epigrama, rebusa i drugih marginalnih vrsta u njegovo je vrijeme objavljen tek dio.¹⁰ Takve je knjižice posvećivao poznatim osobama, velikodostojnicima i caru, a počesto bi izdanju dodao i pohvale koje su drugi spjevali u njegovu čast. Ovim kratkim opisom nipošto nije iscrpljen pregled Vitezovićevih tekstova. Ipak, detaljnije bavljenje cjelokupnim Vitezovićevim opusom daleko bi nadmašilo svrhu ovoga rada, stoga ćemo se u nastavku pozabaviti njegovim središnjim dijelom – latinskim metričkim poslanicama.

2.2. Vitezovićeve poslanice u stihu

2.2.1. Recepcija

Autorova velika književna produkcija u literaturi se najčešće povezuje s njegovim klasičnim obrazovanjem¹¹, s kojim je Vitezović, uza znanje latinskog jezika kao jezika učene sredine, usvojio i "vještinu pravljenja stihova, naročito heksametra i elegičnog distiha; to mu je glavno oruđe njegova panegiričkog i prigodnog pjesništva." (GEORGIJEVIĆ 1969: 126). Premda u kasnijim fazama Vitezovićevi tekstovi nadilaze okvire tih marginalnih vrsta, nastavio ih je pisati cijeloga života te je iza sebe ostavio značajan korpus latinskih stihovanih poslanica.

⁹ O anagramima STEPANIĆ 2005 i VITEZOVIĆEVI ANAGRAMI.

¹⁰ Takvi tekstovi sačuvani su u dvije zbirke *Otia metrica* u NSK pod signaturama R3460 i R3461. Za pregled njihovih sadržaja STEPANIĆ 2005. i ovdje (dopunjeno) u poglavlju "Opis i povijest rukopisa".

¹¹ "Vitezović se, kao talentirani učenik isusovačke gimnazije, ponajprije okušao u pisanju latinskih stihova, pa prvu fazu njegova stvaralaštva obilježavaju pjesnički sastavi, prigodnice, latinske poslanice u stihovima, posvetne pjesme i anagrami" (BLAŽEVIĆ 1997: 16).

"Gotovo nije bilo čovjeka od značenja širom Hrvatske, Mađarske i Austrije što ga je na svojoj životnoj putanji sreo kome nije napisao kakvu poslanicu, anagram, čestitku ili sl." (GOLDSTEIN 1971: 256).

Mada su brojne, te su poslanice dosad slabo privlačile proučavatelje književnosti. U povijesnoj znanosti kao izvor podataka uporabio ih je prije spomenuti Klaić budući da je "[e]legijski [...] žanr Vitezović, osim za konkretno dopisivanje, iskoristio i za iznošenje detalja o vlastitu životu." (STEPANIĆ 2005: 123). Kao povijesno vrelo poslanice iz 1701. – 1703. upotrijebila je i Zrinka Blažević (BLAŽEVIĆ 2002).

Do spomenutih radova Darka Novakovića i Gorane Stepanić Vitezovićeve su poslanice dobivale samo negativne kritike povjesničara književnosti. Kombol, koji je i inače kritički raspoložen prema čitavom "jednoličnom" Vitezovićevu opusu, napisao je da su njegove latinske i hrvatske poslanice više "građivo za njegov životopis i za poznavanje prilika onog doba" nego li poezija jer "[r]ijetko kad u njima prevladava čisto osjećajno raspoloženje [...]" (KOMBOL 1961: 280). Jednako sudi i Goldstein, koji je napisao:

"Njegove latinske poslanice, panegirici, čestitke i anagrami ne prelaze okvire prigodničarstva [...] one su važne s jedne strane za proučavanje autorove biografije, za kontakte, što ih je imao s najrazličitijim ljudima svoga doba i osobito za opće prilike tadašnje Hrvatske i s druge strane po tome što pokazuju kako se sve dovijao i domišljao neimućni, a učeni Senjanin da osigura sebi normalnu egzistenciju, kako bi se mogao posvetiti svom povjesničarskom poslu" (GOLDSTEIN 1971: 257).

Goldsteinova je pozicija prema Vitezoviću općenito oštra te ga ni ne smatra književnikom u užem smislu nego samo osobom važnom za hrvatski narodni preporod.

U drugim književnim pregledima Vitezovićevim metričkim poslanicama posvećena je tek koja rečenica, općenita tvrdnja da je pisao latinske metričke poslanice.¹²

Pažnja koju je Darko Novaković posvetio Vitezovićevim stihovanim poslanicama s ljubavnom tematikom, kao i ukazivanje Gorane Stepanić na važnost ponovnog proučavanja predstavljaju obrat u njihovu tretmanu.

¹² Zanimljiva je netočna tvrdnja u ediciji *Hrvatski latinisti* da su njegove najranije poslanice tiskane: "U Wagensbergu spjevao je veći broj latinskih poslanica koje je kasnije tiskao pod naslovom *Epistulae metricae* (Metričke poslanice)" (GORTAN-VRATOVIĆ 1970: 125).

U nastavku donosimo pregled sadržaja Vitezovićevih latinskih poslanica u stihu i njihovih adresata, no prije toga uspostaviti ćemo granice poslaničkog korpusa kojemu je posvećena ova disertacija.

2.2.2. Korpus

Predmetni korpus obuhvaća Vitezovićeve latinske poslanice u stihu iz nekoliko autografskih rukopisnih zbirki koje je pisao u različitim životnim razdobljima.¹³ Najranije, iz 1676. – 1677. (godišta koja smo označili kao a i b) pisao je kao mladić od 25 godina, a mladenačke su i poslanice iz 1682. – 1684. (c). Zrelijeg Vitezovića predstavljaju epistole iz razdoblja 1701. – 1703., razdijeljene u dvije opsežnije i jednu krnju knjigu (d, e, f). Gotovo sa samog kraja njegova života poslanice su koje je pisao 1710. – 1712. (g). Ukupno je riječ o nešto malo više od četiri stotine latinskih epistola, mahom pisanih elegijskim distihom (uz svega nekoliko u heksametru). Među mladenačkima nalaze se i poslanice mladim ženama¹⁴ te pokoji epigram. U korpusu je i petnaestak poslanica u stihu koje je Vitezović primio i uvrstio ih ili ih odložio među vlastite.

Kada se pobroje svi tekstovi, ukupno je riječ o gotovo devet tisuća stihova. Pojedina su godišta dužinski različita. Najviše je poslanica iz godine 1701. (d), u koju je Vitezović prepisao 151 vlastitu i dvije primljene. Iz 1702. (e) je sto Vitezovićevih i pet primljenih. Ostala su godišta kraća: iz 1710. – 1712. (g) su 62 Vitezovićeve i 8 primljenih, a iz 1682. – 1684. (c) 43 Vitezovićeve. Poslanice iz 1676. i 1677. sve su Vitezovićeve, a sam ih je podijelio u dvije knjige, od kojih je u prvoj (a) 27, a u drugoj, nedovršenoj (b) njih 10. Nedovršeno je i godište 1703. (f), u koje je uvrstio 19 svojih i dvije primljene epistole.¹⁵

2.2.3. Žanrovsko određenje – poslanica u stihu

Dosad nismo postavljali pitanje o pripadnosti predmetnog korpusa žanru stihovanih poslanica smatrajući naime neupitnim da Vitezovićeve poslanice udovoljavaju kriterijima koje ih smještaju u tu skupinu.¹⁶ Na jednom primjeru pokazat ćemo kako se one uklapaju u epistolarni žanr.

¹³ Detaljniji opis ove rukopisne građe nalazi se u odjeljku 3. Opis i povijest rukopisa.

¹⁴ Vidi NOVAKOVIĆ 2010.

¹⁵ Za detaljniji pregled poslanica i broja stihova prema godištima vidi Prilog 2.

¹⁶ "Poslanicu strukturno i generički određuje tip iskaza: to je direktno obraćanje adresatu, stvarnom pa čak i fiktivnom; stoga se ona kao žanr često duhovito određuje kao polovica dijaloga s obzirom na ulogu koju

Vitezović je u tri elegijska distiha jednome kolegi pjesniku uputio kratak "podsjetnik", kojim ga potiče da živi korespondira. Je li doista dopisivanje među njima zamrlo ili je poslanica namijenjena svojevrsnoj samopromidžbi, podsjećanje na sebe kao čovjeka i pjesnika, ne možemo znati. Takvih je podsjetnika među Vitezovićevim poslanicama priličan broj.

61. Ad D. Nicolaum Garciam Londonium

Vel jam non vivis, vel me non diligis, unum

Aut aliud sic me credere, Amice, facis;

A te quando mihi fert littera nulla salutem,

Cuj tamen illa frequens Vindebonae urbe fuit.

Si vivis, vivas: et fac te noscere vivum:

5

Mortuus at si sis, pace quiesce. Vale.

Zagrabiae 29. 7br(is) <1702>

U citiranom tekstu epistolarno "ja" izravno se obraća adresatu, što je temeljna strukturna značajka poslanice kao žanra. Prva linija obraćanja je naslov s imenom ili nekom drugom odrednicom kao što je titula ili funkcija primatelja (treba uzeti u obzir da je riječ o poslanicama priređenim za zbirku, dok su u nekim nedotjeranima sačuvani tragovi originalnih adresa s formulom *S. P. D.*). Kroz ostatak poslanice apelativnost se ostvaruje uporabom vokativa, osobne zamjenice za drugo lice, drugog lica u indikativu te imperativa glagola. Čitajući je sudjelujemo u dojmu "polovice dijaloga", koji proizlazi iz funkcije poslanice kao svojevrsne "zamjene za razgovor".

U poslanici ćemo potražiti, kao kriterije žanrovske pripadnosti, sljedeće obavezne elemente¹⁷: pozdrav (*salutatio*), traženje dobrohotnosti (*captatio benevolentiae*), razmatranje predmeta (*narratio*), molbu (*petitio*) i zaključak (*conclusio*). S obzirom na kratkoću, postavlja se pitanje ima li u njoj dovoljno prostora za unošenje svih spomenutih elemenata. Poslanica počinje naglo, spočitavanjem zbog nejavljanja, pa je *narratio* u njoj formalno na prvom mjestu i zaprema dva početna distiha. Treći, posljednji, distih sadržava *petitio* i istovremeno *conclusio* budući da Vitezović zahtijeva od primatelja da mu piše, ali i zaključuje da se

ispunjava: zamjenjuje razgovor." (FALIŠEVAC 2008: 8; prema G. von Wilpert, *Sachwörterbuch der Literatur*, Kroner Verlag, Stuttgart 2001.) U nastavku Fališevac među ostalim kaže: "Poslanica kao književni žanr po svojim je specifičnim uvjetima komunikacije s jedne strane obilježena autobiografičnošću, a s druge zbog svoje apelativnosti (obraćanje sugovorniku) i racionalističke utemeljenosti (dijalog s nekim) pruža prostor za iskazivanje stavova, mišljenja i koncepcija o životu, društvu, umjetnosti i književnosti." (IBIDEM).

¹⁷ Usp. STEPANIĆ 2004.

pristoji da to učini. Međutim, pravi je *conclusio* cjelokupne poslanice na diskursnoj razini – variranje motiva život-smrt ima djelomično komičan, a djelomično zajedljiv efekt s obzirom da autor zna da je primatelj živ jer mu u protivnome ne bi ni pisao. Jedina mogućnost je, da se vratimo početku poslanice, da primatelju nije drag – dakle, stvarni *conclusio* je zapravo "pisat ćeš mi ako sam ti drag".

Izdvojili smo tri od navedenih pet elemenata. Ostala dva, *salutatio* i *captatio benevolentiae*, iščitavaju se na diskursnoj razini. Traženje dobrohotnosti provodi se izrazima privrženosti, kao što su na morfološkom planu povišen broj oblika u drugom licu u glagola ili za drugo lice i vokativ kod *nomina*, na leksičkom planu riječi *Amice, diligis*, nadalje sintagme koje podsjećaju na zajedničku prošlost (*A te quando mihi fert littera nulla salutem, / Cuj tamen illa frequens Vindebonae urbe fuit*) ili stvaraju dojam brige ([...] *non vivis, vel me non diligis* [...] *me credere, Amice, facis*); a pojačava se kada im se u posljednjem distihu kontrastira prividan nemar, zapravo prijateljska, gotovo bratska ljutnja (pogodbenim rečenicama *Si vivis, vivas* [...] / *Mortuus at si sis, pace quiesce.*). Razigranost poliptotona koji prstenasto zaokružuje poslanicu (*vivis* u prvom stihu; *vivis, vivas, vivum* u predzadnjem) pridonosi dojmu prijateljskog zadirkivanja, ali ostavlja i mogućnost stvarne ljutnje.

Posljednji element koji dosad nismo izdvojili je *salutatio*, u čijoj je službi čitava poslanica. Ona nema nikakva konkretnog sadržaja, a autobiografski podatci koje saznajemo su samo to da Vitezović poznaje stanovitog Nikolu Garciju Londonija i da su se u Beču (navodno) često dopisivali. Njezin je stvarni sadržaj isključivo *salutatio*, ostvaren uporabom baroknoga *conchetta*. Kod Vitezovića je poslanica kao pozdrav česta i o tome će biti riječi, međutim više je poslanica, poglavito dužih, oblikovano tako da *narratio* zauzima glavninu teksta¹⁸. Naš je trenutačni cilj bio na primjeru pokazati da i ovakva, kraća i sažetija poslanica ipak sadržava žanrovski propisane elemente. U nastavku ćemo predstaviti teme i sadržaje koje je Vitezović unio u svoje metričke poslanice.

2.2.4. Polifunktionalnost poslanice

Potencijal poslanice kao polifunktionalne vrste do punog izražaja došao je u humanizmu. Osim kao sredstvo dijeljenja informacija, humanistička poslanica postala je

¹⁸ Za *dispositio* Vitezovićevih stihovanih poslanica vidi poglavlje 4.2.3.1. Formalni elementi i raspored građe.

mjesto znanstvenih, estetičkih, filozofsko-moralnih ogleda te autobiografskog iskaza. U renesansi je poslanica i kompozicijski i retorički podvrgnuta relativno strogom normiranju.¹⁹

Paul Oskar Kristeller ističe da je humanistička *ars epistolandi*, zaposjevši mjesto srednjovjekovne *ars dictandi*, naslijedila neke strukturne elemente srednjovjekovnog oblikovanja pisma (primjerice, formulu obraćanja adresatu, pozdrav kao i uvod) ili pak uvela neke nove strukturne i retoričke norme te da se na primjeru poslanice lijepo može vidjeti kako retorika "drži ključ" za renesansni humanizam i za renesansnu misao i civilizaciju uopće. (FALIŠEVAC 2008: 7).²⁰

Te su mijene ostavile dalekosežne posljedice, pa se one odražavaju u Vitezovićevim poslanicama i u odabiru tema i u nekim elementima koncipiranja epistolarnog teksta, premda njegove poslanice pripadaju kraju 17. i početku 18. stoljeća. U njima se, kao i u poslanicama njegovih prethodnika humanista, itekako ogleda činjenica da su se:

oslobodile normativnih obrazaca i formula, znatno olabavile kompozicijske sheme i uvele brojne i raznovrsne nove sadržaje [...] u svoje generičke okvire, često se preplećući s drugim književnim vrstama (primjerice, s ljubavnom, reflektivnom, pohvalničkom, elegičnom, alegorijskom pjesmom i slično). Tako tematika poslanica može biti vrlo različita: u njoj se pojavljuju društvenopolitički, povijesni, filozofski, moralni, književnokritički, estetički, satirički, autobiografski, biografski sadržaji. Različita je i po tonu: kreće se u rasponu od elegičnog do oštrog, poantiranog i satiričnog, familijarnog i ceremonijalnog, te stoga stoji u blizini elegije isto tako kao i satire, a može biti pretežito lirska isto kao i epska (FALIŠEVAC 2008: 7).

U prethodnom odjeljku dali smo primjer jedne poslanice koja funkcionira kao pozdrav, a žanrovski je zapravo bliska epigramu. Upravo je ispreplitanje vrsta istaknuta karakteristika Vitezovićevih latinskih metričkih poslanica, a jednako tako i raznolikost sadržaja. I to jednako vrijedi za sva zastupljena godišta.

¹⁹ Prema FALIŠEVAC 2008: 7.

²⁰ Prema P. O. Kristeller: "Rhetoric in Medieval and Renaissance Culture", u *Renaissance Eloquence; Studies in the Theory and Practice of Renaissance Rhetoric*, prir. James J. Murphy, University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London 1983, str. 1-19.

2.2.5. Adresati Vitezovićevih poslanica

U obrađenom korpusu prisutna su ukupno 133 adresata²¹: daleko najviše različitih adresata je u godištu 1701. (njih 57), a slijede godišta 1702. s 43 te 1710./12. s 34 adresata; zatim 1682./4. s 19, 1703. sa 16, 1676./7.a s 13, a najmanje ih je u najkraćoj zbirci 1676./7.b (9). U ukupnom broju poslanica najviše je pisao Juliju Fridriku Bucelleniju (ukupno 41), kojemu je i unutar pojedinačnih godišta pisao najviše (1701. 22 poslanice; 1702. 17, a 1703. i 1710./12. samo po jednu). Po broju namijenjenih im poslanica iza njega slijede krajiški general Herberstein (ukupno 15; 2 iz 1701., 11 iz 1702. te 2 iz 1703.), car Leopold (ukupno 12, od čega 1 u godištu 1682./4., 7 u 1701. i 4 u 1702.), Dominik Andrea Kavnicz (ukupno 11, od čega 10 tijekom 1701. i jedna 1702.), senjski kapucin Marin (ukupno 10; jedna 1701. i osam 1702.).

Većini je namijenjena samo po jedna poslanica (59), znatno manjem broju po dvije (21), po tri (13), četiri (11), pet (5), šest (9), sedam (4), osam (1) i devet (3). Razumljivo je da zbog toga rjeđe možemo pratiti jednog adresata kroz nekoliko godišta poslanica. Naime, samo 34 adresata provlače se kroz dva, tri ili, rjeđe, četiri godišta. Mahom je to kroz dva godišta (21 adresat), tri (njih 11) i četiri (samo dva adresata – već spomenuti *Bucellenius* i Stjepan Selišćević, kojemu 1682./4. upućuje 3, a 1701./3. po jednu poslanicu godišnje). Slučajevi neprekinute korespondencije latinskim poslanicama u stihu ukazuju na kontinuitet u međusobnim odnosima, odnosno na Vitezovićevo nastojanje da stekne i zadrži sklonost prijatelja i mecena. Zanimljivo je da u kasnijim godištim (od 1701. nadalje) nema nijednog adresata od onih kojima je pisao u mladenačkim godištim 1676./7. a i b, a samo je jedan od njih prisutan u godištu 1682./4. Adresatima iz potonjeg godišta (1682/4) pisao je i kasnije, pa tako postojaniji kontinuitet možemo pratiti kroz godišta 1701./3., što možda možemo pripisati vezama koje je stekao i zadržao kao zreo književnik/povjesničar. Pretpostavljamo ipak da se slučaju mora pripisati što nema nijednog adresata iz godišta 1682./84. kojemu bi namijenio bar jednu poslanicu u godištu 1710./12.

Kontinuitet dopisivanja detaljnije se može promotriti u tablici koja slijedi. U njoj su primatelji navedeni abecednim redom kako slijede u pojedinim godištim, a na desnoj strani pratimo broj namijenjenih poslanica po godištu te krajnje desno ukupan zbroj poslanica.

²¹ Adaptirane hrvatske varijante vernakularnih, poglavito njemačkih imena (ukoliko ih nismo našli u Austrijskom biografskom leksikonu, dostupnom na <http://www.biographien.ac.at/oeb1?frames=yes>), preuzimali smo od Klaića. Imena za koja nismo pronašli potvrde pučke inačice ostavljamo u latinskom obliku. U tablici i kao leme na popisu donosimo njihov latinski lik iz poslanica, a iznimno vernakularni ako je samo on bio upotrijebljen u tekstu.

Tablica 1: **Distribucija primalac/zbirka**

primalac	godishte							suma
	a	b	c	d	e	f	g	
	1676/7 a	1676/7 b	1682/4	1701	1702	1703	1710/12	
Auerspergicus, Franciscus Carolus	1	-	-	-	-	-	-	1
Brajković, Vincentius	1	-	-	-	-	-	-	1
Despotović, Ioannes	1	1	-	-	-	-	-	2
Dilanzi, Ioannes Fridricus	1	-	-	-	-	-	-	1
de/a Gallenberg, Georgius Sigismundus	2	-	-	-	-	-	-	2
GussiĆ, Ioannes Georgius	2	-	-	-	-	-	-	2
Hrelanovich, Thoma	1	-	-	-	-	-	-	1
Luĉhinić, Jacobus	1	-	-	-	-	-	-	1
Mordox, Wolfgangus Adamus	5	1	-	-	-	-	-	6
Portner, Ioannes Carolus	3	-	1	-	-	-	-	4
Sunce, Ioannes Iacobus	1	-	-	-	-	-	-	1
Valvasor, Ioannes Wajchardus	6	-	-	-	-	-	-	6
Vukmer, Bonaventura	2	-	-	-	-	-	-	2
<i>Herula Slava</i>	-	1	-	-	-	-	-	1
Gattyanius, Petrus	-	1	-	-	-	-	-	1
<i>Puella Carniola</i>	-	1	-	-	-	-	-	1
<i>Amica Sincera</i>	-	1	-	-	-	-	-	1
Locatelli, Joannes Baptista	-	2	-	-	-	-	-	2
Wivecz, Joannes	-	1	-	-	-	-	-	1
<i>N. N.</i>	-	1	-	-	-	-	-	1

<i>Amicus Natalizans</i>	-	-	2	-	-	-	-	2
<i>Benigna</i>	-	-	1	-	-	-	-	1
<i>Tulipana</i>	-	-	1	-	-	-	-	1
ab Apfeltrem, Henricus	-	-	1	-	-	-	-	1
Gaudentius, Doymus	-	-	1	-	-	-	-	1
Erdeödy de Monyorokerek, Nicolaus	-	-	1	-	-	-	-	1
Iellacsich, Stephanus	-	-	5	-	1	1	-	7
Kiseuics, Georgius Horvat	-	-	4	-	-	-	-	4
Cos3tis, Martinus	-	-	1	-	-	-	-	1
Leopoldus, Caesar	-	-	1	7	4	-	-	12
<i>Ad Excellmum.</i>			2	-	-	-	-	2
Selisçevich, Stephanus	-	-	3	1	1	1	-	6
Prasinski de Prasno, Petrus	-	-	1	-	-	-	-	1
Szalay de Szalapach, Iacobus	-	-	3	-	-	-	-	3
Ivannović de Schitaro, Franciscus	-	-	6	-	-	-	-	6
Spolarich, Francus	-	-	2	-	-	-	-	2
Vernich, Martinus	-	-	1	-	-	-	-	1
à Zrinio, Adamus	-	-	4	-	-	-	-	4
Abbas Altinburgen. et Tihamenum	-	-	-	1	-	-	-	1
Abbas Babocensis	-	-	-	1	-	-	-	1
Beseredius, Adamus	-	-	-	2	-	-	5	7
Bucellenius, Julius Fridericus	-	-	-	22	17	1	1	41
Bucellenius, Thoma	-	-	-	1	-	-	-	1
Cererus, Franciscus Bernardus	-	-	-	9	-	-	-	9
Cernkocius, Franciscus	-	-	-	2	-	-	-	2

Chrzepizky, Ioannes Ferdinandus	-	-	-	2	-	-	-	2
Cobencel, Casparus	-	-	-	1	3	-	-	4
Erdeodius, Alexandrus	-	-	-	2	-	-	-	2
Episcopus Rummel	-	-	-	2	-	-	-	2
Fürstenbusch	-	-	-	3	-	-	-	3
Gladić, Georgius Andrea	-	-	-	4	2	-	-	6
Günther	-	-	-	4	-	-	-	4
Harrach, Ferdinandus	-	-	-	2	2	2		6
Herberstein, Ioannes Ferdinandus Iosephus	-	-	-	2	11	2	-	15
Hevenessius, Gabriel	-	-	-	3	3	-	-	6
Kaunicz, Dominicus Andrea	-	-	-	10	1	-	-	11
Kalnokius, Samojlo	-	-	-	7	1	1	-	9
de Klejnburg	-	-	-	1	-	-	2	3
Kolonich, Leopoldus	-	-	-	2	4	-		6
Ladronius, Carlus Ferdinandus	-	-	-	4	-	-	-	4
Liechtensteinius, Antonius	-	-	-	1	-	-	-	1
Londonius, Nicolaus Garzia	-	-	-	2	1	-	-	3
Mamuka	-	-	-	1	-	-	-	1
Marinus, Senensis Capucinus	-	-	-	1	8	-	1	10
de Moles, Marchio	-	-	-	1	-	-	-	1
de Nizza, Gabriel Gualterus	-	-	-	4	-	-	-	4
Ochsenstein, Osvald	-	-	-	6	--	-	-	6
Patačić, Balthasar	-	-	-	3	1	-	3	7
Pleckner, Jacobus Ernestus	-	-	-	7	-	-	-	7

Plemich, Georgius	-	-	-	1	4	-	-	5
Popovich, Isaia	-	-	-	1	1	-	-	2
Archidux Carolus Porphirogenetus	-	-	-	2	3	-	4	9
Praepositus Claustronaiburgensis	-	-	-	1	-	-	-	1
Baćan, Adam, Prorex Croatiae	-	-	-	2	1	-	-	3
Ratkus, Petrus	-	-	-	1	-	-	-	1
Josephus, Regis filius; Romanus Imp.	-	-	-	2	1	-	1	4
<i>Residens Parmae</i>	-	-	-	1	-	-	-	1
Saleburgius, Gothardus Henricus	-	-	-	1	-	-	-	1
de Saleburg, Franciscus Ludovicus	-	-	-	1	-	-	-	1
Uyvarius, Emericus	-	-	-	4	1	-	3	8
della Vigne	-	-	-	1	-	-	-	1
della Vince	-	-	-	1	-	-	-	1
de Waldstein, Carolus Ernestus	-	-	-	1	-	-	1	2
Weissenbergh	-	-	-	1	-	-	-	1
Wiemensperg	-	-	-	2	-	-	-	2
Volkra, Christophorus Otto	-	-	-	2	-	-	-	2
Zeno	-	-	-	4	-	-	-	4
d' Abele, Ioannes Christoforus	-	-	-	-	4	1	-	5
Brajković, Martinus	-	-	-	-	3	2	-	5
Çernkovitius, Paulus	-	-	-	-	3	-	-	3
Češković, Pavao Antun	-	-	-	-	2	2	1	5
Despotović, Ioannes	-	-	-	-	2	-	-	2
Episcopus Tininiensis	-	-	-	-	1	-	-	1

e Comitibus Estoras, Americus	-	-	-	-	1	-	-	1
Florianus, Capucinus Briñensis	-	-	-	-	1	-	-	1
Harrach, Aloysius Thoma	-	-	-	-	2	1	-	3
Kos, Ioannes	-	-	-	-	1	-	-	1
Ivannović, Ivan Jonata	-	-	-	-	1	1	-	2
Jambrekovich, Franciscus	-	-	-	-	1	-	-	1
Keglevich, Petrus	-	-	-	-	2	-	1	3
Lazari, Antonius	-	-	-	-	1	-	-	1
Princeps Ungariae	-	-	-	-	2	-	-	3
Rabatta, Iosephus Rudolphus	-	-	-	-	2	1	-	3
Subarić, Gregorius	-	-	-	-	1	-	-	1
Trautmansdorff, Franciscus Honorius	-	-	-	-	2	1	-	3
Znika, Ioannes	-	-	-	-	1	-	-	1
Erdeodius, Georgius	-	-	-	-	-	1	-	1
Praepositus Tituliensis	-	-	-	-	-	2	-	2
Vernić, Franciscus Iosephus	-	-	-	-	-	2	-	2
<i>Ad Carmen Anonymi</i>	-	-	-	-	-	-	1	1
<i>Amicus</i>	-	-	-	-	-	-	1	1
Christianus Augustus	-	-	-	-	-	-	2	2
Cinus, Philipus Iacobus	-	-	-	-	-	-	2	2
Carolus, Sac. Ord. Pramonstraken. Praelatus	-	-	-	-	-	-	1	1
de Chak., Emericus	-	-	-	-	-	-	1	1
Domjanich, Adamus Sigismundus	-	-	-	-	-	-	4	4
de Estorae, Paulus	-	-	-	-	-	-	3	3

Gradski, Nicola	-	-	-	-	-	-	1	1
Landgravius Hassiae, Ernestus Ludovicus	-	-	-	-	-	-	1	1
Ignatius de Lovina	-	-	-	-	-	-	1	1
a Kavnicz, Maximilianus Udalricus	-	-	-	-	-	-	1	1
Kornis, Sigismundus	-	-	-	-	-	-	1	1
Maria Elisabet Porphyrogeneta	-	-	-	-	-	-	1	1
"Mercurius Viennensis"	-	-	-	-	-	-	1	1
Mesko, Jacobus	-	-	-	-	-	-	1	1
de Nadast, Ladislavus	-	-	-	-	-	-	1	1
Palffius, Ioannes	-	-	-	-	-	-	5	5
Rattkajus, Adamus	-	-	-	-	-	-	1	1
Sejlerus, Ivan Fridrik	-	-	-	-	-	-	1	1
à Stahrenberg, Gundaccarus	-	-	-	-	-	-	4	4
de Turri, Carolus Maximilianus	-	-	-	-	-	-	1	1
Wanjecius, Elias	-	-	-	-	-	-	3	3
suma	27	10	38	153	105	21	61	415

Temeljni biografski podatci o primateljima

U nastavku donosimo pregled adresata, posložen kronološkim redosljedom godišta, a unutar godišta adresati su poredani abecednim redom prezimena. Za glavninu primatelja uspjelo se utvrditi tko su i u kakvom su odnosu bili s Vitezovićem, ili ih barem odrediti kao stvarne osobe, u čemu su pomogle informacije koje su sadržane u poslanicama, koje smo djelomično dopunili Klaićevim saznanjima (prema KLAIĆ 1914) te podacima iz drugih izvora. Kako je za većinu osoba izvor bio Klaić, imena smo u nedostatku podataka o njihovom izvornom obliku, bili prisiljeni donijeti u kroatiziranoj formi. Uz ime primatelja

donosimo oznaku broja poslanice koja mu je bila namijenjena²². Ondje gdje smo ostali uskraćeni za biografske podatke, donosimo samo ime i broj poslanice.

(a) Epistolarum metricarum liber primus – 1676./77.

Auspergicus, Franciscus Carolus (7) – grof Franjo Karlo Auersperg, rođen 1660., sin "najuglednijega i najimućnijega kranjskog velikaša Ivana Weikharda Auersperga (1615-1677) (...)." (KLAIC 1914: 18).

Brajković, Vincentius (8) – Vinko Brajković, Vitezovićev pobratim (KLAIC 1914: 24).

Despotović, Ioannes (21) – Ivan Despotović Mlađi (sin Tome Despotovića i Ane Bukovački) (KLAIC 1914: 14); Vitezovićov dragi prijatelj iz školskih dana.

Dilanzi, Ioannes Fridericus (27) – Ivan Fridrik Dilanzi, kranjski plemić (KLAIC 1914: 34).

De/a Gallenberg, Georgius Sigismundus 2 (15, 20) – grof Juraj Sigismund Gallenberg, grof, namjesnik u Kranjskoj i vrhovni sudac; Vitezović ga je opjevao u *Fatum et votum* (...) (KLAIC 1914: 27, 113).

Gussić/Gussich, Ioannes Georgius 2 (18, 25) – Ivan Juraj Gušić (umro 1689), vlasnik Gradca u Metličkom kraju i kapetan na hrvatskoj krajini u Tovunju. (KLAIC 1914: 18).

Hrelanovich, Thoma (24) – opat Toma Hreljanović.

Lučinić, Jacobus (12) – Vitezovićev ujak, župnik u Granešini (KLAIC 1914: 26).

Mordox, Wolfgangus Adamus (1, 2, 6, 9, 10) – kranjski barun Wolfgang Adam Mordox²³ (KLAIC 1914: 3), Vitezovićev poočim (KLAIC 1914: 23) i prijatelj njegova oca (KLAIC 1914: 18).

Portner ab Höffleni, Ioannes Carolus (14, 17, 19) senjski potkapetan Ivan Karlo Portner, kranjski plemić (KLAIC 1914: 40) i blizak Vitezovićev prijatelj (KLAIC 1914: 18); možda su se upoznali kad je Vitezović boravio kod Mordoxa u Najhofu (KLAIC 1914: 18).

Sunce, Ioannes Iacobus (5) – Ivan Jakov Sunce (Solnce), gospodar grada Otočca na obali Krke (KLAIC 1914: 23).

Valvasor, Ioannes Wajchardus (3, 4, 11, 16, 22, 26) – barun Ivan Weikhard Valvasor (1641.-1693.), kranjski povjesničar (KLAIC 1914: 4); Godine 1672. kupio je grad Wagensberg (Bogenšperg u Kranjskoj) koji je pretvorio u neku vrst akademije ili

²² Usp. kritičko izdanje u prilogu.

²³ Kod Klaića Mordax.

"muzeja", kako ga je volio nazivati. Jako je utjecao na mladog Vitezovića, koji je kod njega boravio od 1676. i surađivao na izradi bakroreza (KLAÍĆ 1914: 19).

Vukmer, Bonaventura 2 (13, 23) otac Bonaventura Vukmer, provincijal bosanskohercegovačke pokrajine (KLAÍĆ 1914: 24).

(b) Epistolarum metricarum liber secundus – 1676./77.

Gattyanius, Petrus (2) – Petar Gattjany (Gattsany, Gattchany), dugogodišnji plemićki sudac u varaždinskoj županiji (KLAÍĆ 1914: 14).

Despotovich, Joannes (8) – Ivan Despotović ml., vidi prije.

Locatelli, Joannes Baptista (5, 7) – kranjski plemić Ivan Krstitelj Locatelli i gospodar grada „na Plavskom“ ili „na Jesenicah“ (njem. *Pleihofen*) u gornjoj Kranjskoj; Vitezovićeve vršnjak; upoznali su se u Ljubljani prije Vitezovićeve odlaska iz Kranjske; možda je to bio onaj isti Ivan Krst. Locatelli, koji je napisao djelo *De rebus meteorologicis* (KLAÍĆ 1914: 32).

Mordox, Adamus Wolfgangus (9) – vidi prije.

Wivecz, Joannes (6).

Uz poslanice stvarnim adresatima godište sadrži i četiri literarne poslanice djevojkama pod pseudonimima *Herula Slava* (1), *Nobilis puella Carniola* (3), *Amica Sincera* (4) i *Perilustris ac Generosa N. N.* (10).

(c) Otia metrica – 1682./84.

Ab Apfeltrem, Iulius Henricus (43) – barun Julije Henrik ab Apfeltrem (Apfaltre). Klaića je zaintrigiralo što ga "Vitezović zove 'prijatelju učitelju' (*amice Magister*), te mu obećaje, da će mu prije svoga odlaska iz Wagensberga iskazati počast (te prius, hinc quam abeam, reverebor)" (KLAÍĆ 1914: 61).

Gaudentius, Doymus (40) – Dujam Gaudencije, biskup na Rabu i suučenic Vitezovićeve pokojnog brata Jurja (KLAÍĆ 1914: 60).

Erdeödy de Monyorokerek, Nicolaus (29) – grof Nikola Erdedi, hrvatski ban (Klaić 1914: 41).

Jellacsich de Buzin, Stephanus (12, 16, 27, 28, 33) – Stjepan Jelačić, podžupan zagrebački i kapetan grada Sredičkoga na Kupi (KLAÍĆ 1914: 43); protonotar, od 1687. vitez sa

zlatnom ostrugom (otkad i Vitezović) (KLAJĆ 1914: 70), a od 1690. viceban; sudjelovao je u odboru koji je trebao postići da kralj Leopold Hrvatsku i Slavoniju oslobodi od daće od 60.000 rajnskih forinti za g. 1694. (KLAJĆ 1914: 88); g. 1697. član odbora za pripremu konzistorija za izvršavanje poglavito gospodarskih pitanja (KLAJĆ 1914: 114); Vitezović mu je posvetio četvrtu knjigu drugog dijela *Fata et vota* (KLAJĆ 1914: 121).

Kiseuics/Cissovich, Georgius Horvat (3, 6, 22, 25) – Juraj Horvat Kišević, vijećnik ugarske komore. Vitezović ga je upoznao za sabora u Požunu, ako ne i prije (KLAJĆ 1914: 43)

CosŹtis, Martinus (adresat hrv. poslanice s latinskim naslovom: *Egregio Dno. Martino CosŹtis*) – prisegnuti bilježnik ugarskog kraljevstva.

Ad Excellmum. (18).

Ad Excellmum. ac Illrmum. Dnum. (19).

Leopoldus Caesar (1) – car i kralj Leopold I. Habsburg (1658. – 1705.); Vitezović mu je u predgovoru djelu *Croatia rediviva* predložio da se nazove: car rimski, kralj njemački, i kralj čitave Hrvatske jer je riječ o jednoj cjelini pa nema potrebe zvati se kraljem Dalmacije, Slavonije, Rame i Srbije (*Proemium ad Divum Leopoldum, Romanorum Imperatorem Semper Augustum, Germaniae, totiusque Croatiae Regem Gloriosissimum. Leopolde Caesar Imperator*) (KLAJĆ 1914: 156-7). Umro 5. svibnja 1705., a naslijedio ga je prvorođenac Josip I. (1705-1711), dok se mlađi Karlo III. borio za španjolsku krunu. (KLAJĆ 1914: 197).

Portner ab Höffleni, Ioannes Carlus (11) – vidi prije.

Selischevich, Stephanus (14, 21, 26) – Stjepan Selišćević, kanonik i prepošt, a biskup od 1694. do smrti 10. travnja 1703.; brat Barbare Selišćević, žene Franje Ivanovića od Šćitarjeva (KLAJĆ 1914: 43); bio je naslijedio Aleksandra Ignjata Mikulića (nekadašnjeg Vitezovićova školskog sudruga) na mjestu zagrebačkog biskupa (KLAJĆ 1914: 81-82); bio je članom neuspjelog poslanstva kralju Leopoldu 1693. koje je tražilo oslobođenje od daće od 60.000 rajnskih forinti (KLAJĆ 1914: 88); tek iz druge u ožujku ili travnju 1694. on i Črnkovački uspjeli su postići da se kralj zadovolji s pola te svote; g. 1697. član odbora za pripremu konzistorija za izvršavanje poglavito gospodarskih pitanja (KLAJĆ 1914: 114).

Prasinski de Prasno, Petrus (34) – vlastelin Petar Prašinski od Prašna (KLAJĆ 1914: 50).

Szalay de Szalapach, Iacobus (4, 5, 7) – Jakob Szalay de Szalapach, plemić; Vitezovića je s njim sprijateljio kapetan Franjo Ivanović (KLAJĆ 1914: 43).

Ivannovich de Schitaro, Franciscus (2, 8, 13, 17, 24, 32) – Franjo Ivanović od Šćitarjeva; od 1678. kapetan Keryjeve pukovnije i kapetan u Pokupskom; 1670.-1676. u turskom ropstvu; od 1687. grof (KLAJČ 1914: 67); sin Tome Ivanovića (1634.-1674.) i Margarete Barilović, kćeri Petra Barilovića i Katarine od Šćitarjeva. Oženio se Barbarom Selišćević, sestrom kanonika i poslije biskupa Stjepana Selišćevića, te je tako po ocu, majci i ženi vlasnik imanja Čanjevo i Preseka u križevačkoj županiji i Šćitarjevo (jedan dio s kaštelom) na jugu Save kod Zagreba. Blizak Vitezovićov prijatelj (KLAJČ 1914: 42-3). Umro je 28. travnja 1690. (KLAJČ 1914: 82).

Spolarich, Francus (15, 20) – Franjo Špoljarić, činovnik tridesetnice u Nedelišću (KLAJČ 1914: 50).

Vernich, Martinus (23) – Martin Vernić, zagrebački poštar (KLAJČ 1914: 50); nismo utvrdili je li riječ o istoimenom Verniću, plemiću koji je zlorabio pečat bana Nikole Erdedija, o čemu je Vitezović 1693. dao izjavu pred protonotarom kraljevstva Jurjem Plemićem (usp. KLAJČ 1914: 85).

à Zrinio, Adamus (38, 39, 41, 42) – grof Adam Zrinski, sin bana Nikole i sinovac bana Petra Zrinskog (KLAJČ 1914: 57), Vitezović ga u jednoj poslanici zove "meštrom konjušnika carskoga i kraljevskoga veličanstva za Ugarsku" (KLAJČ 1914: 60); poginuo je kod Slankamena 19. kolovoza 1691. (KLAJČ 1914: 60).

Dvije su poslanice namijenjene prijatelju koji slavi rođendan (*Ad Amicum Natalizantem, Ad eundem* (9, 10); dvije djevojkama pod pseudonimima *Benigna* (36) i *Tulipana* (37), dvije su zapravo epigrami (35) *die 2. Febr. Viennae*, (31) *Ad Effigiem Dni. Geor. Matth. Fischer. Geographi*, a tu je i (30) *Ad Mappam Hungariae à R. D. Georg. Matth. Fischer delin. (...) Carmen*.

(d) Epistolarum metricarum liber – 1701.

Abbas Altinburgen. et Tihamenum (87) – opat čije podatke nismo uspjeli utvrditi.

Abbas Babocensis (46) – možda opat Ivan Babočaj (KLAJČ 1914: 88).

Beseredius Adamus (60, 108) – Adam Beseredy, kapetan u službi palatina Pavla Esterhazyja; Vitezovićov prijatelj (KLAJČ 1914: 166).

Bucellenius, Julius Fridericus (2, 5, 8, 9, 13, 14, 15, 16, 18, 27, 34, 38, 53, 58, 76, 78, 79, 81, 105, 119, 120, 143) – grof Julije Friderik Bucelleni (Bucelini), austrijski vrhovni kancelar (*Supremus Aulae Austriacae Cancellarius*) (KLAJČ 1914: 148); car ga je

zadužio da od Vitezovića prima spise i spomenice i da osigurava njegovo održavanje u Beču, Vitezović mu je posvetio prvo izdanje djela *Stemmatographia*.

Bucellenius, Thoma (122) – dominikanski provincijal.

Carolus Porphyrogenetus, Archidux Austriacus (103, 106) – nadvojvoda Karlo, mladi Leopoldov sin i designirani španjolski kralj (KLAJČ 1914: 178); kao Karlo VI. okrunjen je 22. prosinca 1711. za njemačkog cara; 2. travnja okrunjen krunom sv. Stjepana. Kao hrvatski kralj poznat je pod imenom Karlo III.

Cerer, Franciscus Bernardus (6, 22, 26, 29, 30, 31, 39, 57, 68) – činovnik austrijske kancelarije Franjo Bernard Zehrer. Vitezović ga je upoznao boraveći u Beču 1700. – 1703. (KLAJČ 1914: 151); nakon Plecknera bio je zadužen za čitanje i cenzuru Vitezovićeve spomenice *Croatia rediviva*.

Cernkocius, Franciscus (35,153) – pukovnik Franjo Črnkoci (Črnkovački), vjerojatno isti Franjo Črnkoci koji je kao varaždinski župan 1697. bio odabran u konzistorij za izvršavanje poglavito gospodarskih pitanja (KLAJČ 1914: 114); Vitezović mu je posvetio šestu knjigu *Fata et vota* (KLAJČ 1914: 121).

Chrzepizky de Modlischzowiz, Ioannes Ferdinandus (123, 124) – barun, savjetnik češke dvorske komore, i autor djela *Arcana Chimica*²⁴.

Cobencel, Casparus (77) – grof Gašpar Kobenzl, Bucellenijev zet (KLAJČ 1914: 164); Vitezović mu je posvetio neku "knjigu u ilirskom jeziku", za koju je Klajč utvrdio da se radi o knjižici *Priricsnik, aliti razliko mudrosti cvitje*, tiskanoj 1702. u Zagrebu (KLAJČ 1914: 172).

Erdeodius, Alexander (45, 51) – grof Aleksandar Erdödy.

Episcopus Rumel (67, 90) – biskup Rummel (KLAJČ 1914: 164).

Fürstenbusch (95, 97, 107) – tajnik Fürstenbusch.

Gladić, Georgius Andrea (131, 137, 142, 147) – Riječanin Juraj Andrija Gladić, član ljubljanske *Academia operosorum* (KLAJČ 1914: 95) pod nadimkom *Inermis*; doktor prava i ljubljanski kanonik; autor građanske i crkvene povijesti Kranjske u stihovima *Relatio historico-poetica de memorabilibus Carnioliae* (KLAJČ 1914: 187); autor popratnog epigrama uz Vitezovićov spis o kralju Ladislavu (KLAJČ 1914: 192).

Günther (41, 47, 62, 65) – neutvrđeni Vitezovićov sudrug.

²⁴ Usp.:

[http://archives.wellcomelibrary.org/Dserve/dserve.exe?dsqIni=Dserve.ini&dsqApp=Archive&dsqDb=Catalog&dsqCmd=show.tcl&dsqSearch=\(RefNo=='MS870'\)](http://archives.wellcomelibrary.org/Dserve/dserve.exe?dsqIni=Dserve.ini&dsqApp=Archive&dsqDb=Catalog&dsqCmd=show.tcl&dsqSearch=(RefNo=='MS870')); 28. lipnja 2013.

Harrach, Ferdinandus (32, 74) – grof Ferdinand Harrach, vrhovni prefekt carskog dvora (KLAJČ 1914: 160).

Herberstein, Ioannes Ferdinandus Iosephus (12, 96) – štajerski grof Ivan Ferdinand Josip Herberstein (Klajić 1914: 138); potpredsjednik ratnog vijeća u Grazu; član Marsiglijeva povjerenstva za određivanje granica nakon mira u Slankamenu 1699. (KLAJČ 1914: 130); general hrvatske krajine u Karlovcu 1669.-1689. i senjski veliki kapetan (KLAJČ 1914: 27). "Naročito nakon nesretne bune kneza Petra Zrinskoga i Franje Krste Frankopana postao je do kraja bezobziran i samovoljan, da se je koji put opirao čak i odredbama ratnoga vijeća u Štajerskom Gracu" (KLAJČ 1914: 40).

Hevenessius, Gabriel (24, 28, 85) – isusovac Gabrijel Hevenessi, rektor i meštar isusovačkih novaka u Beču; s njim se Vitezović sprijateljio u Beču i od njega posuđivao brojne knjige (KLAJČ 1914: 151).

Kaunicz, Dominicus Andrea (72, 80, 92, 101, 110, 117, 118, 125, 140, 144) – austrijski potkancelar grof Dominik Andrija Kaunitz; svemoćan na dvoru (Klajić 1914: 162); Vitezović mu je izradio i 29. travnja 1711. poslao horoskop njegova sina (KLAJČ 1914: 269).

Kalnokius, Samojlo (40, 43, 52, 56, 100, 102, 121) – erdeljski kancelar grof Samojlo Kalnoki; Vitezović je u Beču za njega spjevao anagram (KLAJČ 1914: 119).

De Klejnburg (69) – komorski vijećnik barun Kleinburg (KLAJČ 1914: 162).

Kolonics, Leopoldus (17, 33) – Leopold Kolonić, biskup u Novom Mjestu kod Beča i predsjednik ugarske komore; grof (1631. – 1707.). Klajić spominje da ga je Vitezović počastio pjesmom za imendan 15. studenoga "u kojoj je uz ino slavio i hrvatsko porijeklo njegove porodice, istaknuvši, da Kolonići potječu iz Kolograda u Bosni od plemena Babojević"; kasnije kardinal i primas ugarski (KLAJČ 1914: 42).

Ladronius, Carlus Ferdinandus (61, 63, 66, 99) – tridentinski kanonik grof Karlo Ferdinand Lodron (KLAJČ 1914: 182).

Leopoldus Caesar (71, 84, 104, 126, 129, 130, 148) – vidi prije.

Liechtensteinius Antonius (91) – knez Antun Liechtenstein (KLAJČ 1914: 164).

Londonius, Nicolaus Garzia (86, 94, 135) – Nicolaus Garzia de Londonio (*Hispanus Austriacus, Eques S. Imperialis Militiae Constantinianae S. Georgorij*); ispjevao pohvalu Vitezoviću u dvanaest stihova (*dodekasticon*) koja je štampana na str. 89 Vitezovićova djela o ilirskim grbovima *Stemmatographia* (KLAJČ 1914: 153).

Josephus, Regis filius (50, 89) – najstariji sin cara i kralja Leopolda I. (KLAJČ 1914: 69). U prosincu 1687. ovjenčan je za ugarskog kralja (iako nedorastao) (KLAJČ 1914: 69);

nakon Leopoldove smrti preuzeo prijestolje kao Josip I (KLAJČ 1914: 197); umro 17. travnja 1711. od kozica (KLAJČ 1914: 268).

Mamuka (132) – grof Marko Antonije Mamuka.

Marinus Senensis Capucinus (139) – kapucin Marin.

De Moles (93) – *Marchio, dux Paretium*.

De Nizza, Gabriel Gualterus (111, 138, 141, 145) – Gabriel Gualterus de Nizza.

Ochsenstein, Osvald (7, 10, 11, 49, 55, 59) – barun Osvald Ochenstein; Vitezović ga je upoznao za boravka u Beču 1700. – 1703; Klajč kaže da je Vitezoviću osobito drag (KLAJČ 1914: 151).

Patačić/Patacich/Patacsich, Balthasar (1, 4, 136) – Baltazar Patačić, od 25. ožujka 1688. križevački podžupan (KLAJČ 1914: 68); 3. listopada 1687. izabran od hrv. sabora za poklisara u donji dom ugarskog sabora (KLAJČ 1914: 69); od 1687. vitez sa zlatnom ostrugom (otkad i Vitezović) (KLAJČ 1914: 70); sudjelovao je u odboru koji je trebao postići da kralj Leopold Hrvatsku i Slavoniju oslobodi od daće od 60.000 rajnskih forinti za g. 1694. (KLAJČ 1914: 88); barun 1663. – 1719., a od 1693. savjetnik ugarske dvorske kancelarije u Beču; napisao je, vjerojatno potaknut od Vitezovića, "Dnevnik svoga života" (*Diarium vitae*) (KLAJČ 1914: 108). U svojim je dvorima u Vidovcu kod Varaždina 18. srpnja 1696. osnovao "fakultet vinskih doktora" (*facultas neo-medica*) ili "Pintu" (KLAJČ 1914: 108); Vitezoviću je kod učlanjenja dao ime *Hvalizza* prema dr. Pavlu Qualizi (KLAJČ 1914: 148). On i Ladislav Patačić 1697. su bili članovi odbora za pripremu konzistorija za izvršavanje poglavito gospodarskih pitanja (KLAJČ 1914: 114); Vitezović mu je posvetio petu knjigu *Fata et vota* (KLAJČ 1914: 121); bio je i vijećnik ugarske dvorske kancelarije, a Vitezović ga kao dobrog poznanika iz Hrvatske pohodio za boravka u Beču 1700. – 1703.

Pleckner, Jacobus Ernestus (19, 21, 23, 25, 44, 64, 82) – vijećnik i tajnik referendar Donje Austrije Jakov Ernest Pleckner. Vitezović ga je upoznao za boravka u Beču 1700. – 1703; bio je zadužen za čitanje i cenzuru spomenice *Croatia rediviva*, što nije učinio.

Plemich, Georgius (152) – Juraj Plemić od Otoka, od 13. veljače 1690. protonotar hrvatskog kraljevstva; prije toga bio je zaprisegnuti bilježnik triju županija (zagrebačke, varaždinske i križevačke), kao i kaptola zagrebačkog i začesamskog (KLAJČ 1914: 82); sudjelovao je u odboru koji je trebao postići da kralj Leopold Hrvatsku i Slavoniju oslobodi od daće od 60.000 rajnskih forinti za g. 1694. (KLAJČ 1914: 88); g. 1697. član odbora za pripremu konzistorija za izvršavanje poglavito gospodarskih pitanja (KLAJČ 1914: 114); Vitezović mu je posvetio četvrtu knjigu *Fata et vota* (121).

Popovich, Isaia (149) – grkokatolički biskup Izaija Popović (svidničko-platenski biskup i vikar zagrebačkog biskupa); Vitezović mu je 1696. posvetio treću knjigu epigrama *Fata et vota* (KLAJČ 1914: 112; 121).

Praepositus Claustroaiburgensis (127).

Prorox Croatiae (128, 151) – Adam Baćan (Batthyány), hrvatski ban od 1693. godine; umro 26. kolovoza 1703.; nakon njega banom je imenovan (15. siječnja 1704.) Ivan Palfy, zapovjednik carskih četa protiv pobunjenika u Ugarskoj (KLAJČ 1914: 190).

Ratkius, Petrus (146) – vijećnik ugarske komore Petar Ratki (KLAJČ 1914: 169).

Residens Parmae (42) – primatelj o kojemu iz poslanice 54 doznajemo da Vitezoviću nije želio reći kako se zove.

Saleburgius, Gothardus Henricus (3) – predsjednik dvorske carske komore Gotthard Henrik grof Salaburg (KLAJČ 1914: 150).

De Saleburg, Franciscus Ludovicus (20) – mladi grof Franjo Ljudevit Salaburg, sin predsjednika carske komore (KLAJČ 1914: 151); Vitezović se s njim sprijateljio za boravka u Beču 1700. – 1703.

Selisçevich, Stephanus (150) – vidi prije.

Uyvarius, Emericus (48, 73, 115, 116) – Emerik Uyvari, registrator u ugarskoj kancelariji (KLAJČ 1914: 265).

Della Vigne (133).

Della Vince (112).

De Waldstein, Carolus Ernestus (88) – vrhovni carev komornik grof Karlo Ernest de Waldenstein (KLAJČ 1914: 164).

Weissenbergh (83).

Wiemensperg (114, 134) – (vjerojatno) viceregistrator ugarske kancelarije Matija Nikola Wimesperg (KLAJČ 1914: 281).

Volkra, Christophorus Otto (75, 113) – Oton Kristofor Volkra, vijećnik dvorske komore i potpredsjednik ugarske komore (KLAJČ 1914: 119; 164); Vitezović mu je u Beču spjevao anagram.

Zeno (36, 37, 54, 70) – kanonik Zenon, možda Vitezovićov sudrug u Beču.

(e) Epistolarum metricarum liber – 1702.

Abele, Ioannes Christoforus (65, 75, 83, 85) – barun Ivan Kristofor Abele, vijećnik i tajnik unutarjoaustrijske komore (KLAJČ 1914: 179).

Brajković, Martinus (53, 101, 104) – senjski biskup Marko Brajković, a nakon što je ugušio bunu privremeni upravitelj Like i Krbave (KLAJČ 1914: 178); Vitezovićev prijatelj; učena osoba, uz ostalo bavio se i poviješću senjskih biskupa (KLAJČ 1914: 183); naslijedio je Stjepana Selišćevića na mjestu zagrebačkog biskupa nakon što je potonji umro u travnju 1703.; uz banskog namjesnika Petra Keglevića vršio je bansku dužnost u ime prezaposlenog bana Ivana Palfyja (KLAJČ 1914: 190); član poslanstva hrv. sabora koje je otišlo iskazati žalost nakon Leopoldove smrti u svibnju 1705. (KLAJČ 1914: 197); poslanik Hrvatske na ugarskom saboru 1708. (KLAJČ 1914: 217-218).

Bucellenius, Julius Fridericus (5, 7, 8, 15, 17, 21, 26, 28, 33, 34, 36,37, 49, 68, 43, 81) – vidi prije.

Cobencel, Casparus (16, 23, 86) – vidi prije.

Carolus Porphirogenetus Archidux (40, 48, 96) – nadvojvoda Karlo, vidi prije.

Černkovitium/Csernković/Čyrnković, Paulus (42, 50, 59) – zagrebački kanonik i opat sv. Petra kod Požege Pavao Crnković; njemu je kao svome poočimu Vitezović posvetio drugu knjigu drugog dijela *Fata et vota* (KLAJČ 1914: 121); bio je i izabrani opat bosanski.

Despotovich, Ioannes (57) – rektor zagrebačkoga isusovačkog kolegija Ivan Despotović Stariji (KLAJČ 1914: 180).

Episcopus Svidnicensis (105) – vjerojatno Izaija Popović, vidi prije.

Episcopus Tininiensis (6) – kninski biskup.

Episcopus Zagradiensis (38) – *Stephanus Selischevic*, vidi prije.

E Comitibus Estoras, Americus (73) – Emerik Esterhazy, možda biskup i banski namjesnik (KLAJČ 1914: 233).

Florianus Capucinum Briñensem (54) – kapucin Florijan, u Brinju (KLAJČ 1914: 180).

Gladich/Gladić, Georgius Andrea (58, 90) – vidi prije.

Harrachius, Aloysius Thoma (62, 79) – vidi prije.

Herberstein, Ioannes Ferdinandus Iosephus (3, 20, 24, 27, 29, 31, 35, 41, 52, 67, 82) – vidi prije.

Hevenessius, Gabriel (980, 88, 97) – vidi prije.

Ivannović, Ivan Jonata (77) – grof Ivan Jonata Ivanović, sin Franje Ivanovića; nakon očeve smrti 1690. postao svećenik (KLAJČ 1914: 82) te bio kanonik zagrebačke crkve; vlasnik imanja Šćitarjevo (KLAJČ 1914: 201); nakon što je postao malouman Vitezović je proglašen njegovim skrbnikom (što mu je kasnije priskrbilo velik broj protivnika i neprijatelja među hrvatskim plemstvom i svećenstvom).

Jambrekovich, Franciscus (71) – Franjo Jambreković, profesor retorike (šestog razreda) u doba kad Vitezović polazio isusovačku gimnaziju (KLAIC 1914: 14).

Jelačić de Buzina, Stephanus (99) – vidi prije.

Josephus (95) – carević Josip, vidi prije.

Kalnokius (45) – vidi prije.

Kaunitz (103) – vidi prije.

Keglevich, Petrus (13, 19) – barun Petar Keglević, od 1687. grof (Klaić 1914: 69) i vitez sa zlatnom ostrugom; sudjelovao je u odboru koji je trebao postići da kralj Leopold Hrvatsku i Slavoniju oslobodi od daće od 60.000 rajnskih forinti za g. 1694. (KLAIC 1914: 88); osim toga kraljevski savjetnik, komornik, pukovnik, kapetan hrvatskoga kraljevstva i zapovjednik grada Kostajnice na Uni; dozvolio je Vitezoviću da proučava bogati arhiv njegove porodice u gradu Loboru (KLAIC 1914: 108); za Dugog rata (1683. – 1698.) u Kostajnici je postao kapetanom 1696.; g. 1697. član odbora za pripremu konzistorija za izvršavanje poglavito gospodarskih pitanja (KLAIC 1914: 114); od 1704. banski namjesnik (KLAIC 1914: 190); Vitezović mu je posvetio djelo *Bossna captiva*, tiskano 1712. (KLAIC 1914: 280-1).

Kolonich, Leopoldus (69, 76, 89, 98) – vidi prije.

Kos, Ioannes (55) – zagrebački kanonik Ivan Kos, u Sisku (KLAIC 1914: 180).

Lazari, Antonius (56) – Antonius Lazari.

Leopoldus Magnus (22, 39, 47, 94) – vidi prije.

Marinus Capucinus Senensis (10, 32, 44, 63, 70, 78, 84, 102) – vidi prije.

Londonius, Nicolaus Garcia (61) – vidi prije.

Patačich, Balthasar (46) – vidi prije.

Plemich (11, 18, 51, 64) – vidi prije.

Praepos. Maj. Eccl. Zagrabiensis (1, 2) – kanonik Pavao Antun Češković, veliki prepošt (KLAIC 1914: 243); opat blažene Margarite od Bele i upravitelj Vranskog priorata; kao davnom prijatelju i zaštitniku Vitezović mu je 1705. posvetio *Vita et martyrium Beati Vladimiri* (KLAIC 1914: 197) te prvu knjigu prvog dijela *Fata et vota sive opera Anagrammaton* (KLAIC 1914: 121); kasnije žestoki Vitezovićev protivnik u sporu za Šćitarjevo (KLAIC 1914: 231).

Princeps Ungariae Prorex (9, 74) – mađarski palatin.

Prorex Croatiae (91) – Adam Baćan (Batthyány), vidi gore.

Rabatta, Iosephus Rudolphus (4, 92) – ljubljanski biskup Josip Rabatta (KLAIC 1914: 35).

Subarić, Gregorius (60) – zagrebački kanonik Gregorije Šubarić, za Dugog rata (1683. – 1698.) u Dubici postao kapetanom 1696.

Trautmansdorf/Trautmansdorff, Franciscus Honorius (72, 93) – grof Franjo Honorije Trautmannsdorf, carski poslanik u Švicarskoj (KLAJČ 1914: 183).

Ujvarius (14) – vidi prije.

Znika, Ioannes (100) – Ivan Znika, opat sv. Trojstva u Petrovaradinu, čuvar arhiva zagrebačkog kaptola. Vitezović mu je posvetio djelo *Kronika aliti szpomen vszega szvieta Vikov (...)* te posveti dodao Znikin grb i pjesmu od dva distiha (KLAJČ 1914: 105) kada je Znika pomogao izdavanju tog djela, objavljenog 1696. (KLAJČ 1914: 106). G. 1702. ne dopušta da Vitezović uđe u arhiv unatoč carskoj dopusnici (KLAJČ 1914: 171) "jer jamačno sumnja, da radi protiv probitka domovine." (KLAJČ 1914: 172).

(f) Epistolarum metricarum liber – 1703.

D'Abele, Ioannes Christoforus (20) – vidi prije.

Bucellenius, Julius Fridericus (21) – vidi prije.

Cancellarius Aulicus Transylvan. (19) = *Kalnokius*, vidi prije.

Episcopus Señensis (2, 10) = *Martinus Brajkovich*, vidi prije.

Episcopus Zagrabiensis (1) = *Stephanus Selischevich*, vidi prije.

Erdeodium, Georgius (15) – Juraj Erdödy, sudac kraljevskog dvora (KLAJČ 1914: 244); možda član odbora koji je trebao postići da kralj Leopold Hrvatsku i Slavoniju oslobodi od daće od 60.000 rajnskih forinti za g. 1694. (usp. KLAJČ 1914: 88).

Harrach, Aloysius Thoma (13) – vidi prije.

Herberstein, Ferdinandus (8, 14) – vidi prije.

Ivanovich, Ivan Jonata (18) – vidi prije.

Praepositus Tituliensis (17) – Pavao, prepošt.

Praepositus Zagrabiensis (11, 16) – Pavao Antun Češković, vidi prije.

Rabatta, Iosephus Rudolphus (7) – vidi prije.

Trautmandorff, Franciscus Honorius (12) – vidi prije.

Vernić, Franciscus Iosephus (3, 4) – Franjo Josip Vernić, zagrebački kanonik i opat svete Katarine od Zelengrada, napisao popratnu pjesmu "Plačućoj Hrvatskoj" (KLAJČ 1914: 187).

Vice-Banus (9) – *Jellacsich de Buzin, Stephanus* – vidi prije.

(g) Otia metrica R3461 – 1710./12.

Beseredius, Adamus (25, 34, 42, 54, 58) – vidi prije.

Bucellenius, Julius Fridericus (7) – vidi prije.

Christianus Augustus (2, 4) – nadbiskup ostrogonski i kardinal Kristijan August, vojvoda saski (*Sachsen-Weitz*), naslijedio je Leopolda Kolonića; ugledan i svemoćan prelat (KLAJČ 1914: 250).

Carolus III., Hispan. et Indiar. Monarcha (10, 12, 19) – vidi prije.

Carolus, Sac. Ord. Praemonstraten. Praelatus (49) – prelat reda sv. Norberta (točnije *ordinis Praemonstratensium*).

Cinus, Philipus Iacobus (60, 61) – prelat Filip Jakov Cinus, "s kojim se Vitezović mnogo dopisivao i općio" (KLAJČ 1914: 278).

De Chak, Emericus (22) – Vitezović ga u poslanici naziva *praesul*.

Domnyanić, Adamus (Sigismundus) (33, 38, 50, 53) – vlastelin i potpukovnik Adam (Sigismund) Domjanić (KLAJČ 1914: 241); vlastelin u Zelini kod Sv. Ivana i Vitezovićov najpouzdaniji prijatelj u Hrvatskoj (KLAJČ 1914: 264); sudjelovao je u odboru koji je trebao postići da kralj Leopold Hrvatsku i Slavoniju oslobodi od daće od 60.000 rajnskih forinti za g. 1694. (KLAJČ 1914: 89); g. 1697. član odbora za pripremu konzistorija za izvršavanje poglavito gospodarskih pitanja (KLAJČ 1914: 114) i zatim vijećnik toga konzistorija; u Dugom ratu postao kapetanom u Jasenovcu (KLAJČ 1914: 127).

Estorae de Galanta, Paulus (32, 43, 47) – Pavao Esterhazy, ugarski palatin; Vitezović mu je posvetio tužaljku u povodu smrti cara i kralja Josipa I. *Ungaria pullata ad manes Iosephi I. regis sui occinens* (KLAJČ 1914: 268).

Gradski, Nicola (36) – rektor hrvatskog kolegija u Beču Nikola Gradski.

Landgravius Hassiae, Ernestus Ludovicus (39) – Ernst Ludovic, zemaljski grof.

Iosephus, Rom. Imp. (9) – vidi prije.

Keglević, Petrus (26) – vidi prije.

de Lovina, Ignatius (46) – Ignacije Lovina, šibenski biskup.

A Kavnicz, Maximilianus Udalricus (57) – vidi prije.

De Kleinburg (5, 48) – vidi prije.

Kornis, Sigismundus (20) – barun Sigismund Kornis.

Maria Elisabet Porphyrogeneta (30) – Maria Elizabeta, nadvojvodkinja Austrije.

Marinus, Señen. Capucinus (41) – vidi prije.

Mercurius Viennensis (16) – "Merkurije Bečanin". Prema podacima iz poslanice, riječ je o tiskovini koja je objavljivala književne tekstove. Vitezović joj se "obraća" kudeći dvojicu "loših" pjesnika s pseudonimima koje im je vjerojatno sam nadjenao: *Duacus* (<*duae aquae*) i *Sicoris* (*Sicoris* je ime rijeke koja je glavni pritok rijeke Ebra, tj. Ibera).

Mesko, Jacobus (29) – Jakov Meško, meštar kraljevskih parnica i fiškal ugarske svete krune; jedan od Vitezovićovih protivnika u postupku dodjele imanja Šćitarjevo i Čanjevo (KLAIC 1914: 225); tajnik referendarij vrhovne dvorske komore (KLAIC 1914: 280)

De Nadast., Ladislavus (13) – Ladislav Nadaždi, biskup u Csanádu (Ugarska).

Palffius, Ioannes (1, 17, 18, 40, 52) – Ivan Palffy, zapovjednik carskih četa protiv pobunjenika u Ugarskoj; ban od 15. siječnja 1704. (KLAIC 1914: 190).

Pataçich, Balthasar (24, 31, 51) – vidi prije.

Praepositus Major Ecclesiae Zagrab. (35) – vidi Pavao Antun Češković.

Rattkajus, Adamus (37) – grof Adam Ratkaj, senjski biskup; član hrvatskog poslanstava koje je 1711. išlo odati počast novoizabranom kralju Karlu III. (KLAIC 1914: 271).

Sejlerus, Ioannes Fridricus (6) – Ivan Fridrik Seilern, vrhovni predstojnik austrijske dvorske kancelarije, barun, koji je s nastupom cara i kralja Josipa zamijenio grofa Bucellenija

A Stahrenberg, Gundaccarus (8, 45, 55, 59) – grof Toma Gundaker Stahrenberg, predsjednik vrhovne dvorske komore; Vitezović mu spjevao anagram u *Virtutes coronatae* u čast odlikovanju koje je primio od cara 1712. (KLAIC 1914: 278).

De Turri, Carolus Maximilianus (11) – grof Karlo Maksimilijan Thurn (*Turrianus*), glavni dvorski prefekt u vrijeme obudovjele carice Amalije (supruga cara Josipa) (KLAIC 1914: 268)); u njegovu je slavu 1712. Vitezović ispjevao epigram (KLAIC 1914: 278).

Ujvary, Emericus (21, 28, 56) – vidi prije.

De Waldstein, Carolus Ernestus (3) – vidi prije.

Wanjecius, Elias (14, 23, 27) – Elias Wanyeczci, perovođa ugarske dvorske kancelarije, kojemu je Vitezović često dolazio na ručak i Wanyeczci k njemu (KLAIC 1914:265).

Za poslanicu *Ad Amicum* (44) nije se uspjelo utvrditi kome je namijenjena. U zbirci se nalazi i *Ad Carmen Anonymi* (15).

2.2.6. Sadržaji i namjene

U odjeljku koji slijedi kratko ćemo predočiti teme, sadržaje i namjene Vitezovićevih stihovanih poslanica te pokušati odgovoriti na pitanje zašto je odabrao upravo poslanicu u stihu kao medij. Da bismo izložili koje teme obuhvaća korpus, primijenit ćemo kriterij namjene (što je dakako temeljni poriv koji je autora motivirao na pisanje) te, usporedno, sadržaja, odnosno informacija koje je prenio čitatelju. Realni sadržaji odnose se na autorovo lociranje u prostoru i vremenu, biografske podatke, suvremena zbivanja, osobe i sl. Osim njih, poslanice sadržavaju mnogo teksta koji ima isključivo pragmatičku ulogu, najčešće u svrhu udobrovoljavanja.²⁵ Budući da se Vjekoslav Klaić poslanicama služio kao izvorom, Vitezovićevi biografski podatci dostupni su u njegovoj knjizi (Klaić 1914 *passim*), te ih nećemo prepričavati. Iz njih se, međutim, vidi i kako se Vitezović, pišući pohvale, čestitke, zahvale, molbe i drugo, trudio uspostaviti i zadržati dobre odnose s utjecajnim ljudima, uz pomoć kojih je nastojao osigurati egzistenciju pisanjem i izdavanjem knjiga, ali i administrativnim poslovima. Poslanice su tako imale ulogu prenositelja znakova njegove podaničke privrženosti, spremnosti da proslavi patrona, na što je opetovano ukazivao kroz stihove, no predstavljaju i male znakove pažnje zaštitniku. I molbe za novac ili namještenje oblikovao je kao poslanice, često u njih unoseći tuženje na svoj loš položaj i nepravедnost sudbine. Poslanice prijateljima rijetke su, pa je vrlo malo "intimnih ispovijedi".

U nastavku, razdijeljeno prema godištima, sumarno prenosimo osnovne namjene poslanica te njihove sadržaje. Sadržaji se mnogo puta isprepliću pa neka molba uz pohvale i argumentaciju i(li) jadicovku može sadržavati i novosti iz njegova svakodnevnog života te obavijest o tome da joj se u prilogu šalje neko Vitezovićevo djelo. Za neke poslanice možemo tvrditi da nije želio eksplicirati namjenu, nego bi naprosto pokrovitelje koje je prethodno nešto molio obasipao pohvalama i literarnim darovima, očigledno da bi ih udobrovoljio i postigao da usliše njegovu molbu.

1676./77.

Knjige iz 1676./77. (a, b) pripadaju Vitezovićevim mladim danima, u vrijeme dok je učio kod Valvazora te boravio kod poočima Mordoxa. Glavnina godišta (a), koje obuhvaća 27 poslanica, namijenjena je raznim velikašima i zaštitnicima. Najviše ih je, šest, poslao meceni i

²⁵ *Captatio benevolentiae*, o čemu više u odjeljku 4.2.3.1. Formalni elementi i raspored građe.

učitelju povjesničaru Valvazoru te, pet, očevu prijatelju i svojem zaštitniku Mordoxu. U ukupnom broju poslanica šest su javljanja pokroviteljima s puta, koja uključuju opis putnih nevolja; jednom poslanicom moli zaštitnikov savjet za odabir životnog poziva, a nakon što je odgovor izostao, moli ga da mu odgovori. U jednoj patronima želi dobar lov, u njih šest prijatelje i patrone izvješćuje o svojim studijima i životnim okolnostima hvaleći pogodnosti Kranjske za stjecanje znanja, što Zagreb i domovina ne pružaju (Vitezovićev topos koji se provlači kroz cijeli promatrani korpus). U tome su godištu rijetke poslanice koje spominju knjiške teme: jedna sadržava molbu da mu se pošalje literatura za djelo o junacima koje kani pisati, a dvjema je popratio poslane knjige. Nešto ih se odnosi na najave i odgode susreta: trima najavljuje posjet, a jednom ga odgađa; u jednoj moli da mu se dopusti da dođe u posjet, jednom najavljuje svoju spremnost za posjet, jednom pak moli da mu zaštitnik pošalje konja kako bi ga mogao obići. Dvije epistule zapravo su božićne čestitke, od kojih je jedna popraćena molbom da ga se preporuči za stipendiju. Jedna je molba da se isporuči pismo, a jedna je utješna poslanica (*consolatio*).

U drugoj knjizi iz 1676./77. (b) od 10 poslanica četiri su upućene djevojkama, ali su to literarne epistule bliže ljubavnoj elegiji ili (zbog kratkoće) epigramu nego pismu.²⁶ Dvije su adresirane na prijatelje iz školskih dana koje potiče na dopisivanje i podsjeća na nekadašnje zajedništvo, a jednome od njih žali se na djevojke. Jedna je upućena primatelju s kojim se želi zbližiti, dok jednom javlja zaštitniku Mordoxu da odlazi u Senj. Dvjema poslanicama najavljuje dolazak u Senj, a jednu je popratio knjigom kao darom.

Poslanice u te dvije knjige, kao i u drugima, različitih su dužina, a poneka nije dovršena. Kraće su pretežito najave dolaska i molbe za posjet, dok su najduže poslanice upućene prijateljima i patronima u kojima javlja svoje okolnosti. Najduža je a9 u kojoj je molio Mordoxa da ga savjetuje o odabiru životnog poziva (140 stihova) i koja je, kako se vidi iz jedne kasnije, ostala bez odgovora. Duže poslanice u kojima je pisao novosti o sebi ili o novijim događajima najviše su koristile Klaiću da uzmogne sastaviti Vitezovićevu biografiju s toliko detalja. U kasnijim godištima nastavlja se tendencija da su adresati pretežito osobe na visokim položajima oko čije naklonosti Vitezović nastoji, a raste broj molbi, čestitki i poslanica u kojima spominje vlastita i tuđa književna djela ili otpravlja neko svoje djelo.

²⁶ O njima vidi NOVAKOVIĆ 2010.

1682. – 1684.

Godište (c) pisano je većinom dok je Vitezović boravio u Beču zastupajući interese Senja, koji je tražio zaštitu od samovolje senjskog kapetana, dakle 1682. i u prvom tromjesečju 1683. godine. Svega četiri od ukupno 43 poslanice datirane su u 1684., a pisane su iz Senja (ovdje numerirane kao 40-43). Nedugo prije dolaska u Beč Vitezović je bio sastavio i tiskao hvalospjev kralju i caru Leopoldu, kojim se proslavio, što ga je navelo da traži da ga se imenuje ovjenčanim pjesnikom i zaposli kao dvorskog pjesnika uz stalnu plaću. Car mu je umjesto toga odredio jednokratnu naknadu od 100 rajnskih forinti (Klaić 1914: 44-45). Te se okolnosti odražavaju u nizu poslanica, primjerice u molbama, poput dvije nedovršene poslanice-molbe za laureat, od kojih je jedna bila upućena caru, zatim jedne molbe ugarskoj komori u Požunu da mu se pošalje doznačenih 100 forinti, u dvije se među ostalim žali na problem senjskog kapetana, zbog čijeg nerješavanja ne može raditi druge poslove i sl.

Vezano uz poslovni razlog Vitezovićeve bečkog boravka, tu je npr. poslanica prijatelju Ivanoviću u kojoj se žali na loš uspjeh svoje misije, a uz nju šalje primjerke hvalospjeva. Dva primjerka hvalospjeva šalje i "novom prijatelju" Jacobu Szalayu, kojemu se žali na svoje prilike u Beču, a šalje mu i uvjerenje po kojem može podići doznačeni novac te prenosi nešto novosti. Žalbe na uvjete u kojima je živio i radio u Beču Vitezović je rijetko propuštao unijeti u poslanice bez obzira je li pisao čestitke, molbe, zahvale ili "intimne ispovjedi" prijateljima. Na dug boravak tužio se ističući štetu po vlastitu imovinu (c34 ili npr. c33, u kojoj početkom 1683. godine opravdava nepostizanje uspjeha za Senj svojom nedostatnom moći).

Među "intimnim ispovijedima" u ovome se godištu izdvajaju poslanice Franji Ivanoviću od Šćitarjeva, kojemu je pisao u više navrata kroz cijelu godinu. U jednoj mu je opisao tešku koja ga je shrvala, dodao novosti iz Beča, komentirao cara Leopolda, Turke, promjene u zagrebačkom kaptolu i dr., te uz nju dodao latinsku pjesmu i usput se požalio na škrtost pokrovitelja. Njome je potaknuo Ivanovića da mu pošalje svoju knjigu hrvatskih stihova na čitanje. Jedanaest dana kasnije Vitezović mu je javio da je primio knjigu te da ju kani prirediti za tisak, a uz to se opet žalio na svoj boravak u Beču, izostanak laureata, bolest te malo mudrovaio o vrijednosti bližnjih i domovine te dodao pokoju novost. Dva tjedna nakon toga ponovno mu je pisao o tome da mu je dosadio Beč. Kao kontrast opisivao je užitke lova, plovidbe i drugih aktivnosti po slavenskim krajevima te mu povjerio kako čeka novac pa da može ići kući. Dva tjedna potom hrvatskom poslanicom je, među ostalim sadržajima, obećao brigu za prijateljevu knjigu. Uputio mu je i jednu rođendansku čestitku.

U tom je godištu tek jedna imendanska čestitka i jedna utješna u povodu smrti primateljeve supruge. Jednom poslanicom nudi primatelju da će ga opjevati kao što je kralja, a u jednoj uz izraze zahvalnosti moli podatke za tekst koji piše. Nešto je molbi npr. za posvetu knjige, a za patronat moli u dvije poslanice; u jednoj traži preporuku banu, za kojega šalje pjesmu, pri čemu se nije propustio raspitati za primatelja i napisati mu nešto novosti. Tri su poslanice uz pjesme koje šalje na čitanje, a dvjema je popratio tiskane primjerke pjesama (uz jednu od njih dodao je i svežnjić za svojeg brata); jednom otpravlja tiskanu knjigu primatelju koji ga ne poznaje osobno.

Poslanice zahvale karakterizira osobito mnogo iskaza privrženosti (npr. za poslani novac). Tu su i dvije poslanice-pozdravi, ispunjene iskazima afiniteta i brige, dvije pohvalne i jedna ludička s pozdravima školskom prijatelju. Amo su uvršteni i epigrami (31, 35a) i literarne poslanice ženama (35, 36, 37).

1701. – 1703.

Poslanice koje smo za potrebe ove disertacije označili kao d, e i f, pokrivaju većinu razdoblja koje je Vitezović proveo mahom u Beču nakon što ga je onamo pozvao car i kralj Leopold. U tom je navratu u prijestolnici boravio od 1700. do 1703. te je kao dvorski povjesničar imao zadaću razjasniti granice između Venecije i Carstva, a o njegovim životnim troškovima prema carskom i kraljevskom nalogu morao je brinuti austrijski vrhovni kancelar Bucelleni. Kancelarovo zaduženje bilo je i primati dijelove Vitezovićeve rada, pa je razumljivo da je u tim godištima velik dio poslanica usmjeren na tog patrona (ukupno 40 kroz te tri godine, među njima razna izvješća, molbe, čestitke, žalbe na dugotrajan boravak u Beču, nedostatak novca, sprečavanje da uđe u arhiv i sl.). Klaić je zapazio da je glavnina poslanica iz tog razdoblja posvećena novim poznanstvima koja je stekao u Beču, a od 150-ak tek ih je desetina namijenjena starim znancima (KLAJČIĆ 1914: 148). Također, na temelju poslanica Klaić je rekonstruirao da su Vitezovićeve prvi koraci po dolasku u Beč bili predstaviti se "poglavitim muževima" dvorskih kancelarija. U tu svrhu primatelje je kratkim poslanicama pozivao na ručak ili u goste, što je nastavio cijele te i iduće dvije godine; učestalo je razasijlao čestitke za Uskrs i Božić, rođendane, slao pohvalne stihove, otpravlja poslanicama anagrame.

Razni književni tekstovi pojavljuju se u dvije trećine poslanica iz 1701. i 1702. Mahom su to Vitezovićeve radovi npr. *Stemmatographia*, *Plorantis Croatiae saecula duo* i drugo te razne literarne sitnice, poput anagrama i genealogija, kojima je, kako je rečeno, želio

pridobiti zaštitnike ili ih navesti da se zalažu za njegove zahtjeve. Dio takvih poslanica samo su popratnice uz poslano djelo, a dio molbe ili čestitke pa je dojam da je djelo usput priloženo uz njih.

Poslanice vezane uz problem tromog provođenja cenzure Vitezovićeve spomenice *Regia Illyriorum Croatia sive Croatia rediviva*, u kojoj je hrvatsko ime poistovjetio sa slavenskim, opisao je Klaić (KLAJČ 1914: 156-159), a usmjerene su cenzoru teksta Pleckneru, zamjenskom cenzoru Zehreru i kancelaru Bucelleniju, koje je također udobrovoljavao literarnim darovima. Za 1701. godinu specifičan je velik broj poslanica u kojima moli da mu se isplati novac za nastavak boravka u Beču, od kojih je pokoja naslovljena izravno na cara, te nešto poslanica kojima je nastojao osigurati mjesto u ugarskoj kraljevskoj komori. U međuvremenu je s desetak poslanica molio razne primatelje da mu posude novac te ga je vraćao, također uz poslanicu. Osim što je potraživanja argumentirao obavljenim poslom, u primatelja je pobuđivao sućut izvješćima o financijskim nevoljama, predugom boravku u stranom gradu i bolesti.

Niz poslanica vezan je uz razne faze književnog rada²⁷: moli pomoć oko nabavljanja građe za knjigu, jednom poslanicom javlja da je izvadio bilješke iz knjige pa je vraća i zahvaljuje te moli primatelja da mu pošalje ako ima još što, nekolicinom poslanica vraća posuđenu knjigu, jednom uz kritiku da je prepuna grešaka i da nije bilo puno toga korisnog; s njih nekoliko obavješćuje potencijalne pokrovitelje djela da je našao prikladnu građu (npr. o ugarskom kralju Matiji); s nekoliko epistula šalje svoje tekstove na čitanje i moli brzu recenziju, a s nekoliko moli primatelje da budu pokrovitelji njegovih novih djela. U više navrata šaljući tekstove tvrdi da piše da bi ublažio dosadu dok čeka u Beču, što ukazuje da je tekstove dijelom slao i kao izliku da podsjeti na sebe i svoja potraživanja. Jednom poslanicom izvješćuje naručitelja da je prepjevao poslanu građu koju šalje, a dvjema otpravlja neki šaljivi tekst i sl.

Rijetke su poslanice prijateljima, kao što je ona kapucinu Marinu, u kojoj se žali na nevolje i težak usud koji ga drži u Beču i kojemu uz to najavljuje skoro slanje tiskanih anagrama. Uz nekoliko epistula-pozivnica na ručak, iz 1701. je i nekoliko "vinskih": jednom javlja da mu je loše nakon jučerašnje pijanke (kojom je primljen u Patačićevo udruženje vinskih doktora kao "doktor Hvalizza" (KLAJČ 1914: 148)); jednom koja je nedovršena zahvaljuje za primljeno vino; jednom pak hvali ručak kojim je pogošćen te kaže da je toliko

²⁷ Popratna pisma uz anagrame i sl. po svrsi su drukčija od poslanica u kojima, primjerice, traži novac, jer su više posveta nego realno pismo. (npr. d84, d85, d89, d90 i dr.).

dobro je i pio da ne zna je li na odlasku pozdravio domaćina; a jednom šaljući knjigu traži da mu se pošalje ponuđeno vino.

Za 1701. Vitezović je u zbirku uvrstio samo dvije primljene poslanice, od kojih je jedna izraz pošiljateljeve nemogućnosti da mu pomogne, a u drugoj primatelj hvali njegov književni rad i naziva ga Apolonom.

U sredinu rujna 1701. datirana je prva poslanica upućena Herbersteinu vezano za mjesto ličkog kapetana. Vitezovićev angažman oko dobivanja mjesta ličkoga kapetana eksplicitan je u nizu poslanica iz 1702. i 1703., u obliku izravnih molbi utjecajnim osobama da se založe za njega pa do udobrovoljavanja važnih adresata književnim djelcima ili obećanjima da će ih proslaviti ako mu pomognu. Molbu je triput poslao i izravno caru i opetovano kroz 1702. i početak 1703. godine slao poslanice kancelaru Bucelleniju te hrvatskom i ugarskom banu, kardinalu te drugim velikodostojnicima i njihovim izravnim podložnicima za koje se nadao da će navesti seniore da se založe za njegovu molbu.

Pisao je i carevim sinovima pronalazeći razne povode za pisanje: ratne pobjede, Božić i dr., a zanimljivo je kako u e47 caru Leopoldu piše da, ako se može Bogu dodijavati, onda se može i njemu – caru. Zanimljivost je i reakcija krajiškog generala Ferdinanda Herbersteina, koji je na opetovane Vitezovićeve molbe oko Like, od kojih je jedna bila popraćena tiskanom pjesmom uz napomenu da sad nema drugog posla osim pisanja, odgovorio da Ličani ne žele pjesnika nego ratnika (e60). Vitezović mu je otpisao da pjeva jer nema pametnijeg posla kad mu ne daju službu, a da je sposoban iskazati se i kao ratnik (e67).

Kako je rečeno, u 1702. dosta poslanica svjedoči o knjižnoj razmjeni i pjesništvu, npr. uz zahtjev da mu se dade obećani konj šalje knjigu; uz uskršnju čestitku raspituje se je li primatelju dostavljena knjiga objavljena s njegovim naslovima, a nedugo nakon toga istog primatelja kori što mu nije odgovorio, podsjeća ga na konja te šalje i djelo *Stemmatographia*; u jednoj poslanici se žali kako pjesnici rade bez nagrade, a nakon toga spominje parnicu oko ženinog imanja (koja se pojavljuje u nekoliko poslanica) pa čestita Uskrs. Jednom poslanicom opravdava se što njegov rad kasni jer nema karte Venecije koju mu je kranjski trgovac učestalo obećavao, a sada zbog rata ne može doći, i sl. U jednoj poslanici (e51), kojom podsjeća na svoj nedavni zahtjev da mu primatelj posudi knjigu, kaže da piše lake stihove jer nema domoljuba-platiša koje bi zanimala povijest, a uz to se žali na svoje i na nevolje domovine, pravdajući ih u konačnici Božjom voljom, što je višestruko ponavljano opće mjesto (osobito u posljednjim godinama života). Jednom poslanicom sokoli bolesnog

prijatelja, šalje mu knjižicu istinitu i prikladnu za svako doba i traži da mu pošalje koju ribu ako ih bude.

Nekoliko poslanica kao da nema nikakvog sadržaja, nego samo služe kao podsjetnik na autora, ispunjen izrazima privrženosti. S nekoliko njih potiče na pisanje novosti. U nekima se tuži da ga patroni zanemaruju (vezano uz svoj zahtjev za Liku), a neke primatelje kori za nejavljanje i sl.

Vitezović je u zbirku iz 1702. uvrstio pet poslanica koje je primio: jedna sadržava uvjeravanje pošiljatelja da nije zaboravio na njega te ga hvali, uzdiže i proriče mu vječnu slavu i kaže da je primio Vitezovićevo izvješće o napretku s građom na Jadranu i da očekuje još dokumenata. Ostale četiri su Herbersteinovi odgovori, u kojima ponavlja kako mu ne može pomoći glede molbi, ali i dalje mu stoji na raspolaganju za druge stvari.

Od godine 1703. Vitezović je u zbirku prepisao samo poslanice iz siječnja, a posljednja od njih 26 nedovršena je. Uz nekoliko poslanica-čestitki, od kojih uz jednu šalje kalendar (čega u dosadašnjim godištima nije bilo), brojne su poslanice vezane uz književnu razmjenu: jednom otpravlja genealogiju i pita senjskog biskupa želi li da mu posveti spjev *Plorantis Croatiae*; jednom vraća knjigu, a jednom uz povrat knjige stavlja primatelju na raspolaganje svoju biblioteku; dvjema se raspituje što je s njegovim djelima koja je poslao i dr. Tu je također nekoliko poslanica vezanih uz mjesto ličkog kapetana, zatim jedna kojom nudi da bi s primateljem pošao k Paulinu, ali da nema konja. U nizu poslanica ističe svoje zasluge dok drugi odnose nagrade (često mjesto od 1701. nadalje). Tu je i jedna utješna epistola u povodu smrti primateljeve majke.

Od dviju poslanica koje je te godine Vitezović primio i uvrstio u zbirku jedna je potvrda da je primljena knjiga koju vraća, a druga je pohvala biskupa Rabatte Vitezovićevom djelu i obećanje da će mu on i krajiški general Herberstein pomoći, na što je Vitezović radosno odgovorio da je u Beču već poznat, ali moli da razglase po Grazu dok se ne uspije i sam proslaviti (pri čemu vjerojatno misli na službu u Lici), a nakon toga se javio Herbersteinu pišući mu da nije ni sumnjao u njegovu naklonost te ga hvali i blagoslivlje.

1710. – 1712.

Poslanice iz 1710. – 1712. (g) ponovno su pisane iz Beča, ali ovog puta u godinama kad je Vitezović izgubio i suprugu i kuću na Griču te vodio niz parnica s promjenjivom srećom oko imanja bivšeg kanonika Ivanovića Šćitarskog. To su doista Vitezovićeve "tristia"

– gotovo da i nema poslanice u kojoj nije izlagao svoje nevolje. Na siromaštvo i razne tegobe žalio se i u čestitkama zaštitnicima, koje međutim nije propuštao začiniti pohvalama.

U jednoj poslanici s kraja 1710., osim što izražava nadu da će mu se isplatiti zasluženi prihod od cara, moli kaštel Novi na obali Jadrana, za koji kaže da mu je obećan prije tri godine. Te je godine Vitezović intenzivno pokušavao dobiti zaduženje u požunskoj komori i na razne strane upućivao molbe da se zauzmu za njega kod kralja. I tu u više navrata nailazimo na poslanice uz poslana djela, nekad s molbom da mu se pomogne oko fiska, katkad uz čestitke. *Fata et vota* šalje i primateljima koji ga ne poznaju, nastojeći ih pridobiti za zaštitnike. Poslanice zajedno s anagramima poslao je i npr. caru Josipu u povodu austrijske pobjede nad Francuzima, a poslanice kralju Karlu III.²⁸ popraćene anagramima slao je u tri navrata njemu samomu te kraljici majci i drugima. Dvije poslanice poslao je uz horoskope, čega nema u prijašnjim godištima.

Osobita zanimljivost te zbirke je oštra kritika lošeg pjesnika (g15) koju je poslao stanovitim bečkim novinama "Mercurius Vindebonensis" uz poslanicu koju im je uputio u povodu iste pjesme (g16).

U nekoliko epistula Vitezović je nastojao oko naklonosti primatelja bez jasno izražene molbe za uslugu, a u nekoliko pak traži financijsku pomoć oko objave knjige (vjerojatno djela *Banologia*, koje međutim nije objavljeno za njegova života). Kao i prethodnih godišta, i tu je nekoliko najava dolaska na ručak ili u goste. Jedna poslanica naslovljena je *Ad amicum* da bi se prikrilo ime primatelja, kojega je kritizirao za lošu recenziju svojeg djela. Još je nekoliko poslanica vezano uz književni rad: jednom moli primatelja da razdijeli knjigu koja je tek sad dovršena pošto su cenzori kasnili, jednom javlja da mu za dovršenje djela nedostaju podatci za dva grada, a ako ih ne uspije dobiti, brani se da to nije njegova krivica.

Iz toga godišta mogu se razabrati dijelovi literarne korespondencije između Vitezovića i nekoliko kolega pisaca i ujedno prijatelja. Riječ je o Adamu Beserediju, kojemu je Vitezović napisao par tužbalica te ga ohrabrivao na pisanje i slao mu svoja djela, a od njega je primio nekoliko vrlo utješnih odgovora s mnogo pohvala, zatim Baltazaru Patačiću, kojega je Vitezović, pročitavši njegov tekst, nazvao slavenskim Ovidijem, te prijatelju Adamu Domjaniću, čije poslanice pokazuju mnogo literarne vještine, ali i divljenja Vitezovićevim pjesničkim i astrološkim vještinama (potonje posvjedočuje Domjanićev anagram). Domjanić je Vitezoviću, među ostalim, bio poslao poslanicu u stihovima s leoninskom rimom, na koju je Vitezović odgovorio istim načinom (g50), hvaleći ga, uzvisujući vrlinu i žaleći se kroz 76

²⁸ Karlo III. bio je 1705.-1711. španjolski kralj, a 1711. je kao nasljednik svoga brata Josipa I kao Karlo VI. okrunjen za cara Svetog Rimskog Carstva.

stihova. Druge primljene poslanice u tome godištu sastoje se u dva prihvaćanja Ritterova dolaska na ručak, nekoliko čestitaka, jedna je zahvala za poslanice koje je Vitezović poslao; jedna je utjeha Vitezoviću u povodu smrti supruge, a tri koje je pisao Domjanić općenito ga tješe glede životnih prilika.

Zaključno o namjenama i sadržajima

U malo kojoj od poslanica može se izdvojiti samo jedna tematska linija, kao što je to slučaj npr. u vrlo kratkim pozivima na ručak. Uobičajeno je da su sadržajno bogatije pa je tekst pojedine uglavnom sačinjen i od pohvala, iskaza privrženosti, molbi, novosti, tužbalica, dobrih želja i drugoga. Slanjem poslanica Vitezović je popratio važnije događaje kao što su rođendani i imendani primatelja te vjerski blagdani, uglavnom šaljući *fata et vota*, tako da je dosta čestitaka, a svega je nekoliko utješnih epistula. Dobar dio poslanica može se definirati kao molbe, pohvale i poslanice-podsjetnici na pošiljatelja ili otpravnice književnih radova. "Intimne ispovijedi" prijateljima malobrojne su i većinom elegijskog tona. Stvarnih sadržaja o autorovu životu najviše je u poslanicama kojima izvješćuje prijatelje i patrone o svojim okolnostima. Od konkretnih sadržaja, uz književnu razmjenu, za određena razdoblja specifični su pojedini tematski blokovi, poput npr. molbi za službu u Lici ili u ugarskoj dvorskoj komori. Iako unutar tkiva poslanica ima dosta stihova koji su izrazi vjernosti, poštovanja i sl., iz njihovih sadržaja vidi se koliko je bio zahtjevan položaj pisca koji se uzdržavao pretežito vlastitim pisanjem.

Namjena tih poslanica nije samo literarna nego i praktična, s obzirom da imaju funkciju prenošenja poruke (npr. prijateljska pisma, čestitke, pisma sućuti) ili izricanja molbe. One su, također – a dovoljno bi bilo samo pogledati popis adresata njegovih *Epistolarum metricarum libri* (STEPANIĆ 2005: 279-290) – same po sebi pokazatelj Vitezovićeva aktivnog sudjelovanja u kulturnom i javnom životu, uključujući i politička pitanja, budući da su adresirane na njegove poznate i manje poznate suvremenike. Praktična svrha odražava se u poslanicama utoliko što u mnogima prenosi konkretne događaje koji se odnose na njega i na njegove suvremenike, ali i samoj namjeni poslanica koje mnogo puta u korpusu imaju ulogu pozdrava, čestitke ili, rjeđe, utjehe.

Valja zamijetiti da, unatoč Vitezovićevom angažmanu u tzv. Marsiglijevoj komisiji koja je određivala granice prema Osmanskom carstvu, gotovo da nema protuosmanlijskih sadržaja (Osmanlije se spominju u tek desetak poslanica, od čega u samo nekoliko na više od 10 stihova, a nigdje se ne spominje ni osmanlijska opsada Beča 1683. godine. Te je godine

Vitezović bio u Beču do ožujka, a kako se opsada odvijala od sredine srpnja do sredine rujna, nije bio izravno zahvaćen okolnostima priprema za obranu.

Kod uvrštenih poslanica primatelja dojam je da se autor vodio dvjema glavnim smjericama: prva je da ga primatelji uzvisuju i hvale, a druga da se vidi da mu se nanosi nepravda (kao npr. Herbersteinove poslanice).

Pregled sadržaja pomaže nam da odgovorimo na pitanje zašto je Vitezović u ovim prigodama pisao baš poslanice u stihu. S jedne strane čestitke kao izraz koji prati važnije događaje zahtijevale su tu svečaniju formu, a s druge, molbe i poslanice u povodu književne razmjene i druge tako su oblikovane kako bi se izazvao osobit dojam, a primatelju iskazala počast.

3. OPIS I POVIJEST RUKOPISA²⁹

Sve su zbirke Vitezovićevih latinskih poslanica u stihu jedini sačuvani primjerci i nemaju rukopisnih ni tiskanih inačica. U ovom poglavlju donosimo njihov materijalni opis. Također, dajemo i pregled tekstova iz rukopisa pod signaturama R3460 i R3461 iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice budući da želimo predstaviti njihov razgranati sadržaj i pokazati položaj metričkih epistula unutar njih. U konačnici, predstavljamo i kratku povijest prijenosa i čuvanja rukopisa do današnjih dana.

3.1. Rukopisi iz Arhiva HAZU

U Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti nalaze se dvije dobro očuvane zbirke, danas obje u mekom uvezu, čuvane kao II d 147 i IV c 4. I jedna i druga su Vitezovićev autograf.

3.1.1. Rukopis II d 147

Najranije latinske poslanice u stihu, koje je pisao kao dvadesetpetogodišnjak, Vitezović je sabrao u *Epistolarum metricarum liber primus* i *Epistolarum metricarum liber secundus* koji se čuvaju pod signaturnom oznakom II d 147 u Arhivu HAZU-a. Naslovljene su na razne patrone i osobe s kojima je bio u prijateljskim odnosima ili nastojao pridobiti njihovu naklonost, a tu je i nekoliko mladenačkih literarnih poslanica djevojkama pod pseudonimima. Poslanice su numerirane, ali je numeracija nepouzdana. Čitav je rukopis ispisan na kvalitetnom papiru (nešto grublje teksture, tako da vlakna formiraju kvadratičasti raster), bez vodenih žigova ili drugih posebnih znakova. Listovi su bili uvezani šivanjem, a osim nekoliko odvojenih, većina ih se i dalje drži zajedno, premda užetu nema traga. Rukopis je dimenzija 21 x 32 cm, gusto ispisan, ali čitljiv, i nema mnogo naknadnih intervencija. Tinta na nekim listovima djelomično probija, što ne utječe ozbiljnije na čitljivost. Na dnu

²⁹ Glavna pomoć pri izradi ovog poglavlja bili su, uz originalne rukopisne zbirke: *Katalog rukopisa nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu*, knjiga 1., Nacionalna i Sveučilišna biblioteka, Zagreb 1991, obradio prof. Šime Jurić, str. 201-202.; doktorska disertacija Gorane Stepanić *Hrvatsko pjesništvo na latinskom u sedamnaestom stoljeću: stilske tendencije i žanrovski inventar*, Zagreb 2005.; monografija Vjekoslava Klaića *Život i djela Pavla Rittera Vitezovića (1652.-1713.)*, Matica hrvatska, Zagreb, 1914. i članak Darka Novakovića "Vitezovićevo ljubavno pjesništvo na latinskom", u *Latina et Graeca* 2010, 16, 39-54.

većine stranica autor je ostavio *recolecta* u obliku prva tri slova početnoga retka sljedeće stranice.

Zbirka nema posebne korice, već je uložena u presavijeni list papira, a na naslovnici stoje samo dvije (iste) oznake signature rukopisa, jedna olovkom i druga tintom. Nakon naslovnice slijedi prazna nepaginirana stranica, a nakon nje prva stranica Vitezovićevog rukopisa s naslovom "Eq. Pav. Ritter / Epistolarum metricarum / liber primus", paginirana brojkom 1. Ona i sve ostale stranice paginirane su istom smečkastocrnom tintom i rukopisom kao i ostatak teksta, tako da je jasno da je riječ o autorovoj ruci. Izuzetak su stranice 35 i 36, koje nisu ispisane te su naknadno paginirane olovkom. Na stranici 34 olovkom je, također naknadno, ispravljena paginacija budući da je autor pogrešno napisao 32. Na stranici 26 počinje "Eq. Pav. Ritter / Epistolarum metricarum / liber secundus". Međutim, na str. 27 nalaze se samo dva stiha kojima se završava poslanica s prethodne stranice, a nakon prazne 28., na 29. stranici dočekuje nas Vitezovićevom rukom numerirana četvrta poslanica, što nepogrešivo upućuje na to da je prazan prostor bio predviđen za naknadno prepisivanje, do čega nikada nije došlo. Tako su, dakle, od ukupno 38 stranica koje čine rukopis, u cijelosti ili djelomično ispisane njih 32.

Na dnu prve stranice stoji veliko slovo A (istom bojom tinte i istim rukopisom), što je vjerojatno oznaka arka, ali drugdje nema takvih oznaka. U rukopisu ima ponešto autorovih korekcija, kao i nešto marginalija koje je olovkom dodala druga ruka, jamačno Vjekoslava Klaića, historiografa kojemu dugujemo Vitezovićevu biografiju, i koji je uz ostale tragove svojeg rada na poslasticama ostavio datacije uz pojedina pisma. Tek je iz tih marginalnih bilježaka razvidno da poslanice potječu iz 1676. – 1677., budući da ih autor nije datirao.³⁰ Nema nikakvih tragova koji bi nas uputili kada je Vitezović sastavio ovu zbirku.

3.1.2. Rukopis IV c 4

Druga zbirka Vitezovićeva epistola koja se čuva u istome arhivu, ali pod oznakom IV c 4,³¹ znatno je većeg opsega. Autor je latinske metričke poslanice koje je pisao otprilike 25

³⁰ Usp. Klaić (KLAIĆ 1914: 23): "Od latinskih pjesama, što ih je Pavao Ritter god. 1676. i 1677. u Wagensbergu ispjevao, i koje su po Valvasoru imale napis „Exercitium poeticum", čini se, da se je ipak nešto sačuvalo. Jesu to pjesničke poslanice, koje je sam pjesnik u starije dane svoje pokupio u zbornik s napisom „Eq(uitis) Pauli Ritter epistolarum metricarum liber primus (i liber secundus)". Prva knjiga sadržaje 26 poslanica, a druga (krnja) samo 9. Pjesme u prvoj knjizi potječu nesumnjivo iz rečenih godina, a one u drugoj donekle iz nešto kasnijega doba."

³¹ U svojoj doktorskoj disertaciji Stepanić je rukopis pogrešno navela pod signaturnim brojem II c 4 (STEPANIĆ 2005).

godina nakon prethodnih, odnosno 1701., 1702. i 1703., razdijelio u tri knjige, po jednu za svako godišće. Ni kod ove, kao ni kod prethodne zbirke, nema traga koji bi upućivao na vrijeme kompiliranja. Među poslanicama patronima i prijateljima, redom osobama na važnim državnim, vojnim i crkvenim položajima, ima i nešto poslanica koje je Vitezović primio i odlučio ih uvrstiti u zbirku. Većina poslanica i poneki odgovor numerirani su i datirani, a numeracija je i ovdje nepouzdana.

Na naslovnici je napis „Eq. Pauli Ritter / epistolae metricae“, koji, sudeći prema rukopisu, pripada Vitezoviću. Nakon naslovnice je olovkom paginirana prazna stranica, a na trećoj počinje prva knjiga poslanica, koja nosi naslov gotovo identičan naslovu prethodnog rukopisa, a glasi: "Eq. Pav. Ritter / Epistolarum / metricarum / liber...". Autor je ostavio praznim mjesto nakon riječi *liber* u sva tri godišta zbirke, što bi moglo upućivati da je planirao sastaviti još zbirki i numerirati ih tek kada se utvrdi koje će biti po redu.³² Negdje na polovici 89. stranice započinje druga knjiga poslanica, identičnog naslova. Na desnoj margini olovkom je dopisana godina 1702., što je također vjerojatno učinio Klaić. Na stranici 178 počinje godišće 1703., koje nosi isti naslov, a na desnoj se margini također nalazi godišće dodano olovkom. Sva su tri naslova pisana tintom crvenkastije nijanse. Vitezović je datirao većinu poslanica ne samo datumom nego i godinom, pa je iz njihova redosljeda jasno da se je držao kronološkog principa pri njihovom nizanju.

Rukopis IV c 4 istih je dimenzija kao i prethodni, dakle 21 x 32 cm, na sličnom tipu papira i ispisan istom vrstom tinte smečkastocrne boje. Nekoć je imao korice, ali su uklonjene. I on je u dobrom stanju, listovi se postojano drže zajedno i tek je malo obilježen vlagom, čiji se tragovi svode na blaga oštećenja rubova i mjestimične točkaste mrlje po papiru, a tek rijetko tragovi vlage prodiru i po 2 cm od (uglavnom donjeg i desnog) ruba papira. Paginacija je izvedena olovkom, što upućuje na to da je naknadna. Folijacije nema. I u ovome rukopisu ima praznih stranica: primjerice, stranica 59 vjerojatno je ostala prazna greškom jer se poslanica koja je na prethodnoj 58. stranici nastavlja na 60. bez razloga. Prazne stranice od 175. do 177. vjerojatno su namjerno takve jer na 174. završava godišće 1702., a nije nevjerojatno da je Vitezović na taj način ostavio prostora da na njih dopiše još koju epistolu iz te godine. Treća knjiga poslanica završava na stranici 187. Stranice od 188. do 261. paginirane su, također olovkom, ali su prazne. Na dnu ispisanih stranica nalaze se *recolecta* kao i u prethodnoj zbirci.

³² I iz Klaićeve monografije je poznato da postoje poslanice koje nisu u zbirkama, ali ih je Klaić koristio prilikom pisanja biografije (*KLAIĆ passim*). Kako sačuvane zbirke potječu iz različitih razdoblja Vitezovićeve života, moramo uzeti u obzir da postoji mogućnost da je sastavio ili namjeravao sastaviti još neke, međutim nema podataka koji bi potkrijepili takvu pretpostavku.

Rukopis je u cijeloj zbirci uredan i čitljiv, a vidljivi su tragovi korekcija tijekom pisanja, ali i ponešto naknadnih prepravljivanja. Na potonje katkad jasno upućuje druga nijansa tinte, koja je na takvim mjestima tamnija i gušća ili svjetlija i tanja od one kojom je stih napisan. Čini se da je Vitezović želeći dotjerati zbirku na nekoliko mjesta uklonio stranicu kojom nije bio zadovoljan. Takvo što vidimo primjerice kod tragova stranice koja je trebala biti prva u posljednjem arku (str. 186) i nakon koje slijedi stranica ispisana svjetlijom tintom. Upravo na temelju svjetlije tinte moguće je pretpostaviti da je stranicu istrгнуo ili izrezao nakon što je pisao neko vrijeme pa je tinta kojom je nastavio prepisivati na sljedeću već bila za nijansu istrošenija i zato svjetlija. Zanimljivo je rješenje za naknadni popravak Vitezović primijenio na str. 184 zalijepivši na nju komadić papira koji je prethodno pripadao kalendaru, na koji je s unutarnje strane ispisao pet dodatnih stihova. Taj je komadić zalijepljen na lijevoj margini tako da se, kad se odigne, može pročitati dodani tekst. Na istoj je stranici učinjena još jedna dopuna doljepljivanjem komada papira. Međutim, za razliku od prethodnog, taj je ljepilom prilijepljen sa svih strana tako da tekst pod njime nije dostupan.

Osim kod dodavanja teksta, stari je kalendar, možda i jedan od onih koje je Vitezović tiskao u svojoj tiskari, korišten i da bi se izradio uvez, odnosno korice rukopisa IV c 4, a o kojima svjedoče i tragovi od nekoliko slojeva papira na mjestu gdje uže povezuje arke. Bibliotečna bilješka na fasciklu u kojemu se čuva rukopis IV c 4 kaže: "Stare korice ovog rukopisa prenesene (Vitezovićev kalendar) na br. VIII-241". Uvidom u VIII-241 potvrđeno je da se pod tom signaturom nalazi ono što je nekada doista činilo korice rukopisa ove zbirke – Vitezovićev tiskani kalendar iz 1697. godine. Na tome fasciklu piše: "Dnevnik i meszecznik letta 1697 (štampt.) / Izvađeno iz korica rukopisa IV c 4 u restauratorskom zavodu Jugoslavenske Akademije god. 1952." Dakle, svezak kalendara, čije su stranice ispisane hrvatskim tekstom (uz pokoju stranicu latinskog), pretvoren je u korice za rukopis. Na njegovim stranicama zadržali su se tragovi ljepila, koji su najprisutniji na dvama fragmentima neispisanog papira. Na jednome od fragmenata cijela je poledina premazana ljepilom, a na drugom dio, pa se vidi da je dijelom prekrivao hrbat, a dijelom prelazio na prednju ili stražnju stranu korica omatajući tako rukopis do ruba stranice. I drugi komadić koji je dijelom bio u hrptu uveza premazan je ljepilom, a dijelom se nastavljao na lice ili naličje knjige. Još dva papirna komada i jedan otrgnuti komadić s latinskim tiskanim tekstom također nose tragove ljepila, a po njihovu obliku vidi se da su bili slijepljeni u hrbat.

3.2. Rukopisi iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice

Za razliku od rukopisa iz Arhiva HAZU, koji su meko uvezani, odnosno umetnuti u folij običnog papira, dvije knjige *Otia metrica* tvrdo su ukoričene, a listovi su u izvrsnom stanju, pa u prvi mah svesci djeluju dotjeranije. Međutim, čim ih počnemo listati, postaje razvidno da su u njih sadržaji umetnuti prilično kaotično.

3.2.1. Rukopis 3460

U R3460 uvezani su rukopisni i tiskani tekstovi iz godišta od 1710. do 1712., dakle do pred kraj Vitezovićeve života. Uvezan je polukožnim "Gajevim" uvezom³³, a na hrptu ima natpis u zlatotisku: "Ritter. Otia Metr. MSS Autog.". Na naslovnici piše: "Eq. Pau. Ritter. Otia metrica curis exularibus surrepta", ispod čega je prekríženo "Annis MDCCX et XI. Vindobonae". Unutar zbirke zabilježeno je da potječe iz knjižnice Ljudevita Gaja.³⁴ Tekst je ispisan na papiru dimenzija 22,5 puta 17 cm, a stranice nose različite paginacije, što otežava pregled nad sadržajem i njegov prikaz.

U uvezu je najprije desetak praznih stranica, pa 62 stranice anagrama u rukopisu, nakon njih četiri tiskane stranice teksta *Geniticon sive fatum et votum e nominibus deductum. D. Carolo VI.* (62a-d), zatim četiri tiskane stranice teksta *Geniticon sive fatum et votum e nominibus deductum. Illustrissimo [...] d. Alexandro comiti Karolio de Nagy Karolly [...]* (62e-h), pa nakon njih ponovno četiri tiskane stranice teksta *Geniticon sive fatum et votum e nominibus deductum. Illustrissimo [...] d. Carolo, sacri ordinis Praemonstratensis vicario generali [...]* (62i-l). U nastavku imamo jednu stranicu s tri epigrama u rukopisu (63-64), zatim dvije rukopisne zbirke od 63 numerirane poslanice: *Eq. Pav. Ritter, Epistolae Vindobon. Anni MDCCX* na 64 stranice i *Epistolae ad amicos et ab iis* (potonje iz 1711., kako je s desne strane uz naslov druga ruka zabilježila olovkom) na 23 stranice. Stranice s poslanicama iznova su paginirane kao 1-88, a nakon njih u zbirci je devet praznih listova. Radi bolje preglednosti sadržaj zbirke prikazujemo u tabličnom obliku.

³³ *Katalog rukopisa Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu, knjiga 1.*, Nacionalna i Sveučilišna biblioteka, Zagreb 1991, obradio prof. Šime Jurić, str. 201-202. U *Katalogu* je napomena "isp. V. Gaj. Knjižnica Gajeva. Zagreb, 1875., str. 203., br. 518."

³⁴ Na prvoj strani je oznaka "V. Gaj 1870.", a *Katalog* identičnom bilješkom upućuje na Knjižnicu Gajeva: "Isp. V. Gaj. Knjižnica Gajeva. Zagreb, 1875., str. 203., br. 518."

Tablica 2: Sadržaj rukopisa 3460³⁵

str.	naslov	posebne napomene	oblik
i-x		prazne kemijskom olovkom paginirane stranice; na prvoj je potpis nekadašnjeg posjedovatelja: "V. Gaj 1873 Ж.III.1. (zadnji red dodala olovkom druga ruka)	rkp.
xi	<i>Eq(uitis) Pau(li) Ritter Otia metrica, curis exularibus surrepta</i>	naslov	rkp.
1-62	<i>SaCrae D. Iosephi Caesareae ReglaeqVe MaIestatI etc.</i>	anagrami	rkp.
62a-d	<i>Geniticon, sive fatum et votum e nominibus deductum</i>	1712.	tiskano
62i-l	<i>Geniticon, sive fatum et votum e nominibus deductum</i>	1712.	tiskano
63-64	<i>Perillustri et Magnif. Dno. Iacobo Mesconi etc.</i>	1712.; epigrami	rkp.
1-64	<i>Eq. Pav. Ritter, Epistolae Vindobon. Anni MDCCX</i>	1710.; zbirka poslanica obrojčeni 1-63; na 1. str. potpis "V. Gaj 1870."; str. 28 prazna; dimenzije listova variraju, osobito 39-40 (list većeg formata, gotovo kao A4); 47-50 malo manji listovi	rkp.

³⁵ Poslanice su označene masnim slovima, a prazne stranice kurzivom.

65-88	<i>Eq. PaVLI RItter,</i> <i>epIstoLae aD</i> <i>aMICos, et ab IIs.</i>	1711.; zbirka poslanica, od kojih neke s anagramima	rkp.
89-98		prazne	

Iz pregleda sadržaja vidimo da među tiskanim i rukopisnim tekstovima koji su okupljeni u zbirku kao poveznica stoji to što su manja djela pisana u razdoblju od 1710. do 1712. godine. Usporedimo li djelca unutar zbirke, vidjet ćemo da se međusobno znatno razlikuju u stupnju uznapređovalosti pripreme za objavu. Neke već tiskane stranice nose Vitezovićeve ispravke rukom, vjerojatno kao pripremu za pretisak³⁶. Kod nekih rukopisa prevladavaju uredno prepisane stranice, s tek pokojim ispravkom i očito spremne da se predaju za tiskanje. Negdje pak nailazimo na iskrižane dijelove tekstova ili cijele tekstove, što upućuje na Vitezovićevu sistematizaciju građe. Prisutne su i stranice koje čuvaju teže čitljive primjere brzopisa s mnogo križanja i dopuna, ili pak samo umetnute listove. Diljem zbirke nailazimo na marginalne bilješke i podcrtavanja olovkom za koje vjerujemo da ih treba pripisati povjesničaru Vjekoslav Klaiću.

Stranice dijelom čuvaju izvornu paginaciju, koja je mjestimično mijenjana i dodavana kako bi se postigao kontinuitet od početka do kraja zbirke. Stranice 1-60 paginirane su istom tintom kojom je pisan autograf, a od stranice 61 pa do kraja (uključujući prazne stranice) paginacija je naknadno izvedena kemijskom olovkom. Zbirka poslanica *Epistolae ad amicos*, koje počinje na stranici 65, uz dodanu nosi i izvornu paginaciju tintom pa je vidljivo da je stranica 66 izvorno bila 2. i tako dalje sve do stranice 12 (u novoj paginaciji 76), nakon čega se stara paginacija ne razaznaje jer je izravno prepravljena. Ranije je spomenut napis na prvoj stranici zbirke *Epistolae Vindebonenses* koji glasi "V. Gaj 1870.". Takvog napisa nema na *Epistolae ad amicos*, pa pretpostavljamo da su obje zbirke poslanica došle u Gajevu knjižnicu nezvano uz druga "otia metrica" te su ih ondje, vjerojatno 1870. godine, zajedno uvezali te uklopili u veću zbirku *Otia metrica curis exularibus surrepta*, u kojoj je i danas.

Poslanice iz rukopisa R3460 pripadaju, naime, dvjema izvorno zasebnim zbirkama, ili radije nagovještajima zbirki, od kojih je druga, *Epistolae ad amicos*, znatno kraća. Objе zbirke pokazuju znakove sistematizacije građe: naslovi poslanica su numerirani, na početku je tekst uredno prepisan, ali kako listamo dalje, sve je više ispravaka. Nailazimo i na praznu stranicu (str. 28), a i dimenzije listova variraju. Stranice s paginacijom 39-40 nešto su većeg

³⁶ Vitezović je i inače ispravljao i dopunjavao i sadržajno i stilski svoje tekstove, od kojih neke i kada su već bili tiskani. Usp. npr. KLAIĆ 1914: 212 i 263.

formata jer je riječ o umetnutom listu s epistulom koju je Vitezović primio. Stranice 47 – 50 malo su manjih dimenzija od većine listova u zbirci: na stranici 47 i do polovice 48 je drugi rukopis (ponovno poslanica Vitezoviću), a ispod njega je Vitezović dopisao svoj stihovani odgovor na primljenu poslanicu, koji u nastavku s folija manjeg formata prelazi na listove uobičajene veličine. Nema tragova savijanja papira, ali se čini da je Vitezović na listu na kojemu je bilo pismo koje je primio nastavio pisati odgovor i da ga je samo uložio među ostale poslanice.

I ovdje i na drugim mjestima numeracije poslanica su prepravljane, a raste i broj ispravaka u tekstu, koji je autor ili križao pa dopisivao ili dodavao na marginu. Kako dolazimo do stranica *Epistolae ad amicos* vidimo da je autor ispravljao prvotnu numeraciju tako da se nastavlja na brojeve poslanica iz prethodne. Međutim ta numeracija nije sustavno provedena. Odgovori adresata češće su prepisani Vitezovićevom rukom, a mnoge je podcrtao u cijelosti. I u vlastitim je poslanicama podcrtavao neke riječi. Od druge polovice stranice 85 do 88 prisutan je drugi rukopis, pretpostavljamo pisarov, ali je posljednja poslanica napisana Vitezovićevom rukom.³⁷

³⁷ Poznato je da se Vitezović koristio pisarskim uslugama i u vrijeme osobne imovinske krize posljednjih godina svojeg života, tako da je moguće da je nekome od pisara dao da prepíše dio teksta. Klaić prenosi i Vitezovićev odgovor od 5. studenog 1712. senjskom poslanstvu u Beču iz kojega se vidi da traži da mu se isplate troškovi od 60 forinti mjesečno za osobne potrebe i pisara (KLAIĆ 1914: 287).

vult, qui pro levis lucramur verbis animam:
 Quos non, mercedem sollicitare, quibet.
 Neque hac procul ingentis me spiritus ariet ab arte.
 Atq; oblata mltis summe dona, mder.
 Sunt mihi, precium semper solima, amia:
 Et bene de magno promeruisse viri.
 Divitias tamen, mltum more scharum:
 Divide amibia, dikom esse nequit.

An te etiam antiquum solari taedet Amicum?
 Forteq; desertum deseris ipse virum?
 Aut jam Musarum consortia ludera vitas,
 Nec studium curas plus juvenile senex?
 Ne contra, vivis ereptus, credere fas sit,
 Et nunc ethereos confoiare choros,
 Vel sepius te quippe mihi vivum sperit esse:
 Ipse stupens, Musas obtinuisse tua.
 Ergo ego te credam, steriles sprevisse Camenas,
 Quorum nil, proaten nomen mane, manet.
 Quae posset majus proatendere Musa bonorum,
 Quam, quae scrutatur fata superna? rogo.
 Et tamen, hoc reliquas procellens Musa labore,
 Non modo nil prodest, sed nocet ipsa feli magis.
 Evacuat nummis bursam, solvens gagyrum,
 Et, qui fudatis exprimit acta typis.
 Sapius ipse etiam statuebam, linquere Musas:
 Ut studium, quod nil utilitatis habet.
 Sed mens, impatiens otii, sese occupat illis:
 Non oleum, non sic pendere curat opus.
 At tu, seu melius placeat sermone deinde soluto,
 Scribere, seu metris, ceu prius usus eras,
 Rumpere moras, propriamque mihi describe salutem:
 Audire incolumem, quam meus optat amor.
 Vive ergo et Musis salvis, Desereq; et amicus:
 Atq; obc felix recolens Paschlata multa. Vale.
 Pr. IDIe pas Chald, qVarta Mens, apr III,

Com nihil ad negram respondens usq; tate
 Quo tibi Quoni fela precata fuit.

Slika 1.

Primjer Vitezovićevih dopuna i ispravaka u prvopisu R3460.

3.2.2. Rukopis 3461

Otia metrica manuscripta et impressa naslov je rukopisa označenog kao R3461. Taj je, kao i prethodni, u Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu stigao iz Gajeve knjižnice, što je zabilježeno na prvoj stranici u obliku "V. Gaj – 1873".³⁸ Ondje je, kao i prethodni, bio uvezan u polukožni Gajev uvez, s kartonskim koricama presvučenim tamnosmeđim platnom. Na hrptu je ilirski grb te natpis u zlatotisku: "Ritter. Otia metrica manuscripta et impressa. Autograph". Dimenzije knjižice su 21,5 puta 16, a papirnih listova 20,5 puta 15,2 cm. U nju su uklopljeni Vitezovićeви rukopisi i tiskane stranice iz godišta 1682. – 1684., a folijacija je naknadna i obavljena kemijskom olovkom.

Nakon šest praznih listova na početku (stranice i-vi) raznoliki sadržaj zbirke uključuje sljedeće tekstove iz 1682. godine: jednu stranicu proznog rukopisa *Ad librum Bushany [...]* tvo *Cërbave* (1), dvije stranice rukopisne abecedne pjesme u distihu *Alphabeticum encomii Mariani* (1v-2r), stranicu s rukopisnim *versus echoici* (2v), dvije stranice rukopisa nedovršene autobiografske poslanice caru Leopoldu u distisima (3r-3v), dvije stranice tiskanog teksta *Corona lauro-palmaris a Phoebō et musis connexa et d. Ioanni Carolo Portner [...] decantata* (4r-4v), tri stranice na kojima je rukopis dviju latinskih poslanica u distihu (5r-6r), jednu stranicu s hrvatskom pjesmom u rukopisu (6r), nakon koje slijedi prazna stranica (6v), potom na dvije stranice otisnuti tekst *Honori [...] domini Ioannis Pauli Hacher [...] carmen* (7r-7v), a za njim devet tiskanih stranica heksametara *Novus Jason Hungariae* (8r-13v) s dopisanim latinskim naslovom i jednim distihom na dnu stranice 13v. U nastavku su dvije stranice rukopisa nedovršene latinske poslanice u distihu (14r-14v), jedna stranica na kojoj je samo rukopisni naslov *Mesopustica* (15r), a nakon njega je prazna stranica (15v). Slijede tri stranice rukopisa latinskih poslanica (16r-17r), od kojih je prva nastavak pogrešno uvezane poslanice sa stranice 13v, a druga je nedovršena, a nakon njih dvije stranice (17r-17v) rukopisa poslanica za koje vjerujemo da sadrže početak poslanice s 14r-14v. Za tim je uvezano 14 stranica tiskanih raznih stihova pod naslovom *Sacer chorus sive applausus metricus a Phoebō et musis celebratus qui [...] principi Josepho [...] offerebatur [...]* (18r-24v), a za njima opet poslanice u rukopisu na sedam stranica (25r-28r), i za njima jedna prazna (28v). Nakon toga dolazi rukopis poslanica na 15 stranica (29r-36r), a na dnu petnaeste počinje hrvatska poslanica koja obaseže šest stranica (36r-39r) i, sudeći prema

³⁸ "Isp. V. Gaj. Knjižnica Gajeve. Zagreb, 1875., str. 203., br. 519.", *Katalog rukopisa nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu, knjiga 1.*, Nacionalna i Sveučilišna biblioteka, Zagreb 1991, obradio prof. Šime Jurić, str. 201-202.

recolecta, završava na sedmoj latinskim stihovima. Na istoj stranici nastavljaju se rukopisne latinske poslanice i zauzimaju tu i sljedeće četiri stranice (39r-41r). Zatim je na tri stranice rukopis prozne latinske poslanice (41r-42r), a za njim četiri stranice rukopisnih latinskih poslanica (42r-43v). Na dnu četvrte stranice nalazi se hrvatska poslanica s latinskim naslovom i u rukopisu (43v), da bi se na sljedećih 10 stranica nastavile također rukopisne latinske poslanice (43v-47v). Za njima su uvezane dvije stranice latinskih počasnih epigrama u rukopisu (47v-48v), a onda 12 tiskanih stranica latinskih stihova pod naslovom *Pietas honorata, seu carmen, quo pientissimo principi [...] Emerico [...] episcopo Viennensi [...] die festo sancti Emerici [...] aggratulabatur P. Ritter.* (49r-54v) pa dva improvizirana epigrama u rukopisu na jednoj stranici (55r), zatim jedna prazna stranica (55v) i onda 18 tiskanih stranica latinskih stihova *Nova equestris imago [...] qua [...] d. Leopoldi comitis a Kolonics [...] virtutes celebrabat P. Ritter[...]* (55r-63v) i 22 tiskane stranice stihova s naslovom *Novus Skenderbeg, seu Don Petrus Ricejardi [...] celebratus* (64r-75v).

U nastavku dolaze tekstovi iz 1683. godine, na što ukazuje jedna stranica na kojoj je samo godina koja funkcionira kao svojevrsan naslov (76r), nakon nje dolaze latinske poslanice na četiri stranice (76v-78r), iza nje jedna prazna stranica (78v), pa četiri stranice pjesama i epigrama (79r-80v), tri stranice latinskih poslanica (81r-82r), sve u rukopisu. Nakon još jedne prazne stranice (82v) tu je jedna stranica s rukopisnom latinskom poslanicom (83r), pa opet jedna prazna stranica (83v), a za njom pet stranica teško čitljivog rukopisa latinskih poslanica na listovima manjeg formata (84r-86r). Ponovno slijedi prazna stranica (86v) pa jedna stranica s pismom u prozi bez naslova i u rukopisu (87r), a za njim još dvije stranice teško čitljivog rukopisa latinskih poslanica (87r-87v). Na preostalim stranicama nalazimo dva rukopisna natalna horoskopa na latinskom i u heksametrima (prvi na osam (88r-91v), a drugi na pet (92r-94r) stranica) i na samom kraju jednu stranicu na kojoj je nacrtan izračun i shema neba (94v). Ovime smo iscrpili pregled sadržaja zbirke. Slijedi detaljan pregled u tabličnom obliku.

Tablica 3: **Sadržaj rukopisa R3461**

str.	naslov	posebne napomene	oblik
i-vi		prazne kemijskom olovkom paginirane str. (u cijeloj zbirci paginirani su listovi, a ne stranice, tako da imamo <i>verso</i> i <i>recto</i>);	rkp.

		drugi list preskočen je kod paginacije tako da je tu zapravo 7 listova; na prvoj str. stoji potpis nekadašnjeg posjedovatelja: "V. Gaj 1873 Ж.III.1." (zadnji red dodala olovkom druga ruka)	
1r	<i>Ad librum Bushany [...]</i> tvo Cërbave	hrv. proza	rkp.
1v-2	<i>Alphabetum encomii Mariani</i>	lat. abecedna pjesma u distihu	rkp.
2v	<i>De morte</i>	<i>versus echoici</i>	rkp.
3r-3v	<I. Ad Leopoldum Caesarem Semper Augustum>	nedovršena autobiografska poslanica- preporuka samoga sebe caru Leopoldu u distisima	rkp.
4r-4v	<i>Corona lauro- palmaris a Phoebo et musis connexa [...]</i>	1682.	tiskano
5r-6r	<i>Generoso D(omi)no Georgio Horvat Kisevics i druge</i>	1682.; 2 poslanice	rkp.
6r		hrvatska pjesma	rkp.
6v		<i>prazna</i>	
7r-7v	<i>Honori[...]</i> domini <i>Ioannis Pauli Hacher [...] carmen</i>		tiskano
8r-13v	<i>Novus Jason Hungariae</i>	1682.; heksametar	tiskano
13v	<i>G(ene)roso D(omi)no Francisco Ivannovich de</i>	na dnu pod tiskanim tekstom stoje ovaj naslov i jedan distih	rkp.

	<i>Schitaro...</i>		
14r-14v	lat. poslanica bez naslova i početka	pogrešno uvezano; počinje pentametrom	rkp.
15r	<i>Mesopustyca [...]</i> <i>Predgovornik</i>	samo naslov	rkp.
15v		<i>prazna</i>	
16r-17r	<i>G(ene)roso</i> <i>D(omi)no</i> <i>Francisco</i> <i>Ivannovich de</i> <i>Schitaro[...]</i> i druge	nastavlja se poslanica sa str. 13v; i za njom jedna nedovršena	rkp.
17r-17v	<i>Generoso</i> <i>D(omi)no Georgio</i> <i>Horvath Cisevich</i>	početak poslanice s 14r-14v koja je pogrešno uvezana	rkp.
18r-24v	<i>Sacer chorus seu</i> <i>applausus metricus</i> <i>a Phoebo et musis</i> <i>celebratus ...</i>	1682.; kronostihovi, rimovani heksametri, <i>versus echoici</i> , anagram, rebus, akro-, mezo- i telostih, figure	tiskano
25r-28r	<i>Generoso Domino</i> <i>Iacobo Szalay de</i> <i>Szalapocs</i> i druge		rkp.
28v		<i>prazna</i>	
29r-36r	obrisana poslanica bez naslova, i druge	među inima tu je i jedna stihovana poslanica koja je dijelom u lat. prozi, a dijelom u hrvatskom stihu	rkp.
36r-39r	<i>Dobro-</i> <i>plemenittomu, i</i> <i>Viteskomu</i> <i>G(ospod)inu</i> <i>Ferencu</i>	hrvatska poslanica koja završava latinskim stihovima na str. 39r ³⁹	rkp.

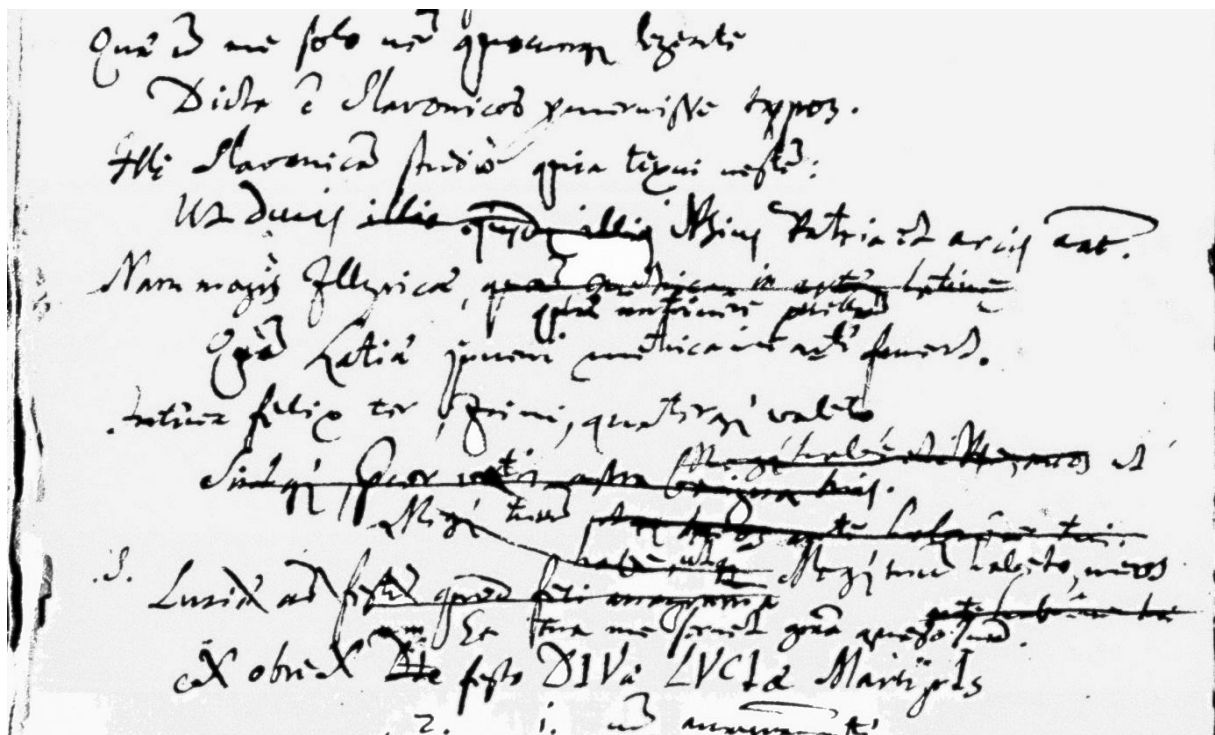
³⁹ Stranica 39r počinje latinskim stihovima, a autografska *recollecta* upućuju da je riječ o nastavku iste poslanice. Uz to, naslovljenik Ivanović je bio poglavar Pokupskoga, a u zadnjem stihu na str. 39r Vitezović ga naziva "Rector".

	<i>Ivannovichu od Schitara</i>		
39r	lat. poslanica bez naslova ili nastavak hrvatske	po izgledu rukopisa i <i>recolecta</i> dade se zaključiti da je ista	rkp.
39r-41r	<i>Ad Excell(entissimi)mu m i druge</i>		rkp.
41r-42r		prozna latinska epistola Stjepanu Jelačiću od 25. 5. 1682 ; uključuje i hrv. stihove	rkp.
42r-43v	<i>G(ene)roso D(omi)no Fran(cis)co Spolarich i druge</i>		rkp.
43v	<i>Egregio D(omi)no Martino Cosz̃is</i>	hrvatska poslanica s latinskim naslovom; Beč, 14. lipnja 1682.	rkp.
43v-47v	<i>Generoso Domino Francisco Ivannovich i druge</i>		rkp.
47v-48v	<i>Ad Mappam Hungariae[...]</i> <i>carmen</i> i druge	latinski počasni epigrami, od kojih je neke Vit. križanjem izbacio, hrvatski epigram "Hroma pravicca"	rkp.
49r-54v	<i>Pietas honorata[...]</i> <i>Pientissimo Principi, Praesuli Honoratissimo</i>	1682.; elegijski distih; anagrami, akrostih	tiskano
55r	<i>Ad mensam[...]</i>	2 epigrama	rkp.
55v		<i>prazna</i>	
55r-63v	<i>Nova Equestris imago[...]</i>	1682.; dvostruko rimovani heksameterski katreni, kronostih, anagram, rebus	tiskano
64r-75v	<i>Novus Skender-Beg[...]</i>	1682.; heksametar, anagrami, kronostih; na kraju epigram <i>In effigiem eiusdem domini</i>	tiskano

		<i>comitis</i>	
76r	<i>M.DC.LXXX.III</i>	samo naslov	rkp.
76v-78r	<i>G(ene)roso D(omi)no Francisco Ivannovich (Capitane)o i druge</i>		rkp.
78v		<i>prazna</i>	
79r-80v		pjesme i epigrami	rkp.
81r-82r	<i>Illustrissimo Domino Comiti Adamo à Zrinio i druge</i>	izvorna i nova paginacija	rkp.
82v		<i>prazna</i>	
83r	<i>Reverend(issi)mo ac Ill(ust)r(issi)mo D(omi)no Doymo Gaudentio i druge</i>		rkp.
83v		<i>prazna</i>	
84r-86r	<i>Ad Comitem Zrinium [...]</i>	teže čitljivo, puno ispravljano, 84r-84v na listu manjeg formata	rkp.
86v		<i>prazna</i>	
87r		pismo u prozi, nenaslovljeno	rkp.
87r-87v	<i>Ad D. Com. Adamum à Zrinio i druge</i>	teže čitljivo, puno ispravljano	rkp.
88r-91v	<i>Genethliacum(!)</i>	natalni horoskop u heksametru	rkp.
92r-94r	<i>Genethliacum</i>	natalni horoskop u heksametru	rkp.
94v		izračuni i karta neba	rkp.

Kao i prethodna knjižica *Otia*, i R3461 je zbirka tekstova u različitim fazama priređenosti, ali je građa u njoj još raznolikija. U nju su uvezani razni poetski tekstovi, od

tiskanih preko uredno prepisanih i tekstova s ispravkama sve do onih koji ne pokazuju tragove rada na uklapanju u veći niz. Potonji su ispisani na različitim vrstama papira, a primjerice, stranice 85-86 zalivene su tekućinom prije uvezivanja, i sl. Zbog toga stječemo dojam da su u zbirku umetnuti i listovi i snopovi papira koje je Vitezović odložio u stranu, možda i s namjerom da se jednog dana njima ozbiljnije pozabavi. Latinske poslanice u stihu ne čine poseban žanrovski blok, nego su na raznim mjestima umetnute u zbirku, a ključ prema kojem su ovamo smještene bila je pripadnost godištima 1682. – 1684. Donekle su složene kronološkim redoslijedom. Neke su teže i teško čitljive, bez numeracije, a povremeno među njima nalazimo pokoju hrvatsku poslanicu ili epigram. Neke imaju dataciju na kraju, ispod stihova, a neke uz naslov, što odaje da Vitezović još nije počeo raditi na priređivanju poslanica. Za dijelove uveza u kojima se nalazi nekoliko poslanica ili više od toga smatramo da su bili svesci u koje je prepisivao poslanice koje je naumio sačuvati. Da je tako, zaključujemo po tome što je rukopis uredniji, ali i ondje ima ispravaka i izbacivanja dijelova.

Slika 2.

Primjer neuređenog rukopisa u R3461.

3.3. Kratka povijest čuvanja građe

Nakon što je Vitezović umro 20. siječnja 1713. godine u Beču, službenici Ugarske kancelarije odmah sutradan požurili su popisati njegovu skromnu imovinu, među kojom i dragocjene rukopise. U jednoj maloj jednostavnoj ladici bili su pohranjeni razni slikarski nacrti u bojama, tri svežnja listova i drugih pisama i isprava, dva rukopisa (izvorni i tudi prijepis) djela *Banologia* i kompletan rukopis djela *Serbiae illustratae libri octo*. Ondje se nalazilo i šesnaest rukopisnih zbornika, ispisanih Vitezovićevom rukom, i to deset u obliku čitavog arka, i šest u obliku četvrtine arka (KLAJČ 1914: 291). Ugarska kancelarija odmah je preuzela sve njegove rukopise procijenivši ih kao vrijednu građu i kod nje su bili do 1749., kada su po nalogu kraljice Marije Terezije predani zagrebačkom kanoniku Baltazaru Adamu Krčeliću koji ih je trebao upotrijebiti pri sastavljanju povijesti hrvatskih zemalja. Tako je Vitezovićeva rukopisna baština došla u Zagreb (GORTAN – VRATOVIĆ 1970: 128; prema KLAJČ 1914: 291).

Godine 1777., nedugo prije nego što će umrijeti, Krčelić je, uz dopuštenje Marije Terezije, svoju golemu bibliofilsku zbirku, u njegovo vrijeme najveću u Hrvatskoj, ostavio zagrebačkoj akademiji koja je kasnije prerasla u današnju Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu.⁴⁰ Međutim, dvije zbirke *Otia metrica* koje se čuvaju u Zbirci starih knjiga i rukopisa NSK nisu onamo stigle izravno Krčelićevom donacijom. Znamo da su prije toga neko vrijeme proboravile u knjižnici Gajeva, kamo su stigle 1818., gdje su uvezane i tvrdo ukoričene, o čemu svjedoče spomenute bilješke na koricama. Gajevu je zbirku Hrvatska zemaljska vlada otkupila 1893. te 1894. darovala tadašnjoj Kraljevskoj sveučilišnoj knjižnici, današnjoj NSK.⁴¹

Kako su *Epistolarum metricarum libri* dospjele u Arhiv HAZU, nismo uspjeli doznati. U tamošnjem katalogu rukopisnih kodeksa iz 1898. (*Catalogus codicum manuseriptorum qui reperiuntur in archivo Academiae scientiarum et artium Slavorum meridionalium*) nema njihovih signatura, što znači da su u Arhiv HAZU rukopisi stigli naknadno, nakon godine 1898. Na rukopisima nema tragova drugih signatura pa je malo vjerojatno da bi bile zavedene pod drugim signaturnim brojem. Tako, nažalost, njihov put ostaje nepoznanicom. Na temelju izostanka podataka o drugim skupinama Vitezovićevih rukopisa, usudit ćemo se pretpostaviti

⁴⁰ Prema *Povijesni pregled Nacionalne i sveučilišne knjižnice*; dostupno na stranici <http://www.nsk.hr/povijesni-pregled/>; 22. svibnja 2013.

⁴¹ Podatke o povijesti rukopisa 3460 i 3461 vezane uz razdoblje 1818. – 1894. doznali smo usmenim putem ljubaznošću dr. sc. Ivana Kosića, voditelja Zbirke rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

da su bile među rukopisima koji su popisani nakon Vitezovićeve smrti i da su i one darovane Krčeliću. Moguće je da ih je on nekome ustupio na proučavanje te da ih je taj netko nakraju darovao Arhivu HAZU.

3.4. Zaključno o rukopisima

Zbirke Vitezovićevih latinskih poslanica autorovi su originalni rukopisi, mahom vlastiti kompilatorski prijepisi u različitim fazama uređivačkog rada. Nema rezervnih kopija ni naknadnih tuđih prijepisa. Dvije, koje se čuvaju u Arhivu HAZU, u uznapredovaloj su fazi priređivačkog rada, ali ih nije dospio završiti ni objaviti: u IV c 4 godište 1703. je tek započeto, a II d 147 je nepotpuna i sadržava nedovršene poslanice. R3460 pokazuje rane znakove kompiliranja (poslanice su prepisane, uglavnom poslagane kronološkim redoslijedom i uglavnom numerirane, mnogo je ispravaka i nešto premještanja sadržaja, a poslanice koje je primao još nisu prepisane). R3461 je gotovo potpuno nepriredena iako ima nekih znakova kompiliranja, ali je opći dojam koji ostavlja da su poslanice odložene na kup s kojeg ih je autor namjeravao jednog dana prepisati na isti način kao što je to učinio, tj. počeo činiti kod R3460.

Vjerujemo da se ovime ne iscrpljuje cjelokupan korpus njegovih latinskih pjesničkih poslanica⁴² te da se još pokoja krije među golemom arhiviranom rukopisnom građom. Neke od onih koje su izvan zbirki koristio je Klaić, npr. objavio je faksimil jedne originalne poslanice koju je Vitezović poslao Baltazaru Patačiću 14. siječnja 1701. godine (KLAJĆ 1914: 149), a koju nalazimo i kao dio zbirke *Epistolarum metricarum*. Nismo se međutim upuštali u potragu za poslanicama izvan zbirki jer smo odlučili voditi se kriterijem prema kojemu smo u korpus uvrstili samo poslanice uklopljene u zbirke. Potraga bi, naime, zahtijevala mnogo vremena, a vjerujemo da će ovako velika građa biti dovoljna da se uspostave zaključci o Vitezovićevu epistolarnom stilu.

⁴² Klaić u monografiji piše i da su 1694. tijekom popisivanja ostavštine Vitezovićeve mentora Ivana Vajkarda Valvasora u Krškom među spisima našli i svežanj Vitezovićevih poslanica (Nr. 44. Ein Paquet Sandtschreiben des Paull Ritters), ali da se ne zna kamo su kasnije dospjele. (KLAJĆ 1914: 86).

4. JEZIK I STIL

U uvodnom dijelu disertacije istaknuli smo da Vitezovićev jezik i stil dosad nisu podvrgnuti znanstvenom propitivanju, a da je stav prema literarnoj vrijednosti njegovih stihovanih poslanica u literaturi pretežito negativan. Ovo je poglavlje posvećeno pitanjima jezika i stila toga dijela njegova opusa, a cilj je u dva zasebna potpoglavlja ukazati na osobine autorova jezičnog izraza te epistolarnog stila. Brojnost Vitezovićevih tekstova pokazatelj je da je stvarao s lakoćom, što upućuje na izvještenost u pitanjima jezika i stila, a tu ćemo pretpostavku propitati s ciljem da uspostavimo konkretne, na primjerima utemeljene zaključke te da uz njihovu pomoć pokažemo jesu li i u kojoj mjeri Vitezovićeve stihovane poslanice vrijedne zanimanja i čitanja kao literarni tekst. Predmetom analize su isključivo Vitezovićeve poslanice, a pisma koja je primio (osim iznimno ako smo željeli ukazati na neku osobitost) izostavili smo radi opsežnosti teme i želje da se usredotočimo samo na njegov opus.

4.1. Jezik

Jezični opis podijeljen je prema razinama, pa ćemo u prvom odjeljku predstaviti glasove i slovopisna rješenja (uzimajući u obzir i Vitezovićeve ortografske zamisli za hrvatske glasove, u korpusu prisutne mahom u antroponimima i toponimima). Drugi je odjeljak posvećen leksiku, a uz kraći osvrt na neklasične riječi i pojmove (terminologija, neolatinizmi, rijetke riječi i sl.), posebna je pažnja posvećena onimiji jer je korpus dragocjeno vrelo onomastičke građe. Na planu morfologije ukazat ćemo na neke osobitosti kod imenskih i glagolskih oblika, uopćavanja klasične norme, eventualne pogreške i slično, a na isti će se način pristupiti Vitezovićevoj sintaksi. U dijelu o metrici predstaviti ćemo ustupke elegijskom distihu na različitim jezičnim razinama i, u konačnici, suodnos sintakse i pjesničke forme.

4.1.1. Fonologija i grafijske osobitosti

U ovom se odjeljku predstavlja glasovna razina Vitezovićevih poslanica. Međutim, kako je riječ o pisanome tekstu, o glasovima se ne može reći mnogo, nego tek o njihovim

grafijskim reprezentacijama. Vitezovićevoj grafiji vrijedi usmjeriti nešto pažnje, osobito kod rješenja koja su tradicionalno podložna varijacijama, nedosljednostima, griješenju ili hiperkorekcijama. Uz njih, prikazat ćemo i Vitezovićeve slovopisna rješenja za glasove hrvatskog jezika, koja se u korpusu nalaze uglavnom u imenima osoba i mjesta. Potonje postaje osobito zanimljivo kad se prisjetimo da je upravo Ritter jedan od otaca načela "slovo za glas" u hrvatskome jeziku. Protumačit će se i ostale upadljivije grafijske karakteristike rukopisa, kao što su nadslovni znaci i vizualna igra velikim slovima pri oblikovanju kronograma.

4.1.1.1. Pravilnosti i odstupanja

Odstupanja od onog što dogovorno poimamo kao klasičnu latinsku grafiju nisu česta i nalazimo ih samo kod pojedinih riječi, pa će se navesti kao osobitosti. To nisu Vitezovićeve idiosinkrazije, nego slučajevi odstupanja tipa kakav nalazimo u latinskom još od srednjeg vijeka, a u znatno smanjenom opsegu kod humanista. U nastavku dajemo primjere tih odstupanja, uz pojedini primjer navodeći samo siglu godišta u kojem je pronađen. Kod primjera koji se sustavno provlače kroz korpus, smatrali smo da nije nužno ukazati na konkretna godišta, jer bi to nepotrebno opterećivalo tekst. Slovopisno je Vitezovićevo latinski vrlo blizak načelima koja promoviraju suvremene latinske gramatike i rječnici, što znači da nema mnogo odstupanja. Evo konkretnih primjera odijeljenih u dvije skupine, vokalizam i konsonantizam.

a) Vokalizam

Među takva odstupanja pripada pisanje **ae umjesto dugog e**, kao u riječima *fraenet* za *frenet* od *freno*, *-are* (jednom u (c)), *caensura* za *censura* (jednom u (d)), *faeto* (od *fetus*, 3 plodan, obilan; jednom u (f)). Grafiju *caena* za *cena* nalazimo jednom u (d), a *caetera* za *cetera* i *Camaenis* za *Camenis*, kao i *haeres*, *-edis* za *heres*, *-edis* sustavno se pojavljuju kroz poslanice pa je očigledno da nisu slučajne greške nego Vitezovićeve praksa. Kod pridjeva *Phoebaeus*, 3 (febovski, sunčev), koji se jednom pojavljuje u (e), također nalazimo grafiju *ae*, dok bi u klasičnih autora uobičajenije bilo *Phoebeius* ili *Phoebeus* (usp. npr. OXFORD LATIN DICTIONARY: 1968). U Vitezovića jednom nalazimo *aeget* umjesto kratkog *ēget* (d), premda je inače u poslanicama oblike glagola *egeo*, *-ere* i imenice *egestas*, *-atis* ispravno bilježio s *e*.

Vitezović je u nekoliko riječi sustavno pisao **ae umjesto oe**, npr. u *faedera* za *foedera*, *praelium* za *proelium* te kod raznih oblika glagola *coepi*, *coepisse*, npr. *caeptae*, *caepisse*, *incaepa*, *caeperit* i sl.

U čitavom je korpusu poslanica samo dvaput napisao **ę umjesto klasičnog oe**: *fęda* (g) i *ęptum* (g), a **ę umjesto klasičnog e** samo jednom: *fręnant* (a). Više puta, ali ne sustavno napisao je **ę umjesto klasičnog ae**, a kako primjeri takve grafije nisu brojni, donosimo ih sve: najbrojniji su u godištu sa siglom (g): *pręcipuos*, *Naturę*, *lętor*, *Astręa*, *cessę*, *Nestoreęque*, *Lyęo*, *ęthereos*, *Čęsareae*, *quęso*, *quę*; zatim u (e): *Hęc*, *densę*, *Paręcus*, *Zagrabię*, *quę*, *Čęsar*, *Čęsarque*; pa u (d): *ęs*, *dilectę*, *ęsque*, *pręparo*, *pręteriere*, *ędia*. U (b) su samo tri primjera: *Patronę*, *sępiùs*, *innumerę*, a u (a) samo jedan: *ętas* (a), kao i u (f): *Prępositum*.

Mala zastupljenost *e caudata* i općenito mali broj grafija *e* umjesto dvoglasa *ae* i *oe* Vitezovića udaljava od humanističke prakse. To potvrđuje i podatak da smo grafiju **e umjesto klasičnog ae** našli u samo nekoliko primjera: *pene* umjesto *paene* (e), *egroto* pro *aegroto* (e), a **e umjesto klasičnog oe** nijednom.

Kod Vitezovića pronalazimo niz hiperkorekcija u pisanju **y ondje gdje bi trebalo biti i** u riječima iz klasičnog latinskog, ali i u neologizmima. Dio ih je zastupljen u većini ili svim godištima poslanica i nema primjera koji bi pokazivali kolebanja. Od njih najčešći su oblici imenice *lacryma*, *-ae* i *sydus*, *-eris* te *sylva*, *-ae* (zajedno s prefiksarno-sufiksalsnom tvorbom *Transylvania* i pridjevima *Transylvanus*, *Transylvanicus* i *sylvestris*). Nadalje tu su oblici imenica *chirurgus*, *-i*, *Styrps*, *-pis* i *Hyems*, *-emis*. Neke riječi, uključujući imena s y umjesto i, nađene su samo u jednom godištu u nekoliko ili tek jednom primjeru: npr. u (c): *Thysbeo*, *tyaram*, *hybernas* i *hybernandum* te *absynthia*; u (e): *mytra* i *Erynnēs* (klasično je *Erinnys* ili *Erinys*; usp. DIVKOVIĆ 1991); a u godištu (a) nalazimo *Pylon*.

Najviše je puta y na mjestu *i* u riječima grčkog podrijetla te onima u kojih se uvriježila takva grafija u poklasičnom razdoblju. Obratni slučaj, kada je **umjesto y napisao i**, nalazimo u: *Pilij senis* (e) i *papiro* (riječ *papyrus* uvijek piše s y osim ovog jednog primjera u (d)) i *Elisius* umjesto *Elysius* (g) i dr.

b) Konsonantizam

I kod konsonantizma u poslanicama su prisutne ustaljene grafije koje ne odgovaraju našem pojmu klasičnog. Primjer koji nalazimo u svim godištima su oblici pridjeva *charus*, **3 u kojemu je ch umjesto c**, a takva je grafija i u Vitezovićevim i u poslanicama koje je primio. *Ch* je umjesto *c* i jednom u *lachrymas* (g).

Grafiju *ch* na pravome mjestu nalazimo u grecizmima koji su u latinski posuđeni u antici ili kasnije u primjerima kao što su *stomachus*, *archidux*, *monarcha*, *Archiva*, *chorus*, *chelys*, i drugima te riječima (uključujući imena) iz drugih jezika: *marchio*, *Christi*, *Christiaca*, *Pascha* i druge. *Ch* je često u onimâ i riječi iz vernakulara, osobito iz njemačkog, ali i drugih jezika: *Harrach*, *Chrzepizki*.

U jednom primjeru Vitezović je napisao **ph umjesto p**: *trophaeo* (c) za *tropaeo* (*tropaeum* = grč. *tropaion*).

Pisanje **th umjesto ct** zamijećeno je kod oblika riječi *author* (dvaput u (c) i šest puta u (d)), uz *autor* (triput u (e)) i *autoris* (d).

Pisanje **t umjesto ct** nalazimo u *autoratus* (e).

Na nekoliko mjesta napisao je **th umjesto t**: *Thitan* (a), *cathena* (c), *Prothonotarium* (d), a te je riječi inače pisao s *t* pa je jasno da je riječ o omaškama. Pisanje *th* obično je u grecizmima, vrlo često na pravome mjestu, npr. *aetherii* (a), *Cynthia* (a), *authentica* (e), *thermae* (c), *throne* (c), *Bibliothecae* (d), *Athleta* (e), *cothurno* (c), kao i *Thalia*, *Pirithous*, *Theseus*.⁴³ Jednako tako i u riječima te imenima iz kršćanskog leksičkog sloja, npr. *Catholicus*, *Thomas* (a), a nekad i nepotrebno, npr. *Chorvathiae* ili uz dvojnosti (npr. u biblijskom imenu *Matthia* (uz jednom *Mathia* (d), što je vjerojatno slučajan propust) i povremeno drugdje. Grafija *th* zastupljena je i u pučkim imenima iz jezika u kojima se uvriježila, npr. *Günther*, *Lithajnum* ili povremeno u primjerima gdje su i u drugih autora uobičajene dvojnosti, kao npr. *Charinthiaca*.

U riječi *catharrus* (koja je grecizam i zapravo bi trebala glasiti *catarrhus*) Vitezović je jednom napisao **r umjesto geminate rr**: *catharum* (g) uz oblike *catharro* (c, g) i *catharri* (c, d) s dva *r*.

Primjer pisanja **tt umjesto th** nalazimo u imenu *Otto*, *-onis*.

Kod pisanja sloga *-ci-* rijetko ima odstupanja od klasične norme. Tako **-ti- umjesto klasičnog -ci-** skoro uvijek piše u riječi *conditio*, koju s *-ti-* piše triput u (d) i dvaput u (e) te jedanput u (g). I u riječi *ditio* (e) zabilježena je ista grafija. U ostalim zbirkama nije zabilježen nijedan slučaj grafije *-ti-* ondje gdje očekujemo *-ci-*.

I obrnutih je slučajeva, pisanja **-ci- umjesto klasičnog -ti-**, jako malo: tek jedan slučaj *noticiam* umjesto *notitiam* smo pronašli u (c), a u (d) mu se jedanput potkralo *negocia*, koju riječ inače uvijek piše *negotia*. U ostalim godištima nema nijednog slučaja ovakve zamjene grafija.

⁴³ *Th* je prisutno i u lažnom grecizmu za što su primjeri *letha* (c) i *letho* (d, g) te pridjev *lethalis* (c).

Slučaj **ispuštenog h** vidimo u: *exilarato* za *exhilarato* (e), ali *exhilaratus* (g).

Oblike zamjenice *isthinc*, *isthaec*, *isthoc* Vitezović je bez iznimaka pisao s *h*.

Unatoč tome što uvjerljiva većina upotrebljenih riječi pokazuje da je Vitezović bio siguran u **uporabi geminata**, potkrala bi mu se s vremena na vrijeme pogreška, npr. više puta je napisao *litera* umjesto *littera*⁴⁴, *iminet* umjesto *imminet*, *eclisiae* umjesto *ecclesiae*, *braccae* (c), *littus* (e), *assummat* (c), *lasum* (g), *defficit* i slično. Pogreške takvog tipa nisu česte, a da ih je bio svjestan i nastojao ih ispraviti, vidi se i iz njegovih korekcija.⁴⁵ Primjeri variranja u pisanju jednostrukog i dvostrukog konsonanta su npr. *quatuor* uz povremeno *quattuor*, ili npr. prilog *imo* uz *immo* i sl.

U riječi *duntaxat* (d) provedeno je **jednačenje po mjestu tvorbe**.

Asimilacija uz qu rjeđe pokazuje dvojnosti koje se potvrđuju kroz cijeli niz primjera: npr. *quamquam* (a, b, d, e, f, g) uz *quanquam* (a, e, g); *tamquam* (d) uz *tanquam* (a, c); *cumque* (a, b, c, d, e, g) uz *cunque* (c) te *numquam* (c) uz *nunquam* (a, c, e, f, g). Značajnije je da je asimilacija uz *qu* sustavno prisutna u enklitičnom *-cunque*: *Quemcunque* (a), *quocunque* (c, e) *quidcunque* (c, e, g), *ubicunque* (d), *quantulacunque* (d), *quejscunque* (c), *quaecunque* (c, g), *Qualem cunque* (uz razdvojeno pisanje) (c), *quiscunque* (g), *quodcunque* (g), *quomodocunque* (g), *Quantumcunque* (e), *Qua mihi cunque* (s tmežom (f)) te u riječima *unquam* (a, e, g) i *utrinque* (e). Međutim, asimilacije nikad nema u riječima i oblicima: *namque*, *utrumque*, *utramque*, *quemque*, *dumque*, *quemquam* i *quamque*.

Na spojevima riječi i postponiranog veznika *-que* asimilacije nema, pa se ondje uobičajeno nalazi skupina *mq*. Nazvat ćemo to slabom vezom jer se radi o spoju imenica ili zamjenica u akuzativu, glagolskih oblika na *-m* ili priloga. Evo o kakvim je primjerima riječ: *tumque*, *tamque*, *jamque*, *ipsamque*, *meumque*, *equitemque*, *exiliumque*, *promissumque*, *devotumque*, *jungebamque*, *spemque*, *lucemque*, *probumque*.

Četiri puta je za **veznik cum** korištena inačica **quum** (dvaput u (e) i dvaput u (g)).

Vrlo su rijetki primjeri pisanja **ex umjesto etimološkog exs**⁴⁶, a nalazimo ih samo kod oblika glagola *exsto*, *1: extat* (d), *exto* (d, e) i *exitit* (g).

Zamijećeno je i nekoliko slučajeva **rekompozicije**, npr. na mjestima gdje Vitezović piše *exmitto* umjesto *emitto*, *exmittenda* (c), *expers* umjesto *expers* (c) i sl.

⁴⁴ Grafija *litera* prisutna je i u klasičnom latinskom, premda rjeđe.

⁴⁵ Daljnji uvid u pogreške i njihove korekcije dostupan je u aparatu u kritičkom izdanju poslanica (Prilog 1).

⁴⁶ Što je prisutno i kod antičkih autora.

Kod prijedloga *e/ex* u poslasticama je uvriježena uporaba inačice *ex* i ispred vokala i ispred konsonanata, npr. *ex vicino* (e), *ex hisce* (d), *ex istis* (g) i sl. (kako to i preporučuje klasična gramatika), a u samo jednom slučaju nalazimo primjer uporabe *e*, i to pred vokalom: *e ingenii* (e) (prema klasičnoj gramatici *e* stoji samo pred konsonantima).

Prijedlog *a/ab/abs* ima sljedeću distribuciju: ispred konsonanata uvijek je *à/a* (npr. *à te*), ispred vokala i *h* je *ab* (*ab inde*, *ab isthinc*, *ab hoste*, *ab Herberstein*), dok je *abs* ispred *c*: *abs commoditate tua* (d).

Prisutno je ponešto primjera **sastavljenog pisanja riječi umjesto rastavljenog**: *decimanona* (e), siniceza *antactis* umjesto *ante actis* (e); kao i obrnuto, **rastavljenog pisanja umjesto sastavljenog**: *Qualem cunque* (c); *cuncti potens* umjesto *cunctipotens* (d); *in sontem* umjesto *insontem* (g) i drugi.

4.1.1.2. Posebne grafije

Kod čitanja Vitezovićevog autografa poslanica pažnju privlače određena grafijska rješenja. Posebni grafemi uglavnom se vezuju uz onimiju, poglavito uz slavenska (*Križanić*, *Despotovich*, *Kolonić*) i germanofona imena (*Günther*), ali i druga imena iz vernakulara (*Lažari*). Budući da je Vitezović u hrvatskoj jezičnoj povijesti ostao zabilježen i kao jedan od značajnijih reformatora latinice (LEXICON 2010: XII)⁴⁷, reći ćemo ponešto o njegovim rješenjima "problematičnih" hrvatskih glasova. U svome dugo neobjavljenom rječniku *Lexicon Latino-Illyricum* primijenio je načelo jedan fonem – jedan grafem, osim za slogotvorno /r/, koje bilježi sa *yr* (usp. LEXICON 2010: XIII). Ne zalazeći dublje u problematiku slovopisa hrvatskih glasova i riječi, ukazat ćemo na osobitosti grafija za foneme za koje je Vitezović ponudio rješenja, a nalazimo ih u poslasticama.

Jedan od njih je bezvučna afrikata /č/. Za nju je Vitezović u *Lexiconu* predložio grafem *ç*. Taj grafem nalazimo i u poslasticama (*Otoçac*, *Radaçen*), ali se nipošto ne

⁴⁷ "Baveći se književnim radom u zadnja tri desetljeća sedamnaestoga stoljeća, Vitezović je bio svjedokom razjedinjenih grafija na tlu Hrvatske: s jedne su strane pisci kajkavske Hrvatske bili okrenuti mađarskoj grafiji, dok su dalmatinski pisci rabili grafijska rješenja svojstvena talijanskom jeziku. Za hrvatski glasovni sustav niti jedna od tih tuđih grafija nije mogla ponuditi prava rješenja. Osim toga poznato je da su višeznačnost i nejednoslovnost mnogih grafema opća obilježja dopreporodne latiničke grafije unatoč pojedinačnim reformnim pokušajima. Do Vitezovićeve vremena niz je reformatora latinice htjelo pojednostaviti način pisanja po načelu da svaki glas ima uvijek isti znak ili znakove, o čemu su iscrpno pisali Milan Moguš i Josip Vončina (1969.) u jednome od temeljnih članaka o razvoju hrvatske grafije. Vitezovićeve grafijske zamisli svakako su korak ispred svih dotadašnjih pokušaja reformi jer je njegova reforma trebala, shodno njegovim političkim zamislima, ujediniti sjever i jug Hrvatske, ili pak "Vitezović na prijelazu 17. u 18. stoljeće priprema reformiranu latinicu za cjelokupnu tadašnju hrvatsku književnost" (Vončina 1988: 245) (LEXICON 2010: XII).

primjenjuje sustavno, nego naizmjenično s grafijama *c*, *ch* i *cs* za isti fonem (pa ima slučajeve da se isto prezime piše na tri različita načina *Patačić* / *Patacich* / *Patacsich*). Pritom grafije podjednako alterniraju kroz pojedinačna godišta poslanica te nije moguće izvesti zaključak da se je nakon nekog vremena opredijelio za određeni način pisanja.

Za fonem /ć/ u *Lexiconu* je Vitezović dao dvije mogućnosti, a to su jednoslov *ć* i dvoslov *tj*. U poslasticama nalazimo sljedeće mogućnosti bilježenja: *t'* (*Domjanit'ius*), *ć* (*Gladić*) i *ch* (*Gladich*)⁴⁸.

Fonem /c/ pisan je grafemom *c* kao u *Lexiconu* (*Carigradski, Dubica, Sunce*).

Fonem /ń/ je, osim dvoslovom *gn* i geminatom *nn*, bilježio jednoslovom *ń*, koji je predložio u *Lexiconu*, kao npr. u *Seńa* (=Senj) uz *Segna, Senna* ili *Brińensis* (=brinjski) i dr.

U *Lexiconu* je za /š/ predložio grafem *s*, koji možda nalazimo u toponimu *Granesina* (=Granešina).

Predložio je i grafiju *s* za glas /s/, što se podudara s uobičajenom grafijom latinskih riječi, ali razilazi s mađarskom, npr. kod imena grada *Sigetum* (mađ. *Sziget*). Postoje i primjeri pisanja *ss* za /s/, npr. *Jessenovac*.

Grafem *k* za /k/ također višekratno koristi, npr. u *Sibenik, Karlopolis*, uz uobičajenije latinsko *c* npr. *Carlopolis*.

Za fonem /ž/ u *Lexiconu* je predložena grafija *ž*, kakvu u nekoliko navrata rabi u poslasticama (*Križanić*), iako isti grafem nekoliko puta koristi pri bilježenju glasa /z/, npr. *Lažari*.

Jedini dvoslov za nesloženi hrvatski glas odnosi se na slogotvorno /r/ - *yr*. Nalazimo ga u jednom primjeru imenice *Hyrvatia*, koju češće piše kao *Croatia* ili *Chorvathia* ili npr. u *Černkovitium* (latinizirani oblik prezimena /Črnkovič/) i *Kyrkensis* i još ponegdje.

Uz hrvatske, ima i nešto mađarskih grafija, uglavnom u toponimima, kao npr. *sz* za /s/, uz *cs* za /č/: *Szredicski, Csanyevo* (=Čanjevo) i sl.

⁴⁸ Potonju možda možemo smatrati kajkavizmom, budući da kajkavski govori ne razlikuju postalveolarno /ć/ i pretpalatalno /ć/.

4.1.1.3. Ostala grafijska svojstva rukopisa

a) Interpunkcija

Od interpunkcijskih znakova u rukopisu su najuobičajeniji točka te dvotočka i točka-zarez, koji označavaju kraj rečenice te rubove sintagmi ili dijelova rečenice. Odvajanje rečeničnih dijelova ne poklapa se s današnjim, pa su u izdanju mnoge dvotočke i točke-zarezi zamijenjeni zarezima ili uklonjeni. Na mnogim mjestima ti interpunkcijski znakovi nisu bili sustavno primijenjeni, a točku u rukopisu nalazimo na kraju nekih naslova. Upitnik je Vitezović sustavno stavljao na kraj zavisnih pitanja (npr. *At miror; Cur tu socialia foedera spernis?*), a uskličnik na kraju usklika (pa i kad su upitni: *Quis tutos putet esse foris! quos patrij adurgent, / In proprias caedes arma movere, lares.*).

Za odvajanje rečeničnih dijelova u rukopisu je rabljen zarez, također nesustavno, npr. mnogo puta njime se imena u vokativu odvajaju od ostatka rečenice, ali ne uvijek, a ponekad je zarez samo s jedne strane. Vitezović je zarez često stavljao ispred *et*, ili ispred riječi kojima je dodan postponirani sastavni veznik *-que*, što se razilazi sa današnjom praksom pisanja. Koristio je i zagradu, dijelom kod glagola govorenja (npr. *quaeso, crede, video*) i za odvajanje umetnutih sintagmi, pri čemu je nekoliko puta zaboravio zatvoriti zagradu.

Općenito je u poslanicama Vitezović stavljao mnogo pa i previše interpunkcijskih znakova. Od toga odudaraju jedino poslanice iz *Otia metrica* R3461, u kojima ih je ne samo mnogo manje, nego mjestimično i nedovoljno za jednostavno razumijevanje teksta.

Neke je riječi Vitezović podcrtao, što ima ulogu navodnika. Znakove za navodnike nije stavljao, a niti ikojim drugim znakom odvajao početak i kraj upravnog govora.

b) Kratice, ligature i posebni znakovi

Kratice u Vitezovićevim poslanicama najviše ima u naslovima, gdje je kratio titule, funkcije i ustanove adresata kao općepoznate činjenice, a u nizu slučajeva i njihova imena, imena država i sl. U tijelu teksta manje je kratice, osim u manje uređenim dijelovima R3461, gdje su prilično zastupljene, kao i ligature.

Najčešći je tip kratice u naslovima skraćivanje na prvo slovo riječi kao D. za *Dominus*, S. R. Imperij za *Sacri Romani Imperij* ili na prva tri slova, npr. Int. za *Intimus*, Aul. za *Aulicus*, a česti su i drugi tipovi kraćenja poput čuvanja više početnih slova: Cancell. i Cancellar. za *Cancellarium*, za Magist(rum) za *Magistrum*, ali i pokraćivanje središnjih

dijelova riječi kao u *Ungae*. za *Ungariae*, *Eppum*. za *Episcopum*, *Ferdum*. za *Ferdinandum* i tomu slično.

I u naslovima i u tijelu poslanica povremeno nalazimo ustaljenu formulu *S.P.D* za *Salutem Plurimam Dicit*. Međutim, u tekstu je najčešće kraćenje postponiranog sastavnog veznika *-que*, napisanog ligaturom u kojoj je nad spojem *q* i *e* iktus: *Sicque*, *Quosque*, *Hospitioque* i sl. Među češće tipove kraćenja uvrštava se bilježenje nazala tildom, kao za geminirani nazal *commoda*, *commendes* ili u primjerima *n(on)*, *a(n)i(m)us*, *a(m)or*, *g(ene)rose*, *ho(min)is*, *meu(m)*. Nekoliko puta su pokraćene riječi *n(ost)rum*, *e(st)*, *ven(era)nde*. I u naslovima i u tijelu poslanica korištena je povremeno ligatura *&*. Druge su ligature vrlo rijetke, npr. u *qualiter* gdje je drugi dio riječi iskazan sraštenim *t* i *r* ligaturu za *per* i sl. Među posebne znakove možemo uvrstiti i znak za *ae*, npr. u *Musae*.

Oko nekoliko riječi u korpusu stavio je križiće. Nismo uspjeli razlučiti koja je njihova uloga.

c) Nadslovni znakovi

U rukopisu poslanica prisutan je niz nadslovnih znakova kojima je uloga otkloniti homografiju kod riječi istog izraza, a različitog sadržaja. Takvo se označavanje provodi sustavno, ali ne uvijek.

Znak za *gravis* nalazimo na posljednjem vokalu priloga i to bez obzira jesu li u pozitivu ili komparativu, npr. *rectè*, *propiùs*, *citò*, *nimìs*, *sèpiùs*. Taj se je znak proširio iz komparativa priloga, kamo su ga humanisti stavljali da bi razlikovali komparativ priloga od komparativa srednjeg roda pridjeva.

Kod veznika se to isto pojavljuje, pa npr. veznik *ùt* s *gravisom* znači "kao, kao da, da" dok je bez *gravis*a u drugim značenjima (uzročno, namjerno i dr., usp. npr. *Ut tamen ùt sors vult; sat erit: pietate paterna / Tu veterem servum serva et amando vale.* (d17, 11-12). Ponekad ipak ima izuzetaka.

U velikom broju primjera Vitezović je stavio *gravis* na veznik *cùm* da bi ga razlikovao od prijedloga, a većinom ga nalazimo kao uzročni i vremenski veznik.

Najčešće *quòd* s *gravisom* dolazi u značenju "jer, što, zato što", ali i *quod* bez iktusa ponekad ima isto značenje.

Gravis nalazimo i na većini slučajeva prijedloga *è* i *à* te u imenice *Jesus* na zadnjem vokalu padeža koji glase *Jesù*.

Vitezović je rabio i znak za dijerezu: npr. *poëtam*.

Cirkumfleksnim znakom označavao je duljinu, npr. u genitiva jednine imenica 4. deklinacije: *Didûs, domûs*, 3. pl. perfekta: *rapuêre, placuêre*, ablativa jednine: *planô, stylô, Viennâ* i drugdje.

d) Veliko i malo početno slovo

Veliko početno slovo nalazi se na mnogim mjestima kamo bismo ga i danas smjestili, npr. njime redovito započinje stih. Velikim početnim slovom pisana su imena osoba i mjesta, te etnici i ktetici, uz rijetke izuzetke (*aethneus, alpinae* (=brdovite). Pridjeve od imena pisao je velikim slovom (*Martia*). Često su, ali ne uvijek, velikim slovom napisani nazivi službi ili imenice i pojmovi koji označuju "plemenita" zanimanja, službe i ustanove. Primjer su crkvene službe, kao: *Ecclesiae, Synodus, Monachos, Episcopus* ili državne: *Rex, Aula, Fiscus, Praesul, Princeps, Cancellarius, Ministri, Prorex, Augusta Domus* (vladarska kuća). Zatim važni pojmovi građanskog života kao *Populus, Urbs, Mundus, Mundi Civem, Jus Civile, in Orbe* i dr. te Bog (*Dominus, Iuvans Pater*) i mitološka bića i personifikacije, poput *Fatis, Dij, dies Veneris, Fortuna, Virtus*. Velikim slovom počinju i riječi iz počasti kao *Majestas, Venerandus Frater, Supremus* uz titule i pridjevi kao *Augustus* (=car), *Caesareus, Magnorum* (=velikih muževa), ali počesto i malim početnim slovom, kao npr. *magnus parens* (=car). U više se navrata zapaža i tendencija da, kada nekome ili nečemu osobito iskazuju poštovanje, "obične" riječi piše velikim početnim slovom, npr. *Patronus, Vir, Amicus* (ponekad), *Majores, Hominum, Mens, Sophorum, Necesse*⁴⁹ (dvaput u (g) u značenju "nužda", "nužnost").

Velikim su slovom ponekad pisane i zamjenice, najčešće za drugo lice *Vobis, Tu, Te* i sl. Kadkad za veliko slovo i nema pravog opravdanja, osim možda Vitezovićevog pijeteta, npr. u *Extinctus* (e), *Lacrymae* (e) i sl.

Malim slovom uobičajeno su pisane opće imenice, pridjevi, zamjenice, glagoli i dr., a ima slučajeva da je pisao malim slovom što je trebalo velikim (*biblia*). Pojmove kao *pietas, fortuna, virtus* i sl. dijelom je pisao malim, dijelom velikim slovom, katkada bez obzira misli li zaista na taj pojam ili na njegovu personifikaciju. Primjer za usporedbu: *Multorum obsequijs te virtus inclyta dignum / Fecit* (e) nasuprot *Casibus his fractum famulum Gallenica Virtus / Vix mihi in hanc potuit restituissse diem.* (d).

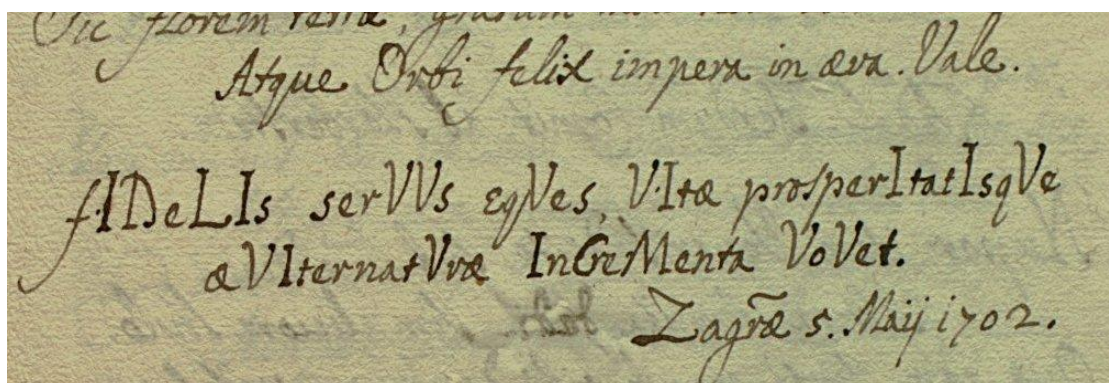
⁴⁹ Pisanje poimeničnog pridjeva *Necesse* velikim početnim slovom mogao bi biti grafički germanizam.

e) Kronogrami

Velikim su slovom označavana i slova koja predstavljaju brojeve u kronogramima, npr.:

fIDeLI s serVV s eqVes, VI tae prosperItatIsqVe /
aeVI t er natVrae InCreMenta VoVet. (e22, 25-26)

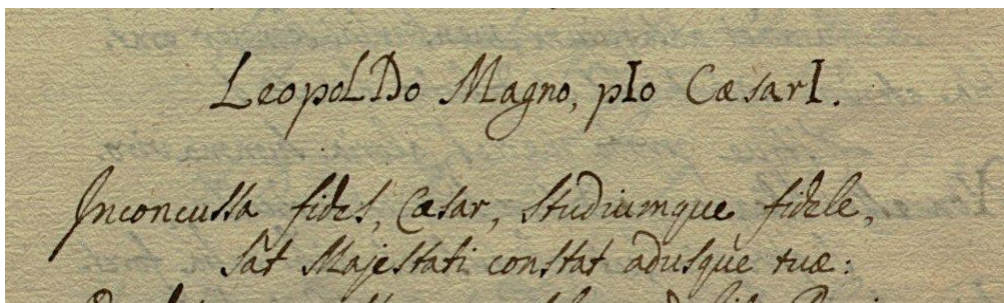
Izdvojimo li samo rimske brojke, dobit ćemo: IDLIVVVVIIIIV / VIVICMVV, a kad ih zbrojimo, suma je: 580 / 1122, a kada i njih zbrojimo, konačni rezultat bit će 1702, dakle godina pisanja poslanice. Takva *technopaignia* nisu česta u poslasticama (mada je Vitezović bio vrlo spretan u jezičnim igrama (usp. VITEZOVIĆEVI ANAGRAMI). Najviše je kronograma u poslasticama iz obiju zbirki *Otia metrica* (pod oznakama (c) i (g)), a druga godišta sadržavaju tek poneki. Svi kronogrami, dakle i Vitezovićevi i oni u primljenim poslasticama, sadržavaju godinu pisanja epistola.

Slika 4: Primjer Vitezovićeve kronograma.

Da bismo prikazali kronograme, predstaviti ćemo kratko one u rukopisu R3460 (g), u kojemu su poslanice iz 1710. – 1712. U sklopu poslaničkog korpusa ondje ima najviše kronograma: jedan je u naslovu knjige unutar zbirke (*Eq(uitis) PaVLI Ritter / EpIstoLae aD aMICos, et ab IIs.*), a sadržava godinu iz koje potječu uvrštene poslanice (=1711). Ostalih 15 su u sklopu raznih poslanica, od kojih je devet Vitezovićevih, a šest je primljeno od Vitezovićevih adresata. Svomu prijatelju Adamu Beserediju među njima uputio je četiri, te od njega primio isto toliko. Sudругu Eliji Wanyecziju upućena je jedna, a od njega je dobio i

odgovor s kronogramom. Emeriku Ujvaryju uputio je jednu te kološkom nadbiskupu Emeriku, barunu Kleinbergu i Stahrenbergu također po jednu. Kronogrami se u njima nalaze većinom na samome kraju, a u više navrata sadržavaju vremensku parafrazu kao vremensku odrednicu, npr. *Die sanCtI AbrakaMI patrIarChae / Viennae* (=1710) i nakon p.s.-a Forinsecus. *aD CastrVM FraCnVs* (ponovno dakle=1710). Kronogram je i ujedno najkraća "poslanica" u korpusu, poslana kao odgovor Eliji Wanyecziju, koju doslovce čini jedan redak, a glasi: *eXpeCta Me, Certè aDero.* (=1710). Iza čega stoji Vitezovićev potpis: *E(ques) P(aulus) R(itter) m(anu) p(ropria).*

Slika 5: Primjer kronograma kao naslova poslanice.

Da bi latinske sintagme "ugurao" u kronogram Vitezoviću je nekad bilo potrebno da upotrijebi manje uobičajene varijante, kao npr. *Manè, In soLennItate sanCtI LeonarDI, / EqVes RItter.* (g), gdje je napisao *soLennItate* umjesto *solemnitate* da bi izbjegao znamenku M ili *Die beatI EMerICI ConfessorIs Vng(ariae)* (g),⁵⁰ u kojemu je *Ungariae* napisao kraticom Vng. i tako se riješio izlišnih slova. Pisanje nužnih velikih slova koja nemaju brojčanu vrijednost u kronogramima je rješavao tako da slovo bude oblikom kapitalno, ali manjih dimenzija.

Kronogrami koje je Vitezović primao istog su tipa – većinom vremenske ili mjesne parafraze koje sadržavaju broj godine kada je poslanica pisana. Npr. jedan kronogram Adama Beseredija: *DatVM FraCno, Vespere faCto* (=1710).

⁵⁰ Takva je prilagodba i u primjeru *Abrakami* iz prethodnog odlomka, kojom je izbjegao slovo *c* u *Abrachami*.

4.1.1.4. Pogreške i ispravljanja

U kritičkom smo aparatu detaljno prikazali Vitezovićeve pogreške, ali i ispravke. Na ovome ćemo mjestu stoga dati samo kratak rezime. Čini se da neke od grešaka treba pripisati nepažnji ili zamoru kod prepisivanja (takve smo ispravili i zabilježili u aparatu), to su uglavnom ispuštanja slovâ (*Fracisco* (čak više puta!), *Iannem* umjesto *Ioannem* i sl.) ili zamjena slova (*eris* umjesto *erit*, *sompleas* umjesto *complens*), reduplikacija sloga (npr. *Civivem*, *Ivavanovich*), poneka ispuštena geminata i sl. S *lapsus calami* ne treba pomiješati Vitezovićevu metričku slobodu u uporabi vokala, koja se sastoji u kraćenju vokala, a i ispuštanju ili rjeđe dodavanju. Slova je najčešće ispuštao kod vernakularnih osobnih imena kao *Carle*, *Maxmiliane*, *Fridrice* i sl.⁵¹

Ispravke diljem rukopisa različitog su tipa. Ima odustajanja od tek započetih riječi, prepravljjanja, križanja riječi i dijelova teksta, dodavanja s margina ili iznad ili ispod retka, kao i u nastavku retka ili između redaka. Sve to pokazuje da je tekst mijenjao i dok je pisao, a i u naknadnim čitanjima. Dio ispravaka ukazuje na brigu o jezičnoj ispravnosti, npr. supraskribiranja slova, mijenjanje oblika riječi i dr. Veći dio ispravaka upućuje na trud oko metričkih rješenja i stila, a u tu svrhu je, među ostalim, supraskribirao brojke da bi promijenio redosljed riječi ili čak stihova. Zanimljivo je da je Vitezović ponešto korigirao i pisma koja je dobivao od drugih, a neka od njih su cijela podcrtana.

4.1.1.5. Zaključno o fonologiji i grafiji

U poslanicama smo pronašli većinu grafijskih rješenja koja su prisutna u srednjovjekovnih autora te kod humanista. Međutim, Vitezovićeva je grafija vrlo slična današnjim idealima ispravnog latinskog pisanja. Neka od tih rješenja (kao npr. *charus* za *carus* ili *lachryma* za *lacrima* i sl.) nisu smatrana pogrešnima u Vitezovićevo vrijeme, pa ih nalazimo u tom obliku u njegovu *Lexiconu* (LEXICON 2010). Vitezović je etimološki osviješten pisac, a drugo i ne bismo ni očekivali od polihistora koji je bio i leksikograf i pjesnik. Neetimoloških grafija je nešto više u manje uređenim dijelovima rukopisa, ali se iz autorskih ispravaka po rukopisu vidi da je nastojao ne samo oko stila nego i oko jezične ispravnosti.

⁵¹ Za detaljnije vidi dio 4.1.5. Metrika.

U Vitezovićevim i poslanicama koje je primao nalazi se i nešto kronograma, koji sadržavaju godinu pisanja.

Slovopisna rješenja koja je za hrvatski jezik predložio u *Lexiconu* nije sustavno provodio u poslanicama, pretpostavljamo dijelom zato što je dobar dio naslovljenika ne-hrvatski, a dijelom možda jer je naprosto bilo uobičajeno služiti se različitim grafijama kada se pišu riječi i imena iz vernakularnih jezika. U latinskom tekstu korišteni su razni nadslovnici znaci poput gravisa i cirkumfleksa za uklanjanje homografije i dijereza, što ukazuje na Vitezovićovo inzistiranje na jasnoći izraza.

4.1.2. Leksik

U odjeljku koji slijedi predstavljamo osobitosti Vitezovićeve leksika. Najprije će se ukazati na opću uporabu vokabulara, a u nastavku će se predstaviti onimija.

4.1.2.1. Vokabular

Vitezovićev vokabular u temelju je klasični latinski, a od toga odstupa samo ako mora upotrijebiti pojam kakvog nema u klasika. Po tome se podudara s praksom humanističkih pjesnika i pisaca, koji izbjegavaju barbarizme gdje nisu nužni (IJSEWIJN 1998: 382). Dakako, to ne znači da u njega nema novih riječi – neolatinizama i posuđenica – koje su uostalom i bile neizbježne s obzirom na promjene u materijalnoj kulturi, društvenoj organizaciji i religiji te drugim poljima života. Za Vitezovića jednako vrijedi ova IJsewijnova tvrdnja izrečena o humanistima:

The "horror barbarismi" does not mean that only purely classical or at least ancient terms were used. Indeed, except for the extremist Ciceronians [...] Neo-Latin authors used their language mostly in a living and flexible way." (IJSEWIJN 1998: 382)

a) latinske i grčke riječi novih značenja

U čemu se sastoji jezična gibljivost o kojoj govori IJsewijn? Vitezovićev primjer još jednom potvrđuje da se dobar dio inovacije u vokabularu odnosi na "semantički pomak" koji je rezultirao novim značenjima antičkih latinskih riječi. Takve riječi funkcioniraju kao približni sinonimi koji označuju pojmove kojih u klasičnom svijetu nije bilo, poput *praetor*,

consul, praefectus i sl.,⁵² koje i u Vitezovićevom slučaju označavaju njemu suvremene službe.

Because of the changes in society and material civilisation a fair number of barbarisms and mediaeval or new meanings of ancient words could not be dispensed with and remained in use or were introduced whenever the need was felt. (IJSEWIJN 1998: 386).

Pritom Ijsewijn ponajprije misli na tehničke termine povezane s političkim i društvenim konceptima, institucijama i funkcijama, poput *dieta* (u Vitezovića *diaeta*), *parlamentum*, *posta(lis)*, *langravius*, *marchio*, *Eques auratus* (titula koja je svojevremeno dodijeljena i Vitezoviću, što je s ponosom isticao); vojskom i ratovanjem, akademskim svijetom, crkvom te novcem, trgovinom, proizvodnjom i umjetnošću, kao i biljnim i životinjskim svijetom te hranom i pićem (IJSEWIJN 1998: 386-387). Te su kategorije na isti način zastupljene u Vitezovićevim poslanicama. Prema učestalosti prednjače politički i društveni koncepti i crkveni termini jer se je, naime, najčešće obraćao na osobe iz toga miljea. Nešto je manje riječi iz krugova vojske i ratovanja te akademskog svijeta, a od leksema koji označavaju hranu, piće te floru i faunu samo je poneka u korpusu. U uporabi tih riječi nema posebnosti, pa ćemo se zadovoljiti dosad rečenim.

Ijsewijn je upozorio i na to da su, slijedeći Horacijevu preporuku u "Ars poetica"

Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si

Graeco fonte cadent parce detorta (vv. 52-53),

mnogi novi izumi i koncepti izrečeni grčkim ili, rjeđe, polugrčkim riječima (IJSEWIJN 388). Da je tako i u Vitezovićevim poslanicama, vidimo iz primjera kao što su grecizam *abolla* (**Ab** e38) koji je u klasično doba značio "ogrtač za loše vrijeme", a kasnije *pallium philosophorum* ("in Glossar. Cassin. ann. circ. 700." (BARTAL 1901)), ili npr. riječ *syрма* (**A** d15), što je u starogrčkom značilo dugačku halju tragičkih glumaca, a kasnije pečat koji kao rep visi na papiru (DU CANGE 1883) i sl.

⁵² "When it was difficult to avoid a barbarism altogether, because there was no classical word to indicate an object or a notion without ambiguity, the barbarism was introduced by a formula such as "ut vulgo dicitur", or it was flanked by an approximate classical synonym." (IJSEWIJN 1998: 383). Napominjemo da formule "ut vulgo dicitur" u Vitezovićevim metričkim epistolama nema, a srodni se izrazi pojavljuju svega nekoliko puta i to da bi se pojasnio toponim, npr. *Bresce*: , ... *Brunam* (*vocat incola Bresce*). (a).

b) neologizmi i barbarizmi

Neki su neologizmi čisto latinski, npr. *fructuet* (e). ("*Fructuare, in rem suam convertere*; [...] Fej. Jur. Lib. 295. an. 1701." (BARTAL 1901))

Riječ *navrafra* (N f. g34), za koju iz konteksta zaključujemo da bi trebala značiti *naufraga* (prid. *naufragus*, 3 – brodoloman), a nema je ni u Vitezovićevoj *Lexiconu*, mogla bi biti hapaks (ako nije *lapsus calami*).

Od termina koji su u Vitezovićeve latinske poslanice ušli iz okruženja spomenut ćemo kroatizme *Banus*, *i. m.* (N c28, c38, e53, f14, f15; G c12, c41, g26; A c28 II; V c29 II, e91) – ban, vicekralj, za što kao sinonim koristi *Vice-Prorex* (e99); *Vice-Banus* (G e11; A e99, f9; V e99) – banski namjesnik; *Banatus*, *-us, m.* (G g35) – banska čast. Prisutno je i nekoliko turcizama: *Bassa*, *ae, m.* (G c28) – paša, visoki turski vojni i civilni čin; *sultanus*, *i, m.* (G e9) – sultan, vladar Osmanskog carstva, a turcizam je i etnik *Turcus / Turca* (na turskom *Türk*, pl. *Türkler*). Riječi iz mađarskoga nema, a od germanizama prisutni su samo općeprihvaćeni neolatinizmi kao *baro*, *langravius* i sl. Talijanizmi su u korpusu također rijetki, npr. riječ raširene uporabe *posta* (N c6, d2, d79, d120, e121; G c10, c13, c23, d71, e10; A c8, c12) – postaja na putu, pošta; *Colonellus*, *i, m.* (A d35, d153) / *Vice-Colonellus* (A g38, g53). Jedini nelatinizirani talijanizam je *charta bianca* (*indecl.* d146) – u značenju "neograničene ovlasti".

U pogledu uporabe barbarizama osobito je zanimljiva poslanica c23 iz 1682. godine, koju je Vitezović uputio, kako vidimo iz njezina sadržaja, prijatelju iz školskih dana Martinu Verniću. Riječ je o ludičkom tekstu u kojemu se najprije nabrajaju razne osobe, a zatim i dijelovi školske zgrade te predmeti koji "pozdravljaju" Vernića. Poslanica sadrži više grecizama i barbarizama, koji su mahom nazivi za predmete svakodnevne uporabe, a njihovo nabranje dodaje dojmu i mladičke prisnosti i neobuzdanosti kao reminiscencije na zajedničke školske dane.⁵³ U njoj su s gledišta uporabe leksema iz hrvatkog jezika osobito zanimljiva dva stiha:

⁵³ 23. Generoso Domino Martino Vernich Postae Zagrabiensis & Telloij Bordocensis Magistro Paulus Ritter S. P. D.

Deberem missas tibi scribere mille salutes,
Si mora, si vati pristina vena foret.
Multa sed innumeros addit mihi cura labores,
Ut modo scripturo sit mihi nulla quies,
Ergò ego, quod multis deberem scribere metris,

Teque *barocka Equitis*, sed non *Barouka salutant*

Osmani salvum teque tanekko cupit. (c23, 19-20)

U heksametru Vitezović spominje svoju periku (*barocka*⁵⁴ *Equitis*), koja pozdravlja primatelja, za razliku od Barovke (*sed non Barouka*), naselja danas smještenog u Karlovačkoj županiji. U pentametru je još jedna hrvatska, primorska riječ *tanekko*, u značenju "luda"⁵⁵. Vitezović je te tri riječi u tekstu podcrtao te tako i vizualno naglasio njihovu nepripadnost latinskom jeziku, za što u naše vrijeme riječi omeđujemo navodnicima ili ih pak stavljamo u kurziv.⁵⁶

c) pretklasične, poklasične i rijetke riječi

Nije neobično što se u korpusu među klasičnolatinskima nalaze i pretklasične, poklasične i rijetke riječi jer je poznato da je Vitezović kao mladić upijao lektiru isusovačkog

Ad metra scribendum digero pauca. Te Praesul, Rector, te Pucz, Martine, salutant, Te Convictorum, te quoque Alumna cohors. Te coquus, et Pongracz, et uterque salutat ephebus Cocsis, et à porta saepè patente senex.	10
Te muri, camerae, cellaria, tecta, culina, Quaeque fenestra domûs, janua quaeque domus, Teque gradus cuncti, stabulum te, fonsque salutat, Nec non stercoribus plena cloaca suis.	15
Te cunctae matulae, te pocula cuncta salutant. Cuppae, olae, calices, dolia, vasa, scypsi. Rectoris braccæ Vice-Rector teque salutat, Et Vice-Zuppani binunum oculare senis.	20
Teque barocka Equitis, sed non Barouka salutant Osmani salvum teque tanekko cupit. Te Catus ipse levans ut Martia spicula cauda Teque salutaret si canis ulla foret. Ergò brevi multas versu, Martine, salutant Accipe congestas, atque jocando vale.	

Viennâ 19. Iunii 1682.

⁵⁴ *Barocka*, od srednjofrancuskog *perruque*, konačno podrijetlo nepoznato (prema *Dizionario etimologico online* na <http://www.etimo.it/?term=perrucca&find=Cerca>; 3. srpnja 2013.). U hrvatskom vjerojatno preko mađarskog *paróka*. Usp. AKADEMIJIN RJEČNIK 1903.

⁵⁵ Značenje riječi "tanekko" donosi Akademijin rječnik (AKADEMIJIN RJEČNIK 1903), koji kaže da u podrugljivom smislu ona znači "čovjek ništica, luda", a njome su se u doba sastavljanja Rječnika služili u Hrvatskom primorju i na susjednim otocima.

⁵⁶ Iako su kroatizmi zapravo rijetki u korpusu, citirana poslanica nije jedina u kojoj ih nalazimo. U poslanici c15 u stih je ubačena hrvatska sintagma *dru žina lyublyena*, a u poslanicu c3 umetnuta su čitava dva hrvatska stiha: *Al je zakon stari .. u ovomu gradu / Da prez pinez stvari .. najmanyne nedadu* (c3, 32-33). Najizrazitiji slučaj usporedne uporabe dvaju jezika je poslanica c17, koja je gotovo cijela na hrvatskom, a samo su posljednja tri distiha na latinskom. No to nadilazi okvir razmatranja o vokabularu jer više nije riječ o uporabi leksema nego sintagmi i čitavih rečenica. Sva se tri spomenuta slučaja obimnije uporabe hrvatskog jezika nalaze u godištu (c).

kurikuluma, a u nastavku života bez prestanka širio vidike djelima prethodnikâ i kolegâ povjesničara i pjesnika.⁵⁷ Neke od takvih su pretklasična, pjesnička i kasna riječ *autumo* (e) – držati; *offuscat* (e), što je poklasična riječ u značenju "zastrijeti, zatamniti, ocrniti". Pretklasičan je i grecizam *propinans* (e) – "nazdravljati", koji je rabio Plaut. Grecizam *Tellonium, ii, n.* (G c23) u značenju "carinarnica" dolazi od grčkoga *τελώνιον* ("apud Isid. in Gloss." (DU CANGE 1883); "Tert. Idol 12; id. Bapt. 12; Vulg. Luc. 5,27" (LEWIS AND SHORT 1891)).

d) termini vezani uz knjigu i vokabular pjesništva

Kako korpus poslanica u stihu sadržava niz metatekstualnih iskaza koji upućuju i na poslanice i na druga književna djela, u njemu je prisutan udio leksema koji pripadaju književnom i knjižarskom vokabularu: od općeraširenih poput *poëma, carmen, Epigrammata, liber, tabella, charta, epistola, levius metrum, author, poeta, typus, praelum* (tiskarska preša), *Musa* i sl. do nešto rjeđih kao što je poklasična *bibliopegus* (N e70) – uvezivač knjiga; *planctus* (A e51) – plač (u značenju književne vrste, koje je značenje riječ stekla u srednjem vijeku), kovanica *Philomusus* (N d49, e20, g18) – muzoljubac; novolatinska *incompactus* (a. m. d73) – neuvezan i dr.

Očekivana je prisutnost leksema svojstvenih klasičkom pjesništvu, poput: *laurus* (a. d3), *pelagus* (Ab e50), *sarcina* (N d143), potonje u prenesenom značenju "breme" (kao u Ovidija), i sl.

e) ostale osobitosti

Među osobitostima Vitezovićeve uporabe leksema nabrojiti ćemo nekoliko najkarakterističnijih. Jedna od njih je niska učestalost umanjenica, npr. *opella* (A d144), *libellus* i sl.

Tu je i sklonost perifrastičnim izrazima koja je svojstvena pjesničkom jeziku (npr. *purpura sacra, purpurea toga* Vitezovićeve su, ali i očekivane parafraze za "biskupsku halju"), a u Vitezovićevom poslaničkom korpusu ta je sklonost, također očekivano, osobito izražena kod vremenskih izraza, npr. ... *Bis septem menses praestet abire domum?* (g58);

⁵⁷ Vidi odjeljak 2.1. Uvodno o autoru.

*Hinc sub bis quinis illic mea facta diebus, (d15); Prima dies rectè Mensis Aprilis erat. (d14); Quas mihi in ingressu Phoebaeo ad sydera Cancri / Vindebona, Iuli, mittis ab urbe notas,*⁵⁸ (e33); *Iàm propè completum decurret Cynthia mensem, (g1); Laeta resurgentis redeunt à morte Salutis / Christiaco summè, Festa, colenda gregi; (g2) i dr.*

Kod tvorbe riječi, premda nije neobično, smatrali smo da ipak valja spomenuti to da "pojačane" oblike pokazne zamjenice prvog stupnja tvori dodavanjem *–ce* na *hic, haec, hoc*, tako da oblici koji završavaju na *c* imaju dva *cc*, kao u primjerima: *hocce, huicce, huncce* i sl.

Zanimljiva je etimologija koju je Vitezović pripisao imenu rimskoga vrhovnog boga *Iuppiter* (koje mjestimice kroz poslanice nalazimo kao sinonim za kršćanskog Boga) u stihovima:

Non aliunde Iovi nomen dedit alma vetustas:

Pro summo coluit non aliunde Deo:

Quàm quòd mortales juvet inter coetera primus

Sidera: abinde Iuvans dicitur esse Pater.

Nam, bene ni faciat Numen, quis Numen adoret?

Divorum proprium est, scilicet, esse pios. (g8, vv. 47-52)

Podrijetlo prvog dijela riječi izveo je iz glagola *iuvo*, 1., pa je time postigao dojmljivu vezu dvaju pojmova.⁵⁹

Zaključno o vokabularu

U Vitezovićevim poslanicama u stihu nema neobičnosti u pogledu leksika. Njegovi su odabiri riječi bliski onima kod humanističkih autora: leksička baza je klasičnolatinska, uz uporabu pretklasičnih i poklasičnih riječi te dodatak vokabulara kršćanskog sloja, ponešto neolatinizama i barbarizama nužnih da bi se referiralo na materijalni svijet koji ga okružuje te nešto više riječi iz klasičnog latinskog kod kojih postoji semantički pomak (vojni, crkveni i dr. termini).

⁵⁸ Vremenske perifrize koje koriste antičke slike rjeđe su.

⁵⁹ Takvu etimologiju ne treba smatrati izrazom pjesnikova uvjerenja nego radije oštromnom igrom riječi. U prilog potonjem govori i kontekst, budući da su citirani stihovi dio uvjeravanja adresata poslanice da pošiljatelju treba pružiti pomoć. Njihova "moć uvjeravanja" počiva na emocionalnom uplivu na primatelja/čitatelja.

Zbog poetske prirode tekstova prisutnije su perifraze pojmova, osobito kod izražavanja vremenskih odrednica. Leksički barbarizmi su malobrojni i mahom iskorišteni ondje gdje je to nužno, bilo iz jezičnih (zato što nema dovoljno dobre latinske riječi u zamjenu (npr. *Banus*)), bilo iz poetskih razloga (radi igre riječi, kao u primjeru *barocka – Barouka*). To potvrđuje da je Vitezović odlično vladao latinskim vokabularom, znao koristiti njegove mogućnosti te da mu je istodobno bilo stalo do čistoće jezika na kojem je pisao pjesničke poslanice.⁶⁰

4.1.2.2. Onimija

Spomenuli smo da su poslanice vrijedan izvor onomastičke građe. U njima je osobito mnogo imena osoba i mjesta, kao i nešto imena naroda te imena voda i planina. Stoga smo izradili popise imena koja se nalaze u korpusu i pregled njihovih oblika, koji mogu poslužiti za daljnje onomastičke zaključke. U tekstu koji slijedi uz popise donosimo sistematizaciju imenskih formula adresata, napomene o morfologiji onimā te rezultate svojeg nastojanja oko ubiciranja toponima i dr.

Antroponimija

U nastavku će se iznijeti temeljne osobine antroponimijske građe koju čuvaju Vitezovićeve poslanice. Naslovi poslanica osobito su bogat izvor antroponima – u njima su adresati precizno definirani titulom i jasno imenovani. Oni obiluju staleškim odrednicama, kao što su položaji primatelja u crkvenoj ili feudalnoj hijerarhiji, pa je u najvećem broju slučajeva bilo moguće utvrditi o kojim je stvarnim osobama riječ.⁶¹ Za nas su na ovom mjestu zanimljivi mahom kao svjedočanstva o Vitezovićevom, a time i njemu suvremenom načinu imenovanja osoba.

Dakako, neki od naslova poslanica nisu korisni kao izvor za antroponimiju jer se njima primatelj ne imenuje, nego se definira isključivo titulom. Nesumnjivo je riječ o općepoznatim osobama čije je ime suvremenicima, to jest nesuđenim čitateljima zbirki koje su ostale u rukopisu, bilo dobro poznato (primjerice ime kardinala i ostrogonskog nadbiskupa Kristijana Augusta, raznih biskupa, opata i prepošta, ili pak hrvatskog bana Adama Baćana). Dio

⁶⁰ Drugačija je situacija u tretmanu onimā, kao što će se pokazati u nastavku.

⁶¹ Vjekoslav Klaić na temelju poslanica, raznih zapisnika i historiografske literature uspio je identificirati veći dio osoba s kojima je Vitezović održavao odnose (KLAJĆ 1914).

naslova poslanica donosi uz titulu tek prezime (sva su takva prezimena u korpusu *indeclinabilia*: *Fürstenbusch*, *Günt(h)er*, *de Klejnburg*, *della Vigne*, *della Vince*, *Weissenbergh*, *Wiemensperg*, *Zeno*) ili osobno ime (kao kod poslanica upućenih brinjskom kapucinu imenom *Florianus*, senjskom kapucinu zvanom *Marinus*, nekom prelatu imenom *Carolus*, austrijskom nadvojvodi (*Carolus Porphirogenetus*) te kraljeviću (*Josephus*)).

Naslovi u kojima su prisutna višečlana imena sadrže poglavito imensko-prezimenske formule koje su sastavljene od jednog ili dvaju osobnih imena i prezimena odnosno pridjevka⁶². U njima posvjedočena osobna imena potvrđuju popularnost svetačkih, kršćanskih imena⁶³, čiji je latinski lik bio općeprihvaćen među latinistima te se bez kolebanja skraćuju i dekliniraju prema pravilima latinske deklinacije. Prezimena pokazuju puno veću varijantnost: razna hrvatska i druga slavenska te njemačka, mađarska i talijanska prezimena nalazimo u pučkom liku ili latinizirana. Od padežnih oblika, daleko je najčešći akuzativ (*Ad (...)*), a u zbirkama iz obaju rukopisa *Otia metrica* dativ. Kod prezimena/pridjevaka prilično je česta i tvorba koju smo nazvali djelomično prilagođenom (tj. djelomično latiniziranom); u njoj nakon latinskih prijedloga *de* ili *ab* slijedi nesklonjivi dio (često ime mjesta uz koje se veže porodica imenovanog), npr. *de Saleburg* i sl. U korpusu je prisutan i manji broj složenijih imenskih formula koje se uz ime ili imena adresata sastoji i od prezimena i uz to još topičkog ili nekog drugog pridjevka.

U nastavku smo posvjedočene imenske formule podijelili prema kriteriju stupnja prilagodbe latinskom jeziku i podrijetla prezimena na:

a) nelatinizirana prezimena (*indeclinabilia*):

1. južnoslavenska⁶⁴:

- I. s jednim imenom: *Martinus Brajković*, *Vincentius Brajković*, *Franciscus Jambrekovich*, *Martinus CosŹtis*, *Ioannes Despotović*, *Nicola Gradski*, *Thoma Hrelanovich*, *Ioannes Kos*, *Jacobus Lučhinić*, *Balthasar Patačić / Patacich / Patacsich*, *Georgius Plemich*, *Isaia Popovich*, *Stephanus Selisčevich / Selischevich*, *Francus Spolarich*, *Gregorius Subarić*, *Martinus Vernich*, *Bonaventura Vukmer/Vukmar*, *Ioannes Znika*, *Joannes Wivecz*

⁶² Pridjevci su dodatci uz osobno ime koji služe kao pomoćno sredstvo identifikacije (ŠIMUNOVIĆ 2006: 368).

⁶³ Tridentnim koncilom određeno je da se u katoličkim zemljama umjesto narodnih djeci nadijevaju isključivo svetačka i biblijska imena. Crkvene župe bile su obvezne voditi matice vjenčanih, rođenih i umrlih. Župne matice javljaju se XVI. st. u hrvatskim primorskim krajevima, od XVII. st. u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, a nakon oslobođenja od Turaka i u Slavoniji. (ŠIMUNOVIĆ 2006: 374-375).

⁶⁴ Pretežno hrvatska.

- II. s dva imena: *Ioannes Georgius Gussiċ/Gussich, Ioannes Iacobus Sunce, Georgius Andrea Gladiċ / Gladich, Ivan Jonata Ivannoviċ, Georgius Horvat / Horvath Kiseuics / Cissovich⁶⁵, Marcus Antonius Mamuka, Franciscus Iosephus Verniċ*
2. ostala:
- I. s jednim imenom: *Sigismundus Kornis, Antonius Lazari*
 - II. s dva imena: *Ioannes Fridericus Dilanzi, Ioannes Wajchardus Valvasor, Ioannes Baptista Locatelli*
- b) djelomiĉno latinizirana prezimena tvorena prijedlozima (*indeclinabilia*):
- 1. juŹnoslavenska: *Adamus à Zrinio, Leopoldus (a) Koloniċ / Kolonics*
 - 2. ostala:
 - I. s jednim imenom: *Emericus de Chak., Ferdinandus ab Harrach, Ignatius de Lovina, Marchio de Moles, Ladislavus de Nadast*
 - II. s dva imena: *Ioannes Christoforus d'Abele/Abelle, Georgius Sigismundus de/a Gallenberg, Franciscus Ludovicus de Saleburg, Gabriel Gualterus de Nizza, Carolus Ernestus de Waldstein*
 - III. s tri imena: *Ioannes Ferdinandus Iosephus ab Herberstein*
- c) sloŹenije formule (ime, prezime, topiĉki priimak):
- 1. juŹnoslavenska: *Franciscus Ivannovich de Schitaro, Stephanus Jellacsich de Buzin, Petrus Prasinski de Prasno*
 - 2. ostala:
 - I. s jednim imenom: *Nicolaus Erdeödy de Monyorokerek, Paulus Estorae de Galanta, Ioannes Palffius ab/de Erdeud, Iacobus Szalay de Szalapach*
 - II. s dva imena: *Ioannes Ferdinandus Chrzepizky de Modlischowiz, Ioannes Carolus Portner ab Höffleni*
- d) prezimena koja su ponekad u puĉkom obliku, ponekad latinizirana:
- 1. juŹnoslavenska:
 - I. s jednim imenom: *Paulus Ćernkovitius / Csernkoviċ / Ćyrnkoviċ, Petrus Keglevich / Keglevitius,*
 - II. s dva imena: *Sigismundus Adamus Domnyaniċ / Domjanit'ius, Dominicus Andrea (a/de) Kaunicz / Kaunicus / Kaunitius*

⁶⁵ Imenska formula koja se sastoji od osobnog imena i dvaju prezimena.

2. ostala:

I. s jednim imenom: *Adamus Beseredius / Beseredy, Oswald (ab) Ochsenstein*

II. s dva imena: *Franciscus Bernardus Cerer de Cehrer / Ce(h)rer / Cererus, Samojlo Kalnokius / Kalnoky, Casparus (a) Cobencel, Jacobus Ernestus (de) Pleckner / Pleknerus, Franciscus Honorius de/a Trautmansdorf/Trautmansdorff*

e) latinizirana prezimena (*declinabilia*):

1. južnoslavenska: *Franciscus Cernkocius*

2. ostala:

I. s jednim imenom: *Thomas Bucellenius, Georgius Erdeodius, Alexandrus Erdeodius, Antonius Liechtensteinus, Mercurius Viennensis, Petrus Gattyanius, Gabriel Hevenessius, Jacobus Mesko, Adamus Rattkajus, Petrus Ratkius, Emericus Uyvarius/Ujvarius, Elias Wanjecius*

II. s dva imena: *Julius Fridericus Bucellenius, Carlus Ferdinandus Ladronius, Wolfgangus Adamus Mordox, Gothardus Henricus Saleburgius, Ioannes Fridricus Sejlerus, Nicolaus Garzia Londonius, Philipus Iacobus Cinus*

Iz podjele je vidljivo da Vitezović osobljava koristeći jedno ili dva osobna imena te prezime⁶⁶ čiji stupanj prilagodbe latinskom jeziku varira⁶⁷. Kod nekih adresata nikad ne latinizira prezimena, kod nekih postoje dvije ili nekoliko inačica, a neki se uvijek pojavljuju u latiniziranom obliku. Latinizirana prezimena tvori dodavanjem sufiksa *-ius*, što ih čini sklonjivima po 2. deklinaciji (*Harrachius* od *Harrach* i sl.). Nešto prezimena, koja nisu navedena u podjeli, ostaje u izvornom pučkom obliku, ali pripadaju 1. deklinaciji time što završavaju na *-a*, npr.: *Iosephus Rudolphus Rabatta, Christophorus Otto Volkra*. Uz to, dio imenskih formula kao sastavni dio uključuje staleški pridjev, npr.: *Iulius Henricus (Baro) ab Apfeltrem, Gundaccarus Comes à Stahrenberg* ili pak *Americus e Comitibus Estoras, Franciscus Carolus Comes Auspergicus* ili *Ludovicus Ernestus, Landgravius Hassiae*.

⁶⁶ "Dihotomija između povlaštenih staleža i puka očitovala se u tome što je plemstvo dvoimensku formulu imalo od XII. stoljeća, a puk u mnogim krajevima, i u manje razvijenim sredinama, ostao na jednoimenskoj formuli do XVII. stoljeća." Tek je Jozefinskim patentom, koji je donesen 1780. godine, uvedena obvezna dvočlana imenska formula na području cijele Habsburške Monarhije. (ŠIMUNOVIĆ 2006: 375).

⁶⁷ Erazmo Rotterdamski (poznat kao autoritet u čistoći novolatinskog) u svojem djelu *De conscribendis epistolis* (ERAZMO 1980: 279-280) preporučuje da se latinizira ime, a da se prezime, ako je vernakularno, ostavi kao *indeclinabile*. Vitezović je, kako vidimo, puno liberalniji.

Vladari se nazivaju jednočlanom imenskom formulom, koju čini samo osobno ime, npr. *Ad Iosephum* ili dopunjeno vladarskim epitetima: *Ad Regiam Josephi Majestatem* i sl.

Među proučenim poslanicama jedna jedina donosi imensku formulu ženske osobe. Upućena je nadvojvotkinji Austrije imenom *Maria Elisabet Porphyrogeneta*.

Pseudonimi

Nekoliko poslanica, mahom literarnih, naslovljeno je na žene, zapravo djevojke, ali njihova imena ne saznajemo jer ih je pjesnik nazvao pseudonimima: *Herula Slava*, *Nobilis puella Carniola*, *Amica Sincera*, *Perillustris ac generosa N. N.*, *Benigna* i *Tulipana*. Neke je poslanica naslovio *Ad Amicum*, jednu *Ad Amicum Natalizantem*, a jednog je adresata nazvao prema gradu podrijetla *Residens Parmae* jer mu, kako je napisao, nije znao ime.

Dok u naslovima poslanica nalazimo razvijene imenske formule (od dva ili više članova, zajedno sa staleškim i topičkim pridjevcima), u tijelu poslanica rjeđe susrećemo puno ime i prezime, a kada je prisutno, uglavnom je riječ o dvočlanoj imenskoj formuli koja pripada trećoj osobi (ne-pošiljatelju i ne-primatelju). Većina antroponima u tijelu poslanica je samo osobno ime, rjeđe prezime, pridjevak ili nadimak. Od padežnih oblika, najučestaliji je ondje vokativ (tada su to imena adresata, a uglavnom ih nalazimo u prvom ili drugom distihu te u zadnjem ili predzadnjem distihu), a prema učestalosti iza njega je genitiv, zatim nominativ i, rjeđe, ablativ.⁶⁸ Dakako, osobe se često označuju samo staleškim oznakama, ali to ne spada u onimiju pa će se ovdje izostaviti.

Relativno velik broj posvjedočenih oblika pokazuje još jednom da je Vitezović bio dobar poznavalac latinskog jezika, koji ne griješeći u gradnji stihova koristio deklinacijske mogućnosti i nužde (npr. imenice s različitim osnovama, alternativne osnove (npr. *Martia/Mavortia*), vokativ na *-i* u 2. deklinaciji kod imenica na *-V-us*; ablativi jednine kod imenica 3. deklinacije) i sl. Premda je nesklonjivih antroponima (=pučki oblici) mnogo, zamjetna je tendencija da ih, kada se dekliniraju, nalazimo u više likova, pa tako nerijetko jedan antroponim prema metričkim potrebama biva i *indeclinabile* i *declinabile*, ponekad i po nekoliko tvorbenih (npr. *Bucellenius, ii, m.* / *Bucelenus, i, m.*) ili deklinacijskih obrazaca (npr. *Despotovich/Despotović* uz *Despotovichus*, ali i g. plurala *Despotum*). Neka nesklonjiva imena dobivaju poseban vokativ ili neki dr. padež (npr. *Günther/Günter* dvaput ima V

⁶⁸ Za temeljit pregled morfologije imena vidi pregled antroponima u nastavku.

Günthere ili npr. *Keglevich/Keglević* uz latinizirani lik *Keglevitius*, *ii, m.* ima neobičan G *Keglevići* (u stihu *Keglevići Comitibus tandem praemittunt tabellam*. Nadalje, u nekim slučajevima sklonjivi antroponimi gube nastavak (tj. ekstrametrični slog) (npr. *Gualterus, i, m.*, ali jednom je V *Gualter*) i sl. Uz morfološku varijantnost u antroponima zbog metričkih je razloga uobičajeno i sinkopiranje, npr. *Frid(e)ricus, Maximiliane* i dr. I za potrebe kronograma Vitezović si dopušta slobodu, pa se npr. *de Klejnburg* uz *Kleinburgus, i, m.* pojavljuje u dativu kao *kLeInbVrgI*. O različitim grafijama istog imena već se govorilo u poglavlju o pravopisu, pa je to ovdje izostavljeno.

Pregled antroponima

U nastavku se abecednim redom donosi pregled antroponimijske građe. Za svako se ime navode N, G i rod., kao u latinskim rječnicima, a ako nisu posvjedočeni u korpusu, ti se oblici rekonstruiraju. Vjerno se prenosi grafija svih antroponima, a ako postoje pučki i latinizirani oblik, donose se oba (ili više likova). Donosi se i podatak o načinu skraćivanja. U zagradi iza leme nalaze se posvjedočeni oblici: kraticom je izrečen padež u kojem je antroponim posvjedočen (kod pridjeva i rod) te kratica zbirke i broj poslanice. Naznačene su i posebnosti pronađene u korpusu.

Abelle (e83II, e85II) / *d'Abele* (e75, f20) / *Abele* (e65)

Adamus, i, m. (skr. *Adam.*) (G g37; D c41, c42; A a1, a9, b9, c38, c39, g25, g33, g34, g37, g42; V a1, a9 II, a10 II, g38); *Adam* (=N a17, a24, b8)

Alexander, dri, m. (A d45, d51)

Aloysius, ii, m. (A e61, e79, f13)

Americus, i, m. (A e73)

Andrea, ae, m. (A d131)

Angelus, i, m. (V d145)

Antolčić (g8)

Antonius, ii, m. (skr. *Ant.*) (A d132, e56)

Apfeltrem (c43)

Auspergus, i, m. (G b8; Ab a6)

Baltasar, aris, m. (skr. *Baltas.*) (A d4) / *Balthasar, aris, m.* (A d1); *Balther* (=V e46, g31)

Barisa (c41)

Benigna (N c36 II; A c36; V c36 II) – pseudonim nepoznate djevojke

Berislau (c8) / *Beri-slava*⁶⁹ (N c24)

Bernardus, i, m. (A d6)

Beseredius, i, m. (A d60, g25, g42, g54, g58; V d60 II, d108, g25) / *Besseredius* (A d108) / *Beseredy* (g34 II, g42 II, g54 II, g58)

Bonaventura, ae, m. (A a13, a23)

Boromaeus, i, m. (D d36)

Brajković (a8, e53) / *Brajkovich* (e101)

Bucellenius, ii, m. (skr. *Bucell.*, *Bucllm.*) (A d2, d18, d27, d34, d38, d53, d58, d76, d78, d81, d105, d119, d122, d142, e5, e7, e15, e17, e21, e26, e33, e36, e49, e68, g7) / *Buccellenius, ii, m.* (A f21) / *Bucelenius, i, m.* (Ab e89) / *Bucelenus, i, m.* (N d71, e22, f14; G d82)

Carolus, i, m. (N g16; G d112, g19; D g49; A a7, a14, a17, a19, d103, d105, e40, e48, e94, e96, g3, g10, g11, g12; V a16, a19, d66, d106, e40, g3, g10, g19) / *Carlus, i, m.* (N d103; G d84, d103, g12, g16, g49 II; D c11, d81; A g58; V a7, d66, d103, e96, g3, g11)

Casparus, i, m. (A d77; V d77, e16, e23)

Catus, i, m. (N c23)

Celiandra, ae, f. (N c35) – pseudonim (ona koja može očarati muškarca)⁷⁰

Cererus, i, m. (A d22, d29; V d26, d29, d31 II, d39) / *Cehrerus, i, m.* (V d68) / *Cerer* (d26, d30, d57, d68) / *Cehrer* (d39, d68, d81) / *de Cehrern* (d6)

Cernkocius, ii, m. (A d35, d153)

Černkovitius, ii, m. (A e42)

Christophorus, i, m. (skr. *Christoph.*) (A d75, e65; Ab g45)

Chrzepizki (d123) / *Chrzepizky* (d123)

Ciculinus, i, m. (Ab c20)

Cinus, i, m. (A g60; V g60)

Cissoovich (c22, c25) / *Cisevich* (c6)

Clajnburg (g5)

a/de Cobenczel (d77, e86 II) / *Cobencel* (e16, e23) / *Cobenzl* (d39)

Coroninus, i, m. (N e72; G e37; D e24)

Cocsis (c23) / *Kostis* (c10)

Csernković (e50) / *Csërnkocz* (e46) / *Čyrnković* (e59)

Cynthia, ae, f. (N a17, g1)

Delisimona (=A c24) vjerojatno Delišimunović, prezime žumberačke plemićke obitelji

⁶⁹ Crtica je Vitezovićeve.

⁷⁰ Usp. NOVAKOVIĆ 2010.

Despotovichus, i, m. (**N** b2) / *Despotovich* (b8, e57) / *Despotović* (a21) / *Despotum* (=g. b8)

Despotovićâ

Dilanzi (a26)

Domnyanić (g33) / *Domjanić* (g50) / *Domjanich* (g50, g53) / *Domjanit'ius, ii, m.* (**A** g38)

Doymus, i, m. (**D** c40)

Draco, onis, m. (**G** d14)

Druskochi (c8)

Duacus, i, m. (**A** g15) *Duaco* (**D** g15 III) / *Duaqui* (**G** g16) – pseudonim pjesnika (< *duae aquae*, prema Vitezovićevoj pretpostavci)

Elias, ae, m. (**G** g23; **A** g14)

Elisa, ae, f. (**V** b3 II)

Elisabet (g30)

Emericus, i, m. (**N** e21; **A** d115, g21, g22; **V** d115, e14, g22 III, g56)

Eques (**N** b1, c5, c14, c17, c27, c33, c34, c41,d5; d12; d16II, d29, d50, d58, d59, d68, d88, d101, d103, d126, d127, d129 II, d138, d140, d146, e3, e14 II, e21, e22, e23, e29, e47, e89, e98, f14, f17, g2, g4, g17 II, g40, g44, g47, g57; **G** a21, d29, d44, d113, e71, e93; **D** e89; **A** d72, d81, d141, d148, e21, e29, e45, e89, f7, f11)

Erdeodius, ii, m. (**A** d45, f15) / *Erdedus, i, m.* (**D** d14) / *Erdödius, ii, m.* (**A** d51) / *de Erdeud* (g1) / *ab Erdeud* (g40) / *Erdeödy* (c29)

Ernestus, i, m. (**A** d19, g3, g39)

Estorae, arum, m. (**n.** g47; **a.** e73, g32)

Ferd(i)nandus, i, m. (skr. *Ferdinan.*, *Ferd.*, *Ferdum.*, *Ferdin.*) (**N** d47; **A** d12, d32, d123, e3, e20, e24, e27, e29, e31, e35, e41, e52, e67, e82, f8, f14; **V** d12 II, d63, d67, d124, e3 II, e20, e24, e27, e31, e35, e41, e52, e67, e82, f8, f14)

Fischer (c30, c31); ali jednom *Fischeri* (**G** c31)

Florianus, i, m. (**A** e54)

Florus, i, m. (**V** e54)

Forbinus, i, m. (**N** e72 II; **G** e72); ali jednom *Forbin* (**N** e72)

Frankopanum (=g. g45)

Franciscus i *S. Franciscus* (skr. *Fran. Franc.*, *Franco.*, *Francisc.*) (**D** c2, c13, c15, c20, c24, c32; **A** a7, a13, d6, d20, d100, d153, e71, e72, e93, f3, f12; **V** a7 II, c2, c8, c10, c15, c20 II, d20, d35, d100, d153, e71, e72 II, f3, f4); greške u pisanju: *Fracisco* (**D** c8), *Fracisce* (**V** c8, c24)

Frid(e)ricus (A a26, d2; V a26, d2, d5 III, d8, d14, d27, d38, d53, e7, e8, e21, e33, e34, e43, e49, e68, g6, g7 II)

Fürstenbusch (d95, d107; d107)

Gabriel (A d111, d138, d141, d145, e80, e88, g2; V e88; Ab g4)

de Galanta (g47)

de Galenberg (a15) / *a Gallenberg* (a20)

Galjuf (c12) – Galjuf, dubrovačko prezime

Garcia, ae, m. (A d86, d94, d135, e61; V d86, d94, d135)

Gattjany (b2) / *Gattyanius, ii, m.* (A b2)

Gaudentius, ii, m. (D c40)

Georgius, ii, m. (skr. *Geor.*, *Georg.*) (N c7; G c31, e18; D a25, c3, c6, c22, c25, c30; A a15, a18, a19, d131, e11, f15)

Gladić (d131 II, d142, d147 II, e58, e90II) / *Gladich* (d137, e58)

Gilani (D c3)

Gothardus, i, m. (A d3; V d3)

Gradski (g36)

Gualterus, i, m. (A d111, d138; V d141) i jednom *Gualter*=V d138

Günther (d41, d47, d62II, d65) / *Günter* (d41) i dvaput *Günthere* (V d47, d65)

Gundaccarus, i, m. (A g8; V g45)

Gussich (a25) / *Gussić* (a18)

(*ab*) *Harrach* (d125, f14, d32, d74 II, e75, e89, f13) / *Harrachius, ii, m.* (N e79; A e61, e79)

Hegelin (d97)

Henricus, i, m. (D c43; A d3; V d3)

Herberstejnus, ii, m. (N e57, e92) / *Herberstejnus, ii, m.* (Ab f7) / *ab Herbertstein* (d12, d96, e3, e20, e24, e27, e29, e31, e35, e41, e52, e67, e82, f8, f14)

Hevenessius, ii, m. (A d24, d28, d85, e80, e88, e97) / *Hevenessus, i, m.* (N e89)

Hoher (e21)

Hoffmanus, i, m. (G f21)

ab Höffleni (c11)

Honorius, ii, m. (A e72, e93, f12; V f12)

Horvat (c3, c7, c22) / *Horvath* (c6, c23)

Hrelanovich (a24) / *Hrelanović* (a8)

Hungher (d114)

Iacobus (Jacobus), i, m. (G d112; A d19, a5, a12, g29; V c5; Ab c3, c4, c5, c7)

Ignatius, ii, m. (A g46)

Jellacsichius, ii, m. (G c26; A c26) / *Jellacsich* (c12, c16, c27, c33) / *Jelačić* (e99)

Ioannes (Joannes), is, m. (skr. *Ioan.*, *Joem.*, *Io.*) (N c2; G e31; D c11; D e104; A a3, a5, a11, a14, a16, a17, a18, a19, a21, a22, a25, a26, a27, b8, c10, d123, e3, e5, e55, e65, e100, g1, g17, g18, g40; Ab c5)

Jonata, ae, m. (A e77, f18)

Ivannovich (c2, c24, c32) / *Ivanovich* (c8)

Iosephus (Josephus), i, m. (N g46; G c8, c18, d50, d80, e95; D c18; A d89, e29, e94, f7, g9; V d89); jednom *Ioseph* (=V e95)

Ivannović (c13, e77) / *Iva{va}novich* (f18)

Jambrekovich (c8, e71)

Janko (c42)

Janus, i, m. (G a6; A g40)

Iulius, ii, m. (D c43; A d2; V c43, d13, d16, d27, d78, d119, e5, e7, e15, e33, e36, e37, e43, e68, e81 II)

Justinianus, i, m. (N d16)

Kalnoky (d40, d52, d100, d100 II, f19 II) / *Kalnokius, ii, m.* (A d40, d56, e45)

Karlus, i, m. (G a22)

Kavnicz (d80, d132) / *Kaunicz* (d72, d80, d110, d117) / *a Kaunicz* (d140, g57) *de Kaunicz* (d144) *Kaunicz* (d117, d125) / *a Kaunitz* (e103) / *Kavnic* (d80) / *Kaunic* (d110, e103 II) / *Kaunicus, ii, m.* (A d101) / *Kaunitius, ii, m.* (A d118) – različite grafije

Keglevich (e13) / *Keglević* (g26) / *Keglevitius, ii, m.* (A e19); ali *Keglevići Comitis* (=G g3)

Ceryanus, i, m. (=G n. c2) / *Kerianus, i, m.* (=D. m. c8)

Kiseuics (c3)

de Klejnburg (d69, g48) / *Kleinburgus, i, m.* (V d69); ali *kLeInbVrgI* (=D(?) g48)

a Kolonich (d33, d125, e69, e76, e89, e98) / *Kolonich* (e80) / *Kolonics* (e80) / *Kolonić* (e75) / *Kolonichius* (A d17)

Kornis (g20 II)

Koronini (G e40)

Kos (e55)

Kosdisius, ii, m. (D c13)

Kropfus, i, m. (D d145)

Ladislav (N g44 II) / *Ladislavus, i, m.* (A g13)

Ladronius, ii, m. (A d61, d63)
Lamberg (e21)
Lazari (e56) / *Lažari* (e56)
Leopoldus (N d89, d130, g45; G c18, d126, d132, e94; D c30, e33, e39; A c1, d17, d84, d104, d126, e47; V d71 II, d84 II, d126, e39, e47, e69, e89 II, e98)
Lesle (c42)
Lodronius, ii, m. (A d99)
Lodrontus, i, m. (A d66)
Londonus, i, m. (D e90 II) / *Londonius, ii, m.* (A d86, d135, e61)
de Lovina (g46); u istoj poslanici i *Lovine* (=V g46)
Lučhinic (a12)
Ludovicus, i, m. (A d20, g39) / *Lodvicus, i, m.* (V g39)
Lycoli (Ab(?) g15)
Marchio (e51 II)
Makarius, ii, m. (Ab c17) – natporučnik Makari
Mamuka (indecl. d132)
Marcus, i, m. (skr. M.) (A d132; V d132)
Maria, ae, f. (A g30)
Marinus, i, m. (N d6, d79; A d139, e10, e32, e44, e63, e70, e78, e84, e102 II; V d139 II, e10, e63, e78 II, e84, e102, g41 II)
Martinus, i, m. (N c10; D c23; A e53, e101; V c23 II, e101, f2)
Mat(t)hia, ae, m. (skr. Matth.) (G c30, c31, d56, d100, d116; D d100)
Mattiasovske (d78)
Maximilianus, i, m. (A g11, g57) / *Maxmilianus* (sinkopa) (V g11)
Mesko, onis m. (A g29; V g29)
Modlischzowiz (d123)
Mordox (a6 II, a7, a9, a17, a23, a26, b8, b9) / *Mordoxus* (N a24; A a3; G? a22)
de Nadast (g13)
Negri (d36)
Nicolaus, i, m. (skr. Nicol.) (D c29; A d86, d135, e61, g36; V g36=Nicolaë) / *Niclaus* (N f15; (V d135=Nicläe)
Nidaus, i, m. (N c2)
de Niza (d138) / *de Nizza* (d111)

de Ochsenstein (d7; d10) / *Ochsenstein* (d49, d55, d59); *jednom Ochsensteine* (=V d7)
Odescalcus, i, m. (G d33; Ab d36)
Osmanus, i, m. (G c23)
Osvaldus, i, m. (G d59; V d59); *Oswal* (=V d10)
Otto, onis, m. (A d75; V d75)
Palffius, ii, m. (A g1, g17, g18, g40)
Palÿuf (c12)
Patacich (d4) / *Pataçic* (d1, g24, g51) / *Pataçiç* (g51) / *Pataçich* (e46, g31) / *Patacich* (d136)
/ *Patacsic* (d76) / *Patacsich* (d136)
Paulina, ae, f (A f11)
Paulus (skr. *Pau.*) (N b2, c2, c4, c5, c6,c7, c8, c12, c15, d12, c14, c16, c20, c21, c22, c23, c24, c26, c27, c41, d88, d129 II, f17, g47 II, g48 II, g57; D g47, g48 II; A g32; V c41, d69, e1, e2, e74 II, f11, f17, g5, g32, g48; Ab c2); *jednom Paul* (=N c41)
Pažalia (N(?) e55)
Petrus, i, m. (G g3, g35; D c34; A b2, d146, e13, e19, g26; V c34 II, d146 II, e13, e19, g26)
Petco, onis, m. Petconi (=D d153)
Plekner (d18, d25, d44 II) / *Pleknerus, i, m.* (N g26; A d20; V d19, d21) / *de Plekner* (d23, d25) / *de Pleckner* (d19) / *Pleckner* (d64, 82; d82 II)
Plemich (e11 II, e64) / *Plemiç* (e70) / *Plemeç* (e18)
Pongratz (c23)
Popovich (d149)
Porphirogenetus, i, m. (skr. *Porphirog., Porphirogi.*) (G d112; A d102, e40)
Porphyrogeneta, ae, f. (A g30)
Portner, i, m. (N c11; a14, a17 II, a19 c11; G a22)
Prasinski (c34) / *Prassinski* (c34)
Pucz (c10, c13, c17, c23, c24)
Rabatta (e4, e57) / *de Rabatta* (e92, f7, f7, f8)
Raimundus, i, m. (G d74)
Ramschissel (e22)
Rambsillanus, i, m. (G e37)
Rambschissell (e40) / *Rambsisel* (e72)
Ratkus (N d149; A d146)
Rattkajus (A g37)

Ritter (N a11, a18, b2, b7?, c2, c4, c5, c6, c7, c8, c13, c14, c15, c16, c20, c21, c22, c23, c24, c26, c27, c32, c43, d31 II, d52, d54, d109, d129 II, e13, e77, g14, g21, g23, g28, g47, g48, g49, g50)

Rudolphus, i, m. (A e4); jednom *Rudolphi* (=V(!) a25)

Rumel (d67, d90)

Salay (c8)

Saleburgius, ii, m. (A d3) / *Salburg* (d5 I) / *de Saleburg* (d20) / *Salburgi* (G d5)

Sejlerus, i, m. (A g6)

Selisčevich (d150) / *Selischevich* (c14, c26) / *Shelischevich* (c21)

Sigismundus, i, m. (skr. *Sigism.*, *Sigismun.*) (D a25; A a15, a19, g20, g33; V a15)

Sigraïus, i, m. (A g40)

Sily (c2) / *Szilly* (c5)

Sinbendi (=D(?) c6)

Smugar (d56)

Spolarich (c15, c20)

a Stahrenberg (g8, g55)

Staiz (e35) / *Stejzus* (G e57)

Stephanus (skr. *Steph.*) (D c12, c14, c16, c26, c27, c33; A d150, e99; V c21, e38)

Stridich (c8)

Szalapach (c4)

Szandrich (c8)

Subarić (e60 II)

Sunce (a5 II)

Szalai (c17) / *Szalay* (c3, d4, d5, d7); ali *Szalojoque* (=Ab c6)

Swartzemberg (e21)

de Szalapach (c4) / *de Szalapoch* (c5, c7)

Terpataky (c2) / *Terpatacus, i, m.* (A c24)

Thomas, ae, m. (N a8; A a24, d122, e79; V e79)

Tomasko (e13, e19)

Tompa, ae, m. (N c13; A c13)

a/de Trautmansdorff (e72, e93, f13) / *Trautmansdorfus* (V e93)

Tulipana, ae, f. (V c37 II) – pseudonim nepoznate žene

de Turri (g11)

Udalricus, i, m. (A g57; V g57)

Ujvarius, i, m. (A d115, e14, g28, g56; V d48, g28) / *Uyvarius, i, m.* (A d48) / *Ujvary* (g21 II)
Valvasor (indecl. a3, a11, a16, a22, a26) / *Valvasor, oris, m.* (N b8; A a17; Ab a5)
Varalajus, i, m. (A d100) – Franciscus Varalajus
Taska Paunus (N c8)
Velçeius (N g25, g54; D g42) / *Völçejus* (N g34 II)
Vernich (c8, c17, c23, c24) / *Vernić* (c16, f3)
della Vigne (d133)
della Vince (d112)
Vincentius, ii, m. (A a8; V a8)
Volkra (indecl. d75, d113); Volkram (=A d113)
Vratislauus, i, m. (A d59)
Vukmer (a13, a22, a23)
Vulna (e60)
Wajchardus, i, m. (skr. *Wajchard.*, *Wajch.*) (A a3, a11, a16, a22, a26; V a3, a4, a11, a26; Ab a19)
de Waldenstein (d88, g3); ali *Waldstejne (=V g3)*
Wanjecius (A g14, g27) / *Vanjecius* (D g23; Ab? g33) / *Wanjecy* (g53)
Weißerbergh (d82); ali *Waissenburge (=V d82)*
Wiemensperg (d114, d134)
Wolfgangus (skr. *Wolfg.*, *Wolff.*, *Wolf.*) (N a23; A a1, a9, b9; V a1 II, a9)
Zeno (d36 II, d54 II, d70 II)
Zidich (c8)
Znika (N c2, c4, c5, c8, c10, c20; A e100)
Zrinius, i, m. (Zrini=G c10, c38; D c41; A c39; V c38, c39 II, c41; Ab c38, c42)

Pridjevi od vlastitih imena

Auspergicus, 3 (A a7) – auersperški, prid. od *Auspergus*
Brajkovius, 3 (ab. f. g35) – brajkovičevski, prid. od *Brajković* / *Brajkovich*
Gussichius, 3 (G f. a18) / *Gussitius, 3* (Ab(?) b8; Ab f. a25) – gušičevski, prid. od *Gussich*
Iellacsichiacus, 3 (a. f. c21) – jelačićevski, prid. od *Iellacichius*
Rabatensis, e (A m. e29) – Rabatin, prid. od *Rabat(t)a*
Rittereus, 3 (G f. g29) – ritterovski, prid. od *Ritter*
Trautmansdorfius (N m. f14) – trautmansdorfovski, prid. od *Trautmansdorfus*

Imena klasičkog i kršćanskog imaginarija

Imena koja pripadaju klasičkom i kršćanskom imaginariju provlače se kroz čitav korpus, a odražavaju Vitezovićevu pripadnost svijetu koji je temeljno kršćanski te u kojemu biti dobro obrazovan još uvijek znači pisati latinskim i jezikom i stilom, dijelom kojega je i uporaba elemenata klasičke mitologije. Zato u pogledu oblika tih imena gotovo da i nema odstupanja od onoga što i danas doživljavamo kao klasičnu normu, a u rijetkim zabilježenim slučajevima uz posvjedočeni donosi se i kanonski oblik.

Uz natuknice stoje i izvedena, metonimijska značenja gdje je to potrebno. Ono što, naime, najviše obilježava Vitezovićevu uporabu antičke mitologije je njezino često svodenje na konkretna značenja uporabom metonimije, pri čemu zadržava puninu pjesničke slike temeljene na antičkom mitu. Zbog metonimijske uporabe Vitezović ponekad neka vlastita imena božanstava piše malim slovom (*minerva* u značenju učenost; *penates* u značenju država, *lares* u značenju dom i sl.), što vjerno prenosimo. U korpusu su prisutne i personificirane osobine kao *Fortuna*, *Sophia*, *Virtus* i sl., no pjesnik ih češće tretira kao opće imenice (pisane malim slovom) pa su zato isključene iz ovog popisa.

Kod tvorbe pridjeva (zabilježeno ih je 15 različitih) od imena nema odstupanja od klasičnih uzora, a kao najčešći tvorbeni sufiksi mogu se izdvojiti *-(a)eus* (7) i *-ius* (4). Jedna opća imenica tvorena je od antroponima *Christus*: *Christiadum* (c42), što je genitiv množine imenice *Christiades* u značenju kršćanin, koja dakako pripada kršćanskom latinskom sloju.

Slijedi pregled imena i od njih tvorenih pridjeva.

a) imena

Abrahamus, i, m. (G g42) – hebrejski praotac Abraham (*Abrahamus, i, m.*)

Adamus, i, m. (G g37) – biblijski praotac ljudi Adam

Apollo, inis, m. (N d107, c31, e67, e90, g19, g34, g61; A a17, c8) – Apolon, bog gađanja iz luka, vraćanja, glazbe, pjesništva i sunca, Dijanin brat

Bacchus, i, m. (G a23; Ab g54) – Bakho, bog proljeća; vino

Camaena, ae, f (N c19; G c38; d.? f2, c18) / *Camena, ae, f.* (a. d107, g54) – Kamena=Muz, inspiracija

Cancer, cri, m. (G e33) – Rak (zvijezde)

Christus, i, m. (N c8; G a13, c18, c24, e60, e97, e99, g39, g41, g51, g52; D c5; A g47) /
Chrystus, i, m. (D c30, e38; A c27) – Isus Krist

Christus, i, m. (*Christorum*=g. c24)=kršćani

Clio, us, f. (N d99, d107, g17, g42) – muza povijesti; Povijest

Cupido, inis, m. (N b3) – Kupidon, bog ljubavi

David (e47), ali dvaput *Davide* =(Ab g8, f18) – biblijski kralj David

Diana, ae, f. (A a6) – božica lova, mjeseca i noćnog čaranja, Apolonova sestra; mjesec

Dido, us, f. (G a27) – Didona, kartaška kraljica koja se ubila zbog ljubavi prema trojanskom junaku Eneji

Dis, itis, m. (G a2) – Pluton, bog podzemnog svijeta

beatus Emericus (G g21) – blaženi Emerik, mađarski svetac iz 11 st., sin 1. ugarskog kralja sv. Stjepana

Ennius, ii, m (N c38) – Q. E. Enije, rimski pjesnik iz 3. st. pr. Kr.

Erynnis (*Erynnis*=a. e7) – klas. *Erinnys* ili *Erinys, yos, f.*; grč. Erinija, lat. Furija=nesreća; bijes

S. Franciscus (G a13, a23) – sv. Franjo

Galenus, i, m. (N d16) / *Gallenus, i, m.* (G g11) – poznati rimski liječnik iz 2. st.

Hector, oris, m. (G c38) – Hektor, najveći trojanski junak (*Hector Illyricus*= Petar Zrinski)

Iehova (Jehova), ae, m. (N g2, g24; A g51) – varijanta božjeg imena Jahve

Beatus Ioachimus, i, m. (skr. *Joach.*) (G c8) – sv. Joakim, otac Djevice Marije

Iuno, onis, f. (D e67) – Junona, božica kućanstva i braka

Jesus (e70) – Isus Krist

Iuppiter, Iovis, m. (*Juppiter, Jovis*) (N d1, d113, d129, e32; G e47, e57, e89, g9; D g8; A d14, g18, g58; Ab d101, d129, e93) – Jupiter, vrhovni gospodar neba i svekolike prirode; u V. sinonim za Jahvea

Lachesis, is, f. (N g7) – Laheza, jedna od triju Parki

lar, is, m. (G g9; a. d 105, d 149, d 151, e11, e 13, e28, e 60, f10, g18, g58) – rimski kućni bogovi, u V. uvijek u značenju dom

S. Leonardus, i, m. (G g23) – sv. Leonard, rođen negdje početkom 5. st. u Francuskoj

Diva Lucia, ae, f. (N i G c38) – sv. Lucija

Lyaeus, i, m. (G g25, D g44) – taribriga = Bacchus; vino

Maro, onis, m. (G a15) / *Virgilius, ii, m.* (D g16) – Publije Vergilije Maron, slavni rimski pjesnik (70. pr. Kr. – 19. po. Kr.)

Mars, tis, m (N a9, d14, g19; G a7, a9II, a24, e93, e103, g51; D e67; A a9 III, e67 II; Ab a15, c42, d100, e9, e11, e67, e68, e79, g12, g45); *Mavortis* (=G a9) – Mars, bog rata; rat

Mercurius, ii, m. (N d16) – Merkur, glasnik bogova, bog okretna govora i lukavosti, trgovine; ovdje glasnik

beatus Michael, is, m. (D e67) – sv. Mihael

Minerva, ae, f. (G a7; Ab d110) – božica mudrosti i umjetnosti (osobito tkanja) i znanosti; ovdje znanje, vještina

Mulciber, eri, m. (N c10, c17) – Vulkan; oganj

Musa, ae, f. (N a9, a17, a24 II, c11, c27, d3, d127, d129, e17, e73, g12, g54 II; G g29; A d132; n. c8, c41, d5, a9, d85, d87, d99, g5; g. d5, d16, d108 II, g34, g54 II; d. a19, c34, d16, e51, e67, g5, g25; a. a17 II, c34, d108, g25, g54 III; ab. a9, c8, d108, g42, g54) – Muza; pjesništvo, inspiracija

Naso, onis, m. (N d84, g53; G a15; A g51) – slavni rimski pjesnik Publije Ovidije Nazon (43. pr. Kr. – 17. po. Kr.)

Nero, onis, m. (G c24) – rimski car Neron (1. st.), poznat po nerazumnoj okrutnosti i raskoši

Nestor, oris, m. (G a13, d103, g45) / *Pilius senex* (G d80, e71) *Pylius*=pilski, koji se odnosi na grad *Pylus* (*Pylos*) u antičkoj Meseniji; pilski=Nestorov, nestorski; zato subst. *Pylius*=Nestor – Nestor, poznat po mudrosti i rječitosti

Orestes, is, m. (D d29) – sin Klitemnestre i Agamemnona koji je ubio majku preljubnicu

Pallas, adis, f. (N a9 II, e90; G e67) Palada=Minerva; znanost, umjetnost, umijeće

Parca, ae, f. (N c39, f18, g18, g40) – suđenica

S. Paulus, i, m. (N e2; G e1 II, f16, f1, g48;) – Sv. Pavao apostol

S. Paulus Eremit. (G e73) – Sv. Pavao pustinjač

penates, ium/um, m. (a. c39, g33) – penati, kućni bogovi, zaštitnici porodica i države

S. Petrus, i, m. (D e98) – sv. Petar, apostol i prvi papa

Philo (Musa sophorum) (N a9) – Philoe, nimfa

Phoebus, i, m. (N d131, g50; A d131) – Feb, Apolonov apelativ=sunce

Pierides (n. c40) – Pijerove kćeri, pijerijke=muze

Plato, onis, m. (G g6) – filozof Platon, začetnik akademijske filozofije

Ptolomaeus, i, m. (Ab d14) – Ptolomej, ime egipatskog kralja

Pyramus, i, m. (N c6) – mladić u Babilonu, Tizbin zaručnik

Saturnus, i, m. (N d14, e93; G d14, e57; Ab d14) latinski bog usjeva, kasnije poistovjećen s ocem bogova Kronom; u astrologiji planet koji donosi lošu sreću

Saulus, i, m. (N e2, G g47) – biblijski kralj Šaul

divus Simon, onis, m. (**G a4**) – apostol Šimun Petar
S. Stephanus, i, m. (**Ab c30**) – Sv. Stjepan, prvi ugarski kralj
Thalia, ae, f. (**N g42**) – muza komedije
Thitan (N a2) / Titan (N e17) – Titan, pripadnik starijeg roda bogova, sinova Urana i Geje
S. Thomas, ae, m. (**G c28**) – sv. Toma
Urania, ae, f. (**N b8**) – Uranija, muza astronomije
Venus, eris, f. (**N d123; G b2, e24; D d16**) – Venera, božica ljubavi; dies Veneris=petak

b) pridjevi od imena

Apollineus, 3 (a. m. e67) – Apolonov, apolonski, pridjev od *Apollo*
Christiacus, 3 (G f. e1; D m. g2, g40; a. f. c8) – kršćanski, prid. od *Christus*
Daedaleus, 3 (A n. b1; a. f. b1) – dedalovski, prid. od *Daedalus* (mitski graditelj Labirinta)
Daphneus, 3 (N f. c10) – dafnijski, prid. od *Daphne* (u lovor pretvorena kći riječnog boga)
Gallenicus, 3 (N. f. d2) – galenski, prid. od *Gallenus*
Jovialis, e (G f. d145) – Jupiterov, jupiterski, prid. od *Iuppiter, Iovis*
Marianus, 3 (a. f. g50; ab. f. g50) – marijanski, prid. od *Maria*
Martius, 3 (N f. a8, c23; n. n. c29; a. n. e17, e67) / Mavortius, 3 (N f. a9; a. n. g24) – Marsov, koji se odnosi na Marsa; ratni
Nestoreus, 3 (G f. g40; n. m. e1; a. m. a13, e98, e100, f8, f17, g5, g42, g55; a. f. e105; a. n. d68) – nestorovski, prid. od *Nestor*
Palladius, 3 (N m. a9) – prid. od *Pallas*
Pegaseus, i, m. (ab. n. c8) – pegazovski, prid. od *Pegasus* – krilati konj kojemu je ispod kopita provro ushićujući vrutak
Phoebaeus, 3 (ab. m. e33) – klas. *Phoebeus* ili *-beus*, febovski, sunčev
Pierius, 3 (G n. g39; a. m. a15, d3; ab. n. c8) – pijerijski=pjesnički, prid. od *Pieriae*=Muze
Saturnius, 3 (n. f. d12) – Saturnov, prid. od *Saturnus*
Thysbeus, 3 (D n. c6) – Tizbin, prid od *Thisbe* (Piramova draga)

Toponimija

Tekst koji slijedi donosi nazive država, pokrajina i mjesta te voda i planina Vitezovićevog okruženja, ali i predjela poetskog svijeta, mahom klasičkog, zajedno s

pridjevima koji se od njih tvore. Onimi su odijeljeni u grupe i poslagani abecednim redom, a navedeni su svi oblici u kojima su nađeni, kao i posebnosti.⁷¹

Imena kontinenata, država i pokrajina

U ovaj odjeljak pripadaju Vitezoviću suvremeni krajevi, koji odražavaju političku stvarnost iz okruženja i svjetonazorsku sliku koja živi u njegovu umu. Svi su takvi onimi latinski ili latinizirani, a najvažniji istup prema pučkom obliku je uporaba *k* umjesto latinskog *c* (*Lika* uz *Lica*, *Korbavia* uz *Corbavia*). Najudaljeniji geografski pojam predstavljaju *Indiae* (španjolske kolonije na Pacifiku i u Americi i dio naslovne titule španjolskog kralja Karla III.). Svi se ostali spomenuti teritoriji nalaze u središnjoj i jugoistočnoj Europi, od Italije i Njemačke na zapadu do Turske kao najistočnije točke. U korpusu su zabilježene čak po tri varijante imena Hrvatske (*Croatia*, *Chorvathia*, *Hyrvatia*) i Slavonije (*Sclavonia*, *Slavnia*, *Slavonia* (*Slauonia*)). Pojam *Illyricum*, koji je prethodno bio korišten kao povijesno-zemljopisni termin prema latinističkoj navodi da se pokrajine nazivaju prema antičkim plemenima koja su ih obitavala (*Gallia* za Francusku ili npr. *Helvetia* za Švicarsku), upravo

⁷¹ Izvori i rječnici korišteni za poglavlje o toponimiji:

Knjige i članci: Bašić, Martina. "Crikvenička toponimija", u: *Folia Onomastica Croatica* 18 (2009), 1-52; Claridge, R. T.. *A Guide down the Danube, a New Edition*. London 1839.; Blažević, Zrinka. *Vitezovićeva Hrvatska između stvarnosti i utopije – Ideološka koncepcija u djelima postkarlovačkog ciklusa Pavla Rittera Vitezovića (1652.-1713.)*. Barbat. Zagreb 2002.; Büsching, Anton Friedrich – Murdoch, Patrick, *A new system of geography : in which is given a general account of the situations and limits, the manners, history, and constitution of the several kingdoms and states in the known world : and a very particular description of their subdivisions and dependencies, their cities and towns, forts, sea-ports, produce, manufactures and commerce*, London, 1762.; dostupno na: <http://archive.org/details/newssystemofgeogr02busc>; Divković, Mirko. *Latinsko-hrvatski rječnik*. Dunja. Bjelovar 2006.; Graesse – Benedict – Plechl. *Orbis Latinus, Lexikon lateinischer geographischer namen des Mittelalters und der Neuzeit*, band I A-D, Band II E –M, Band III N – Z. Klinkhardt & Biermann – Braunschweig. 1972.; Klaić, Vjekoslav, *Krčki knezovi Frankapani*, Zagreb, Matica hrvatska, 1901; dostupno na <http://archive.org/details/krckiknezovifran00klaiuoft>; Köpeczi, Béla et al. (ed.): *History of Transylvania, Volume I. From the Beginnings to 1606.*, Social Science Monographs, Boulder, Colorado, Atlantic Research and Publications, Inc. Highland Lakes, New Jersey. Digital version supported by ISZT Library of Hungarian Studies, na: <http://mek.oszk.hu/03400/03407/html/340.html>; Marević, Jozo, *Latinsko-hrvatski enciklopedijski rječnik*, I. i II. svezak, Matica Hrvatska, Zagreb, 2000.; Ritter Vitezović, Pavao. *Lexicon Latino-Illyricum*, knjiga IV (ur. Bojan Marotti). ArTresor naklada. Zagreb 2010.; Saalfeld, Günther Alexander Ernst Adolf, *Deutsch-lateinisches Handbüchlein der Eigennamen aus der alten, mittleren und neuen Geographie*, Winter, Leipzig, 1885, dostupno na <http://archive.org/details/deutschlateinisc00saal>

Digitalni izvori: *Encyclopédie, ou Dictionnaire Raisonné des Sciences, des Arts et des Métiers* na: <http://portail.atilf.fr>; 1. 5. 2013.; Kazar, Lajos, *Listing of Transylvanian Hungarian Place - Names and Their Rumanian Replacements*, na: <http://www.hungarianhistory.com/lib/faf/toc38.htm>; 29. 4. 2013. *Latin dictionary*: <http://latinlookup.com>; 1.5. 2013.; *Magyar Digitális Helynévtárban*: <http://mdh.unideb.hu/>; 30. 4. 2013.; *Netlexicon*: <http://www.netlexikon.hu>; 30. 4. 2013.; Tema "Comitatus Hungarici" na: http://la.wikipedia.org/wiki/Comitatus_Hungarici; 30. 4. 2012.; *Vicipaedia Latina*; na http://la.wikipedia.org/wiki/Vicipaedia_Latina; Wikipedia; na <http://www.wikipedia.org/>.

je u Vitezovića poprimio jasna obilježja ideološkog materijala⁷². Popis koji slijedi donosi pregled posvjedočenih imena kontinenata, država i pokrajina.

Africa, ae, f. Africa (N g19) – Afrika, kontinent

Austria, ae, f. (skr. *Austr.*) (G c19, c30, e65) / *Austriae, arum, f.* (g. d103) – Austrija

Banatus, us, m. (G g35) – Banat, pokrajina u Vojvodini, Mađarskoj i Rumunjskoj (lat. *banatus* – područje banske nadležnosti)

Bosna, ae, f. (G a13, d79, d96, f2; Ab d79) – Bosna

Carnia, ae, f. (N a14) = *Carniola*, Kranjska

Corbavia, ae, f. (G e23, e62; A d96) / *Korbavia, ae, f.* (G e103; A e62) – Krbava, kraj u Lici

Croatia, ae, f. (skr. *Croat.*) (N d61, e50; G a13, c29, d128, e91, g40, g51) / *Chorvathia, ae, f.* (G g17) / *Hyrvatia, ae, f.* (N e42) – Hrvatska

Dalmatia, ae, f. (G a26, c24 II, c29 II, d96; A c8) – Dalmacija

Europa, ae, f. (N g19) – Europa, kontinent

Gallia, ae, f. (N d112) – Galija, Francuska

Hassia, ae, f. (G g39) – njemačka pokrajina *Hessen*

Helvetia, ae, f. (G e72) – Švicarska

Hispania, ae, f. (skr. *Hispan.*) (G g10, g12, g19) – Španjolska

Hungaria, ae, f. (skr. *Hung.*) (G c6, c30; A c11, c42) / *Ungaria, ae, f.* (G d17, d138, e8e14, g4 II, g22, g32, g43, g54) – Mađarska

Illyricum, i, m. (G c38, d16, d17, d138, e18, g1, g18; A c18; Ab c5; ab. d113) – Ilirik=područje (južnih) Slavena

Indiae, arum, f. (g. g10, g12, g19) – španjolske kolonije na Pacifiku i u Americi

Italia, ae, f. (A e93) – Italija

Latium, ii, n. (A c19; Ab d100) – Lacij, pokrajina u Italiji

Lica, ae, f. (N d79, e37; G d6; A d79, d96, e49, e62, e68, f21) / *Lika, ae, f.* (N e24, e40, e49, e52, e53, e62, e68, e74, e85, e97, f13; G e21, e22, e23, e37, e40, e47, e48, e53, e62, e68 II, e69, e72, e86, e91, e92, e96, e103 II, f21 II; Ab e68, e103) – Lika

Moravia, ae, f. (Ab g49) – pokrajina Moravska

Pannonia, ae, f. (G g21) – povjesna pokrajina Panonija (između Dunava i Save)

Saxonia, ae, f. (skr. *Saxon.*) (G g2, g4) – *Sachsen*, pokrajina u Njemačkoj

Slavonia, ae, f. (G c29; A c27) – Slavonija

⁷² U djelu *Regia Illyriorum sive Croatia rediviva* Vitezović ga je praktički redefinirao određujući teritorijalni opseg Hrvatske granicama Ilirika. Više u BLAŽEVIĆ 2002: 90 i *passim*.

Slavnia, ae, f. (N c13) – Slavonija

Slavonia (Slauonia), ae, f. (N e101; G e47, e51) – Slavonija

Threicia, ae, f. (G c30; A e95) – Tracija, danas južna Bugarska

Transylvania, ae, f. (G d43) – Transilvanija (Erdelj), pokrajina u Rumunjskoj

Turcia, ae, f. (N e103, g53) – Osmansko carstvo

Etnici

Kod imena stanovnika još je zamjetnija tendencija da se imena antičkih plemena rabe kao nazivi suvremenih naroda: *Galli* su Francuzi, *Hunni* Mađari, *Teuti* Nijemci, *Thracēs* Turci, tj. Osmanlije i sl. Imena nekih naroda pojavljuju se u različitim likovima pa pripadaju različitim deklinacijskim tipovima, npr. *Austriades* uz *Austriacus*, *Turca* uz *Turcus* ili *Ungar* uz *Ungarus* i sl. Jednako se ponašaju i npr. ime Senjani, pa nalazimo pluralne likove *Senones* / *Sennones* / *Señones* (potonje s Vitezovićevim dijakritičkim znakom) uz *Segnius*. Slijedi popis zabilježenih etnika.

Austriades, um, m. (g. d105) / *Austriacus, i, m.* (G c33) – Austrijanac

Carniola, ae, f. (G a12) – Kranjska i Kranjka, žena iz Kranjske

Carniolus, i, m. (N e45; a. b1, b8) / *Carnus, i, m.* (a. a14, a16) – Kranjac, žitelj Kranjske

Carsi, orum, m. (g. a24) – neutvrđeno starohrvatsko pleme

Croata, ae, m. (G e60; A g38; Ab e21; d. g50; a. g33) – Hrvat

Croatus, i, m. (A d44; n. c42; g. a17, a21; d. g20) – Hrvat

Cumani, orum, m. (g. g47) – Polovci, turkijsko pleme rasprostranjeno dijeljem današnje Mađarske, Rumunjske i Moldavije

Gallus, i, m. (N d8; D g9; n. e93; g. d84, e72 II, e95; d. e93; ab. g9) – Galus=Francuz

Helvetii, orum, m. (n. e72; a. e72 II; e93, f14) / *Helveti, orum, m.* (a. e93) – Helvećani, narod u Švicarskoj=Švicarci

Hispanus, i, m. (d. d84; a. e96); *Hispanum* (=g. d103) – Španjolac

Hunnus, i, m. (ab. e21, g58) – Hun = Mađar

Iber, is, m. (N e95; g. d105) – Iberac=Španjolac

Illyr (g3, g4) / *Illyrus, i, m.* (N c42) – Ilir = Slaven (osobito južni)

Illyrii, orum, m. (n. c28) d. g44) – Iliri = (južni) Slaveni

Italus, i, m. (N e104, g44; a. e89) – Italac

Latinus, i, m. (D g44) / *Latius, ii, m.* (N e104) – Latin(ac), poznavalac latinskog jezika i pisma

Likenses, ium, m. (a. e67 II, e68) – Ličani

Pannonnes, ium, m. (g. g49; d. g32) – žitelji Panonije, Panonci

Romanus, i, m. (skr. *Rom.*) (G c24, d81, e72; D e95; A e94, g9; g. d89, d130) – Rimljanin

Senones, um (g. b7, e29; d. g41) / *Señones, um* (a. e72; ab. e72) / *Sennonnes, um* (g. e34 I; g41) – Senjani

Segnius, i, m. (N c34) – Senjanin

Slavus, i, m. (d. g50); *Slaum* (=g. d101) – Slaven

Teutus, i, m. (N g3) – Teutonac=Nijemac, germanofon

Thrax, cis, m. (N c8, c28, e11; D e9; A e11; a. d14) – Tračanin=Osmanlija, prid. od *Thracia Tuscan* (=V f17) – Toskanac

Turca, ae, m. (N e8, e60; n. b7?, c42; d. d61; ab. c29) / *Turcus, i, m.* (N a23, e89; g. c42; a. m. c28) – Turčin, tj. Osmanlija

Tihamenum (g.(?) d87) – nije utvrđeno

Ungar, aris, m. (N d134) / *Ungarus, i, m.* (N d100) – Mađar

Velebichiades (n. c8) – žitelji Velebita

Venetus, i, m. (N c8, g46; n. c10) – Mlečanin

Ojkonimi

Imena naseljenih mjesta daleko su najbrojnija skupina toponima u korpusu, kao i skupina u kojoj nalazimo najviše pučkih likova (nekad usporedno s latiniziranim ili latinskim). Uz nešto grafijskih nasumičnosti tipa *Senja* / *Segna* itd., zapažene su i namjerne varijacije (npr. kod mađarskog toponima *Frakno* grafem *k* zamijenio je grafemom *c* za potrebe kronograma *FraCnVs*). Kao i kod antroponima, i ovdje ima, iako manje, *indeclinabilia* koja dobivaju nastavke (i to nekad i različitih deklinacija kao npr. *Bogensperg* (a3, a14, c43) / *Bogensper* (b8) / *Bogenspergi* (=G a7) *Bogenspergam* (=A a22)). Kod nekoliko toponima postoji tendencija k perifrastičnom izricanju i to bilo uporabom ktetika kao atributa, bilo toponima uz apoziciju, pri čemu nije uvijek moguće odrediti što je od toga dvoga u pitanju, npr. *Presburgam urbem* (d102), *Varasdina in urbe* (d152), *Sissia ab arce* (e55), *Zagrabiā (...) in urbe* (a19), kao i *Dubica in arce* (e60). *Segnensi ab urbe*, bilo posvojnog genitiva: npr. *Graecorum montis urbis* (b1) *Sennonum ab urbe*; ili apozitivnog genitiva:

Vindebonae urbs, Graecii ab urbe, Dubicae castra (isto i kod hidronima *Dravi ab amne, Dravi a fluvio* (d152)).

Ojkonimi su i skupina u kojoj je bilo i najviše poteškoća u utvrđivanju konkretnog naseljenog mjesta, utvrde ili kaštela, tako da su neki ostali nerazjašnjeni. Takvi su ojkonimi smješteni u zasebnu skupinu. Utvrđeni ojkonimi podijeljeni su u dvije skupine prema kriteriju smještaja unutar današnje Republike Hrvatske ili izvan nje. Vitezović je kao srednjoeuropski intelektualac i politički aspirant, ali i kao privatna osoba, održavao veze s osobama s područja koje danas obuhvaćaju Austrija, Slovenija, Italija, Njemačka, Slovačka, Mađarska, Moravska, Srbija i dakako Hrvatska ili se zanimao za pitanja vezana za te krajeve, što se ogleda i u toponimijskoj građi sadržanoj u njegovim poslanicama. U broju ojkonima izvan današnje Republike Hrvatske prednjači Mađarska (9), a prate je Slovenija (7) i Austrija (6). Ostale zemlje manje su zastupljene. U Hrvatskoj najzastupljeniji su predjeli koji se nalaze na području današnjih županija⁷³ Zagrebačke (8), Sisačko-moslavačke (5), Karlovačke (3), Ličko-senjske (3), Šibensko-kninske (3), zatim Koprivničko-križevačke (2), Osječko-baranjske (2), Požeško-slavonske (2), Varaždinske (2) te Međimurske (1), Bjelovarsko-bilogorske (1), Riječke (1), Primorsko-goranske (1), Istarske (1), Zadarske (1) i Krapinsko-zagorske županije (1).

a) u Hrvatskoj

Barouka (c23) – Barovka, naselje u Karlovačkoj županiji

Bruna (A a11) / *Bresce* (a11)=pučki – mjesto uza Savu, u Sloveniji

Buzin (c12, c27, c33); ali *Buzini* (=stL c28) – Buzina, mjesto u Turopolju kraj Zagreba⁷⁴

Cancropolis, is, f. (N g51) – vjerojatno posjed Rakovec Baltazara Patačića, danas naselje u Zagrebačkoj županiji

Caproncza, ae, f. (A c28; stL a19) – Koprivnica, grad u Koprivničko-križevačkoj županiji

Chak. (g22) – možda kratica za mađ. *Csáktornya* (Čakovec)

Csaktorna, ae, f. (arx) (A d71) – mađ. varijanta od *Csáktornya*, Čakovec, grad u Međimurskoj županiji

Csanyevo (c10) – posjed Čanjevo, danas naselje u Varaždinskoj županiji

Csasma, ae, f. (G e33) – Čazma, grad u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji

Dubica, ae, f (N e60; G e60; A e60) – utvrda, danas u Sisačko-moslavačkoj županiji

⁷³ Radi lakšeg snalaženja donosimo nazive suvremenih teritorijalnih jedinica. Kod ubiciranja stranih gradova postupili smo na isti način i pripisali ih državi u kojoj se trenutačno nalaze.

⁷⁴ Ljubaznošću povjesničara dr. sc. Ivana Jurkovića utvrdili smo da nije riječ o Bužimu u Lici, kako se često pogrešno vjeruje.

Flumen s. Viti, minis, n. (**A** e29, e72 II) – grad Rijeka u Riječkoj županiji

Graecus mons (**N** e29; **G** a12, e7, e101; **Ab** e28, e55) / *Graecanus mons* (**G** b8; **Ab** b2) / *Graecorum montis urbs* (**G** b1) / *Graeco-Zagrabinis(!) montis urbs* (**G** f15) – Grič, danas dio Zagreba

Granesina, ae, f. (skr. *Granesin.*) (**G** a12) – Granešina, danas dio Zagreba

Gricium, ii, n. (**A** c41) – Grič, dio Zagreba

Iastrebarsko (g44 II) – Jastrebarsko, grad u Zagrebačkoj županiji

Jessenovac (e60) – Jasenovac, danas općina u Sisačko-moslavačkoj županiji

Karopolis, is, m. (**Ab** e35) – Karlovac

Knin (c42) – Knin, grad u Šibensko-kninskoj županiji

Kolovrat (g61) – možda mjesto blizu Crikvenice

Križanić (turran) (e39, e47) – nekoć Križanić Turanj, danas gradska četvrt Turanj u Karlovcu

Legrad (c28) – danas selo u Koprivničko-križevačkoj županiji

Lovran (oppidulum) (e72) – Lovran, mjesto na Kvarneru

Mursae, arum, f. (**g.** g24; **ab.** g24) – grad Osijek

Novgrad (arx) (e67) – vjerojatno Novigrad kod Zadra

Noviensis, e (castra) (**a. n.** e72) – prid. od *Novi(um)*, vjerojatno Novigrad kod Zadra

Novi (castellum) (g45) – Novi Vinodolski⁷⁵ (nekoć Frankapanski posjed), u Primorsko-goranskoj županiji

Novium (**N** e60) – vjerojatno Novigrad kod Zadra⁷⁶

Ossek (e9) – Osijek, grad u Osječko-baranjskoj županiji

Otočac (arx) (a5) – Otočac, grad u Ličko-senjskoj županiji

Pokupsko (c8); ali *Pokupski* (= **G** c2) – danas općina u Zagrebačkoj županiji

Posega, ae, f. (**G** g24) – Požega, grad u Požeško-slavonskoj županiji

Prasno (c34 II) – Prašno, danas područje blizu Krapine, u Krapinsko-zagorskoj županiji

Ribnik (e72) – danas mjesto i općina u Karlovačkoj županiji

Scataria, ae, f. (**N** c10) / *Schitar* (c8) / *de Schitaro (indecl.* kao dio prezimena c2, c8, c13) – Šćitarjevo, danas mjesto u Zagrebačkoj županiji

Scrissa, ae, f. (**G** e23) – Bag

⁷⁵ Zaključujemo na temelju Vitezovićeve podatka u tekstu, gdje kaže da je to bio frankapanski posjed.

⁷⁶ U ubiciranju otkonima Novgrad i Novi na pod. današnje Zadarske županije vodili smo se njihovim spomenom u kontekstu prijeteće osmanlijske opasnosti.

Segna, ae, f. (urbs) (N c11, c27 II; A e29; Ab e31) / *Seña, ae, f.* (N a9, b5, b7, e72, g49; A b7; Ab b6, e72) / *Segnia, ae, f.* (N c11, c13, c24 II, c33 III; G c11, stL u nekim datacijama) / *Sena, ae, f. (stL e72)* / *Senna, ae, f.* (N e72; stL e53) / *Senja, ae, f.* (N a8) – Senj, grad u Ličko-senjskoj županiji

Sibenik (g46) / *Sibenicum* (N g46), Šibenik, grad u Šibensko-kninskoj županiji

Sissia, ae, f. (N e55; Ab f. e55) = *Siscia*, Sisak u Sisačko-moslavačkoj županiji

Straseman (arx) (d97) – Stražeman, danas naselje u Požeško-slavonskoj županiji

Susedum, i, n. (G a11) – Susedgrad, nekoć važna utvrda blizu Zagreba

Szredicski (praesidium) (c12) – protuturska utvrda na Kupi

Tinninium, ii, n. (A c42) – Knin, grad u Šibensko-kninskoj županiji

Topuska (c12) – Topusko, mjesto u Sisačko-moslavačkoj županiji

Turran (e40) / *Turan* (e48, e49) – Turanj, danas karlovačka četvrt

Turrius (N g61) – nije utvrđeno; možda utvrda *Ad Turres* na pod. današnje Crikvenice

Varasdinum, i, m. (A d79, e84; Ab c10) – Varaždin, grad u Varaždinskoj županiji

Zagrabia, ae, f. (G e6; A a9, a10, a16, a22, e19, e63; A a11; stL c15, d5, d153, e33 i u datacijama; Ab a17, a19) / *Zagraba, ae, f.* (G c10) – Zagreb

Zrinium, i, m. (Ab c38, c42) – Zrin, nekoć utvrda Zrinjskih, danas naselje u Sisačko-moslavačkoj županiji

b) izvan Hrvatske

Amona, ae, f. (N e58; stL b7) – Ljubljana, grad u Sloveniji

Beksin (c14) – nekadašnji arhiđakonot Bekšin, možda današnji *Becshely* u Mađarskoj

Bogensperg (a3, a14, c43) / *Bogensper* (b8) / *Bogenspergi* (=G a7) / *Bogspergam* (=A a22) – dvorac Bogenšperk u Sloveniji (njemački Wagensberg)

Buda, ae, f. (N c41, d56, e9; A c41) – Budim, dio Budimpešte (Mađarska)

Caporna, ae, f. (stL c8) – možda mjesto *Nagykapornak* u današnjoj pokrajini Zala na granici Hrvatske i Mađarske

Carpona, ae, f. (N c2) – Krupina, grad u Slovačkoj

Eberstorffus, ii, m. (A d81, d110) – *Ebersdorf*, habsburški posjed u Austriji

Frakno (g25 III, g34 II, g47) / *Fracno* (g25, g34, g54) / *fraCnVs* (N g42) – mađ. *Fraknó*, njem. *Forchtenstein*, grad u Burgenlandu u Austriji

Golubocz (c17) – utvrda u Moldaviji

Graecium, ii, n. (G d83) – *Graz*, grad u Austriji

Hydrantum, i, n. (N g44) – Otrant, grad u Italiji na ulazu u Jadransko more

Kermen (d71) – možda gradić u istočnoj Bugarskoj

Labacum, i, n. (A a1) – Ljubljana, grad u Sloveniji

Landavia, ae, f. (N e95) – *Landau in der Pfalz*, grad u Njemačkoj

Lerida, ae, f. (A g11) – *Lerida*, grad u Španjolskoj

Loxenburg (c8) – *Laxenburg*, područje u južnoj Austriji, imanje Habsburga

Lubiana, ae, f. (N e45; G e90) – Ljubljana, u Sloveniji

Luca, ae, f. (N g49 II) – iz poslanice zaključujemo da je mjesto u Moravskoj

Monyorokerek (c29) – imanje Esterhazyja, danas mjesto u Mađarskoj

Najhoff (a4, a10, a15, a16 II) / *Najhof* (a24, a26) – Najhof, imanje baruna Mordaxa u Kranjskoj u Sloveniji

Najstadium, ii, n. (A a24; Ab a24) / *Neostadium* (A a2, a3) – Novo Mesto (nekoć Rudolfovo) u Sloveniji

Otranto (g44 II) – Otrant, grad u Italiji na ulazu u Jadransko more

Pest (g47) – Pešta, danas dio Budimpešte

Pilis (g47) – područje u središnjoj Ugarskoj, blizu današnje Budimpešte

Posonium, ii, n. (A c4, d14, d17, g40; stL g4, g42, Ab c5, d15, d27, d40) – Požun, današnja Bratislava u Slovačkoj

Radačen (a11) – Radeče, mjesto uz Savu, u Sloveniji

Rauen (c10) – danas mjesto u njemačkoj pokrajini Brandenburg

Roma, ae, f. (N c28, c39, g2, g51; Ab e53) – Rim, grad u Italiji

Salburg (d114) – *Salzburg*, grad u Austriji

Sempronium, ii n. (G c5, c30; A c5) – Šopron, grad u Mađarskoj

Sidonia (N a10) – možda *Sidonia* u Španjolskoj, danas selo, a nekoć grofovsko sjedište

Sigetum, i, m. (A e9) – Siget, grad u Mađarskoj

Solt (g47) = Solt, područje u središnjoj Ugarskoj, blizu današnje Budimpešte

Triestum, i, n. (A e72) – Trst, grad u Italiji, antički *Tergeste*

Vienna, ae, f. (N d131, d147, d151, g12, g20, g24, g34, g36; A c29, d96, e53, g17; stL c5, c10, d17, d80, d151, d152, d153, g17, g37, g42, g54, g58 II i u datacijama) – Beč, grad u Austriji

Vindebonae urbs (G e61) (Ab d12, e33, e58, f14; stL e68, e72, g44) – *Vindobona*, latinsko ime za Beč

c) nije utvrđeno

Cukuli mons (e51) (à *Cukuli ... Monte*)

Cuzmince (c17), možda selo/župa u Podravini

Ferrea arx (Ab g58)

Galnekana arx (G f. a10)

Lycaea (a. a9)

Srelis (ab. c20)

Valko, onis (G g24)

Veruça, ae, f. (G g24)

Vidoviczj (G c8)

Vocsha (Ab c8)

Ktetic

Popis koji slijedi sadrži posvojne pridjeve od imena kontinenata, država, pokrajina, naseljenih mjesta, utvrda i kaštela. Različitih ktetika u korpusu je ukupno 133, od čega su čak 52 ktetici od istih toponima dobiveni dodavanjem različitih sufikasa na istu ili variranu osnovu. Primjeri takve tvorbene slobode su slučajevi poput *Illyrus, Illyricus, Illyricanus* – sve u značenju "ilirski"; *Zagrabus, Zagrebius, Zagrabicus, Zagrabiensis* – zagrebački; *Varasdinus, Varasdinus, Varasdiensis* – varaždinski; *Viennensis, Vindebonus, Vindebonensis* – bečki; *Posonius, Posonicus, Posoniacus, Posoniensis i Presburgus* – požunski i *Croatius, Croaticus, Crovatus / Chrovatus, Horvaticus, Horvatus* – hrvatski i sl.⁷⁷ Pjesnik rado kao leksičke osnove uzima razne varijante pučkih likova toponima, što povećava mogućnost uklapanja ktetika na razna mjesta u elegijskom distihu. Tako se rješava i metrički teških kombinacija slogova pa i to pridonosi dojmu izbrušenosti njegovih stihova. Ne preže ni od uporabe pučkih ktetika, pa nalazimo (doduše tek jednom) kroatizam *Carigradski*. Uvid u rečenu raznolikost omogućen je popisom koji slijedi, no prije toga nabrojat ćemo tvorbene sufikse koje rabi. U rečena 133 ktetika upotrijebio je sljedeće latinske sufikse za tvorbu pridjeva: *-ensis* (43), *-us* (40 puta), *-cus* (19), *-ius* (7), *-anus* (6), *-acus* (5), *-iensis* (5), *-nus* (3), *-eus* (3) i *-olus* (1). Uz sufikse na *-eus* napominjemo i da je kod zabilježenog

⁷⁷ Nabrojani su samo slučajevi postojanja tri ili više ktetika od istog toponima premda korpus posvjedočuje i niz slučajeva s po dva. Grafijske varijante tipa *Segnensis, Señensis, Senjensis, Senensis ili Hungaricus, Ungaricus* zanemarene su. Za detaljan uvid vidi popis ktetika.

Vitezovićevog *Caucaseaeque* (**n. f.** c8) očekivanja tvorba s *-ius* tj. *Caucasius*, 3 – kavkaski, od *Caucasus*.

Africus, 3 (**a. f.** b8) – afrički, prid. od *Africa*, *ae, f.*

Alsaticus, 3 (**G f.** a9) – alzaški, od *Alsatia* (pokrajina na granici Njemačke i Francuske)

Altinburgensis, *-e* (skr. *Altinburgen.*) (**A m.** d87) – altinburški, prid. od *Altenburg* (nije utvrđeno koji)

Andegavus, 3 (**A m.** g16) – anžuvinski, prid. od *Andegavia* (=Anjou, vladarska kuća francuskih korijena)

Andinus, 3 (**D** g16; **A** g16) – anžuvinski

Arbensis, *-e* (**D** c40) – rapski, prid. od *Arbum* (Rab)

Austriacus, 3 (**G f.** d2, d8, d13, g29, g48; **A f.** c29; **A n.** g34; **Ab f.** c34; **a. f.** g10, g42; **ab. n.** e95) – austrijski

Babocensis, *e* (**A m.** d46, d70) – prid. od *Babócsa*, selo u Mađarskoj

Belensis, *e* (**D** c20) – nije utvrđeno

Blienensis, *e* (*arx*) (**Ab. f.** e13) – blinjski, prid. od Blinja, nekoć utvrda, danas mjesto u Sisačko-moslavačkoj županiji

Bogenspergus, 3 (**A f.** a9, a26, c43) – bogensperški, prid. od *Bogensperg*

Bohemus, 3 (**A f.** g3) – češki

Bordocensis, *-e* (**G** c23) – nije utvrđeno

Bosnensis, *e* (**G** c28; **Ab** d79) – bosanski, prid. od *Bosna*

Bosnius, 3 (**N f.** g24) – bosanski, prid. od *Bosna*

Briñensis, *-e* (**A m.** e54) – brinjski

Budanus, 3 (**G f.** c42) – budimski, prid. od *Buda*

Budensis, *e* (**A f.** d5; **Ab.** d56) – budimski, pridjev od *Buda*

Buzinus, 3 (**n. n.** c16) / *Buzinensis*, *e* (**a. m.** c27) – bužimski, prid. od *Buzin* (Jelačića)

Caneensis, *e* (**N n.** c28) – možda kretska, prid. od *Canea*, što je mletački za *Chania*, grad na otoku Kreti

Capitolinus, 3 (**d. m.** c26) – kaptolski, prid. od *Capitolium* (brdo s Jupiterovim hramom u antičkom Rimu; ovdje: zagrebački Kaptol)

Carigradski (**N** g44) – hrv. prid. od Carigrad

Carlociensis, *e* (**ab.** c42) – možda karlovački

Carlstadius, 3 (**Ab f.** e37) – karlovački, prid. od *Carlstadium* (Karlovac u Hrvatskoj)

Carnicus, 3 (**a. n.** a18) – karnijski, prid. od *Carnia*

Carniolus, 3 (**A f.** b3) – kranjski, prid. od *Carniola*

Caucaseus, 3 (**n. f.** c8) – klas. *Caucasius*, 3 kavkaski, prid. od *Caucasus*, *i m.* – planine u Aziji

Charinthiacus, 3 (**Ab f.** e45) – koruški, prid. od *Charinthia*; *subst.* Koruška, pokrajina u Sloveniji

Claustronaiburgensis, *e* (skr. *Claustronaiburgen.*) (**A m.** d127) – možda prid. od Klausenburg (mađ. *Kolozsvár=Cluj* u Rumunjskoj)

Collossensis, *e* (**A m.** g22) – prid. od *Collossum* (mađ. *Kolozsvár=Cluj* u Rumunjskoj)

Corbaviensis, *e* (skr. *Corbavien.*) (**A m.** g37) – krbavski, prid. od *Corbavia*

Croatus, 3 (**N** c42; **N f.** c10, c13, c29, d129, f13; **G f.** e72, e93, f19, g50; **A n.** d26, **n.n.** d71; **ab. f.** e72) / *Croaticus*, 3 (**g. f.** c2; c8) – hrvatski

Crovatus, 3 (**a. f.** c28) / *Chrovatus*, 3 (**N f.** e11 II) – hrvatski

Csanadiensis, *e* (skr. *Csanadien.*) (**A m.** g13) – prid. od *Csanád* (biskupija u Ugarskoj)

Csasmensis, *e* (**Ab f.** e36) / *Chasmensis*, *e* (**Ab f.** e80) – čazmanski, prid. od *Csasma* / *Chasma*

Dacus, 3 (**N f.** d40) – dački, prid. od *Daci* (stanovnici antičke Dacije)=vj. rumunjski

Dalmaticus, 3 (**a. m.** c13; **a. f.** d28; **ab. f.** a17, g46) – dalmatinski, prid. od *Dalmatia*

Dubicensis, *e* (**A m.** e60) – dubički, prid. od *Dubica*

Europeus, 3 (**a. f.** b8) – klas. *Europaeus*, europski, prid. od *Europa*

Fraknensis, *e* (**N f.** g42) – prid. od *Frakno*

Gallus, 3 (**Ab m.** g10; **a. m.** g23) – prid. galski=francuski

Gallicus, 3 (**N f.** c12; **a. n.** e93) – galski=francuski

Gazkanus, 3 (**A m.** a23) – Gacko polje u Lici

Gazkensis, *e* (**a. n.** c42) – gacki, prid. od *Gacka* (<*Gatska*)

Geticus, 3 (**n. f.** c8) – getski, trački: prid. od *Getae*, *arum*, *m.* Gete, tračko pleme

Graecus, 3 (**A n.** e104) – grčki (jezik)

Graecensis, *e* (skr. *Graecen.*) (**G m.** d12; **G. f.** e72; **A m.** e3) – grački, prid. od *Graz* (Gradec u Austriji)

Germanus, 3 (**A. f.** e93; **Ab m.** e95) – germanski

Helvetius, 3 (**a. m.** e72; **ab. m.** e72, e93) – švicarski, prid. od *Helvetia*

Hispanus, 3 (**G f.** g19; **Ab f.** d133) – španjolski, prid. od *Hispania*

Hispanicus, 3 (**a. m.** e94) – španjolski, prid. od *Hispania*

Horvaticus, 3 (**N f.** d96) – hrvatski

Horvatus, 3 (**Ab m.** g38) – hrvatski

Hungaricus, 3 (**a. f.** c11; **ab. f.** c10) – mađarski, prid. od *Hungaria*

Hungarus, 3 (**G n.** c18) – mađarski, prid. od *Hungaria*

Hunnus, 3 (**N f.** d110; **G f.** c20; **Ab f.** d5, c19) – mađarski, prid. od *Hunnus*

Iberus, 3 (**N f.** g19; **a. n.** d103) – iberski, prid. od *Iber*

Illyricus, 3 (**N f.** a17, c24, g28; **G m.** c12, c38; **G f.** c38, f15; **G n.** c29, d20; **G ?** c38; **A m.** c40; **Ab m.** a21, a23, c8; **Ab f.** c18, c24, c39, e15; **Ab n.** c12 II; **a. f.** c8; **ab. m.** c12; **ab. f.** c8, c10 II, c17, c18, c39, g3) – ilirski, prid. od *Illyricum*

Illyrus, 3 (**N f.** c28, g44) – ilirski, prid. od *Illyria*

Illyricanus, 3 (**a. f.** d28) – ilirski, prid. od *Illyricum*

Italicus, 3 (**ab. f.** d148) – italski=talijanski

Italus, 3 (**N f.** e95) – italski=talijanski

Japidus, 3 (**N f.** e58) – japidski

Japideus, 3 (**a. f.** b2) – japidski

Karlstadiensis, e (**N m.** a15) – karlovački, prid. od *Carlstadium* (Karlovac u Hrvatskoj)

Labacus, 3 (**N f.** b8; **G** a2,a7; **stL** a25, c8) – ljubljanski, prid. od *Labacum*

Labacensis, e (**A m.** d131, e58, e90) – ljubljanski, prid. od *Labacum*

Latinus, 3 (ponekad malim slovom) (**A m.** g35; **A f.** a17; **Ab m.** c8; c36) – latinski

Latius, 3 (**G f.** c38; **Ab n.** g33; **n. n.** d16; **a. m.** g44; **ab. m.** c8, e93) – prid. lacijski=latinski

Liburnus, 3 (**a. n.** e13) – liburnski

Liciacus, 3 (**Ab n.** e39) – lički, prid. od *Lica*

Liechtensteinius, 3 (**A** d91) – lihtenštajnski, prid. od *Liechtenstein*

Likensis, e (**G f.** e46; **D m.** e95; **A n.** e21, **Ab. m.** e76, e88; **a. m.** d96) – lički, prid. od *Lika*

Lithajnus, 3 (**A n.** a11) – prid. od Litija (u Vitezovićevo vrijeme varoš u donjoj Kranjskoj)

Lucensis, e (**D m.** g49) – prid. od *Luca*

Melitensis, e (**A m.** d12) – mljetski, vj. prid. od *Melita* (Mljet)

Najburgensis, e (**Ab n.** d130) – prid. od *Najburg*, možda *Neuburg* u Njemačkoj

Nedelicensis, e (**G. m.** d69; **G f.** c15) – prid. od *Civitas Nedelicensis* (Nedelišće u Međimurskoj županiji)

Nittrensis, e (**N. m.** d78) – nitranjski, prid. od *Nitra* (=Nitria, Nitra, grad u Slovačkoj)

Otmanicus, 3 (**Ab m.** 1c) – otomanski = osmanlijski

Pannonus, 3 (**N f.** c28, d40, g32, g42; **G** d100) – panonski, prid. od *Pannonia*

Pannonicus, 3 (**Ab f.** a9, e8; **Ab n.** d138; **n. f.** d40) – panonski, prid. od *Pannonia*

Paretium (**g.** d93 ili **A m.**) – nije utvrđeno

Parmensis, e (**a. n.** c42) – prid. od *Parma*, grad u Italiji

Perusitiacus, 3 (**A m.** c42) – perušički, prid. Perušić, mjesto u Ličko-senjskoj županiji

Përvicius, 3 (**n. n.** g51) – prvički, možda se odnosi na otok Prvić kod Šibenika (*Përvicia saxa*)

Pestanus, 3 (**Ab f.** g52) – peštanski, prid. od *Pesta*

Posonicus, 3 (**a. n.** g1; **ab. f.** g4) – požunski, prid. od *Posonium*

Posoniacus, 3 (**Ab. f.** g4) – požunski, prid. od *Posonium*

Posonius, 3 (**A f.** g24) – požunski, prid. od *Posonium*

Posoniensis, e (**Ab f.** g8) – požunski, prid. od *Posonium*

Presburgus, 3 (**A f.** d102) – požunski; njem. *Pressburg*=Požun, tj. Bratislava u Slovačkoj

Romanus, 3 (skr. *R.*) (**N m.** c3; **G m.** g46; **G n.** g47; **D n.** g58; **Ab m.** g37) – rimski

Segnensis, e (**N f.** c15; **Ab f.** c24) / *Senensis*, e (skr. *Senen.*) (**A m.** d139, e70) / *Señensis*, e (skr. *Señen.*) (**N n.** a15; **A m.** a14, a17, e63, e101, e104, f2, f10, g37, g41) / *Senjensis*, e (skr. *Senjen.*) (**A m.** e84) – senjski, prid. od *Segna* / *Sena* / *Seña* / *Senja* (Senj)

Señonius, 3 (**A f.** e72) / *Senonius*, 3 (**A f.** g37) / *Senonus*, 3 (**a. f.** e27) – senonski, prid. od *Segna* (**G f.** e33)

Sempronius, 3 (**a. f.** c40) – šopronski, prid. od *Sempronium* (Šopron)

Sibenicensis, e (skr. *Sibenicen.*) (**A m.** e100, g46) – šibenski, prid. od *Sibenicum*

Sicensis, e (*urbs*) (**G f.** g46) – Šibenik (*vulgus Sibenicum nuncupat*)

Siculus, 3 (**ab. f.** d148) – sicilski

Sigethanus, 3 (**G m.**(?) c41, **a. f.** c38) – sigetski

Sissiensis, e (**A m.** e55) – sisački, prid. od *Sissia*

Slaunus (*Slavnus*), 3 (**N m.** g33; **N f.** c10, e93; **N n.** e104; **G f.** c8, d16, e89; **G. n.** a19, d16; **A n.** f1; **Ab m.** e93, b8?; **Ab f.** a16, c2; **a. m.** b9, e93, g33; **a. f.** c8, c9, c10; **a. n.** d96; **ab. f.** e3) – slavenski

Slavonicus, 3 (**A m.** c38; **Ab m.** a11, g38; **a. m.** c38) – slavonski

Slavus, 3 (**N f.** g51) – slavenski

Slovinius, 3 (**Ab m.** g38) – slovenski

Sopronensis, e (*comitatus*) (**Ab m.** e21; **Ab f.** c19) / *Soproniensis*, e (**N m.** c18; **Ab. n.** e21, e47) – šopronski

Sopronium, ii (skr. *Sopron.*) (**G** g47; **Ab** c2; *Sopronii*=**stL** c18) – Šopron, u Mađarskoj

Sorabus, 3 (**ab. f.** a17) – srpski, prid. od *Sorabus*

Strigonensis, e (**A m.** d17, g2) – ostrogonski, prid. od *Strigonium* (njem. *Gran*, mađ. *Esztergom* (sjedište arhidijeceze, u Mađarskoj))

Styrus, 3 (**a. f.** g1) – štajerski, prid. od *Styria* (Štajerska)

Styriacus, 3 (**D n.** d81) – štajerski, prid. od *Styria* (Štajerska)

Svidnicensis, e (**A m.** e105) – svidnički, prid. se odnosi na biskupe grkokatoličke crkve u Hrvatskoj

Teutonicus, 3 (**Ab f.** a21, c1; **A f.** a19) – teutonski=njemački

Threicius, 3 (**Ab m. i n.** c1) – trački=osmanlijski

Tin(n)iniensis, e (**G f.** d63; **A m.** e6) – kninski, prid. od *Tin(n)inium* (Knin)

Titulinus, 3 (**N f.** f17) – prid., gradić *Titel* u Vojvodini (nekoć crkvena prepozitura)

Tituliensis, e (**A m.** f17) – prid., gradić *Titel* u Vojvodini (nekoć crkvena prepozitura)

Tohuniensis, e (**A m.** a25) / *Tohuñensis*, e (**A m.** a18) – tounjski, prid. od *Tounj*, gradić u Karlovačkoj županiji

Tokajanus, 3 (**N n.** c28) – tokajski, prid. od *Tokaj* (*Thokay*), grad u Mađarskoj

Transylvanus, 3 (skr. *Transylvan.*) (**A m.** f19; d52) – erdeljski, prid. od *Transylvania* (Erdelj)

Transylvanicus, 3 (skr. *Transyl.*) (**A m.** d100, d102, d121) – erdeljski, prid. od *Transylvania* (Erdelj)

Turcus, 3 (**Ab m.** c24, e9; **a. n.** e11) – turski=osmanlijski

Turcicus, 3 (**a. n.** a21, c28, e60) – turski=osmanlijski

Turnensis, e (**N n.** e37; **N f.** e62, **A m.** e72; **D n.** e39) – turanjski, prid. od *Turan* (Turanj)

Udviniensis, e (**G m.** c42) – udbinski (općina Udbina danas obuhvaća prostor Krbavskog polja)

Ungaricus, 3 (skr. *Ung.*) (**G f.** c3, d1, d38, d64, d71, d75, d76, d89, d115, d146, e14, e74, f15, g28, g32, g47, g56; **D m.** g22; **Ab. f.** d15, d44, f21; **A f.** e38; **Ab n.** g4; **a. m.** c30) / *Vngaricus*, 3 (**Ab f.** g45) – mađarski

Varasdiensis, e (**G m.** c29) – varaždinski, prid. od *Varasdinum*

Varasdinus, 3 (**A f.** d152) – varaždinski, prid. od *Varasdinum*

Varasdinius, 3 (**a. m.** g24) – varaždinski, prid. od *Varasdinum*

Venetus, 3 (**A m.** c42; **A f.** b8; **Ab m.** c42; **Ab f.** b9; **a. m.** d8; **a. f.** b7) – mletački, prid. od *Venetiae*

Vennetiensis, e (**G f.** e45) – mletački, prid. od *Venetiae*

Viennensis, e (skr. *Vienn.*) (**N f.** c5; **A. m.** g16; **A f.** c2) – bečki, prid. od *Vienna*

Vindebonensis, e (*subst.*=**Ab** e6, f7; **V m.** g16; **Ab f.** g1; **a. f.** g,tit.; **a. n.** g51) – bečki, prid. od *Vindebona*

Vindebonus, 3 (**Ab f.** g33, g47, g52) – bečki, prid. od *Vindebona*

Vinodolus, 3 (**a. f.** e29) – vinodolski, prid. od *Vinodolum* (grad u Primorsko-goranskoj županiji)

Zagrubicus, 3 (**d. m.** c5) / *Zagrabiensis*, e (skr. Z., *Zagrab.*, *Zagrabien.*) (**G m.** b2, c8, c12, c23, e100; **G f.** e1, g35; **G n.** e100; **D m.** c14; g35; **A m.** d150, e38, e54, e60, f1, f11, f16, g36; **Ab n.** a14, e80) / *Zagrabus*, 3 (skr. *Zagr.*) (**A m.** e77; **Ab f.** c10, c26, d151, e90; **a. f.** a17) / *Zagrebius*, 3 (**Ab f.** e89) – zagrebački, prid. od *Zagrab*
Zingaricus, 3 (**a. n.** d149) – ciganski

Hidronimija

U tekstu poslanica prilično je malo hidronima i od njih tvorenih pridjeva, a među njima najučestaliji su pridjev *Adriacus*, 3 (u tekstu upotrijebljen 18 puta) te ime rijeke *Sava/Savus* (zajedno s pridjevima ukupno 17 puta). Unatoč tome što su rjeđe prisutni, i ovdje upada u oči Vitezovićeve eklekticizam u uporabi likova, bilo da koristi pučke i latinizirane hidronime, bilo različite sufikse kojima se tvore pridjevi od hidronima. U tom smislu najzanimljivijom se pokazalo ime rijeke Kupe, za koje uz antičko *Colapis* i *Kolapis* nalazimo latinizirano *Cuppia* (što je u rukopisu supraskribirao prekrživši *quem Colapis* (c28)) te osnovu *Kupp-* kod pridjeva *trans-Kuppanas* (**a.** e35), koji je tvoren dodavanjem sufiksa *-anus* na osnovu *Kupp-*. I rijeku Krku nalazimo u dva lika: dvaput je naziva *Korkora*, ali samo poslanicu prije toga koristi pridjev *Kyrkensis*, e, tvoren od hrvatskog *Kyrka* (Krka)⁷⁸. Prethodno spomenuti sufiks *-anus* najučestaliji je sufiks za tvorbu pridjeva od hidronima (5 puta), a ostali sufiksi upotrijebljeni su samo po jednom: *-nus*, *-acus*, *-eus*, *-ius* te *-ensis*).

a) imena voda

Adriacum (mare) (**G** c41, e6) – Jadransko more

Colapis, is, m. (**N** e60; **G** c29; **Ab** d110) / *Kolapis, is, m.* (**N** e55) / *Cuppia* (**N** c28) – rijeka Kupa

Danubius, i, m. (**A** g24) – Dunav

Dravus, i, m. (**G** d152, d153, g24; **A** c41 II, e47; **Ab** c13) – rijeka Drava

Korana, ae (**A** e62) – rijeka Korana

Korkora, ae (**N** a24 II) – rijeka Krka

Odra, ae (**N** e55) – rijeka Odra

Sava, ae (**N** e55, f2) / *Savus, i* (**N** c16, e55, e60, g3; **G** a11, e6; **A** c13; **Ab** a10, d110, f10) – rijeka Sava

⁷⁸ Usp. natuknicu uz *Corcoras* u Ritter 2010: 111)

Sicoris, is, m. (**G** g16) – *Sicoris*, rijeka, glavni pritok rijeke Ebra, tj. Ibera

Unna, ae (**A** e3) / *Vun* (e47) – rijeka Una

b) pridjevi od imena voda

Adriacus, 3 (**G n.** e16, g45; **A n.** c13, e15, e28, e72; **Ab f.** c5, c42, e72; **Ab n.** d110; **ab. f.** c18, e34, e36, e68, e80, g49) – jadranski

Colapianus, 3 (**g. n.** c29) – pokupski, prid. od *Colapis*

Dravanus, 3 (**ab. n.** c42) – podravski, prid. od *Dravus*

Dravnus, 3 (**ab. f.** e16) – prid. od *Dravus*

Draveus, 3 (**a. n.** e9) – prid. od *Dravus*

Istranus, 3 (**ab. f.** g18) pridjev od *Ister*, dunavski

*trans-Kuppanus*⁷⁹, 3 (**a.** e35) – prekokupski, prid. od *Kuppa* (Kupa)

Kyrkensis, e (**G n.** a23) – prid. od *Kyrka* (Krka)

Savius, 3 (**N f.** g18) – posavski, prid. od *Savia* = Posavlje (*Savia terra*)

Savanus, 3 (**Ab n.** g17; **n.** a11; **a.f.** d27; **ab. f.** e16) – posavski / *trans-Savanus*⁸⁰, 3 (**a.f.** d69)
– prekosavski

Unnanus, 3 (**Ab n.** e13) – prid. od *Unna*

Oronimija

Vrlo je malo zastupljena, a u broju spomena prednjače Alpe.

a) imena brda

Alpes, ium, f (**a.** b2, e6, g1) – gorje Alpe (*Ferratas Alpes*)

Ferreus Mons (**N** e8) – možda Alpe

Mons Catinus (**Ab** d36) – nije utvrđeno

Mons Claudii (**G** c29) – Gora Zaprta=Moslavina

b) pridjevi od oronima

alpinus, 3 (**G f.** e21) – pridjev od Alpes, u značenju brdovit, otud i pisanje malim početnim slovom (*alpinae Likae*)

Velebitius, 3 (mons) (**G** e68) – planina Velebit

⁷⁹ Vitezovićeva grafija s crticom.

⁸⁰ Isto.

Predjeli i žitelji klasičkog imaginarija i njihovi pridjevi

Primjetljivo je da nema biblijskih i drugih mjesta kršćanskog imaginarija, a i broj klasičkih mjesta zapravo je malen u odnosu na ukupan korpus. Nalazimo ih najčešće u pridjevskom obliku (kao pridjeve od imena mjesta), a na zemljopisnoj karti odgovaraju lokacijama mahom antičke Grčke te ponekad Apeninskog poluotoka (zajedno s njihovim mitološkim podzemljem). U pregled koji slijedi uvršteni su samo onimi koji zadržavaju klasično značenje. I njihova je forma klasična, osim jednog slučaja kada je Nestorov grad *Pylos* autor preimenovao u *Pylon*. Jednom koristi grčki akuzativ *Helicon* (b8), a dvaput rabi sufiks *-eus* kod tvorbe pridjeva ondje gdje smo u klasičnom tekstu navikli gledati *-aeus*: *Letheus*, 3 (Ab. m. b7) i *aethneus*⁸¹, 3 (a. m. c8). Pisanje malim početnim slovom ukazuje na status onima, tj. pridjeva kao opće imenice, odnosno posvojnog pridjeva, koji međutim tekstu daju "okus" klasike pa su stoga ipak uvršteni u popis. U dva primjera varira uporabu *y* i *i* unutar istog godišta (*Elysium* (d. n. g49) uz *Elisium* (a. m. g3) i *Pylius* (G m. d13: a. m. g58) uz *Pilius* (G m. d80, e71)).

a) mjesta

Felsina, ae, f. (N d59) – Felsina, etruščanski grad na mjestu današnje Bologne u Italiji

Helicon, onis, m. (Ab. c18); *Helicon* (=A b8) – Helikon, gora u Beotiji, posvećena Apolonu i muzama

Pylon (N a13) – zapravo *Pylos*/*Pylus* u antičkoj Meseniji (Nestorov rodni grad)

Phlegeton, ontis, m. (Ab a26) – Flegeton, jedna od podzemnih rijeka, u Vitezovića podzemni svijet

b) žitelji

Aonides, dum f. *Aonidum* (g. a1) – Aonke, muze (stanuju na aonskom brdu Helikonu)

c) pridjevi

aethneus, 3 (a. m. c8) – klas. *Aetnaeus* etnanski, od *Aetna*, vulkansko brdo na Siciliji

Aonius, 3 (G. f. c1; Ab n. e88; ab. m. d107) – beotski, pridjev od *Aonia*

⁸¹ U potonjem primjeru pogrešno koristi aspiraciju jer bi trebalo *Aetnaeus*. Pogreška u pisanju aspiracije ima još: npr. u jednom slučaju uz ispravno *phalernum*, i, n. (A g25; a. c10) nalazimo *Falernum*, i, n. (Ab g34). Primjer *Phlegeton*, ontis, m. (Ab a26) trebao bi glasiti *Phlegethon*.

Ausonius, 3 (**ab. f.** c18, g44) – auzonski tj. italski ili rimski od *Ausonia*, zemlja Auzonaca, Italija

Ausonicus, 3 (**Ab. f.** a18) – auzonski tj. italski ili rimski od *Ausonia*, zemlja Auzonaca, Italija

Castalius, 3 (**N m.** a15; **Ab m.** a15) – kastalijski, od *Castalia*, izvor posvećen Apolonu i muzama na Parnasu, blizu grada Delfa

Delphicus, 3 (**G m.** c34) – delfski, prid. od *Delphi*

Elysium, 3 (**d. n.** g49) / *Elisius* (**a. m.** g3) – elizijski, prid. od *Elysium*, *ii, n.* Elizij, stan blaženih

Lethus, 3 (**Ab. m.** b7) – klas. *Lethaeus*, letski, od podzemnog svijeta, prid. od *Lethe*, podzemna rijeka zaborava

Parnasseus, 3 (**N m.** c19) – prid. od *Parnassus*, brdo u Fokidi posvećeno Apolonu i Muzama
phalernum, *i, n.* (**A** g25; **a.** c10) / *Falernum*, *i, n.* (**Ab** g34) – *subst.* od *Falernus*, 3, falernac=vino

Pindeus, 3 (**n. n.** c17) – pindski, prid. od *Pindus*, Pind, gora u Tesaliji

Pylius, 3 (**G m.** d13: **a. m.** g58) / *Pilius*, 3 (**G m.** d80, e71) – pilijski, koji se odnosi na *Pylos/Pylus*

Stygius, 3 (**n. f.** d52) – stigijski, pridjev od *Styx*, podzemna rijeka, zato podzeman, pakleni

Smatramo da je slaba zastupljenost klasičkog imaginarija pokazatelj odmaka od ideala humanizma. Naime, Vitezovićev je latinski korektan, poput humanističkog, ali je promijenio funkciju: on ne nastoji kopirati jezik i svijet antike i ne sagledava stvarnost kroz prizmu antičkog svijeta poput humanista. Za ranonovovjekovnog autora latinski je uglavnom medij putem kojeg izražava kolektivne i osobne preokupacije.

Zaključno o onimiji

U odjeljku o onimiji do izražaja je u velikoj mjeri došla eklektičnost u pogledu uporabe latiniziranih i nelatiniziranih inačica vernakularnih onimâ, zajedno s uporabom različitih tvorbenih sufikasa za iste pridjeve od njih te raznih nastavaka. Njihovo se postojanje s jedne strane može sagledati kao ustupak metričkoj strukturi, ali ne uvijek. Međutim, vjerujemo da nije riječ o autorovoj šlampavosti nego prije o uzusu, prema kojemu se na takvu

raznolikost nije gledalo s podozrenjem⁸². U izostanku studija o latinitetu 17. stoljeća to pitanje ostavljamo otvorenim.

4.1.3. Morfologija

IJsewijn ukazuje na svojevrsnu okamenjenost kada je u pitanju morfologija neklasičnih latinskih autora:

In matters of morphology Latin became a definitely fixed language in the last centuries B. C. Some changes in Late Imperial and Merovingian times, which ultimately gave birth to the romance languages, were soon enough expelled by the Carolingian reformers and left hardly any trace in mediaeval and humanist language. Except for some purely orthographical minutiae such as *-AE* being written *-E*, neither medieval nor humanist or modern Latin changed any of the classical declensions and conjugations: in that respect there is no difference between Terence and the latest Vatican document. (IJSEWIJN 1998: 405)

Dakako, i Vitezović je u tom pogledu još jedna potvrda IJsewijnove tvrdnje. Malobrojne morfološke osobitosti prije odražavaju Vitezovićev epistolarni stil nego da bi bile greške ili propusti. U nastavku ćemo ukazati na te osobitosti kod imenskih riječi i glagola.

4.1.3.1. Imenski oblici

U imenskoj morfologiji zastupljeno je svih pet deklinacija, a odstupanja od pravila su izrazito rijetka. U mnogih imenica nisu posvjedočeni svi oblici, ali oni koje je uporabio dovoljni su da nas odvrate od preispitivanja tvrdnje o njegovu poznavanju latinskoga. Primjera radi, nijednom u čitavom korpusu nije uporabio nijednu imenicu četvrte deklinacije na *-ubus*, ali nije nijednoj od njih pogrešno pridružio *-ibus*. S druge strane, uporaba "oblika za otklanjanje homonimije" kao npr. *puellabus* (g) potvrđuje da je znao koristiti morfološke mogućnosti latinskog jezika i kad one ne izranjaju na površinu kao napisani tekst poslanica.

⁸² Usp. također različite grafije imena. I jedno i drugo čini se da je vezano s drugačijim stavom prema jezičnom purizmu. Moguće je da se liberalniji stavovi mogu povezati s višejezičnošću.

Deklinacije i padeži

Kod prve i druge deklinacije nema odstupanja od pravila ni u kojem pogledu. I padeži koji imaju nešto više oblika, kao što je vokativ o-deklinacije, kod Vitezovića se ispravno koriste. U tom pogledu osobito su zanimljivi antroponimi, budući da si je kod njih dopustio najveću slobodu.

Premda se onimi obrađuju u dijelu o leksiku te su ondje predstavljani njihova tvorba i oblici, i na ovom mjestu reći ćemo nekoliko riječi o njihovoj deklinaciji. Dobar je dio antroponima nesklonjiv ili pak povremeno nesklonjiv, jer je, kada mu zatrebalo za metar, Vitezović latinizirao imena, ili bi imenima koja su uvijek latinizirana, vraćao vernakularni oblik.⁸³ Takve transformacije znaju (na suvremenog čitatelja barem) imati začudan dojam, kao u stihu: *Keglevići Comitum tandem praemitto tabellam*, (g), gdje je *Keglevići* genitiv jednine hrvatskog prezimena *Keglević*. Takav tretman onima nipošto, međutim, ne daje dojam neznanja ili nemara, nego upravo suprotno, slobode koju si može priuštiti dobar poznavalac jezika i stila (mada se ne može isključiti da ima i nezgrapnosti i metričkih grešaka). Sklonjivi onimi normalno se dekliniraju, pa je vokativ od *Carolus Car(o)le*, od *Beseredius Beseredī* i sl.

Treća deklinacija, koja je među latinskim deklinacijama bogatija podvrstama i izuzetcima, kod Vitezovića očekivano pokazuje najviše osobitosti. Primjetljivo je da je u više navrata umjesto ablativa jednine kod pridjeva na *-i* upotrijebio *-e*, npr. *Posoniense* (g), *Soproniense* (e). Većina slučajeva kratkog *-e* u ablativu nalazi se u kteticima i motivirana je metričkim razlozima (ablativno *-e* je kratko za razliku od *-i* koje je dugo, a takva sloboda omogućuje da se lakše uklope ktetici koji mnogo puta imaju nezgodan raspored slogova za uklapanje u metar), npr.:

Post tres namque dies ex Najburgense reversus

Claustro, rem famulus sat variando refert, (d130, 3-4)

Rijetki slučajevi gdje se posuđivanje nastavka *-e* iz deklinacije konsonatskih osnova ne može opravdati metričkim razlozima, vjerojatno su *lapsus calami*, npr. slučaj *Attamen agnosces, si quando revertar: Equestre*, gdje bi trebalo biti *Equestri* jer je to atribut od

⁸³ Za više vidi 4.1.2. Leksik.

nomine (u nastavku poslanice). U naslovima i na mnogim mjestima pridjevi treće deklinacije imaju ablativ na *-i* i takvi su uspješno uklopljeni u metričku shemu, npr.:

Per quae spem certam famulanti verba Poëtae

Nempè Sopronensi nuper in Urbe dabas. (c19, 3-4)

Dokaz je to da je Vitezović promišljeno koristio mogućnost "posudbe" ablativnog nastavka za gradnju metra kada je to osjetio kao nužno. Poslanica kao vrsta, a osobito Vitezovićeva poslanica, sa svojim mjestimično znatnim brojem realija i fakata iz okruženja, dopušta da se u ime jasnoće činjenica na takav način krše gramatička pravila.

Ablative na *-e* kod pridjeva treće deklinacije nismo našli u poslanicama mladog Vitezovića (1676. – 1677. liber I i II).

Osobitosti u oblicima treće deklinacije

Za Vitezovićevu uporabu *nomina* koja se sklanjaju prema trećoj deklinaciji vrijedi opća tvrdnja da je izvrsno poznao pravila i izuzetke latinske gramatike. To potkrepljuju nebrojeni slučajevi pravilne uporabe raznih padežnih oblika, a tako i kod imenica kod kojih neki padeži imaju drugačije oblike, kao što su, među ostalim:

- imenice koje u jednini imaju stariji akuzativ na *-im* i ablativ na *-i*: posvjedočeni su oblici *securim* – jednom u (a), i *de Turri* – jednom u (g), uz *turribus* (b). Imenicu *febris* nalazimo samo u onim padežima u kojima nema *-i*

- za imenice koje u genitivu plurala imaju završetak *-ium* umjesto *-um* nema potvrde. Imenica *penates* posvjedočena je samo u drugim padežima, onima na *-es* – i to po jednom u (c), (d) i (g)

- posvjedočene su neke jednakosložne imenice s genitivom plurala na *-um* umjesto *-ium*, kako to i propisuje latinska gramatika: *patrum* – dvaput u (a) i dvaput u (d), jednom u (e) te četiri puta u (g); *fratrum* – jednom u (g); te razni padežni oblici imenice *vates, is*: uz genitiv plurala *vatum* – četiri puta u (d) i jednom u (g), nalazimo oblike *vates* – 9 puta u (c), tri u (d), jedan u (e) i tri u (g); *vatis* – po tri u (a) i (g), jedan u (c) i dva u (d), *vati* – 5 puta u (c), *Vatem* – triput u (d), i ablativ *vate* – po dvaput u (c) i (g).

Kod imenica s posebnom deklinacijom nema odstupanja od pravila latinske gramatike, kao što potvrđuje i zabilježeni genitiv množine imenice *senex, senis: senum* – jednom u (g) i razni padežni oblici imena boga *Iuppiter, Iovis*.

Od imenica četvrte deklinacije pridat ćemo nešto više pažnje imenici *domus*. Ona je i kod Vitezovića ženskoga roda. Deklinacijski oblici odgovaraju propisima latinske gramatike, pa uz oblike tvorene prema četvrtoj deklinaciji nalazimo ablativ *domo* – jednom u (c), osam puta u (d) i jednom u (e), te *domi*, što je prežetak lokativa – jednom u (a), šest puta u (d) i po jednom u (g) i (e). Od množinskih oblika nalazimo samo akuzativ *domos* – jednom u (c) i jednom u (e). Ostali oblici nisu posvjedočeni.⁸⁴ Dakle, ni ovdje nema odmaka od pravila.

Grčki akuzativ

Grčki akuzativ nalazimo u primjeru *Delisimona* (c), za koji pretpostavljamo da je latinizirani oblik prezimena Delišimunović, i *Helicon* (b) od *Helicon, onis, m*.

Jedna osobitost u uporabi roda

Imenica *dies* iz pete deklinacije u klasičnom latinskom je muškoga roda (kao i *meridies*), ali u singularu može biti i ženskoga roda ako označuje rok ili određen dan, a osobito u pjesništvu⁸⁵. U Vitezovića je *dies* i muškog i ženskog roda, a nije jasno prema kojem je kriteriju odlučivao o rodu te imenice. Ni metrički razlozi ne mogu uvijek opravdati odabir roda (i imenice *dies* i atributa), jer su slogovi jednako dugi ili kratki bez obzira na rod (usp. *sacram diem : sacrum diem* i sl.). Pokušali smo otkriti pravilnost u uporabi roda i u tu svrhu popisali smo sve primjere Vitezovićeve uporabe riječi *dies* kod kojih se iz atributa mogao raspoznati rod. Na taj smo način utvrdili sljedeće:

a) *dies* je ženskog roda

- kad znači dane u tjednu: *Ab die Maja* (a), *solī sacra Dies* (c), *dies Saturnia* (d), *Veneris dictae sub luce diei* (e)

⁸⁴ Za uporabu ove imenice bez prijedloga vidi u 4.1.4. Sintaksa.

⁸⁵ Radi metričkih razloga; usp. pentametar u *Lygd. Eleg. 6. 32*: "Venit post multos una serena dies".

- uz zamjenice: *unam diem* (a), *una dies* (b), *nulla dies* (a), *ulla dies* (d, e, g), *qua die* (c, g), *hanc diem* (c, d) *haec dies* (e, g), *Hęc est quarta dies* (e), *haec dies quinta* (g), *totam diem* (c), *illa die* (c), *istam diem* (f) *ipsa dies* (g).

- u primjerima:

Crastina dies (a), *conspectam diem* (g)

Magna dies (e), *in continuas dies* (e), *Hybernas dies* (g),

die fausta (e), *dies festa* (e), *sacrata dies* (c) i *sacratam diem* (g)

b) *dies* je muškog roda:

- uz redne i dijelne brojeve: *primo die* (c), *binos dies* (a), *Tertius dies* (a, f), *octavum diem* (d) *quinos ante dies* (e) *septimus dies* (g)

- u primjerima:

paucos dies (a, c, d, f), *multo die* (e), *multos ante dies* (gIII), ali i ženskog *multa die* (e)

laetos dies (a, g), *iucundos dies* (g), *modicos dies* (e)

Nestoreos dies (a, e, f, g II)

suos dies (e)

c) *dies* je podjednako oba roda:

- u primjerima:

diem promissum (a) : *promissam diem* (a)

sacram diem (e), *sacra dies* (g) : *sacrum diem* (e II)

supremum diem (g), *summum diem* (e) : *summa dies* (a)

Iz distribucije nismo uspjeli razabrati motiv za takvo pridruživanje roda, ali vjerujemo da je riječ o pravilima koja je Vitezović usvojio učeći latinski u školi.

Substantiva abundantia

U poslaničkom korpusu dio imenica pripada skupini koja se tradicionalno naziva *substantiva abundantia*, a u koju pripadaju imenice koje se sklanjaju prema različitim deklinacijama (*heteroclita*) ili koje u pluralu imaju dva roda ili drukčiji rod nego u singularu (*heterogenea*).

a) *Heteroclita*

Od imenica koje se sklanjaju po različitim deklinacijama, u Vitezovićevim smo poslanicama pronašli sljedeće:

- uz akuzativ jednine prema 1. deklinaciji *materiam*, koji je posvjedočen dvaput u (c), dvaput u (e) i dvaput u (g) prisutni su oblici prema 5. deklinaciji *materies* (četiri puta u (c), dvaput u (d) i *ex materie* (jednom u (d))). Razlozi tomu očigledno su metrički: nominativ jednine *materia* ne može se uklopiti u heksametar bez elizije, a u pentametar bez elizije može doći samo na kraj, dok se *materies* uklapa na bilo koju poziciju.

- imenica *plebs, plebis, f.* uvijek pripada trećoj deklinaciji: *plebē* (d), *plebis* (e), *plebs* (triput u (e) i jednom u (g))

- imenica *vesper* deklinira se prema trećoj deklinaciji: *hesterno vespere* – šest puta u (d) i dvaput u (e), *primo sub vespere* (e), *vesperis* – jednom u (e). Jedino za primjer *vesper* (jednom u (d)) nije moguće reći kojoj deklinaciji pripada

- imenicu *requies, etis, f.*, koja ima akuzativ i ablativ i po 3. i po 5. deklinaciji kod Vitezovića nalazimo u ablativu po 3. deklinaciji *quiete* – jednom u (a) i dvaput u (e), te u akuzativu po 5. deklinaciji *requiem* – jednom u (c).

b) *Heterogenea*

Nema odstupanja od pravila latinske gramatike. Nekoliko je imenica iz ove grupe uvijek u jednini, npr. *iocus, i, m.* i *caelum, i, n.*

Pridjevi

U uporabi i oblicima pridjeva, osim spomenutog ablativa jednine, gotovo da i nema odstupanja od pravila latinske gramatike. Izuzetak od te tvrdnje je jedan pridjev treće deklinacije, *vetus, eris*. Taj se pridjev u klasičnih rimskih autora običnije deklinira kao konsonantske osnove, međutim kod Vitezovića nalazimo ablativ jednine i-osnova: *veteri* – četiri puta u (d) i po jednom u (e), (f) i (g). Genitiv množine u korpusu ima ispravan oblik

veterum – po jednom u (d), (e) i (g). Zanimljivo je da u poslanicama nominativ jednine nije *vetus*, nego *veter*⁸⁶ – dvaput u (e) i jednom u (f).

Kod ostalih pridjeva treće deklinacije koji se dekliniraju kao konsonantske osnove nema nepravilnosti. Među njima u korpusu su posvjedočeni:

- ablativ pridjeva *dives, divitis: divite* – jednom u (g)
- ablativ pridjeva *superstes, superstitis: superstite* – jednom u (g)

Nepravilnosti nema ni kod pridjeva treće deklinacije kod kojih je ablativ jednine na *-i*, a genitiv množine na *-um*, barem sudeći prema posvjedočenom ablativu u sintagmi *memori mente* – po jednom u (d) i (e).

Kod ostalih pridjeva i oblika pridjeva u pozitivu nisu zapažena odstupanja.

Komparacija pridjeva i priloga

U deklinaciji komparativa pridjeva zapaža se uporaba ablativa singulara na *-i*⁸⁷: *meliori sorte beare* (d), *citiori sorte rediret* (d), *meliori [...] quiete* (e), *meliori sorte mereri* (g) itd., ali je puno zastupljeniji ablativ jednine na *-e*: *cum meliore* (e) i dr. Razlog tomu ponovno je metrika, kao što se vidi usporedimo li ova dva primjera iz 1702. godine:

Si non obtineam; meliori forte quiete (e) : *Immutent istum re meliore statum.* (e)

U drugim segmentima komparacija pridjeva i priloga ne odstupa od pravila latinske gramatike.

Analitička tvorba komparativa s *magis* rjeđa je, pa donosimo sve primjere iz korpusa:

Incoepi praesens iam magis esse mihi (a)

Quaeque magis ditem vellet habere virum. (a)

Sunt tibi, suntque magis culta docente Tibi? (c)

Res nequit esse magis tua commendata Poëtae (c)

Commendata magis tua res nequit esse profectò (c)

Quae, ceu fusa magis, ne magna negocia turbent (d)

⁸⁶ Arhaični oblik, prisutan kod npr. Varona i Enija. I u *Lexiconu* Vitezović ima lemu 'veter, veteranus' za star, ali i 'vetus', s istim značenjem. (LEXICON 2010)

⁸⁷ Uporaba ablativnog *-i* u komparativa pridjeva i nekih participa prezenta generalizirana je u srednjem vijeku (usp. IJSEWIJN 1998 : 407). Vitezović ju je koristio kao metričku opciju.

Et, quod in ingenua magis est mirabile mente, (e)

Hinc quoque prae multis Fisco magis utilis essem (g)

Fortunata magis littera forsitan erit. (g).

Uz primjere analitičke tvorbe komparativa pridjeva znatno je više komparativa tvorenih sufiksima. Svi su komparativi priloga tvoreni sintetički.

Kod superlativa nema ni pridjeva ni priloga koji bi bili tvoreni analitički s *maxime*.

Zamjenice

Nijedna kategorija zamjenica ne pokazuje odstupanja od pravila latinske gramatike. Učestalije su uporabe zamjenica za druga lica jer se u mnogim poslanicama autor izravno obraća primatelju.

Pluralis maiestatis povremeno je prisutan u svim godištima poslanica, u obraćanju visokim dužnosnicima, osim u poslanicama iz 1710. – 1712. Većinom je u tu svrhu upotrijebljena posvojna zamjenica *vester, vestra, vestrum* (nekad malim, a češće velikim početnim slovom) i uz nju glagoli u drugom licu množine.

Jednako je povremena i uporaba *pluralis modestiae*, a proteže se kroz sva godišta.

4.1.3.2. Glagolski oblici

Prije nego što ukažemo na neke osobine Vitezovićevih glagola, ustvrdit ćemo da je višestruko čitanje korpusa pokazalo da je njegovo poznavanje glagolske morfologije solidno. U glagolskoj morfologiji poslanica ima nešto osobina koje se najprije zapažaju i njih ćemo ukratko predstaviti. Elemente koji ne odstupaju nećemo potkrijepiti primjerima, nego ćemo se zadovoljiti time da prikažemo ono najeklatantnije.

Oblici perfektne osnove

Nešto više pažnje traže oblici perfektne osnove jer kod njih ima najviše osobitosti. Nisu u pitanju greške ni nedosljednosti, nego učestalije upotrebe nekih oblika koje latinska gramatika navodi kao osobite:

- a) ispadanje sloga *-ve-* ili *-vi-* ispred *-s-* ili *-r-*, kao u primjerima *imperitasse* (e), *Nosti* (e), *cumularit* (e) i dr.
- b) 3. lice množine perfekta na *-êre*. Od vrlo brojnih primjera navest ćemo samo neke: *diripuere* (e), *deposuere* (e), *fecere* (e), *habuere* (e)
- c) stariji oblik infinitiva prezenta pasiva na *-ier* upotrijebio je na nekoliko mjesta: *reperirier* (e), *ferrier* (a), *scribier* (e), *servarier* (e), *mutarier* (g), *proficiscier* (g)
- d) stariji oblik konjunktiva perfekta *faxit* (g) (za *fecerit*).

Ti su oblici regularni latinski, ali i arhaični. Njihova je uloga i metrička⁸⁸ i stilistička. Evo primjera jednog distiha u kojemu je, među ostalim, starim infinitivom pasivnog prezenta uz metričku korektnost postignut važniji, pjesnički, učinak.

Infelix genitor, qui claudit lumina nati,

Per quem sperabat claudier ipse sua. (g34, 61-62)

Oblici participijske osnove

U poslaničkom korpusu izražena je i jedna poklasična osobitost, karakteristična za kasnoantičke autore⁸⁹ – perifrastična tvorba pasivnih oblika s perfektom glagola *sum*, *esse*, *fui*. Evo nekoliko primjera: *tacta fuit* (a), *visa et nota fuissent* (a), *fui ... locutus* (a), *captus ... fuit* (c), *reperta fuit* (c), *commissa fuisset* (c), *tacta fuit* (d), *missa ... fuit* (d), *fuertint ... lecti* (d), *fueram conatus* (d), *Pollicitus fueras* (d, g). Primjeri takve tvorbe prilično su brojni i nalazimo ih u svim godištimama osim u (b). Za potrebe stiha gotovo polovica primjera pretrpjela je tmezu, što nema posljedica u morfološkom smislu. Zanimljivo je ipak da su u (c), dakle u nedotjeranim i manje dotjeranim poslanicama iz 1682. – 1684., baš svi primjeri perifrastičnih pasivnih perfekta s *fuit* u kojima nema tmeze smješteni u zadnje dvije stope u pentametri. I u (d) je u više slučajeva tako, ali ne uvijek. U (g) pak prevladava drukčija tendencija – *fuit* je ondje češće uz pridjeve, a rijetko u funkciji pomoćnog glagola uz particip perfekta pasiva.

⁸⁸ O tome više u 4.1.5. Metrika.

⁸⁹ IJSEWIJN 1998: 410.

Zaključno o tvorbi oblika

Solecizmi su u korpusu poslanica rijetki. Za mnoge smo opravdanje pronašli u metru, što najjobuhvatnije razmjere ima u uporabi antroponima i toponima (koji su i metrički najzahtjevniji jer ne dijele latinsku slogovnu strukturu). Osim prilagodbi *metri causa*, prisutne su i neke morfološke osobitosti kao pečat vremena, npr, perifrastični oblici glagola poput *locutus fui*. Varijacije među godištima poslanica nisu dovoljne za zaključak da je bilo ikakvih promjena u Vitezovićevoj uporabi gramatičkih oblika.

4.1.4. Sintaksa

IJsewijn je upozorio da su u sintaksi humanističkih autora prominentne osobine koje ih razlikuju od srednjovjekovnih autora:

- 1) obnova uporabe konstrukcije akuzativa s infinitivom umjesto *quod* i indikativa
- 2) lagana sklonost k perifrastičkim oblicima poput "amatus fui", koja je karakteristična za kasnoantičke autore
- 3) povratak uporabi singulara u oslovljavanju vlasti (u srednjem vijeku rabio se *Pluralis maiestatis*)
- 4) nestanak tipično srednjovjekovnih rečenica uvedenih s *quatenus* (umjesto *ut* ili *quod*), dok miješanje *Cum* i *Dum* ostaje
- 5) opuštenost u uporabi indikativa i konjunktiva u zavisnim rečenicama (pa se zavisna pitanja stavljaju u indikativ) i *consecutio temporum*
- 6) tendencija prema analitičkim i parataktičkim fraznim strukturama.⁹⁰

Te tvrdnje dobrim dijelom vrijede i za kasnije latiniste i stoga ćemo se na njih osloniti kao na polaznu točku u prikazu Vitezovićeve sintakse.

Osobitosti koje su navedene pod 2) i 3) već su obrađene u dijelu o morfologiji, pa o njima ovdje nećemo govoriti,⁹¹ a osobitosti pod 4) i 5) nisu se pokazale izraženima u korpusu te su zbog toga izostavljene. Zbog toga ćemo u ovome odjeljku najviše pažnje posvetiti točkama 1) i 6). Uz to, držali smo nezaobilaznim reći ponešto i o sintaksi imenskih oblika.

⁹⁰ IJSEWIJN 1998: 410.

⁹¹ Vidi 4.1.3 Morfologija.

4.1.4.1. Sintaksa padeža

Donosimo nekoliko mjesta u Vitezovićevoj sintaksi padeža koja smo smatrali važnijima.

a) Genitiv

Vitezovićeva uporaba ovoga padeža ne pokazuje znatne osobitosti. Ilustrirat ćemo to s tek nekoliko primjera, npr. posvojni genitiv: *Alumnorum ... castra* (c); sjećanja: *esse tui memorem me credito amoris* (d), vrijednosti: *magni pensabo* (e), partitivni: *Horum me quivis more parentis amat.* (a), a zastupljene su i druge uobičajene upotrebe. Zanimljivost je uporaba genitiva *tui* od *tu* i kao posvojnoga genitiva, npr.: *Ast ego tuj proprium me nuncupo ubique clientem* (a), gdje bi, u tom značenju, u latinskom trebala biti posvojna zamjenica.

Genitivus explicativus

Genitiv bližeg određivanja, koji kao uži pojam poblize određuje širi te značenjem najviše odgovara apoziciji, nalazimo i uz opća geografska imena kao što su *urbs*, *arx*, *castra*, *fluvius* i dr.: *Vindebonae urbs* (e), *Graecii ab urbe* (d), *Dubicae castra* (e), *Dravi ab amne* (d), *Dravi a fluvio* (d). Klasična latinska gramatika kaže da uz opća geografska imena vlastito ime stoji u istom padežu, ali se Vitezović očito poveo za poklasičnom praksom uporabe toponima u apozitivnom genitivu.

b) Dativ

Većina dativa u poslanicama su neizravni objekti, posvojni dativi i dativi radnog lica, npr. *Jam Rex materiam praebeat, oro, mihi.* (e), *Et quod subscripsi Comiti* (d), *Tu mihi prae primis celebrandus es* (e), *Perdilecte mihi, cunctis reverendeque Zeno* (d), *Da mihi te videam die Martis proximè, nam lux* (d), *Qui mihi percharos inter numeraris amicos* (e).

Na ton poslanica utječe zalihosna uporaba posvojnog dativa (najviše lične zamjenice za prvo lice), koja ne samo da pomaže u gradnji stiha, nego i pridonosi dojmu prisnosti: *Tota ego te semper colui mihi mente patronum* (a) ili npr. u stihovima:

Et genitor semel est, et bis mihi captus uterque

Nuper ab Otmanico patruus hoste fuit. (c1, 17-18)

i drugdje.

c) Akuzativ

Akuzativ cilja u latinskom dolazi uz glagole kretanja. To je Vitezović vrlo dobro znao, što potkrijepljuju primjeri uporabe imenice *domus* (koju stjecajem okolnosti ponajviše nalazimo uz glagol *redeo*), npr. *domum redij* (e), *adisse domum* (g), *rediisse domum* (a), *redeas ... domum* (c), *abire domum* (d) i sl. Isto tako, primjere uporabe akuzativa cilja bez prijedloga pružaju toponimi, odnosno ojkonomi, dakako oni koji su sklonjivi, npr. *discedo Labacum* (=odlazim u Ljubljanu), *Sempronium ... missus ... fuit* (=bio je poslan u Šopron), *Zagrabiam ... adveniens* (a), *intravi Neostadium, Posonium ire* i sl.

Kad je izrečena apozicija uz ojkonom, uz akuzativ cilja mora doći prijedlog, a tako je i u poslanicama, npr.: *Post breve Bogspergam tempus venturus ad arcem* (a) i sl.

d) Ablativ

Ablativus separationis

Ablativ odvajanja bez prijedloga, kako to nalaže latinska gramatika, u poslanicama je posvjedočen uz imenice *domo* te imena gradova.⁹² Primjer *domo* nađen je doduše samo jednom u (c), a rijetki su i primjeri ojkonomima, poput: *Posonio* (d).

Ako je uz ojkonom upotrijebljena apozicija, ablativ udaljavanja dolazi uz prijedloge *ex* i *ab*, npr.: *Vindebona ... ex urbe* (e) i dr.⁹³

U primjeru *A Mursis* (g) vjerujemo da se, prema pravilima latinske gramatike, radi o "udaljavanju od" tj. iz okolice, pa je zato upotrijebljen prijedlog (premda je sasvim moguće da je prijedlog na tome mjestu iz metričkih razloga).

⁹² Imena manjih otoka, koja se u latinskoj gramatici ponašaju na jednak način, u korpusu nema.

⁹³ Češće su veze imenice i kletika, pa je uz sintagmu prijedlog: npr. *Sissia ab arce* (e), *Segnensi ... ab urbe* (c), *abitu Sennonum ab urbe* (e). Isto i kod ablativa odvajanja. Uz to, brojni su primjeri indeklinabilnih ojkonomima uz imenicu u raznim padežima, a uz njih se uvijek koriste prijedlozi npr.: *Najhof in arce* (a) i dr.

Ablativus loci

Starim lokativom Vitezović se isto tako služio prema pravilima latinske gramatike⁹⁴, što se vidi iz primjera kao što su: *Amonae* (b), *Capornae* (c), *Posonii* (cII), *Vindebonae* (eII, g), *Karlopoli* (e).

Stari lokativ koristio je i u datacijama, koje kod njega obično izgledaju tako da je najprije pisao ime mjesta iz kojega šalje i iza njega datum koji se sastoji od rednog broja dana u mjesecu i imena mjeseca u genitivu: *Viennae 21. 9bris.* Ponekad slijedi i godina pisanja. U poslanicama iz 1682. – 1684. (c) umjesto starog lokativa koristio je na više mjesta ablativ, npr. *Viennâ 23. April(is) 1682.* Taj ablativ shvaćamo kao ablativ odvajanja (dakle, kao "missum e") pa nije neobično što je bez priloga.

Oblik *domi* imenice *domus*, koji je u korpusu prisutan jednom u (a), šest puta u (d) i po jednom u (g) i (e), također je stari lokativ.

Umjesto ablativa odvajanja ponekad nalazimo običan ablativ: *Zagrabia reduce[m] Baro Mordox detinet Adam* (a).

Uz navedene, obične su i ostale uporabe ablativa, poput ablativa vremena, sredstva i itd.

* * *

Jedan distih iz 1702. ujediniuje sva tri slučaja u kojima se imena mjesta u latinskom jeziku mogu koristiti bez prijedloga. U njemu je, uz akuzativ cilja *Viennam* i ablativ udaljavanja *Roma* u heksametru, i stari lokativ *Sennae* u pentametru:

Ut tibi iter longum Roma fuit usque Viennam:

Sic fuerat Sennae non mihi longa mora. (e53, 3-4)

⁹⁴ Usp. npr. KÜHNER 1877.

4.1.4.2. Sintaksa rečenice

U nastavku će se izložiti neka od najkarakterističnijih obilježja koja poslanički korpus pokazuje na planu sintakse.

Hipotaksa i parataksa

IJsewijn je među obilježjima humanističkog latiniteta naveo i tendenciju prema analitičkim i parataktičkim fraznim strukturama. Ista se tendencija zapaža i u Vitezovićevim poslanicama, ali je to i sasvim očekivano u stihovanom tekstu. Na primjeru jedne kraće poslanice prikazat ćemo neke principe skladnje rečenica. Da bi se povećala transparentnost sintaktičkih cjelina, tekstu u primjeru oduzeta je grafička komponenta elegijskog distiha tako što su dvostihovi prepisani jedan za drugim u redcima. Granice stiha vizualno smo zadržali uvođenjem kosih crta kao oznaka kraja retka.

1. [49. Ad Baronem Ochsenstein]

2. [<Quod nusquam visas> , <nisi ritè vocatus> , <Amicum> , / <Te Medici officium sumere velle reor> .] /
3. [<Fors et sorte tua morbo graviore laboro> , / <Quòd sit opus jam te ritè vocare mihi> .] /
4. [<Ergo veni> , <vises> <(rogo)> <me> ;] [<sed talibus astris> , / <Mi Baro> , <te Medicum non cupio esse diu> .] /
5. [<Quidquid fata velint> , <Medicus sis vel Philomusus> , / <Aegrotum vises> , <sanum at amato> .] [<Vale> .] /
6. [<Viennae> <25. Julii>]

Radi jednostavnosti prikaza uglatim zagradama označili smo samo sintaktičke cjeline koje čine rečenicu, a oštrim zagradama manje cjeline unutar njih, zanemarujući njihove uzajamne veze i subordinacijske odnose unutar rečenice.

Sintaksa rečenice u vezanom stihu nipošto se ne može promatrati zasebno, ne obazirući se na metričku komponentu. Iz prikaza je vidljivo da se većinom poklapaju granice rečenice i elegijskog distiha, što implicira da je riječ o rečenicama dužine od jedanaest stopa. Ta "dužinska barijera" kao najsnažnije posljedice ima dvoje: jedno je slabija sintaktička veza između pojedinih distiha, pa je hipotaksa reducirana u korist paratakse, a drugo je pojačana

potreba za kratkim umetnutim rečenicama⁹⁵. Vezani stih znači i da su dijelovi rečenice koji bi u prozi slijedili jedan za drugim odvojeni i razmješteni na razne dijelove stiha ovisno o potrebama metra i(li) figura govora, pa su sintagme diskontinuirane (što je u primjeru naznačeno oštrim zagradama).

Kod Vitezovića ovakve, kratke poslanice tematski su obično vrlo sažete. Iz rečenice u rečenicu varira se ista tema, koja se dopunjuje i razvija ostavljajući dojam misaone okretnosti⁹⁶. Zbog bliske semantičke veze među rečenicama i dojma da jedna misao proizlazi iz druge, dvojbeno je je li uistinu bilo ispravno na rubove redaka 2 – 4 kao znak pauze staviti točku ili pak točku-zarez. Redak 5 sadrži zaključnu misao uvedenu elementom <Quidquid fata velint>, pa je jedina mogućnost bila odvojiti ga točkom kao oznakom zasebne rečenice. Parataksa u ovome tekstu ima i stilističku ulogu te potpomaže dojam gibljivosti i živosti, što u sprezi s misaonim variranjem sadržaja daje barokni *conchetto*.

U poslaničkom korpusu prevladava prikazani način oblikovanja rečenice, ali to ne znači da nema odstupanja i rečenica razvijenije hipotakse. Rečeničnih perioda nema, a duže rečenice karakterističnije su za duže poslanice, u kojima je Vitezović prepričavao događaje ili argumentirao svoja potraživanja. Takve rečenice odgovaraju prijenosu ozbiljnijih sadržaja, s više realija i izraženijom "težinom argumenta". Kao primjer predstavljamo dio poslanice caru Leopoldu iz 1702. godine (d), koja ima 108 stihova.

1. [71. Ad Leopoldum Caesarem S(emper) A(ugustum)]
2. [<Mandatis quòd> , <Magne> , <tuis> , <Leopolde> , <vocatus> / <Per duram veni difficilemque viam> , / <Transiit octavus> <completo munere> <mensis] ; / [<Iamque suum nonus currere coepit iter> .] /
3. [<Difficilem duramque viam veniendo peregi> , / <In qua bis binis casibus actus eram> .] /
4. [<Primus in amne fuit Csaktornam profluo ad arcem> , / <Nec procul à Kermen alter in amne fuit> ; / <Bini alii in terram praeversis curribus> : <ast hi / In tantum vitae non nocuere meae> .] /

⁹⁵ Umeću se ponajviše glagoli govorenja, što nalazimo diljem korpusa, a to je prisutno i kod klasičnih pjesnika i proznih autora), npr. *Si qua (rogo) veniet posthac tibi fortè tabella, / Expedi eam, fuerit cuj titulata. Vale.* (a), *Defficit haud animus mihi: spem tu (quaeso) iuvato* (f) i sl.

⁹⁶ *Conchetto*, razrada teme, stoga ova poslanica ima obilježja epigrama.

5. [<Sic udus gelidas noctesque diesque perexi> ; / <Urbant fidum jussa benigna virum> /]

[...]

U predstavljenom uzorku imamo jedan slučaj rečenice koja se proteže preko dva distiha (4) i jedan preko jednog i pol distiha (1). I takve, nešto duže rečenice, u primjeru su lišene hipotaktičke veze – u njima nema konjunktiva prema slaganju vremena.

Iz iste poslanice caru Leopoldu dolazi sljedeći primjer, koji je ilustrativan u pogledu povezivanja kratkih rečenica u veću cjelinu, u čemu primarnu ulogu imaju razni nezavisni veznici, koji uvode dometnute iskaze i istovremeno ih vežu uz prethodni iskaz:

1. [<Nec credo aversum te> , <Caesar magne> , <clienti> ; / <Sed Praesul genio non favet ille meo> ; /
2. <Quamquam> , <sat meritum de se> , <me noverit ipse> , / <De patria meritum meque sat esse sua> .] /
3. [<Nec petii injusti quicquam> ; <sed nec mihi tantum / Proficuum, pro te> , <Caesar> , <utrumque fuit> .] /

I inače, u sintaksi poslanica prevladava parataksa, a kontinuirani tijekom postiže se dometanjem po smislu bliskih rečenica uz uporabu riječi poveziča, kao što su nezavisni veznici, priloz i zamjenice. Na taj se način jedna sintagma (uglavnom se poklapajući s granicama jednog stiha), a rjeđe protežući se u drugi dio distiha, nadovezuje na sintagmu u kontinuiranom slijedu.⁹⁷

Iz iste je poslanice caru Leopoldu i nekoliko stihova sa zavisno složenim rečenicama, u nekima od kojih je konjunktiv prema *consecutio temporum*⁹⁸:

⁹⁷ Vitezovićeva izvorna interpunkcija na svoj način slijedi ovaj princip pa su dvotočke i točke-zarezi jako česti. Za detaljnije o suodnosu sintakse i metrike vidi u 4.1.5. Metrika.

⁹⁸ Bez ambicije da damo iscrpan pregled, ustvrdit ćemo samo to da su zastupljene sve vrste zavisnosloženih rečenica, što potkrepljujemo ponekim primjerom:

NAMJERNE: *Hoc tamen admono, ne me tot honoribus ornas, / Aut oneres: (d), Molestum ne fortè frequens praesentia reddat, / Submitto chartam, pauca referre, levem. (d); Zagrabiam Savo descendam flumine ad urbem: / Quò mihi per terram longius esset iter. (a)*

ZAHTJEVNE: *Atque ut sis laetus cum commensalibus, opto: (d); Attamen adscribas ubi vis venturus ut adsim, / Scilicet in propria vel domini aede tui? (d)*

1. [<Iungoque regali quaedam sunt commoda fisco> : / <Quae mihi committi perficienda peto> .] /
2. [<Perque alios retuli reperiri posse coronam> ; / <Cuius> , <dùm vivo> , <sit tibi> , <Caesar> , <amor> .] /
3. [<Ante tamen quàm abeam> , <cupio sacrae oscula dextrae / Praebere; >] [<haec detur gratia> , <quaeso> .] /

Sindetsko povezivanje unutar sintagmi

Sindetska je veza prisutna kod povezivanja sintagmi, a tako i kod povezivanja riječi unutar nje.

Sastavni veznik *et* kod nabiranja mnogo puta nalazimo ispred posljednje vezane riječi, npr.: *Fronte, oculis, vultu spirat et ore decor.* (e) Nismo zamijetili razlike u uporabi postponiranog veznika *–que* u odnosu na klasične autore: *Insignes titulos Superi tibi spemque dederunt* (d). Čest je veznik *atque*, npr. *Est spes atque animus, velle merere, tamen.* (f), a dobro je zastupljen i veznik *at*, npr. *Unde novum, at coeptum promoveatur iter.* (c) i sl.

Upitne rečenice

Nezavisna pitanja rijetka su, npr.: *Ast ea cur doceo te quae notissima longè / Sunt tibi, suntque magis culta docente Tibi?* (c).

U zavisnoupitnim rečenicama prevladava uporaba konjunktiva u zavisnoj rečenici, npr.: *Quid uerò faciam tanto jàm tempore, quaeres: / Instem propositis an tamen usque meis?* (e). Ali ima ih s indikativom, npr.: *Quod Patriae munimen adest, quo robore Thracem /*

VREMENSKE: *Iàm propè completum decurret Cynthia mensem, / Urbe quòd assiduò Vindebonense morer.* (g), *Tertius hic supra bis denos, inclyte Honori, / Cùm tibi scripsissem, fulget in orbe dies.* (f)

UZROČNE: *Hinc, quod non possum praesens depromere munus, / Littera devoti missa clientis agat.* (g), *Nunc, cum res desint, mittendae in pignus: Amicis / Cùm me molestum jàm pudet esse meis; / Te mihi conveniens fuit atque necesse precandum: / Ut labor est, curae sim quoque et ipse tuae.* (d)

DOPUSNE: *Etsi tu mutes animum, Wolfgange, paternum: / In me perstabit filii amantis amor.* (a).

POREDBENE: *Et priùs adverso decurrere sydera motu / Sperassem, quàm te posse deesse mihi.* (a), *Denique laudandus magis est, qui multa meretur, / Quàm qui multa habet et pauca meretur idem.* (e)

POSLJEDIČNE: *Nec labor est pro te quem non, Wolfgange, subirem: / Quin etiam pro te mors mihi chara foret.* (a), *Accedit, quod heri Cameralis Praesidis aede / Pleknerus de te grata locutus erat.* (g)

POGODBENE: *Si quod delictum facti, scriptive videbas: / Et dicto et facto corripiendus eram.* (a), *Si quidquam servire velis tibi, Adame, clientem, / Qui tibi se totum dedit ultrò, jube.* (a), *Tum, si etiam archivis lateat quid pluris in istis, / Quò magis exactum mittere praestat opus.* (e)

ODNOSNE: *Feci; quod cuncti fors non fecisse valeret, / Quorum nostra ferus nomina livor edit.* (e) i dr.

Također, više je slučajeva nepravilnog slaganja vremena poput : ... *idem, tamen opto, placeret.* (d) i dr.

Arcere à par finibus, oro, putat? (e). U više navrata u jednoj rečenici nalazimo uporabu i indikativa i konjunktiva unutar jedne rečenice: *Quid faciam quaeres, et quas nunc incolo partes.* (a); *Ast quid tu facias, et qua nunc sede moraris?/ Hic mihi notitiam fama nec ulla facit.* (b) i dr.

Upravni govor

U tekstu poslanica nalazi se i poneki slučaj upravnog govora, npr: *Scriptisisses; "Valeo. Tu quoque, Paule, vale."* (a), *Supplico: "Sume mei curam, Fridrice, benignam: / Urbeque me in tanta non sine egere diu."* (d).

4.1.4.3 Iz sintakse glagola

Sintaktičke konstrukcije i specifičnosti latinske sintakse glagola također nalazimo u korpusu. Među njima posebnu ćemo pozornost pridati konstrukciji akuzativa s infinitivom, jer nam je namjera ilustrirati njezinu zastupljenost u tekstu i pokazati kako se ipak ograničeno koristi. Prije toga dat ćemo nekoliko napomena o uporabi načina i vremena.

Načini i vremena

Imperativi su dobro zastupljeni zbog prethodno navedene činjenice da se Vitezović izravno obraća adresatima, ali kako ni tu nema posebnosti, reći ćemo samo to da su uporabe "krnjih" imperativa, kao što je *fac* i dr. ispravne. Zastupljeni su i futurski imperativi (*amato, esto...*). I jedne i druge najviše nalazimo u prvom (ili prva dva) i posljednjem (ili posljednja dva) distiha, dakle na početku i kraju poslanice.

Općenito su u korpusu prisutna sva vremena i načini, budući da je većina poslanica dovoljno dugačka da bi sadržavala nizove rečenica i dopuštala uporabu zavisno-složenih rečenica te u sklopu njih raznih konjunktiva. Izvan zavisno-složenih rečenica prevladava uporaba konjunktiva za izražavanje želje (npr. *Intereaque tuo serves in amore clientem, / Et felix vivas incolumisque. Vale.* (a) i brojni drugi), jer je u mnogim poslanicama Vitezović strukturirao *captatio benevolentiae* iskazujući dobre želje.

Akuzativ s infinitivom

Primjere te sintaktičke konstrukcije nalazimo uz sve kategorije glagola koje u latinskoj gramatici upravljaju akuzativom s infinitivom. Međutim, zastupljena je i uporaba istih glagola s *quod* i indikativom. Kako to nije neobično u neolatinista, uz svaku ćemo navesti samo pokoji primjer, ali i protuprimjer koji pokazuje da uz iste glagole dolaze rečenice s *quod* i indikativom i drugo:

a) uz *verba dicendi*: *Ad te venturum me cras denuntio, sperans / Esse tibi mentem, quae fuit antè. (a), Venturum dixit Te Salay esse brevi (c),*

b) uz *verba sentiendi*: *Gaudeo, cum Auspergo salvum te Principe; Mordox, / Cumque suis geminis (scribis ut) esse foris (a), Quantum quod cernas, Likenses nolle poetam, / Qui Martem cupiunt forsitan habere Ducem. (e), Fata tamen mecum sic voluisse, reor. (g), Fors exinde putas, quod sum citò ab inde reversus (e)*

- s *quod* i indikativom: *Credo quod audisti pridem de morte Berislau, / Cuius in hac Sophiae Filius urbe studet. (c)*

Glagol *spero*

Mogućnosti uporabe u kojima se na pojedini glagol ne veže akuzativ s infinitivom prikazat ćemo na glagolu *spero*. Riječ je o glagolu koji je visokofrekventan u uporabi u svim godištimama osim u (g),⁹⁹ a otprilike pola uporaba je uz akuzativ s infinitivom, npr.: *Ante diem, spero, promissum posse reverti (a), Me sortiturum à Caesare, spero, meo. (e), Sic primum mihi spero tui persistere amorem (e) i dr.*

Osim uz AcI glagol *spero* u rečenicama dolazi na sljedeće načine:

- *spero* u umetnutoj rečenici: *Forsitan nigratum tibi me, ceu spero, labore / Non reddat pietas officiosa, suo. (c i više puta u d),*

⁹⁹ Uglavnom u prvom licu jednine.

- *spero* + konjunktiv: *Quòd rudis, ob maculas, non sit descripta tabella, / Scribenti ex lecto parcere, spero, velis. (d),*

- *spero* + *quod* s konjunktivom: *Charta per Abbatem Babocensem mittitur alba, / Mutua cui contrà, spero, quod aera dabis. (d), Sed mea, spero boni tandem quòd, tristia semper, / In melius Superi vertere fata velint. (c), Altera quòd tibi sit mea tradita littera, spero (e), *Spero; cum adiuncto quod littera nostra libello / Sit nuper manibus tradita, Petre, tuis. (e)**

- *spero* + indikativ (parataksa): *Jàm lecta est oculis utraque, spero, tuis. (e), Hinc indulgebis patienti, spero (d), Gratum, Caesar, opus fuerit tibi, spero (e), Et quia amas me: quod postulo spero. (e)*

- *spero* s prijedlogom *in*: *Sed spero in Christum, qui nos à morte resolvit (c), Sed spero in Regni (cujus pars Segnia) Patres (c).*

Takve uporabe nema u klasičnom latinskom, ali ima u Vulgati (usp. Psalmi 68:4: *Laboravi clamans, raucae factae sunt fauces meae; defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum*.¹⁰⁰)

c) uz *verba affectuum*: *Hinc non mireris, me non visisse parentes (a), Laetor Posonio salvum rediisse (d)*

- ali i s *quod* + konjunktiv: *Quòd valeas, laetor (f) i sl.*

d) uz *verba voluntatis*: *Csanyevoque et reliquae tibi quos fortuna colonis / Sat dites voluit grata subesse domos, (c)*

e) uz *esse* s predikatnim imenom: *... necesse est, / In Charinthiaca continuare librum. (e)*

- ali i s *quod* i konjunktivom: *Quod me Plemić amet, nulli dubitare necesse est: (e)*

f) uz glagole *veto* i *sino* nalazimo isključivo akuzativ s infinitivom: *Hancqve verecundus mos perscripsisse vetabat (d), Aegritudo vetat, me sumere prandia tecum (d), Mens insons, aliud credere, adusque vetat. (e), mihi te saepe videre sinunt. (b), prius ... Quàm me sors, nimiùm*

¹⁰⁰ Latinska Vulgata (Clementine) na: <http://www.drbo.org/lvb/>, 13.ožujka 2013.

tarda, redire sinet. (d), pacem semper egere sinat (e), Ne mea mors, te in me, non sinat; esse pium. (g) i dr.

4.1.4.4. Zaključno o sintaksi

U sintaksi poslanica prisutne su i hipotaksa i parataksa. Nema dužih hipotaktičnih perioda, a izražena je tendencija da se parataksične rečenice nadovezuju jedna na drugu uporabom nezavisnih veznika, zamjenica i priloga. Hipotaksa je obično prisutna u zavisno složenih rečenica kao u klasičnom latinskom pa su "iznutra vezane" konjunktivom prema *consecutio temporum*. U tom smislu prisutno je više sintaktičkih propusta. U sintaksi imenica nema velikih odstupanja od prakse klasičnih autora, što vrijedi i za sintaksu glagola, osim kod konstrukcije akuzativa s infinitivom, koji je u više navrata zamijenjen sa *quod* i indikativom. Kod glagola *spero* prisutna je rekcija kakvu ne nalazimo kod klasika (*spero in*), što je jedno od obilježja kršćanskog latiniteta.

Važno je obilježje sintakse poslanica da se granice sintaktičkih dijelova uglavnom poklapaju s granicama stiha, što je jedan od uzroka ograničenja hipotakse u lirici.

4.1.5. Metrika

Ovaj odjeljak ima trostruku svrhu: izložiti koje su metričke strukture zastupljene u korpusu Vitezovićevih poslanica, pokazati u kakvom su suodnosu razne jezične razine s metričkim okvirom te ukazati na Vitezovićeve greške u slaganju metra. U posljednja dva segmenta uspoređujemo svoja opažanja s detaljnom analizom Vitezovićeve versifikacije za koju imamo zahvaliti Branimiru Glavičiću.

4.1.5.1. Vrste stiha u poslanicama

U epistolarnom korpusu prevladava elegijski distih: gotovo sve poslanice (i pokoji uvršteni epigram) napisane su tim metrom, a samo je njih nekoliko u heksametru (d1 i d4). Među Vitezovićevim poslanicama je i jedna hrvatska (c17), sročena u dvostruko rimovanom dvanaesteru.

4.1.5.2. Suodnos jezika i metra

Branimir Glavičić je na temelju analize gotovo dvije tisuće stihova iz *Plorantis Croatiae saecula duo* i *Anagrammata*¹⁰¹ pokazao da je "Vitezovićeve versifikacije, barem u svom metričkom dijelu, uvelike odraz, i u osnovi i u pojedinostima, prakse rimskih klasičnih pjesnika, napose njegovih glavnih uzora Vergilija i Ovidija." Vitezovićeve heksametar Glavičić je definirao kao heksametar vergilijevsko-ovidijevskog tipa.

"[...] u njegovoj [je] strukturi jasno zamjetljiva intencija našeg pjesnika: učiniti ga što glađim izbjegavajući svaki teži i neobičniji konflikt sintakse i metra na svim ritmički osjetljivim mjestima." (GLAVIČIĆ 2001: 142).

U svrhu "glatkoće" stiha Vitezović se ponekad služio pjesničkom slobodom i prilagođavao neke aspekte jezika kako bi ga "ugurao" u metrički kalup. Ne mislimo da je takav postupak nešto strano i neobično u neolatinista¹⁰², ali vrijedi spomenuti u čemu se sastojče autorove prilagodbe.

Fonologija

Na glasovnom planu najčešće su pojave kraćenje dugih i duljenje kratkih samoglasnika te sinkopiranje, a rjeđe dodavanje samoglasnika. Neke od tih intervencija imaju pokriće u metrici klasičnih autora, a neke su autorova *licentia poetica*. Donosimo pokoji primjer:

a) Dodavanje sloga

Slog se ponajviše "dodaje" uporabom različitih varijanti onima, poput *Nunc ego Najstadio vicinas incolo terras* (a24,11), uz *Intravi caeca nocte Neostadium*. (a3,2) i brojnih drugih.¹⁰³

¹⁰¹ *Plorantis Croatiae* I 1-500, II 1-500; *Anagrammata* I [1]-600, II 1-140.

¹⁰² Što se lijepo vidi i iz primjera versifikacije hrvatskih latinista koje je analizirao Glavičić (GLAVIČIĆ 2001: *passim*).

¹⁰³ Primjer riječi koja sadržava inačicu sa slogom više mogao bi biti *virago* (uz *virgo*). Međutim, u distihu *Hanc tibi mittit Eques, generosa Virago, salutem: / Quam solito mallet posse tulisse modo*. (b1,1-2) jednako tako moglo je stajati *virgo generosa* i stih bi bio ispravan. Stoga je očigledno riječ o stilskoj varijanti.

b) Duljenje kratkog sloga

U zamjenice *mihi* je kratak prvi slog postao dug: *Fors mihi causas non penetrare licet.* (e70,6).

U stihu *Atque ego falsa suspicione leuer:* (e7,22) *o* u *ego* je dugo. Kod klasičnih pjesnika oba su kratka, a kod poklasičnih *o* može biti dugo.¹⁰⁴ U stihu *Hunc et ego verum puto cum sapiente thesaurum,* (c6,17) Vitezović je ponovno produljio *o*, kao i u *Sed quòd ego nullas jàm longo tempore misi,* (a26,3), i drugdje *passim*.

c) Kraćenje dugog sloga

U riječi *vale* u stihu *Attamen ante tibi vale sum dicturus: ab axe,* (d93,11) pokraćen je dugi slog.

d) Uklanjanje sloga

U riječi *Maxmiliane* samoglasnik je sinkopiran za potrebe metra: *Praesidium Vatum, Maxmiliane, vides.* (g11,8); *In Februoque aliam scripsi clausique tabellam,* (c8,51). Izbacivanje samoglasnika da bi se riječ uklopila u metričku strukturu najprisutnije je u onimiji. Imena iz vernakulara slogovnom strukturom razlikuju se od latinskog jezika i zato su ponekad teže uklopiva u stih.

U više navrata onimi se prilagođavaju metru, npr. uz *Segnia* u *At postquam Hungaricas me Segnia misit ad oras,* (c11,9), nekoliko stihova dalje dolazi *Segna: Cum mea praesenti Te mihi Segna dabit.* (c11,16). Isto tako, osobno ime *Fridericus* dobiva ili gubi samoglasnik *e*: *Nam quod ad hos canos vixi, Friderice, capillos,* (d5,23), uz *His ego cognoscens, non te, Fridrice, teneri:* (d27,71) i sl.

Tretman vernakularnih riječi

Odnos prema riječima iz pučkoga govora dobro se vidi na primjeru stiha *Cùm fuerint semper "družina lyublyena" vocati,* (c15,13) u koji su uvrštene dvije hrvatske riječi. Naime,

¹⁰⁴ U rječniku Lewisa i Shorta za *ego* piše: "ō always in poets of the best age, as Cat., Verg., Hor., etc.; ō ante-class. and post-Aug., as Juv.17,357; Aus. Epigr. 54, 6, v. Corss. Ausspr. 2, 483". (LEWIS AND SHORT 1891 : 633).

ako je naglasak u Vitezovićevo vrijeme bio *družina ljubljēnā*,¹⁰⁵ one se u heksametar uklapaju mjestom naglasaka, ali ne i kvantitetom, a stih će imati ovakav raspored stopa: *Cūm fue/rint sem/per "dru/žina lyu/blyena" vo/cati*.

Glavičić se osvrnuo na Vitezovićevo nastojanje da znatan broj nelatinskih, hrvatskih i turskih imena koja se nalaze u analiziranom spjevu *Plorantis Croatiae saecula duo* prilagodi kvantitativnoj metrici. Pritom si je pjesnik dopuštao razne slobode, kao što je neduljenje vokala i kad je iza njega dva ili više suglasnika (Glavičićevi primjeri su *Kamengrad* i *Berislavi*).

U poslasticama su brojni primjeri nekršenja metričkih pravila na taj način, npr. *Jambrekovich parochus Vidoviczj mortuus, alter / In Vocsha Parochus dicitur esse Zidich. (c), Hoc Genitor, Waldstejne, tuus clarebat honore: (g3,27)* i brojni drugi u kojima poštuje duljine i kratkoće. Međutim, u stihu *Te Pucz et Rector per me resalutat uterque, / Sic etiam Vernich, sic Beri-slava tuus. (c24,28-29)* i ispred *sl* kratko, ali to je *muta cum liquida* pa bi moglo biti i dugo i kratko.¹⁰⁶

e) Siniceza i elizija

U grafiji je ponekad iskazana siniceza: *Persuasit latio scribere dīnde metro. (a21,28), Si dēst corde calor, dēst quoquē mente valor. (g50,8)* i sl. Elizija mjestimično ima mnogo (kao npr. u *Percipe nascentem nova directori(a) in annum, / Divin(um) officium quae recitare docent. / His ampl(ae) ecclesiae pius alleviato ministros, / Aucta sanctorum laud(e) et honore Dei. (f1,1-4)* i sl.), a ponekad je uspio više stihova zaredom sastaviti bez ijedne, npr. *Percipe dilecti quondam, dilecte sodalis, / Non tibi non nota carmina scripta manu. / Haec tibi transmittit Paulus, cognomine Ritter, / Cum nequeat tecum verba diserta loqui. / Inter Japideas vivo procul abditus Alpes: / Saepè et saepè memor Zagradiensis agri. (b2,1-6).*

Morfologija

Metrička ograničenja na nekim su mjestima utjecala na odabir oblika. Evo među njima nekih koja se najprije zapažaju:

¹⁰⁵ Mogući naglasni likovi riječi *družina* su: *družīnā*, *družīna* i *družīna* i u sva je tri slučaja *u* kratko. Riječ *ljubljenā* može imati likove: *ljūbljenā*, *ljūbljēnā* i *ljubljenā*, s dugim *u* samo u prvoj mogućnosti te možda, ali malo vjerojatno, i u drugoj, dok je *e* kratko. Da bi se te dvije riječi uklopile u stih, najviše odgovara kombinacija *družīna ljubljēnā*. (O naglasku hrvatskih riječi doznali smo ljubaznošću akcentologa dr.sc. Davida Mandića).

¹⁰⁶ Valja uzeti u obzir i činjenicu da u latinskom nema skupine *sl*.

- ablativ na *-e* kod pridjeva treće deklinacije: uporaba ablativnog nastavka iz konsonantskih osnova na *-e* umjesto *-i* motivirana je time što je Vitezoviću za metar bio potreban kratak slog, a ablativno *-i* iz i-osnova treće deklinacije je dugo. To se vidi u primjeru: *Post tres namque dies ex Najburgense reversus / Claustro, rem famulus sat variando refert*, (d130, 3-4)

- perfekti s ispadanjem *-v-*: *Ut non mundanis solum imperitasse licebat*, (e23,11)

- 3. pl. perfekta na *-ere*: *Quotque etiam, duros, qui sustinuere labores*, (g4,35)

- uporaba vokativa nesklonjivih riječi ili nesklonjivi oblici imena koja se inače dekliniraju, npr.: *Mitto rudem famulum, per quem mandata Patroni, / Chare Cerer, specto percipienda tui*. (d30, 1-2) uz *Quòd tibi tanta frequens Ritter fastidia causet, / Nil meritis de te, chare Cerere, boni*; (d31, 1-2) ili npr. *Ad D. Günther* (d65 u naslovu), *Inclusam Domino praebe, Günthere tabellam* (d65,1). Metrikom je mahom motivirano i naizmjenično služenje imenima iz vernakulara i njihovih latiniziranih inačica.

Sintaksa

S obzirom na važnost metričkih ograničenja, o suodnosu sintakse i metrike već smo govorili u odjeljku o sintaksi.¹⁰⁷

Ovdje ćemo promotriti još jedno istaknuto mjesto unutar heksametra, a to je središnja cezura pentemimera. Prema Glavičićevoj analizi, u *Plorantis Croatiae saecula duo* i *Anagrammata* "Vitezović u principu ne dovodi u raskorak sintaksu i metar, nego na tome mjestu nalazimo sintaktičku granicu koja je negdje jače negdje slabije obilježena, ako već ne kakvom interpunkcijom, a ono bilo prirodnim bilo artificijelnim redom rečeničnih dijelova" (GLAVIČIĆ 2001 : 136).

Isto vrijedi i za poslanice, za što donosimo nekoliko primjera:

Saepè tamen meditor, / modicis quod viribus aptum (a24,23)

Festine hanc scribo, / dextra patiente, tabellam (a3,13)

Effice, quod posco; / veterique faveto clienti: (g35,45)

Percepi tarda / nuper sub nocte tabellam. (c7,1-2)

Quae primò ad Paschae / divini festa patebit, (e8,49)

Attamen in nullo / respondet adusque petito: (g35,37)

¹⁰⁷ Vidi prethodni odjeljak 4.1.4. Sintaksa.

Vergo Neostadium, / vitans juga dura Labaci: (a2,2)

Quapropter, quia / prima duo te teste petebam: (g35,39)

Altera quae causa est, / licitè non autumo Vates; (e8,53)

Mitte tamen pro me / famulum simul atque caballum: (a3,11)

i sl. Kao primjer sintaktički lijepo iskorištene trohejske cezure navodimo: *Purus amor, /Wolfgange, / tuo me junxit amori, (a1,19), Da; liceat, / vulgata / typis / offerre Monarchae (e7,23).*

Glavičić upravo takvom tretmanu dominantne središnje cezure pripisuje činjenicu da "Vitezovićev heksametar ne djeluje napregnuto". Ne preostaje nam ništa drugo nego u potpunosti se s njim složiti.

4.1.5.3. Greške

Glavičić je spomenutom analizom stihova iz *Plorantis Croatiae* i *Anagrammata* došao do sljedećeg zaključka:

Vitezovićovo je poznavanje klasične prozodije solidno, mada nije besprijekorno. Ima u njega nezanemarljiv broj odstupanja od klasičkoga uzusa različite vrste: i notornih pogrešaka, i samovoljnosti, i neklasičkih opcija. (GLAVIČIĆ 2001: 133)

Pogreškama se bez sumnje može smatrati to što je u više navrata Vitezović izostavio po stopu, npr. u stihu *Quod placuit scripti licet ante genus. (d16,22)* između *scripti* i *licet* nedostaje jedna stopa. U heksametru *Hoc te facturum magè spero; quòd ipse (d58,3)* trebala bi se dodati jedna stopa iza pentemimere ili, primjerice, trohej iza *spero* da bi bio ispravan. U stihu *Sive alium de non speres forsitan usum; (e11,49)* da bi heksametar funkcionirao kod *de* nedostaje mu jedan dugi slog ili dva kratka. U *Cùm sit nullus ob, pariter cùm plurima possit (c19,17)* iza *ob* nedostaje jedan dugi slog, u *At & eam sors dura negavit opem. (d139,16)* manjkav je prvi dio stiha, u *Vota Deus faustet pia; Tuque inclyte Praesul, (d150,15)* nedostaje dugi slog iza *pia* i sl. Razlog takvim ispuštanjima slogova vjerojatno je propust pri prepisivanju vlastitih stihova.

Suvišan slog prisutan je u heksametu *Exemplare aliud mittas ut Caesaris ad aulam* (d144,9), gdje je od viška veznik *ut*. Da bi se dobio pravilan metar uz to bi trebalo promijeniti redosljed riječi u *ad caesaris aulam* (jer bi samim izbacivanjem *ut* ispalo da je *a* u *Caesaris* dugo).

Neki su stihovi također metrički neispravni, poput heksametara *Venerandus mensis complendo proximus anno est*, (d124,15) ili *Cuj matura aetas multos sustinet annos*: (g45,37).

Primjera ima još, ali ih nećemo nabrajati vjerujući da i dosad navedeni osnažuju Glavičičevu tvrdnju da je prozodija "u Vitezovića najvećim dijelom klasička, ali su tu odstupanja u pravcu poklasičkih i srednjovjekovnih opcija, uz dodatne neosporne pogreške, već brojnija i krupnija. Pa ipak, uzimajući zajedno sve što je relevantno za opću ocjenu, možemo sa sigurnošću ustvrditi da je Vitezovićeve heksametar jedan od sasvim solidnih u cjelokupnoj novolatinskoj versifikaciji Hrvata." (GLAVIČIĆ 2001: 142)

4.1.5.4. Zaključno o prozodiji

U zastupljenim segmentima metrička slika poslanica poklapa se sa stanjem u *Plorantis Croatiae* i *Anagrammata*, koje je detaljnom analizom uspostavio Branimir Glavičić.

U latinskim poslanicama Vitezović se ponajprije predstavio kao pjesnik elegijskog distiha, a tek rijetko samo heksametra. Njegovi su stihovi glatki i ritmični, što je postizao uklapanjem riječi na pogodna mjesta u metru i preklapanjem sintaktičkih i smislenih granica sa cezurama i dijerezama. Da bi zadržao "glatkoću" stiha nije se libio povremeno zahvatiti u kvantitetu slogova, koristeći se i praksama prethodnika i pjesničkom slobodom. Ima i grešaka, koje prema našem sudu nisu osobito česte, a vjerujemo da bi neke i ispravio da je stigao dovršiti rad na priređivanju zbirki.

4.2. Stil

U prethodnom odjeljku izložili smo koja jezična svojstva karakteriziraju Vitezovićev latinitet. Već se time stječe dojam o nekim aspektima njegova stila, budući da je uporaba jezika nužno vezana uz stilski dojam. U odjeljku koji slijedi žarište interesa premještamo na elemente na razini gradnje teksta, te ćemo ih predstaviti prema sljedećem redosljedu: naslovi poslanica, raspored građe u tekstu, topika i *ornatus*.

4.2.1. Naslovi poslanica

Već je rečeno da je poslanice u godištima a, b te d, e i f Vitezović poslagao u zbirke kronološkim redosljedom, a da one u godištima c i g pokazuju manje priređivačkog truda, pa su neke među njima samo dometnuti listovi.¹⁰⁸ Taj se stupanj priređenosti mjestimično odražava u naslovima (u nešto poslanica u godištu c) na način da su kod nekih manje priređenih poslanica naslovi duži, kao u primjeru: *Groso. Dno. Francisco Ivannovich de Schitaro, Sac. Caes. Rqúe. Mttis. Croaticarum Compagniarum Regini.: Ceryani primario et Praesidij Pokupski Capitaneo etc. Paulus Ritter S. P.* ili npr. *Excellentissimo ac Illustrissimo Domino, Domino Comiti Nicolao Erdeödy de Monyorokerek, Montis Claudii et Comitatus Varasdiensis perpetuo Comiti; Inclytorum Regnorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae Proregi, Confiniorum Colapianorum Supremo Capitaneo, ac Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario Camerario etc. etc.* i sl. Dugački su i naslovi u poslanicama koje je Vitezović primio i smjestio unutar zbirke, npr. *Spectabili ac Magnifico Do. Paulo Libero Baroni Ritter, Equiti Aurato, Inclyti Cttus. Segnien. Vice-Comiti* i dr. koje je vjerojatno prepisao onako kako ih je dobio.

Osim spomenutih dužih, u velikoj mjeri prevladavaju kraći naslovi, dužine jednog ili dva retka.¹⁰⁹ Vrlo je moguće da ih je Vitezović skratio za potrebe zbirke, kako ne bi cjelinu nepotrebno opterećivao suvišnim redcima. Većina naslova stoga sadržava ime i temeljne titule primatelja, a u slučajevima gdje su dvije poslanice zaredom upućene istoj osobi naslov potonje je *Ad Eundem*.¹¹⁰

¹⁰⁸ Neke od njih ispisane su brzom rukom i s mnogim ispravcima, što navodi na zaključak da je riječ o prvim varijantama rukopisa koje bi prepisao u čistopis te poslao primatelju. O tome više u poglavlju 3. Opis i povijest rukopisa.

¹⁰⁹ Detaljan pregled izvornih naslova dostupan je u Prilogu 2.

¹¹⁰ Takvi naslovi važna su potvrda da je autor poslanice doista uklapao u zbirku te tako uklanjao nepotrebnu redundanciju.

Promotrimo li njihovu jezičnu strukturu, na temelju usporedbe naslova Vitezovićevih poslanica vidljivo je da prevladava formula adresiranja s prijedlogom *ad* kao prvim članom, iza kojega ponajčešće slijedi kratica *D.* za *Dominum* te osobno ime i(li) titula naslovljenika (npr. *Ad D. Baltas. Patacich, Ad D. Ferd. Comitem ab Herberstein*). Varijante te naslovne formule uključuju primjerice, slučajeve gdje iza titule slijedi prezime (*Ad Baronem Ochsenstein, Ad D. Abbatem Černkovitium*) ili atribut (*Ad D. Ep(isco)pum Zagrabensem*). Temeljna formula u mnogim je naslovima proširena složenim atributom ili apozicijom dometnutima nakon imena, i taj dio označava funkciju ili funkcije adresata (kao u npr. *Ad D. Balthasarem Patačić, Cancell(ari)ae Aul(ic)ae Ungar. Consiliarium* i sl.). Tako su i najsloženije formule proširici temeljne kod kojih se broj članova povećava udesno, poput: *Ad D. Ferdinandum Comitem ab Herberstein, Equitem et Commendat. Meliten. Consilii Bellici Graecensis V. Praesidem* i sl.

Manji dio naslova nema osobnog imena, nego je adresat izražen složenom apozicijom, koja označava funkciju adresata, npr. *Ad D. Supr. Aulae Austr. Cancellarium*.

Kako je napomenuto, kad se poslanicu za poslanicom ponavlja adresat, autor rabi prijedložni izraz *ad eundem*, katkad također zdesna proširen složenom apozicijom (*Ad eundem D. Cancellarium*). Jedna poslanica u naslovu sadržava opis svrhe *Ad Eundem super dedicatione Stemmato-graphiae Illyricanae* (d).

Kroz godišta rijetko nalazimo epistule naslovljene dativskom formulom, pri čemu formulu čini ime adresata, kao u primjeru: *Leopoldo Magno, p[ro] Caesar[um]* (e22). Izuzetak su poslanice iz godišta 1682.-1684. (c), kod kojih u velikoj mjeri prevladavaju dativske formule, npr. *Gener. Dno. Franco Spolarich, Tricesimae Nedelicensis Supremo Contrascr[ipt]ae Paulus Ritter S. P. D.* Dativska formula u skladu je sa srednjovjekovnim uputama iz *ars dictaminis*, pa su u njoj ime i titule primatelja na prvom mjestu, a ime pošiljatelja na posljednjem.¹¹¹

Iz godišta c jedine poslanice koje nemaju dativsku formulu nego prijedložni izraz s akuzativom su one koje sadržavaju zamjenicu ili epitet, npr. *Ad Eundem, Ad Excellmum*. ili pseudonim (*Ad Benignam, Ad Amicum Natalizantem*) ili su pak naslovljene na predmete (*Ad mappam..., Ad Effigiem*). Samo dvije od onih koje su namijenjene imenovanim osobama također započinju formulom s *Ad* + akuzativ (*Ad D. Com. Adamum à Zrinio*). Jedan epigram

¹¹¹ Usp. STEPANIĆ 2003: 64, bilješka 13. Govoreći o Marulićevim epistolarnim posvetama Stepanić kaže da u tog autora "[...] u pismima statusno nadređenim osobama [...] u skladu sa srednjovjekovnim običajem iz *ars dictaminis*, umijeća sastavljanja službenih pisama, na prvo mjesto dolazi ime adresata i njegove titule, a tek potom ime pošiljatelja". U Vitezovićevim poslanicama nema razlike u odabiru formule ovisno o njegovom odnosu prema prijatelju.

iz te zbirke u naslovu sadrži vremensku odrednicu, a jedna poslanica vremensku i mjesnu te uz to ime primatelja u dativu (*7bris 1684. in Castris Camr. Barisa Adamo Zrinio*).

Valja ukazati na to da u Vitezovićevim poslanicama nema razlike u odabiru formule ovisno o njegovom statusu i odnosu prema adresatu.

U poslanica koje je primio i odlučio uvrstiti u zbirke kao naslovi prevladavaju mahom dativske (npr. *Perillustri, Magnifico, ac Clarissimo D(omi)no Paulo Ritter Equiti S. R. Imperij. Ioannes Ferdinandus Comes ab Herberstein S. P. D.*) i vokativne formule (*Spectabilis ac Magnifice Dne. Fr. & Amice Sincerissime, Perillustris ac Generose Dne. Dne. Amice Observandissime Josephus Comes Rabatta*). Primljenih je poslanica najviše u godištu 1710.-1712. (g), a sudeći prema nekima koje su samo umetnute u zbirke, riječ je o izvornim intitulacijama pošiljatelja.

Vidimo dakle da nijedna poslanica, ni Vitezovićeva ni od onih koje je primio, nema pozdravnu formulu kakvu su preporučivali humanistički priručnici (npr. Erazmov *Opus de conscribendis epistolis*), prema kojima na prvom mjestu stoji vlastito ime, a na drugom primateljevo.¹¹² Dok u ostalim godištima prevladavaju prijedložni izrazi s *ad.*, dativske formule (uglavnom s više članova) najčešće su u poslanicama iz 1682. – 1684., koje je autor najmanje uređivao. Vlastito ime pošiljatelja Pavla Rittersa Vitezovića eksplicirano je samo u dativskim formulama. Zbog toga pretpostavljamo da su to bile stvarne adrese za slanje, neprerađene za zbirku.

4.2.2. Otvaranja i zatvaranja poslanica

U nastavku ukratko predstavljamo načine na koje je Vitezović oblikovao početke i završetke poslanica, odnosno koje je misaone formulacije koristio kao prikladne da se njima tekst započne ili privede kraju. Bitna je osobitost da je Vitezović vješto varirao iste formulacije te je, unatoč sadržajnoj sličnosti početaka i završetaka (osim dakako standardnog *vale* na kraju), nemoguće pronaći dva identična. To je jedan od elemenata u kojima se očituje pjesnikova vještina, a da bismo tu tvrdnju potkrijepili, donosimo i nešto više primjera.

¹¹² Usp. npr. jednu Marulićevu pozdravnu frazu iz posvetne poslanice *Augustino Mulae, inter Venetos senatores primario viro, Marcus Marulus s.p.d.* (STEPANIĆ 2003: 64, bilj. 13). Pretpostavljamo da su razlog odmakom od *ars epistolandi* u Vitezovićevo vrijeme slabljenje humanističkih uzora te živa epistolografška praksa u kontekstu feudalne komunikacije.

Otvaranje poslanica

Tekst poslanice koji slijedi nakon naslova rijetko kad sadrži eksplicitan pozdrav. U cjelokupnom korpusu samo su četiri takva primjera (parafraze antičke pozdravne formule): *Laeta salutatum te, mi Wolfgange, patronum / Nuntia facta tui, littera vatis amat.* (a1); *Inclyta Despotum, frater dilecte, propago: / Salve sis; vitam si modò ducis adhuc.* (b8); *Te Ritter, semper tuus, Ochsensteine, salutat,* (d7); *Si meliùs valeas, Oswal, charissime, laetor: / Meque, modò aegrotum, visere (quaeso) velis.* (d10).

Ostale započinju tako da se odmah prelazi na sukus teme, tj. razlog pisanja (nešto manje od polovice, uglavnom kraće poslanice, kao što su pozivi na ručak i sl.) ili pak "podsjećanjem" na događaj koji veže adresanta i adresata, poput posljednje primljene ili posljednje poslane stihovane poslanice ili pisma. U potonjem slučaju riječ je dakle o svojevrsnom referiranju na "epistolarni događaj", tj. autor otvara poslanicu izravno spominjući ili aludirajući na nekog od sudionika epistolarne interakcije, bilo da je riječ o njemu kao pošiljaocu bilo o primatelju, ili pak poslanici ili njezinu donositelju.¹¹³ Takav uvodni dio često zaprema jedan do dva početna distiha, rijetko više od toga.

Zatvaranje poslanica

Na samome koncu Vitezovićevih poslanica uobičajeno stoji jednostavno *vale*, pozdrav koji u svim primjerima zauzima klauzulu zadnjeg pentametra, najčešće nakon izraza kojima se pjesnik preporučuje. Taj je pozdrav uglavnom izdvojen u samostalnu rečenicu, npr: *Sentio abinde malè; scribere cesso. Vale.* (d1); *Tu quoque me nunquam desine amare. Vale.* (f13) i dr. Na takav način završavaju sve poslanice iz 1676. – 1677. (sve u godištu (a) i sve koje su dovršene u (b)), i većina iz ostalih godišta.

U nešto poslanica *vale* je i sintaktički povezano s ostatkom stiha, npr.: *Interea felix incolumisque vale.* (c13), *Articulis Hunnae conjuncta hìc Acta Diaetae, / Accipe grato animo: terque quaterque vale.* (c20), *Ergò brevi multas versu, Martine, salutant / Accipe congestas, atque jocando vale.* (c23); *Tu quoque Ferpatacum scriptoris parte salutes, Cum*

¹¹³ U tom smislu autor se referira na poslanicu kao čin ili sredstvo pozdravljanja, zamjenu za posjet, spominje svoju ili primateljevu prethodnu poslanicu ili izostanak korespondencije. Isto tako moguće je započinjanje autoreferentnom tvrdnjom kojom upozorava primatelja da prima epistulu nepoznatog mu autora ili izjavljuje da piše kako ne bi dodijavao. Ponekad započinje općim mjestom brige za primateljevo zdravlje ili primatelja generalno ili "potaknut" vijestima o primatelju ili se raspitujući o njemu. Detaljniji prikaz nalazi se u odjeljku 4.2.4. Topika i stilski ukrasi pod natuknicom 4.2.4.1. Misaona topika, budući da spomenuta opća mjesta nalazimo i drugdje u tijelu poslanica, a ne samo na počecima.

quo, sinceris cum reliquisque vale. (c24); [...] atque, meus nunquam desiste patronum / Te dici semper posse: jubensque vale. (c26); Caetera fasciculo, quà vis, converte soluto, / Cumque tuis felix, incolumisque, vale. (c27); Aeger ego ad praesens aliena scribere dextra / Debeo. Tu felix, salvus, Amice, vale. (d48); Interea antè abitum, quem postcras spero futurum, / Dicturus veniam, chare Cehrere, vale. (d68); Transmittam pretium, quod poscet bibliopegus; / Servabisque duos sed tibi, Amice, vale. (e70); Fortè Varasdinum veniam, ratione Diaetae: / Plura locuturus tunc tibi. Amice, vale. (e84); Haec ego vota Diis pro te, Rex maxime, fundo: / Dijs ad fata bonis prosperiora vale. (e94); Tu tamen hoc, Emerice, tui munusculum amici / Charum habiture, diu vive, vige, atque vale. (g56).

U manjem dijelu poslanica ta je oproštajna formula manje ili više proširena pa se može protegnuti i na čitav posljednji ili na nekoliko zadnjih stihova, npr.: *Venturum certò speres me lite peracta, / Interea felix, chare Marine, vale. (e10); Nil novitatis adest, quod ab hinc tibi scribere possem, / Sed voveo: felix incolumisque vale. (e27); Accipe grata animum, Praesul, pietate fidelem, / Sospes et optata prosperitate vale. (f1); Interea tibi me devotum semper amato, / Et rebus faustis ad tua vota vale. (f10); Illa igitur felix aeterna in pace quiescat, / Tuque diu felix ad bona fata vale. (f18); Tuque vices fautoris agas, Cameraeque, clientem / Effice me; et felix ad tua vota vale. (f20); Coelique ac Mundi Forte beande vale. (g6); Dilectos, fratres, agnos, oro, saluta: / Cumque ipsis felix incolumisque Vale. (g24); Et xenium, quanquàm nimiùm levidense, quod offert, / Accipe laeto animo, terque quaterque vale. (g55).* Uz to, može uz pjesnikov uključivati i pozdrave drugih osoba (što najviše nalazimo u epistolama iz 1682. – 1684. (c)): *Adjunxit nostris, ut te veneretur amicè, / Cum multis proprias Znika salute notas. (c8); Ast quoties ad Te Rectoris epistola scripta est, / Parte mea, petii, qui tibi scribat: "Ave!". / Hoc quoque praesenti pono pro fine tabellae. (c14).*

Kako je izostanak pozdravne formule relativno rijedak, navodimo sve primjere iz korpusa (njih ukupno devet): *At, ne paeniteat nostrum te egisse patronum, / Efficiam studii sedulitate mei. / In quo spero tuum mihi, praestolorque favorem, / Omnia subjectus gratiae in aeva tuae. (c18); Utque tibi toto laudabile nomen in Orbe / Excolat, atque illud suadeat illa coli. / Quod cùm devoto fieri mihi pectore spero, / Ocius auxilijs praestolor idque tuis. (c19); Cum quibus effictum celebris sortire trophoei: / Quo Patrium exhilares, dux generose, solum. (c29); Dij te perpetuo servent, velut opto, decori. (d4); Da veniam metroque rudi, incultoque Poëtae, / Meque (precor) causa vel pietatis ama. (d5); Non aliud cupio, quàm quod res Illyricanas / Tangit: Crovatas Dalmaticasve vocet. (d28); Tu tamen, ùt pius es, sis Carole Magne, benignus: / Da veniam, et fatis corrige nostra tuis. (d106); Dijqué tibi tribuant,*

quantum deposcis ab illis: / Tu verò in charis vota clientis habe. (g12); *Meque pij Patris adinstar ama.* (f9). Iz primjera je razvidno da, u slučaju da nema pozdravne formule, poslanica završava iskazima privrženosti i naklonosti te dobrim željama, a autor se preporučuje i moli naklonost adresata.¹¹⁴

Pred pozdravom, kako se vidi u primjerima, u poslanicama se često nalaze izrazi kojima se autor preporučuje i traži afekte primatelja, a isto tako i izrazi kojima primateljima želi sreću, dobro zdravlje i slično, npr.: *Iamque in praesenti non plus tibi scribo tabella: / Quàm propè cernendum dilige me, atque vale.* (c32); *Tuque inter fidos posthac, Gotharde, clientes / Devotum Vatem me numera, atque vale.* (d3); *Ut tamen ùt sors vult; sat erit: pietate paterna / Tu veterem servum serva et amando vale* (d17); *Cum quo me famulum, Comes ô Francisce, novellum / Dillige: ad illius nostrarque vota vale.* (d20); *Tu tamen hocce mei signum servabis, amoris, / Spero, lubens: et me semper amando vale.* (d22); *Collegas, charosque tuos Eques ultrò salutat: / Cum quibus (optat) eum semper ama, atque vale.* (e14); *Dij te conservent ad prospera vota tuorum, / Tuque Equitem semper dilige (quaeso). Vale.* (e45) i sl. Takvim je izrazima bez sumnje cilj da izazovu adresatovu blagonaklonost, ali su i žanrovska konvencija.¹¹⁵ S obzirom na namjenu poslanice diskurs koji sadrži dobre želje može se kod Vitezovića produžiti i na desetak stihova i više (npr. u čestitki, pogotovo primatelju višeg statusa¹¹⁶) i osim na kraju poslanice može stajati na različitim drugim mjestima.

Mali broj poslanica pred kraj ima i "opravdanje" zašto se prekida pisanje¹¹⁷: jedno od uobičajenijih je da je isteklo vrijeme za pisanje¹¹⁸: *Nec jam plura sinit tempus conscribere verba, / Haec ad convivas me vocat hora. Vale.* (a26), *Nec tempus pro nunc indulget plura notandi, / Sed vice post habita plura legenda dabo.* (c3). Ovomu je sličan topos krivnje prenosio pisma za nedostatak vremena za pisanje: *Scribere plura negat jam posse tabellio; [...]* (e46); kojemu se pridružuje i topos bolesti: *Festine hanc scribo, dextra patiente, tabellam: / Atque alias properat cursor abire. Vale.* (a3).

Topička je i tvrdnja da "nema novosti koje bi pisao": *In reliquo, cùm nil habeam novitatis, amori / Me commendo tuo, chare Patrone. Vale.* (c21); *Nil novitatis adest, quod ab*

¹¹⁴ Vjerojatno je da neke od ovih poslanica nisu dovršene i da je to razlog izostanku pozdravne formule.

¹¹⁵ Vidi odjeljak 2.2.3. Žanrovska određenja – poslanica u stihu.

¹¹⁶ Usp. npr. epistulu e1 i sl.

¹¹⁷ Takvih je "opravdanja" malo pa prenosimo sve primjere, ponovno da bismo ukazali na Vitezovićeve vještine u iskazivanju iste misli na različite načine. U godištima b i f nema nijedne poslanice s topikom završetka.

¹¹⁸ Na vrijeme je autor dvaput svalio krivicu za nedostatke poslanice: *Parcito sic maculis vitatae quaeso tabellae / Est citò et infirma nam quia scripta manu.* (c10); *Parce tot insertis scriptam mississe tabellam / Sunt Vati in castris otia nulla tuo.* (c41).

hinc tibi scribere possem, / Sed voveo: felix incolumisque vale. (e27); Non aliud pro nunc scribendum occasio dictat, / Subscribo, solitum claudere scripta. Vale. (a23), Nil reliqui occurrit scribendi munere dignum; / Finio. Tuque omni sis memor, opto. Vale. (e72); Interea si quid, Baro mi, novitatis haberes, / Idque mihi notum reddere, quaeso, velis. /Hic ego nil habeo, dignè quod scribere possem. / Finio; commendans me te tibi ritè. Vale. (a22).

Dvije epistule je završio "da ne bi dosađivao žalopojkama": *Sed tibi ne gravior sim tot, Fridrice, querelis, /Finio; cultorem tu, rogo, amato. Vale. (e8); Sed ne scripta suis mea sint graviora querelis; (d151)*. Nekoliko ih je okončao jednostavnom tvrdnjom da je poslanici kraj ili da prestaje pisati ili pak da se poslanica bliži koncu: *Interea, salvum cupiens te visere: maestus / Paucula praelonge finio scripta. Vale. (d139); Ergo patrocínio sperans meliora potente, / Lamentis finem pono proinde. Vale. (g18); Iamque in praesenti non plus tibi scribo tabella: / Quàm propè cernendum dilige me, atque vale. (c32); Frangitur ex proprio laus quae venit ore; loquentur / Pars alij: nec pro nunc ego plura loquar. (c41); Sentio abinde malè; scribere cesso. Vale. (d1); Interea propero claudatur epistola fine: (a1); Sed satis hìc dixi. Nunc, quae scribenda supersunt, / Ut capiat finem littera, promo lubens. (g42).*

Jednu je završio "jer mu tuga ne da da više piše": *Parce: negat maestus scribere plura. Vale. (d134)*, a jednu jer primatelj zna koliko je odan i vjeran pa nema potrebe dalje pisati: *Cumque sat ipse meum nosti studiumque fidemque / Plus non scribo, at me dilige, Volkra. Vale. (d113)*

4.2.3. Formalni elementi i raspored građe

U humanističkoj poslanici očekivani su obvezni elementi: pozdrav (*salutatio*), traženje dobrohotnosti (*captatio benevolentiae*), razmatranje predmeta (*narratio*), molba (*petitio*) i zaključak (*conclusio*), koje je propisivala *ars epistolandi*.¹¹⁹ Kod Vitezovića, koji je stvarao književnu epohu kasnije, neki su od tih elemenata na formalnoj razini izostavljeni, a nalazimo neke koji pripadaju u priručnike iz *ars dictaminis*, poglavito *valedictio* srednjovjekovnog tipa. S obzirom na Vitezovićev klijentski položaj u odnosu na većinu primatelja, brojni izrazi poštovanja i iskazi skromnosti podsjećaju na srednjovjekovnu poslanicu. Na početku Vitezovićevih latinskih metričkih epistula mnogo puta nalazi se

¹¹⁹ Brojne srednjovjekovne priručnike iz *ars dictaminis* u humanizmu su zamijenili priručnici iz *ars epistolandi*, poput primjerice onih koje su napisali Franjo Niger (1452-1523) *Modus epistolandi*. Erazmo Rotterdamski (1466-1536) *De conscribendis epistulis*; Juan Luis Vives (1492-1540) *De conscribendis epistolis*, koji je (prvi put) objavljen u Antwerpenu 1534. Nismo došli do podatka o posthumanističkim priručnicima takvog tipa. Također, nismo ušli u trag mogućem priručniku kojim bi se koristio Vitezović.

apostrofa, no ona je jednostavna i uglavnom sadržava ime (i epitet) osobe, ili epitet i stalež. Način na koji one počinju, u više navrata može se usporediti s Ovidijevim pjesničkim poslanicama u *Epistolae ex Ponto* i *Heroides*.¹²⁰

Na primjeru jedne Vitezovićeve epistule od 12 distiha pokazat ćemo raspored žanrovskih elemenata (odabrana poslanica f7 predstavlja moguć tipičan raspored elemenata u Vitezovićevoj poslanici). Njezin je primatelj ljubljanski biskup grof Joseph Rabatta, a datirana je na 8. siječnja 1703. godine sa Zagrebom kao mjestom pisanja i njome je Vitezović tražio pomoć oko dobivanja službe ličkog kapetana. Na početku te poslanice ne stoji *salutatio*, nego niz izraza koji su zapravo *captatio benevolentiae*: prvi distih sadržava *apostrofu*: *Comes Illustrissime*, a počinje izjavom da autora među vječitim brigama u novoj godini tješi prethodno primljena poslanica u stihu, za koju kaže da je vjesnica iskrene naklonosti i da ju je izvanrednim stihovima ispisala primateljeva desnica. Slijedi topos skromnosti: kaže da tu naklonost nije sasvim zavrijedio, pošto mu je usud maćeha, ali se ipak nada i kani zavrijediti je. Za to mu ne nedostaje volje, pa primatelja moli da potpomogne njegovu nadu budući da to on i Herberstein mogu (tim riječima zapravo uvodi molbu – *petitio*). Slijedi obrazloženje zašto je važno uslišiti njegovu molbu, koje možemo svesti pod element *narratio*: kaže da to ne traži toliko za sebe, koliko da bi služio caru i bogu. Upozorava da će preko njega, ako mu ispune želju, i slava njih dvojice (primatelja i grofa Herbersteina) jače zasjati. Želi da postignu naklonost dvora za njegovu stvar (nije eksplicirao što moli, ali iz ostalih poslanica iz 1703. i prethodne godine znamo da je riječ o molbi da postane ličkim kapetanom). Kaže da ga je carski Beč upoznao, a moli neka ga oni razglase u Grazu te veli da on sam nastoji proslaviti se dostojnim djelima, za što mu ne nedostaje ni vrline ni sposobnosti. Kriva je nenaklonjenost sudbine za to što sporo napreduje pa, iako je imenom Konjanik (*Eques*), češće ide pješice.

Vidimo da se Vitezovićeve argumentacija više sastoji u nastojanju da pobudi primateljeve emocije nego da opravda svoju molbu, što je i inače važno obilježje njegovih latinskih poslanica u stihu. Predzadnjim i zadnjim distihom želi da se primatelju ispune želje u novoj godini, da mu *numina* podare dugovječnost, a zemlja i zvijezde sreću. Takva odjavna formulacija odgovara *valedictio* srednjovjekovnih epistolografa¹²¹. Na kraju je i pozdrav *vale*. U poslanici nedostaje element *conclusio*, umjesto kojeg na kraju stoje dobre želje. Međutim,

¹²⁰ Vidi odlomak 4.2.4.2. Jezična topika u nastavku.

¹²¹ Usp. u Ivana Viteza od Sredne: *Conservet Altissimus sanctitatem vestram et nostro opitulamini et sue sancte ecclesie regimini iuxta vota*. (Ioannes Vitez de Zredna. *Opera quae supersunt*, ed. Boronkai, Budimpešta 1980, str. 86; prema STEPANIĆ 2003: 45).

pozdrav, a počinje izravno iznoseći "razlog" pisanja (i ovdje je prisutna apostrofa: *dive Monarcha*) – šalje caru list sa sastavkom kojim se slavi rođendan njegova sina. No to je zapravo samo opravdanje za pisanje jer do pravog razloga slanja, traženja da mu se dodijeli služba, dolazimo u drugom distihu, kojim autor kaže da mu ni bogovi ni on, božanski car, nisu dali drugoga posla. Ono što su mu bogovi dali, to on predaje caru i njegovima (*narratio* i istovremeno *captatio benevolentiae*). Trećim distihom moli cara, koji na svijetu vlada kao Božji namjesnik, da ga se sjeti. Poslanicu završava mišlju neka ga car, kojem su nebeski bogovi dali blagoslov, obdari zemaljskom srećom (*petitio*). Završava s *vale*. Ponovno je cijela poslanica napisana na potki *captatio benevolentiae*, ali je cijela sama po sebi molba, a njezin *conclusio* je jednako molba kao i traženje naklonosti. Stoga se i u njoj formalni elementi ne nalaze poredani kao dijelovi građe teksta nego proizlaze iz ostatka diskursa te su i sadržajna sastavnica i poruka poslanice.

Sljedeći primjer najduža je poslanica u korpusu (a9) i čini je 140 stihova. Ona pripada među Vitezovićeve mladenačke epistule, a poprilično se dojmila Klaića¹²², vjerojatno ne samo zbog sadržaja nego i zbog upečatljivosti koja je postignuta uporabom sumacijske sheme (*Summationsschema*), popularne u baroku. Poslanica je započeta biografskim podacima (i opet bez elementa *salutatio*), a primatelja apostrofira samo s *Adame*: početni distih iskazuje da pošiljatelj na odlasku nije dospio pozdraviti primatelja; drugi distih izvješćuje da je istoga dana stigao u Bogenšperk. Trećim distihom prelazi na razlog pisanja (što je i u ovoj poslanici *petitio*): kao što mu je primatelj preporučio, razmišlja o tome koji će stalež odabrati u životu (tj. kojem će se zanimanju posvetiti). Slijedi pregled mogućih zanimanja, odnosno životnih puteva, koja je razmatrao (*narratio*), a svako od njih zauzima po distih: redovničko, vojničko, filozofsko te brak. U idućem distihu naglašava da je iznio i dobre i loše strane, pa nastavlja iznoseći u detalje mane i prednosti pojedinog zanimanja kroz po četiri distiha, te zaključuje da premeće u umu koje će od njih odabrati. Zatim iznosi negativnosti pojedinog odabira (redom na po 10, 5, 5 i 7 distiha), a prema braku pokazuje nešto više sklonosti. S braka prelazi na svoje imovinsko stanje, to jest izostanak imovine. Poslužio se toposom da "u ovo vrijeme ne vrijede podrijetlo ni vrlina" kako bi još jednom uveo svoju molbu adresatu da ga savjetuje koji stalež da odabere pa da ga "može nazvati ocem svoje sreće". Napisao je i da ipak ne bi želio ostati u Senju, jer u domovini nema prijatelje ni kolege i ne godi mu zrak. Zaključno još jednom ističe da mu se ne sviđa monaški život, pa kaže da se iz napisanoga zapaža čemu naginje, ali želi primateljevo mišljenje. Piše da će postati što god mu on

¹²² Usp. KLAIĆ 1914: 24-25.

savjetuje i još jednom rekapitulira četiri mogućnosti. Na kraju kaže da čeka njegov odgovor, o kojemu je u potpunosti ovisan (*conclusio*) te završava s *Vale*. S obzirom na spomenute formalne elemente i prisutnost razgranate stilske figure, i ova poslanica pokazuje da na nju itekako utječe retorički aparat suvremene barokne književnosti.

Na nekoliko spomenutih poslanica pokazali smo tipičan raspored epistolarnih elemenata. U tom pogledu nema razlika prema godištima, te se na temelju predočenoga može iznijeti generalizacija o Vitezovićevoj uobičajenoj epistolarnoj shemi u zbirkama: nakon naslova (*suprascriptio*), poslanica (osim u nekoliko slučajeva) nema pozdravne formule (*salutatio*) te tekst često počinje nekom vrstom referiranja na epistolarni medij (ranije poslanu epistolu, izostanak korespondencije i sl.) ili pošiljatelja (češće obavijest o promjeni lokacije). Na početku je obično, no nije uvijek, izrečeno ime (i epitet) primatelja (*apostrofa*). Nakon uvoda često slijede pohvale i iskazi privrženosti i prijateljstva (*captatio benevolentiae*), ali se postizanje blagonaklonosti proteže kroz čitavu poslanicu. Autor zatim uvodi molbu (ili drugu svrhu pisanja, uz koju ponekad dolaze žalbe na svoju situaciju, ponekad opis recentnijih događaja) često popraćenu emocionalno nabijenom argumentacijom s nešto realija. U mnogo poslanica nakon toga slijedi obavijest o tekstu koji se primatelju šalje uz poslanicu. Slijedi *valedictio*, u kojemu autor iznosi dobre želje, izraze privrženosti i svoje (i tuđe) pozdrave primatelju te na kraju izraz kojim se preporučuje i jednostavan pozdrav *vale*. *Conclusio* se rijetko kad pojavljuje kao formalni element i pretežito je utkan u sadržajnu strukturu.

Najdulje poslanice pretežito imaju izrazito mnogo pohvalnih izraza u čast primatelju i duge jadicovke. Diskurs koji tretira novosti iz Vitezovićeve okoliša vrlo rijetko zaprema više od 10-ak stihova. Kratke poslanice u više slučajeva podsjećaju na epigrame zbog *conchetta*¹²³.

4.2.4 Topika i stilski ukrasi

U odjeljku koji slijedi izlažemo o elementima oblikovanja Vitezovićevih metričkih poslanica, kao što su stilski ukrasi i topika, čija uporaba predstavlja upadljivije, "obilježene" elemente stila. Odjeljak smo podijelili u tri dijela, od kojih u prvome predstavljamo opća mjesta misaone topike, u drugome jezične topose te u posljednjemu *ornatus* (figure i trope). U dijelovima o topici ukazujemo na neke od osobina koje Vitezovićeve poslanice dijele s

¹²³ O čemu je bilo riječi u odjeljku 2.2.3. Žanrovsko određenje – poslanica u stihu.

antičkima. Opća mjesta smo, povodeći se za Paolom Cugusijem¹²⁴, podijelili na misaonu i jezičnu topiku.

4.2.4.1 Misaona topika

Topika je "spremište zaliha"¹²⁵ odakle pisac može crpsti općenite zamisli i formulacije, a istovremeno ta opća mjesta upućuju čitatelja na žanrovsku pripadnost teksta koji čita i osiguravaju mu uporišne točke za razumijevanje. Takva su opća mjesta prisutna i u latinskim poslanicama sedamnaestog stoljeća, a u njima se akumuliralo žanrovsko naslijeđe antike, srednjeg vijeka i humanizma. Da bismo prikazali misaonu topiku Vitezovićevih poslanica poslužili smo se listom toposa u spomenutoj Cugusijevoj studiji (CUGUSI 1983). Tu smo listu prilagodili stanju u Vitezovićevu epistolariju na sljedeći način: redosljed toposa izmijenili smo tako da odgovara učestalosti u korpusu, a donosimo i zapažene varijante pojedinih općih mjesta. Također, dodali smo neka mjesta koja Cugusi nije spomenuo, a koja nalazimo u korpusu. Osim općih prisutna su i posebna mjesta, specifična za Vitezovićeve poslanice, pa donosimo neka od najčešćih. Premda opća mjesta misaone topike u djelu mogu imati uporišta u piščevoj stvarnosti, potrebno im je pristupati vrlo oprezno i kritički prije nego li im se prida povijesni i biografski značaj.

Među najistaknutija mjesta egzordijalne topike u korpusu pripada topos **poslanica kao razgovor s odsutnim sugovornikom ili kao nadomjestak odsutnog sugovornika**¹²⁶: Ponekad ga nalazimo u tijelu teksta, kao npr.: *Hinc itero scriptis, viva quod voce negatur, / Exprimere obsequii munia justa mei.* (a10). Valja napomenuti da je taj topos mahom impliciran kroz formulacije kojima se poslanica definira kao pozdrav i kao zamjena za posjet, za što donosimo primjere:

a) poslanica kao pozdrav (kada se autor na poslanicu koju šalje referira kao na čin ili sredstvo pozdravljanja, mahom na početku poslanice): *Percipe transmissum, Comes inclyte,*

¹²⁴ Taj je autor svoju listu potkrijepio brojnim primjerima iz papirusnih, klasičnih i poklasičnih epistula (i vezanih i prozih). Cugusi nije kanio dati iscrpan pregled svih općih mjesta, nego je tek ukazao na najučestalija, a osim osam "glavnih", koje je oprimjerio citatima antičkih autora, kazao je i da postoje brojni drugi, npr. žaljenje pisca što dugo nije vidio primatelja ili izražavanje veselja što je netko sretno stigao i dr. Za pregled antičkih primjera epistolarnih općih mjesta u antici upućujemo na Cugusija (CUGUSI 1983) te na Sorić 2012.

Cugusijevi primjeri potječu iz prozih poslanica te prenosimo neke od njih radi ilustracije. S poslanicama u prozi Vitezović dijeli konkretnost sadržaja o kojima piše, međutim njegov je poetski uzor prije svega Ovidije, s kojim dijeli poetiku.

¹²⁵ CURTIUS 1998: 90.

¹²⁶ Jedan od toposa prema Cugusiju, koji daje i nešto primjera, npr. *Sen. Ep. 26,7 haec mecum loquor, sed tecum quoque me locutum esse puta* i dr. Cugusi 1983:74.

carmen ab illo, / Dum vivit, cultor qui tuus esse cupit. (a7); Accipe carminicam, Baro mi Wajcharde, tabellam, / Quam de Slavonico dat tibi Ritter agro. (a11); Quam, Reverende, legis, Vir, Avuncule chare, salutem, / Ritterea scripta est, noveris, illa manu. (a12); Ut magè profitear vel scripto, gratus amori, / Quali non pridem me veneratus eras, / Expedio famulam tibi, Vir venerande, tabellam: / Sit validus testis debiti ut illa mei. (a13); Percipe transmissum, Comes illustrissime, carmen, / Scriptum de Najhoff arce cliente manu. (a15); Quam legis Ausonica scriptam tibi voce salutem, / Ritter eam misit, Vir generose, tuus. (a18); Pauca tibi mitto, Comes illustrissime, metra, / Ad moestum funus Conjugis apta tuae. (a20); Hanc tibi mittit Eques, generosa Virago, salutem: / Quam solito mallet posse tulisse modo. (1b); Percipe dilecti quondam, dilecte sodalis, / Non tibi non nota carmina scripta manu. / Haec tibi transmittit Paulus, cognomine Ritter, / Cum nequeat tecum verba diserta loqui. (b2); Spero quòd expressam calamo properante tabellam / Detulit ad vestras nupera posta manus. / Per quam pro tanto grates tibi reddo favore, / Utque velis talem continuare, precor (c6); Obvia Zagrabiae cupiens Tibi littera Vatis / Post Vale missa recens dicere quaerit Ave. (c15); Hanc tibi Vindebona primò dat ab urbe tabellam, / Qui tuus est omni tempore, Paulus Eques. (d12).

b) poslanica kao zamjena za osobni posjet: iz nekih Vitezovićevih uvoda zaključujemo da uistinu primatelja nije našao kod kuće te poslanicom uglavljuje novi susret, u drugim je pak slučajevima riječ o "žanrovskom opravdanju" da se počne pisati: *Promere quam nequeo praesenti voce salutem, / Hanc brevibus praestat littera missa notis. / Gaudeo, cum Auspergo salvum te Principe; Mordox, / Cumque suis geminis (scribis ut) esse foris. (a6); Summo manè tua discedens nuper ab aede, / Non potui absenti dicere, Adame, vale. (a9); Jàm mea te dudum non visit epistola Portner, / Ne malè fors de me senseris inde, rogo. / Tempora causarunt, varias volventia curas, / Navare officium non potuisse meum. (a17); Cùm, per verba loqui, non sit mihi copia, tecum: / In charta sensum notificare juvat. (b7); Si tibi quae primi scintilla supersit amoris, / Pauca, diu notae, percipe scripta manûs. / Sic absens levibus te visere debeo chartis: / Cùm praesens vellem grandia multa loqui. (b10); Accipe de Paulo missam, Francisce, tabellam, / Indefecturus quem tibi vovit amor. / Sic etenim tecum cogor discurrere, tecum / Cum non possibilis sit modus ore loqui. (c2); Cùm mihi Posta negat praesentem visere: rerum / Plurima magnarum quae dat agenda tibi; (d79); Cùm procul absentem nequeam te visere praesens; / Expletura vices parva tabella venit: (d80); Hinc, quod non possum praesens depromere munus, / Littera devoti missa clientis agat. / Ipsa vèl affectûs mihi sit pro teste fidelis: / Quo tua perpetuò nomina, Carle, colo. (g3).*

Tome su slične i sadržajne formulacije koje slijede, jer se i njima implicira da poslanica, u izostanku stvarnog kontakta, prenosi poruku. I one se pretežno nalaze na počecima poslanica:

c) **primatelju stiže poslanica nepoznatog autora:** *Mirari te fortè novi facit ista poëtae / Hactenus ignota littera scripta manu. (a5); Non dubito, quin nomen adhuc in mente reserves, / Scribentis licet est non tibi nota manus. (c5); Carmen ab ignoto legitur tibi fortè poëta: / Stabilis Patriae, Petre, columna tuae. (c34).*

d) **pjesnik piše da ne bi dodijavao prečestim posjetima:** *Molestum ne fortè frequens praesentia reddat, / Submitto chartam, pauca referre, levem. (d2)*

Potonjim varijantama toposa "zamjene za razgovor" donekle je blizak i sljedeći topos koji nalazimo kod Vitezovića, a to je da je **vlastita ili tuđa poslanica poticaj pisanju** (stvara se dojam nastavka konverzacije među sudionicima epistolarnog događaja). Nalazimo ga u dvije glavne varijante, a obje se nalaze na počecima poslanica:

a) **referiranje na vlastitu prethodno poslanu poslanicu**, npr.: *Ad te quem nuper misi mea vota ferentem, / Sperabam laetum posse redire mihi. / Sed tristem contrà me reddidit ille reversus: / Dum mihi responsi verba nec ulla tulit. (a10); Tradita latori necdum mea scripta fuere, / Cùm tua traduntur, Carole, scripta mihi. (a19); Scripta, quòd, Illyrico mea nuper epistola versu, / Jàm fuerit manibus tradita, spero, tuis. (a21); Laetor in hanc urbem te pervenisse, Rudolphi, / Sanum etiam sperans incolumemque fore. / Nescio, num mea sit tibi tradita epistola, nuper / Sigmundo patruo ritè ferenda data. (a25); His tibi, Posonium quae discedente remansit / Te commendatur syngrapha clausa, notis. / Accipe de manibus Camerae, quoque ocijùs isthuc / Mittere Caesareum munus, Amice, velis. (c4); Per Galjuf nuper post scriptas saepè soluto, / Una data est ad te littera nostra stylo. (c12); Quae missis toties feci promissa tabellis, / Explebo in paucos, axe favente, dies. (c33); Ante dies quatuor, nam lux haec quinta refulget, / Ad dominum scripsi, chare Cerere, tuum. (d29); Quod petii, repeto; praesentem nempe tabellam / Natalizanti trade lubenter Hero. (d51); Tardiùs hesterno mea littera tradita sole / Est tibi, ùt aegrota littera scripta manu. (d44) i dr. kroz cijeli korpus.*

U nekoliko navrata referira se na poslanicu koju upravo šalje: *Mitto rudem famulum, per quem mandata Patroni, / Chare Cerer, specto percipienda tui. (d30); Promissas transmitto notas parvamque tabellam; / Hanc cura, ad dominum posse venire tuum. (d42); Inclusam Domino praebe, Günthere tabellam / Mecum et sumpturus prandia pauca veni. (d65).*

b) **tuda poslanica kao poticaj na pisanje** (dojam povezivanja dva "kraja" razgovora): *Tarda mihi quanquàm nuper tua littera venit: / Attamen ùt chari nuntia chara viri. / Cujus ego laetus bis singula verba relegi; / Hinc, quantum placuit littera, scire potes.* (a8); *Grata satìs, Wajcharde, mihi tua littera venit, / Dum laetos agerem Najhof in arce dies.* (a26); *Quam mihi misisti, velut optatissima pridem / Grato animo fuerat littera lecta mihi.* (c3); *Percepi tarda nuper sub nocte tabellam, / Cum summa in pleno, Vir Generose, tuam / Ob quod non poteram brevibus rescribere metris: / Impediit soli sacra deinde Dies.* (c7); *Percepi, Generose, tuam, Francisce, tabellam, / Qua mihi vix aliquid charius esse potest. / Non tantum quod tersa stylo foret illa Latino, / Verum scripta tua quod fuit illa manu.* (c8); *Ad me bis nonâ, quam scribis, Amice, Tabella / Chara sat hesterno tradita Sole mihi est.* (c10); *Tam mihi Praeposito quàm, mi Francisce, Belensi / Ex Srelis placuit litera missa tuis.* (c20); *Tradita sunt tua scripta mihi, Francisce, salusque, / Per condiscipulum Delisimona meum.* (c24); *Lata mihi tua, Vir Generose, est litera: Mensis / Buzini primo litera scripta die.* (c28); *Ritè tuam accepi, Vir ò generose, salutem; / Quam mihi Wanjecio missa tabella tulit.* (g33); *Extorrem tua me solatur epistola, docto, / Ad vulgare meum reddita, Adame, metro* (g38); *Grata mihi, Prorex, tua nuper epistola venit, / Purpureoque sonans altera juncta Duci.* (g40); *Excelsa, Beseredy, mihi tua littera Frakno, / Quàm docta et suavis, tam quoque grata fuit.* (g34) i brojni drugi.¹²⁷

"Poticaj za pisanje" mogu biti i vijesti o osobi: *Laeta mihi venit de te, Vir maxime, fama, / Quòd vivas Patriae salvus in urbe tuae.* (a24)

Sljedeći je topos **spriječenost autora da piše**, koji je najčešće povezan s toposom bolesti, a nalazimo ga i u unutar teksta i na početcima poslanica: *Intermisi unum scripturus cùm tibi mensem, / Causam fecit iter Zagrabiense mihi.* (a14); *Arguar (haud dubito) nullas misisse Labaco, / Ut tibi promisi nuper, Amice, notas / Hanc ibi pauca mihi fecit detentio culpam: / Nunc de Vitaeo flumine pauca lege.* (b5); *Iam postquam Veneta sat sum disuasus ab urbe, / Me Slavnos animus visere cogit agros. / Unde loci brevior distantia commodiorem, / Ad te, praestabit, mittere scripta, modum.* (b9); *Tandèm non passus notulis quejscunque Patronum / Te meus est animus praeteriisse suum. / Sed pauco multas rupit pro tempore curas, / Ut, Tibi cùm nequeat dicere, scribat Ave. / Quod Tibi, candidulo depromptum pectore, luce / Qualibet addictus dicere vellet Eques. / Dum tibi mille bonas, faustas, longasque salutes, / Semper ab aetheriis opto precorque Diis.* (c14); *Deberem missas tibi*

¹²⁷ Isti topos početka nalazimo i u hrvatskoj poslanici: *Prieh pismo tvoje .. iz Nitre poslano, / Od dužnosti moje .. lipo postovano* (c17).

scribere mille salutes, / Si mora, si vati pristina vena foret. / Multa sed innumeros addit mihi cura labores, / Ut modo scripturo sit mihi nulla quies, (c23); Pridè m nec praesens te nec per scripta saluto: / Quo curanda mihi tempore febris erat. (d38) i sl.

Cugusi navodi topos **žalbe na nedostatak vijesti o primatelju**¹²⁸. Njega u Vitezovićevim poslanicama nema mnogo: *Rescivisse tamen cupiebam totus anhellans, / Quae mihi rara tui littera verba ferat. / Et doleo; reliquis fuit infelicior illa, / Huc quae ex Illyrico pertinuère solo. / Sed cum non aliter fieri patientia, possit: / Saepè alit et fallit spes ita, sorsque vaga (c12)*. Tome je sličan topos traženja da mu se piše poslanica kao utjeha, npr.: *Ut tua me tandem soletur epistola, quaeso, / Efficiatque aliquid noscere posse novi. (e57)*, o čemu će biti riječi u nastavku.

Pisati i ako se nema o čemu¹²⁹ također je jedno od općih mjesta koja je Cugusi pobrojao. Nalazimo ga i kod Vitezovića, mada izrazito rijetko, npr.: *Saepè etiam volui cum tempore scribere nacto, / Materies scriptis nulla reperta fuit. (c11). Nulla mihi nostris veniunt ex partibus isthuc / Quae tibi censerem scribere digna nova (c2); Nulla mihi nova sunt, nisi ... (c5)*. Tim izazima zapravo uvodi novosti. Možda ovamo možemo smjestiti početak jedne poslanice, u kojemu se kaže da bi bilo nepristojno ne pisati kad ima priliku: *Rusticitas mihi visa fuit, cùm occasio detur, / Me non vel paucis insinuare notis. (a23)*, a riječ je zapravo o primjeru egzordijalne topike.

Kod Cugusija navedeni topos **brige za zdravlje primatelja**¹³⁰ u Vitezovića se nalazi na početku samo jedne poslanice: *Perdilecte mihi, cunctis reverendeque Zeno: / Quomodo (scire opto) cum Residente vales. (d54)*, a inače ga nema. Kroz cijeli korpus umjesto toga nailazimo na izvještaje o vlastitu zdravlju (**topos bolesti**), nekad u okviru formulacije o spriječenosti autora da piše: *Sed quòd sic tardè responsum profero, parces: / Formo quod assuetis dissimilesque notas. / Me gravis oppressit nuperno tempore morbus, / A quo me eripuit gratia magna Dei. (c8)*¹³¹; *Ni ferus ad tristem me deduxisset agonem / Morbus, &*

¹²⁸ Npr. Cic. *fam.* 15, 16, 1 *puto te iam suppedere, quem haec tertia iam epistula ante oppresserit quam tu scidam aut litteram* i sl. Više CUGUSI 1983: 76.

¹²⁹ Npr. Cic. *Att.* 1, 12, 4 *quid praeterea ad te scribam non habeo. [...] tu velim saepe ad nos scribas. Si rem nullam habetis, quod in buccam venerit scribito* i dr. Zanimljivo je da je Seneka Cicerona korio zbog visoke učestalosti toga općeg mjesta. Usp. SORIĆ 2012 i CUGUSI 1983: 75.

¹³⁰ Npr. Cic. *fam.* 16, 14, 1, *tuis litteris nihilo sum factus certior quomodo te haberes*. Osim u Cicerona, Cugusi ga nalazi ponajviše u grčkim papirusima i sl. Više u CUGUSI 1983: 76-77.

¹³¹ Nakon čega slijedi petnaestak distiha s opisom bolesti.

oppressum cura labore caput. (c14); Nuper at infandus non parvo tempore morbus / In tristi fecit me jacuisse toro. (c16); Quae nunc exmitto, prius exmittenda fuissent / Carmina, ni morbus praepediisset iter. / Haec ibi Collegisque tuis, nostrisque Patronis / Mitto salutandis distribuenda. Vale. (c22) i dr.

Bolest je isprika i za nabrzinu napisano pismo, npr.: *Illam nuperne tibi quam transmissimus isthinc / Est propera infirma littera scripta manu. / Imo etiam (quoniam postae fuit hora movendae) / Illa fuit manibus littera rapta meis / Ex hinc non scripsi quaevis, quae scire petebas, / Fine etiam nequij claudere scripta suo. (c10); Sed quòd, ùt accipi, non possim reddere libros / Ipse: dabis veniam, nam grave rheuma vetat. (d8); Quòd te non possim pransurus visere, causam / Dat mihi sat grandem fors reditura febris.(d36); Aegra (dabis veniam) causarunt lumina quod non / Scripta mea fuerit pagina tota manu. (d38); Sic quod heri nequij, nunc mitto debile carmen, / Ut satis ipse etiam debilitatus ago. (d142); Nunc tamen, ut coepi lassam reparare salutem, / Mandato Augusti me nova cura manet. (e3); Nota diu primùm non aegritudo sinebat, (e8).*

Topos **obećanja da će se pisati novosti (i molbe da ih primatelj piše)** koji nalazimo kod Cugusija¹³², prisutan i u Vitezovićevim poslanicama, i to u tri varijante, tj. kao:

a) **nagovor na pisanje**: npr. *Chare mihi Günther, si quid tibi restat amoris, / In quo coepisti nuper habere Virum: / Hanc ut digneris domino praebere tabellam; / Suadens, ut totam perlegat ipse; rogo. (d41)*, uglavnom na početku.

b) **novosti kao "utjeha"**: topos koji nalazimo na početku: *Si quid habes, Günthere, novi, soleris Amantem, / Continuus capitis quem tenet usque dolor. (d47); Chare mihi Ujvari, dilecteqe semper Amice, / Quod praesens nequeo, scripta per ista peto. (d48).*

c) U nekoliko slučajeva taj je topos izokrenut, npr. kad Vitezović kaže da **nema novosti** iz domovine: *Partibus ex nostris pro nunc nova nulla feruntur. / Fors aliquid, cum Pucz venerit, ille feret. / Tunc, quidcumque feret, tibi per mea scripta patebit. / Interea felix incolumisque vale. (c13)* ili kad dovršava poslanicu jer nema što pisati: *In reliquo, cùm nil habeam novitatis, amori / Me commendo tuo, chare Patrone. Vale. (c21) i sl.*

Nada u uzajamni posjet¹³³ (CUGUSI 1983) u Vitezovića je zastupljena u pozivima na ručak i u poslanicama u kojima utanačuje susret, od kojih su neke već spomenute, ali i

¹³² Cugusi daje primjer: *Att. 14,8,1 ego [...] Baiana negotia [...] cum perspexero, tum scribam, ne quid ignores.* Osim u Ciceronovih prijatelja, topos je vrlo čest npr. u Cicerona i Frontona. Više u CUGUSI 1983: 76.

ponekad i drugdje, npr.: *Det Deus ut salvos cito teque Tuosque viderem, / Transiret totus spe meliore dolor. / Quòd dabit Omnipotens: et me post pauca venire / Tempora, et Incolumem te et reperire tuos.* (c12)

Topos **kratkoće pisma** (autor misli da je pismo predugo i da ga treba završiti) koji se, prema Cugusiju, na mnogim mjestima invocira kao opravdanje za prekid pisma (CUGUSI 1983: 74), nije prisutan u Vitezovića.¹³⁴ Štoviše, nalazimo njegovu suprotnost u formulaciji kojom se pjesnik opravdava za kratkoću poslanice: npr. *Multa sed innumeros addit mihi cura labores, / Ut modo scripturo sit mihi nulla quies, / Ergò ego, quod multis deberem scribere metris, / Ad metra scribendum digero pauca.* (c23). Ponekad se samo ispričava: *Litterulae parcens in brevitate, vale.* (c7).

U Vitezovića nema ni **toposa traženja ili slanja papira za pisanje**, koji je u antici bio karakterističan za ljude nižeg sloja¹³⁵, pa ni unatoč siromaškim uvjetima posljednjih godina života.

Iz našega pregleda općih mjesta razvidno je da se opća mjesta koja je Cugusi izdvojio kao tipična za epistolarnu topiku pretežito nalaze na početcima i završetcima poslanica. Ona tako čine "epistolarni okvir", i među ostalim su signal pripadnosti teksta epistolarnom žanru. Rjeđe su utkana u središnje dijelove, a jedino se topos bolesti nalazi uglavnom u tijelu teksta, premda je tada o stvarnom sadržaju koji pošiljatelj prenosi poslanicom (*narratio*).

U nastavku donosimo još neka opća mjesta koja u znatnijoj mjeri karakteriziraju Vitezovićeve poslanice, ali ne pripadaju izravno epistolarnoj topici *per se* nego su općenito retoričko naslijeđe. Primjerice, u korpusu je vrlo čest **topos afektirane skromnosti** (upiranje prstom na vlastitu slabost, na oskudnu pripremu i sl.)¹³⁶, koji potječe iz sudskog govora, a jako se raširio u kršćanskoj antici i srednjem vijeku (CURTIUS 1998: 94). Donosimo nešto primjera iz Vitezovićeve poslanice: *Da veniam metroque rudi, incultoque Poëtae, / Meque (precor) causa vel pietatis ama.* (d5); *Percipe grato animo parvum, Vir magne, libellum, / Qui tibi tot titulis, ritè dicandus erat. / Nec spernas parvum; majores te meruisse, / Est sat:*

¹³³ Npr. Q. Cic. Cic. *fam.* 16, 8, 2 *effice... ut ad nos firmus et valens quam primum venias.* Više u CUGUSI 1983: 77.

¹³⁴ O topici završetaka bilo je riječi u odjeljku 4.2.2. Otvaranja i zatvaranja poslanica.

¹³⁵ CUGUSI 1983: 77.

¹³⁶ Topika skromnosti uvriježena je sve do literarne revolucije 19. stoljeća, a svrha joj je bilo pridobivanje naklonosti čitatelja (usp. CURTIUS 1998: 90).

quae potui, meque dedisse, sat est. (d16); *Mitto novum folium, cùm nil, quod mittere possim, / Dignius esse mihi, sors inimica dedit.* (d40); *Quo binum deflet generosa Croatia saeculum, / Conveniens rebus sat rude carmen habes.* (d61); *Excuses folij levitatem et carmen ineptum / Afflicto genio pauperieqve loci.* (e31) i brojni drugi, poglavito u poslanicama iz 1701.-1703. i 1710.-1712. (d, e, f, g).

Topos "**naricanja nad vremenima**" (CURTIUS 1998: 107) kod Vitezovića je često izražen kao žaljenje za posustalom vrlinom: *Virtutem Cives oderunt: Martia Senja / Nunc in divitiis aestimat omne bonum.* (a8); *Proemia virtuti deberi jure, putabam: / Quae satis ingenuo sit meruisse viro. / Ut fuerat priscis mos idem nobilis aevs: / Sub quibus haud virtus publica egebat ope,* (d5); *Nobilis hoc secum fert sanguis et inclyta Virtus: / Ut sibi devotos diligat atque probos. / Unicus es, video, justus servator amoris, / Quo Chrovata prius gens celebrata fuit. / Dico, prius, quia nunc mutata recessit ab illo, / Et mutata brevi tempore, dico, nimis. / Ante etenim Patribus nostris, nobisquemet ipsis, / Bella foris fuerant, sed domi amicus amor. / Nubilia domi Bellis nunc odia apertis / Insultant: exul vix reperitur amor. / Quis tutos putet esse foris quos patrij adurgent, / In proprias caedes arma movere lares. / Nostrarum infelix haec est revolutio rerum, / Omnibus ante actis deteriorque status. / Namque habuisse foris pollentem viribus hostem, / Subque dio noctes et vigilasse dies, / Mille subire neces, plagasque referre cruentas, / Captivos fratres vincula Turca pati, / Saepè videre domos inimico Marte cremari, / Et quicquid fieri posset ab hoste mali, / Hic Chrovata fuit virtus exercita rebus, / Sic nacta est laudis saepè perennis opes. / Magnanimos faciebat amor pro Patriae honore, / Et pro vicini, cuncta subire, bono. / Nunc, ubi Thrax iterum nobis se dixerit hostem, / Duraque finita classica pace frement, / Quod Patriae munimen adest, quo robore Thracem / Arcere à par finibus, oro, putat?* (e11)¹³⁷; *Nunc curat sua quisque domi, sed publica nemo, / Vixque quis est dives Patria egena tamen.* (e51); *Perversos ingrata fovent haec tempora mores, / Causidici regnant presbyterique modò.* (e52); *Quis tali Slavnos infecit peste penates? / Rusticitas, Latio grammate docta loqui. / Suscitatur haec lites, leges et jura retorquet: / Exulat, exosus has, Amor et Pietas. / Dicebat Mundus, generosos, antè, Croatas: / Proquè sacra bellax religione genus: / Verius at jam nunc dicturus litigiosos: / Moribus à priscis degenerasse genus.* (g33).

¹³⁷ U citatu je prisutna i topika protuturskih govora, koja je u epistolariju iznenađujuće slabo zastupljena. (Usp. MORETTI 2013).

Mnoga su opća mjesta preuzeta iz antičke poezije, a navest ćemo ih samo nekoliko da bismo potkrijepili svoju tvrdnju. Primjerice u mladenačkim poslanicama iz 1676./77., u kojima nalazimo i ljubavne poslanice, nalazi se antička misao o čednim pjesnicima¹³⁸: *Qui Musas celebrant, pueros decet esse poetas, / Hinc fontes Musis, hinc loca celsa, dicant.* (c35). Ideja o knjigama kao utočištu vrline i izvoru vječne slave također postoji u antici¹³⁹. Evo Vitezovićeva primjera: *Nulla magis famam reddunt monumenta perennem / Quàm libri; in libris, Kalnoky, vive. Vale.* (d100) i dr. Na ovome je mjestu zanimljivo da Vitezović u nekoliko navrata 1710. godine tražeći novčanu pomoć za tiskanje, knjige naziva svojom djecom, kao u primjeru: *Hi mihi sunt nati; coetera tempus edat. / Ergo adjutricem, cùm possis, porrige dextram:* (g6). Za razliku od Ovidija koji je bio protjeran iz Grada, Vitezović je **prognanik u gradu** Beču iz kojega ne može otići jer nema novca za pokrivanje dugova i povratak kući: *Sed ne defficias Equitem, nunc exulem amare, / Servitutum olim fors tibi, quaeso. Vale.* (d141); *Illa ego parvum solor, pridem exul in urbe / Vindebona, in patria cùm malè visus eram.* (g33) i drugdje (d, e, f, g).

Vidimo dakle da Vitezović koristi opća mjesta iz književnosti, no čini ih aktualnima i živima izražavajući pomoću njih vlastite prilike. Opća mjesta (dakle mjesta svima poznata) vješto preobražava i u njihovu suprotnost (kao kod *exul in urbe* i dr.) pokazujući i ovdje dobro poznavanje literature i veliku vještinu u izricanju izvanknjiževne stvarnosti koristeći literarna sredstva.

Uz navedena, u Vitezovićeve poslanicama postoje i druga mjesta od kojih su neka odraz duha njegova vremena i okolnosti, ali i njegovih osobnih preokupacija, te smo ih zato nazvali specifičnim mjestima. Donosimo neka od njih:

- **topos drage domovine:** *Perdulcis Patria est, et adhuc est dulcior ipsa, / Quae nos ventre tulit qua genuitque parens.* (c10) i dr. diljem korpusa (osim 1676./77.). Najčešći kontekst je isticanje vrijednosti domovine u odnosu na tegobe života.

- **topos nezahvalne domovine** prisutan je u svim godištima: Vitezović se žali da u domovini, ili konkretnije Senju, Zagrebu ili drugdje u hrvatskim krajevima, nema mjesta za

¹³⁸ Ukazujući da je riječ o općem mjestu Novaković ispravlja Klaića (KLAJČ 1914), koji je to mjesto protumačio kao biografski podatak. "Tvrdnja o obvezatnoj pjesničkoj čednosti nije, dakako, izvorno Vitezovićeve. I na nju je očigledno naišao čitajući rimske ljubavne pjesnike, kod kojih, uostalom, i uži i širi kontekst sugerira da ju treba uzimati *cum grano salis*." U bilješci Novaković ukazuje na dva mjesta u antičkoj poeziji: Cat. 16,5; Ov. Am. 3,8,23-24. (NOVAKOVIĆ 2010).

¹³⁹ Usp. npr. Ovid. Pont. 4,8, 47-54: Carmine fit uivax uirtus expersque sepulcri / notitiam serae posteritatis habet. / Tabida consumit ferrum lapidemque uetustas / nullaque res maius tempore robur habet. / Scripta ferunt annos: scriptis Agamemnona nosti / et quisquis contra uel simul arma tulit.

intelektualce: *Odit nostra viros, bene nosti, Patria doctos: / Quos etiam peperit, longiùs esse cupit. / Quantus adest genio Thomas Hrelanović, illi / Vix hab[uit] multo tempore terra parem; / Et tamen & is patria vel exulat urbe: nec ulli / Charus: ut ad lacrymas me sua fata vocent / Aura aliquem Patriae natis impressit amorem: / Quem levat è vivo pectore nulla dies. / Sed non semper amat sinceros Patria natos: / Queis discors animus odia multa parit. / Hinc et ego Patriam, Vincenti, diligo nostram: / Cuj precor à summo prospera cuncta Deo. / At quia corruptos horret mens integra mores / A patrio placuit iam mihi abesse solo. (a8); Patria chara mihi natos non nutrit amicos: / Ut non virtuti, qua fruor ipse, pares. (a9); Non quòd eae non sint patriis in moenibus artes, / Aut quòd non Patriam debito amore colam, / Sed quia non rectam vertit mihi Patria frontem, / Auso nonnullos increpuisse senes. / Non tamen inde decus mea Patria colligit ullum: / Nam nunquam per me dedecorata fuit. (a14); Mirorque Hungaricis ita quid te oblectet in oris / Patria non posset quod tibi dare tua. / Ut sic ingenium Patriae praenobile fortem / Et Patriae noles suppeditare manum: / Quid tibi Slauna negat, negat aut quid terra Croata / Promeritus multum es satque in utraque potes. (c10); Quantùm ingrata manet tanto sua Patria Regi, / Qui restaurarat patrii honoris opes: (d100), itd.*

- iz još jednog Vitezovićevog općeg mjesta koje možemo sažeti kao "**nema brige za javno, već samo za vlastito dobro**"¹⁴⁰ proizašla je misaona formulacija da **ne traži službu radi sebe nego radi careve dobrobiti**. To opće mjesto nalazimo u godištima pisanim u zrelijoj dobi, dakle 1701.-1703. (d, e, f) i 1710.-1712. (g), odnosno najviše u potonjemu: *Quod peto, jam pridem merui; data jussa fatentur. / Nec peto privati id pro ratione boni. / Nam quod ad hos canos vixi, Friderice, capillos, / Publici erat studii maxima cura mei (d5); Siqúe tibi non sit devoti cura clientis; / Caesareae curam et publicae habeto rei. (g6); Qua curo Patriae, Caesareumque bonum. / Huc omne impendi studium, cunctosque labores, / Neglecta propriae commoditate domus. / Unicus in Patria, quin vasto rarus in orbe, / Publica plùs propriis commoda semper amans. / Quiqúe, alios dites et honores reddere curans; / Non aspernabar pauperis ipse statum. / Hoc studium mercede sua pretioque careret; / Non mea morderet viscera, crede, dolor; / Quicquid enim patior, patior virtutis amore: (g6); Intentus rebus Caesaris ipse fui. / Divitiis alii tamen hinc et honoribus aucti: / Cur ego neglectus, pauper inopsque gemam? / Congrua virtuti sperabam proemia quondam: (g8).*

¹⁴⁰ Usp. topos "naricanja nad vremenom", u sklopu kojega je i opće mjesto *Nunc curat sua quisque domi, sed publica nemo*. U kontrastu s tim Vitezović u svim godištima, mada ne osobito često, ističe vlastiti trud oko općeg dobra, npr.: *Ingenius, et quae concernunt publica, rebus / Me pius à tenero sollicitabat amor. (d16).*

Istom misaonom sklopu pripada i misao da **car plaća mnoge koji rade nemarno** (npr. *Sed plures famulos Caesaris inde fovet, / Quales nempe student genitorum more fideles* (c1)) te da su **drugi nagrađeni, a pjesnik ne, unatoč radu** (osobito često u poslanicama pred kraj života (1710.-1712.)): *Si multi à divo sibi Caesare proemia poscant, / Qui pane illius denique et aere merent, / Cur ego non poscam (vèl cùm me cogat egestas:) / Qui proprio semper Marte merebar ei? / Qui cuncta amisi pro Caesare: ut una superstes / Sit modò vita mihi: taliter ipsa gravis.* (g45); *Non ego fortunas verbis venalibus auxi: / Ceu alii; quos nunc Slavus adorat ager.* (g33); *Cùm sint, vix per tres numerent qui praestita menses / Servitia: hisque tamen praemia larga petant.* (g4) i dr.

- **fata, astra, impia Fortuna... upravljaju čovjekom:** usud, zvijezde (horoskop), više sile, kojima u konačnici upravlja Bog, u mnogo navrata se razotkrivaju kao djelatne sile u oblikovanju ljudske sudbine, osobito u poslanicama iz zrelijih godina (d, e, f): *Nuperni casus in aquas, frigusque retentum / Corpore, sunt hujus maxima causa mali / Idque superna etiam moverunt corpora, junctus / Saturnus Veneri namque malignus erat. / Post Mars laedebat lunam, dñi cauda Draconis, / Tandem à Saturno saucia et ipse fuit. / Hinc quoque turbatus tot tempestatibus aër, / Frigus, aquas, ventus edidit atque nives. / At mihi Saturni nocuit directio verè, / Tunc rectè oppositum praeteritura Jovem, / Quae mihi non morbum, Ptolomaeo iudice, tantùm, / Ast etiam mortem saeva minata fuit. / Juppiter octavae dominus quia visus in ipsa, est / Quo primùm in Mundum tempore natus eram. / Quae mala praeteritis coëuntia signa diebus, / Effectum poterant non peperisse bonum. / Hoc unum dolui pressus gravitate dolorum, / Quòd mihi sors tristis tale negavit iter; / Quo rem fecissem magno pro Caesare gratam: / Et potuissem à te promeruisse probam / Sed nemo vitare potest sua fata: supernae / Cuncta enim mentes inferiora regunt.* (d14); *Impia Fortuna est, si quo Fortuna Deorum / Numine participat, jus velim orbe tenet.* (d139); *Felix, qui juvenis fortunam coepit amicam; / Taliter à facto non abit illa sene.* (e8); *Omnia fata Deus dispensat, dirigit astra, / Quam sperant homines, det meliora, velim.* (e51); *Saturni atque Jovis coniunctio nam duodenum / Ingressa est genesis, cerno, cubile meae. / Illa mihi occultos inimicos auget: amicos / Non prodesse facit, plura minando mala.* (e57); *Hoc ego me fato damnatum cerno, querorque: / Mille videns alios, prosperitate frui, / Quos neque commendat virtus, nec stemma paternum: / Ficta sed à longis gesta relata plagis.* (g8); *Fata (inquam) mecum sic voluisse, reor.* (g32); *Impia justitiam mihi tandem Astręa negasset:* (g33) i sl.

Toposi za koje smo pokazali da se pojavljuju na počecima (i završecima), pa bi se mogli promatrati i u okviru topike početaka i završetaka, pojavljuju se kroz cijeli korpus.

Tako je i s toposom bolesti, domovine koja je maćeha intelektualcima i "viših sila" koje upravljaju ljudskom sudbinom. Ostala opća mjesta na koja smo ukazali uglavnom se pojavljuju ili u mladenačkim (a,b i nekad c) ili u poslanicama iz zrelijih godina (nekad c, d, e, f, g). Poslanice iz 1710.-1712. (g) čestom uporabom stalnih mjesta (koja nisu nužno literarna, već smo skloniji vjerovati da je riječ o realnim biografskim stanjima) kao što su opetovane žalbe na siromaštvo za "prognaništva u gradu", izostanak nagrade za trud dok drugi koji ne rade primaju plaću, propast vrline i sl. ostavljaju snažan dojam na čitatelja, tako da nije neobično da je Klaić (KLAJČ 1914) Vitezovićevu biografiju i zbog toga zaključio s gotovo tragičnim patosom.

Mjesta koja smo nazvali specifičnima vjerojatno se nalaze i u epistolografiji drugih autora. Štoviše, kako ona vjerojatno predstavljaju preokupacije intelektualaca bez znatnog vlastitog posjeda (alodijalaca, kakvih je zasigurno bilo još na području pod Habsburškom krunom), a i drugih, vjerojatno je da će se i u poslanicama inih pjesnika naći ista "specifična" mjesta. Naš je cilj u ovome odjeljku bio osvjetliti korpus s gledišta misaone topike, a jedino će detaljna studija i usporedba s korpusima drugih latinskih pjesnika istog ekonomsko-pravnog kruga moći pružiti precizne rezultate i revidirati Klaićeve bibliografske podatke. Takva studija znatno nadilazi ciljeve ove disertacije, a trebalo bi joj prethoditi stvaranje srednjoeuropskog epistolografskog korpusa, kakvoga zasad nema.

4.2.4.2 Jezična topika

U ovom odjeljku predstavljamo najzamjetljivija jezična opća mjesta Vitezovićevih metričkih poslanica. Uspoređujemo ih s popisom jezičnih toposa antičke epistolografije iz rada Paola Cugusija¹⁴¹. Iako se Cugusijeva sistematizacija odnosi na prozu, ovakva usporedba zanimljiva je jer pokazuje koja su jezična opća mjesta zajednička epistolografiji obaju izričaja. Vitezovićevu jezičnu topikku usporedili smo i s antičkom epistolografskom poezijom, nalazeći sličnosti poglavito kod Ovidija, a u ovom odjeljku donosimo i jezična opća mjesta kojih u antičkim tekstovima nema, a prisutna su kod Vitezovića.

Paolo Cugusi je kao važno obilježje jezične epistolarne topike istaknuo da je za nju karakterističan *sermo cotidianus*, jednako udaljen od vulgarnosti kao i od profinjenosti

¹⁴¹ CUGUSI 1983: 78-103. U pregledu Cugusi donosi brojne primjere i studiju učestalosti pojedinih jezičnih općih mjesta kod raznih autora, a prenosi ih Dijana Sorić u prethodnoj godini obranjenjnoj doktorskoj disertaciji (SORIĆ 2012: 166-194) tako da ovdje upućujemo na spomenute radove.

pretjerane i izvještacene retoričkim dražima, a odlikuju ga *χάρης* i *elegantia*. Kao razlog te bliskosti svakodnevnom govoru istaknuo je sličnost između razgovora i pisma, pa je zbog nje i jezik epistola prošaran izrazima "sa stilističke razine *humilis*". Ti se izrazi nalaze u latinskim poslanicama svih razdoblja te su kvalifikatori epistolarnog stila *in se* i *per se* (CUGUSI 1983: 78).¹⁴² Činjenica da su Vitezovićeve poslanice stihovane isključuje istovjetnost sa svakodnevnim razgovorom, ali njihov jezik i stil obilježava jednostavnost koju se mora pripisati pripadnosti epistolografskom žanru.¹⁴³ U nastavku donosimo epistolarne jezične topose, koje nabraja Cugusi kao najčešće, a kako primjeri nisu pretjerano brojni, navodimo ih sve.

1. antička formula *scito/scias/scire te (vos) volo* omogućuje da se dijelovi različitog sadržaja i izričaja povežu u jedinstven tekst¹⁴⁴. Kod Vitezovića te formule nema, ali nalazimo svojevrsnu varijantu u obliku *scire cupis/si scire velis/ut plura scias*, koju smo ovamo uvrstili jer ima identičnu ulogu u tijeku diskursa: *Scire cupis cur hocce moror faciamque Vienna: / Ut fateor, frustra, perficiendo nihil.* (c10); *Scire statum velles, quem fors hucusque prehendi: / Scribere nil possum: stat mihi semper idem.* (a19); *Hinc, si scire velis, ubi me mea fata morantur, / Hoc ultrò paucis insinuabo metris.* (a23); *At si scire velis, hìc quae me causa moratur; / Noscere lecturo carmina pauca dabunt.* (d96); *Ast ut plura scias, Equitis sub nomine honesti: / Hoc facturus iter, tres ego vendidi equos.* (d44).

Vitezović osim te formulacije koristi i *Scire cupis/poscis rescire*: *Scire cupis cur hocce moror faciamque Vienna: (c10); Hic quid succedat poscis rescire notatu / Si quae digna forent, iam tibi scripta forent.* (c8) i izraz *certior (esse) optas*: *De novitate penes fieri quia certior optas: / Quae fit in hisce locis Illyricisque plagis [...]* (c10).

2. *ne putes*¹⁴⁵ pojavljuje se jednom: *Neve alium, volo, quàm qui fuit ante, putes. / Nam vestes licet atque comam mutavit: amorem / Et priscam mutat non tamen ille fidem.* (c32)

¹⁴² Premda je Cugusi u pravu kad ukazuje na velik broj govornih izraza, napominjemo da jezik poslanica nije istovjetan govornom jeziku. O tome npr. kod antičkog autora Demetrija, autora spisa *Περὶ ἐρμηνείας (O stilu)*: "Pismo, naime, treba malo ponnije dotjerivati nego dijalog. On oponaša živu riječ, a pismo se piše i šalje kao neka vrsta dara." DEMETRIJE 1999: 215.

¹⁴³ Takva pojednostavljenost jedan je od pokazatelja epistolarnosti i Ovidijeve prognaničke poezije (*Tristia* i *Epistolae ex Ponto*), što je dokazao Jan Felix Gaertner u knjizi *Writing Exile: The Discourse of Displacement in Greco-Roman Antiquity and Beyond* (GAERTNER 2007: 155-172). Osim toga, "[t]he similarities between Ovid's exile poetry and Horace's *Epistles* suggest that the stylistic and metrical differences between Ovid's pre-exilic and exilic works may be related to conventions of ancient epistolography." (GAERTNER 2007: 168).

¹⁴⁴ CUGUSI 1983: 79.

¹⁴⁵ CUGUSI 1983: 80.

3. *mihi crede (credas)/crede mihi (nobis)*¹⁴⁶: taj je emfatički izraz prisutan na nekoliko mjesta u korpusu: *Quod, peto, tu facias: ut, quis sim, noscere possis; / Candida repperies pectora, crede mihi.* (c6); *Crede mihi; vestem non es texturus Oresti: / Nec me Equitis vanum nomen habere feres.* (d29); *Hinc tibi non possum famulari ad prandia, verè: / Ut cupii toto pectore, crede mihi.* (d124); *Debitus ùt tibi sum longo jam tempore, Plemich, / Omni, crede mihi, tempore talis ero.* (e64); *Non tamen est inimica suis (mihi crede) poëtis: / Martia gesta lubens vir mulierque canit.* (e67); *Vitam ego (crede mihi) quàm virtutem, antè relinquam; / Virtus, post obitum vivere, sola facit.* (g38); *Haec nova sunt mala, crede mihi: cessantis amoris, / Absentisque illinc, lurida signa, Dei.* (g51).

Češći je slučaj uporabe samo glagola *credere* uz izostanak dativa osobne zamjenice, ali upotrijebljen s istom svrhom: *Culpandus te ipso iudice, crede, fores; Postquam desistis fidum redamare sodalem,* (a21); *Nec Velebichiades Slaunae sacra numina gentis, / Vati (credito) erunt ultima cura suo.* (c8); *Oblitum, Francisce, tui sic credere noli, / Verum nec dubia concipe mente, Tuum.* (c8); *Taederet minime, credas, describere quasvis / Et sic infirmam difficilemque manum,* (c10); *Saepè tamen scripsi sensu tibi (crede) soluto, / Metrica sed, fateor, non nisi verba semel.* (c16); *Nulla novenarum cùm sis Celiandra sororum, / Appage, quaecunque es: non mihi, crede, places.* (c35); *Crede, meus nequij, Zrini, nec esse Tuus:* (c39); *Crede sed, hesternum mihi sat nocuisse phalernum:* (d1); *Si quisquam fuit ante tui vir cultor honoris, / Ritter erit cultor postmodo, crede. Vale.* (d23); *Quod feci: nullum, credas, potuisse Croatum / Fecisse: et demum quae facienda forent.* (d44); *Cujus facta velut bene si perpendere Fiscus, / Inveniet damno (crede) soluta suo.* (d92); *Si quis posse tuis me plus succurrere votis, / Scis, satis id semel est dicere, crede. Vale.* (d137); *Singula dum constet multum: sed taedia majus / Ingenuae menti (crede) gravamen erant.* (d146); *Swartzemberg Princeps, reliquique profectò Ministri / In charis Equitem, crede, habuere tuum.* (e21); *Illud, crede, nefas, avertat Juppiter istud, / Sis memor ultro mei prosperiusque. Vale.* (e32); *Quicquid ad Augusti partes spectaverit illic, / Attentae fida (crede) notabo manu.* (e33); *Hocque meos idem remoratur (crede) libellos, / Et Patriae lacrymas continet hocce malum.* (e45); *Unum est, quod doleam; Patrias labascere sortes! / Ad finem vergunt omnia, crede. Vale.* (e78); *Namque ea si mea non potuisset vincere virtus: / Vicissent animum, crede, nec illa meum.* (e83); *Patronos ad opus prece multa, crede, rogavi: / Qui bene polliciti plura fecere mihi.* (e85); *Indigeo, fateor, fatis melioribus, at non / In tuo erat dubium (crede) favore mihi.* (f8); *Vive, et cum sociis faustè laeteris amicis, / Ipsorum memorem me fore, crede.*

¹⁴⁶ CUGUSI 1983: 80.

Vale. (f16); *Hoc studium mercede sua pretioque careret; / Non mea morderet viscera, crede, dolor;* (g6); *Quod nisi coepisses, aut nolles pergere coepto, / Ipse operi vellem ponere, crede, manum.* (g51).

4. preklinjanja i zazivi Boga i božanstava: u Vitezovićevim poslanicama rijetke su deprekacije za koje Cugusi piše da su bile prilično česte kod antičkih epistolografa, poput *(me)herc(u)le(s), medius fidius, di me perdant/adflixint, peream (ni)si, ita sim felix, ita vivam, (ita) moriar*¹⁴⁷, npr. u korpusu: *Fregit iter vires corporis (Hercle) mei.* (g1). Umjesto njih nalazimo kršćanske zazive, poput izraza *faxit Deus* te njegove inačice u vidu sintagmi *faxit cunctipotens/omnipotens: Omnipotens faxit, qui terram & cuncta creavit, / Praesideas iterum Dubica in arce brevi.* (e60); *Datque facitque animus, Caesar Leopolde, fidelis, / Quanta potest: faxit caetera cunctipotens* (d84); *Incolumem te gaudet Eques rediise Patronum: / Faxit at incolumem te Deus esse diu.* (d101).

Prisutna je i sintagma *det Deus: Det Deus ut salvos cito teque Tuosque viderem* (c12); *Nescio cur, et quis spoliat mea carmina latro, / Carnificis pereat (det Deus) ille manu.* (c16). Nalazimo i druge koje su joj blisko značajne: *Saepè fames bellum sequitur: Deus auferat illam;* (c42); *Atque utinam pia vota Deus mihi compleat in te, / Quae tibi, ceu merito plura, precatus eram.* (d12); *Submitto folium, quo votis fata secundo: / Audiat illa pius, compleat ista, Deus.* (d67); *Quàm Deus ad mundi totius scepra reservet, / Aeternisque bonis hìc et in Axe beet.* (d71); *Quos Deus omnipotens florentia servet in aeva, / Perpetuaque beet prosperitate. Vale.* (d74); *Quae Deus omnipotens optato fine secundet: / Legitimum haeredem regna inavita locans.* (d83); *Ipse utrumque Deus promissa ad regna reservans, / Regna ad avita Deus justus utrumque beet.* (d89); *Cui Deus omnipotens fortunas, Regna coronas / Augeat, oro: mitras augeant ille tibi.* (d90); *Vota Deus faustet pia* (d150); *Sed Deus omnipotens animum roburque tyranno / Conterat, et pacem semper egere sinat.* (e9); *At qui cuncta regit, Deus optimus, astra solumque, / Muneribus largè te beet ille suis.* (e18); *Hos Deus omnipotens ut donet luce beata, / Et sapere ut Licae det meliora, precor.* (e37); *Ut Deus omnipotens regnis te ditet avitis / Oro: tuusque cliens vivo perennè. Vale.* (e48); *Omnia fata Deus dispensat, dirigit astra: / Quam sperant homines, det meliora, velim.* (e51); *Vota beet, per quem sunt bona Fata, Deus.* (e73); *Quem Deus incolumem multos conservet in annos / Teque simul: qui me dignitate. Vale.* (e88); *Accipe vota animo, Praesul venerande, lubenti: / Quae Deus omnipotens ut beet, oro. Vale.* (e100); *At, Deus omnipotens ut te meliore salute /*

¹⁴⁷ CUGUSI 1983: 81-82.

Hoc anno et post hunc pluribus, oro, beet. (f1); *Utque moram, reditumque tuum Deus, oro, secundet / Propitius: tibi me devoveoque. Vale.* (g3); *Sincero veniunt vota haec de pectore prompta, / Quae Deus effectu comprobet, oro. Vale.* (g46); *Avertat mala, det prospera quaeque, Deus.* (g56).

Izraza kao što su *dis volentibus/dis iuvantibus/dis faventibus*¹⁴⁸ nema, ali ima nešto sintagmi s istim smislom *sorte favente/axe favente/Superûm bonitate favente*¹⁴⁹: *Hunc tendo amplecti, sorte favente, statum. / Sorte favente, inquam: nam si perpendo puellas,* (a9); *Alter praeripiat, sorte favente sibi:* (e62); *Huc salvus veni Superûm bonitate favente:* (b5); *Explebo in paucos, axe favente, dies.* (c33). Tomu je blizak izraz *duce numine* koji nalazimo u jednom primjeru: *Ut, via cùm mala sit, sit iter duce numine faustum, / Incolumi patrios det Tibi adire lares.* (f10)

Kod Vitezovića je, pretežito na kraju poslanica, prisutan stalni izraz *Deus te conservet/dij te conservent*, kojeg nema u Cugusijevoj studiji: *Sed Deus omnipotens animum roburque tyranno / Conterat, et pacem semper egere sinat / Qui te conservet Patriae, Dux inclyte, Patrem, / Ac tu me famulum semper amato. Vale.* (e9); *Dij te conservent Patriae melioribus aevis:* (e11); *Interea Dij Te Regique mihique benigni / Conservent longè ad prospera fata. Vale.* (e34); *Dij te conservent ad prospera vota tuorum,* (e45); *Quem Deus incolumem multos conservet in annos / Teque simul: qui me dignitate. Vale.* (e88); *Dij te conservent multis feliciter annis,* (f15); *Dij te conservent salvum, incolumemque, diuque,* (g17).

5. Nekih sintagmi koje je Cugusi izdvojio uopće nema kod Vitezovića, poput sintagme *carum (caros) habere*¹⁵⁰, koja pripada u dio poslanice *salutatio*, koji kako smo rekli, samo rijetko postoji u Vitezovićevoj poslanici u stihu.

6. Nema ni *Fac (ut) + konj./cura (curetis) ut + konj.*¹⁵¹, što je prema Cugusiju bilo osobito uvriježeno u *subscriptions* antičkih poslanica, ali ima nekoliko primjera tomu značenjski srodnih izraza: *Si quid habes, ùt habere potes, quo causa juvetur, / Fac commune mihi, quaeso, diuque. Vale.* (a24); *Fac (rogo) secure posse venire. Vale.* (d12); *Ut primùm aegroto prodire licebit ad auras, / Fac licitum mihi te visere posse. Vale.* (d90).

¹⁴⁸ CUGUSI 1983: 82.

¹⁴⁹ Napominjemo da ovdje nije riječ o antičkim božanstvima nego o Vitezovićevoj vjeri u uredenost svemira, astrologiju (nebo) i sudbinu.

¹⁵⁰ CUGUSI 1983: 82.

¹⁵¹ CUGUSI 1983: 83.

7. Cugusi je među važnija jezična opća mjesta svrstao i uporabu riječi *valdissime*, koju međutim kod Vitezovića nismo našli, a u samo dva slučaja uporabio je pozitiv toga priloga *valde*¹⁵²: *Hic mala tempestas, nupernis orta diebus, / Saevit confuso valde nociva polo.* (c42); *Mitto anagramma novum, quod valdè rara, vocalis,* (d22).

8. Cugusi je uz navedene izraze i sintagme koje je propisivala antička retorika naveo još neke karakteristike, kao što su uporaba grecizirajućih oblika¹⁵³, tj. tehničkih grecizama, riječi umetnutih u kontekst i citata grčkih pjesnika. Grecizmi su kroz povijest latinskog jezika ulazili u njega i postali njegovim neizostavnim dijelom te u Vitezovićevim poslanicama nalazimo i riječi iz starogrčkog koje su recentnije posuđene u latinski, kao i one koje su u njega ušle davno prije: npr. *singrapha* (c5)¹⁵⁴ – pisani ugovor, *bursa* (c8, d73, g17, g54, g58) – grecizam u klas. lat. od grč. *βύρσα* i sl.). Nijedan grecizam nije ispisan grčkim alfabetom, a mnogi su prilagođeni latinskom jeziku pa je, osobito uzmemo li u obzir da su upotrijebljeni grecizmi običnije riječi i tehnički termini, razvidno da Vitezović nije nastojao oko tog jezičnog toposa. Štoviše, vjerojatno je da uporabu grecizama i nije percipirao kao topos jer bi u protivnom na njima više inzistirao.

9. Citati i parafraze antičkih pjesnika¹⁵⁵ neizostavan su dio bilo kojeg latinskog teksta, a kako tvrdi Cugusi, citiranje, uglavnom pjesnika, a rjeđe prozaika neodvojivo je od epistolografije¹⁵⁶. Budući da su u mnogim Vitezovićevim poslanicama zastupljene jadikovke, očekivano je da će se u njima naći stihovi i parafraze stihova iz zbirki *Tristia* i *Epistolae ex Ponto* Publija Ovidija Nazona. Vitezović je Ovidija i izrijekom spomenuo u distihu *Ut*

¹⁵² CUGUSI 1983: 83.

¹⁵³ CUGUSI 1983: 83-98.

¹⁵⁴ U svome *Lexiconu* Vitezović je u toj riječi koristio grafem *y*: *syngrapha*.

¹⁵⁵ Detaljnija analiza citata i parafraza mogla bi razotkriti Vitezovićevu lekturu i pjesničke uzore, ali bi opsežnošću posla i dužinom teksta nadmašila moguće okvire ovoga rada. Jasno je da je tijekom obrazovanja Vitezović čitao klasične pisce koje je propisivao isusovački kurikulum te da je usvojio jezične i misaone formulacije te ih u većoj ili manjoj mjeri unio u svako svoje latinsko djelo. Stoga smo se zadovoljili time da spomenemo tek nekoliko primjera.

¹⁵⁶ "Ubacivanje preciznih citata ili pomalo krnjih (kada su dovoljno poznati tako da nije potrebno iznositi čitav citat) ima više funkcija: ukrasnu, proverbijalnu, 'zajedljivu' u šaljivim pismima itd. Od grčkih autora najcitiraniji su Homer i Euripid, naročito u Ciceronovu, Senekinu i Plinijevu epistolariju, dok kod Frontona prevladavaju Platon, Kalimah i Apolonije Rođanin. Što se pak tiče latinskih autora, kod Cicerona i Varona najučestalije su citirani Enije, Terencije i Pakuvije, a kod Seneke i Plinija su zastupljeni citati Vergilija, Ovidija, Lukrecija i Katula. Fronton preferira arhaične pjesnike pa u njegovu epistolariju nalazimo citate pjesnika Nevija, Enija, Plauta, ali i proznih pisaca Katona i Salustija." SORIĆ 2012: 194 prema CUGUSI 1983: 91-96.

sapiens Naso satis aptè dixerit olim; / Nominibus semper omen adesse solet. (d84)¹⁵⁷, međutim ovdje citiranu misao uopće ne nalazimo u tim Ovidijevim djelima.¹⁵⁸ Ovidije je ispravno naveden kao izvor primjerice kod parafraze stihova koji u Vitezovićevoj varijanti glase: *Quàm bonus est! luditve pius (ceu Naso putabat) / Rebus in humanis, multa ferendo, Deus? / Ludit is; atque hominum deliria ridet ab altis: / Noxia in invictum nec cadit ira Deum.* (g53).¹⁵⁹ Drugi je pjesnik, također elegičar, Tibul, parafraziran u Vitezovićevim stihovima, doduše u drugačijem kontekstu: *At postquam Hungaricas me Segnia misit ad oras, / Non visa est oculis littera vestra meis.* (c11).¹⁶⁰ Stih *Immortale meis remanebit nomen Amicis: / Tempus edax alias namque vorabit opes.* (d52) parafrazira nekoliko autora¹⁶¹. Vitezovićev stih *Nunc meliùs scribunt, qui bona vina bibunt.* (g25) mogao bi imati ishodište kod Horacija¹⁶², ali isto tako i u nekoj zbirki mudrih izreka. U stihovima *Quin et post obitum devotio vera superstes / In libris vivet non moritura meis.* (e6) moguće je prepoznati Propercija¹⁶³. Vitezović je parafrazirao, primjerice, i Cicerona, čije se riječi nalaze u stihu: *Nunc curat sua quisque domi, sed publica nemo: / Vixque quis est dives Patria egena tamen.* (e51)¹⁶⁴ i sl.

U tri distiha: *Quare iterum tibi me, Comes, insinuare licebit: / Nunc, si cum velles fautor adesse, fave. / Ut celeri tempus fugit irrevocabile passu: / Vita hominum sensim, non reditura, fugit. / Dum vivo, Ferdnande, juves: ut reddere grates / Possim: post obitum sufficit una quies.* (e41) parafrazirani su Vergilijevi stihovi *Sed fugit interea, fugit irreparabile tempus, singula dum capti circumvectamur amore* (Verg. G. 3. 284). Vitezovićev distih *Nulla magis famam reddunt monumenta perennem / Quàm libri; in libris, Kalnoky, vive. Vale.*

¹⁵⁷ Identičan stih: *Nominibus semper omen adesse solet.* nalazi se u knjizi *Fragmenta poetarum veterum recentiorum, ponderosioribus metris: cum laudi, cum vituperio inservituris: nec non intermixtis apophthegmatibus, axiomatibus, variis in- & descriptionibus, sententiis, ac documentis, sacris, atque profanis, interjectisque* (Google eBook); dostupno na adresi:

http://books.google.hr/books?id=_I67Bs7Nea8C&dq=Nominibus+semper+omen+adesse+solet.&source=gbs_navlinks_s; 7. lipnja 2013. Knjiga je objavljena 1747., a u njoj nema upute na izvor.

¹⁵⁸ Tomu je kod Ovidija najbliži stih *His ego successi, quoniam praestantia candor / Nomina uiuorum dissimulare iubet.* (Ov. Trist. 2. 467-8). Doroghy za izreku *Nomen est omen.* upućuje na Plauta (Plaut. Persa 625.) (DOROGHY 1986: 229).

¹⁵⁹ *Ov. Pont. 4. 3. 49-50: Ludit in humanis diuina potentia rebus / et certam praesens uix feret hora fidem.*

¹⁶⁰ *Formosa est oculis ulla puella meis,* (Tib. 3. 19, 4).

¹⁶¹ "Proždrljivo vrijeme" je čest misaoni topos: npr. u *Ov. Met. 15, 234-236: Tempus edax rerum, tuque, inuidiosa uetustas, / Omnia destruitis uitiatque dentibus aei / Paulatim lenta consumitis omnia morte.; Ov. Pont. 4. 10, 7: Tempus edax igitur praeter nos omnia perdit; Sen. Epigr. 1,1: Omnia tempus edax depascitur, omnia carpit, / Omnia sede mouet, nil sinit esse diu.*

¹⁶² *Hor. Ep. 1. 19, 2-3: nulla placere diu nec uiuere carmina possunt / quae scribuntur aquae poteribus.*

¹⁶³ *At mihi quod uiuo detraxerit inuida turba, / Post obitum duplici faenore reddet Honos; / Omnia post obitum fingit maiora uetustas: / Maius ab exsequiis nomen in ora uenit.* (Prop. 3.1.21-24).

¹⁶⁴ *Cic. Off. 1. 85.: [...] obliti commodorum suorum, alterum, ut totum corpus rei publicae curent, [...].* Danas je ta Ciceronova misao u Hrvatskoj možda poznatija prema dubrovačkom natpisu *Obliti privatorum publica curate.* Usp. Neven Jovanović, *Noga filologa*, "Ezop u Dubrovniku", Zarez – dvotjednik za kulturna i društvena zbivanja, Zagreb, 9. listopada 2.,3.(!), godište V, broj 114, str. 44.

(d100) podsjeća na stih ih Vergilijeva dodatka *Marmorea f̄tmineīf̄ uincent monumenta libelli: / Viuitur ingenio, cetera mortis erunt.* (*Verg. App. Maecen.* 1. 37)¹⁶⁵, ali još više na Propercijev distih *Fortunata, meo si qua est celebrata libello! / Carmina erunt formae tot monumenta tuae.* (*Prop.* 3. 2. 17-18). U stihu *Inclyta Pannonium resonat tua fama per urbem* (g49) prepoznavamo Vergilijevu Eneidu¹⁶⁶.

Nadalje, stih *Perditus est ergo quisquis amare negat.* (b3) parafraza je stiha *Quisquis amat, valeat. Pereat qui nescit amare.*, nama poznatog s jednog od grafita iz Pompeja (CIL 4.4091). U idućem primjeru, distihu *Cunctarum fit in Orbe frequens mutatio rerum: / Pendenti est similis terra rotunda pilae:* (e60) prisutna je misao koja naglašava prolaznost ljudskog života i promjenjivost sreće, a koja je bila vrlo popularna u baroku. Na hrvatskom području općepoznata je po antimetaboli Ivana Gundulića (1589. – 1638.) *Kolo od sreće uokoli / vrteći se ne pristaje: / tko bi gori, eto je doli, / a tko doli gori ustaje* u njegovu baroknom spjevu *Osman*.¹⁶⁷ Primjere parafraza nalazimo nadalje diljem korpusa i smatramo da su predočeni primjeri dostatni da bi se stekao dojam o Vitezovićevoj uporabi djela antičkih autora u skladnji poslanica.

10. *Dicta et sententiae:* U Vitezovićevim poslanicama nema naizmjenične uporabe poslovice na latinskom i grčkom jeziku, kakva je karakterizirala antičku epistolografiju.¹⁶⁸ Izreke, mudre misli i poslovice na latinskom nalazimo uklopljene u stih bez posebne naznake (riječ je ipak o zajedničkom kulturnom dobru)¹⁶⁹. Evo nešto primjera:

Pelle sub agnina delituisse lupum; (a9). Poznatiji oblik je *Pelle sub agnina latitat mens saepe lupina*, a ideju vuka u janjećoj koži nalazimo i u Ezopovim basnama, ali i u Bibliji: *Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* (Matej 7:15).¹⁷⁰

¹⁶⁵ Tekst dostupan na *Pede certo*, metrica latina digitale: <http://193.206.200.48:8080/pedecerto/queryVerbaleForma.jsp?check=started>; 21. lipnja 2013.

¹⁶⁶ *Verg. A.* 6. 173: *Extemplo Libyae magnas it Fama per urbes.*

¹⁶⁷ Ivan Gundulić, *Osman*, 1, 15-16.

¹⁶⁸ Cugusi (CUGUSI 1983: 96-98) npr. spominje naizmjeničnu uporabu grčke i latinske inačice kod Cicerona: *γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας* i *Athenas noctuam mittam.*

¹⁶⁹ Među raznim humanističkim i kasnijim zbirkama poslovice vrlo je poznata *Adagiorum chiliarum* Erazma Rotterdamskog.

¹⁷⁰ *Novum testamentum latine – textum Vaticanum cum apparatu critico ex editionibus et libris manu scriptis collecto imprimendum curavit D. Eberhard Nestle*, Stuttgart, Privilegierte Württembergische Bibelanstalt, 1906.

Errare est hominis. (c41). Ta se misao može naći u više antičkih¹⁷¹ i kasnoantičkih autora: *Cuiusvis hominis est errare, nullius nisi insipientis in errore perseverare* (Cic. Phil. 12. 5); *errasse humanum est* (Hieronymus Epist. 57. 12); *Humanum fuit errare, diabolicum est per animositatem in errore manere* (August. Sermones 164. 14).

Misao izrečenu Vitezovićevevim stihom *Parvus ut à tenero noscitur ungue leo.* (a7) nalazimo u obliku *Scilicet e primo fructu cognoscitur arbor, / E tenero fortis noscitur ungue leo* (stihovi iz poslanice stanovitog Gerharda Titija posvećene Lautitzu) u knjizi Vitezovićevevim njemačkih suvremenika Hermanna Conringa i Friedricha Jacoba Lautitza *Dissertatio politica de necessariis civitatis partibus... MDCLXXIX Helmestadi* (Google eBook)¹⁷², ali nismo uspjeli utvrditi raniji izvor gnome.

Na hrvatskom je napisan aforizam u dva stiha *Al je zakon stari .. u ovomu gradu / Da prez pinez stvari .. najmanje nedadu* koja se nalaze unutar latinske poslanice (c3).

11. Stereotipni i ponavljani izrazi: u tu je skupinu Cugusi smjestio izraze koji se javljaju izvan dijelova *inscriptio* i *subscriptio*, dakle u tijelu poslanica. Dakako, oni pretežu u administrativnim pismima ili u pismima koja donose takve sadržaje (npr. Plinijeva i Trajanova korespondencija), ali i pismima kojima se autor preporučuje i u *consolationes*.¹⁷³ Međutim, u Vitezovićevevim poslanicama takvoga tipa ne nalazimo primjerice izraze uvriježene u Cicerona poput *aliquo utor valde familiariter, cum aliquo est mihi hospitium vetus, pergratum mihi feceris si intellexerit, peto ut habeas in numero tuorum* i drugih. Ni u drugim tipovima poslanica, poput čestitaka i molbi ne nalazimo izraze koje navodi Cugusi.

U nastavku donosimo nekoliko jezičnih općih mjesta koja su vrlo izražena u Vitezovićevevim metričkim poslanicama, a nema ih na Cugusijevu popisu¹⁷⁴. Među njima je uporaba izraza u kojima preporučuje samog sebe i nekog drugog koristeći nekoliko stalnih

¹⁷¹ U tom se duhu tumači i pogrešno shvaćena Terencijeva *Homo sum, humani nil a me alienum puto*, ali u njoj se zapravo radi o tome da Chremes gura nos u tuđe poslove (zainteresiran je za sve ljudsko), a ne da je ljudski pogriješiti.

¹⁷² Dostupno na:

<http://books.google.hr/books?id=RspGAAAaAAJ&pg=PT62&dq=e+tenero+ungue+fortis+leo&hl=en&sa=X&ei=GbBZUtaKNOPy4QTwkoDoBg&ved=0CCoQ6AEwAA#v=onepage&q=e%20tenero%20ungue%20fortis%20leo&f=false>; 12. lipnja 2013.

¹⁷³ Više u CUGUSI 1983: 98-99.

¹⁷⁴ Činjenica je i da se cijeli morfološki dijapazon od *commendare* odlično uklapa u stih. Međutim, na ovome mjestu možemo se zapitati jesu li najvažniji antički epistolografi bili u istoj socijalnoj poziciji kao Vitezović, ili su možda bili samostalniji od njega, pa nisu trebali tražiti "commendatio".

formulacija s glagolom **commendo**. Karakteristično je da se nalaze pretežito u posljednjem distihu poslanice, a rjeđe dva do četiri distiha pred kraj. Donosimo sve primjere.

a) *me commendo (tuo favori/tibi in favores)* i inačice: *Dumque in nupernos tibi me commendo favores / Ad tua me promptum dedico jussa. Vale. (b9); Me tua prima sibi commendet gratia, quaeso, / Cuj ego commendo me prior ille. Vale. (c11); Cujus in heroum me commendare favorem / Eloquii cupio dexteritate tui. (c12); Interea que tui primo commendo favori (c16); In reliquo, cum nil habeam novitatis, amori / Me commendo tuo, chare Patrone. Vale. (c21); Interea in primos tibi me commendo favores: (c33); Deprecor errori veniam, caeptoque favori / Me commendo tuo, magne Parone. Vale. (d76); Finio; commendans me te tibi ritè. Vale. (a21).*

b) (*quaeso/rogo/opto*) *commendes/commenda/commendato*: *Quem pro parte mea reverenter (quaeso) saluta: / Et mea commendes vota precesque. Vale. (d29); Tuque iterum atque iterum commendes, quaeso; sed absque / Offensa, domino remque statumque meum. (d31); Patronumque tuum reverenter, ut opto, saluta: / Cui me commendes, votum et ad omne. Vale. (d47); Et pia commendes aegroti vota clientis: / Cum quo vive, Comes, prospera saecla. Vale. (d51); Quae simul et Vatem, cultorem nempe fidelem, / Commendes Domino cum pietate, rogo. (d89); Cui folium praebens aliud pronèque salutans, / Me, rogo, commenda, diligeque ipse. Vale. (d108); Commendes animum studiumque fidele clientis, / Possit ut Augusto complacuisse magis. (e36); Orans me sacro commendes vota parenti, / Pro Turan aut Likae conditione; pius. (e48); Tu mea clementi commendes vota Monarchae: / His se propitium reddat ut ille, roges. (g6); Adde pium sensum, commenda Caesaris aulae, / Commenda statibus tu mea vota, rogo. (e91); Sic oro à superis Augusto tuque Parenti / Commendato meas pro pietate preces (e96).*

U dva primjera nalazimo blisku varijantu *tua me commendet gratia, quaeso*: *Me tua prima sibi commendet gratia, quaeso, / Cuj ego commendo me prior ille. Vale. (c11); At tibi me semper, si non mea parvula virtus, / Ut tua commendet gratia, quaeso. Vale. (d81).*

c) *hunc/hos/has (quos) commendo*: *Has tibi commendo, tamquam virtutis amanti, / Quique bonum Regni, qui quoquè regis, amas. (d72); Hos tibi commendo; librorum, nempe ut amanti, / Atque mei, qui me semper amato. Vale. (d75); Hunc commendo virum; nec me, rogo, desere: verum. / Cures, solutum posse redire. Vale. (d79); Quos tibi participans iterum commendo, iterumque, / Cultorem aeternum semper amato. Vale. (d143).*

Izraz **non/nec/haud desine amare** uvijek se nalazi na samom kraju poslanice: *Desine nullo unquam tempore amare. Vale. (a7); Formando, nec me desine amare. Vale. (d25);*

Plura tibi; quem non desine amare. Vale. (d45); Sed nec tu absentem desine amare. Vale. (d80); Nec me, Fürstenbusch, desine amare, rogo. (d107); Semper habens me non desine amare. Vale. (d110); Hos inter nec me desine amare. Vale. (d121); Quem neque post (quaeso) desine amare. Vale. (d124); Nec post, ò Juli, desine amare. Vale. (e5); Me quoque ne quando desine amare. Vale. (e7); Tu verò me non desine amare. Vale. (e11); Me, tibi devotum, haud desine amare. Vale. (e15); Neve senescentem desine amare. Vale. (e71); Interea rogo; me non desine amare, meoque (e80); Ergo constantem non desine amare clientem: (e81); Me nec, ob adversum, desine amare. Vale. (e83); Cultorem veterem desine amare. Vale. (e93); Tu quoque me nunquam desine amare. Vale. (f13); Nec tu me talem desine amare. Vale. (f14); nije na kraju: Non ideò famulum desine amare tuum. (g40); Sint in amore arae tibi: nec me desine amare: (g50).

U dvije poslanice formulacija je neznatno izmijenjena uporabom konjunktiva: *Nec desis posthac me redamare. Vale. (d77); Sed ne defficias Equitem, nunc exulem amare: (d141).*

Istu misao nalazimo u tri slučaja, ali formuliranu afirmativno: *Pergas devotum me tibi amare. Vale. (d92); Percipe, cultoremque inchoa amare. Vale. (d122); Cultoremque tuum concipe amare. Vale. (d127).*

Ista ideja, traženje trajne naklonosti uz uporabu glagola *amare*, izražena je formulacijom koju smo sumirali kao **ME (semper/constanter) (rogo/...) ama(to)**. Nalazimo je na kraju poslanice, a samo iznimno u tijelu teksta. U nastavku donosimo varijacije te formule.¹⁷⁵ Objekt glagola *amare* može biti osobna zamjenica, ali su tu često i imenice i pridjevi kojim se Vitezović referirao na sebe (zato zamjenicu simbolički bilježimo velikim slovima). U formulacijama je moguć izostanak priloga vremena, kao i glagola koji izriču zahtjev ili molbu, a moguće su i razne prefiguracije iste sheme koje zbog ekonomičnosti nismo uvrstili u formulu, pa donosimo detaljan pregled svih njezinih varijanata:

a) **ME (semper/constanter) (rogo/...) ama(te):** *Meque (precor) causa vel pietatis ama. (d5); Ut pius et bonus es, tenerum defende libellum: / Autoremque sui dilige, amaque. Vale. (d16); Quod peto, fac; et ama me, Beseredi. Vale. (d60); Ipse tamen binis cultorem haud ultimum ab annis, / Harrach magne, tuum, nunc quoque filii, ama. (d74); Me tibi vince magis, semper amaque. Vale. (d101); Qui tuus est, Equitem semper ama, atque. Vale. (d123); Collegas, charosque tuos Eques ultrò salutat: / Cum quibus (optat) eum semper ama, atque*

¹⁷⁵ Među primljenim poslanicama samo jedna sadržava tu formulaciju: *Hunc cole, dumque colis, me quoque semper ama. (e87).*

vale. (e14); *Coepisti ùt pridèm, me (rogo) semper ama.* (e74); *Transige. Meque pij Patris adinstar ama.* (f9); *Meque (ùt cepisti) fratrem, studiique sodalem / Semper ama: quia amo semper et ipse.* Vale. (g42); *Vive, et cultorem suscipe amaque novum.* (g49).

Vive igitur felix cum magno ad vota Parente; / Et, votum vobis, me (rogo) amate. Vale. (e62); *Cultorem vestrum, rogo, Vos constanter amate: / Atque ad vestra, precor, vota valete.* Vale. (e79); *Vivite quamplures ad vota beata per annos: / Meque, ùt debetis, semper amate.* Vale. (e99).

b) ME (semper/constanter) (rogo/...) **amato**: *Corrige scripta, velim: me sed amato.* Vale. (d19); *Adde librum libris, me sed amato.* Vale. (d34); *Absentem aegrotum me sed amato.* Vale. (d43); *Aegrotum vises, sanum at amato.* Vale. (d49); *Meque, tuum semper, semper amato.* Vale. (d64); *Devotum Regi me quoque amato.* Vale. (d67); *Atque mei, qui me semper amato.* Vale. (d75); *Tu tamen hic et ibi me, rogo, amato.* Vale. (d78); *Et faveas; quaeso: me quoque amato.* Vale. (d83); *Hic te conservet salvum incolumemque, tuosque; / Tuque Equitem, Kaunicz, semper amato.* Vale. (d117); *Cultorem aeternum semper amato.* Vale. (d143); *Vive: Equitemque tuum semper amato.* Vale. (d151); *Me quoque amato, precor: superisque et Rege benignis,* (e6); *Finio; cultorem tu, rogo, amato.* Vale. (e8); *Ac tu me famulum semper amato.* Vale. (e9); *Et me, quod semper postulo, amato.* Vale. (e23); *Ultrò, aliunde tuum, me (rogo) amato.* Vale. (e25); *Ultrò, aliunde tuum, me (rogo) amato.* Vale. (e28); *Josephum Comitem Rabatensem, quaeso, saluta, / Cum quo Equitem vestrum semper amato.* Vale. (e29); *Cultoris veteres noviter reminiscere, et ipsum, / Nam tuus esse velit semper, amato.* Vale. (e56); *Meque tuum, Subarić, semper amato.* Vale. (e60); *Interea coepto pergas constanter amore: / Fac, quod amans cupio: tu quoque amato.* Vale. (e65); *Excipe votorum: me quoque amato.* Vale. (e73); *Meque, tuum quondam, semper amato.* Vale. (e105); *Interea tibi me devotum semper amato, / Et rebus faustis ad tua vota vale.* (f10); *Et rogo, me ulteriùs, Kalnoky, amato.* Vale. (f19); *Mequé Patris quondam, nunc tuum, amato.* Vale. (g57); *Cultoremque tuum, licèt extorremque senemque, / Pro pietate tua, semper amato.* Vale. (g60).

c) ME (semper/constanter) (rogo/...) **amando, vale**: *Tu veterem servum serva et amando vale.* (d17); *Perge; novum famulum semper amando.* Vale. (d8); *Tu tamen hocce mei signum servabis, amoris, / Spero, lubens: et me semper amando, vale.* (d22); *Cultoremque Equitem semper amando.* Vale. (d72); *Suscipe: cultoris queis memor esto tui. / Atque ùt ego nunquam deero, te ritè colendo: / Tu quoque non desis, me (rogo) amando.* Vale. (d118); *Cum quo vive, et, me semper amando.* Vale. (d153); *Quae, quòd ames veterem cultorem, nuntia fida est: / Atque, ut persistas semper amando, velim.* (e93).

Svega tri puta istu tu misao izriče donekle drugačije, ali opet vrlo bliskim formulacijama: *Si virtus amor est, pietasve: profectò decori est; / Constanter dignum semper amasse. Vale. (e52); Quem (precor) interea nostra de parte salutes: / Cumque illo mei amans, dulcis Amice. Vale. (d37); Cùmque & ames Musam, aut potiùs virtutis amantes: / Spero te amaturum me quoque, Marce. Vale. (d132).*

Spomenute inačice jezične formulacije mogu uključivati i glagol *diligere* na mjestu *amare*.

Retorika početaka i završetaka

Već je rečeno da je Vitezović u više navrata poslanice započinjao izravno spominjući ili aludirajući na epistolarni događaj.¹⁷⁶ Takve početke možemo usporediti s Ovidijevima jer je taj antički pjesnik prilično često na isti način oblikovao uvodne stihove u svojim *Epistolae ex Ponto*, a i u *Heroides* (za usporedbu, Ovidijeva *Tristia* i Horacijeva *Epistolae* ne dijele te karakteristike). Npr. jedna Ovidijeva poslanica Brutu počinje distihom *Naso Tomitanae iam non nouus incola terrae / hoc tibi de Getico litore mittit opus. (Ov. Pont. 1)*, koji sadržava dva elementa kakvima Vitezović započinje: spomen medija komunikacije i lokacija s koje se piše. Lokacijom subjekta u Ovidija počinju i npr. *Ep. 1: Haec tua Penelope lento tibi mittit, Ulixè / nil mihi rescribas attinet: ipse veni!; Ep. 3: Quam legis, a rapta Briseide littera venit, / vix bene barbarica Graeca notata manu.; Ep. 21: Littera pervenit tua quo consuevit, Acontis / et paene est oculis insidiata meis.* Takvih je primjera još, pogotovo u *Epistolae ex Ponto (Ov. Pont. passim)*, a i Ovidije se, kao što će to činiti Vitezović, u više navrata na poslanicu referira kao na pozdrav: *Ov. Pont. 1,7: Littera pro uerbis tibi, Messaline, salutem / quam legis a saeuis attulit usque Getis.; Ov. Pont. 1,8: A tibi dilecto missam Nasone salutem / accipe, pars animae magna, Seuere, meae.; Ep. 19: Quam mihi misisti verbis, Leandre, salutem / ut possim missam rebus habere, veni!; Ep. 16: Hanc tibi Priamides mitto, Ledaea, salutem, / quae tribui sola te mihi dante potest. i dr.*

Kod završetaka prisutna je podudarnost između Vitezovićevih i završetaka nekih od *Heroides* u uporabi proširene pozdravne formule s *vale* u posljednjoj klauzuli distiha: *Ep. 9: Iamque vale, seniorque pater germanaque Gorge / et patria et patriae frater adempte tuae / et tu lux oculis hodierna novissima nostris / virque – sed o possis! – et puer Hylle, vale!; Ep.*

¹⁷⁶ Poglavlje 4.2.2. Otvaranja i zatvaranja poslanica i odjeljak 4.2.4.1 Misaona topika.

21: *Iam satis invalidos calamo lassavimus artus; / et manus officium longius aegra negat. / quid nisi, si cupio mihi iam contingere / tecum, restat, ut adscribat littera nostra "Vale!"*

Zaključno o jezičnoj topici

Pregled Vitezovićeve jezične topike pokazuje da je tek rjeđe rabio izraze karakteristične za antičku proznu epistolografiju, a u usporedbi s antičkom poezijom najviše osobitosti dijeli s Ovidijevim *Epistolae ex Ponto* i *Heroides*, pogotovo u retorici početaka i završetaka. Nešto ustaljenih izraza uopće ne nalazimo u antičkoj epistolografiji, a vrlo su uvriježeni kod Vitezovića. Zanimljivo je da ti izrazi nisu prisutni ni u poslanicama koje je Vitezović primio.

Poslanice koje je Vitezović pisao u mlađim danima (godišta a, b, c) u pogledu jezične topike malo se razlikuju od kasnijih (d, e, f, g). Zamjetljivija razlika u tom pogledu sastoji se u tome da u kasnijim poslanicama nalazimo više stereotipnih izraza, npr. jezično opće mjesto koje smo iskazali formulom *ME (semper/constanter) (rogo/...) ama(to)* upotrijebljena je najviše puta u godištu d, a slijedi u e. U godištim a, b i c ne nalazimo je nijednom, pa zaključujemo da je riječ o praksi koju je usvojio u kasnijim godinama. Izraz *non/nec/haud desine amare* također je najučestaliji u godištim a i e, a u a ga nalazimo samo jednom.

Brojnost inačica istog jezičnog općeg mjesta potvrda je Vitezovićeve spretnosti u variranju, ne samo iste misaone, nego i iste jezične formulacije.

4.2.4.3. *Ornatus*

U ovom odjeljku ukratko predstavljamo stilske ukrase koje je Vitezović koristio u poslanicama. Da bi dojam o njegovu stilu bio potpuniji prije toga ćemo ukazati na neke aspekte njegova epistolarnog stila koji ne spadaju nužno u *ornatus*. Jedno od važnih njegovih obilježja je narativnost (kojom uvelike podsjeća na Ovidija, koji mu je nesumnjivo bio među glavnim uzorima¹⁷⁷). Ta je narativnost, očekivano, izraženija u dijelovima teksta u kojima prepričava stvarne sadržaje. Nadalje, veliki dijelovi korpusa pisani su jednostavnim jezikom koji izravno i jasno prenosi informaciju bez namjere da postigne dodatni efekt (*Restituo*

¹⁷⁷ Primjerice, opis smrznute Save neodoljivo asocira na Ovidijevu prognaničku poeziju. Usp. Vitezovićeve stihove *Inde sequente die Savi conscendimus undas: / Tunc aura et rigido saevit unda gelu. / Cum multa lapides fundus jaciebat arena, / Et fluidam solida pelle tegebat aquam.* (a11) s Ovidijevim *Cuncta sed inmodicum tempora frigus habent. / Tu glacie freta uincta tenes, et in aequore piscis / inclusus tecta saepe natauit aqua.* (*Ov. Pont.* 3, 1, 14-16). I dr.

librum, quem possum dicere rarum: / Nam reperi sacrum quod diadema juvit. / Tertium, ut in causa possim percurrere eadem, / Da, rogo; meque tuo serva in amore. Vale. (d24)). Uz to, znatan dio korpusa sadrži bar nešto stilskih ukrasa, a u nekim poslanicama i figure i tropi nagomilani su u emfatične cjeline, kojima je cilj izazvati emocije, a katkada je riječ o literarnim igrama, no potonje je rjeđe (neke smo primjere već izložili, *passim*)¹⁷⁸. Napominjemo da u korpusu Vitezovićevih poslanica u stihu nema formalnih eksperimenata¹⁷⁹, a prisutno je tek nešto kronograma i anagrama.

Neka se od tradicionalnih retoričkih stilskih sredstava ne mogu smatrati ukrasima u užem smislu kada je riječ o poslanici u stihu jer su nužni radi uklapanja u metričku shemu. Takav je primjerice hiperbaton (narušavanje stilski neobilježenog poretka riječi u rečenici), za koji donosimo nekoliko primjera koje smo smatrali literarnijima: *Cum quejs Portneri venit mihi littera Karli*, (a22); *Ad patrios potero quam remeare focos*. (d12) i dr. Tako je i s parentezom, koja se u Vitezovića uglavnom sastoji u tome da je umetnut neki glagol koji izriče molbu u 1. sg. *Parce humili (quaeso) Princeps Augusta, clienti:* (g30), rjeđe uzvik i sl. Česta je perifraza, osobito vremenska, npr.: *Vix tamen explevit proprium ter Cynthia cursum*, (a17); *Annua jam primi rediêrunt festa Parenti, / Natalique Tuo, Zrini, sacrata dies*. (c39); *Nulla tamen misi Natali vincula festo, / Nulla salutifero do tibi poma die*. (c39); *Quartaque in urbe mihi decurrit luna moranti: / Hinc mihi quinta prius fortassis luna redibit*, (d12); *Quod, solis lunaeve die propriumque tributum* (d15) (u nedjelju ili ponedjeljak); *Quarum cura mihi bis quatuor tradita ab annis* (d96). Prisutne su i perifraze za količinu, npr.: *Quo mihi florenos bis sex reperire, faveres:* (d135) i mnoge druge.

Uporaba antičkih realija nešto je zastupljenija u mladenačkim poslanicama, npr: *Vix ego Pierios coepi cognoscere saltus*, (a15). Zanimljivo je, no ne i neobično, da antičke motivske, ali i jezične utjecaje nalazimo u hrvatskoj poslanici (c17). Primjerice u stihovima *Znas da skoro ginne .. ona zemlya malla / Ca je mnokrat sine .. lyutom' Marçu dala* spominje se rimski bog rata Mars. Izdvajamo i stihove *Lipaje prilika .. tebi od naravi / Za vçinit velika .. Domachoj Dëržavi. / Dabite lyubavi .. tudych nederžalle. / S' tobom bi ù slavi .. nasse Zemlye cvalle*. (c17), u kojima je riječ "velika" prema lat. magna, neutr. pl. (morfološki

¹⁷⁸ Primjer poslanice od dvaju distiha zasićenije figurama: *Si meliùs valeas, Oswal, charissime, laetor: / Meque, modò aegrotum, visere (quaeso) velis. / Ut prandendum inter medicè modiceque, loquamur / Plura: nova dego solus in aede. Vale.* (d10)

¹⁷⁹ Premda uz mnoge poslanice Vitezović šalje svoje anagrame. Poznato je da je bio vješt u stvaranju rebusa, akro-, mezo- i telostihova i dr. Stepanić ga naziva majstorom i apsolutnim prvakom formalnih igrarija. (STEPANIĆ 2005: 203). O tome i u izlaganju *Formalni eksperimenti u Vitezovićevoj latinskoj poeziji* na skupu "3. međunarodna kroatološka konferencija 'P. R. V. i njegovo doba'", 26-28. rujna 2013.)

latinizam). Zanimljivo je da latinski stihovi poslanica ni izdaleka ne odražavaju toliko domoljublja kao hrvatski, što možda možemo pripisati tome da uglavnom piše strancima, kojima hrvatski patriotizam nije mogao biti jednako zanimljiv kao Vitezoviću i njegovim sunarodnjacima.

Osobina Vitezovićeva epistolarnog stila je i znatna uporaba iskaza koji su formulirani kao gnome¹⁸⁰ (osobito u g), npr.: *Scilicet ille vagum fortunae numen adorat, / Ardua virtutis qui juga adire nequit.* (e1); *Denique laudandus magis est, qui multa meretur, / Quàm qui multa habet et pauca meretur idem.* (e1); *Otia consumunt animum virtutibus aptum, / Quem solet ingenuus fortificare labor.* (e89); *Liberi, item libri, nomen fecere perenne: / Saepèque per libros clarius esse solet.* (g6); *Durius est etenim morte, eguisse, malum.* (g6); *Sic est: quando aliquem fors prospera deserit, illum / Deseruère homines, deseruere Dii.* (g17); *Nam, quanto quis plura sapit, discernere plura / Sensa hominum genio nobiliore potest.;* (g31); *Nemoque tam prudens, qui sua fata regat.* (g33); *Quem bona deseruit fors, non juvat incluta virtus: / Spernitur haec, mundum sola sed illa regit. / Ipse licet veniat Musarum praeses Apollo: / Profiet multo si caret aere, parum;* (g34). Takvo izražavanje pridonosi dojmu da je autor teksta mudar, tj. relevantan sudionik "epistolarnog dijaloga".

Slijedi pregled najuočljivijih figura s nešto ilustrativnih primjera:

Figure dikcije

Aliteracija (ponavljanje suglasnika) vrlo je zastupljena: *Patria chara mihi natos non nutrit amicos:* (a9); *Seria dilectę spem dant mihi dicta parentis.* (a27); *Quodque dedere dii, do tibi id atque tuis.* (d104); *Non factum: fateor: non, ùt decuisset, amictum est:* (e8); *Sed quòd non currat pedibus tua Musa ligatis, / Excusare mihi, non fuit illud opus. / Scilicet ingentes cumulat tibi Curia curas,* (e17); *Nullaque idem nomen mihi temporis auferet aetas:* (g6); *Protinus argueres, ferrea fata mihi.* (g6); *Grata est, fraterni fama iterata boni.* (g9) i brojni drugi primjeri.

Homeoarkton (glasovno podudaranje početnih slogova dviju ili više uzastopnih riječi): *Subscripsi aeternis nomina nostra notis.* (a27); *Nam tunc et Prorex et Primas Praesul amici, / Non secus ac verus, me tenuere, Pater.* (e21) i sl.

¹⁸⁰ Vitezović je mudre izreke objavljivao u svojim kalendarima, a 1703. u Zagrebu je izdao i zbirku mudrih izreka *Priričnik aliti razlika mudrosti cvitje*. (npr. KLAIĆ 1914 *passim*).

Paronomazija (povezivanje dviju ili više riječi prema zvukovnoj srodnosti): *Peccanti vitae funera fune dedit.* (a10).

Anadiploza (ponavljanje završne riječi jednog stiha na početku idućeg): *Cumque suis geminis (scribis ut) esse foris. / Esse foris: vel ubi venatibus otia frangis.* (a6). U nastavku iste poslanice slijedi nabranje s ponavljanjem veznika na početku heksametra (sinonimija i anafora): *Trajicis et varias vasta per antra feras. / Vel spectas Comites inter rudimenta Gradivi: / Ipseque, quod pridem sciveris, id repetis. / Aut illum Jani spectas in Principe vultum:* (a6). Nabranje završava klimaksom: *Spectandi hinc causas alter et alter habet. / Foecundam vobis opto facilemque Dianam: / In praedam acceleret, cervus et ursus, aper.* (a6). Podvrstom anadiploze možemo smatrati sljedeće primjere, gdje se ponavlja predzadnja riječ/sintagma prvog i prva drugog stiha: *Hunc tendo amplecti, sorte favente, statum. / Sorte favente, inquam: nam si perpendo puellas,* (a9); *Ut, qui ibant nuper mittentes semina flendo, / Seminaeque & falces nunc periisse dolent.* (c42) i sl.

Afektivni uzvici prisutni su u cijelom korpusu, a osobito u godištu c: *Hej! Si fata malum sic continuare relinquunt, / Gaudebit vacuis quàm citò Turcus agris!* (a23); *Teque pari, ò utinam, sufflammet amore Cupido: / Intrares lectum saepiùs ipsa meum.* (b13); *Dulcis ô in Patria Vitaque morsque levis!* (c10); *Illa tibi, sociisque tuis, nostrisque Patronis / (Complaceant utinam!) distribuisse placet.* (c25); *Quod si veredico famuli Dominusque jubentur / (ò Equitis sortes) in profecto pedes.* (c41); *Hej, soli pretio quòd caret illa mihi! / Quòd, meruisse diu fidum de Caesare servum, / Nil juvet! et, Fiscum velle juvare, nefas!* (g8); *Quot stulti panem comedunt! Sed quot sapientes / Cernimus ut passim panem perire fame!* (g38) i dr.

Homeoteleut je prilično čest u korpusu. Ponavljanje podudaranje završnih slogova riječi nalazimo u npr.: *Sperassem, quàm te posse deesse mihi.* (a10); *Saepè alit et fallit spes ita, sorsque vaga* (c12); *Quatenus illo notis absentis fratris apertis,* (c26); *Te decet omnis amor, te decet omnis honor.* (d71); *Et fieri superi sic voluere Dii* (g10); *Sed quia me Civem, me cultoremque fidelem,* (g33); *Ulcisci quasvis noxas et damna parati / Lite, miris, armis insidiisque malis,* (g51).

Homeoteleut je i ponavljanje iste riječi: *Sed breviter magnas volui tibi reddere grates, / Proque favore tuo proque labore pio,* / (c7); *Quicquid enim patior, patior virtutis amore:*

(g6); *Hocce gravat, nimiumque gravat mea pectora vulnus: / Pro patria ferrum prompta focumque pati.* (g33). U sljedećem primjeru prisutne su obje vrste, zajedno s aliteracijom i poliptotom: *Quem penès existens vidi, didicique: cupido / Quae vidisse diu, quae didicisse, fuit.* (b8).

U korpusu je i nekoliko poslanica u kojima je prisutna rima¹⁸¹ ispred cezure i na kraju, npr.: *Credita restituo, gratesque rependo favori: / Et precor, assiduo sim commendatus amori. / Fidus continuo nam vestro cultor honori; / Dij te perpetuo servent, velut opto, decori.* (d4) Poslanica d1, za razliku od ove, ima pet heksametara, u kojima se rimuju sredina i kraj stiha, ali ne i krajevi stiha jedan s drugim: *Quòd me Doctorem fecisti, agnosco favorem; / Crede sed, hesternum mihi sat nocuisse phalernum: / Quo nimiùm poto, jaceo nunc corpore toto. / Si sic convivam, non longo tempore vivam; / Sentio abinde malè; scribere cesso. Vale.* (d1). Zatim, *Iàm gemina bella fruor hìc suavique tabella / A Vatis calamo, quem reverenter amo.* (g50) i sl. Ima i nekoliko poslanica koje je primio s istom takvom rimom.

Etimološka figura (često s antitezom): *Discere dediscit mens, quo non tempore discit:* (a9); *Me tibi devovi, Patronum tuque dedisti / Te mihi; sic ad te ritè recurro. Vale.* (d2); *Nec Dii opes alias, nec tu, mihi, Dive, dedistis:* (d104); *Cùm mihi se parcam rebus melioribus offert, / Sors mea: ne chartis parcus et ipse ferar;* (e6); *Quas causaturas tali fastidia causa / Praesumens, animo, spero, minora tuo.* (e8); *Litus in Adriacum proficiscar, lite peracta,* (e15); *Si vivis vivas: et fac te noscere vivum: / Mortuus at si sis, pace quiesce. Vale.* (e61); *Quae, Beseredy, tuas inopina silentia Musas, / Musarum, prohibent, cum pio amante loqui?* (g54). U navedenim primjerima uglavnom je prisutna etimologizacija, a ne istinska etimološka povezanost. Etimologizacija je prisutna i u sljedećim slučajevima: *Et maneat Negri cuncta per oeva niger.* (d36); *Sors inimica facit medio subsistere cursu et, / Nomine reque Equitem, saepiùs ire pedes.* (f7); *Non aliunde Iovi nomen dedit alma vetustas: / Pro summo coluit non aliunde Deo: / Quàm quòd mortales juvet inter coetera primus / Sidera: abinde Iuvans dicitur esse Pater. / Nam, bene ni faciat Numen, quis Numen adoret? / Sic Dij, sic Homines laudem ex pietate merentur: / Digna, Deum ac Hominum sunt benefacta, coli. / Sic tu, quem magna Deus et Natura dederunt,* (g8); *Sed quid agam solus, spoliatus, in aedibus hospes? / Ut vita spolier: non aliud superest.* (g17); *Donec pro votis aut*

¹⁸¹ Jedna je od zanimljivijih pojava u sedamnaestostoljetnom hrvatskom latinizmu rimovani kvantitativni stih. Rimovanje latinskih stihova uobičajena je pojava u srednjovjekovnoj latinskoj lirici, no kada se rimuju kvantitativni stihovi riječ je o srazu načela dvaju verzifikacijskih sustava: kvantitativni stih koji u antici ne poznaje rim asimilira je iz silabičkog stiha. (STEPANIĆ 2005 : 211).

abeam, aut obeam. (g17); *Hoc ideò mitto, quia te scio, carminum amantem: / Carmen amat, quisquis carmine digna gerit.* (g20).

Poliptot je u poslanicama često u kombinaciji s aliteracijom: *Ut tamen ùt sors vult; sat erit: pietate paterna / Tu veterem servum serva et amando vale.* (d17); *Me tibi meque tuis expertus tempore longo es / Affectum: affectu ritè repende vices.* (e46); *Pauca, die Pauli, Paulo dat munera Paulus,* (g48) i antitezom: *Tantum Chyrurgi moestis nocet error in aegris: / Et tamen ille aegri soluitur aere bono.* (a4). Razni oblici glagola biti slijede jedan za drugim u primjeru: *Virtuti constans ut fuit, est, et erit.* (a8).

Anafora (ponavljanje istih riječi ili skupine riječi na počecima uzastopnih stihova) nalazi se, na primjer, u sljedećim stihovima: *In te verus Amor divini fragrat honoris, / In te Christiaca proximitatis amor.* (e1); *Donec adinveniat tempus, quo ritè decenti / Ad te pacto modo mittere plura queat. / Hoc apud Helvetios jàm Trautmansdorffius Heros, / Vindebona hoc Harrach magnus in urbe legit. / Hoc Bucelenus habet quoque Cancellarius Aulae, / Et plures alii, quos venerando colo.* (f14) i sl.

U primjeru koji slijedi u pentametrima se ponavljaju razni oblici zamjenica: *Bis senos alibi transegimus hactenus annos: / Quor(um) pars studiis prima dicata fuit. / Altera consumpta est magnates inter amicos: / Horum me quivis more parentis amat. / Quosque mihi Patriae tellus non praebet honores: / Hos mihi dat larga terra aliena manu.* (a8). Slično i u *Vellem frugiferos iam nunc equitare per agros, / Quos Dravo ad Savum Slavnia nostra colit. / Vellem frondosis venando incedere sylvis, / Quae sibj pro patria Nympha Croata tenet. / Et tandem Adriacum recreari nave per aequor / Dalmaticos vellem iam revidere sinus.* (c13), gdje su prisutni i enumeracija i anafora.

Epifora (ponavljanje riječi ili skupine riječi na krajevima uzastopnih (di)stihova): *Quòd spoliatus eram fortunis omnibus insons, / Iustitiamque petens; haec mea culpa fuit. / Quòd Patriam historiis, et Amicos laudibus ultrò / Excolui scriptis: haec mea culpa fuit.* (g33)

Anagram: odnosno kronogram, većinom u datacijama i ponekad u naslovu¹⁸²: *CoMes gotharDe henrICe.* (d3); *Vlennae Die XIII. MensIs IVLII sVbsCrIbebar sVprafatVs eqVes.*

¹⁸² O kronogramu je već bilo riječi u odjeljku 4.1.1.3. Ostala grafijska svojstva rukopisa.

(d32); *Festô BeatI EMerICI DVCI s PannonIae, / Ita AMICo sVo aDsCrIbIt RItter. (g21); Manè, In soLennItate sanCtI LeonarDI, / EqVes RItter. (g23) i dr.*

Figure konstrukcije

Enumeracija je nabranje dijelova cjeline ili sastavnica ideje. U klasičnoj retorici to je stupnjevito nizanje značenjski povezanih jedinica. Obje definicije odgovaraju stanju u Vitezovićevim poslanicama, u kojima je ta figura vrlo prisutna: *Dilectos, fratres, agnotos, oro, saluta: (g24); Fronte, genis, oculis, ore, sinuque placet. (a9); Accedunt (fateor) senium, curaque, laborque, / Fratibus et natis conjugeque orbus amor; / Injusta insidiae, numeroque carentia damna: / Singula quae vitam debilitare solent. / Interea, melius dum vertent fata, propinquum / Ter felix, faustum ter Tibi Pascha precor. (g1); Austriacas cristae variataque vestis adornant / Incessus, gestus, blandula verba, lepor (g42). Često je u kombinaciji s anaforam i metabolom: Saepè et saepè memor *Zagrabiensis agri. / Saepèque Amicorum memor; et persaepe meorum / Quos mihi Graecano in monte dedere scholae. (b2);**

U poslanicama enumeracija je vrlo zastupljena kod nizanja pohvala, pa donosimo jedan duži primjer, a unutar kojeg nalazimo i druge figure, uključujući i enumeraciju(!): *Tu mihi prae primis celebrandus es, inclyte Praesul, / Qui mihi Patronus, qui mihi penè pater. / Tum nec eo solum, quo me devincis amore, / Sed qua virtutum fertilitate vales. / Contulit in te omnes Natura pijssima dotes, / Fronte, oculis, vultu spirat et ore decor. / Hinc facilè internos licet hinc cognoscere sensus, / Quanta venustatis munera pectus alit. / In te verus Amor divini fragrat honoris, / In te Christiaca proximitatis amor. / Conscius humanae Divinae & legis, eandem / Verbo ac exemplis exequi utramque doces. / Quòd tibi majores multo debentur honores, / Tam quibus Ecclesiae quam quoque Fora nitent. / Sed quia Fortunae celsam summittere mentem, / Indignum justè, Vir generose, putas. / Scilicet ille vagum fortunae numen adorat, / Ardua virtutis qui juga adire nequit. / Qui solem vitat tenebrosae noctis amicus; / Solem inconcussa tu bene fronte capis. / Denique laudandus magis est, qui multa meretur, / Quàm qui multa habet et pauca meretur idem. (e1).*

Vitezović u više navrata niže razne događaje: *Credo quod audisti pridem de morte Berislau, / Cuius in hac Sophiae Filius urbe studet. / Praeterea Szandrigh sacrae qui Canonicatu / Ecclesiae functus Zagrabiensis erat, / In cujus Stridich successit Canonicatum, / Archidiaconium Taska Paunus habet. / Sole senex Vernich decessit Paschatis ipso, / Quâ Christus surgit decidit ille die / Druskochi noviter juveni consorte relicta / Migravit mundum destituendo senex; / Jambrekovich parochus Vidoviczj mortuus, alter / In Vocsha Parochus*

dicitur esse Zidich. / Quos velutj plerumque senes n(on) cerno dolendos, / Illis sed requiem donet in aeva Deus. ... (c8) i dr.

Nabrajanje može biti i temeljna tehnika u Vitezovićevoj gradnji poslanice, iako je to iznimno, poput: *Te Praesul, Rector, te Pucz, Martine, salutant, / Te Convictorum, te quoque Alumna cohors. / Te coquus, & Pongracz, et uterque salutat ephebus / Cocsis, et à porta saepè patente senex. / Te muri, camerae, cellaria, tecta, culina, / Quaeque fenestra domûs, janua quaeque domus, / Teque gradus cuncti, stabulum te, fonsque salutat, / Nec non stercoribus plena cloaca suis. / Te cunctae matulae, te pocula cuncta salutant. / Cuppae, olae, calices, dolia, vasa, scyphi. / Rectoris braccae Vice-Rector teque salutat, / Et Vice-Zuppani binum oculare binunum occulare senis. / Teque barocka Equitis, sed non Barouka salutant / Osmani salvum teque tanekko cupit. / Te Catus ipse levans ut Martia spicula caudam / Teque salutaret si canis ulla foret. / Ergò brevi multas versu, Martine, salutant / Accipe congestas, atque jocando vale. (c23).*

Nabrajanje je osobito često kod pozdrava u odjavi poslanice: *Cuzmince Makario, Golubocz quoque, Mulciber igne / Absumpsit rapido, caetera cuncta silent. / Idem te, et Rector, Szalai Vernichque salutant / Teque salutat Eques quintus, Amice. Vale. (c17).* Osim toga, nakon nabiranja može slijediti poanta, npr. u poslanici g34 kroz cijeli tekst nabraja svoje životne nevolje, a poantira riječima *Quina meo his dictis renovavi vulnera cordi: / Cuncta dolore tremunt jam mihi membra. Vale.*

Hijazam (zrcalna simetrija dvaju spojeva riječi ili dviju rečenica): rjeđa je, a donosimo nekoliko primjera: *Quisque suum curat, sua quisque attendit ... (e21); Ut, via cùm mala sit, sit iter duce numine faustum, (f10).*

Retoričko pitanje – povremeno je prisutno u poslanicama, npr.: *Naturae rerum quid modò scire juvet? (a9); Nonne satis placido Coeli terraeque favore / Vicinasque penes respicit aura plagas? (c10); Nonne mei poteras (quaeso) fuisse memor? / Cùm sit nota mihi telluris forma ... (d96) i dr.*

Kiklos (ponavljanje jednog izraza na početku i na kraju dijela iskaza ili čitavog iskaza): povremeno ga nalazimo u korpusu, npr. poslanica e1 počinje čestitkom imendana: *Quo sacrata tuo celebrantur festa Patrono / Sole, tuas laudes, me celebrare decet. / Scilicet hic mos est patria in regione vetustus, / Natalem digno plaudere cuique diem.,* nakon koje

slijede pohvale, a zatim se vraća na čestitku: *Ergo ad praepositum, veniam poscendo, revertor, / Et sacrum Pauli, Paule resumo diem.* (e1).¹⁸³

Sumacijska shema (iz paralelizma primjera prethodnih stihova izvlači se suma) zastupljena je u poslanici a9, o čemu je već bilo riječi.¹⁸⁴

Figure misli

Gradacija s ponavljanjem na početku (anaforam): *Tantum pulchra valet sine sensili amore puella, / Quantum vir princeps absque cliente valet. / Tantum pulchra valet sine sensili amore puella, / Cynthia vel quantum Sol sine luce valet. / Tantum pulchra valet sine sensili amore puella, / Quantum sub modio tecta lucerna valet. / Cùmque Deos inter nomen celebretur Amoris: / Perditus est ergo quisquis amare negat.* (b3)

Metabola (ponavljanje iste misli različitim riječima (sinonimija) te ponavljanje istih ili veoma bliskih misli istim riječima (tautologija). [...] Ona je uvijek oblik inzistiranja, preciziranja, širenja, tj. amplifikacije diskurza. (BAGIĆ 2012: 186)): *Invenio, quaerens: inventis nescius uti: / Quaeror, et invenior: nec modò cedo mihi.* (b2); *Quidquid id est, fatum est: et inevitabile fatum,* (e35); *Gratum, Caesar, opus fuerit tibi, spero, fidelis / Vassali, et gratum sit, rogo: namque pium est.* (e39); *Impia fata queror; sortem detestor iniquam: / Invida saepè bonis, prompta favere malis. / Quot sunt, qui nullis meritis paucisve profectò, / Aut etiam fictis, proemia magna ferunt? / At mihi, qui solos quaero tractare labores, / Hos ipsos mala sors, hos mihi fata negant.* (g6); *Me demum voveo, devoveoque. Vale* (g10); *Talis enim mihi mens, animusque est talis, ut omni* (g12) i sl.

Poredba (uspoređivanje na temelju sličnosti): *In templo Superis pro te quoque vota daturi, / Qui vitam ducis Sancto, Emerice, parem; (g22) Verna suos flores educit temporis aetas: / Antra virore suo frigida privat hyems. / Sic homines, dum sunt juvenes, et amant, et*

¹⁸³ Slijedi nabravanje iskaza kojima primatelju želi dobrobit: *Dij tibi dent (inquam) vitam producere longam, / Ornato mytra, purpureaque toga. / Postquam huius vitae cursum feliciter actum, / Aeterna in coelis prosperitate frui. / Vota lubens habeas, devoto pectore sumpta, / Prosperet omnipotens quae pia vota Deus. / Vive ergo incolumis ter felix atque beatus, / Quae mea vota pij muneris instar habe.* i izokolon s ponavljanjem riječi *vive: Vive diu, vive ò felix, ò vive beatus, / Tu mihi Patronus, tu pater esto. Vale.* (e1). Poslanica je ilustrativna u pogledu uporabe figura u nekim poslanicama: često se naime unutar jednog teksta gomilaju ovi stilski ukrasi, dok ih je u drugima vrlo malo.

¹⁸⁴ Vidi 4.2.3.1. Formalni elementi i raspored građe.

amantur: / Grata quies senibus postea, tardus amor. / Tu tamen, ò Princeps, constans virtutis amator, / Coepisti ùt pridèm, me (rogo) semper ama. (e74); A Sole accipiunt coelestia sydera lucem:/ Inter se, et terris, qua rutilare solent. / Sic inter alias Mundi gens Pannonia gentes / Clara tua, Princeps Paule, coruscet ope. (g32); Durior est Turco Capitaneus ille tyranno, / Nam fera Romani corda Neronis habet. Illius, est vix, qui non à feritate doleret, / Est etiam vix qui non male dicat ei. / Christorum nunquam veros injuriat hostes, / Sed Christi et populo Caesaris ille nocet. (c24). Rijekke su poredbe koje sadržavaju antička realia, poput: Scilicet ingentes cumulat tibi Curia curas, / Magna sibi magnos postulat Aula Viros / Ut dense offendunt montana cacumina nubes, / Cum Titan humili vult renitere solo, / Sic adeunt magnae Magnorum tempora curae, / Pace sua ut possint inferiora frui. (e17)

Hiperbola – i inače je uobičajena u pohvalnome diskursu, pa tako i u Vitezovića, a obično se ostvaruje kroz niz stihova: *Et priùs adverso decurrere sydera motu / Sperassem, quàm te posse deesse mihi. (a10); Antè in aquis volucres, et in aëre vivere pisces, / Credidi, et ad fontes ire fluenta suos, / Mutua quàm nostri cessasset cura favoris, / Et finem tantus consequeretur amor. (a21); Nemo Croatorum venit huc, quem non rogo de te: / Nemo etiam, per quem non tibi scribo, redit. (a21); Ipse Europeas peragrans Africasque per urbes, / Artibus in raris non habet usque parem. (b8) i sl. Jedna je poslanica, kojom se 1. prosinca 1710. obraća caru Karlu, čitava hiperbola: *Quantus es, Hispanae Mars inclyte Gentis, in armis: / In Populi, Princeps, quantus amore tui: / Non tantùm bellax Europa, vel Africa, novit: / Nympha sed id toti vulgat Ibera solo. / Mirantur cuncti tua gesta. Forinsecus ista / Quantus at internè es, vix vèl Apollo capit. / Actibus externis summos Heroas adaequas, / Internis junctus, nosceris, esse Deo. / Quantum ego scrutatis potui deducere Fatis, / Ante tuum pono, Carole magne, thronum. / Quanta sed ulteriùs Superi tibi dona reservant, / Indocilis Vatis non capit ingenium. / Hoc tamen augusto, clemens Rex, accipe vultu: / Devotique lubens vota clientis habe. / Imperium tibi Dij, majestatemque dedêre: / Has tueantur opes Dij tibi; quaeso. Vale. (g19); Si tibi deberem cunctos memorare dolores, / Et, quibus oppugnor per duo lustra, mala, / Vix mihi sufficeret scripturo mensis et annus; (g34) i dr.**

Litota – Vitezović ponajviše umanjuje svoju i vrijednost svojeg rada u okviru toposa skromnosti, npr.: *Iungo piis votis, quanquam levidense poëma, (g22); Ad Te scripta rudi metra dedisse manu; (g30) i dr.*

Antiteza (izražavanje suprotnosti u iskazu povezivanjem dviju riječi, sintagmi ili rečenica suprotnog značenja. Semantička je opozicija u pravilu podcrtana sintaktičkim paralelizmom). Ta je figura česta u Vitezovićevim poslanicama: *Me tellus longinqua tibi, me tempus, ademit: / Sed de perpetuo demit amore nihil.* (b1); *Sic absens levibus te visere debeo chartis: / Cùm praesens vellem grandia multa loqui.* (b10); *Nam quia te versus nostras extinguere flammis / Non possent Geticae Caucaseaeque nives.* (c8); *Sic satis ipse bonum tibi persuadere, malumque / Disuadere: sapis quid iuvat, atque nocet.* (c10); *Dum potes, et vivo, prosis; post funera namque / Sero èst; cultorem velle juvare suum.* (g8); *Quòd silui tantum jàm tempus, ò inclyte Prorex, / Fortè mihi vitio, pigritiaeve dabis. / Aut credes, fatis functum periisse Vienna; / Exilio Vates sors mala saepè premit. / Vivo equidem: sed adhuc inconsolatus ad Aulam / Caesaris Augusti verna fidelis Eques,* (g17); *Haec obiter scripsi patiens, et tristia tristis: / Tu mihi rescribas prosperiora. Vale.* (g33); *Antè bonos crebrò ducebam ad prandia amicos: / Nunc aegrè famulum fata tenere sinunt.* (g34); *Ignotus Tibi sum, sed Tu notissimus orbi:* (g39).

Gradacija (postupno pojačavanje ili smanjivanje): zastupljeno kod pohvala, npr.: *Te genus illustrat, genius commendat, adornat / Virtus, ingenium nomina magna parat. / Lumen consiliis es: norma in rebus agendis: / Subventu facilis, cùm pietate gravis; / Iustitiae vindex; ingens probitatis amator: / Styrpis honos, patriae fulgida stella tuae. / Nobile Amicorum columen, tutela clientum: / Ipsius donum sic speciale Dei. / Ut meritò Princeps Equitum sis Caesaris Aulae, / Quejs datur auratae clavis honore frui. / Hoc Genitor, Waldstejne, tuus clarebat honore: / Patronus quondam magnus et ipse mihi; / Cujus felicem recolunt mea pignora famam: / Pignora, sic libros; non moritura, voco.* (g3).

Figure riječi (tropi)

Epitet (pridjev koji se dodaje imenici s ciljem da se naglasi neko svojstvo ili vrijednost): u poslanicama se osobito zapažaju epiteti koji imaju svrhu izreći veličinu ili značaj primatelja, poput *charus*, npr.: *Ad dominum scripsi, chare Cerere, tuum.* (d29) i dr., *magnus: Te tamen ultrò cliens, Rex, obsecro, magne, fidelis:* (e95) i dr. ili pak epiteti koji su izraz klijentske vjernosti kao *fidelis: Visere te potuit ritè fidelis Eques;* (a7); *Datque facitque animus, Caesar Leopolde, fidelis,* (d84); *perpetuus: Perpetuas grates idem nunc ritè rependit.* (d91); *Perpetuumque tui cultorem, semper amicum,* (g38) i brojni drugi.

Personifikacija i alegorijski likovi (simboli) – *Hinc sunt Pannonicae clades, tantique ruinam / Imperii Dacia et Pannonia Nympha gemunt. (d40); Nil adimit cordi, nil nobilitatis honori, / Inter Apollineos eminuisse choros. / Ipse suas quia Dux comitatus Apollo sorores, / Arcu humeris posito, verberat ungue chelym. / Quot fuerant aliquando Duces et Marte beati / Militiae, & clari Palladis arte domi? (e67); Felices estis Lublanae ò urbis alumni: / Quejs palmas Pallas, sartaque Apollo facit. (e90) i sl.*

Metafora (zamjenjivanje jedne riječi drugom prema značenjskoj srodnosti): više je antičkih metafora, osobito u godištima pisanim u mladosti (a, b, c), ali i kasnije: *Vatis dico tui, quia tu mihi primus amicum / Suasisti Aonidum visere saepè chorum. (a1); Hesperiiis Thitan jàm sese merserat undis / Incubuitque solo Ditis opaca soror. (a2); Luna quater nitidum caput extulit orbe repleto, / Et nova pro quinto cornua mense levat; (a7); Vix ego Pierios coepi cognoscere saltus, / Vix de Castalio pocula fonte bibi, / Me licèt allexit suavi natura poësi, / Excolui duras non tamen arte vias. / Hinc neque grandiloqui vis est imitata Maronis, / Nec, mihi, Nasonis suavefluentis opus. / Innocua excusat factam ignorantia culpam. / Nemo potest vires exsuperare suas. (a15); Illi namque novem pandunt Heliconia sorores: / Cumque Urania sydera in axe notat. (b8).*

Donosimo i nešto primjera neantičkih metafora: *Ovum plumato ne vel documenta parenti / Dicas [---] velle modumque dare. (c10); Saepiùs ut jurans coram Rectore spopondi, / Impius haud cuculus, grata Ciconia ero. / Et velut ex servo factus tibi filius, omni / Teque, domumque tuam cum pitetae colam. (c21); Sed me perpetuis sors fluctibus impia pulsat, / Saxea quejs moles saepe petita ruit. / Nemo manum pandit nanti inter mille procellas, / Tu procul es, mihi qui littoris instar eras! (e89); At quia non omnes momento nascimur uno, / Non omnes uno tempore Parca rapit. / Illa piae Matris specimen sapiensque virago, / Accepit vitae laeta perennis iter. / Laeta inquam, quae te cura fratre Davide reliquit, / Inque bono, Mater, post sua fata statum. (f18); Iam nova ab Hesperiiis victoria personat oris, / De Gallis Aquilas quam retulisse ferunt. / Nil mirum, dices, Aquilam praecellere Gallo: / Privati laris est ales hic, ille Iovis. (g9) i sl.*

Figure diskurza

Amplifikacija (pojačavanje značenja detaljističkim razvijanjem središnje ideje): prisutna je npr. u stihovima u kojima se razvija ideja vrijednosti pisanja o domovini, poput: *Gens venit, et transit: quanquam stat terra perennis: / Aeternùm, scriptis tradita, fama*

manet. / Patriae amor cuius est antefendus amori: / Quantus amor Patriae debeat esse patri! / Laude opus est dignum Patriae describere gentis / Stemmata, et illustris nobilitatis avos; / Qui cum pro patriae quondam vixere salute, / Crebra etiam passi damna, pericla, neces / Qui post se nobis legarunt nobile nomen, / Illorum quoque nos vel meminisse decet (g32) i drugdje, npr.: Quis melius uellet vel quidnam ardentius optet / Dilectus fratri quam dare frater opem. / Quis potius quam fida viro vult sponsa salutem, / Nulla licet nostrum noverit usque thorum. / Maxima prae cunctis pariter censetur amicis / Fratri (quod late constet) amica soror / Vicinusque bonus morte est tibi saepe paratus: / Dulcis ô in Patria Vitaque morsque levis! (c10); Pace tuo dicam; peccas, Beseredi, profectò: / In solidum tua si non legis acta librum. / Cuj Deus ingenium dedit, ut claresceret illo; / Peccat, privatum si facit esse sibi. (g25); i sl.

Concetto je uvjetno rečeno, poentirana igra riječima i ostvaruje se uporabom raznih figura, a najviše antiteze, metafore i hiperbole. Kod Vitezovića je riječ mahom o nekoliko kraćih poslanica prijateljima, o čemu je već bilo riječi u prethodnim poglavljima.¹⁸⁵

U uporabi figura teško da možemo razabrati izrazite razlike među godištima. Osobina koja je mnogo upadljivija jest razlika u uglađenosti izraza i stiha koja je posljedicom nedoradenosti poslanica iz godišta 1682.-1684. (c) i 1710.-1712. (g). U g stil je prilično pripovjedan, a stilske ukrase ponajviše nalazimo u argumentacijama molbi i u pohvalama. Tekstovi su manje dotjerani u pogledu metra i ritma. U c ima i nerazumljivih dijelova te nedovršenih i nedoradenih poslanica. Osim što se mjestimično teško čitaju i teško razumiju, u njima nalazimo i stihove kojima se pjesnik ispričava što je poslanica puna ispravaka: P. S. / *Parce tot insertis scriptam mississe tabellam / Sunt Vati in castris otia nulla tuo.* (c41). Primjer na brzinu pisanog stiha je *Forte brevi socios solebo [...] cohortes, / Atque ideò castra haec fortè relinquo brevi.* (c41) i sl.

Godišta d, e i f znatno su dotjeranijih stihova pa ostavljaju dojam jednostavnosti i glatkoće, i uzorni su primjerci Vitezovićeve epistolografije.¹⁸⁶ Godište b sadržava niz poslanica djevojkama po uzoru na antičku ljubavnu elegiju, čija opća mjesta preuzima (npr. *Tempus adest, tua dum floret spectanda juvenus: / Effugiunt passim tempora: carpe rosas: / Neglectum innumerè tempus doluere puellae: / Cum ruga et canis non capiatur amor.* (b3);

¹⁸⁵ Usp. poslanicu d49 i dr.

¹⁸⁶ U tom pogledu one su u skladu i s preporukama iz *ars epistolandi*, usp. npr. *Eoque simplicitatem, candorem, festivitatem, argutiam amat hoc epistolarum genus... Amica est huic generi brevitatis [...]* (ERAZMO 1980: 46).

Teque pari, ò utinam, sufflammet amore Cupido: Intrares lectum saepiùs ipsa meum. (b3) i dr.).¹⁸⁷ Dojam je da je u tome godištu i u godištu a nešto više antičkih realija. Stihovi u njima su dotjerani, ali djeluju školskije. Puno bolje stanje u uređenijim zbirka još je jedan od pokazatelja da je Vitezović poslanice pomnjivo doradivao prilikom prepisivanja "na čisto".

Vitezović na nekoliko mjesta ukazuje na neuglađenost svojih stihova. Iako se takvi iskazi mogu smatrati toposom skromnosti, moguće je da se je doista želio ispričati za nezgrapnost stihova za koje veli da jedva da se mogu nazvati poezijom: *Scriptsit heri parvam calamo properante tabellam, / Attamen haud, dicis, versibus usus Eques.* (c27).

Zaključno možemo generalizirati da su pojedini tekstovi zasićeniji figurama pa poslanice variraju od tekstova s jedva pokojim ukrasom do bogato maniriranih segmenata ili cijelih poslanica. Njima su bremeniti povremeno i pojedini dijelovi diskurza, npr. pohvalni dijelovi i argumentacije. Među češćim figurama su aliteracija, homeoteleut, antiteza, hiperbola, metafora. Zastupljeni su uzvici, retoričko pitanje, epitet, anafora, epifora i dr, a rjeđe su složene figure poput sumacijske sheme i *conchetta*. Figure imaju tendenciju biti u nizu, slijediti jedna za drugom i/ili ispreplitati se s općim i specifičnim mjestima te su mnogo puta efektno nanizane i sljubljene u jedinstven sklop (najčešće kao "jako mjesto" u argumentaciji molbi), a nekad i kao *conchetto* u najkraćim poslanicama koje dijele formalne osobine s epigramom. Premda je, dakle, dojam da prevladava jednostavnost, ritmičnost uz dosta aliteracije, "obogaćena" epitetima, neke su od poslanica svakako barokna ostvarenja.

¹⁸⁷ Više u NOVAKOVIĆ 2010.

5. ZAKLJUČAK

Pavao Ritter Vitezović (Senj, 1652. – Beč, 1713.) plodan je i angažiran autor iz druge polovice 17. i početka 18. stoljeća te jedna od važnijih osoba kulturne i političke scene u dijelu Hrvatske pod vlašću Habsburga. Poznat je kao prvi profesionalni pisac u hrvatskoj književnosti, a osobito se ističe njegova važnost kao povjesničara, autora prozних djela i djela u stihu u kojima je u domoljubnom duhu tematizirao nacionalnu povijest. Pisao je na hrvatskom i na latinskom jeziku. Iako je opsežan Vitezovićev prozni i pjesnički opus privlačio proučavatelje, neki njegovi dijelovi slabije su obrađivani, pa predstoji još mnogo jezičnih, književnih i drugih istraživanja prije nego li se sastavi cjelovitiji prikaz njegova djela i značaja. Zato su predmetom ove disertacije njegove poslanice pisane latinskim jezikom, uglavnom elegijskim distihom, koje dosad nisu bile proučavane s gledišta jezika i stila. Autorova velika književna produkcija u literaturi se najčešće povezuje s klasičnim obrazovanjem, s kojim je, uza znanje latinskog jezika kao jezika učene sredine, usvojio i vještinu skladnje stihova. Premda u kasnijim fazama njegovi tekstovi nadilaze okvire tih marginalnih vrsta, nastavio ih je pisati cijeloga života te je iza sebe ostavio značajan korpus latinskih poslanica u stihu.

Predmetni korpus obuhvaća Vitezovićeve latinske poslanice u stihu iz nekoliko autografskih rukopisnih zbirki koje je pisao u različitim životnim razdobljima. Najranije, iz 1676. – 1677. (godišta koja smo označili kao a i b) pisao je kao mladić od 25 godina, a mladenačke su i poslanice iz 1682. – 1684. (c). Zrelijeg Vitezovića predstavljaju epistole iz razdoblja 1701. – 1703., razdijeljene u dvije opsežnije i jednu krnju knjigu (d, e, f). Gotovo sa samog kraja njegova života poslanice su koje je pisao 1710. – 1712. (g). Ukupno je riječ o nešto malo više od četiri stotine latinskih epistola, mahom pisanih elegijskim distihom (uz svega nekoliko u heksametru). Među mladenačkima nalaze se i poslanice mladim damama te pokoji epigram. U korpusu je i petnaestak poslanica u stihu koje je Vitezović primio i uvrstio ih ili ih odložio među vlastite.

Kada se pobroje svi tekstovi, ukupno je riječ o skoro devet tisuća stihova. Pojedina su godišta dužinski različita. Najviše je poslanica iz godišta 1701. (d), u koje je Vitezović prepisao 151 vlastitu i dvije primljene. Iz 1702. (e) je sto Vitezovićevih i pet primljenih poslanica. Ostala su godišta kraća: iz 1710. – 1712. (g) su 62 Vitezovićeve i 8 primljenih, a iz 1682. – 1684. (c) 43 Vitezovićeve. Poslanice iz 1676. i 1677. sve su Vitezovićeve, a sam ih je podijelio u dvije knjige, od kojih je u prvoj (a) 27, a u drugoj, nedovršenoj (b) njih 10. Nedovršeno je i godišta 1703. (f), u koje je uvrstio 19 svojih i dvije primljene epistole.

Vitezovićeve poslanice nemaju samo literarnu, nego i praktičnu namjenu, s obzirom da imaju funkciju prenošenja poruke (npr. čestitke, prijateljska pisma, pisma sućuti) ili izricanja molbe. One su same po sebi pokazatelj Vitezovićeve aktivnog sudjelovanja u kulturnom i javnom životu, uključujući i politička pitanja, budući da su adresirane na njegove poznate i manje poznate suvremenike. Praktična svrha odražava se u poslanicama utoliko što u mnogima prenosi konkretne događaje koji se odnose na njega i na njegove suvremenike, ali i samoj namjeni poslanica koje mnogo puta imaju ulogu pozdrava, čestitke ili, rjeđe, utjehe.

U obrađenom korpusu prisutna su ukupno 133 adresata: daleko najviše različitih adresata je u godištu 1701. (njih 57), a slijede godišta 1702. s 43 te 1710./12. s 34 adresata; zatim 1682./4. s 19, 1703. sa 16, 1676./77.a s 13, a najmanje ih je u najkraćoj zbirci 1676./77.b (9). U ukupnom broju poslanica najviše je pisao Juliju Friedrichu Bucelleniju (ukupno 41), kojemu je i unutar pojedinačnih godišta pisao najviše (1701. 22 poslanice; 1702. 17, a 1703. i 1710./12. samo po jednu). Po broju namijenjenih im poslanica iza njega slijede krajiški general Herberstein (ukupno 15; 2 iz 1701., 11 iz 1702. te 2 iz 1703.), car Leopold (ukupno 12, od čega 1 u godištu 1682./4., 7 u 1701. i 4 u 1702.), Dominik Andrea Kavnić (ukupno 11, od čega 10 tijekom 1701. i jedna 1702.), senjski kapucin Marin (ukupno 10; jedna 1701. i osam 1702.). Većini je namijenjena samo po jedna poslanica (59), znatno manjem broju po dvije (21), po tri (13), četiri (11), pet (5), šest (9), sedam (4), osam (1) i devet (3). Razumljivo je da zbog toga rjeđe možemo pratiti jednog adresata kroz nekoliko godišta poslanica.

Sve su zbirke Vitezovićevih latinskih poslanica autorovi originalni rukopisi, mahom vlastiti kompilatorski prijepisi (osim njih nekoliko koje je pisao pisar) u različitim fazama uređivačkog rada. Nema rezervnih kopija ni naknadnih tuđih prijepisa. Dvije, koje se čuvaju u Arhivu HAZU, u uznapredovaloj su fazi priređivačkog rada, ali ih nije dospio završiti ni objaviti: u IV c 4 godišta 1703. je tek započeto, a II d 147 je nepotpuna i sadržava nedovršene poslanice. R3460 iz zagrebačke Nacionalne i sveučilišne knjižnice pokazuje znakove započetog kompiliranja (poslanice su prepisane, uglavnom poslagane kronološkim redoslijedom i uglavnom numerirane, mnogo je ispravaka i nešto premještanja sadržaja, a poslanice koje je primao još nisu prepisane). R3461 je gotovo potpuno nepriređena iako ima nekih znakova kompiliranja, ali je opći dojam koji ostavlja da su poslanice odložene na kup s kojeg ih je autor možda namjeravao jednog dana prepisati na isti način kao što je to učinio, tj. počeo činiti kod R3460.

Što se pak tiče jezika poslanica, u njima je prisutna većina osobitosti u pisanju koje karakteriziraju latinitet humanizma i još više srednjeg vijeka. Međutim, one su vrlo rijetke, a

neke od njih (kao npr. *charus* za *carus* ili *lachryma* za *lacrima* i sl.) nisu ni smatrane pogrešnima u Vitezovićevo vrijeme, pa se nalaze u tom obliku u njegovu leksikografskom djelu *Lexicon Illyro-Latinum*. Mali broj nepravilnosti u pisanju pokazuje Vitezovićevu etimološku osviještenost, a drugo i ne bismo očekivali od polihistora koji je bio i leksikograf i pjesnik. Iz autorskih ispravaka po rukopisu vidi se da je nastojao ne samo oko stila nego i oko jezične ispravnosti.

U latinskom tekstu korišteni su razni nadslovni znaci poput gravisa i cirkumfleksa za uklanjanje homografije i dijereza, što ukazuje na Vitezovićevu inzistiranje na jasnoći izraza. Slovopisna rješenja koja je za hrvatski jezik predložio u *Lexiconu* nije sustavno provodio u poslanicama, pretpostavljamo dijelom zato što je dobar dio naslovljenika ne-hrvatski, a dijelom možda jer je naprosto bilo uobičajeno služiti se različitim grafijama kada se pišu riječi i imena iz vernakularnih jezika. Nešto se kronograma, koji sadržavaju godinu pisanja, nalazi i u Vitezovićevim i u poslanicama koje je primao.

Vitezovićev vokabular u temelju je klasični latinski, a od toga odstupa samo ako mora upotrijebiti pojam kakvog nema u klasika. Po tome se podudara s praksom humanističkih pjesnika i pisaca, koji izbjegavaju barbarizme gdje nisu nužni. Nema značajnijih neobičnosti u pogledu leksika. Njegovi su odabiri riječi bliski onima kod humanističkih autora: leksička baza je klasičnolatinska, uz uporabu pretklasičnih i poklasičnih riječi te dodatak vokabulara kršćanskog sloja, ponešto neolatinizama i barbarizama nužnih da bi se referiralo na materijalni svijet koji ga okružuje te nešto više riječi iz klasičnog latinskog kod kojih postoji semantički pomak (vojni, crkveni i dr. termini). Zbog poetske prirode tekstova prisutnije su perifraze pojmova, osobito kod izražavanja vremenskih odrednica. Tzv. leksički barbarizmi su malobrojni i mahom iskorišteni ondje gdje je to nužno, bilo iz jezičnih (zato što nema dovoljno dobre latinske riječi u zamjenu, npr. *Banus*), bilo iz poetskih razloga (radi igre riječi, kao u primjeru *barocka – Barouka*). To potvrđuje da je Vitezović odlično vladao latinskim vokabularom, znao koristiti njegove mogućnosti te da mu je istodobno bilo stalo do čistoće jezika na kojem je pisao pjesničke poslanice.

Poslanice su vrijedan izvor onomastičke građe. Naslovi poslanica osobito su bogat izvor antroponima – u njima su adresati precizno definirani titulom i jasno imenovani. Oni obiluju staleškim odrednicama, kao što su položaji primatelja u crkvenoj ili feudalnoj hijerarhiji, pa je u najvećem broju slučajeva bilo moguće utvrditi o kojim je stvarnim osobama riječ. Vitezović osobe oslovljava koristeći jedno ili dva osobna imena te prezime čiji stupanj prilagodbe latinskom jeziku varira. Kod nekih adresata nikad ne latinizira prezimena,

kod nekih postoje dvije ili nekoliko inačica, a neki se uvijek pojavljuju u latiniziranom obliku. Latinizirana prezimena tvori dodavanjem sufiksa *-ius*, što ih čini sklonjivima po 2. deklinaciji (*Harrachius* od *Harrach* i sl.). Nešto prezimena ostaje u izvornom pučkom obliku. Nekoliko poslanica, mahom literarnih, naslovljeno je na žene, zapravo djevojke, ali njihova imena ne saznajemo jer ih je pjesnik nazvao pseudonimima: *Herula Slava*, *Nobilis puella Carniola*, *Amica Sincera*, *Perillustris ac generosa N. N.*, *Benigna* i *Tulipana*.

Relativno velik broj posvjedočenih oblika pokazatelj je da je Vitezović bio dobar poznavalac latinskog jezika, koji je u gradnji stihova koristio prihvatljive i posvjedočene deklinacijske mogućnosti i nužde (npr. imenice s različitim osnovama, alternativne osnove (npr. *Martia/Mavortia*), vokativ na *-i* u 2. deklinaciji kod imenica na *-V-us*; ablativ jednine kod imenica 3. deklinacije) i sl. Premda je nesklonjivih antroponima (=pučki oblici) mnogo, zamjetna je tendencija da ih, kada se dekliniraju, nalazimo u više likova, pa tako nerijetko jedan antroponim prema metričkim potrebama biva i *indeclinabile* i *declinabile*. Vrlo je slična situacija i kod toponimije.

Malobrojne morfološke osobitosti prije odražavaju Vitezovićev epistolarni stil nego da bi bile greške ili propusti. Solecizmi su u korpusu poslanica rijetki. Za mnoge smo opravdanje pronašli u metru, što najobuhvatnije razmjere ima u uporabi antroponima i toponima (koji su i metrički najzahtjevniji jer ne dijele latinsku slogovnu strukturu). Osim prilagodbi *metri causa*, prisutne su i neke morfološke osobitosti kao pečat vremena, npr., perifraستيčni oblici glagola poput *locutus fui*. Varijacije među godištima poslanica nisu dovoljne za zaključak da je bilo ikakvih promjena u Vitezovićevoj uporabi gramatičkih oblika.

U sintaksi većinom se poklapaju granice rečenice i elegijskog distiha, što implicira da je riječ o rečenicama dužine od jedanaest stopa. Ta "dužinska barijera" kao najsnažnije posljedice ima dvoje: jedno je slabija sintaktička veza između pojedinih distiha, pa je hipotaksa reducirana u korist paratakse, a drugo je pojačana potreba za kratkim umetnutim rečenicama. Vezani stih znači i da su dijelovi rečenice koji bi u prozi slijedili jedan za drugim odvojeni i razmješteni na razne dijelove stiha ovisno o potrebama metra i(li) figura govora, pa su sintagme diskontinuirane. Međutim, prisutne su i hipotaksa i parataksa. Nema dužih hipotaktičnih perioda, a izražena je tendencija da se parataksične rečenice nadovezuju jedna na drugu uporabom nezavisnih veznika, zamjenica i priloga. Hipotaksa je obično prisutna u zavisno složenih rečenica kao u klasičnom latinskom pa su "iznutra vezane" konjunktivom prema *consecutio temporum*. U sintaksi imena nema odstupanja od prakse klasičnih autora, no ona su prisutna kod sintakse glagola i kod konstrukcije akuzativa s infinitivom, koji je u

više navrata zamijenjen sa *quod* i indikativom. Kod glagola *spero* prisutna je rekcija kakvu ne nalazimo kod klasika (*spero in*), što je jedno od obilježja kršćanskog latiniteta.

U latinskim poslanicama Vitezović se ponajprije predstavio kao pjesnik elegijskog distiha, a tek rijetko samo heksametra. Njegovi su stihovi najčešće prilično glatki i ritmični, što je postizao uklapanjem riječi na pogodna mjesta u metru i preklapanjem sintaktičkih i smislenih granica sa cezurama i dijerezama. Da bi zadržao "glatkoću" stiha nije se libio povremeno zahvatiti u kvantitetu slogova, koristeći se i praksama prethodnika i pjesničkom slobodom. Ima i grešaka, koje prema našem sudu nisu osobito česte, a vjerujemo da bi neke i ispravio da je stigao dovršiti rad na priređivanju zbirki.

Analiza stila pokazala je ne samo dobro poznavanje nužnosti epistolografije kao žanra, nego i autorovu mogućnost da se njima kreativno služi. Mnoge poslanice graniče s epigramom, a takvo prelaženje žanrovskih granica (koje je u Vitezovića pogotovo izraženo kao tematska raznolikost) obilježje je ranonovovjekovne epistolografije. Jedan od pokazatelja da je Vitezović radio na stvaranju zbirki jesu naslovi poslanica, koji su oblikovani kao formula s prijedlogom *ad* kao prvim članom, iza kojega ponajčešće slijedi kratica *D.* za *Dominum* te osobno ime i(li) titula naslovljenika. Ako se adresat ponavlja, formula glasi *Ad eundem*. Dativske formule prema pravilima iz *ars dictaminis* (ime i titule primatelja na prvom mjestu, a ime pošiljatelja na posljednjem) prevladavaju samo u poslanicama iz 1682.-1684., koje su najmanje doručivane. Vlastito ime pošiljatelja Pavla Rittera Vitezovića eksplicirano je samo u dativskim formulama. Zbog toga pretpostavljamo da su to bile stvarne adrese za slanje, neprerađene za zbirku. Nema razlike u odabiru formule adresiranja ovisno o odnosu prema adresatu. Nijedna poslanica, ni Vitezovićeva ni od onih koje je primio, nema pozdravnu formulu kakvu su preporučivali humanistički priručnici poput Erazmova i drugih, prema kojima na prvom mjestu stoji vlastito ime, a na drugom primateljevo. Pretpostavljamo da je razlog odmakom od *ars epistolandi* živa epistolografska praksa u kontekstu feudalne komunikacije.

Vežano uz način na koji je Vitezović započinjao i zaključivao poslanice, zapaženo je bogatstvo varijanata iste misaone formulacije. Nešto manje od polovice, uglavnom kraće poslanice, kao što su pozivi na ručak, počinju izravnim prelaženjem na razlog pisanja, a nešto preko polovice referiranjem na "epistolarni događaj", tj. autor otvara poslanicu izravno spominjući ili aludirajući na nekog od sudionika epistolarne interakcije, bilo da je riječ o njemu kao pošiljaocu, bilo o primatelju, ili pak poslanici ili njezinu donositelju. Takav uvodni dio često zaprema jedan do dva početna distiha, rijetko više od toga. Na koncu poslanica uobičajeno stoji jednostavno *vale*, pozdrav koji u svim primjerima zauzima klauzulu zadnjeg

pentametra, najčešće nakon izraza kojima se pjesnik preporučuje. Pred pozdravom se često nalaze izrazi kojima se autor preporučuje i traži afekte primatelja, a isto tako i izrazi kojima primateljima želi sreću, dobro zdravlje i slično. Mali broj poslanica pred kraj ima i antički topos završetka, poput tvrdnje da je isteklo vrijeme za pisanje ili da nema novosti koje bi pisao i sl.

Glede raspodjele građe, u Vitezovićevim poslanicama uobičajeno je da nakon naslova (*suprascriptio*), poslanica (osim u nekoliko slučajeva) nema pozdravne formule (*salutatio*) te tekst često počinje nekom vrstom referiranja na epistolarni medij (ranije poslanu epistolu, izostanak korespondencije i sl.) ili pošiljatelja (češće obavijest o promjeni lokacije). Na početku je obično, no ne uvijek, izrečeno ime (i epitet) primatelja (*apostrofa*). Nakon uvoda često slijede pohvale i iskazi privrženosti i prijateljstva (*captatio benevolentiae*), ali se postizanje blagonaklonosti proteže kroz čitavu poslanicu. Autor zatim uvodi molbu (ili drugu svrhu pisanja, uz koju ponekad dolaze žalbe na svoju situaciju, ponekad opis recentnijih događaja) često popraćenu emocionalno nabijenom argumentacijom s nešto realija. Argumentacija molbe više se sastoji u nastojanju autora da pobudi primateljeve emocije nego da opravda svoju molbu. U mnogo poslanica nakon toga slijedi obavijest o tekstu koji se primatelju šalje uz poslanicu. Slijedi *valedictio*, u kojemu autor iznosi dobre želje, izraze privrženosti i svoje (i tuđe) pozdrave primatelju te na kraju izraz kojim se preporučuje i jednostavan pozdrav *vale*. *Conclusio* se rijetko kad pojavljuje kao formalni element i pretežito je utkan u sadržajnu strukturu. Najdulje poslanice pretežito imaju izrazito mnogo pohvalnih izraza u čast primatelju i duge jadikovke. Diskurs koji tretira novosti iz Vitezovićeva okoliša vrlo rijetko zaprema više od 10-ak stihova. Kratke poslanice u više slučajeva podsjećaju na epigrame zbog *conchetta*.

U Vitezovićem poslanicama zastupljena su opća mjesta antičke epistolarne topike, ali i opća mjesta iz antičke književnosti uopće, putem kojih izražava i vlastito iskustvo i izvanepistolarnu stvarnost. U uporabi općih mjesta nismo zapazili razliku s obzirom na adresate, no dio toposa ima tendenciju pojavljivati se u mladenačkima (a, b i nekad c), a dio u poslanicama iz zrelijih godina (nekad c, d, e, f, g). Iako su prisutna i drugdje u korpusu (c, d, e, f), u poslanicama iz 1710.-1712. (g) česta je uporaba autorovih "specifičnih" mjesta kao što su opetovane žalbe na siromaštvo za "prognaništva u gradu", izostanak nagrade za trud dok drugi koji ne rade primaju plaću, propast vrlina i sl.

Pregled Vitezovićeve jezične topike pokazuje da je tek rjeđe rabio izraze karakteristične za antičku proznu epistolografiju, a u usporedbi s antičkom poezijom najviše osobitosti dijeli s Ovidijevim *Epistolae ex Ponto* i *Heroides*, pogotovo u retorici početaka i

završetaka. Nešto ustaljenih izraza uopće ne nalazimo u antičkoj epistolografiji, a vrlo su uvriježeni kod Vitezovića. Zanimljivo je da ti izrazi nisu prisutni ni u poslanicama koje je Vitezović primio. Poslanice koje je Vitezović pisao u mlađim danima (godišta a, b, c) u pogledu jezične topike malo se razlikuju od kasnijih (d, e, f, g). Zamjetljivija razlika u tom pogledu sastoji se u tome da u kasnijim poslanicama nalazimo više stereotipnih izraza, npr. jezično opće mjesto koje smo iskazali formulom *ME (semper/constanter) (rogo/...) ama(to)* upotrijebljena je najviše puta u godištu d, a slijedi u e. U godištima a, b i c ne nalazimo je nijednom, pa zaključujemo da je riječ o praksi koju je usvojio u kasnijim godinama. Izraz *non/nec/haud desine amare* također je najučestaliji u godištima d i e, a u a ga nalazimo samo jednom. Brojnost inačica istog jezičnog općeg mjesta potvrda je Vitezovićeve spretnosti u variranju, ne samo iste misaone, nego i iste jezične formulacije.

S gledišta uporabe ukrasa, pojedini su tekstovi zasićeniji figurama pa je u nekima prisutan tek pokoji ukras, a negdje pak nalazimo i bogato manirirane segmente ili cijele poslanice. Među češćim figurama su aliteracija, homeoteleut, antiteza, hiperbola, metafora. Zastupljeni su uzvici, retoričko pitanje, epitet, anafora, epifora i dr, a rjeđe su složene figure poput sumacijske sheme i *conchetta*. Figure imaju tendenciju biti u nizu, slijediti jedna za drugom i/ili ispreplitati se s općim i specifičnim mjestima te su mnogo puta efektno nanizane i sljubljene u jedinstven sklop (najčešće kao "jako mjesto" u argumentaciji molbi), a nekad i kao *conchetto* u najkraćim poslanicama koje dijele formalne osobine s epigramom. Premda je, dakle, dojam da prevladava jednostavnost, ritmičnost uz dosta aliteracije, "obogaćena" epitetima, neke su od poslanica svakako barokna ostvarenja.

Poslanice su sadržajno bogate, a njihovi sadržaji obuhvaćaju i literarne teme i pitanja svakodnevice, Vitezoviću suvremene literarne i opće teme. Unatoč velikom interesu za politiku i državna pitanja, o kojima svjedoče drugi dijelovi autorova opusa, takve su teme u ovdje predstavljenom korpusu iznenađujuće slabo zastupljene. Vjerujemo da se ovime ne iscrpljuje cjelokupan fond njegovih latinskih pjesničkih poslanica te da se još pokoja krije među golemom arhiviranom rukopisnom građom. Sama po sebi množina Vitezovićevih objavljenih i neobjavljenih tekstova pokazatelj je da je stvarao s lakoćom, što upućuje na izvještenost u pitanjima jezika i stila. Poslanice ga predstavljaju kao jezično i stilski izrazito svjesnog autora kojega vrijedi iznova čitati i koji zaslužuje da se i njegove poslanice, iako marginalna vrsta, počnu cijeniti kao nešto više od izvora za pjesnikovu biografiju. Uvjereni smo da će novi zaključci o Vitezovićevu jeziku i stilu pomoći da se uspostavi čvrsta osnova za buduće usporedbe s jezikom i stilom drugih njegovih pjesničkih djela, ali i pridonijeti poznavanju hrvatskog latiniteta 17. i 18. stoljeća.

6. KRATICE I BIBLIOGRAFIJA

POPIS KRATICA:

N – nominativ sg.

G – genitiv sg.

D – dativ sg.

A – akuzativ sg.

V – vokativ sg.

Ab – ablativ sg.

AbL. – *ablativus loci* (=stari lokativ (sg.))

n. – nominativ pl.

g. – genitiv pl.

d. – dativ pl.

a. – akuzativ pl.

v. – vokativ pl.

ab. – ablativ pl.

m. – muški rod

f. – ženski rod

n. – srednji rod

sg – jednina

pl – množina

1sg – 1. lice jednine

1pl – 1. lice množine

itd.

skr. – skraćeno

subst. – imenica

PRIMARNA BIBLIOGRAFIJA:

- (a) Equitis Pauli Ritter *Epistolarum metricarum liber primus* – 1676/77
- (b) Equitis Pauli Ritter *Epistolarum metricarum liber secundus* – 1676/77
- (c) Equitis Pauli Ritter *Otia metrica* – 1682/84
- (d) Equitis Pauli Ritter *Epistolarum metricarum liber* – 1701
- (e) Equitis Pauli Ritter *Epistolarum metricarum liber* – 1702
- (f) Equitis Pauli Ritter *Epistolarum metricarum liber* – 1703
- (g) Equitis Pauli Ritter *Otia metrica* – 1710/12

SEKUNDARNA BIBLIOGRAFIJA:

- AKADEMIJIN RJEČNIK 1903 = P. Budmani (ur.), *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, JAZU, Zagreb 1898 – 1903.
- ALEWYN = Alewyn, Richard (ur.), *Deutsche Barockforschung. Dokumentation einer Epoche*, Kiepenheuer & Witsch, Köln – Berlin 1970.
- ANGYAL = Angyal, Andreas. *Die slawische Barockwelt*, WEB E. A. Seemann, Buch- und Kunstverlag, Leipzig, 1961.
- ARCHER et al. 2012 = Archer, Dawn – Aijmer, Karin – Wichmann, Anne, *Pragmatics – An advanced resource book for students*, Routledge Applied Linguistics 2012.
- AUSTRIJSKI BIOGRAFSKI LEKSIKON = *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815-1950 Online-Edition und Österreichisches Biographisches Lexikon ab 1815 (2. überarbeitete Auflage – online)*; dostupno na: <http://www.biographien.ac.at/oebl?frames=yes>.
- BAEZA ANGULO 1993 = Baeza Angulo, Eulogio F., *La lengua y el estilo de las Epistulae ex Ponto de Ovidio*, Secretariado de Publicaciones de la Universidad de Sevilla, Sevilla 1993.
- BAGIĆ 2012 = Bagić, Krešimir, *Rječnik stilskih figura*, Školska knjiga, Zagreb 2012.

- BARNER 1970 = Barner, Wilfried, *Barockrhetorik. Untersuchungen zu ihren Grundlagen*, Max Niemeyer Verlag, Tübingen 1970.
- BASSO 1985 = Basso, Jeannine, "Tra epistolario e diario attraverso il cinquecento e il Seicento", *Quaderni di retorica e poetica* 1/2, s. l. 1985, 41-47.
- BARTAL 1901 = Bartal, Antonius, *MCMI. Glossarium mediae et infimae latinitatis regni Hungariae*. Lipsiae 1901.
- BEER ET AL. 2009 = De Beer, Susanna – Enenkel, Karl. A. E. – Rijser (ed.), David, *The Neo-Latin Epigram – A Learned and Witty Genre*, University Press, Leuven 2009.
- BENČIĆ-FALIŠEVAC = Benčić, Živa – Fališevac, Dunja (ur.), *Književni barok*, ZZK, Zagreb, 1988.
- BENOIST = Benoist, Jean-Marie (ur.), *Figures du baroque*, PUF, Paris 1983.
- BERNABÉ 1992 = Bernabé, Alberto, *Manual de crítica textual y edición de textos griegos*, Ediciones clásicas, Madrid 1992.
- OŽIVLJENA HRVATSKA 1997 = Blažević, Zrinka (prev. i priir.), *Vitezović - Oživljena Hrvatska, Latina et Graeca*, Zagreb 1997.
- BLAŽEVIĆ 2002 = Blažević, Zrinka, *Vitezovićeva Hrvatska između stvarnosti i utopije – Ideološka koncepcija u djelima postkarlovačkog ciklusa Pavla Rittera Vitezovića (1652.-1713.)*, Barbat, Zagreb 2002.
- BLAŽEVIĆ 2003 = Blažević, Zrinka, «*Miserrima facies Croatiae*: percepcija prirodne okoline tromeđe u djelu *Plorantis Croatiae saecula duo* Pavla Rittera Vitezovića», *Triplex Confinium (1500.-1800.): ekohistorija: zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa održanog od 3. do 7. svibnja 2000. u Zadru*, uredili Drago Roksandić... [et al.] Književni krug, Split – Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta, Zagreb 2003, 201-211.
- BLAŽEVIĆ 2005 = Blažević, Zrinka, «Ilirski ideologem tijekom 17. stoljeća: upotrebe, funkcije i značenja» (doktorska disertacija), Zagreb 2005.
- CAPPELLI 1979 = Cappelli, Adriano, *Dizionario di abbreviature latine ed italiane usate nelle carte e codici specialmente del medio-evo riprodotte con oltre 14000 segni incisi, con l'aggiunta di uno studio sulla brachigrafia medioevale, un prontuario di Sigle Epigrafiche, l'antica numerazione romana ed arabica ed i segni indicanti monete, pesi,*

misure, etc. Editore Ulrico Hoepli, Milano 1979., dostupno na: <https://archive.org/details/LexiconAbbreviaturarum>.

CASTILLO 1974 = Castillo, Carmen, "La epístola como género literario: de la antigüedad a la edad media latina", *Estudios Clásicos* 18, 1974: 427-442.

CHARTIER 1997 = Chartier, R. – Boureau, A. – Dauphin, C., *Correspondence, Models of Letter Writing from the Middle Ages to the Nineteenth Century*, Polity Press, Cambridge 1997.

CLOUGH 1976 = Clough, Cecil H., "The Cult of Antiquity: Letters and Letter Collections", *Cultural Aspects of the Italian Renaissance*, University Press, Manchester 1976, 33-67.

COLEMAN 1974 = Coleman, Robert, 1974. «Seneca's Epistolary Style», *Classical Quarterly* 24, 276-289.

CONTE 1994 = Conte, Gian Biagio, *Latin Literature: a History* (prev. J. B. Solodow), Baltimore-London 1994.

CUGUSI 1983 = Cugusi, Paolo, *Evoluzione e forme dell'epistolografia latina. Nella tarda repubblica e nei primi due secoli dell' impero. Con cenni sull'epistolografia preciceroniana*, Herder, Roma 1983., 73 -104.

CURTIUS 1998 = Ernst. R. Curtius, *Europska književnost i Latinsko srednjovjekovlje*, Naprijed, Zagreb 1998.

DAVIS 2010 = Davis, Gregson, *The Companion to Horace*, Wiley – Blackwell, Singapore 2010.

DEITZ 2005 = Deitz, Luc, "The Tools of the trade: a few remarks on editing Renaissance Latin texts", *Hum. Lov.* 54 (2005), 345-358

DEMETRIJE 1999 = Demetrije, *Περί ερμηνείας – O stilu*, Bojan Marotti (ur.), Artresor naklada, Zagreb 1999.

DIVKOVIĆ 1991 = Divković, Mirko, *Latinsko-hrvatski rječnik*, Naprijed, Zagreb 1991.

DOROGHY 1986 = Doroghy, Zvonimir, *Blago latinskoga jezika - Citati, sentencije i poslovice*, SNL, Zagreb 1986.

DU CANGE 1883 = Du Cange, C., *Glossarium Mediae et Infimae Latinitatis*, L. Favre, Niort 1883.

ERAZMO 1980 = Erasmus von Rotterdam, *De conscribendis epistolis. Anleitung zum Briefschreiben (Auswahl)*. Prijevod, uvod i bilješke Kurt Smolak, Darmstadt 1980.

- ERAZMO = Erasmus, Desiderius, *Adagiorum chilias. Opera omnia Desiderii Erasmi Roterodami*, dostupno na <http://www.oapen.org/search?keyword=adagiorum+chilias>.
- FALIŠEVAC 2008 = Fališevac, Dunja, "Renesansna poslanica kao prostor poetičko-estetičkih iskaza", *Colloquia Maruliana XVII*, 2008: 7-25.
- FRANGEŠ 1987 = Frangeš, Ivo, *Povijest hrvatske književnosti*, Nakladni zavod MH - Cankarjeva založba, Zagreb – Ljubljana 1987.
- GAERTNER 2007 = Jan Felix Gaertner (ur.), *Writing Exile: The Discourse of Displacement in Greco-Roman Antiquity and Beyond*, Brill, Leiden – Boston 2007.
- GEORGES 1951 = *Ausführliches Lateinisch-Deutsches Handwörterbuch*, Benno Schwabe & Co, Verlag, Basel 1951.
- GEORGIJEVIĆ 1969 = Georgijević, Krešimir, *Hrvatska književnost od XVI do XVIII stoljeća u Sjevernoj Hrvatskoj i Bosni*, MH, Zagreb 1969.
- GLAVIČIĆ 1976 = Glavičić, Branimir, "Latinski jezik Šimuna Kožičića Benje", *Radovi filozofskog fakulteta u Zadru*, vol. 14-15, 1976: 155-173.
- GLAVIČIĆ 1983 = Glavičić, Branimir, "O jeziku i stilu Marulićevih starozavjetnih ličnosti", *Radovi filozofskog fakulteta u Zadru*, vol. 21-22, 1983: 89-104.
- GLAVIČIĆ 2001 = Glavičić, Branimir, *Versifikacija hrvatskih latinista*, Književni krug, Split 2001.
- GLIGO 1983 = Gligo, Vedran (prev. i ur.), *Govori protiv Turaka*, Logos, Split 1983.
- GOLDSTEIN 1974 = Goldstein, Slavko et al. (ur.), *Povijest hrvatske književnosti*, knj. 3, Liber, Mladost, Zagreb 1974.
- GORTAN – VRATOVIĆ 1970 = Gortan, Veljko; Vratović, Vladimir, *Hrvatski latinisti / Croatici auctores qui Latine scripserunt II*, PSHK 3, MH – Zora, Zagreb 1970.
- GRAESSE 1972. = Graesse, Johann Georg Theodor, *Orbis Latinus: Lexikon lateinischer geographischer Namen des Mittelalters und der Neuzeit*, Braunschweig, 1972. (prerađeno izdanje), dostupno na: <http://www.columbia.edu/acis/ets/Graesse>.
- FALIŠEVAC 1994 = Fališevac, Dunja, "Stil hrvatske barokne epike", *Hrvatsko barokno pjesništvo : Dubrovnik i dalmatinske komune – Dani Hvarskog kazališta : eseji i građa o hrvatskoj drami i teatru*, sv. 20, Književni krug, Split 1994., 39-49.

- FIX 2008 = Fix, Ulla – Gardt, Andreas – Knappe Joachim (ur.): *Rhetorik und Stilistik /Rhetoric and Stylistics, Band 1 / Volume 1 (Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft / Handbooks of Linguistics and Communication Science)*, Walter de Gruyter GmbH and Co., Berlin–NewYork, 2008.
- FRANIČEVIĆ 1986 = Franičević, Marin, *Povijest hrvatske renesansne književnosti*, Matica hrvatska, Zagreb 1986.
- FREEBORN 1996 = Freeborn, Dennis, *Style – Text Analysis and Linguistic Criticism*, MacMillan, Houndmills, Basingstoke, Hampshire – London 1996.
- HARDIE 2002 = Hardie, Ph.: *The Cambridge Companion to Ovid*, CUP, Cambridge, 2002.
- HARRISON 2008 = Harrison, S. (ed.), *Companion to Latin Literature*, Blackwell, Malden 2008.
- HBL = *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 1-6, Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav Krleža" (Grafički zavod Hrvatske), Zagreb 1983-.
- HELANDER 2004 = Helander, Hans, *Neo-Latin Literature in Sweden in the Period 1620-1720 – Stylistics, Vocabulary and Characteristic Ideas*, Uppsala Universitet, Uppsala 2004.
- HOCKE 1984 = Hocke, Gustav Rene, *Manirizam u književnosti : alkemija jezika i ezoterično umijeće kombiniranja – prilozi poredbenoj povijesti evropske književnosti*, Centar za kulturnu djelatnost, Zagreb 1984.
- HORACIJE 1998 = *Horacije, Satire i epistule* (prev. J. Zgorelec), Papir, Velika Gorica 1998.
- IJSEWIJN 1998 = IJsewijn, Jozef – Sacré, Dirk: *Companion to Neo-Latin Studies, Part II, Literary, Linguistic, Philological and Editorial Questions*, Leuven University Press, Leuven 1998.
- JACOBSON 1974 = Jacobson, Howard: *Ovid's Heroides*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey 1974.
- JELČIĆ 1997 = Jelčić, Dubravko, *Povijest hrvatske književnosti: Tisućljeće od Bašćanske ploče do postmoderne*, Naklada P.I.P. Pavičić, Zagreb 1997, 7-53.
- JOVANOVIĆ 2005 = Jovanović, Neven, *Problemi uspostave novolatinske stilistike na primjeru Marulićeva Evanđelistara* (doktorska disertacija) Zagreb 2005.
- JOVANOVIĆ 2011 = Jovanović, Neven, *Stilističko čitanje Marulićeva "Evanđelistara"*, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, FF Press, Zagreb 2011.

- JURIŠIĆ 1995 = Jurišić, fra Hrvatín Gabrijel, "Pavao Vitezović kao latinist (Osvrt na neka Vitezovićeve latinska djela)", u: *Senjski zbornik* 22, 201: 224 (1995).
- KAZAR = Kazar, Lajos. *Listing of Transylvanian Hungarian Place-Names and Their Rumanian Replacements*, dostupno na: <<http://www.hungarianhistory.com/lib/faf/toc38.htm>>.
- KENNEY 1982 = Kenney, E. J. (ur.): *The Cambridge History of Classical Literature – II Latin Literature*, Cambridge University Press, Cambridge – London – New York – New Rochelle – Melbourne – Sydney 1982.
- KLAIĆ 1914 = Klaić, Vjekoslav, *Život i djela Pavla Rittera Vitezovića (1652.-1713.)*, Matica hrvatska, Zagreb 1914.
- KOMBOL 1961 = Kombol, Mihovil, *Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda*, Matica hrvatska, Zagreb 1961.
- KORADE 1994 = Korade, Mijo, «Dubrovački isusovci latinisti 17. stoljeća», *Mogućnosti* 41 (1994) 7/9, 182-194.
- KOSIĆ 2013 = Kosić, Ivan, *Pavao Ritter Vitezović u Zbirci rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zagreb 2013.
- KROLL 1980 = Kroll, Wilhelm – Janssen, Hendrikus Hubertus – Leuman, Manu, *La lingua poetica latina*, Patron Editore, Bologna 1980.
- KNOX 2009 = Knox, Peter, *A Companion to Ovid*, Wiley – Blackwell, Singapore 2009.
- KRAVAR 1975 = Kravar, Zoran, *Studije o hrvatskom književnom baroku*, Nakladni zavod MH, Zagreb 1975.
- KRAVAR 1975A = Kravar, Zoran, «Wölfflinova definicija baroka u svjetlu suvremene poetike», *Studije o hrvatskom književnom baroku*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1975, 173-212.
- KRAVAR 1978 = Kravar, Zoran, «Stil hrvatskoga književnog baroka», u: Flaker, Aleksandar; Pranjić, Krunoslav (ur.), *Hrvatska književnost u europskom kontekstu*, ZZK – sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1978., 223-241.
- KRAVAR 1980 = Kravar, Zoran, *Barokni opis. Funkcija i struktura opisa u hrvatskom baroknom pjesništvu*. Liber, Zagreb 1980.

- KRAVAR 1988 = Kravar, Zoran, «Književnost 17. stoljeća i pojam 'barok'», *Književni barok*, ZZK, Zagreb 1988, 7-48.
- KRAVAR 1991 = Kravar, Zoran, *Das Barock in der kroatischen Literatur*, Böhlau Verlag, Köln – Weimar – Wien 1991.
- KRAVAR 1993 = Kravar, Zoran, *Nakon godine MDC*, MH Dubrovnik, Dubrovnik 1993.
- KRAVAR 1998 = Kravar, Zoran, «Frankapan, Fran II. Krsto Tržački», *HBL* 4, Zagreb 1998, 402-406.
- KRAVAR 2000 = Kravar, Zoran – Novaković Darko. 2000. "Pavao Ritter Vitezović", u *Leksikon hrvatskih pisaca*, Školska knjiga, Zagreb 2000, 766-769.
- KRSTIĆ 1962 = Krstić, Kruno, "Latinitet kod južnih Slavena", *Enciklopedija Jugoslavije*, sv. 5, Leksikografski zavod FNRJ, Zagreb 1962., 478-494.
- KÜHNER 1877 = Kühner, Raphael, *Ausführliche Grammatik der lateinischen Sprache*, Hahnsche Buchhandlung, Hannover 1877.
- LAT 2003 = Škiljan, Dubravko et al., *Leksikon antičkih termina*. Antibarbarus, Zagreb 2003.
- LAUSBERG 1960 = Lausberg, Heinrich, *Handbuch der literarischen Rhetorik*, Max Hueber Verlag, München 1960.
- LESKY 2001 = Lesky, Albin, *Povijest grčke književnosti*, Golden marketing, Zagreb 2001.
- LEVINSON 1983 = Levinson, Stephen C.: *Pragmatics*, University Press, Cambridge – London – New York – New Rochelle – Melbourne – Sydney 1983.
- LEWIS & SHORT = Lewis, Charlton T. – Short, Charles, *A Latin Dictionary*, Oxford University Press, Oxford 1996.
- LEXICON 2010 = Ritter Vitezović, Pavao, *Lexicon Latino-Illyricum*, knjiga IV, (ur. Bojan Marotti), ArTresor naklada, Zagreb 2010.
- LM = *Lexicon des Mittelalters*, CD-ROM, Stuttgart 2000.
- LILJA 1969 = Lilja, Saara, 1969. «On the Nature of Pliny's Letters», *Arctos*, vol. VI. Helsinki, Helsingfors, 61-79.
- LUCK 1961 = Luck, G. *Die römische Liebeselegie*. Heidelberg 1961 (The Latin Love Elegy, London & Totowa (2) 1969).

- MARDEŠIĆ 1977 = Mardešić, Ratimir: "Novovjekovna latinska književnost", *Povijest svjetske književnosti*, knj. 2, Zagreb 1977, 405-480.
- MAREVIĆ 2000 = Marević, Jozo, *Latinsko-hrvatski enciklopedijski rječnik*, I. i II. svezak, Matica Hrvatska, Zagreb 2000.
- MOLINIÉ 2002 = Molinié, Georges, *Stilistika*. (prev. Goran Rukavina), Ceres, Zagreb 2002.
- MORELLO 2007 = Morello, Ruth – Morrison, A. D., *Ancient Letters. Classical & Late Antique Epistolography*, University Press, Oxford 2007.
- MORETTI 2013 = Moretti, Violeta, "Figura *Turcae* u Vitezovićevevim stihovanim pismima". *Šesti međunarodni internacionalni simpozijum Susret kultura, Zbornik radova, knjiga II*. Filozofski fakultet Novi Sad, Novi Sad 2013, 1123-1132.
- MUNRO 2007 = Munro, Dane, "The Importance of Conserving Originality: the Editing of Neo-Latin Baroque Texts", *Baroque Routes*, December 2007, 7-10.
- MAURER = Maurer, Karl, *Commonest Abbreviations, Signs, etc. Used in the Apparatus to a Classical Text*, The University of Dallas, s.a.
- MURPHY 2001 = Murphy, J. James, *Rhetoric in the Middle Ages*. Arizona Center for Medieval and Renaissance Studies, Tempe, Arizona 2001.
- NIERMEYER = Niermeyer, J. F., *Mediae Latinitatis Lexicon Minus*, Vol. 1. i 2. E. J. Brill: Leiden 1976.
- NOVAKOVIĆ 1995 = Novaković, Darko, «Stilska dimenzija figura u antičkoj retoričkoj tradiciji», *Tropi i figure* (ur. Živa Benčić i Dunja Fališevac), Zagreb 1995, 11-51.
- NOVAKOVIĆ 1997 = Novaković, Darko, «Latinske pjesme Tita Brezovačkoga», *Dani hvarskog kazališta XXIII – Hrvatska književnost uoči preporoda*, KKS, Split 1997.
- NOVAKOVIĆ 1999 = Novaković, Darko, «Hrvatska novolatinska književnost od 15. do 17. stoljeća», Ferluga-Petronio, Fedora (ur.), *Introduzione allo studio della lingua, letteratura e cultura croata*, Forum, Udine 1999, 165-176.
- NOVAKOVIĆ 2003 = Novaković, Darko, «Hrvatski latinizam u XVII. stoljeću», *Hrvatska i Europa: barok i prosvjetiteljstvo – kultura, znanost, umjetnost*, HAZU – Školska knjiga, Zagreb 2003, 551-563.
- NOVAKOVIĆ 2010 = Novaković, Darko: «Vitezovićevo ljubavno pjesništvo na latinskom», *Latina et Graeca* 16 (2010), 39-54.

- NOVUM TESTAMENTUM 1906 = *Novum Testamentum Latine. Textum Vaticanum cum apparatu critico ex editionibus et libris manu scriptis collecto imprimendum curavit D. Eberhard Nestle*, Privilegierte Württembergische Bibelanstalt, Stuttgart 1906.
- OCD 1996 = Hornblower, S.; Spawforth, A. (ur.), *The Oxford Classical Dictionary*, Oxford University press, Oxford – New York³1996.
- PAULY = Hubert Cancik, Helmut Schneider (ur.), *Der Neue Pauly*, Verlag J. B. Metzler, Stuttgart – Weimar 1996.
- PAVLIČIĆ 1978 = Pavličić, Pavao, «Žanrovi hrvatske barokne književnosti», u: Flaker, Aleksandar; Pranjić, Krunoslav (ur.), *Hrvatska književnost u europskom kontekstu*, ZZK – Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1978, 243-258.
- PAVLIČIĆ 1979 = Pavličić, Pavao, *Rasprave o hrvatskoj baroknoj književnosti*, Čakavski sabor, Split 1979.
- PAVLIČIĆ 1988-1= Pavličić, Pavao, *Poetika manirizma*, August Cesarec, Zagreb 1988.
- PAVLIČIĆ 1988-2 = Pavličić, Pavao, «*Manirizam i barok: jedno ili dvoje?*», *Književni barok*, ZZK, Zagreb 1988, 49-72.
- PAVLIČIĆ 2003 = Pavličić, Pavao, *Barokni pakao*, Naklada Pavičić, Zagreb 2003.
- PC = *Pede certo – metrica latina digitale*, Università di Udine, dostupno na:
<http://193.206.200.48:8080/pedecerto/home.jsp>.
- PDL = *Perseus Digital Library*, Tufts University, dostupno na:
<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/>.
- PHI = PHI CD-ROM # 5.3 – *Latin Texts, Bible Versions*, Packard Humanities Institute, Los Altos, California 1991.
- PERIĆ 1978 = Perić, Olga, «Zbirka pisama Ivana Viteza od Sredne», *Živa antika XXVIII*, 1978 Skopje, 99-111.
- PINKSTER 1990 = Pinkster, Harm, *Latin Syntax and Semantics*, Routledge, London 1990, dostupno na: <http://cybergreek.uchicago.edu/lss/welcome.html>.
- POTTHOFF 1994 = Potthoff, Wilfredd "Iz povijesti starije hrvatske retorike", *Dani Hvarškoga kazališta. Građa i rasprave o hrvatskoj književnosti i kazalištu*, Vol. 20., No.1, Travanj 1994., HAZU i Književni krug Split 1994, 14-23.

- RAMMINGER = Johann Ramminger, *Neulateinische Wortliste. Ein Wörterbuch des Lateinischen von Petrarca bis 1700*, dostupno na: <http://www.lrz.de/~ramminger/>.
- ROSCHER 1884-1890 = Roscher, W. H., *Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mythologie*, B. G. Teubner, Leipzig 1884-1890.
- SCARPAT 1972 = Scarpat, Giuseppe, «L'epistolografia», *Introduzione allo studio delle cultura classica. Volume primo*, Marzorati – Editore – Milano, 1972, 473-513.
- SMITH 1864 = Smith, William (ed.), *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*, vol. II, C.C. Little and J. Brown, London 1864.
- SORIĆ 2009 = Sorić, Diana, "Klasifikacija pisama Antuna Vrančića", *Colloquia Maruliana* 18, 2009, 84-119.
- SORIĆ 2012 = Sorić, Diana, *Obiteljska korespondencija Antuna Vrančića: kritičko izdanje rukopisa i jezičnostilske osobitosti* (doktorska disertacija) Zadar 2012.
- SLAMNIG = Slamnig, Ivan, «Neke specifične crte hrvatske barokne poezije», *Disciplina mašte*, MH, Zagreb 1965, 167-174.
- SOLAR 2003 = Solar, Milivoj, *Povijest svjetske književnosti – kratki pregled*, Golden marketing, Zagreb 2003.
- STEPANIĆ 2003a = Stepanić, Gorana, "Retorika Marulićevih epistolarnih tekstova", *Colloquia Maruliana* XII, 2003. 41-53.
- STEPANIĆ 2003b = "Marulićevi latinski paratekstovi", *Colloquia Maruliana* XII, 2003. 59-72.
- STEPANIĆ 2005 = *Hrvatsko pjesništvo na latinskom u sedamnaestom stoljeću: stilske tendencije i žanrovski inventar* (doktorska disertacija), Zagreb 2005.
- ŠTIPIŠIĆ 1991 = Stipišić, Jakov, *Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi – latinska paleografija, opća diplomatika, kronologija, rječnik kratica*, Školska knjiga, Zagreb 1991.
- ŠEŠELJ 1991 = Šešelj, Zlatko, *Bibliografija antike, 1.a Prijevodi klasične grčke i rimske književnosti u knjigama 1800-1980*, Latina et Graeca, Zagreb 1991.
- ŠIMUNOVIĆ 1982 = Šimunović, Petar, "Razvitak imenske formule u Hrvata", *Onomastica Jugoslavica* 9/1982, 283-292.

- ŠIMUNOVIĆ 2006 = Šimunović, Petar, *Hrvatska prezimena*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb 2006.
- ŠOP 1951 = Šop, Nikola (prir.), *Iz lirike starog Rima*, Zora, Zagreb 1951.
- TRAPP 2003 = Trapp, Michael, *Greek and Latin Letters. An Anthology, with Translation*, University Press, Cambridge 2003.
- TUBERO 2001 = Tubero, Ludovicus, *Commentarii de temporibus suis*, priredio i preveo Vlado Rezar, Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2001.
- VAN DIJK 1976 = Van Dijk, Teun A. (ur.): *Pragmatics of Language and Literature*, North-Holland Publishing Company, Amsterdam - Oxford 1976.
- VILHAR 1980 = Vilhar, Albin, *Latinski citati*, Matica srpska, Novi Sad 1980.
- VITEZOVIĆ – DJELA = *Djela Pavla Vitezovića*, [opise sastavili Valentin Putanec ... et al. ; izložbu priređuje Sindikalna grupa službenika prosvjetno-naučne struke Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu], Izdavački zavod Jugoslavenske akademije, Zagreb 1952.
- VIVES 1989 = Vives, I. L.: *De conscribendis epistolis – Critical Edition with Introduction, Translation and Annotation*, Leiden - New York – København – Köln, 1989.
- VRATOVIĆ 1989 = Vratović (Vladimir), *Hrvatski latinizam i rimska književnost: Studije, članci, ocjene*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1989.
- VRATOVIĆ 1974 = Vratović, Vladimir, «Rimska književnost», *Povijest svjetske književnosti*, II, Liber, Zagreb 1974.
- ZIMA 1988 = Zima, Luka, *Figure u našem narodnom pjesništvu s njihovom teorijom*, Globus, Zagreb 1988.
- ZORIĆ 1982 = Zorić, Mate (ur.), *Povijest svjetske književnosti*, knj. 4, Liber – Mladost Zagreb 1982.

7. PRILOZI

Prilog 1: Vitezovićeve stihovani epistolarij – kritičko izdanje (CD ROM)¹⁸⁸

¹⁸⁸ U elektroničkoj inačici disertacije Prilog 1. dodan je na kraju dokumenta.

Prilog 2: Detaljan popis poslanica prema godištima**(a) Equitis Pauli Ritter *Epistolarum metricarum liber primus* – 1676/77**

mjesto i datum	naslov	stihova
-	1. Ad D. Wolff. Adamum Liberum Baronem Mordox	38
-	2. Ad Eundem	8
-	3. Ad D. Joan. Wajchardum Baronem Valvasor	14
-	4. Ad Eundem	14
-	5. Ad D. Joan. Jacobum Sunce	10
-	6. Ad D. Baronem Mordox	14
-	7. Ad D. Franc. Carolum Com. Auspergicum	26
-	8. Ad D. Vincentium Brajković	34
-	9. Ad D. Wolf. Adam. Baronem Mordox	140
-	10. Ad Eundem	46
-	11. Ad D. Joannem Wajchardum Baronem Valvasor	36
-	12. Ad D. Jacobum Lučinić, Paroch. Granesin.	6
-	13. Ad R. P. Bonaventuram Vukmar, Fratr. Ord. S. Franc., Prov. Bosnae Croat. Ministr.	14
-	14. Ad D. Ioan. Carolum Portner, V. Capitaneum Señensem	26
-	15. Ad D. Georg. Sigismun. Com. de Galenberg	36
-	16. Ad D. Baronem Ioan. Wajch. Valvasor	12
-	17. Ad D. Ioan. Carolum Portner V. Cap. Señen.	38
-	18 {17!} Ad D. Joan. Georg. Gussić, Capit. Tohuñen.	14
-	19. {18.} Ad D. Joan. Carolum Portner	24
-	20. {19} Ad D. Com. Geor. Sigism. à Gallenberg	4
-	21. {20} Ad D. Joannem Despotović	40
-	22. {20!} Ad D. Bar. Joan. Wajchardum Valvasor	14
-	23. {21} Ad R. P. Bonaventuram Vukmer Ord. Fr. S. Franc. Ministrum Provinciale	30
-	24. {23} Ad D. Abbatem Thomam Hrelanovich	30
-	25. {24} Ad D. Joan. Georgio Gussich Capitan. Tohuniensem	10
-	26. {25} Ad D. Joan. Wajchard. Bar. Valvasor	12
-	27. {26} Ad D. Joan. Fredericum Dilanzi	10
ukupno		700

(b) Equitis Pauli Ritter *Epistolarum metricarum liber secundus* – 1676/77

mjesto i datum	naslov	stihova
-	1. Ad Herulam Slavam (nedovršena)	30
-	2. {4} Ad D. Petrum Gattyanium	26
-	3. {5} Ad nobilem Puellam Carniolam	34
-	4. {5} Ad Amicam Sinceram (nedovršena)	6
-	5. {6} Ad D. Joannem Baptistam Locatelli	14
-	6. {7} Ad D. Joannem Wivecz	4
-	7. {8} Ad D. Jo. Bapt. Locatelli	24
-	8. {9} Ad D. Joannem Despotovich	34
-	9. {10} Ad D. Wolfg. Adam. Lib. Bar. Mordox	8
-	10. {11} Ad Perillustrem ac Generosam N. N (nedovršena)	8
ukupno		188

(c) Equitis Pauli Ritter Otia metrica – 1682/84

mjesto i datum	naslov	stihova
-	1. <Ad Leopoldum Caesarem Semper Augustum>	34
Viennâ 12. Febr(uarii) 1682.	3. Generoso Dno. Georgio Horvat Kiseuics Inclito Camerae Ungaricae Consiliario	41
Viennâ 12. Febr(uarii) 1682.	4. Gener. D. Iacobo Szalay de Szalapach Paulus Ritter S. P. D.	6
Viennae die 1. Febr(uarii) 1682.	2. Grosio. Dno. Francisco Ivannovich de Schitaro, Sac. Caes. Rqúe. Mttis. Croaticarum Compagniarum Regini.: Ceryani primario et Praesidij Pokupski Capitaneo etc. Paulus Ritter S. P.	36
-	5. Grosio. Dno. Jacobo Szalay de Szalapoch Paulus Ritter S. P. D. (nedovršena)	46
-	6. Generoso Dno. Georgio Horvath Cisevich Ind. Cam. Hung. Consil. Paulus Ritter S. P. D.	30
Viennae 19. Martii 1682.	7. Generoso Domino Iacobo Szalay de Szalapocs Paulus Ritter S. P. D.	24
Raptissimè Vienna 12. Aprilis 1682.	8. Generoso Domino Fracisco(!) Ivanovich De Schitaro, liberarum Compagniarum Keriano Croaticarum Primario et Praesidij Pokupsko Capneo Paulus Ritter S. P. D.	106
-	9. Ad Amicum Natalizantem	4
Viennâ 23. April. 1682.	10. Ad eundem	110
Viennâ 24. Apr. 1682.	11. Magnif. Dno. Ioanni Carlo Portner ab Höffleni, S. C. Rqúe. Mttis. Supremo Vice-Capitaneo Segniae, Paulus Ritter S. P. D.	22
Viennâ 26. Apr(ilis) 1682 P. s. aliud: Viennâ 7. Majj	12. Generoso Dno. Stephano Jellacsich de Buzin, Vice-Comiti Comitatus Zagrabien., Comiti Abbatiali de Topusska, Sac. Caes. Regiaeque Mattis. Praesidii Szredicski Capitaneo	40
Viennâ 7. Majj 1682.	13. Generoso Dno. Francisco Ivannovich de Schitaro Pau. Ritter S. P. D.	30
Viennâ 8. Majj 1682.	14. Adm. Rndo. Dno. Stephano Selischevich Archidiacono Beksin, et Canonico Zagreb. Paulus Ritter S. P. D.	17(!)
Viennâ 17. Majj 1682.	15. Gener. Dno. Franco Spolarich, Tricesimae Nedelicensis Supremo Contrascibae Paulus Ritter S. P. D.	26
Viennae 17. Majj 1682.	16. Gener. Dom. Stephano Jellacsich [...] Paulus Ritter S. P. D. (proza + 30 stihova (1-9 hrv., ostalo lat.))	30
Viennâ 21. Majj 1682.	17. Dobro-plemenittomu, i Viteskomu Gnu. Ferencu Ivannovichu od Schitara, Cesarove i Kralyeve svitlosti Slobodnih Seregov Hervatskih Cerievih përvomu i Grada Pokupskoga Glavaru, Paval Vitezovich S. i D. P. (stihovi 1-114 hrv; 115-120 lat.)	120
Viennae 25. Majj 1682	18. Ad Excellmum.	48
Viennae 25. Majj 1682.	19. Ad Excellmum. ac Illrmum. Dnum.	32
Viennâ 9. Iunii 1682.	20. Grosio. Dno. Franco Spolarach etc. Paulus Ritter S. P. D.	32
Viennâ 17. Iunii 1682.	22. Grosio. Dno. Georgio Horvat Cissovich etc. Paulus Ritter S. P. D.	4
Viennâ 14. Iunij 1682.	21. Adm. Rndo. Dno. Stephano Shelischevich etc. Paulus Ritter S. P. D.	10

<i>U beču 14. Lipnya. 1682.</i>	<i>hrvatska poslanica s latinskim naslovom: Egregio Dno. Martino Cosz̄tis Ind. Cancell. Hung. Iurato Notario, Paul. Ritter S. P. D.</i>	
Viennae 25. Iunii 1682.	24. Generoso Domino Francisco Ivannovich Paulus Ritter S. P. D.	30
Viennâ 19. Iunii 1682.	23. Generoso Domino Martino Vernich Postae Zagrabiensis & Tellonij Bordocensis Magistro Paulus Ritter S. P. D.	24
Viennâ 22. Iunij 1682.	25. Generoso Domino Georgio Horvath Cissoovich Paulus Ritter S. P. D.	7(!)
Vienna[e] 3. Augusti 1682.	26. Adm. Rndo. Domino Stephano Selischevich C. Z. Paulus Ritter S. P. D.	14
Eâdem ibidem	27. Generoso Dno. Stephano Jellacich de Buzin, V. Comiti Paulus Ritter S. P. D.	28
Viennâ 9. Augusti 1682.	28. Ad Eundem	36
Eâdem ibidem	29. Excellentissimo ac Illustrissimo Domino, Domino Comiti Nicolao Erdeödy de Monyorokerek, Montis Claudii et Comitatus Varasdiensis perpetuo Comiti; Inclytorum Regnorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae Proregi, Confiniorum Colapianorum Supremo Capitaneo, ac Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario Camerario etc. etc.	26
-	30. Ad Mappam Hungariae à R. D. Georg. Matth. Fischer delin. et Serenissimo Archiduci Austriae Leopoldo Caesaris filio dedic. Auctoris nomine Carmen	20
-	[[Ad Insignia Ivannovichiana]]	-
-	31. Ad Effigiem Dni. Geor. Matth. Fischer. Geographi	4
-	[[In Effigiem Illustris Domini Comitis Petri Riçardi perpetui de Lika, & Domini Udvinje hereditarij D(omi)ni]]	-
	M.DC.LXXX.III	-
Viennâ 11. Ianuar. 1683.	32. Gros. Dno. Francisco Ivannovich Capo.	18
Viennâ 11. Ian(uarii)	33. Gros. Dno. Stephano Iellacsich V. Comiti Capitaneo	26
-	34. Gros. Dno. Petro Prasinski de Prasno (nedovršena)	28
die 2. Febr. Viennae	35. epigram die 2. Febr. Viennae	14
die 12. Febr(uarii) 1683.	36. Ad Benignam	4
-	37. <Ad Tulipanam> (nedovršena)	8
Segniae 2. Octobr(is) 1684.	42. Illustrissimo Domino Comiti Adamo à Zrinio, Sac. Caes. Regiaeque Mttis. per Hungariam Agazonum Magistro	44
Ex Bogensperg 13. Octob. 1684.	43. D. Iulio Henrico Lib. Baroni ab Apfeltrem	16
Segniae 23. Septembr. 1684.	40. Reverendmo. ac Illrmo. Dno. Doymo Gaudentio, Episcopo Arbensi	20

29 Xbris 1683.	39. Ad Comitem Zrinium Adamum	42
7bris 1684.	41. 7bris 1684. in Castris Camr. Barisa Adamo Zrinio	68
12. Xbr(is) 1683.	38. Ad D. Com. Adamum à Zrinio	38(?)
ukupno		1325

(d) Equitis Pauli Ritter *Epistolarum metricarum liber – 1701*

mjesto i datum	naslov	stihova
Viennae, 14. Jan. 1701	1. Ad D. Balthasarem Patačić, Cancellae. Aulae. Ungar. Consiliarium (heksametar)	5
Viennae, 15. Janu.	2. Ad D. Julium Fridericum Com. Bucellenium, Supremum Aulae Austriacae Cancellarium	36
Viennae, 17. Jan. + kronogram: CoMes gotharDe HenrIce (=1701)	3. Ad D. Gothardum Henricum Com. Saleburgium, supremum Camerae Aulicae Praesidem	14
Viennae, 17. Jan.	4. Ad D. Baltas. Patacich (heksametar)	4
Viennae 20. Janu.	5. Ad D. Supr. Aulae Austr. Cancellarium	38
Viennae 24. Janu.	6. Ad D. Franc. Bernardum de Cehrer	8
Viennae 3. Febr.	7. Ad D. Baronem ab Ochsenstein	2
Viennae 6. Febru.	8. Ad D. Supr. Aulae Austr. Cancellarium	12
Viennae 18. Febru.	9. Ad eundem D. Cancellarium	8
Viennae 3. Mart.	10. Ad Baronem Ochsenstein	4
Viennae 5. Mart.	11. Ad eundem	2
Viennae 26. Mart.	12. Ad D. Ferdinandum Comitem ab Herberstein, Equitem et Commendat. Meliten. Consilii Bellici Graecensis V. Praesidem	22
Viennae 28. Mart.	13. Ad D. Supr. Aulae Austr. Cancellarium	18
Viennae 7. April.	14. Ad Eundem	48
Viennae 13. Maj.	15. Ad Eundem	14
-	16. Ad Eundem super dedicatione Stematographiae Illyricanae	80
Viennae Maii 1701.	17. Ad D. Leopoldum Cardinalem, Comitem Kolonicium, Archieppum. Strigoniensem, Ungariae Primatem	12
Viennae 17. Junii 1701	18. Ad D. Supremum Aulae Cancell. Com. Bucellenium	14
Viennae die 18. Junii	19. Ad D. Iacobum Ernestum de Pleckner, Inferioris Austriae Secretarium Referendarium Aulicum (ima i responsum od 8 stihova)	6+8
Viennae 21. Junii.	20. Ad Herulum Franc. Ludovicum Comitem de Saleburg	8
Viennae 26. Junii.	21. Ad D. Secretarium Pleknerum	6
Viennae, 27. Junii.	22. Ad D. Cererum	4
Viennae, ult. Junii.(=30.6)	23. Ad D. de Plekner	12
Viennae, 1. Jul.	24. Ad R. P. Gabrielem Hevenessium, e Soc. Jesu, Rectorem et Novicior. Magistrum	4
Viennae 1. Julii.	25. Ad D. de Pleckner	6
Viennae 3. Julii.	26. Ad D. Cerer.	8
Viennae 8. Julii.	27. Ad D. Comitem Bucellenium Supremum Cancell. Aulae.	84
Viennae 11. Julii.	28. Ad P. Hevenessium	6
Viennae 12. Julii.	29. Ad D. Cererum	18
Viennae 12. Julii.	30. Ad Eundem	6
Viennae 13. Julii.	31. Ad Eundem	11
Viennae Die XIII. MensIs IVLII sVbsCrIbebar sVprafatVs eqVes.(=1701)	32. Ad D. Ferdinandum Comitem ab Harrach Supremum Aulae Caesar. Praefectum	12
Viennae 15. Julii.	33. Ad Cardinalem à Kolonics	22
Viennae 15. Julii	34. Ad Comitem Bucellenium, Supremum Aulae Cancell.	8

-	35. Ad Colonellum Cernkocium (nedovršena)	3,5
Viennae 17. Julii.	36. Ad D. Canon. Zeno	14
Viennae 19. Julii.	37. Ad Eundem	10
Viennae 20. Julii.	38. Ad D. Cancell. Com. Bucell.	34
Viennae 20. Julii.	39. Ad D. Cehrer.	8
Viennae 21. Julii.	40. Ad D. Comitem Kalnokium	24
Viennae 23. Julii	41. Ad D. Günther	8
Viennae 23. Julii.	42. Ad D. Residentem Parmae	4
Viennae 24. Julii	43. Ad D. Cancellarium Transylvaniae	12
Viennae 24. Iulii	44. Ad D. Secretarium Pleckner	22
Viennae 24 Julii	45. Ad D. Comitem Alexandrum Erdeodium	20
Viennae 25 Iulii	46. Ad D. Abbatem Babocensem	2
Viennae 26 Iulii	47. Ad D. Günther	6
Viennae 25. Iulii	48. Ad D. Uyvarium	10
Viennae 25 Julii	49. Ad Baronem Ochsenstein	8
Viennae 26. Julii	50. Ad Regiam Josephi Majestatem	14
Viennae 26 Julii	51. Ad D. Comitem Alexandrum Erdödium	6
Viennae 26 Iulii	52. Ad D. Cancell. Transylvanum	14
Viennae 26. Iulii	53. Ad D. Cancell. Aulicum Comitem Bucellenium	24
Viennae 26. Iulii.	54. Ad D. Canon. Zeno	12
Viennae 29. Iulii	55. Ad Baronem Ochsenstein	2
Viennae 31. Iulii	56. Ad D. Comitem Kalnokium	18
Viennae 31. Iulii	57. Ad D. Cerer	6
Viennae 5. Augu.	58. Ad D. Cancell. Aulicum Com. Bucellenium	8
Viennae 5. Iulii	59. Ad Baronem Ochsenstein	6
Viennae 8. Augusti	60. Ad D. Beseredium P. R. H. Palatini Aulae Cap.	4
Viennae 9. Augusti	61. Ad D. Comitem Ladron.	12
Viennae 10. Augusti	62. Ad D. Günther	8
Viennae 13. Augusti	63. Ad D. Comitem Ladronium	8
Viennae 15. Augusti	64. Ad D. Secretarium Pleckner	16
Viennae 15. Augusti	65. Ad D. Günther	4
-	66. Ad D. Comitem Ladronium	6
Viennae 18 Augusti 1701.	67. Ad D. Episcopum Rumel.	10
Viennae 20. Augus.	68. Ad D. Cerer	12
Viennae 26. Augu.	69. Ad D. Consiliarium Baronem de Klejnburg	24
Viennae 26. Aug.	70. Ad D. Canon. Zeno	12
Viennae 26. Augu.	71. Ad Leopoldum Caesarem S. A.	108
Viennae 26. Augu.	72. Ad D. Comitem à Kaunicz	26
Viennae 27. Augusti	73. Ad D. Registratorem Cancellariae Aulae	16
Viennae 28. Augusti	74. Ad D. Comitem Harrach Supremum Aulae Caes.	22
Viennae 1. 7bris	75. Ad D. Christoph. Ottonem Comitem Volkra, S. C. Mai. Camerarium, Camerae Ungae. Vice Praesidem	10
Viennae 1. Septembris	76. Ad D. Cancellarium Comitem Bucellenium	8
Viennae 3. Septembris	77. Ad D. Casparum Comitem de Cobencel	12
Viennae 3. Septembris	78. Ad D. Supremum Aulae Cancell. Comitem Bucllm.	12
Viennae 7. Septembris	79. Ad D. Eundem	20
Viennae 9. 7bris	80. Ad D. Comitem Kavnic. V. Cancell. Imp.	32
Viennae 10. 7bris	81. Ad D. Cancellarium Comitem Buccellenium	12
Viennae 10. 7bris	82. Ad D. Secretarium Pleckner	12
Viennae 10. 7bris	83. Ad D. Secretarium Weißenbergh	10
Viennae 11. 7bris	84. Ad D. Leopoldum Caesarem semper Augustum	22
Viennae 11. 7bris	85. Ad D. Patrem Hevenessium	8
Viennae 13. 7bris	86. Ad D. Eq. Nicolaum Garciam Londonium	4

Viennae 13. 7bris	87. Ad D. Abbatem Altinburg. et Tihamenum	8
Viennae 14. 7bris	88. Ad D. Comitem de Waldenstein, S. C. Mttis. Supremum Camerarium, Aurei Velleris Equitem	20
Viennae 14. Septembris	89. Ad D. Josephum Romanorum & Ungariae Regem	10
Viennae 14. 7bris	90. Ad D. Episcopum Rumel.	10
Viennae 14. Septemb.	91. Ad Antonium Principem Liechtensteinium	20
Viennae 14. Septembris	92. Ad D. Comitem de Kaunicz	34
Viennae 17. Septembris	93. Ad D. Marchionem de Moles Ducem Paretium	12
Viennae 17. Septembris	94. Ad D. Equitem Garciam	10
Viennae 17. 7bris	95. Ad D. Secretarium Fürstenbusch	10
Viennae 17. 7bris	96. Ad D. Comitem ab Herberstein	48
Viennae 29. 7bris	97. {96!} Ad D. Fürstenbusch	18
Viennae 29. 7bris	98. <Responsum Domini Fürstenbusch > Perillustri ac Magnifico Dno. Ritter Rodgosde. Furstenbusch S. P. D.	12
Viennae 20. Septembris	99. {97!} Ad D. Comitem Lodronium	18
Viennae 24. Septembris	100. {98!} Ad D. Com. Kalnoky Transyl. Cancellm.	26
Viennae 24. 7bris	101. {99!} Ad D. Comitem Kaunicium	62
Viennae 26. Septembris	102. Ad D. Cancellarium Transylvanicum	8
Viennae 1. Octobris	103. Ad D. Carolum Porphirogenetum Archiducem Austriarum	30
Viennae 1. Octobris	104. Ad D. Leopoldum Caesarem S. A.	8
Viennae 1. Octobris	105. Ad D. Comitem Bucellenium	10
Viennae 2. 8bris	106. Ad D. Archiducem Carolum	4
Viennae 3. 8bris	107. Ad D. Fürstenbusch	12
Viennae 3. 8bris	108. Ad D. Beseredium	20
Viennae 4. 8bris 1701.	109. <Responsum A. Beseredy> Spectabili ac Magnifico Do. Paulo Libero Baroni Ritter, Equiti Aurato, Incltyi Cttus. Segnien. Vice-Comiti	22
Viennae 17. 8bris	110. Ad D. Comitem de Kaunicz	42
Viennae 17. Octobris	111 Ad Reverendissimum P. Gabrielem Gualterum de Nizza	10
Viennae 19. Octobris	112. D. della Vince Sermm. Porphirogi., Caroli A. A. L. L. Instructori	6
Viennae 21. Octobris	113. Ad D. Com. Vokram	16
Viennae 22. Octobris	114. Ad D. Wiemensperg	6
Viennae 22. Octobris	115. Ad D. Emericum Ujvarium, Registratorem Cancellariae Ung. Au.	4
Viennae 25. Octobris	116. Ad Eundem	4
Viennae 27. 8bris	117. Ad Comitem Kaunicz	20
Viennae 1. Novembris	118. Ad D. Comitem Kaunitium	8
Viennae 1. Novembris	119. Ad D. Comitem Bucellenium	12
Viennae 2. 9bris	120. Ad Eundem	6
Viennae 2. 9bris	121. Ad D. Cancellarium Transylvanicum	6
Viennae 2. 9bris	122. Ad R. P. Thomam Bucellenium, Dominicanorum Provincialem	6
Viennae 8. 9bris	123. Ad D. Joannem Ferdinandum Chrzepizky Baronem de Modlischzowiz Iudiciorum Fedelium Assessorem, et Consiliarium Camerae Regiae Bohemorum	8
Viennae 10. 9bris	124. Ad Eundem	20
Viennae 14. 9bris	125. Ad D. Comitem Kaunicz	18
Viennae 15. 9bris	126. Ad Caesarem Leopoldum	12
Viennae 15. 9bris	127. Ad R. Praepositum Claustronaiburgen.	8
Viennae 15. 9bris	128. Ad D. Proregem Croatiae	6

15. Novembris	129. Ad Caesaream Majestatem (+anagram i program)	36
19. Novembris	130. Ad Eundem (+anagram i program)	12
Viennae 21. 9bris	131. Ad D. Georg. Andream Gladić, Canon. Labacensem	16
Viennae 21. 9bris	132. Ad D. M. Ant. Com. Mamuka	6
Viennae 24. 9bris	133. Ad D. della Vigne	16
Viennae 24. 9bris	134. Ad D. Wiemensperg.	26
Viennae 28. 9bris	135. Ad D. Nicolaum Garciam Londonium Equitem	14
Viennae 28. 9bris	136. Ad D. Consiliarium Patacsich	10
Viennae 29. 9bris	137. Ad D. Canonicum Gladich	4
29. 9br.	138. Ad R. P. Gabrielem Gualterum de Niza	25
30. 9bris	139. Ad {Ad} R. P. Marinum Capucinum Senensem Missionarium Apostolicum	26
30. 9br.	140. Ad D. Comitem à Kaunicz	18
1. Xbris	141. Ad R. P. Gabrielem de Niza	10
1. Xbris	142. Ad D. Canonicum Gladić	6
4. Xbris	143. Ad D. Com. Bucellenium Aulae Cancell.	36
4. Xbris	144. Ad D. Com. de Kaunicz, Pro-Cancellarium Imp.	12
4. Xbris	145. Ad R. P. Gabrielem de Niza	10
7. Xbris	146. Ad D. Petrum Ratkium Cam. Ung. Consiliarium	24
7. Xbris	147. Ad D. Canonicum Gladić	8
Viennae 9. Xbris 1701.	148. Ad S. C. Maiestatem	16
Viennae 11. Xbris	149. Ad D. Popovich	14
Viennae 26. Xbris	150. Ad D. Eppum. Zagrabien. Steph. Selisçevich	16
Viennae 30. Xbris	151. Ad Dnum. Proregem Croatiae	36
Viennae 30. Xbris	152. Ad D. Prothonotarium Regni Georgium Plemich	22
Viennae 30. Xbris	153. Ad D. Colonellum Franciscum Cernkocium	14
ukupno		2312,5

(e) *Equitis Pauli Ritter Epistolarum metricarum liber – 1702*

mjesto i datum	naslov	stihova
pro die Conversionis S. Pauli Ap. 1702.	1. Ad D. Praepos. Maj. Eccl. Zagrabiensis, nomine alterius	42
Zagrabiae 25. Jan.	2. Ad Eundem	22
Zagrabiae 30. Jan.	3. Ad D. Com. Jo. Ferd. ab Herberstein Cons. Bell. Graecen. V. Praesidem	24
Zagrabiae 30. Jan.	4. Ad D. Rudolphum Com. Rabatta	8
Zagrabiae 30. Jan. 1702.	5. Ad D. Com. Bucellenium Supr. Aulae Cancellarium	22
Zagrabiae 6. Martij.	6. Ad D. Episcopum Tininiensem	30
Zagrabiae 6. Martij.	7. Ad D. Com. Bucellenium Supr. Aulae Cancellarium	30
Zagrabiae 10. Martij	8. Ad Eundem	68
Zagrabiae 17. Mart.	9. Ad Principem Ungariae Proregem	30
Zagrabiae 17. Mart.	10. Ad P. Marinum Capucinum	14
Zagrabiae 20. Mart.	11. Ad D. Magrum. Protonotarium D. Georg. Plemich	56
Graecij 23. Martij 1702.	12. <Epistola Ferdinandi ab Herberstein > Perillustri, Magnifico, ac Clarissimo Dno. Paulo Ritter Equiti S. R. Imperij. Ioannes Ferdinandus Comes ab Herberstein S. P. D.	24
Zagrabiae 31. Mart.	13. Ad D. Comitem Petrum Keglevich	24
Zagrabiae 13. Mart.	14. Ad D. Ujvarium, Registratorem Cancell. Aul. Ungae.	10
Zagrabiae 31. Mart.	15. Ad D. Cancell. Aulicum Comitem Bucellenium	20
Zagrabiae 14. Apr.	16. Ad D. Com. Cobencel	14
Zagrabiae 14. Apr.	17. Ad D. Comit. Bucellenium, Supremum Aulae Cancellarium	30
Zagrabiae 24. Apr.	18. Ad Magist. Protonotarium Plemeć	12
Zagrabiae 28. Apr.	19. Ad D. Petrum Comitem Keglevitium	20
Zagrabiae 5. Maij	20. Ad D. Com. Ferd. ab Herberstein	18
Zagrabiae 5. Maij 1702.	21. Ad D. Com. Bucellenium, Supremum Aulae Cancell.	58
Zagrabiae 5. Maij 1702. + kronogram u naslovu: Leopoldo Magno, pIo CaesarI i na kraju: fIDeLIserVVses, Vita prosperItatIsqVaeVIternatVvae InCreMentaVoVet.	22. Leopoldo Magno, pIo CaesarI	26
Zagrabiae 5. Maij 1702.	23. Ad D. Comitem Cobencel	24
Zagrabiae 15. Maij	24. Ad D. Ferdum. Comit. ab Herberstein	20
Graecij 15. Maij 1702.	25. <Responsum F. ab Herberstein> Perillustri, Magnifico ac Generoso Dno. Paulo Ritter S. R. J. Equiti Aurato J. F. Comes ab Herberstein S.P.D	10
Zagrabiae 19. Maij	26. Ad D. Com. Bucellenium Supremum Aulae Cancell.	12
Zagrabiae 24. Maij 1702.	27. Ad D. Com Ferdinandum ab Herberstein	8
Zagrabiae 15. Junij	28. Ad D. Com. Bucellenium, Supr. Aulae Cancellar.	8
Zagrabiae 19. Junij	29. Ad D. Ferd. Comitem ab Herberstein	18
Graecij die 29 ^a Maij Ao. 1702	30. <Responsum F. ab Herberstein> Perillustri, Generoso necnon Magnifico Dno. Baroni Paulo Ritter S. R. J. Equiti Aurato &c. Ioannes Ferdinandus Comes ab Herberstein S.P.D.	10
Zagrabiae, 26. Junij	31. Ad D. Ferdum. Comit. ab Herberstein	16

Zagrabiae 26. Jun.	32. Ad P. Marinum Capucinum	6
Zagrabiae 30. Jun.	33. Ad D. Comitem Bucellenium Supremum Aulae Cancellarium	28
Zagrabiae 24. Julij.	34. Ad Eundem	14
Zagrabiae 28. Jul. 1702.	35. Ad D. Com. Ferdinandum ab Herberstein	22
7. Augusti 1702.	36. Ad D. Com. Bucellenium, Supremum Aulae Cancellarium	14
Zagrabiae 11. Aug. 1702.	37. Ad Eundem	20
Zagrabiae 20. Augi. 1702.	38. Ad D. Eppum. Zagradiensem	14
Zagrabiae 21. Augusti 1702. + kronogram u naslovu	39. Leopoldo Magno pIo CaesarI à Deo et soLo FelICitateM	24
Zagrabiae 25. Augusti 1702.	40. Ad Sereniss. Archiducem Carolum Porphirog.	34
Zagrabiae 24. Augusti	41. Ad D. Com. Ferdinan. ab Herberstein	14
Zagrabiae 25. Augi.	42. Ad D. Abbatem Çernkovitium	8
Zagrabiae 1. 7bris.	43. Ad D. Cancellarium Aulicum	18
Zagrabiae 1. 7bris.	44. Ad R. P. Marinum, Seniensem Capucinum	12
Zagrabiae 1. 7bris.	45. Ad D. Co. Kalnokium	14
Zagrabiae 4. 7bris 1702.	46. Ad D. Consiliarium Pataçich	22
Zagrabiae 11. 7bris	47. Ad Leopoldum Caes. S. A.	36
Zagrabiae 11. 7bris	48. Ad Sereniss. Archiducem Carolum	24
Zagrabiae 11. 7bris	49. Ad D. Cancellarium Com. Bucellenium	32
Zagrabiae 11. 7bris	50. Ad D. Praepositum Csernković	8
Zagrabiae 12. 7bris	51. Ad D. Protonotarium Regni Slavoniae	28
Zagrabiae 15. 7br 1702.	52. Ad D. Com. Ferdin. ab Herberstein	48
Zagrabiae 20. 7bris 1702.	53. Ad D. Eppum. Sennensem Martinum Brajković	50
Zagrabiae 21. 7br	54. Ad R. P. Florianum Capucinum Briñensem	6
Zagrabiae 22. 7br	55. Ad D. Joannem Kôs, Canon. Zagrabien., Capitaneum Sissiensem	32
Zagrabiae 25. 7br.	56. Ad R. P. Antonium Lazari	16
Zagrabiae 25. 7br	57. Ad R. P. Ioannem Despotovich e Soc. Jesu. Collegij Graecensis Rectori	20
Zagrabiae 25. 7br.	58. Ad D. Gladich Canonicum Labacensem	8
Zagrabiae 26. 7br.	59. Ad D. Praepositum Çyrnković	6
Zagrabiae 28. 7br.	60. Ad D. Subarić, Canon. Zagrab., Capitaneum Dubicensem	42
Zagrabiae 29. 7br.	61. {56} Ad D. Nicolaum Garciam Londoum.	6
Zagrabiae 27. 7br.	62. {57.} Ad D. Aloysium Com. Harrachium, Auri(!) Velleris Equitem, Caes. Mttis. Int. Consil. Satellitij Supremum Praefectum	38
Zagrabiae 28. 7br.	63. {58} Ad R. P. Marinum Señensem Capucinum	4
Zagrabiae 30. 7br.	64. {59} Ad D. Protonotarium Regni	18
Zagrabiae 2. 8bris. 1702.	65. {60} Ad Joem. Christophorum Baronem Abele Camerae Inter. Austriae Secretarium Consiliarium	10
-	66. {61} <Epistola F. ab Herberstein> Perillustri, Generoso ac Magnifico Dno. Paulo Ritter Sacri Romani Imperij Equiti Aurato J. F. Comes Ab Herberstein S.P.D.	12
Zagrabiae 6. 8br.	67. {62} Ad D. Com. Ferdin. ab Herberstein	50
Zagrabiae 13. 8br.	68. {63} Ad D. Supr. Cancell. Com. Bucellenium	30
Zagrabiae 13. 8br.	69. {64} Ad Eminentissimum Cardinalem à Kolonich	12
Zagrabiae 16. 8br.	70. {65} Ad R. P. Marinum Capuc. Senen.	10
Zagrabiae 17. 8br.	71. {66} Ad R. P. Franc. Jambrekouich e Soc. Jesu	18
Zagrabiae 29. 8br. 1702.	72. {67} Ad D. Franciscum Honorium S. R. Imp. Comitem	70

	de Trautmansdorff, S. C. R. Mttis. Int: Consiliarium V. Praesidem Camae. Graecensis, et ad status Helvetiae Legatum	
Zagrabiae 3. Novembr.	73. {68} Ad Reverendiss. P. Americum è Comitibus Estoras, Ord. S. Pauli I. Erem. Generalem	10
Zagrabiae 3. Novemb.	74. {69} Ad Celsiss. Principem R. Ung. Proregem	52
Zagrabie 3. Novemb.	75. {70} Ad D. Baronem d'Abele	16
Zagrabiae 3. Novemb.	76. {71} Ad D. Card. à Kolonić	12
Zagrabiae 6. Novemb.	77. {72} Ad D. Com. Jonatam Ivannović, Can. Zagr.	14
Zagrabiae 6. Novemb.	78. {73} Ad P. Marinum Capucinum	20
Zagrabiae 6. Novemb.	79. {74} Ad D. Com. Aloysium Thomam Harrachium	18
Zagrabiae 17. 9br.	80. {74!} Ad P. Gabrielem Hevenessium	22
Zagrabiae 24. Novemb.	81. {48!} Ad D. Supr. Aulae Caes. Cancellarium	20
Zagrabiae 24. Novemb.	82. {79} Ad D. Com. Ferdinan. ab Herberstein	8
Zagrabiae 27. 9bris.	83. {80} Ad D. Baronem Abelle	16
Zagrabiae 1. Xbris.	84. {81} Ad P. Marinum Senjen. Capucinum	16
Zagrabiae 1. Xbris.	85. {82} Ad D. Baronem Abelle	14
Zagrabiae 1. Xbris.	86. {83} Ad D. Comitem à Cobenczel.	14
Viennae 27. Nouembris 1702.	87. {84} <Responsum Gabrielis Havenessi> Perillustri Viro D. Paulo Ritter	32
Zagrabiae 8. Xbris. 1702.	88. {85} Ad R. P. Gabrielem Hevenessium	30
Zagrabiae 11. Xbris.	89. {86} Ad D. Cardinalem à Kolonić	52
Zagrabiae 13. Xbr.	90. {87} Ad Dnum. Gladić, Canon. Labacen.	30
Zagrabiae 15. Xbr.	91. {89!} Ad D. Proregem Croatiae	34
Zagrabiae 15. Xbr.	92. {90} Ad D. Josephum Comitem de Rabatta	10
Zagrabiae 22. Xbr.	93. {91} Ad D. Com. Francisc. Honorium à Trautmansdorff, Caesareum ad Helvetos Legatum	32
Zagrabiae 22. Xbr.	94. {92} Ad Rom. Imper. Leopoldi Semper Augusti Majestatem	16
Zagrabiae 22. Xbr.	95. {93} Ad Regiam Josephi Augusti Majestatem	26
Zagrabiae 22. Xbr.	96. {94} Ad Serenissimum Archiducem Carolum	12
raptim Zagrabiae 22. Xbr.	97. {95} Ad R. P. Hevenessium	10
Zagrabiae 22. Xbr.	98. {96} Ad D. Cardinalem à Kolonich	14
Zagrabiae 26. Xbr.	99. {97} Ad D. Vice-Banum Stephanum Jelačić	24
Zagrabiae 27. Xbr.	100. {98} Ad D. El. Episc. Sibenicen. Joan. Znikam, Custodem Ecclesiae Zagrabien.	10
Ex musaeo meo 27. Xbr. 1702.	101. {99} Ad D. Episc. Señensem, Martinum Brajkovich	16
Zagrabiae 29. Xbr.	102. {100} Ad P. Marinum Capucinum	24
Zagrabiae 29. Xbris.	103. {101} Ad D. Com. à Kaunitz, Procancell. Imp.	48
Ex musaeo meo 31. Xbr.	104. {102} Ad D. Eppum Señensem	22
Zagrabiae 31. Xbr.	105. {103} Ad D. Episcopum Svidnicensem	6
ukupno		2326

(f) Equitis Pauli Ritter *Epistolarum metricarum liber* – 1703

mjesto i datum	naslov	stihova
Zagrabiae 2 Jan. 1703.	1. Ad D. Epum. Zagrabiensem	30
Zagrabiae 4. Jan.	2. Ad Dnum. Epum. Señensem	16
Zagrabiae 5. Jan.	3. Ad Dnum. Abbatem Franciscum Vernić	4
Zagrabiae 7. Jan.	4. Ad Eundem	2
-	5. <Responsum Francisci Vernich> Spectabilis ac Magnifice Dne. Fr. & Amice Sincerissime	4
Wilthaus Januarij 1703.	6. <Epistola Josephi Rabatta> Perillustris ac Generose Dne. Dne. Amice Observandissime Josephus Comes Rabatta	10
Zagrabiae 8. Jan	7. Ad D. Com. Josephum de Rabatta	24
Zagrabiae 8. Jan	8. Ad D. Com. Ferdinan. ab Herberstein	22
Zagrabiae 8. Jan	9. Ad D. Vice-Banum	4
Zagrabiae 9. Jan	10. Ad D. Episcopum Señensem	20
Zagrabiae 14. Jan	11. Ad D. Praepositum Zagrabien.	4
Zagrabiae 15. Jan	12. Ad D. Fran. Honorium Com. a Trautmansdorff	8
Zagrabiae 19. Jan.	13. Ad D. Aloysium Com. ab Harrach	15?
Zagrabiae 19. Jan.	14. Ad D. Com. Ferdinandum ab Herberstein	12
Zagrabiae 20. Jan 1703.	15. Ad D. Georgium Com. Erdeodium, Regalium per Ung. Tavernicor. Magistr.	14
Zagrabiae 25. Jan 1703.	16. Ad D. Praepositum Zagrabien.	10
Zagrabiae 25. Jan 1703.	17. Ad D. Prepositum Tituliensem	12
Zagrabiae 26. Jan 1703.	18. Ad D. Com. Jonatam Ivanovich Canon. Zagrabiensem	20
Zagrabiae 26. Jan 1703.	19. Ad D. Cancellarium Aulicum Transylvan.	10
Zagrabiae 26. Jan.	20. Ad D. Secretarium d'Abele	8
-	21. Ad D. Summum Cancell. Aulicum, Com. Bucellenium (nedovršena)	18,5
ukupno		266,5

(g) Equitis Pauli Ritter Otia metrica – 1710/12

mjesto i datum	naslov	stihova
Viennae 19. April. 1710.	1. Ad D. Proregem Illyrici, Comitem Iannem Palffium de Erdeud.	32
Viennae 19. Apr.	2. Ad D. Cardinalem Ducem Saxon. Archiepp. Strigon.	30
Viennae 11. Maij.	3. Ad D. Supremum Aulae Caesar. Camerarium, Com. Carolum Ernestum de Waldstein	40
Viennae 14. Maji.	4. Ad D. Archiep. Metropol. Regni Ung. Primatem, Cardin. Ducem Saxoniae	64
Viennae 9. Iunii.	5. Ad D. Baronem Clajenburg Cam. Aul. Consiliar.	12
Viennae 7. Iul.	6. Ad D. Summum Aug. Aulae Cancellarium, Baronem Sejlerum	62
Viennae 18. Iul.	7. Ad D. Com. Bucellenium, intim. Aug. Aulae Consiliar.	26
Viennae 7. Aug.	8. Ad D. Supr. Camerae Aulicae Praesidem, Gundaccarum Com. à Stahrenberg	58
Viennae 24. Aug.	9. Ad D. Iosephum Rom. Imp. Semp. Aug.	14
Viennae 24. Aug.	10. Ad D. Carolum III. Hispan. et Indiar. Monarcham	22
Viennae 24. Aug.	11. Ad D. Com. Carolum Maximilianum de Turri, Viduae Imperatricis Summum Aulae Praefectum	16
Viennae [--] Sept.	12. Ad D. Carolum III Hispan. et Indiar. Monarcham	10
-	13. Ad D. Episcop. Csanadien. Com. Ladislavum de Nadast. (nedovršena)	5
Viennae 19. Octob.	14. Ad D. Eliam Wanjecium	8
-	15. Ad Carmen Anonymi, Novalibus Viennae die 2. Men. Augusti additum nomine Lycoli Duaco	14
-	16. Ad Mercurium Vienn. ob quaedam carmina die 23. Aug.	10
Viennae 25. Octob. 1710.	17. Ad D. Proregem Chorvathiae, Io. Com. Palffium	68
[[Viennae 25. 8br.]]	[[18. Ad D. [...]]]	
[[Viennae 27. 8br.]]	[[19. Ad D. [...]]]	
Viennae 1. Novemb.	18. Ad D. Illyrici Proregem, Com. Ioannem Palffium	30
Viennae 1. Novemb.	19. Ad Sac. Cathol. Caroli III. Hispan. et Ind. Majest.	16
Viennae 2. Novemb.	20. Ad D. Aulae Transilvan. Cancellarium, Sigismun. Baron. Kornis	8
- kronogram: festô beatI eMerICI DVCI s pannoniae, (=1710) Ita aMICO sVo aDsCrIbIt rItter.(=1710)	21. Ad D. Emericum Ujvary	12
- kronogram: Die beatI eMerICI ConfessorIs Vng.(=1710)	22. Ad D. Archieppum Colossensem, Com. Emericum de Chak.	20
[[...]]	[[24. Ad D. E[...]]]	-
[[...]]	[[Responsum]]	-
- kronogram: Manè, In soLennitate sanCti LeonarDI, EqVes RItter. (=1710)	23. D. Eliae Vanjecio	8
- kronogram: eXpeCtabo pro Certò aD Me. (=1710)	Responsum <E. Wanyeczi>	6
-	Responsum P. R. V	1

kronogram: eXpeCta Me, Certè aDero. (=1710)		
Viennae 8. Novemb.	24. Ad D. Consiliarium Baronem Pataçich.	40
Viennae 8. Novemb. + kronogram: aD CastrVM FraCno ferantVr (=1710)	25. Ad D. Adam. Beseredium Capitan. in Frakno	24
Viennae 8. Novemb.	26. Ad D. Petrum Com. Keglević, Bani Locumtenetem	12
Viennae 12. Novemb.	27. Ad D. Wanjecium	2
-	Responsum <E. Wanyeczi>	6
Viennae 16 9br.	28. Ad D. Ujvarium, Cancelliae. Ung. Registratorem	2
Viennae 16 9br.	29. Ad D. Meskonem Jacobum Com. Aul. Austr. Consiliarium Referendarium	6
Viennae 19. 9br.	30. Ad Sereniss. Principem D. D. Mariam Elisabet Porphyrogenetam; Archi-ducissam Austriae	6
Viennae 19. Novemb.	31. Ad D. Baronem Pataçich	20
Viennae 26. Novemb.	32. Ad Celsiss. Principem Paulum Estoras, Regni Ung. Palatinum	40
Viennae 26. Novemb.	33. Ad D. Sigismundum Adam. Domnyanić, V. Colo- nellum	54
Die 13. Novembr. + kronogram: DabaM eX arCe fraCno. (=1710)	<Epistola Adami Beseredy> Spectabili ac Magnifico Domino Paulo Ritter, Libero Baroni et Equiti Aurato, Inclyti Comitatus Segniensis Vice Comiti, Sac. Caesae. Rgque. Maiestatis Consiliario S. P. D. Ad. Be.	30
Viennae 26. Novem. 1710. (annum rec. m. add.) + kronogram: FraCno VehantVr aD arCeM (=1710)	34. Ad D. Adamum Beseredy. Commendantem in Frakno	68
Viennae 4. Xbr.	35. Ad D. Praepositum Majorem Ecclesiae Zagrab.	46
Viennae 6. Xbr. 1710.	36. Ad Dnum. Nicol. Gradski, Canon. Zagrabien. Colegii Croat. Aumn. Viennae Rectorem	8
Viennae 18. Xbr.	37. Ad D. Eppum. Señensem et Corbavien. Com. Adamum Rattkajum	18
Zagrabiae 7 Xbr 1710.	<Epistola A. Domianich> Perillustri Nobilissimoque Domino, Equiti Paulo Ritter Adamus Sigismundus Domianich V. Colonellus S. P. D.	26
Viennae 18. Xbr.	38. Ad D. V. Colonellum Domjanit'ium	58
Viennae 20. Xbr.	39. Ad Sereniss. Principem Ernestum Ludovicum Landgravium Hassiae	20
Viennae 20. Xbr.	40. Ad D. Proregem Croatiae, Com. Ioannem Palffium ab Erdeud.	30
Viennae 20. Xbr.	41. Ad P. Marinum Señen. Capucinum	24
die 8. Decembr. + kronogram: DabaM eX arCe fraCno. (=1710)	<Epistola A. Beseredy> Spectabili ac Magnifico Domino Paulo Ritter, Libero Baroni, Equiti Aurato, Inclyti Comitatus Likensis et Corbaviensis Vice-Comiti, Adamus Beseredi, S. P. D	30
20.Xbris. + kronogrami: Die sanCtI abrakaMI patrIarChae / VIennae (=1710) Forinsecus. aD CastrVM fraCnVs. (=1710)	42. Ad D. Adamum Beseredium	48
Viennae 24. Xbris	43. Ad Celsiss. Principem Regni Ungariae Palatinum	10

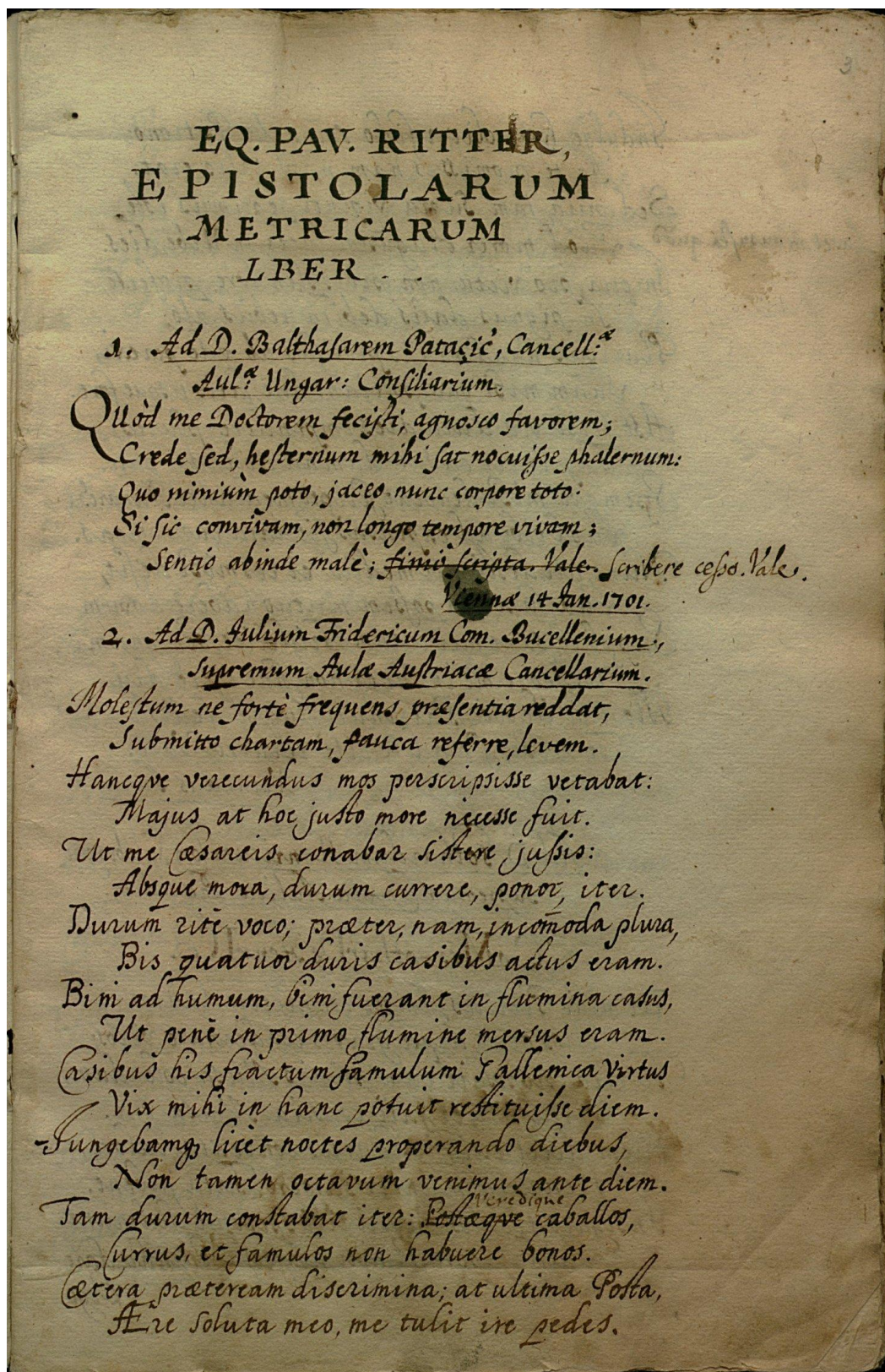
Viennae 27. Decemb. 1711.(1)	44. Ad Amicum	22
Viennae 31. Xbr. 1710	45. Ad Excellentissimum D. Camerae Aulicae Praesidem	60
Zelina ipso die Nativitatis Domini 1710. božić	<Epistola A.Domianich> Perillustri Nobilissimoque Dno. Equiti Paulo Ritter, Adamus Sigismundus Domianich Vice-Colonellus S. P. D.	28
Viennae 15. Ian. 1711.	46. Ad Dnum. Episcopum Sibenicensem, D. Ignatium de Lovina	20
Viennae 23. Ian. 1711.	47. Celsissimo Principi ac Domino, D. Paulo, S. R. Imp. Principi Estorae de Galanta, perpetuo in Frakno, Aur. Veller. Equiti, Regni Ung. Commiti Palatino, Iudici Cumanor. Comitatum Sopron. Pest, Pilis et Solt Supr. ac perp. Comiti, Sac. Caes. Reg. Majest. Intimo Consiliario &c. Eq. Paul. Ritter S. P. D.	18
Viennae 25. Ian. 1711. + kronogram u naslovu (=1711)	48. DoMIno LIbero baronI kLeInbVrgI, etC. tIt. Illustriss. D. D. Paulo Lib. Bar. de Klejnburg, S. C. R. Majest. excelsae Camerae Aulicae Austriacae Consiliario &c. Eq. Pav. Ritter S. P. D.	6
Viennae 24. Ian. 1711.	49. Reverendiss. Amplissimoque Do., D. Carolo, Sac. Ord. Pramonstraken. Praelato Emerito, Abbati Lucensi in Moravia &c. Eq. Pav. Ritter S. P. D.	46
Zelina 18. Ianuarii 1711.	<Epistola A. Domianich> Epistola D. V. Colonelli Domjanić (akrostih)	17
Viennae 28. Ian. 1711.	50. Ad Dnum. V. Collonelum Domjanich	76
Viennae ult. Jan. 1711.	51. Ad D. Consiliar. Baronem Patačić	82
Viennae 14. Febr. 1711.	52. Ad D. Proregem Croatiae	32
Viennae 4. Apr. 1711.	53. Ad D. V. Colonellum Domjanich	46
prIDie pasChaLI, qVarta MensIs aprILIs, Viennae. (=1711)	54. Ad D. Beseredium	42
kronogram u naslovu (=1711) + Die qVinta aprILIs, pasChatI soLeMnI (=5. travnja 1711)	55. D. Camerae Aulicae Praesidi, Com. à Stahrenberg, Patrono sVo pLVrIME CoLenDo	14
DabaM eX arCe fraCnensI, (=1711) Ipsa DoMInICa In aLbIs tItVLata. (=1711)	Responsum D. Beseredy	18
die 14. Aprilis	56. Ad D. Ujvarium Cancell. Ungar. Registratorem.	6
Viennae, 29. Apr. 1711.	57. Ad Dnum. Maximilianum Udalricum Com. à Kavnicz	12
Viennae 5. Majj. 1711.	58. Ad D. Beseredium	42
Die 20. Majj +kronogrami: ProDeat ah! CaroLVs DesIDERata saLVS (=1711); DabantVr In arCe paLatInaLI K Is MartonII (=1711)	<Epistola A.Beseredy> Spectabili ac Magnifico Dno. Paulo Libero Baroni à Ritter, Equiti Aurato Inclitorum Comitatum Segniensis et Modruensis V. Comiti S. P. D.	28
Viennae 24. Iulij. Anno 1711.	59. Ad Dnum. Cam. Cēsareae Praesidem	14
Viennae die 21. Apr. 1712.	60. Ad D. Praelatum Cinum	10
Viennae 26. Apr.	61. Ad Eundem	6
ukupno		1865

Ukupno prema godištima

godište	vlastitih poslanica	primljenih poslanica	vlastitih / ukupno stihova
(a) 1676/77 1.	27	-	700 / 700
(b) 1676/77 2.	10	-	188 / 188
(c) 1682/84	42	-	1325 / 1325
(d) 1701.	151	2	2278 / 2312
(e) 1702.	100	5	2238 / 2326
(f) 1703.	19	2	252 / 266
(g) 1710/12	62	8	1676 / 1865
ukupno	411	17	8657 / 8982

Prilog 3: Iz Vitezovićevih rukopisa

a) Prva stranica rukopisne zbirke *Epistolarum metricarum* iz Arhiva HAZU (IV c4)

- b) Vitezovići u ispravci u vlastitu tekstu pisanom drugom rukom (pisarevom). Stranica je dio *Otia metrica* (R 3460) iz Zbirke rukopisa i starih knjiga NSK u Zagrebu

87

Ad Dnum: Cam: ~~Antia~~ ^{Antia} Cesareae ^{Prasidem}

Cum mihi fata negent, tractare negotia posse,
 sequia diversis otia ~~sumo~~ ^{rumpo} metris.
 Horum etiam tua sit, Comes, Excellia censor:
 Ingenij et genij Censor o esse ~~quis~~ velit!
 Qui tamen absq; suo torpent, videntq; labore:
 Virtutem nutrit, gloria ~~amorem~~ ^{amor}, labor.
 In potes et Servare hominem, tu reddere et aptum
~~Utilem et~~ ^{Utilem et} Obsequijs Caesaris, atq; tuis.
 Viventis fac ^{quaso} ~~quaso~~ ^{fave}. fac serviat ergo.
 Praeter servitium, qui cupit. ultro nihil
 Dixi forte, fave: bene dixi. quippe Benignos
 Qualis es ipse, deest rite fave p'bis.
 Ergo fave, dum vivo, brevis nam Linia vita est
 Utilis hac possum ~~quomodo~~ tamen ejus. Vale
 Viennae 24 Julij.
 Anno MDCCL.

Or. Ad D. Praelatum Civium.

Quem mihi fuasisti non pridem, Cive, laborem,
 Nunc tandem primò distribuisse licet.
 Quod formè pudeat serum producere: quamvis
 Sub calamo tempus su ~~stulit~~ ^{stulit} ille breue.
 (er:

c) Preslik stranice iz *Otia metrica* (R3461) pokazuje Vitezovićeve intervencije u tiskani tekst, pod koji je počeo pisati jednu poslanicu

Esse sui: madidus Cælestis rore favoris
 Fortunæ fator ille tuæ, Virtutis amator
 Et servator erit, firmus stabilitor Honoris,
 Nec sinet ESTRASIS auferri hæc munera tectis:
 His gaudere tuum tua sed post funera Natum,
 Post Natum seros faciet gaudere Nepotes.

Ergò diu felix AURATO VELLERE gaude
 Ornatus, jam factus EQUES, jam natus Iason
 Hungariæ, populi vota ad plaudentis: eodem
 Munere functæ die, quo cœpit Apostolus auras
 Sumere vitales Matthias, nominis hujus
 Rex & Apostolicæ fortunatissimus oræ:
 Cumque hoc Threïcium contra feliciter hostem
 Pugnes, laurigeros devictoque hoste triumphos
 Portes: cumque illo palmam super astra perennem.

Programma.

PAULUS ESTERASI PALATINUS.

Anagramma.

STES LAUS IN PATRIÆ PLAUSU.

Disticon.

STES LAUS IN PATRIÆ dolci, laus Patria, PLAUSU:
 Et laudem, & plausus hos voluere Dii.

*Proso Dno Francisco Ivanovich de Seditaro, Sac: Cap: Reg: Alti:
 Croaticæ Compagniad per Regim: Seriani trimario, et Præsidi: Polyp-
 ski Capitanco. id. Paulo Ritter S.P.*

*Accipe de Paulo missam Francæ tabellam,
 Indatechuræ quem tibi vorid amor.*

Sic

Životopis autorice

Violeta Moretti rođena je 1977. godine u Puli, gdje je završila osnovnu i srednju školu. Na Filozofskom fakultetu u Puli Sveučilišta u Rijeci studirala je hrvatski jezik i književnost i povijest, a diplomski rad "Usporedba vokalskih sustava žminjskoga govora i standardnog jezika" obranila je 2002. godine. Na istom je fakultetu 2006. stekla zvanje profesora hrvatskog jezika i književnosti i latinskog jezika i rimske književnosti radom "Oratio pro Croatia Bernardina Frankapana". Poslijediplomski doktorski studij lingvistike na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu upisala je akademske godine 2006./07.

Od 2001. do 2007. godine radila je kao redaktorica u novinskoj kući Glas Istre. Od 2006. do 2007. bila je zaposlena kao vanjska suradnica u zvanju asistenta na polju klasične filologije na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, a od 2007. na istom sveučilištu radi kao asistentica. Područja njezina znanstvenog interesa su klasična filologija i lingvistika.

Objavila je sljedeće znanstvene radove:

Moretti, Violeta, "Oratio pro Croatia Bernardina Frankapana", *Modruški zbornik*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, 2009. 165-186.

Jurković, Ivan - Moretti, Violeta, *Bernardin Frankapan Modruški, Oratio pro Croatia. Govor za Hrvatsku (1522.)*, Katedra Čakavskog sabora Modruše, Modruš 2010.

Moretti, Violeta, "Zemljopisna imena u Pulskom statutu iz 1500", *Folia onomastica Croatica*, 20 (2011), 151-172.

Moretti, Violeta, "Prilog opisu samoglasničkog sustava perojskoga govora", *Tabula - Časopis Odjela za humanističke znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli*, 9 (2011), 140-149.

Moretti, Violeta, "Figura Turcae u Vitezovićevevim stihovanim pismima". *Šesti međunarodni internacionalni simpozijum Susret kultura, Zbornik radova, knjiga II.*, Filozofski fakultet Novi Sad, Novi Sad 2013, 1123-1132.

Prilog 1: Vitezovićev stihovani epistolarij – kritičko izdanje

Načela priređivanja

U ovu *editio princeps* uvrstili smo tekstove iz nekoliko rukopisnih zbirki Vitezovićevih stihovanih poslanica: riječ je o *Epistolarum metricarum liber primus* i *Epistolarum metricarum liber secundus* koji se čuvaju u Arhivu HAZU pod signaturnom oznakom II d 147, zatim rukopisu *Epistolae metricae* iz istog arhiva, označenom signaturom IV c 4, te dvije zbirke *Otia metrica* iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, koje nose oznake R3460 i R3461. Pojedina godišta radi jednostavnosti kod citiranja primjera u disertaciji označena su malim slovima prema kronološkom redosljedu (a, b, c, d, e, f). Na lijevoj margini prvotiska arapskim brojkama donose se brojevi stranica onako kako ih je paginirala ruka bilo autora bilo, kasnije, arhivara. U izvorniku rukopisa *Otia metrica* R3461 paginirana je svaka druga stranica, što prenosimo tako da je stranica koja nosi brojku (*recto*) označena arapskom brojkom, a njezina pozadina (*verso*) istom brojkom i oznakom '. Ostala godišta imaju paginiranu svaku stranicu, što vjerno prenosimo.

Objekti knjige *Otia metrica* (c, g) sadržavaju razne tekstove, ali u izdanje smo unijeli isključivo poslanice. Dodali smo tomu i nekoliko epigrama, uglavnom namijenjenih djevojkama, ponajviše zato jer su formalno vrlo bliski poslanicama i jer je nešto epigrama takvog tipa Vitezović uvrstio među poslanice u zbirkama *Epistolarum metricarum libri*. Podatci o tekstovima koje smo izostavili dostupni su u bilješkama nakon prijepisa pojedinog godišta, a precizan uvid u sadržaj zbirki omogućavaju detaljne tablice sadržaja obiju zbirki *Otia metrica*¹. U bilješkama na kraju pojedinih knjiga/godišta zabilježene su i prazne stranice (koje je autor vjerojatno namjerno preskočio da bi na njih naknadno dopisao tekst). U istim bilješkama nalaze se i stihovi koje je iskrižao jer ih je ili u potpunosti odbacio ili premjestio na drugo mjesto (za potonje upućujemo na mjesto u zbirci na koje ih je prenio u cijelosti ili prerađene). Naslovi poslanica u izdanju su numerirani, slijedeći izvornu numeraciju ondje gdje je ona prisutna, a pogreške u numeraciji smo ispravljali i ispravke zabilježili u kritičkom aparatu. Naslovi su podcrtani da bi u tiskanom izdanju bili uočljiviji, i time se usustavljaju u odnosu na prvopis, u kojemu su neki podcrtani, a neki ne. Odgovori adresata u izdanju nisu numerirani, osim onih koje je numerirao autor.

¹ Tablice 2 i 3 u odjeljku 3. Opis i povijest rukopisa.

Kritički aparat pod tekstem ne sadržava zabilješke o varijantama, nego samo autorske ispravke i emendacije priređivača budući da nema drugih kritičkih izdanja ovdje priređenih poslanica. Autorske korekcije detaljno su unesene u kritički aparat koji prati izdanje: ondje su opisane sve Vitezovićeve stilsko-sadržajne intervencije koje je unosio tijekom pisanja, ali i naknadno, provjeravajući napisano: korekcije, dopune i zabilješke u tekstu i na marginama.

Vitezovićeve korekcije navodimo redosljedom prema učestalosti. Najviše je ispravljao supraskripcijom ili subskripcijom teksta nad/pod prekriženim riječima u stihu (u kritičkom aparatu donose se u obliku: Ad] *suprascr. pro de*/Ad] *subscr. pro de*). Prema učestalosti slijede ispravci jednog ili dva slova na kraju riječi (venit] *mut. e veni*[[s]]). Nadalje, običavao je prekrižiti poneku riječ i nastaviti pisati stih (Ad] *pro exp. de*). Katkada bi odlučio izbaciti stih ili dva, u nekoliko slučajeva i cijelo pismo, križajući tekst od kojeg je odustao (ako nije drukčije naznačeno, [[abc...]]). Ponekad su pak prekrižena mjesta križana do nečitljivosti ([.....]). Povremeno bi ostavio prazan prostor, kako bi mu se naknadno vratio (a kada to nije učinio, takva mjesta donosimo u obliku [---]). Naknadno bi katkad na rubovima listova dodao po riječ ili stih, rjeđe više od toga (*e l./d. marg.*). Rjeđe je ispravljao interpunkciju (što se ne bilježi u kritičkom aparatu), a poneku bi riječ podcrtao (potonje prenosimo u tekstu prijepisa te bilježimo u bilješkama nakon teksta pojedine knjige u obliku *prima manus sublineavit*).

Osim Vitezovićeve, na rukopisima se vidi trag još tri ruke (*recentior manus*): jedna bez sumnje pripada Vitezovićevu pisaru/pisarima, a ispisala je nekoliko poslanica, druga je dodala nekoliko komentara sa strane jedne poslanice (e), a treća je više stoljeća kasnije grafitnom olovkom podcrtavala dijelove stihova ili stihove i povremeno dodavala zabilješke sa strane, najčešće takve koje se odnose na dataciju ili imena mjesta ili osobe. Priroda potonjih bilježaka upućuje na studiozan rad povjesničara, pa se s razlogom može pretpostaviti da pripadaju piscu Vitezovićeve biografije Vjekoslav Klaiću. Još je jedna ruka, neistovjetna Klaićevoj, za koju smatramo da je pripadala bibliotekaru/arhivaru (ili možda više njih) mijenjala paginaciju ili je dopunjavala. Bilješke o svim naknadnim intervencijama u rukopisu donose se u bilješkama na kraju izdanja pojedine rukopisne knjige (godišta).

Budući da je jedan od temeljnih ciljeva disertacije ukazati na jezične osobine priređenog teksta, smatrali smo prikladnim u najvećoj mjeri prenijeti autorovu ortografiju (koja je i izvor za proučavanje njegovog latinskog slovopisa, kojim se do sada filologija nije bavila). Odlučili smo se stoga za "diplomatsko" izdanje držeći da će prijepis što vjerniji izvorniku omogućiti bolji uvid u jezik izvornika. Zbog toga se priređivačke intervencije

svode na najnužnije ispravke na mjestima za koja smo smatrali da otežavaju razumijevanje teksta (takve emendacije bilježimo u obliku npr. **52** ad] de). U izdanju je zadržana većina pravopisnih značajki: poštuje se autorov odabir inačica dvoglasa *ae*, *oe* i ponekad *ę* (*Coelos*, *ęthereos*, *oervis*) i kad je nedosljedan (*lętor*, *laetor*), pa i ondje gdje je dvoglas nepotreban (*foemina*); čuvaju se nepravilnosti i nedosljednosti u bilježenju *geminata* (*relligione*), kao i hiperkorigirana uporaba *y* umjesto *i* (*Hybernas*); zadržani su i posebni znakovi za hrvatske, mađarske i njemačke glasove (*Keresztur*, *Völçejus*, *Señensem* i sl.); dosljedno se reproduciraju alternacije u pisanju i *i*-longa (*sibj*, *juvenile*, *maij*...); kao i *v* i *u*; vjerno se bilježe osobitosti u bilježenju aspiracije (*prophana*, *charae*), a tako i asimilacije konsonanata (*quanquam*); osim toga, čuvaju se i rekompozicije (*exmittenda*) i *gravis* kod priloga (*iàm*, *pridèm*, *proximè*).

Od autorovih se rješenja kod interpunkcije odstupa ondje gdje se sedamnaestostoljetna interpunkcija znatnije razlikuje od današnje. Eventualne interpunkcijske intervencije uključuju uklanjanje upitnika iza zavisnih pitanja, uvođenje oznaka upravnog govora, uskličnika, povlake, točke-zareza i sl. Sve kratice razriješene su i stavljene u oble zagrade. Sigla se u izdanju tumače kao cjelovite riječi i razrješuju bez upozorenja čitatelju. Grafiju & za latinski veznik *et*, koju je Vitezović upotrijebio svega nekoliko puta, prenosimo kao u rukopisu.

Izdanje sadržava i nešto objasnidbenih bilježaka, koje se također nalaze ispod teksta, kao zasebne note, odvojene crtom od kritičkog aparata. Vodeći se nakanom da u prvom planu ostane jezična i stilska slika poslanica, u njima dajemo isključivo objašnjenja koja smo smatrali neophodnima za razumijevanje. Za toponime i imena adresata upućujemo na odjeljke unutar disertacije.²

Kritički znakovi i kratice

Upotrijebljeni znakovi i kratice, koji se nalaze u sljedećoj tablici, rezultat su nastojanja da se komentari učine što informativnijima o autorskim intervencijama, a u obzir su uzete specifičnosti rukopisa, tehničke mogućnosti priređivanja teksta i činjenica da nema drugih varijanata rukopisa.

² Vidi 2.2.6. Adresati Vitezovićevih poslanica i 4.1.2.2. Onimija.

Tablica 1: Kritički znakovi i kratice

<ad>	dodavanje nepostojećeg teksta
[ad]	dopune izgubljenih mjesta (najčešće na rubovima stranica)
{ad}	izbacivanje suvišnog teksta
D(ominum)	razriješenja kratica
ad(?)	nesigurne lekcije
a[...] <i>it</i>	nečitljivi dio riječi (broj točaka (do tri točke) označuje vidljivi ili pretpostavljeni broj slovnih mjesta)
[...]	tri točke označuju nečitljivu riječ
[.....]	šest točaka označavaju nečitljivi dio stiha, gdje nije moguće utvrditi o koliko se riječi radi, pa i čitav nečitljiv stih
[---]	autor je ostavio prazno mjesto
[[ad]]	[[ad]] – autor prvopisa sam izbacio dio riječi ili teksta, koji je moguće pročitati (znak se uglavnom koristi da bi se pokazalo koji je dio riječi ispravio za razliku od mjesta gdje križa čitavu riječ i zamjenjuje je novom)
<i>add.</i>	<i>addidit</i>
<i>ann.</i>	<i>annotavit</i>
<i>corr. e</i>	<i>correxit e</i>
<i>dat.</i>	<i>datatio</i> (datacije poslanica)
<i>d. marg.</i>	<i>dextra margo</i>
<i>ep.</i>	<i>epistola</i>
<i>exp.</i>	<i>expunxit</i>
<i>fort.</i>	<i>fortasse</i> (pretpostavljeno čitanje)
<i>initio v.exp.</i>	<i>initio versus expunxit</i>
<i>l. marg.</i>	<i>laeva margo</i>
<i>litt.</i>	<i>littera</i>
<i>mut. e</i>	<i>mutavit e</i>
<i>num.</i>	<i>numerus</i>
<i>p.</i>	<i>pagina</i>
<i>pp.</i>	<i>paginae</i>
<i>pr. m.</i>	<i>prima manus</i> (Vit. ruka)
<i>rec. m.</i>	<i>recentior manus</i>
<i>r</i>	<i>recto</i>
<i>resp.</i>	<i>responsum</i> (odnosi se na odgovore Vitezovićeveih adresata)
<i>sign.</i>	<i>signavit</i>
<i>subscr.</i>	<i>subscripsit</i>
<i>suprascr.</i>	<i>suprascripsit/suprascibendo/suprascriptum</i>
<i>suppl.</i>	<i>supplevit</i>
<i>tit.</i>	<i>titulus</i>
<i>vac.</i>	<i>vacua</i>
<i>v (')</i>	<i>verso</i>
<i>v.</i>	<i>versus</i> (<i>sg.</i>)
<i>vv.</i>	<i>versus</i> (<i>pl.</i>)

(a) Equitis Pauli Ritter *Epistolarum metricarum liber primus* – 1676/77

EQ(uitis) PAU(li) RITTER EPISTOLARUM METRICARUM LIBER PRIMUSⁱ1. Ad D(ominum) Wolff(gangum) Adamum Liberum Baronem Mordox

Laeta salutatum te, mi Wolfgange, patronum

Nuntia facta tui, littera vatis amat.

Vatis dico tui, quia tu mihi primus amicum

Suasisti Aonidum visere saepè chorum.

Ast ego tuj proprium me nuncupo ubique clientem: 5

Tu quia me veri more parentis amas.

Namque tuos in me bene si perpendo favores,

Sat foret omnino si tibi natus eram.

Atque ideò fateor tibi me debere tuosque

Ad nutus omni tempore fidus ero. 10

Nec labor est pro te quem non, Wolfgange, subirem:

Quin etiam pro te mors mihi chara foret.

Namque ubi pura fides animum sociavit amori,

Crescit in adversis rebus amicus amor.

Protinus at lucri peperit quem prava cupido; 15

Dummodo dans cesset dextera, cessat amor.

Hic procul à me sit: rebus delector honestis:

Pura mihi cordi est & sine labe fides.

Purus amor, Wolfgange, tuo me junxit amori,

Et patrum meritis nobilitata domus. 20

2 Hujus ego fidus numerabor semper alumnus:

In qua sunt mea nomina scripta, rogo.

Hanc non mireris lecturus (quaeso) tabellam,

Quòd non sit scriptis pristina forma notis;

Aggravat enormis dextram dolor, integra nigro 25

Purpureoque tumet fusa dolore manus.

1,4 Suasisti Aonidum] *pro exp.* Fecisti Aonidum

Hoc peregrinanti nuper bis quinque diebus
Attulit assiduis imbris aura malum.
Unde, die Maja geniti, chyrurgus adusto
Aegrotam ferro sauciat ultrò manum. 30
Nec juvat hoc vulnus semper magis illa tumescit:
Spectatorque dolet quilibet atque stupet.
Cras, accessurus medicos, discedo Labacum:
Curabunt illi forsitan istud malum.
Postque dies paucos (moriar nî fortè) redibo: 35
Notitiamque mei significabo statûs.
Interea propero claudatur epistola fine:
Vive, meique memor sis (rogo), Adame. Vale.

2. Ad Eundem

Hesperii Thitan jàm sese merserat undis
Incubuitque solo Ditis opaca soror.
Vergo Neostadium, vitans juga dura Labaci:
Cùm sit in hoc etiam sanior aura loco.
Quod negat obsequium nox jam praestare fidele: 5
Crastina praestabit, chare Patrone, dies.
Felici, precor, hac ut nocte, quiete fruaris:
Et me cognoscas luce sequente. Vale.

3

3. Ad D(ominum) Joan(nem) Wajchardum Baronem Valvasor

Discedens ex arce tua, Wajcharde, Bogensperg,
Intravi caeca nocte Neostadium.
Mordaxum accessi mox luce sequente Baronem,
Qui me stare simul mandat in aede sua.
Pro dicta grates solvit tibi quisque salute: 5
Quemcunque hac per me deveneratus eras.
Necdum consului medicos, ratione doloris,
Quo mihi dextra tumet continuante manus.

1,30 sauciat] *pro exp.* percutit | 2,7 *exp.* ut *post* precor | 3,tit. D(ominum) Joan(nem) *suprascr.* *pro eundem* | 3,8 tumet] *suprascr.* *pro* dolet

Cùm rediisse domum te scivero: tendo reverti.
Nam manui interea Dij meliora dabunt. 10
Mitte tamen pro me famulum simul atque caballum,
Quorum, ceu nosti, hìc copia pauca datur.
Festine hanc scribo, dextra patiente, tabellam,
Atque alias properat cursor abire. Vale.

4. Ad Eundem

Tertius est, à quo Najhoff properanter in arce,
Ad te scripta dedi sat properata, dies.
Tunc petii mittatur equus mihi; quando redibis:
Ad te quo demum sim rediturus equo.
Sed magno illustris detentus amore patroni, 5
Ultra promissam cogor abesse diem.
Attamen ad divi festum solemne Simonis,
Si Superi faveant, aggrediemur iter.
Non bene tacta fuit candenti dextera ferro,
Fors alio posthac est ferienda loco: 10
Tantum Chyrurgi moestis nocet error in aegris:
4 Et tamen ille aegri soluitur aere bono.
Nil plus occurrit jam nunc, Wajcharde, quod optem,
Quàm salvum incolumem te reperire. Vale.

5. Ad D(ominum) Joan(nem) Jacobum Sunce

Mirari te fortè novi facit ista poëtae
Hactenus ignota littera scripta manu.
Ille ego, qui nuper cum Valvasore morabar
Per binos Otoçac laetus in arce dies.
Quòd sit deformis praesens scriptura priori, 5
Laesa mihi grandi dextera dolore tumet.
Hic dolor, et lator discessum fortiùs urgens,
Ad te, Sunce, mihi scribere plura negant.

3,10 Nam] *suprascr. pro* Interea | **3,10** exp. meliora *post* interea | **4,13** Wajcharde] *corr. e* [[S]]... | **5,3** exp. Ioanne *post* Valvasore | **5,3** morabar] *corr. e* moratus

Si qua (rogo) veniet posthac tibi fortè tabella,
Expedi eam fuerit cuj titulata. Vale. 10

6. Ad D(ominum) Baronem Mordox

Promere quam nequeo praesenti voce salutem,
Hanc brevibus praestat littera missa notis.
Gaudeo, cum Auspergo salvum te Principe, Mordox,
Cumque suis geminis (scribis ut) esse foris.
Esse foris: vel ubi venatibus otia frangis, 5
Trajicis et varias vasta per antra feras.
Vel spectas Comites inter rudimenta Gradivi,
Ipseque, quod pridem sciveris, id repetis.
Aut illum Jani spectas in Principe vultum,
Spectandi hìc causas alter et alter habet. 10
Foecundam vobis opto facilemque Dianam:
In praedam acceleret, cervus et ursus, aper.
Si quis erit de me tibi fors cum Principe sermo,
Patroni, patris et munus agendo vale.

5

7. Ad D(ominum) Franc(iscum) Carolum Com(item) Auspergicum

Percipe transmissum, Comes inclyte, carmen ab illo,
Dum vivit, cultor qui tuus esse cupit.
Luna quater nitidum caput extulit orbe repleto,
Et nova pro quinto cornua mense levat;
Quòd, Francisce, tui celsa genitoris ab aula 5
Discessi coeli pro melioris ope:
Aegrotis oculis est aura nociva Labaci:
His Bogenspergi purior aura favet.
Parce tamen tanto scriptis quòd tempore nullis
Visere te potuit ritè fidelis Eques; 10
Nam licèt ex oculis abiit dolor omnis, at alter
Invaluit dextram mortificando manum.

5,10 Expedi] *corr. e* [[A]]... | **6,8** *exp. ante post* sciveris | **7.tit.** 7] *corr. e* 6 | **7,4** *exp. qu[.] post* nova | **7,4** *exp. nitent post* mense | **7,8** His] *suprascr. pro* Aura

Sic mea vexatur morbis persaepe juvenus:
 Et minùs officio redditur apta suo.
 Multa mihi de te Mordox encomia nuper 15
 Dixit, virtuti congrua, Carle, tuae.
 Quamquàm cuncta mihi jam visa et nota fuissent,
 Magnanimi quondàm signa probata Ducis,
 Est non parva mihi tamen audivisse voluptas,
 Coram aliis laudes ferrier ultro tuas. 20
 Nobilioris enim praebes rudimenta juventae:
 Parvus ùt à tenero noscitur unge leo.ⁱⁱ
 Perge ita per studium Martis simul atque Minervae,
 Heroumque domûs ampliùs auge decus.
 Meque, tibi fidum semper, Francisce, clientem, 25
 Desine nullo unquam tempore amare. Vale.

6

8. Ad D(ominum) Vincentium Brajković

Tarda mihi quanquàm nuper tua littera venit,
 Attamen ùt chari nuntia chara viri.
 Cujus ego laetus bis singula verba relegi;
 Hinc, quantum placuit littera, scire potes.
 Quòd patere invidiam, credo; comes illa profectò 5
 Virtuti constans ut fuit, est, et erit.
 Odit nostra viros, bene nosti, Patria doctos:
 Quos etiam peperit, longiùs esse cupit.
 Quantus adest genio Thomas Hrelanović, illi
 Vix hab[uit] multo tempore terra parem; 10
 Et tamen & is patria vel exulat urbe: nec ulli
 Charus: ut ad lacrymas me sua fata vocent.
 Aura aliquem Patriae natis impressit amorem:
 Quem levat è vivo pectore nulla dies.
 Sed non semper amat sinceros Patria natos:ⁱⁱⁱ 15

7,24 exp. patrum post Heroumque | 8,9 adest] *suprascr. pro erat* | 8,10 exp. habuit lon et *suprascr. habuit, quod exp./ 8,11 tamen & is patria vel exulat urbe: nec ulli] suprascr. pro quam sit misere patria tractatus in urbe, | 8,12 Charus: ut] pro Vidisti: | 8,12 vocent] suprascr. pro movent*

Queis discors animus odia multa parit.
 Hinc et ego Patriam, Vincenti, diligo nostram,
 Cuj precor à summo prospera cuncta Deo.
 At quia corruptos horret mens integra mores,
 A patrio placuit iam mihi abesse solo. 20
 Bis senos alibi transegimus hactenus annos,
 Quor(um) pars studiis prima dicata fuit.
 Altera consumpta est magnates inter amicos,
 Horum me quivis more parentis amat.
 Quosque mihi Patriae tellus non praebet honores, 25
 Hos mihi dat larga terra aliena manu.
 Virtutem Cives oderunt: Martia Senja
 Nunc in divitiis aestimat omne bonum.
 7 Atque utinam semper ditescat pace beata,
 Neve ad natorum quando recurrat opem. 30
 Tu tamen in patria si fors permanseris urbe,
 Aut aliam terram dulcis Amice, petes,
 Perscribas semper tibi respondere parato,
 Inque sacris precibus me (rogo) habeto. Vale.

9. Ad D(ominum) Wolf(gangum) Adam(um) Baronem Mordox

Summo manè tua discedens nuper ab aede,
 Non potui absentem dicere, Adame, vale.
 Sole Bogenspergam sub eodem intravimus arcem,
 In qua me rarae detinet artis amor.
 Ut mihi suasisti; pensabam hoc tempore statum, 5
 Qui mihi prae reliquis suscipiendus erat.
 Proposui primò claustrum, vitamque quietam,
 Hic servire Deo mens bene tuta potest.
 Perpendo Martem, Marti cognomine specto,
 Per caedes Marti gloria summa venit. 10
 Censurata fuit pariter Philo Musa Sophorum,

8,15-16 e l. marg. | 8,19 initio v. exp. Attamen ab | 8,28 Nunc in divitiis] *suprascr. pro* [...] | 9,2 absentem] *suprascr. pro* solitum

	Naturas rerum quid modò scire juvet?	
	Mutua connubii scrutabar vincula casti,	
	Atque sibi fructus posse videre pares,	
	Commoda cujque sua, sua cujusque incommoda dixi,	15
	Quisque modò placuit, displicuitque modò.	
	Complacuit jam vita mihi claustralis, ut absque	
	Curarum Mundi vivere mole queam.	
	Casta mente Deo summa est servire voluptas:	
	Sic datur aetherii vita beata poli.	20
	Ensifer occurrit, cristata casside tectus,	
	Mars; jubet hic potiùs facta paterna sequi.	
8	Eximium decus est clarere in Martis arena,	
	Corporis atque animi fulget in hacce valor.	
	Blanditur Pallas, turba comitata Sophorum,	25
	Doctrinae laudes accumulando suae.	
	Promittit decus haec ab inermi grande palestra,	
	Palladius (dixi) postmodo alumnus ero.	
	Mox ubi spectandam se pulchra puella dedisset,	
	Fronte, genis, oculis, ore, sinuque placet.	30
	Ista jugum sociale magis, natosque creandos,	
	Suadet: et hoc potiùs vivere in aeva modo.	
	Quod solum amplectar dubia sat mente voluto:	
	Clastrum, Mars, Pallas, Connubiumque placent.	
	Rumino cuncta tamen per se: non omnia possunt	35
	Esse simul, quaero, quae renuenda forent.	
	Clastra adeunda nego juveni, cuj semper amata	
	Corporis atque animi libera vita fuit.	
	Clastra quidem corpus, non mentem claustra coërcent:	
	Nec locus, aut vestis, vel coma tonsa beat.	40
	Integra nî Monachi sit mens in corpore mundo,	
	Indignus Sancti nomine ut alter homo est.	
	Otia sunt Claustris, et vita exempta labori:	

9,10 *initio v. exp.* [...] | 9,17 *ut] suprascr. pro* [...] | 9,18 *initio v. exp.* Curis / 9,21 *exp. & post* cristata | 9,41 *exp. mens post* Monachi

	Et, num sit semper, nescio, grata Deo.	
	Pane frui proprio, vultûs sudore parato,	45
	Non jubet in primo nonne parente Deus?	
	Non animi mea mens, non corporis otia poscit:	
	Otia peccatis saepè vacare solent.	
	In precibus Monachi sua, dices, otia frēnant:	
	Durus at est mentem posse domare labor.	50
	Integra nī precibus sit mens intenta: profectò	
	Gratus noster nil juvat ante Deum.	
9	Plùs etenim sudor Domino, ex labore profectus,	
	Quàm verba, ex placida nata quiete, placent.	
	Et ne degenerem Patrum de stirpe vetusta,	55
	Nullius Monachus dogmatis esse volo.	
	Non horret animus Martem, ratione labor.	
	Nec vitae causa multa pericla timet.	
	Quo labor est major, major fit gloria merces:	
	Vivereque aeternùm in corpore nemo potest.	60
	Sed, quem deberem peregrinis quaerere terris,	
	Ante fores Martem Patria nostra videt.	
	At jam non meritis Mavortis emuntur honores,	
	Quos modò conciliat cùm favor, aesque magis.	
	Unde domi cùm sim, castris quasi cernor in ipsis:	65
	Classica saepè mihi nocte dieque sonant.	
	Restat amor, doctae studium gustare Sophiae,	
	Et rerum causas noscere ab arte sua.	
	Nam si connumerem latiae data tempora Musae,	
	Pauca sunt annos quattuor ultrà dies.	70
	Hic quoquè jàm quartus sine Musis volvitur annus:	
	Postremum accepit quòd mea Suada vale.	
	Discere dediscit mens, quo non tempore discit:	
	Ad studium e(st) a(n)i(m)us jam mihi penè rudis.	
	Tum quoque vilescit jam nunc fortuna Sophorum,	75

9,53 Plùs etenim] *suprascr. pro* Char[...] est | 9,71 Musis *corr. e* musis | 9,74 *initio v. exp.* Penè animus studio

Nec pro lucrando quae modò pane valet.
 Ducere Consortem, curas augere profectò est;
 Si misera, aut simplex: hinc labor, atque dolor.
 Injucunda tamen sine conjuge proleque vita est:
 Pignora sunt fructus, foemina suave jugum. 80
 Foemina vel dives, vel prudens, atque pudica
 Consortis curas alleviare solet.
 Me quoquè pelliciunt thalami sacra foedera casti,
 Hunc tendo amplecti, sorte favente, statum.
 10 Sorte favente, inquam: nam si perpendo puellas, 85
 Quaeque magis ditem vellet habere virum.
 Non genus aut virtus, non mascula forma puellae,
 Quantum divitias, temporis hujus amant.
 Et quas fortè negat pulchras natura, superbas
 Ambitiosa suas mens facit inter opes. 90
 Non mihi divitias conquiscivere parentes,
 Non avus aut proavi castra sequendo mei.
 Illis namque magis Mavortia gloria cordi,
 Quàm privata auri commoda, semper erat.
 Divitiae pereunt, prosunt post funera nulli: 95
 Egregia aeterno tempore fama viget.
 Quod per avum Alsaticae percepit nobilitatis,
 Auxit Pannonica nobilitate pater.
 At genus et virtus, et nobile nomen, ubivis
 Hoc, inquam, parvum tempore, Adame, juvant; 100
 Sic rogo; si qua tibi sors apta videbitur, ut me
 Constituas solido vivere posse statu:
 Hanc impende, precor, ne quae tua gratia desit,
 Praeter eam solam cum mihi nulla deest.
 Ut dicam tandem: "Mordox mihi plurima fecit. 105
 Fortunae pater est inclytus ille meae."
 Quod mihi sollicitus fueras acquirere nuper.

9,87 puellae *corr. e* puellis | **9,96** *initio v. exp.*[...] | **9,96** tempore] *mut. e* [...] | **9,103** quae tua] *suprascibendo*
 quam *mut. e* quae[[quam]] | **9,107** fueras] fueas

	Hos apud, ad vitae commoda digna, status, Nunc insiste, rogo; sed non, ut semper haberet Moenibus inclusum me mea Seña suis.	110
	Illa meos citiùs solito consumeret annos, Quam tamen innato natus amore colo. Patria chara mihi natos non nutrit amicos, Ut non virtuti, qua fruor ipse, pares.	
11	Ultrò, nec aura favet mihi patria, cujque salubris; Fata illinc me sic fors an abesse velint. Jam, quòd non placeat monacham mihi ducere vitam, Non mirere: ab ea mens aliena mihi est. Nec puto tam facilem: quamvìs sit vita quieta, Debet, lege volens vivere, multa pati.	115 120
	Quisquis enim Monachum profitetur, vivere debet, Tanquam viventi mortuus esset humo. Et nisi cuncta ferat patienter, legis amore, Immeritus miles proemia nulla feret.	
	Vidimus et quoties Monachum malè dogma secutum, Pelle sub agnina delituisse lupum; Cuj melius fuerat nunquam se dedere vitae, Quàm vanum vitae nomen habere piae.	125
	Non locus, aut vestis, non crinis tonsio, sanctos Efficiet, quantum mens pia opusque bonum.	130
	Idque extra claustrum, intonsa cervice, et amictu Sub quovis, credo, posse placere Deo. Jàm cernis, qualis me statùs fine resolvi: Attamen arbitrium desuper opto tuum.	
	Nam, si tu claustrum suaderes, claustra placerent. Suadebis Martem, Martis alumnus ero. Si doctae suades adeunda Lycaea Minervae, Te suadente lubens alma Lycaea petam. Consilium spectabo tuum, à quo pendeo totus ^{iv}	135

9,109 *initio v. exp.* [...] quaeso | 9,110 *initio v. exp.* [...] | 9,139 *totus*] *mut. e* [...]

Dum me Zagrabiam praeparo ferre. Vale.

140

10. Ad Eundem

Ad te quem nuper misi mea vota ferentem,

Sperabam laetum posse redire mihi.

Sed tristem contrà me reddidit ille reversus,

12 Dum mihi responsi verba nec ulla tulit.

Nescio quo poteram te scripti offendere verbo,

5

Quâve tuas culpa demeruisse notas.

Me perceptarum certum tuj scriba mearum

Reddidit; at verbis nil ait ille tuis.

Tota ego te semper colui mihi mente patronum,

Deditus à patri semper ad obsequium.

10

Et priùs adverso decurrere sydera motu

Sperassem, quàm te posse deesse mihi.

Si quod delictum facti scriptive videbas,

Et dicto et facto corripiendus eram.

Diligit ùt natum pater, et castigat eundem;

15

Officium hoc patris novimus esse boni.

At mea suspicio faciles vanescat in auras,

Quaeque puto timidè, sint ea falsa, velim.

Sit dubitare nefas; dubio laeduntur amici;

Nec natum ex culpa deserit omne pater.

20

Etsi tu mutes animum, Wolfgange, paternum,

In me perstabit filii amantis amor.

Hinc iterò scriptis, viva quod voce negatur,

Exprimere obsequii munia justa mei.

Forsitan istius lator meliora tabellae

25

A te de Najhoff adferet arce nova.

Quòd priùs haec nequii depicta Sidonia mitti,

Defectus rhombi fecit, Adame, sui.

Quae sit chara tibi, quamquam sit tarda, rogaris,

10,11 exp. cursu post sydera

Ast opera factor charior esto sua. 30

Fors necdum lata est casûs tibi fama cruenti
 In Galnekanae contigit arcis humo.
 Rusticus insanus turgentem ventre maritam,
 Quae propè jàm partu decubitura fuit

13 Occidit, saevam capiti incutiendo securim. 35

Pòst natum simili caede peremit idem.
 Neve quid intactum, vivum vel in aede supersit:
 Peccanti vitae funera fune dedit.
 Hic ingens furor est, quem fortè coëgit egestas.
 Nil unquam miseris fugerit illa boni. 40

Zagrabiam Savo descendam flumine ad urbem:
 Quò mihi per terram longius esset iter.
 Si quidquam servire velis tibi, Adame, clientem,
 Qui tibi se totum dedit ultrò, jube.

Inde tuam viset mea littera saepius eadem, 45

Responso interea me recreato. Vale.

11. Ad D(ominum) Joannem Wajchardum Baronem Valvasor

Accipe carminicam, Baro mi Wajcharde, tabellam,
 Quam de Slavonico dat tibi Ritter agro.
 Hac iter esto mei notum tibi, ùt ipse cupîsti,
 Dum possim de aliqua scribere plura mora.

Summo mane tua quanquam discessimus arce, 5

Ne me praetereant fors abeundo rates.
 Hora fuit jàm post sumptum propè tertia pransum,
 Cùm Lithajnum lintre relinquo vadum.
 Fluctibus hinc gelidis jactati, frigore lassi,

Atra nocte omnes venimus ad Radaçen. 10

Hospitioque simul plures consedimus uno:
 Unaque pro cunctis coena parata fuit.
 Post coenam proprius mihi lectus traditur uni:

10,35 *exp.* vel *post* aede | **11,9** *exp.* frigidis [...] *post* hinc | **11,9** jactati] *mut. e* jactat[[us]] | **11,9** lassi] *mut. e* lass[[us]] | **11,12** *initio v. exp.* Et coena

	Pernoctandi aliis ordo nec ullus erat.	
	Quidam (absente domûs patrono) postmodò in uno	15
	Advena cum domina concubuerunt toro.	
14	Fors ideò, quia frigus erat: pluribus idem	
	Sufficeret lectus, vel socialis erat.	
	Inde sequente die Savi conscendimus undas:	
	Tunc aura et rigido saevit unda gelu.	20
	Cum multa lapides fundus jaciebat arena,	
	Et fluidam solida pelle tegebat aquam.	
	Durior hinc ratibus Savana meantibus unda	
	Inceptum nobis praepediebat iter.	
	Venimus ut noctu Brunam (vocat incola Bresce)	25
	Hic melior lectus, coena, quiesque fuit.	
	Audita Missa, dapibus vinoque refecti	
	Pergimus undosam continuare viam.	
	Ad vada Susedi salvi descendimus inde	
	Zagrabiae Solis praevenio occubitus.	30
	Hospitio, noto, consisto gratus, utrique:	
	Muneribusque tuis laetior hospes erat.	
	Ante diem, spero, promissum posse reverti,	
	Ut tecum studio nobiliore fruar.	
	Intereaque tuo serves in amore clientem,	35
	Et felix vivas incolumisque. Vale.	

12. Ad D(ominum) Jacobum Luçinić, Paroch(um) Granesin(ae)

	Quam, Reverende, legis, Vir, Avuncule chare, salutem,	
	Ritterea scripta est, noveris, illa manu.	
	Primò ex Carniolae descendi montibus altae,	
	Et jam me Graeci moenia Montis habent.	
	Ad te venturum me cras denuntio, sperans	5
	Esse tibi mentem, quae fuit antè. Vale.	

11,20 exp. [...] post Cum | 11,22 exp. lintris post hinc | 11,26 exp. domus post coena, | 11,34 exp. lobi(?) post studio | 11,34 fruar] fuar | 12,4 Montis] mut. e [[m]]ontis

13. Ad R(everendissimum) P(atrem) Bonaventuram Vukmar, Fratr(em) Ord(inis)
S(ancti) Franc(isci), Prov(inciae) Bosnae Croat(iae) Ministr(um)

Ut magè profitear vel scripto, gratus amori,

Quali non pridè me veneratus eras,

15 Expedio famulam tibi, Vir venerande, tabellam:

Sit validus testis debiti ut illa mei.

In me conceptum, te versùs, nuper amorem,

5

Extinguet vitae non nisi summa dies.

Annua cum nati redeant solemnia Christi,

Quae nostra antiquo Patria more colit:

Haec et multa tibi salvo, precor, incolumique,

Ad tua vota coli Nestoreosque dies.

10

Quot Pylon antiqui numeravit Nestoris annos,

Connumeretque annos tot sacer Ordo tui.

Sincerè affectum tibi me jàm noveris esse,

Affectu hoc pennaë scribere dicto: "Vale."

14. Ad D(ominum) Ioan(nem) Carolum Portner, V(ice-)Capitaneum Señensem

Intermisi unum scripturus cùm tibi mensem,

Causam fecit iter Zagradiense mihi.

Ad Carnos iterum redii: nam Carnia multùm

Complacuit genio, Patria vestra, meo.

Egregios in ea nanciscor semper amicos,

5

Et penès in variis artibus erudior,

Seu pingo fulvum pellucida vitra sub aurum,

Seu ceram in formas flecto premoque novas.

Seu cupro teneras regionum incido figuras,

Metiri aut terram disco, vel astra poli.

10

Artibus his aliisque animus recreatur amicus,

Quejs arx Bogensperg facta palestra viget.

Hinc non mireris, me non visisse parentes,

Aut in nativo posse manere solo.

13,3 exp. [...] post tibi | 14,13 hinc] hin

Non quòd eae non sint patriis in moenibus artes, 15
 Aut quòd non Patriam debito amore colam,
 16 Sed quia non rectam vertit mihi Patria frontem,
 Auso nonnullos increpuisse senes.
 Non tamen inde decus mea Patria colligit ullum:
 Nam nunquam per me dedecorata fuit. 20
 Imò, laudis adhuc illi me, spero, futurum,
 Quae flebit lacrymis funera no(st)ra suis.
 Disciplina quidè̄m radices figit amaras,
 At dulces fructus progenerare solet.
 Sic Deus omnipotens pia vota secundet utrique: 25
 Nec me, nec Patriam deserat, oro. Vale.

15. Ad D(ominum) Georg(ium) Sigismun(dum) Com(item) de Galenberg

Percipe transmissum, Comes illustrissime, carmen,
 Scriptum de Najhoff arce cliente manu.
 Quòd rude et indoctum sit, non avertito vultum:
 Omnia temporibus noveris ire suis.
 Vix ego Pierios coepi cognoscere saltus, 5
 Vix de Castalio pocula fonte bibi,
 Me licèt allexit suavi natura poësi,
 Excolui duras non tamen arte vias.
 Hinc neque grandiloqui vis est imitata Maronis,
 Nec, mihi, Nasonis suavefluentis opus. 10
 Innocua excusat factam ignorantia culpam.
 Nemo potest vires exsuperare suas.
 Te sibi praeposuit magnum tua Patria Patrem,
 Quem genuit celebris laude vetusta domus.
 Auricomi Solis naturam imitaris et ipse, 15
 Qui minùs, assurgens altiùs, umbrat humum.
 Sic neque despicias rudis obsequiosa clientis
 Munera, nec simplex prorsus, inersque metrum.

15,19 Karlstadiensis] *suprascribendo r corr. e* Kalstadiensis

	Quòd te sit Praeses visurus Karlstadiensis	
	Auribus innotuit proxima fama meis.	20
17	Ille et praesidium Señenese gubernat in urbe, Et vacuis juvenes providet ille locis.	
	Si te quando voles mihi demonstrare faventem, Vel quacunq̄ meum forte juvare bonum,	
	Commendes aliquo me pro stipendio ut illi,	25
	Quo studium possim continuare, rogo;	
	Adveniat donec juveni completior et̄as, Consilio ut Patriae & Marte valere queam.	
	Unde queam, Sigmunde, tuos memorare favores, Et jussis posthac aptior esse tuis.	30
	Maxima natalis redierunt festa diei, Qua nobis est ex virgine nata salus,	
	Septenusque supra sexcentum septuaginta Ultra millenos inchoat annus agi.	
	Hi tibi felices redituri multiplicentur:	35
	Ut sospes numeres plurima lustra. Vale.	

16. Ad D(ominum) Baronem Ioan(nem) Wajch(ardum) Valvasor

	Ad Carnos iterum Slavna ex regione reversum	
	Me meus in Najhoff detinet arce Baro.	
	Ut secum natae celebrem sacra festa Salutis, Plurima qua tibi per lustra colenda precor.	
	Tardè Zagrabiam, Logicae ratione studendi,	5
	Adveniens, frustra sum meditatus opus.	
	Omnia neglexi, cùm fundamenta Sophiae, Postulat ùt fundum machina quaeque suum.	
	Si qua mihi spectans posthac pervenerit ad te Littera, me in Najhoff quaerat ut illa, rogo.	10
	Quam penès expedias si quae mandata placebunt: Obsequiosum illis experiere. Vale.	

17. Ad D(ominum) Ioan(nem) Carolum Portner V(ice-)Cap(itaneum) Señen(sem)

- Jàm mea te dudum non visit epistola Portner,
Ne malè fors de me senseris inde, rogo.
- 18 Tempora causerunt, varias volventia curas,
Navare officium non potuisse meum.
Nam primus, nosti, fuerim quàm sedulus annis, 5
Forsitan et scripto saepè molestus eram.
Quando Croatorum scribebam versibus usus,
Cùm prosas, et cùm metra latina dedi.
Nunc Sorabis usus, nunc Dalmaticisque lituris,
Nunc variis torquens metra notansque modis. 10
Quo colui Zagrabas adolescens tempore Musas,
Atque ardor, sociis praevaluisse fuit.
Sed postquam calamumque scholis chartasque reliqui,
Accintus gladio gyro frequenter equos;
Rarò animus primas vocat ad solamina Musas, 15
Jàmque ad scribendum est dextera pigra mihi.
Vix tamen explevit proprium ter Cynthia cursum,
Quòd mihi, chara priùs, suasa Poësis erat.
Coepi iterum fabricare metrum, sed inepta videtur,
Quae neglecta fuit Musa profectò diu. 20
Si, velut Illyrica est communis, et absque labore
Qua loquor et scribo, lingua latina foret,
Quàm citò fortiter praeclari nomina vatis,
Et laurum; si quam donat Apollo tamen.
Sed modico studio linguam caepisse latinam, 25
Non juvat ad magnae scripta movenda rei.
Sic etiam rebus mens dedita pluribus una,
Non valet officium ferre cuique suum.
Quid faciam quaeres, et quas nunc incolò partes:
Lecto, quod sequitur, carmine doctus eris. 30

17,10 *exp. verb. post torquens*

Zagrabia reducem Baro Mordox detinet Adam,
 Meque hilares secum suadet habere dies.

19 Ad Valvasorem sed tendo redire vocatus:

 Is mecum quodam perficere optat opus.

Quò breve post tempus sum discessurus ab ipso, 35

 Proxima notitiam littera nostra feret.

Interea nostri charos utriusque saluta,

 Cum quibus incolumis, Carole chare. Vale.

18 {17!} Ad D(ominum) Joan(nem) Georg(ium) Gussiç, Capit(aneum) Tohuñen(sem)

Quam legis Ausonica scriptam tibi voce salutem,

 Ritter eam misit, Vir generose, tuus.

Qui quòd promissum non miserit ante libellum

 Excusandus erat pro ratione tibi.

Continuum quia trivit iter, juga Carnica mensus, 5

 Vix unam nactus pro quiete diem.

Attamen à patruo poteras habuisse libellum.

 Nam binos illi nuper, Amice, dedi.

Ne tamen ulteriùs mea te promissa morentur,

 Descriptum noviter hìc tibi fertur opus. 10

Pluribus ex libris studiosè sumpta reduxi

 Gussichiae in chartas jura vetusta Domûs.

Has tu laetus habe chartas, aliisque legendas

 Praebe; et scriptorem serva in amore. Vale.

19. {18.} Ad D(ominum) Joan(nem) Carolum Portner

Tradita latori necdum mea scripta fuere,

 Cùm tua traduntur, Carole, scripta mihi.

Hae te constantem mihi sat testantur amicum,

 Quanto sum pura dignus et ipse fide.

Nullaque vis in me coeptum divellet amorem: 5

 Dum corpus vivax spiritus istud aget.

Significas; ivisse meos fratrem atque parentem

 Ad Slavni nuper pingua rura soli.

20 Ante dies triginta fui cum fratre locutus,
 Zagrabia Muis qui modò in urbe studet. 10
 Ille mihi de te narravit plura petenti,
 Exhilarando tui prosperitate statûs.
 Non potui reducem patrem expectare Caproncza,
 Wajchardo reditum sollicitante meum.^v
 Scire statum velles, quem fors hucusque prehendi: 15
 Scribere nil possum; stat mihi semper idem.
 Attamen ad foedus tendit sociale cupido,
 Solamen natos est genuisse viro.
 Sunt qui claustralem suadent mihi ducere vitam:
 Abs animo tamen est haec aliena meo. 20
 Sic neque Teutonicam facilè est mihi discere linguam:
 Jàm pubes menti saepè resecta fuit.
 Fortunae mea vela dabo, qua maxima Mundi
 Pars regitur, faveant Dij sed utrique. Vale.

20. {19} Ad D(ominum) Com(item) Geor(gium) Sigism(undum) à Gallenberg

Pauca tibi mitto, Comes illustrissime, metra,
 Ad moestum funus Conjugis apta tuae.
 His ego vectigal postremum solvo Patronę,
 Quod tu, pro functa, gratus habeto. Vale.

21. {20} Ad D(ominum) Joannem Despotović

Scripta, quòd, Illyrico mea nuper epistola versu,
 Jàm fuerit manibus tradita, spero, tuis.
 Qua tibi fraterni puram testabar amoris
 Pectore in hoc Equitis ritè vigere fidem.
 Qua petii, reddas me certum, frater amice, 5
 Quo tibi versatur sorsque salusque statu.

21 Nulla tamen sunt lata meis responsa petitis;
 Scripsisses: "Valeo. Tu quoque, Paule, vale."
 Si prima in memorem revocares tempora mentem,
 Culpandus te ipso iudice, crede, fores; 10

Postquam desistis fidum redamare sodalem,
 Qui tibi germano plus quasi fratre fui.
 Unus utrique animus fuit, unum velle: nec hospes
 Alter in alterius aede, patronus erat.
 Turcica vincla pati pro te, mortemque cruentam, 15
 Promptus eram semper; tu ratione pari.
 Mirati socii, professoresque scholarum,
 Vidisti, nostras saepè fuere vices.
 Nunc ego, mutatus, miror, quas ritè putabam,
 Flore vigorosas perpetuare suo. 20
 Antè in aquis volucres, et in aëre vivere pisces,
 Credidi, et ad fontes ire fluenta suos,
 Mutua quàm nostri cessasset cura favoris,
 Et finem tantus consequeretur amor.
 Nemo Croatorum venit huc, quem non rogo de te: 25
 Nemo etiam, per quem non tibi scribo, redit.
 Hactenus Illyrico scribentem, Carnia, versu,
 Persuasit latio scribere dînde metro.
 Slava sit istius quanquam gens incola terrae:
 Teutonica et latia scribere voce solet. 30
 Hinc ut complaceam scribendo gratus Amicis,
 Quos habeo multos, scribere disco metra.
 Tu tamen antiqui memor esto decenter amoris,
 Fratremque optatum semper amare stude.
 Carniolasque inter montes soleris agentem, 35
 Nec sis ad faciles durus Amice notas.
 22 Sedulus ipse vices reddam, quos denique tellus
 Separat, in scriptis jungat amoenus amor.
 Interea cunctos veteres utriusque sodales
 Sincerè voto corde saluto. Vale. 40

22. {20!} Ad D(ominum) Bar(onem) Joan(nem) Wajchardum Valvasor

21,17 exp. su(?) post professoresque | 21,22 Credidi] mut. e cred[[...]]

Ne mihi in adversam sumas fors (obsecro) partem
 Responsum quòd non ad tua scripta dedi,
 Cum quejs Portneri venit mihi littera Karli,
 Patroni verè littera chara mei.

Inter convivas alibi tunc retento, 5
 Responsum dandi, non fuit hora mihi.

Sed quae Mordoxi dicis te scripta dedisse
 Zagrabiam, nemo tradidit illa mihi.

Post breve Bogspergam tempus venturus ad arcem,
 Concepto jungam carmina plura libro. 10

Interea si quid, Baro mi, novitatis haberes,
 Idque mihi notum reddere, quaeso, velis.

Hic ego nil habeo, dignè quod scribere possem.
 Finio, commendans me te tibi ritè. Vale.

23. {21} Ad R(everendissimum) P(atrem) Bonaventuram Vukmer Ord(inis) Fr(atrum)
 S(ancti) Franc(isci) Ministrum Provincialem

Rusticitas mihi visa fuit, cùm occasio detur,
 Me non vel paucis insinuare notis.

Culpandus ritè est, quicumque recusat Amicum
 Absentem scripto visere quando potest.

Hoc ego, qua verus sinceri cultor amoris, 5
 Repletus zelo semper, Amice, fui.

Qui, cùm nil possem charis praestare favoris
 Absens, hos levibus saepè saluto notis.

23 Teque pari studio propensum, Vukmer, Amicis
 Credo: quòd Illyrico sanguine natus ades. 10

Stemma vetus ducis, mores imitando vetustos,
 Quo depravatos tempore cerno novos.

Hinc, si scire voles, ubi me mea fata morantur,
 Hoc ultrò paucis insinuabo metris.

22,10 *Concepto jungam carmina plura libro*: nije poznato o kakvoj je zbirci riječ.

22,1 sumas] *mut. e sum*[...] | 22,11 *mut. e si*[[q]] | 22,11 haberes] *mut. e haber*[[.]] | 23,7 *exp.* : post favoris | 23,9 *exp.* zelo *post* pari | 23,14 *exp.* brevibus *post* ultrò

Nunc ego Kyrkensis saxosam fluminis oram 15
 Incolo, jucunda ducoque mente dies.
 Nam Baro Wolfgangus Mordox, mej Patris amicus,
 Me veri fateor more parentis amat.
 A quo detineor, celebrare iminentia Bacchi
 Festa simul; cuperet, si quoquè Pascha volem. 20
 Hisce mihi venit pertristis fama diebus,
 Gazkanum pestis quòd populetur agrum,
 Jamque homines centum supra triginta perfisse
 Et saevi necdum sistere jura mali.
 Hej! Si fata malum sic continuare relinquunt, 25
 Gaudebit vacuis quàm citò Turcus agris!
 Quo Deus omnipotens ut gentem liberet, oro:
 Ut pro Christicola militet ultrò fide.
 Non aliud pro nunc scribendum occasio dictat,
 Subscribo, solitum claudere scripta. Vale. 30

24. {23} Ad D(ominum) Abbatem Thomam Hrelanovich

Laeta mihi venit de te, Vir maxime, fama,
 Quòd vivas Patriae salvus in urbe tuae.
 Nec te Carsorum sterilis jam terra moretur:
 Tam celebri tellus non ea digna viro.
 Postea quàm via me sejunxerat ultima tecum, 5
 A me scripta tibi littera bina fuit.
 Incertus tamen usque moror: num venerit ulla,
 Cum nil rescribas, Patruè chare, mihi.
 24 Vel, quia non constat tibi, qua regione moramur,
 Ut tua me tutò visere scripta queant. 10
 Nunc ego Najstadio vicinas incolo terras,
 Per quas piscosis Korkora fertur aquis.
 Me quia Nobilitas hìc multum diligit, ipsa
 Vivere me secum semper habere volens.

24,6 exp. [...] post tibi | 24,10 exp. scrib[.] post tutò

Parsque morae trahitur mihi Najhof major in arce,	15
Korkora eam medius Najstadiumque lavat,	
Quam Baro Mordoxus, Vir praeclarissimus, Adam	
Possidet: is notus jàm tibi, credo, satis.	
Hic aliquando leves compono per otia versus,	
Ad solidum necdum Musa peregit opus.	20
Nam conscripta priùs relegens lacerata rejeci,	
Judicium cum annis crescere nempe solet.	
Saepè tamen meditor, modicis quod viribus aptum	
Primula jàm tandem Musa moveret opus.	
Incidit, heroas Patriae conscribere laudes,	25
Quae Martis quondam dicta palestra fuit.	
Illas fortè canam, vel scribam voce soluta:	
In Patriam natos nam decet esse pios.	
Si quid habes, ùt habere potes, quo causa juvetur,	
Fac commune mihi, quaeso, diuque. Vale.	30
<u>25. {24} Ad D(ominum) Joan(nem) Georgium Gussich Capitan(eum) Tohuniensem</u>	
Laetor in hanc urbem te pervenisse, Rudolphi,	
Sanum etiam sperans incolumemque fore.	
Nescio, num mea sit tibi tradita epistola, nuper	
Sigmundo patruo ritè ferenda data.	
Cui simul acclusi gratum novitate libellum,	5
Qui de Gussitia nobilitate docet.	
Dixerat ille etenim, te tunc reperire Labaci,	
Cuj ideò tutò scripta librumque dedi.	
25 Significes tempus mihi, quo te visere possim:	
Plura diu tecum servo loquenda. Vale.	10
<u>26. {25} Ad D(ominum) Joan(nem) Wajchard(um) Bar(onem) Valvasor</u>	
Grata satis, Wajcharde, mihi tua littera venit,	
Dum laetos agerem Najhof in arce dies.	

Sed quòd ego nullas jàm longo tempore misi,
Sperabam, praesens ipse venire tibi.
Ast me detinuit, toties abiisse volentem, 5
Mordox, ejusdem nobilis arcis herus.
Ipse salutatus sibi reddidit ultrò salutem,
Hujc cor sincerum noveris esse viro.
Quandocunque placet nunc, expedire caballum;
Ad Bogenspergum stabo paratus iter. 10
Nec jam plura sinit tempus conscribere verba,
Haec ad convivas me vocat hora. Vale.

27. {26} Ad D(ominum) Joan(nem) Fredericum Dilanzi

Quem concedendum petis, en transmitto libellum,
Perlege processum, perlege plura, licet.
Misissemque simul, conscripta Epigrammata nuper,
Et querulas Didûs ex Phlegetonte notas.
Sed necdum calamo sunt haec descripta secundo, 5
Et, primo ruditer scripta fuisse, puta.
Si te Dalmatiae delectant carmina linguae,
Haec, Fridrice, tibi multa legenda dabo.
Tranquillam interea tibi noctem posco, tuisque,
Quos omnes fido diligo corde. Vale. 10

ⁱ *Equitis Pauli Ritter Epistolarum metricarum liber primus – 1676/77* (p. 1-25, num. 1-26). Archivum HAZU, manuscr. II D. 147

Recentior manus sublineavit: **1,33**: discedo Labacum; **4,7**: divi festum solemne Simonis *et in d. marg. annotavit 5/I ?*; **5,3-4**; **7,5**: genitoris ab aula *et in d. marg. scripsit* (u Leisenbergu? | u Ljubljani?); **7,7-8**; **7,11**: ex oculis abiit dolor omnis, at alter atque; **7,12-14**; **8,21-24** *et in l. marg. annotavit 6x2=12* | 1676

12
1669;

9,5-6; **9,91-98**; **12,1**: Avuncule chare; **14,2**: iter Zagrabiense; **14,3**: Ad Carnos iterum; **14,7**: pingo; **14,8**: ceram in formas flecto; **14,9**: cupro teneras regionum incido figuras; **14,10-12** *et in d. marg. ann. 1676/7*; **14,13**: non visisse parentes; **15,2**; **15,3**: non avertito; **15,23-28**; **16,2**: Najhoff; **16,5-6** *et* } *signavit et in d. marg. ann. 1676/1677 (nota duobus variis calamis scripta videtur, forsitan eadem manus semel atque iterum)*; **17,7-14**; **17,17**: explevit proprium ter Cynthia cursum; **17,31** *et in l. marg. ann. 1677.*; **17,33**; **17,34**: perficere optat opus *et in d. marg. annotavit 1678/9*; **18,3-4**, *et in d. marg.* } *signavit*; **18,7**: patruo poteras; **18,8**: binos; **18,10**: Descriptum noviter hic tibi, *et in d. marg. ann.*: ante 1681?; **18,11-12**; **19,7-8**; **19,9-14**; **19,19-24** *et in l. marg.* { *sign.*; **20,2**; **21,1**: Illyrico mea nuper epistola versu; **21,11-14**; **21,17-18**; **21,25**; **21,27-28** *et signo*) *signati*; **23,15**: ego Kyrkensis saxosam fluminis *et in d. marg. ann. Krka*; **23,17**: mej Patris amicus; **23,18**; **23,22**; **24,tit.**: Hrelanovich *et in d. marg. ann. dr. (+1681) Sladović 281.*; **24,1**: fama *et in. d. marg. ann. 1665, 10/XII Toma, Hreljanović vikar Kaptola senjskoga [...] Kanonik [...] [.....] Sladović [...] p. 176*; **24,8**: Patruo chare, mihi; **24,11**: Najstadio; **24,12**: Korkora; **25,6** *et in l. marg.* { *sign.*; **27,3**: conscripta Epigrammata; **27,4**: querulas Didûs ex phlegetonte.

Recentior manus annotavit: *apud 7,tit. in d. marg.*: = (1660 - 1713) Radić 79 – 81 *et suprascriptis* sin Ivana Weikharda (1615 – 13/XI 1677.); *apud 12,3 in l. marg.*: ante 1679. circa 1676; *apud 15,23-30 verticali linea in d. latere signavit versus et annotavit 1676/7*; *versus 15, 33-34 in d. marg. signo* } *signavit et addidit 1676 – 1677*; *apud 18,tit.: in d. marg (+ 1689.)*; *versus 21,29-30 signo*) *signati*; *sub 25,tit.*: 1673 – 1689; *apud 25,1 in l. marg. Rudolfsversk Novo mjesto*; *versus 27,7-8 in. d. marg.* } *sign.*

ⁱⁱ *Post hunc v. exp. linea quae haud legi potest*

ⁱⁱⁱ *Post hunc v. exp.: Discendes Cives otia semper [...]*nt.

^{iv} *Post hunc v. exp.: Zagrabi[.....] Vale.*

^v *Post hunc v. exp.: Optas scire meum, docet ùt tua littera statum.*

(b) Equitis Pauli Ritter *Epistolarum metricarum liber secundus* – 1676/77

1. Ad Herulam Slavam

Hanc tibi mittit Eques, generosa Virago, salutem:

Quam solito mallet posse tulisse modo.

Perdudum tacui viva scriptaque loquella:

Unde tibi mirum; sed mihi poena fuit.

Immensum terrae spatium, rarusque viator, 5

Causarunt, tantum crimen inesse mihi.

Ast impressa meae tua menti vivit imago:

Corque mihi assiduo semper amore cremat:

Me tellus longinqua tibi, me tempus, ademit:

Sed de perpetuo demit amore nihil. 10

Qui fueram quondam Graecorum montis in urbe,

Rhetorices arti tempus inane navans,

Ille modò studiis distentus pluribus idem

Inter Carniolos vivo vocorque tuus.

Impellitque animum crebro mihi saeva cupido: 15

Naturae vires ut superare velim:

Dedaleas, exquiro modum, componere pennas:

Quamvis Dedaleum fabula condit iter.

Sicque rapi faciles cupio, mea vita, per auras:

Ut te commodiùs visere saepe queam: 20

Felices volucres nativo rite volatu:

Quas facili nisu mobilis aura vehit.

Non illis montes obsunt, non saxa, nec amnes:

Ampla levisque via est; qua lubet ire, licet.

Pennatam in volucrem mutari sepiùs opto, 25

Ut vel sic crebrò sis adeunda mihi.

Quamquàm vana, tamen multum solaminis addunt

Somnia, quae mihi te saepe videre sinunt.

27	Haec abiisse, dolor! conorque iterata videre:	
	Claudo oculos, somnum conciliorque novum:	30
	[-----] ⁱⁱ	
29		
	<u>2. {4} Ad D(ominum) Petrum Gattyanium</u>	
	Percipe dilecti quondam, dilecte sodalis,	
	Non tibi non nota carmina scripta manu.	
	Haec tibi transmittit Paulus, cognomine Ritter,	
	Cum nequeat tecum verba diserta loqui.	
	Inter Japideas vivo procul abditus Alpes:	5
	Saepè et saepè memor Zagrabienensis agri.	
	Saepèque Amicorum memor; et persaepe meorum	
	Quos mihi Graecano in monte dedere scholae.	
	Primus eras inter nostros, Gattjany, sodales:	
	Inter confratres Despotovichus erat.	10
	Unus et alter abest: absunt quin penitùs omnes:	
	Fratris, amici sum hìc, atque sodalis, egens.	
	Hic mihi nec Veneris tantùm fit sidus iniquum,	
	Sidus ùt adversum fit geniale mihi.	
	Invenio, quaerens: inventis nescius uti:	15
	Quaeror, et invenior: nec modò cedo mihi.	
	Hinc gravis accendit delusas ira puellas:	
	Nec caruisse dolent: sed voluisse pudet.	
	Poenitet inventas et plus quàm penè subactas:	
	Dat vinci, sed vult foemina victa pati:	20
	Ast quid tu facias, et qua nunc sede moraris?	
	Hic mihi notitiam fama nec ulla facit.	
	Tu (rogo) si veteris tibi sit quae cura sodalis:	
	De proprio certum me fac, Amice, statu.	
	Quem tibi pro votis succedere coelitus; opto.	25
	Teque mei memorem comprecor esse. Vale.	

1,29 conorque] *mut. e conorque(!)* | 1,30 Novum] *pro levem* | 2,5 Alpes] *alpes* | 2,22 Hic] *mut. e Huc*

3. {5} Ad nobilem Puellam Carniolam

	Nescio, num liceat praesentibus indere scriptis Nomen amatoris, dulcis Elisa, tui?	
30	Quin licet; hoc produnt oculi vultusque tacentis: Ast modò adultus amor nec tacuisse sinit. Teque pari, ò utinam, sufflammet amore Cupido: Intrares lectum saepiùs ipsa meum. Prò peccas, justum cùm dura remittis amantem: Nec frueris rebus dum licet usque frui. Oscula mel superant dulcedine: lectus amantum Regali pretium demit, Elisa, throno. Quanta est, dilectam in gremio sedisse, voluptas, Dilecti: et molles dissoluisse sinus Candida vel teneris circumdare colla lacertis: Os ori, atque genis jungere, quanta, genas! Tantum pulchra valet sine sensili amore puella, Quantum vir princeps absque cliente valet. Tantum pulchra valet sine sensili amore puella, Cynthia vel quantum Sol sine luce valet. Tantum pulchra valet sine sensili amore puella, Quantum sub modio tecta lucerna valet. Cùmque Deos inter nomen celebretur Amoris: Perditus est ergo quisquis amare negat. Hinc ego te salvam cupiens fore, quaeso, precorque Nunc vèl amatori mollior est(o) et ama. Tempus adest, tua dum floret spectanda juvenus: Effugiunt passim tempora: carpe rosas: Neglectum innumerè tempus dolière puellae: Cùm ruga et canis non capiatur amor. Suscipe grata novum, foveasque decenter amantem: Ni placet: hoc carmen dilacerando, vale. N(ota) B(ene): Virgo rogabat carmina,	5 10 15 20 25 30

3,8 frueris rebus] *mut. e* rebus frueris | 3,24 mollior] *mut. e* molior

Haec Virgini contexui:
Amore ni suj perfruar,
Nil perdo, nil lucrer licèt.

31

4. {5} Ad Amicam Sinceram

O si, quas mitto, possem deferre tabellas:

Solus et {et} ad dominam nuntius esse meam.

Quae sua per sylvas virides, patulosque sub arce,

Turribus ex altis, lumina pascit agros.

Quò domino nunc dura suo fortuna negavit

5

Ire, ac cum domina plura tegenda loqui.

* * *ⁱⁱⁱ

5. {6} Ad D(ominum) Joannem Baptistam Locarelli

Arguar (haud dubito) nullas misisse Labaco,

Ut tibi promisi nuper, Amice, notas

Hanc ibi pauca mihi fecit detentio culpam:

Nunc de Vitaeo flumine pauca lege.

Huc salvus veni Superùm bonitate favente:

5

Cras adeunda mihi Patria Seña manet.

Illic proposui coeptos finire libellos:

Illyricis gratum gentibus fiet opus.

Hic ego amicitiae tecum, Vir inclite, pactae

Laudator coram patre fidelis ero.

10

Proque tua, patriae morem celebrando, salute

Libabo dulci pocula plena mero.

Cultorem fidum me semper habebis ubique:

Qui fore fautorem te mihi spero. Vale.

6. {7} Ad D(ominum) Joannem Wivecz

Vertimus in Patriam teneros finire labores:

Crasque videnda mihi est Seña paterna domus.

3,32 exp. con post Virgini | 4,3 exp. fron post sua | 4,3 sub arce] pro exp. pereag[...] | 5,1 nullas] mut. e nullam | 5,5 Cras] pro exp. Patria | 5,14 fore] primam litteram mut. e p

Inclusos, ad quos spectant, trans mitte libellos:

Gratum, mi Wivecz, experiêre. Vale.

7. {8} Ad D(ominum) Jo(annem) Bapt(istam) Locarelli

Cùm, per verba loqui, non sit mihi copia, tecum:

In charta sensum notificare juvat.

Semper enim cupii, postquam mihi notus Amonae, es,

Majus amicitiae munus inire tuae.

32 Continuòque magis studeo tibi charior esse: 5

Debentem meritis reddere teque meis.

Conditio tenerae tamen haec inadulta juventae,

Officia, ut vellem, persoluenda negat.

Dij facerent (facient, spero) quo tempore posses,

Quàm mihi, sincerus, dicere, Ritter erat! 10

Qui, si letheo squallerem totus in amne,

Oblitus possem non tamen esse tui.

Civis adhuc patria Senonum conversor in urbe,

Donec erit Venetas tempus adire vias.

Elapsi nuper triginta ex carcere Turcae, 15

Quaesiti frustra, reppetiere domum.

Illorum nova turba locum complevit adusque:

Señaque capturos septuaginta legit.

Post praedam nova praeda venit, Señamque frequentat:

Ut vix abs praeda transeat una dies. 20

Hic ego sum magnus vestri celebrator honoris:

Et donec vivam talis ubique ferar.

Dilectos natos, et fratrem (quaeso) salutes;

Finio: nam properat lator, abire. Vale.

8. {9} Ad D(ominum) Joannem Despotovich

Inclyta Despotum, frater dilecte, propago:

Salve sis; vitam si modò ducis adhuc.

7,2 In charta sensum] *pro exp.* In scripto san | 7,15 triginta] trigninta | 7,16 Quaesiti...] *pro exp.* [.....] non

Ignoro fateor, mundi qua parte moraris:
 Instituunt dubiam sic mea scripta viam.
 Nulla etenim pridem de te mihi littera venit: 5
 Peccas, incertum me faciendo tui.
 Non ita spondebas Graecani montis in urbe,
 Cum discessuro basia moesta dabas.
 Si qua cupido meum tibi sit cognoscere statum:
 Comprendo paucis hactenus acta notis. 10
 Inter Carniolas non parvo tempore vixi,
 Cum Mordox Ada<m>, Gussitioque meis
 Principis Auspergi post sum versatus in aula:
 Fors ultra votum favit ubique meum.
 33 Cuncta mihi ad nutus ibant sub Principe grato: 15
 Sed nocua est oculis aura Labaca meis:
 Hinc me Valvasor Bogensper duxit ad arcem:
 Affectos oculos sanior aura juvet:
 Quem penes existens vidi, didicique: cupido
 Quae vidisse diu, quae didicisse, fuit. 20
 Illi namque novem pandunt Heliconae sorores:
 Cumque Urania sidera in axe notat.
 Ipse Europeas peragrans Africasque per urbes,
 Artibus in raris non habet usque parem.
 Inde redux patrium nunc incolo littus et urbem, 25
 Post paucum Venetam tempus adire volens.
 Compositos, illic, Slavno sermone libellos
 Vulgare est graphicis nam mihi cura typis.
 Ipse, meique omnes, qui te simul ultra salutant,
 Vivimus incolumes propitiante Deo. 30
 Te tamen ob longum precor atque obtestor amorem
 Me certum statim reddito saepe tui.
 Dilectam Matrem nostra de parte saluta,
 Atque tuos omnes, Frater amande. Vale.

9. {10} Ad D(ominum) Wolfg(angum) Adam(um) Lib(erum) Bar(onem) Mordox

Iam postquam Veneta sat sum disuasus ab urbe,

Me Slavnos animus visere cogit agros.

Unde loci brevior distantia commodiorem,

Ad te, praestabit, mittere scripta, modum.

Hicque tuos in me notis numerabo favores:

5

Qui justè celebros nomen ubique tuum.

Dumque in nupernos tibi me commendo favores

Ad tua me promptum dedico jussa. Vale.

10. {11} Ad Perillustrem ac Generosam N. N.

Si tibi quae primi scintilla supersit amoris:

Pauca, diu notae, percipe scripta manûs.

Sic absens levibus te visere debeo chartis:

Cùm praesens vellem grandia multa loqui.

34^{iv} O utinam, atque utinam, mihi lux suprema fuisset:

5

Quae tibi me vidit dicere: "Chara vale!".

Non ego deberem crebras sine funere mortes

Cùm primò coepi vivere et amare, pati.^v

9,1 Veneta] *mut. e* Venetum | 10,7 mortes] *mut. e* moretes

ⁱ *Equitis Pauli Ritter Epistolarum metricarum liber secundus – 1676/77* (p. 25-34, num. 1-11). Archivum HAZU, manuscr. II D. 147.

Recentior manus annotavit in d. marg. apud versus: 5,4: Rijeka (Fiume); 7,3: Emona, Aemona.

Recentior manus sublineavit: 1,11-14; 2,1: dilecte sodalis; 2,5-10; 3,2: Elisa; 5,4: Vitaeo flumine; 5,6: Seña; 5,8: coeptos finire libellos; 5,9 Illyricis gratum gentibus fiet opus; 6,2: Seña paterna domus; 7,14; 8,7-8, 8,11-18, 8,25-30 *et in d. marg. ann. 1678?*; 9,1-2.

ⁱⁱ *Desunt versus sequentes, et post eos integra pagina 28 vacua.*

ⁱⁱⁱ *Ipse annotavit*

^{iv} *Rec. m. mut. e 32.*

^v *Haec et altera p. vacuae*

(c) Equitis Pauli Ritter *Otia metrica* – 1682/84

3ⁱ

<1. Ad Leopoldum Caesarem Semper Augustum>ⁱⁱ

[...]

Atque ut in obsequiis, ceu cuj nil charius illis,

Sustentem vitam, convaleamque, suis,

Annua demissa suffragia mente petebam,

Tanquam cuj nullae possideantur opes.

Dum jam centenis triginta circiter annis

5

Hoc ex Teutonica nobilitate genus

Dura vigil coleret nudis confinia telis

Inque suo fortem servat agone fidem.

3' Cujus, cum meritis, hinc fortia gesta silebo,

Ne pariat longum taedia fortè metrum.

10

Nam neque materies tales hinc poscit honores,

Nec proprias laudes sponte poeta cano.

At miserum potius describere finibus illis

Deberem, vitae pro ratione, statum.

Nam praeter quam quod sterilis saxosaque tellus

15

Perferat hostiles undique cincta minas,

Et genitor semel est, et bis mihi captus uterque

Nuper ab Otmanico patruus hoste fuit.

Hoc Deus, et fortis licet hos industria solvit

Carcere Threicio, Threicioque jugo:

20

Non tamen absque Domus sunt desolamine capti

Et natu minimus jam sua lytra tenet.

Caesaris Augusti stipendia quisque meretur,

1,18 exp. Pa post Otmanico

Sed plures famulos Caesaris inde fovet,
 Quales nempe student genitorum more fideles 25
 Vivere in obsequiis Caesaris atque mori.
 Sed, quod ego petii, si non sat̄s usque viderer
 Congruus officio sufficiensque fore,
 Cùm tamen Aoniae complures artis amantes
 Collaudent raro facta labore metra: 30
 Ipsa mihi crescit virtus crescentibus annis,
 Corporis ut vires ingenique mei.
 †Ad quae Caesarum(?) portabam(?) carmina munus(?),
 Prtaesto(!) laturus laurea sarta tui. †ⁱⁱⁱ

5^{iv}

3. Generoso D(omi)no Georgio Horvat Kiseuics, Inclito Camerae Ungaricae Consiliario

Quam mihi misisti, velut optatissima pridem,
 Grato animo fuerat littera lecta mihi.
 Non propter mea, quae commissa negotia curae
 Ignotus cupij nuper inesse tuae
 Notitiam tecum, fateor, sed propter amicam, 5
 Quâ sat̄s optabam posse aliquando frui.
 His quoquē, cum nequeat pro nunc praesentia votis,
 Interponantur mutua scripta precor.
 Littera me rebus verùm doluisse duabus:
 Quam mihi visa dedit, quod mihi lecta dedit; 10
 Visa: ut quod nigra claudatur littera cera,
 Et quod te aegrotum littera lecta docet.
 Sed pius hoc luctus in prospera gaudia vertet,

1,29 artis] *corr. e* art[[e]]s | 3,2 littera] *corr. e* litera | 3,3 negotia] *corr. e* negoti[[ae]] | 3,6 optabam] *corr. e* optaba[[t]] | 3,10 mihi] *suprascr.*

Aegrotoquē dabit convaluisse Deus.

Haesisse in titulo tua me quoquē littera fecit 15
 [-----]
 Nescio quis vobis narrasset nuncitius(!) idem,
 Haec mihi cum novitas est nec adusquē palam.
 Fors augur meus es. Vernis ex floribus Aestas
 Quòd capiet fructus foca leone docens.

5' Hos quoque Romanus posset mihi reddere Caesar, 20
 Tanquam post summos primus in Orbe Deos
 Idque patrocínio vel plus permotus eorum,
 Contiguos Virtus quos sibi adesse facit.
 Nunc ego, Caesareae quae Majestatis habetur,
 Prae vestris manibus gratia facta mihi. 25
 Ut possit mitti Szalai curante Jacobo,
 Per quem danda tibi est Syngrapha nostra prece.
 Et rogo des veniam, sic me tibi fortè molesti
 Esse, et amicitiam sic onerare novam.
 Est, ut amor, fateor res immoderata Necesse 30
 Atque fide crescit consolidatus amor,
 Al je zakon stari .. u ovomu gradu
 Da prez pinez stvari .. najmanyne nedadu.
 Vix novitas est ulla mihi quam scribere possem:
 Nil mihi de Patria, nil aliunde venit. 35
 Nec tempus pro nunc indulget plura notandi,
 Sed vice post habita plura legenda dabo.
 Hoc tamen addo, petens ut confidenter agendo

3,18 exp. [.] post meus | **3,22** permotus corr. e p[...]]motus | **3,23** V. suprascr. pro exp. Quos ille Virtus vult magis esse prope. | **3,27** prece] suprascr. | **3,28** sic me] suprascr. pro quod sim | **3,33** najmanyne] corr. e najma[[j]]nye

Viribus utaris per tua vota meis,
Et reliquis socijs Dominoque Gilani salutem 40
Dilectisque meam, dic, precor, atque vale.

Viennâ 12. Febr(uarii) 1682.

6

4. Gener(oso) D(omino) Iacobo Szalay de Szalapach Paulus Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)

His tibi, Posonium quae discedente remansit
Te commendatur syngrapha clausa, notis.
Accipe de manibus Camerae, quoque ocijùs isthuc
Mittere Caesareum munus, Amice, velis.
Esse salutatum Reverendus Te quoque Rector 5
Znika per has cupijt, quas citò scribo. Vale.

Viennâ 12. Febr(uarii) 1682.

13^v

2. G(ene)roso D(omi)no Francisco Ivannovich de Schitaro, Sac(rae) Caes(ariae) R(egiae)que M(aies)t(a)tis Croaticarum Compagniarum Regimi(nis) Ceryani primario et Praesidij Pokupski Capitaneo etc. Paulus Ritter S(alutem) P(lurimam)^{vi}

Accipe de Paulo missam, Francisce, tabellam,
Indefecturus quem tibi vovit amor.

16^{vii} Sic etenim tecum cogor discurrere, tecum

Cum non possibilis sit modus ore loqui.
Postquàm Sopronio sibj te Carpona retraxit, 5
Est ad te ex nostris unica missa notis.
Ad qua, cùm tanto mihj fama nec ulla refertur,
Tempore, vix oculis est, puto, visa tuis.

4,4 *Caesareum munus*: isplata za hvalospjev caru Leopoldu (v. dalje).

2,tit. *exp. pr post Compagniarum* | 2,6 *exp. missa post nostris*

Namque per ignotum ferri commisimus illam:
 Saepè fit ignoti parvula cura viri. 10
 Ast nec idem timui, quòd non repetisse studebam,
 Fors aliqua ex multis te sibi nacta foret.
 Impediit sed vota mihi non parva fatigans,
 Curarum moles hoc juvenile caput.
 Et sic infelix videor quòd nulla mearum 15
 Effectum possit cura levare bonum.
 Nosti quid petij proprio non suasus amore
 Id, quia censebam promeruisse satis.
 Per multos propter Patriae persuasus honorem
 Expetij et sponso nec tamen usque fruor 20
 Inde Viennensem iam pridem ascendimus urbem,
 Procedit lento res tamen usque gradu.
 Hic Regi cecini Regnorum nomine grates,
 Quod sit ijs finem nacta Dieta bonum,
 16' Ex quibus exemplar trinum tibi mittimus: unum 25
 Terpataky socio porrige, quaeso, tuo,
 Cui pariter de parte mea deferto salutem,
 Ut me inter charos connumerare velit.
 Nulla mihi nostris veniunt ex partibus isthuc
 Quae tibi censerem scribere digna nova, 30
 Praeter quam noviter junior quod Sily Ioannes
 Mutavit vitam cum meliore suam.
 Rector Alumnorum Nidaus Znika salutatur,

2,23 *Regi cecini Regnorum nomine grates*: hvalospjev kralju i caru Leopoldu povodom sabora od 20. prosinca 1681., u kojemu hrv. pokrajine zahvaljuju caru za uspješan ishod sabora. (usp. KLAÍĆ 1914: 43).

2,15 videor] *corr. e viderer* | 2,22 *exp.usque post res*

Iunctus amicitiae qui cupit esse tuae.

Te brevi cupiens ego Slavna in parte videre 35

Charus ut ante tibi, finio metra, vale.

Viennae die 1. Febr(uarii) 1682.

5. G(ene)roso D(omi)no Jacobo Szalay de Szalapoch Paulus Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Non dubito, quin nomen adhuc in mente reserves,

Scribentis licet est non tibi nota manus.

Illius Adriaca qui delegatus ab urbe

Sempronium Vates missus Equesque fuit.

Cui penes Iva{va}novich, Generose Iacobe, dedisti 5

Invento dextram vota in amica manum.

Idem te brevibus cupiebam visere scriptis

14^{viii} Deque statu proprio dicere scire tuo.

His etenim novi quod delectentur amicis

Et mage quo nova sunt talia fausta, novis. 10

Hic ego Caesareae semper moror urbe Viennae,

A quo Sempronij clausa Diaeta fuit.

Sum toto (laudes Christo sint) corpore sanus

Nec medicam neruus postulat ullus opem.

Sors desiderijs utinam tam fausta faveret 15

Fausta Viennensis quam favet aura mihi;

Sed lento mea res procedit tramite, lento

Justo, qui instandi nescio nempe modo

Nuper ad Augustum, Regnorum nomine grates,

2,36 ut] *suprascr.* / 5,5 Ivanovich] Iva{va}novich | 5,18 nescio] *corr. e* nescio[[r]] | 5,21 precando] *corr. e* pr[[...]]ando

	Quod transacta bono est fine Diaeta, dedi.	20
	Ex quibus exemplar binum tibi mitto, precando:	
	Parce quod obductum non sit, ut esset opus.	
	Omnia Zagrabicis, productam nuper Alumnis,	
	Bucholicam Dominis qui coluere dedi.	
	Gratiaque Augusti, Sibi qua fovet ille fideles	25
	Est penes has grates sola petita mihi.	
	Posonio centum florenos specto levandos	
	Ex Camera, quos Rex cessit ab ante mihi	
14'	Pro quibus ut Cameram faciam restare quietam	
	Spectatur manibus Singrapha scripta meis.	30
	Inclusam praesente tibi commendo tabellam:	
	Atque meo summam nomine, quaeso, leves,	
	Quam mihi cum primum tutè transmittere posses	
	Huc ad Alumnorum mittito claustra, rogo;	
	Quod spero, et facies, in quo mihi prima petenti	35
	Vis nec amicitiae signa negare tuae.	
	Atque vices, in quo tibi scis me posse referre,	
	Dic genus; officijs et studiosus ero.	
	Canonicus Te Znika cupit salvere, tuosque,	
	Sed penes hoscè suas iungit et ille notas.	40
	Nulla mihi nova sunt, nisi quae de Szilly Ioanne	
	Vitales auras deseruisse ferunt.	
	Haec ex Illyrico, sed quae hac versantur in Urbe,	
	Digna notis equidem nescio, nulla noto.	
	Sume de propria certum faciendo salute	45

5,21 precando] *corr. e* pr[[...]]ando | 5,34 mittito] *suprascibendo it corr. e* mitto

Consilijsque tuis exhilarando, vale.

17

6. Generoso D(omi)no Georgio Horvath Cisevich, (Incl)ito Cam(erae) Hung(aricae) Consil(iario), Paulus Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Spero quòd expressam calamo properante tabellam

Detulit ad vestras nupera posta manus.

Per quam pro tanto grates tibi reddo favore,

Utque velis talem continuare, precor.

Quo me prosequeris priùs àc me nôris, Amice,

5

Prosequitor notum, quaeso, deinde magis.

Namque viri, fateor, simul ùt sapientis honesti,

Nil mihi amicitia charius esse potest,

Cujus ego scriptis laetor, laetatus ùt olim

Charus Thysbeo Pyramus ore fuit.

10

Hinc cùm materiam Sinbendi praebet amicus,

Est ad scribendum dextera prompta mihi.

Centum inter curas varios interque labores

Sit mihi vera licet vix aliquando quies.

Semper amicitiiis animus qua indulgeat horam

15

Invenit, hocce bono laetus in Orbe fruor.

Hunc et ego verum puto cum sapiente thesaurum,

Qui mihi in immensas connumeratur opes.

Ut tamen exemplo demonstret gratus amicis,

Inque pio videar reddere amore vices.

20

17' Opto, ut sincerè mecum demandet amicus:

Ad sua meque sibi vota jubendo probet.

Quod, peto, tu facias: ut, quis sim, noscere possis;

6,20 videar] *corr. e* vide[[rear]]

Candida repperies pectora, crede mihi.

Facturum id posthac te spero: tuosque sodales 25

Parte salutabis, cum Szalajoque, mea.

Ad quem, danda tibi, [-----]

Est mea cum reliquis syngrapha missa notis.

Quae si non placeat, sed quid spectetur in illa,

Indica, eo mittam, quo cupis ipse modo. 30

[-----]^{ix}

25^x

7. Generoso Domino Iacobo Szalay de Szalapocs Paulus Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Percepi tarda nuper sub nocte tabellam,

Cum summa in pleno, Vir Generose, tuam

Ob quod non poteram brevibus rescribere metris:

Impediit soli sacra deinde Dies.

Iam quoque vix superest inter molimina centum 5

Hora, tuis possem qua satis esse notis.

Quid sit id, et tantum quod tempore molior isto,

Post aliquot poteris forte videre dies.

Sed breviter magnas volui tibi reddere grates,

Proque favore tuo proque labore pio, 10

Optans ut possim (proque conabor) eosdem

Protinus officiis promeruisse meis.

Sperabam sua quod mihi scripta Georgius Horvat

Redderet ad missas sole priore notas.

Attamen accepi nullas, timuique molestus 15

Illi ne tali carmine fortè forem.

6,30 eo] *suprascr. pro* ut ex

Si quid erit: pulchris excuses obsecro verbis,

Dant mihi difficiles verba soluta modos.

Humanèque illum nostra cum voce salutes,

Cui pariter gratum munera gratus ago.

20

25' In qua parte vices sibi me quoque reddere posse

Sciverit ad votum mandet ut ille suum

Sitque salutando reliquos peramanter Amicos,

Litterulae parcens in brevitate, vale.

Viennae 19. Martii 1682.

8. Generoso Domino Francisco Ivanovich De Schitaro, liberarum Compagniarum Kerian[i] Croaticarum Primario et Praesidij Pokupsko Cap(ita)neo Paulus Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Percepi, Generose, tuam, Francisce, tabellam,

Qua mihi vix aliquid charius esse potest.

Non tantum quod tersa stylo foret illa Latino,

Verum scripta tua quod fuit illa manu.

Sed quòd sic tardè responsum profero, parces:

5

Formo quod assuetis dissimilesque notas.

Me gravis oppressit nuperno tempore morbus,

A quo me eripuit gratia magna Dei.

Octo dies iacui totidem perpessus agones,

Cùm mea lethalis concutit ossa febris.

10

Febris in aethneos conversa deinde calores.

Non me praesentem passa manere mihi est,

8,3 *tersa stylo ... Latino*: Ivanović također piše latinske poslanice.

7,dat. 19.] *corr. e* 1[.[.] | **8,tit.** Francisco] Fracisco | **8,4** tua] *suprascr.* | **8,7** oppressit] *corr. e* oppresit | **8,8** magna *corr. e* [.]agna

26 Ex manibus pedibusque homines prodire videbam,
 Inque meo multos adiacuisse toro,
 Mutua continuo cum queis certamina gessi, 15
 Nulla fuit noctu nulla diuque quies.^{xi}
 Sed multi potus, unguenta, et quatuor apertae
 Venae pro vitae spem tribuêre gradu.
 Ut decima tandem, medico vigilante fatebar
 Incoepi praesens iam magis esse mihi 20
 Sic etiam melius coepi sentire deinde,
 Coepit ubj sensim linqere membra dolor.
 Accidit hoc ipso Ioachimi Sole Beati,
 Qui post Iosephi prius inire solet
 Defactoque(!) miser tristem custodio lectum 25
 Dum nequeo infirmo stare nec ire pede
 Hoc non ante dedit tibi rescripsisse, vacillat
 Inde etiam calamo debilitata manus.
 Sideris amitto pulcherrima tempora verni,
 Nec possum Muis invigilare meis. 30
 Sed mihi nec Musae (fateor) nec pulcher Apollo
 Ut condam sano complacuêre placent,
 26' Quarum in tam grandi morbo, Vitaeque periclo,
 Proh nullam lepus sensit alumnus opem,
 Attamen est animus reparatis viribus illas, 35
 Visere Pierijs Pegaseisque jugis.
 Nec Velebichiades Slaunae sacra numina gentis,
 Vati (credito) erunt ultima cura suo.

8,17 unguenta] *corr. e* unguent[[arum]] | 8,27 ante dedit] *suprascr. pro* vacillat | 8,34 lepus] *corr. e* l[a]pus

Sed quoniam nimium nimium sum debilis aeger,
 Est primum â Superis sollicitanda salus. 40
 Fient ista dein sed ut ad tua scripta revertar,
 Responsus brevibus dextra dat aegra notis.
 Arguis imprimis miratus in urbe moratum
 Oblitumque putans immemoremque Tui.
 Erras et peccas, istud si credis Amice: 45
 Nec sum, nec possum non memor esse tui,
 Saepè tibi quod non scripsi: quâ parte moraris
 Pars ignota mihi, Numine siste, fuit.
 Ad primas quoniam, qua te petiêre Capornae,
 Est tua nulla mihi littera missa notas. 50
 In Februoque aliam scripsi clausique tabellam,
 Isthic oclusam quam modò mitto tibi,
 Haec prius ad postam quod non commissa fuisset,
 Venturum dixit Te Salay esse brevi,
 27 Quod laeto spectavi animo scriptamque tabellam 55
 Dispositos mitti detinuique libros.
 Oblitum, Francisce, tui sic credere noli,
 Verum nec dubia concipe mente, Tuum.
 Nam quia te versus nostras extinguere flammâs
 Non possent Geticae Caucaseaeque nives. 60
 Hoc quia sincerum iuro sine labeque pectus
 Usque tibi perfert, indubiamque fidem
 Hic quid succedat poscis rescire notatu
 Si quae digna forent, iam tibi scripta forent.

8,55 scriptamque] *corr. e s[[p]]...* | 8,57 Francisce] Fracisce

Praeterquam Belli quod terret fama futuri, 65
 Quo Thrax Christiacas fertur adire plagas
 Namque et Caesareus Legatus nuper ad illum
 Huc per Dalmatiam fecerat ire notas,
 Quae quid contineant non possum scire minores,
 Attamen haud aliquid credimus esse boni. 70
 Dicitur et Venetus dicto adhaesisse Tyranno,
 Qui prohibet nostris cuncta marina plagis.
 Nonâ in Loxenburg ivit cum conjuge Caesar
 Augusta Augustus, Veris amore suum
 Conventus Regni nonâ celebratus et isto: 75
 Scribitur in nostris mense fuisse plagis.
 27' Credo quod audisti pridem de morte Berislau,
 Cuius in hac Sophiae Filius urbe studet.
 Praeterea Szandrich sacrae qui Canonicatu
 Ecclesiae functus Zagrabiensis erat, 80
 In cujus Stridich successit Canonicatum,
 Archidiaconium Taska Paunus habet.
 Sole senex Vernich decessit Paschatis ipso,
 Quâ Christus surgit decidit ille die
 Druskochi noviter juveni consorte relicta 85
 Migravit mundum destituendo senex;
 Jambrekovich parochus Vidoviczj mortuus, alter
 In Vocsha Parochus dicitur esse Zidich.
 Quos velutj plerumque senes n(on) cerno dolendos,
 Illis sed requiem donet in aeva Deus. 90
 Haec sunt Illyricis quae transcribuntur ab oris,

Nec pro nunc dignè plura notanda scio
 Rerum, composui quam terno hic mense moratus:
 Mittitur hìc Latiis pars tibi pressa typis.
 Plura darem luci, sed avaros cerno patronos 95
 Aereque bursa mihi jam spoliata iacet.
 Illyrico textum versu desidero Librum
 Perspexisse tuum; non, nisi quod sit opus?
 28 Et cupio ut mittas, sed Slavnas ibit ad oras
 Mecum: nam brevis est hic mihi habenda mora. 100
 Quod meliùs fiet: nam res ea pressa Labaci:
 Ex facili in Schitar vecta venire potest.
 Cura mihi fiet ligere et servare poëmma,
 Donec in Illyricas veneris ipse plagas.
 Adjunxit nostris, ut te veneretur amicè, 105
 Cum multis proprias Znika salute notas.

Raptissimè Vienna 12. Aprilis 1682.

9. Ad Amicum Natalizantem

Hanc felix celebres, et post hanc pluribus annis
 Maxime majori functus honore, diem.
 Cujus festa colis Patroni, facta sequaris:
 Cùmque habeas nomen Maximi, et omen habe.

29^{xii}

10. Ad eundem

Ad me bis nonâ, quam scribis, Amice, Tabellam
 Chara sat hesterno tradita Sole mihi est.

8,96 Aereque] *pro exp.* Diuqué | **8,101** *exp.* sel *post* meliùs | **9,3** *exp.* exempl *post* Patroni | **10,tit.** *exp.* die 23
 Ejusdem

Cùm qua percepi pulchrum te authore Libellum:
 Ea modicum lecta, qui mihi fronte placet.
 Faustas ille mea cura prodibit in auras: 5
 Ut tibj et ut populo complacuisse queat.
 Nec tua nec Regni deerunt insignia Zrini,
 Omni perfectus namque erit ille modo.
 [...]no cum primùm partes accessero Slaunas,
 Est mihi prima tuus cura futura liber. 10
 Illam nuperne tibi quam transmissimus isthinc
 Est propera infirma littera scripta manu.
 29' Imo etiam (quoniam postae fuit hora movendae)
 Illa fuit manibus littera rapta meis
 Ex hinc non scripsi quaevis, quae scire petebas, 15
 Fine etiam nequij claudere scripta suo.
 Parces non dubito vitium excusabis et ipse,
 Aeger et in toto corpore lassus eram,
 Ad quam, nunc primum, breviter respondeo pri[...],
 Temporis hoc brevitatis poscit et aegra manu[s.] 20
 Scire cupis cur hocce moror faciamque Viennae:
 Ut fateor, frustra, perficiendo nihil,
 Nam neque promissis pridem minus insto petitis,
 Daphnea sic Laurus, sicque cathena latet.
 Illa quidem promissa mihi est tituloque tabellae 25
 Praecincti lauro iam mihi saepè ferunt.
 Alterius nequii successum scire petitae,

10,24 *Laurus*: odnosi se na Vitezovićevo traženje da mu car dodijeli titulu ovjenčanog pjesnika.

10,8 *initio* v. *exp.* O | **10,12** *littera*] *corr. e* *littera*[[s]] | **10,32** *morbo*] *corr. e* *morbo*[s] | **10,36** *noverit*] *noveris*

Impediit morbi pernicioſa lues.
Nec mihi erat perquem potuiſſem inquirere mentem
Caesaris, illa licet fortè benigna fuit. 30
Sic ego iam credo nihil infelicius eſſe,
Quam morbo ignotos inter, Amice, premi.
30 Quis melius uellet vel quidnam ardentius optet
Dilectus fratri quam dare frater opem.
Quis potius quam fida viro vult ſponſa ſalutem, 35
Nulla licet noſtrum noverit uſque thorum.
Maxima prae cunctis pariter cenſetur amicis
Fratri (quod late conſtet) amica ſoror
Viciniſque bonus morte eſt tibi ſaepe paratus:
Dulcis ô in Patria Vitaque morſque levis! 40
Perdulcis Patria eſt, et adhuc eſt dulcior ipſa,
Quae noſ ventre tulit qua genuitque parens.
Vexatum indolui, Franciſce, fuiſſe catharri
Uda paluſoſo quem parit aura loco.
Exhilarat ſed me pulſo reditura dolore, 45
Quam tibi confirment aſtra benigna ſalus.
Mirorque Hungaricis ita quid te oblectet in oris
Patria non poſſet quod tibi dare tua.
Ut ſic ingenium Patriae praeſnobile fortem
Et Patriae noles ſuppeditare manum: 50
Quid tibi Slauna negat, negat aut quid terra Croata
Promeritus multum eſt ſatque in utraque potes.
Quam tua clementi gaudet Scataria Coelo,

10,37 pariter cenſetur] *ſupraſcribendo numeros mut. e cenſetur pariter*

Auraque frugiferum perstat amoena Rauen,
 30' Csanyevoque et reliquae, tibi quos fortuna colonis 55
 Sat dites voluit grata subesse domos,
 Nonne satis placido Coeli terraeque favore
 Vicinasque penes respicit aura plagas?
 Nonne Varasdino, Zagrabaeque salubrior urbe,
 Est et contiguus aura benigna locis 60
 Ast ea cur doceo te quae notissima longè
 Sunt tibi, suntque magis culta docente Tibi?
 Sic satis ipse bonum tibi persuadere, malumque
 Disuadere: sapis quid iuvat, atque nocet.
 Vtere iudicio propriamque sequare voluntam, 65
 Idem, quod quis amat, credit et esse bonum.
 Sic ego, qui cupio tecum convivere semper,
 Ut possem, vellem semper, amice, loqui.
 Sed ne te faciant juvenilia metra molestum,
 Dilectum proprius quem tibi fecit amor, 70
 Ovum plumato ne vel documenta parenti
 Dicas [---] velle modumque dare,
 Carmina praesenti levem post paula tabellae
 Ponam hoc et tempus dextraque lassa petit.
 De novitate penes fieri quia certior optas: 75
 Quae fit in hisce locis Illyricisque plagis
 31 Taederet minime, credas, describere quasvis
 Et sic infirmam difficilemque manum,
 Sed nihil Illyricis ad nos defertur ab oris,

10,66 Idem] *pro exp.* Verum | **10,66** credit] *suprascr. pro* decet | **10,69** te] *suprascr.* | **10,71** plumato] *corr. e*
 plumat[[is]] | **10,72** *exp.* cenari *post* Dicas

Scriptaque quae veniunt, nil novi talis habent.	80
Hoc verum Zagraba scripserunt nuper ab urbe, Per tres quod fuerit sessio facta dies.	
Et pro legato Pucz elegêre Ioannem, Qui propria haud multum curat abesse domo.	
Hic quoque contingi njhil audio: non eo multùm,	85
Judicio et medio praecipiente foras.	
Sed Veneti quod (cum bis quina et nona nitente) Ignis legati motus in aede fuit.	
Ipsa, aliaeque decem propè quas vicinia ferit Ille erat in tristem sacrificata rogam.	90
In quatuorque locis etiam tunc flamma suborta, Sed properè lymphis annihilata fuit.	
Altera non nimirum rapido perterruit igne Ortus erat bina Mulciber aede †diae†,	
Sed citò praeventum liquida fuit ignibus undâ	95
Quid velit hocce sibi, noverit ipse Deus.	
Martinus Kostis non hinc discessit, et inde Nulla aliquem possent exhilarare nova.	
31' Sed plures paci contraria multa loquuntur, Non mihi sed, quidnam scribitur indè patet.	100
Hinc nec rumores prodar transcribere vanos: (Scis meliùs forsque haec omnia) scribo nihil.	
Cum multa inclusam mittit tibi Znika salutem, Pro quali secum saepè phalerna bibo.	
Res nequit esse magis tua commendata Poëtae:	105

10,85 exp. n[.]n post audio: | **10,94** diae] ipse in d. marg. add. | **10,98** exhilarare] subscr. pro e[[...]]larare | **10,103** tibi] suprascr.

Propitio, accipiet quod petis omne, Deo.

Qui salvum incolumenque meum te servet Amicum,

Tuque tuo serves nos in amore. Vale.

P. S.

Parcito sic maculis vitatae quaeso tabellae

Est citò et infirma nam quia scripta manu.

110

Viennâ 23. April(is) 1682.

11. Magnif(ico) D(omi)no Ioanni Carlo Portner ab Höffleni, S(acrae) C(aesareae) R(egiae)que M(aies)t(a)tis Supremo Vice-Capitano Segniae, Paulus Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Desine mirari tanto cur tempore nullis

Inviset, Portner, te mea Musa notis.

Causae id fecerunt multae, multique labores,

Propositum toties id quoque fecit iter.

Sed nec tam tacitus fueram: misisse recordor

5

Nam plus quam vicibus me tibi scripta tribus.

32 Saepè etiam volui cum tempore scribere nacto,

Materies scriptis nulla reperta fuit.

At postquam Hungaricas me Segnia misit ad oras,

Non visa est oculis littera vestra meis.

10

Quod patiendo tuli, velut et nunc perfero: vellem

Cùm praesentè (brevis tempore) posse loqui.

Hoc etiam spero: sic qualia vidimus isthic,

Atque per Hungariam, dissimulabo notis.

Tunc totum meliùs patulo narrabitur ore,

15

10,109 P. S.] e l. marg. / 10,110 et] *suprascr. pro nam* | 11,tit. exp. Confiniiqúe post Segniae | 11,9 At] *corr. e* [.] | 11,19 *properantem(?) corr. e pr[[.]]perantem*

Cum mea praesenti Te mihi Segna dabit.
Mitto exercitij tibi pauca pœmata nostri,
Quae, tibi cum venient otia, fortè leges.
Scriboque nulla penes properantem novalia pennam,
Nam novus sic Abbas credo quod uber erit. 20
Me tua prima sibi commendet gratia, quaeso,
Cuj ego commendo me prior ille. Vale.

Viennâ 24. Apr(ilis) 1682.

12. Generoso D(omi)no Stephano Jellacsich de Buzin, Vice-Comiti Comitatus
Zagrabien(sis), Comiti Abbatiali de Topusska, Sac(rae) Caes(ariae) Regiaeque
Ma(ies)t(at)is Praesidii Szredicski Capitaneo

Per Galÿuf nuper post scriptas saepè soluto,
Una data est ad te littera nostra stylo.
32' Et minimè dubito quòd n(on) perceperis illam,
Bani namque notis associata fuit.
Hanc operum vates penes exemplare meorum 5
Hic quae composui versificando, dedi,
Ast ego iam quinto (ne plus) desidero mense
A te saltem aliquam posse videre notam.
Non ita sed felix potui spectando fuisse:
Scripta tua posset charta venire manu. 10
Quamlibet ad postam licet est spectato: nec illa
Verum visa mihi est quae mihi scripta fuit.
Post breve sed praesens cupio te cernere tempus:
Sors ubi verba dabit plurima posse loqui.

12,1-2 *post scriptas ... soluto, / Una data est ad te littera nostra stylo.* V. spominje svoja pisma u prozi.

12,12 *exp. sp post mihi*

- Nam nihil expecto, nisi queis hic debita solvam: 15
 Nam mos, et tantum quos sibi poscit iter.
Rescivisse tamen cupiebam totus anhellans,
 Quae mihi rara tui littera verba ferat.
Et doleo; reliquis fuit infelicioꝛ illa,
 Huc quae ex Illyrico pertinêre solo. 20
Sed cum non aliter fieri patientia, possit:
 Saepè alit et fallit spes ita, sorsque vaga
Det Deus ut salvos cito teque Tuosque viderem,
 Transiret totus spe meliore dolor.
- 33 Quòd dabit Omnipotens: et me post pauca venire 25
 Tempora, et Incolumem te et reperire tuos.
Interea cunctos benedicat ab axe benignus
 Nos Deus, his calamo deficiente. Vale.
P. S.
Haec penes exemplar bis trinum iungo metrorum,
 Quae noviter cecini tempore dante metra, 30
Ex quibus Illyrici veniat Proregis in aulam:
 Unum, ad Proregis vel magis opto manus.
Cujus in heroum me commendare favorem^{xiii}
 Eloquii cupio dexteritate tui.
- Viennâ 26. Apr(ilis) 1682.
- P. S. aliud
Hanc mora detinuit portantis longa tabellam, 35
 Unde et scripta diu jam tibi tarda venit.
Communis sonat hîc Patriarchae fama recentis,

12,31 Illyrici] corr. e Illyrici[[s]]

Quem proprium statuit Gallica terra sibi.

Haeresis ò utinam nova ne nascatur ab inde,

Peste nova justos inficiatque greges!

40

Viennâ 7. Maij

33'

13. Generoso D(omi)no Francisco Ivannovich de Schitaro Pau(lus) Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Quod mea tarda nimis tibi nuper epistola venit,

Arguito Tompam, clam quia fecit iter.

Illum spectabat qui se promiserat ultro

Ante abitum certò nos reperire suum.

Tutius has ipso portante venire putavi,

5

Nec volui postae commoditate frui.

Sed tuus â tanto spectatus tempore Tompa,

Nec mihi nec verbis sat facit usque suis

Praet<e>ritòque dje solis committere tandem

Illam Kostisio(?) deinde coactus eram,

10

Ad quam responsum de te spectabo cupitum,

Quo citiùs fuerit gratius illud erit.

Numquam mansurum me isthic hucusque putabam,

Contra animum juvenis contra ubj vota moror,

Delicijs locus ipse suis licet attrahat omnes.

15

Ast oculis fecit jam satis ille meis.

Vellem frugiferos iam nunc equitare per agros,

Quos Dravo ad Savum Slavnia nostra colit.

Vellem frondosis venando incedere sylvis,

12,37-38 *Patriarchae fama recentis*, / *Quem proprium statuit Gallica terra sibi*: komentira neku protestantsku "herezu".

Quae sibi pro patria Nympha Croata tenet. 20
 Et tandem Adriacum recreari nave per aequor
 Dalmaticos vellem iam revidere sinus.
 34 Specto tamen donec mittat mihi Segnia sumptus,
 Ad mare tam longum quos sibi poscit iter,
 Ex quibus hic tanto rata tempore debita solvam, 25
 Quod potuit, pridem namque crumena dedit.
 Partibus ex nostris pro nunc nova nulla feruntur.
 Fors aliquid, cum Pucz venerit, ille feret.
 Tunc, quidcumque feret, tibi per mea scripta patebit.
 Interea felix incolumisque vale. 30

Viennâ 7. Maij 1682.

14. Adm(odum) R(evere)ndo D(omi)no Stephano Selischevich Archidiacono Beksin et Canonico Zagrab(iensi) Paulus Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Tandem non passus notulis quejscunque Patronum
 Te meus est animus praeteriisse suum.
 Sed pauco multas rupit pro tempore curas,
 Ut, Tibi cum nequeat dicere, scribat: "Ave".
 Quod Tibi, candidulo depromptum pectore, luce 5
 Qualibet addictus dicere vellet Eques,
 Dum tibi mille bonas, faustas, longasque salutes,
 Semper ab aetheriis opto precorque Diis.
 Nec Tibi deficient hunc indulgere favorem,
 Per Tua facta quibus vota que nostra places. 10
 34' Atque hucusque meas legisses fortè salutes,
 Legissesque mea carmina scripta manu.

14,3 exp. multis post Sed | 14,3 exp. p post multas | 14,10 initio v. exp. T | 14,14 corr. e op[[r]]...

Ni ferus ad tristem me deduxisset agonem

Morbus, & oppressum cura labore caput.

Ast quoties ad Te Rectoris epistola scripta est, 15

Parte mea, petii, qui tibi scribat: "Ave".

Hoc quoque praesenti pono pro fine tabellae.

Viennâ 8. Maij 1682.

15. Gener(oso) D(omi)no Franc(isc)o Spolarich, Tricesimae Nedelicensis Supremo
Contrascr. Paulus Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Obvia Zagrabiae cupiens Tibi littera Vatis

Post Vale missa recens dicere quaerit: "Ave".

Ob quas hoc faciam, binas te reddere causas

Extemplo (constat sic mihi) velle scio.

Prima est: quas noviter (dices) contraximus ambo 5

Gaudet amicitiiis ille poëta meis.

Alter: promissi vellet jam compos haberi,

Impatiens properis visitat ergo notis.

Nec secùs est, fateor: causis sunt cuncta duabus,

Ex quibus unus Amor ritè duobus erit. 10

35 Sola potest primâ me reddere patria certum,

Innatam praeter cum pietate fidem,

Cùm fuerint semper "družina lyublyena" vocati,

Segnensis juvenes quos generavit humus.

Cumque alia Tibi me facies in saecula ligatum, 15

Et domui ad votum semper adesse tuae.

Nempe tuo valeam tantum arridente favore

15,1 littera] litera | 15,2 quaerit] *suprascr. pro* [...] | 15,5 quas] *corr. e* quam | 15,13 *pr. m. subl.* družina lyublyena | 15,14 *initio v. exp.* Hactenus, in [...]

Promissi vates certior esse tui.

Facque rogo, ut nostros inter numerêre patronos,

Dentque tuum nostri nomen in aeva libri. 20

Munere condigno tali, Francisce, favori

Vir ego, reque ipso iudice, gratus ero.

Munere pro quali tuque ut securior esses

Per mea Catholicam scripta ligabo fidem.

Dummodo perscribas Rectori, quid cupis: illud 25

Omnino fiet me tibi dante. Vale.

Viennâ 17. Maij 1682.

16. Gener(oso) Dom(ino) Stephano Jellacsich [...] Paulus Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)^{xiv}

35' Nuntium mihi à D(ominatione) V(estra) G(enerosa) mediante D(omi)no Vernich missum, minimae verò opinioni meae expectatum, tristissimâ animi passione debui percepisse: cùm vix aliud ex illo, quàm gravem Domin(ation)is V(estrae) G(enerosae) indignationem, tam diuturnâ meâ in hisce partibus commoratione factâ, vel potiùs taciturnitate servatâ, causatam, et conceptam elicere potuissem; unde et liberalem hactenus D. V. G. dexteram, parcam jam mihi brevibus etiam notis, sinistra fortuna quòd verterit, animadverto:

Jer jos ni navadda .. Tvôj Millosti bila,

Dab' tako ne-radda .. v pismu govorilla:

I neokripilla .. verna slugu svoga,

Koga je lyubilla .. kot sina jednoga

Nit sam se ja toga .. nâdal zaslužitti, 5

Koi iz sërca moga .. želim ti dvoritti.

Znaduch precinitti .. vsako dobriçinstvo;

Ako j' prem suditti .. jos v' meni ditinstvo.

Arguit insontem dominatio Vestra profectò,

Hujc est sufficiens nam data causa morae. 10

Buzina jampridem lustrassem rura profectò
 Quaeque suis lambit littora Savus aquis.
 Nuper at infandus non parvo tempore morbus
 In tristi fecit me jacuisse toro.
 Postea continuo nos isthic tempore sumptus 15
 Spectati à patriis detinuêre plagis.
 36^{xv} Saepè tamen scripsi sensu tibi (crede) soluto,
 Metrica sed, fateor, non nisi verba semel.
 Sunt infelices, ego quas transmitto, tabellae,
 Atque illa mitti quae mihi parte solent. 20
 Quae non alterius pergit mihi clausa tabellis,
 Illa meas tangit litera nulla manus.
 Nescio cur, et quis spoliat mea carmina latro,
 Carnificis pereat (det Deus) ille manu.
 Ast ego quamprimum missos percepero sumptus, 25
 Vitare hostiles tendo, voloque dolos.
 Intereaue tui primo commendo favori
 Me, qui sum, cupio semper et esse Tuus.
 In quo etiam minimè difidens, corditùs omnes
 Te sibi dilectos patre saluto. Vale. 30

Viennae 17. Maij 1682.

17. Dobro-plemenittomu, i Viteskomu G(ospodi)nu Ferencu Ivannovichu od Schitara, Cesarove i Kralyeve svitlosti Slobodnih Seregov Hervatskih Cerievih përvomu i Grada Pokupskoga Glavaru. Paval Vitezovich S. i D. P.

Prieh pismo tvoje .. iz Nitre poslano,
 Od duznosti moje .. lipo postovano
 Ko buduch prostano .. oni hip (morem rech)

	Sto je v' nyem' zděrzano .. razumih, i jos vech.	
36'	Ia dara neglyedech .. kot priately pravi Tvojoj chu se trudech .. poslužit lyubavi. I činit sto k' slavi .. bitti hoche tvojoj: Da rečes; je pravi .. priately ovo moj. Stosi skěrbi mojoj .. pustil ućinitti, Opravlyeno (nedvoj) .. dićno hoche bitti. Gdi nechu kratitti .. skěrbi ni trud takoje, Neg hochu lyubitti .. kako pravo moje Jer ono dello je .. k' Domovine pruđdu, Co do hvale tvoje .. raddi ćtali buddu. Zpoznaje da trudu .. neoprastyas nì tí Ki trudti za ludu .. verruj, neche bitti. Pocelsi saditti .. kripost v' domovinni, Plod 'z cvita raditti.. sebi i družinni. Nakon sinov sini .. od Hěrvatske vlasti I susedi ini .. odkud primu slasti Koje prez napasti .. cvallo budde simme, I ù vićnoj ćasti .. raslo tvoje imme. Grad, i Orsag vrime .. najsrichnie ćuje, Doklese s' mudrime .. lyudmi odićuje. Nì kraly nekralyuje .. dobro prez Mudrosti, Nit' prez nye stanuje .. Orsag v' slobodnosti.	5 10 15 20 25
37	Zamansu tvěrdosti .. Gradóm i zidine, Ako né sloźnosti .. i Mudrosti Ciné. V' Reziku neźgine .. koga Mudrost voddi:	

	Mudrost do visine .. Nebeske prohoddi.	30
	Jako Kralyu skodi .. Orsagu i Gradu, Da Mudrim Narodi .. precimbe nedadu. Ní čuddo, da padu .. večekrat ù službu, I plakati znadu .. na zle sriche družbu.	
	Tere plačnu tužbu .. na zle rokke mechu, Zapustyenu družbu .. mudrih neodmechu. Srichu s' ničim vechu .. lyuctvo nedobavi, Neg dëržech kot zrechu .. Mudrost ù lyubavi. Jer Mudrost naravi .. od zlih staz odlucsa, Mudrost k' vičnoj slavi .. voddi, i priuča.	35
	Lyudem priporuča .. i Boga Človika; Cise nyoj izruča .. procvitta mu dika: Pak, Dobrota nikka .. nima vechu Cinu, Neg kad se činí ka .. za pomoch veksinu. Lyubav domovinnu .. nad vsake dragosti Priporuča sinu .. ki jest ke Mudrosti; Da svoje kriposti .. Orsagu obrati, V' komga na svitlosti .. svita podda Matti.	40
37'	Napridak iskatti .. svoje Domovine Tribaj' htit' i znatti .. neglyedech težine Da prem neprecíne .. Lyudi sega svita Nit za dobre čine .. daju dobra mita. Ali stanovitta .. je placha Kriposti V' Nebbu, gdi procvitta .. v' neumértelysti, Tebi Bog Mudrosti .. dalje dobru merru:	45
		50
		55

17,36 exp. [...] post družbu .. | 17,48 svitlosti .. svita] *subscr. pro szvitlo svita*

Dalti je Jakosti .. i v' sablyi, i v' perru.
 Branis s' rukom verru .. i uęis takoje.
 Nevernim zlu smerru .. à vernim pokoje.
 Neg ti ove tvoje .. kripostne tezine,
 Obrati za svoje .. kripost Domovine. 60
 Znas da skoro ginne .. ona zemlya malla
 Ca je mnokrat sine .. lyutom' Maręu dala
 Odtud ní imalla .. pokoja zadosti,
 Dabiih pustyalla .. nastojat Mudrosti.
 Zato i vridnosti .. zaděrzanja svoga, 65
 Cih uęini dosti .. za Dom i za Boga,
 Pera zuęenoga .. ní mogla imatti,
 Za moch do ovoga .. naroda pisatti
 I tako nam zkrati .. sricha po toj silli,
 Dà ní moch kazatti .. s' ęimbise dięilli. 70
 38 Dab' druggi imilli .. Puki nasse Ratti,
 Zlatom bije htilli .. v' knyige pritiskatti.
 Sto je meni znatti .. dala Narav moja,
 Nechu prepustyatti .. truda ni pokoja;
 Il Mira, il Boja .. Hėrvatsko děrzanje, 75
 Dattichu nisto ja .. svitu na poznanjė.
 Ali zaděrzanje .. malla oblast ęini.
 Ubogo je stanje .. v' tesnoj domovini.
 Ce pak sricha hini .. ù Blagu moguęe,
 Oni jesu sini .. skuposti kipuęe. 80
 Zaman jest i vruęe .. sėrce dom pomochi

Od nikud tekuche .. kada nie mochi.
 Pak Vila v' samocho .. najradya pribiva,
 A kad je v' tesnochi .. teskom volyom spiva.
 I moju zadiva .. Vilu, deh skërb mnoga, 85
 Redkokrat počiva .. do naslada svoga.
 Al uffam ù Boga .. da jos pomoch hoche,
 I pomanyat moga .. stana potriboche.
 Zaç moje dragoche .. ke prossim dami dá:
 Domovini voche .. nosse do napridda. 90
 Dà prem k' ruki sidda .. Kraguly, kaga vabi,
 I svogase gnyizda .. v' polaçah pozabi:
 38' Pri meni nerabi .. vab, nì visnyi krovi,
 I jaki, i slabi .. leté v' hum orlovi.
 Bog neg' blagoslovi .. nas Orsag ù miru, 95
 (Za koga gotovi .. jesmo umrit Virru)
 Dàse neraztirru .. v' nyem zlih glasov vlasti,
 I dà ne zadirru .. v' nyem Turske napasti
 Dobitche glas çasti, i vidyena dika
 Nechemu opasti .. od vika do vika. 100
 Lipaje prilika .. tebi od naravi
 Za vçinit velika .. Domachoj Dërzavi.
 Dabite lyubavi .. tudyh(?) nederçalle.
 S' tobom bi ù slavi .. nasse Zemlye cvalle.
 Ja sam glavé malle .. i malle jakosti, 105
 Dabimise dale .. gannut tve mudrosti:
 Tvoj nauk je dosti.. i tva volya tebi,

Nì ove lahkosti .. nebi pisat meni.

Vsaki zna pri sebi .. Sto? i zač sto çini?

Pamet dana 'z Nebbi .. razumne nehini.

110

Adda htij, i çini .. stote zelye nudde:

Jeda Domovini .. vse na diku budde.

Za moje pak trude .. i nemoj skërbitti:

Med ke godar lyude .. dojdem, tvojchu bitti.

39 Illyricis jam Pucz venit legatus ab oris

115

Sanus & incolumis, sed nova pauca tulit.

Cuzmince Makario, Golubocz quoque, Mulciber igne

Absumpsit rapido, caetera cuncta silent.

Idem te, et Rector, Szalai Vernichque salutant

Teque salutat Eques quintus, Amice. Vale.

120

Viennâ 21. Maij 1682.

18. Ad Excell(entissi)mum

[-----]

Missus ab Adriacis nuper qui Nuntius oris

Conventûs membrum Soproniensis erat,

Nunc Tua supplicibus conscendit in atria votis,

Devotèque humiles te jacit ante, preces.

Quas cùm, magne Comes, placida perceperis aure,

5

Nec tuus his desit subveniendo favor.

Postquam Sopronii, Leopoldi festa colenti

Praebueram summo Pindea vincla Duci,

Protinus, ùt Procerum me pars non parva movebat,

17,119 Vernichqué] *corr. e* [...]

	Subditus Ejusdem laureaserta peto.	10
	Post haec aeternas cecini sub nomine Regni Hungari grates, Illyricûmque trium.	
39'	Horum quòd celebrem fausto cum fine Diaetam Solvisset dicta Caesar in Urbe Sacer Quas penès, aeternùm subjecto, Gratia Vati	15
	Caesaris Ejusdem sola petita fuit. Et nutritivo Christi dum festa parenti Iosepho nuper luxit ab axe dies, Iosephi Archiducis Romano Caesare Nati Auspiciis sacrum duxi Helicone Chorum.	20
	Quem Chorum (ût exemplar te perspiciente docebit), Agnosces rarum sat cecinisse melos. Tunc à Caesarea mihi Majestate petebam Aurato pendens torque numisma dari.	
	Cernens, quòd simili subjectos munere servos Ornare, et fidos condecorare solet.	25
	Sed cùm saevities violenti maxima morbi Concuterit vires debilitando meas, Non poteram Regis sacram rescire voluntam, Nec poteram votis invigilare meis.	30
	Quare, si interea talis commissa fuisset, O Comes, Augusti Gratia, magne, tibi, Oro demissè; dignere benignus eâdem Et me inter servos exhilarare tuos.	
40	Ut magis his audax meritis tua tecta frequentem,	35

18,11 exp. grates post nomine | **18,33** exp. quòd post Oro | **18,33** demissè] corr. e [[.]emissè | **18,33** eâdem] corr. e eâdem

Excelsaeque colam nomina clara domûs.
 Si necdum foret illa tuae sed tradita dextrae,
 Patrocinari, quaeso, deinde velis.
 Ut, cùm Caesareum supplex accessero Numen,
 Mollius auxiliis id mihi verte tuis. 40
 Sicque Patronalis reddat me gratia vinctum,
 In cuncta ut fiam debitor aeva tuus.
 Utque meis fautor semper celebrere Camaenis
 Clarus in Ausoniis, Illyricisque plagis.
 At, ne paeniteat nostrum te egisse patronum, 45
 Efficiam studii sedulitate mei.
 In quo spero tuum mihi, praestolorque favorem,
 Omnia subjectus gratiae in aeva tuae.

Viennae 25. Maij 1682.

19. Ad Excell(entiss)imum ac Ill(ust)r(issi)mum D(omi)num

[-----]

Non timeo mihi, Celse Baro, quòd forte sinistrâ
 Exciderint animo nupera verba tuo.
 Per quae spem certam famulanti verba Poëtae
 Nempè Sopronensi nuper in Urbe dabas.
 40' Scilicet ut clemens et primus ab axe Monarcha 5
 Praebuit assensus ad mea vota suos.
 A quo vaticicam Parnasseus incola laurum
 Quaerebam: rarum sed penès artis opus.
 Et quia florenos Camera percepimus Hunna
 Centum, qui summi Gratia Regis erant. 10

Inter at ipsius meritos hucusque Poëtas

Specto mihi lauri nomina, specto locum.

Quod cùm, demissè factis, succedere votis

Ex facili possit te mediante meis:

Admonitum cupii, motumquè favere patronum 15

Ut divae facias hoc pietatis opus.

Cùm sit nullus †ob†, pariter cùm plurima possit

Dos linguae, ingenii dexteritasque tui.

Et quoniam Regnorum nomine grates

In latium expressas obtuleramque melos, 20

Archiducique chorum deduxi postea sacrum,

Patroni coleret dum sacra festa sui.

Auream ab augusto petii mihi Caesare torquem,

Quae sibi subiectos promeritosque ligat.

Pro qua etiam mihi te patronum quero benignum, 25

Quatenus et famulus glorier esse tuus.

41^{xvi} Supplico propterea deflexo poplite vates

Fiat ut auxilio laeta Camaena tuo.

Utque tibi toto laudabile nomen in Orbe

Excolat, atque illud suadeat illa coli. 30

Quod cùm devoto fieri mihi pectore spero,

Ocius auxilijs praestolor idque tuis.

Viennae 25. Maij 1682.

42

20. G(ene)roso D(omi)no Fran(cis)co Spolarich etc. Paulus Ritter S(alutem) P(luriman)
D(icit)

Tam mihi Praeposito quàm, mi Francisce, Belensi

19,30 exp. [.] post illa | 19,32 Ocius] Oejus

Ex Srelis placuit litera missa tuis.
 Namque tui constans pietas nitet inde favoris,
 Emicat in tenero fortis amore fides.
 Pro quo, cùm meritas, tum summas, reddere grates 5
 Obligor: ad mortem vinctus et esse meam.
 Ac precor ut coepto me prosequiteris amore,
 Nec tuus(!) absistas continuare favor(!).
 Ut nec ego tibi, nec Domui, Francisce, tuorum
 Deficiam, teste at continuabo Deo. 10
 Imò, ubi non poterit mea sat contendere Virtus,
 42' Flectam Patronos ad tua vota meos.
 Compellamque meos, tibi ut affectentur, amicos,
 Ad mea letha tuus denique totus ero.
 Aeternumque canent nostri tua nomina libri, 15
 Famaque erit meritis non moritura tuis.
 Haec penès orabo: majorem si mihi rerum
 Reddere noticiam, quo citiùsque, potes,
 Nec calamo, nec adhuc modico tu parce labori:
 Omnia servitiis sunt reparanda meis. 20
 Saepiùs ut jurans coram Rectore spondi,
 Impius haud cuculus, grata Ciconia ero.
 Et velut ex servo factus tibi filius, omni
 Teque, domumque tuam cum pitetae colam.
 Quo patronalem cùm praestolor atque paternum 25
 In passu affectum, [-----]
 Cum Ciculino te Praesule Znika salutat,
 Et veniam ob nullas poscit uterque notas.

Namque hodie Praesul medicinam sumpsit, et alter

Totam habet in curis, atque labore diem.

30

Articulis Hunnae conjuncta hìc Acta Diaetae,

Accipe grato animo: terque quaterque vale.

Viennâ 9. Iunii 1682.

43

22. G(ene)roso D(omi)no Georgio Horvat Cissoovich etc. Paulus Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Quae nunc exmitto, priùs exmittenda fuissent

Carmina, ni morbus praepediisset iter.

Haec ibi Collegisque tuis, nostrisque Patronis

Mitto salutandis distribuenda. Vale.

Viennâ 17. Iunii 1682.

21. Adm(odum) R(evere)ndo D(omi)no Stephano Shelischevich etc. Paulus Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Parce, precor, nostros inter, venerande, Patronos,

Quòd tibi sic crebras mittere fido notas.

Non aliis confido viis, nam littera certè,

Quòd mea mandatur vix aliquando venit,

Unde sibi talem tua gratia, quaeso, favorem

5

Asummat, meritis gratificanda meis.

Iellacsichiacas ambae mittantur ad aedes,

Unde comes queat, et Frater habere suam.

In reliquo, cùm nil habeam novitatis, amori

Me commendo tuo, chare Patrone. Vale.

10

Viennâ 14. Iunij 1682.

24. Generoso Domino Francisco Ivannovich Paulus Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Tradita sunt tua scripta mihi, Francisce, salusque,

Per condiscipulum Delisimona meum.

Ad quae cum multa rescribo pauca salute,

Curarum moles quod mihi magna facit.

Cujus partem aliquam curae sermone soluto 5

In missis poteris nuper habere notis.

Maxima Segnensi me cura molestat ab urbe,

Prolongatque meam partibus hisce moram.

Illam namque magis Capitaneus opprimit urbem,

Quàm premeret telis hostis uterque suis. 10

44 In quorum rigidis mea Segnia faucibus haeret,

Infelix ducibus Segnia facta suis!

Durior est Turco Capitaneus ille tyranno,

Nam fera Romani corda Neronis habet.

Illius, est vix, qui non à feritate doleret, 15

Est etiam vix qui non male dicat ei.

Christorum nunquam veros injuriat hostes,

Sed Christi et populo Caesaris ille nocet.

Hej mihi quot lacrymas sitibundo devorat ore,

Quas ea Dalmatiae pars miseranda movet! 20

Quem propero non hìc calamo depingo, sed illum

Iustus & omnipotens judicet, ipse Deus.

Commendata magis tua res nequit esse profectò,

Quàm per nupernas extitit illa notas.

24,14 Nam] *suprascr. pro Qui*

Omninò faciam quod saepiùs ante sponendi, 25

Primùm ubi in Illyrica parte quietus ero.

Te Pucz et Rector per me resalutat uterque,

Sic etiam Vernich, sic Beri-slava(!) tuus.

Tu quoque Ferpatacum scriptoris parte salutes,

Cum quo, sinceris cum reliquisque vale. 30

Viennae 25. Iunii 1682.

23. Generoso Domino Martino Vernich Postae Zagrabienensis & Tellonij Bordocensis
Magistro Paulus Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Deberem missas tibi scribere mille salutes,

Si mora, si vati pristina vena foret.^{xviii}

44' Multa sed innumeros addit mihi cura labores,

Ut modo scripturo sit mihi nulla quies,

Ergò ego, quod multis deberem scribere metris, 5

Ad metra scribendum digero pauca.

Te Praesul, Rector, te Pucz, Martine, salutant,

Te Convictorum, te quoque Alumna cohors.

Te coquus, & Pongracz, et uterque salutat ephebus

Cocsis, et à porta saepè patente senex. 10

Te muri, camerae, cellaria, tecta, culina,

Quaeque fenestra domûs, janua quaeque domus,

Teque gradus cuncti, stabulum te, fonsque salutat,

Nec non stercoribus plena cloaca suis.

Te cunctae matulae, te pocula cuncta salutant. 15

Cuppaе, olae, calices, dolia, vasa, scyphi.

24,28 Sic etiam] *suprascr. pro* Et junior | 24,28 sic] *suprascr.* | 23,7 salutant] *corr. e* saluent | 23,11 exp. [...] *post* tecta,

Rectoris braccæ Vice-Rector teque salutat,

Et Vice-Zuppani binum oculare binunum oculare senis.

Teque barocka Equitis, sed non Barouka salutant

Osmani salvum teque tanekko cupit.

20

Te Catus ipse levans ut Martia spicula caudam

Teque salutaret si canis ulla foret.

Ergò brevi multas versu, Martine, salutant

Accipe congestas, atque jocando vale.

Viennâ 19. Iunii 1682.

45^{xix}

25. Generoso Domino Georgio Horvath Cissovich Paulus Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Carmina quae celebri nuper modulabar Amico,

Sunt mandata, cui cùm placuêre, typis.

Illa tibi, sociisque tuis, nostrisque Patronis

(Complaceant utinam!) distribuisse placet.

Quorum materies tibi si, nec forma placeret,*

5

Affectus placeat sed meus, opto. Vale.

Viennâ 22. Iulij 1682.

*Si non materies, nec eorum forma placebit^{xx}

26. Adm(odum) R(evere)ndo Domino Stephano Selischevich C(anonico) Z(agrabiensi) Paulus Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Hic, mandata typis noviter, mea carmina mitto,

Ut Capitolinis distribuantur heris.

Quorum quandoquidem pars es, nostrique Patroni

Protinus officium semper amanter agis,

23,17 Vice-Rector teque] *suprascr. pro* teque [...] | 23,18 binunum oculare] *suprascr. pro* [.....]

Ausim missa tibi committere carmina, quæso, 5
 Fratibus ut ueniant distribuenda Tuis.
 Fasciculumque, meo Fratri quem dirigo, junctum,
 Cum Iellacsichii fasciculoque, dabis.
 Qui si jam Zagraba non plùs reperitur in urbe,
 Ad Jellacsichium mittito utrumque, rogo. 10
 Quatenus illo notis absentis fratris apertis,
 Quod frater faceret, perficere ipse velit.
 45' Haec precor; atque, meus nunquam desiste patronum
 Te dici semper posse: jubensque vale.

Vienna[e] 3. Augusti 1682.

27. Generoso D(omi)no Stephano Jellacsich de Buzin, V(ice-)Comiti Paulus Ritter
 S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Scripsit heri parvam calamo properante tabellam,
 Attamen haud, dicis, versibus usus Eques.
 Sed neque iam possum, velut opto, pluribus [...],
 Musa licet calamum carmen arare jubet.
 Nam mihi continuò plures mea Segna labores 5
 Dans onerat curis hoc juvenile caput.
 Sed spero in Christum, qui nos à morte resolvit,
 Deponet decium Segna soluta jugum.
 Aequus non ultrò dextram permittet iniquam,
 In justo populo posse ferire, Deus. 10

26,10 exp. preco post utrumque | **26,12** perficere] corr. e per[[c]i][[p]]ere | **26,14** jubensque] corr. e jube atque | **27,2** Attamen haud dicis(?) versibus usus] *suprascr. pro* Perque soluta, tibi verba dicatus Eques | **27,3** v. *subscr. pro* Pluribus [.....]jam plura tamen, quod exp. et scripsit Nec jam plus tamen quae vellem, scribere possum, quod etiam exp. | **27,3** exp. plus tamen, quae (*hoc loco suprascr.* velut) vellem, scribere possum: | **27,9** Aequus non ultrò] *suprascr. pro* Non Deus, ac aequus | **27,12** exp. [.....] post vel | **27,16** initio v. exp. Opto cothurnicis | **27,21** tueor causatus est insons] *suprascr. pro* exp. [...] cujus Deus intjmus actor

Sublimem currus montem jam tangit onustus,
 Vel rota rumpetur, vel via vertit onus.
 His ego Sclavoniam versùs intendo peractis,
 Vertere in optatam taedia longa viam.
 Et Buzinenses nisum gestando per agros 15
 Pingue coturnicum dilaniare caput.
 Nec non exiguas, quas dant mihj Numina, dotes,
 Impendam patrijs utilitate plagis.
 Multa licet juveni misera pro morte minetur
 Pro nunc eximio praediti honore viri. 20
 46 Sed quia justitiam, tueor causatus est insons,
 Quam Deus omnipotens condidit atque fovet,
 Nil timeo sontes insons, justusque nefandos,
 Sum quoniam justo tutus ubique Deo.
 Quae nova mitto, meo vel des (rogo) carmina Fratri, 25
 Vel mitte, ad quem sunt carmina scripta, viro
 Caetera fasciculo, quà vis, converte soluto,
 Cumque tuis felix, incolumisque, vale.

Eâdem ibidem

28. Ad Eundem

Lata mihi tua, Vir Generose, est litera: Mensis
 Buzini primo litera scripta die.
 Qua post plura mihi transmissa novalia: Banum
 Illyrii, clarum Marteque et Arte genus,

27,9 Aequus non ultrò] *suprascr. pro* Non Deus, ac aequus | **27,12** *exp.* [.....] *post* vel | **27,16** *initio v. exp.* Opto
 cothurnicis | **27,21** tueor causatus est insons] *suprascr. pro exp.* [...] *cujus* Deus intjmus actor | **27,26** viro] *corr. e*
 vir[[um]]

Inter praesidium Legrad, urbemque Caproncam,	5
Cum valida, scribis, castra locasse manu.	
Ut fera Bosnensis frenet molimina Bassae,	
Vertat et à nostris Turcica tela plagis.	
Qui nil ausus erit licet attentare Tyrannus,	
Banus erit Turcos aggrediturus agros.	10
Fortunent superi coeptum quo strenuus heros	
Praeclarum Thomae nomen adaequet avi!	
Ut queat hostili tantum de caede triumphum	
Ducere, Cuppia duxit ut ille vado.	
Utque etiam priscum renovet gens Illyra nomen	15
Sub tam magnanimo gens Vice-Rege potens.	
46' Quae sitit hostilem plùs multò haurire cruorem,	
Quàm Tokajanum, quàm Caneense merum.	
Hostem cùm impetimus, confinia ab hoste tuemur.	
Est quia in hostili paucula pace salus.	20
Sat docet exemplo tellus hanc Pannonia tristi,	
Damnosam pacem semper ab hoste fore.	
Hisce bis undenos paci confisa per annos	
Pagis ter decies mille tributa luit.	
Quod vix per bellum sibi Thrax vicisset apertum,	25
Naturali hosti nulla tenenda fides,	
Cujus Roma fuit, donec bellaverat, <u>orbis</u> ,	
Pace triumphando desijt esse, <u>caput</u> .	
Armis vincuntur, quibus armis regna tuentur,	

28,3 exp. pa post mihi | **28,4** Illyrii] *suprascr. pro* Cum plena (*suprascr. valida*) Regni (*suprascr. scribis*) castra locasse [...] | **28,5** exp. [...] post Legrad | **28,7** frenet] fraenet | **28,11** strenuus] strenus | **28,14** Cuppia] *suprascr. pro* quem Colapis | **28,14** duxit ut] *mut. e* duxerat

Immortale solent arma parare decus. 30
Extera prudenter regit atque domestica Prorex,
Ipso est libertas nostra tuenda Duce.^{xxi}
Auxiliumque dabit populo Deus ipso fideli,
Qui pro aris justè militat atque focus.
Ille, precor, n(ost)rum benedicat ab aethere Banum, 35
Et sua fortunet coelitùs arma. Vale.

Viennâ 9. Augusti 1682.

47 29. Excellentissimo ac Illustrissimo Domino, Domino Comiti Nicolao Erdeödy de Monyorokerek, Montis Claudii et Comitatus Varasdiensis perpetuo Comiti, Inclytorum Regnorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae Proregi, Confiniorum Colapianorum Supremo Capitano, ac Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario Camerario etc.etc.

Ad tua nunc facili descendit castra cothurno
Cum venia vates, Bane supreme, tuus.
Quem tuus excepit sub herilia tecta togatum
In famulos uber cum pietati favor.
Certa per Austriacam portatur fama Viennam, 5
Nominis eximia non sine laude tui.
Martia pro Patria quòd suscipis arma salute,
Utque pias aras, ut tueare focus.^{xxii}
Niteris Illyrici spatium defendere regni,
Fortis et hostiles Dux cohibere minas. 10
Extollens Patriae curas virtutis honores,
Antiquum ut renoves militiaeque decus.
Vis imitatus eos heroes, strenuus heros,
Virtutem meritis tollere ad astra tuis.

Romano fuerat victoria digna triumpho, 15
 Quam tuus in Colapis littore fecit avus.
 Tali te Superi fortunent, quaeso, trophaeo,
 Ut redeas spolijs plenus abinde domum.
 Ut te captivis victis super [...]da Turcis
 Excipiat laeto nympha Croata sinu. 20
 Hostibus incutias aeternum, Bane, timorem,
 Quoque labor major, gloria major erit.
 47' Quae semper justo faverunt Numina bello
 Illa volunt coeptis prompta favere tuis.
 Cum quibus effictum celebris sortire trophoei: 25
 Quo exhilares Patrium, dux g(ene)rose, solum.

Eâdem ibidem

30. Ad Mappam Hungariae à R(everendissimo) D(omino) Georg(io) Matth(iae) Fischer delin(eatam) et Serenissimo Archiduci Austriae Leopoldo Caesaris filio dedic(atam) Auctoris nomine Carmen^{xxiii}

Mensus Apostolici spatium praenobile Regni,
 Ad cunas, Princeps, dirigo, Magne, Tuas.
 Melle fluens et lacte solum, quod protulit olim
 Tot Bello magnos et Pietate Duces.
 Id Tibi cum sacra debetur jure Corona, 5
 Ad quod nascendus, natus in illo es, eras.
 Nascitur hîc, ubi quis primum vitae accipit esse,
 Quod Tibi Sempronii Regia in urbe datum,
 Cum Pax Ungaricos inter tractata tumultus,

29,26 exhilares Patrium *suprascr. numeros corr. e* Patrium exhilares | 30,18 *exp. verus post* Christo | 30,19 *exp. P post* Apostolici

O Utinam toti, te Duce, Pax sit humo! 10

Iureque succedis Patrio, succedis Avito,
 Ante coronatus, quàm sibi natus, eras.
 Accipe nunc cunis Regnum in Regalibus istud,
 Postea quod regnes, quod tueare manu.

Ut quod, quamque fuit Stephano sub principe florens, 15
 Reflorescat idem, te sibi Rege, solum.

48^{xxiv} Barbara Threiciae fugiat contagio sectae,
 Pristinus et Christo restituatur honor
 Tu quod Apostolici reddes spes inclyta Regni,
 Quod faxint Superi, quod videatque Pater. 20

[---]

31. Ad Effigiem D(omi)ni Geor(gii) Matth(iae) Fischer Geographi^{xxv}

Haec est effigies Fischeri externa Georgij
 Nuper ab artifice sedulò facta manu.
 Omnia sed pro apto miscere elementa colore.
 Posset, ubi internam pingere Apollo volet.

xxvi

76^{xxvii} M.DC.LXXX.III

76'

32. G(ene)roso D(omi)no Francisco Ivannovich Cap(itane)o

Non mirere, suis, quòd te (jam tempore longo)
 Rariùs invisat Ritter, Amice, notis;

30,18 exp. verus post Christo | 30,19 exp. P post Apostolici | 31,4 exp. [...] post ubi

Cuj priùs ex imo pandebat grandia corde
 Secreta, ùt verum devenerando patrem.
 In quo ne penitus quidquam difidere tentes, 5
 Neve alium, volo, quàm qui fuit ante, putes.
 Nam vestes licet atque comam mutavit: a(m)orem
 Et priscam mutat non tamen ille fidem.
 Sed quia longinquis adeo reperitur in oris:
 Nec suus ex curis saepiùs esse potest. 10
 Ex quibus haud solùm charis servire patronis,
 Sed nequit & summo saepiùs ille Deo.
 Dînde quòd hinc abitum quovis quasi sole parabat:
 Ut propè amicorum possit adesse latus.
 Cum quibus et totam cupiit consumere vitam 15
 Semper: et hac pro illis deficiente mori.
 77 Iamque in praesenti non plus tibi scribo tabella:
 Quàm propè cernendum dilige me, atque vale.

Viennâ 11. Ianuar(ii) 1683.

33. G(ene)roso D(omi)no Stephano Iellacsich V(ice-)Comiti, Capitaneo

Quae missis toties feci promissa tabellis,
 Explebo in paucos, axe favente, dies.
 Scilicet Austriaci caput urbs insigne Ducatûs,
 Postremum accipiet vate abeunte vale.
 In qua sat degi, tredecim propè mensibus, urbe: 5
 Fortunae et vitae maxima damna probans.

32,5 penitus quidquam] *suprascr. pro minime qui* | 32,5 difidere *corr. e difid[...]*re | 32,7 *exp. [...]* post atque | 32,11 charis *suprascr.* | 32,13 quovis quasi] *suprascr. mut. e quasi quovis* | 32,15 *exp. cup. post cupiit* | 32,16 *exp. illis post hac* | 32,17 Iamquæ] *suprascr. pro exp. Atque* | 32,18 *exp. [...]* post Quàm | 33,3 urbs] *suprascr. pro exp. [...]*

Hoc sola Patriae pro libertate: sed illa
 Parvum erit in tanto grata labore mihi.
 Sed spero in Regni (cujus pars Segnia) Patres:
 Quod non sim quavis destituendus / eRo. 10
 Ast ultrò illorum studeam servire favore,
 Et Patriae, & Regnis utilis esse tribus.^{xxviii}
 Feci quae potui satès est: plus nemo tenetur:
 Nec calamo fueram, nec fueram ore piger.
 Ipsa ut pars possit contraria dicere; quantum 15
 Tota priùs timuit Segnia, fecit Eques.
 Quod tamen effectum non portem ad vota: potestas
 Non stetit in manibus tanta, profectò, meis.
 77' Effectuque etiam ut tanto fortè carerem:
 Si Vice-Span, id quod debuit esse, foret, 20
 Non despero tamen, potiùs quin solor: amicos^{xxix}
 Expertura brevè est Segnia fortè deos.
 Interea in primos tibi me commendo favores:
 Regnorum trium te mediante Duci.
 Inque bona cupio jam teque tuosque salute 25
 Ad Buzin, Fautor mi, reperire. Vale.
 Viennâ 11. Ian(uarii)

34. G(ene)roso D(omi)no Petro Prasinski de Prasno^{xxx}

Carmen ab ignoto legitur tibi fortè poëta:

33,7 exp. profecto post libertate | **33,10** e d. marg. pro exp. tam penitus damnificatus ero | **33,12** exp. utilib post Regnis | **33,15** exp. tàm(?) post dicere | **33,16** initio v. exp. Quod | **33,16** timuit] suprascr. pro nequit(?) | **33,18** profectò] suprascr. pro nec ore | **33,19** ut] suprascr. / **33,20** initio v. exp. Si Pucz, qui | **33,20** foret] suprascr. jer nije stalo u isti red | **33,23** initio v. exp. Me tamen | **33,23** favores] subscr. | **33,24** trium(?) suprascr. pro Bane, Duci | **33,25** exp. te post cupio suprascr. pro exp. , & longe

	Stabilis Patriae, Petre, columna tuae.	
	Fortè nec ignoto tantum, quin nomine saltèm Antè oculos possim quando venire tuos.	
	Usque tamen cupii notus, vel notior, esse:	5
	Ex aliqua officii sedulitate novi.	
	Cùm mihi tu pridem, multum notissimus esses:	
	Nempe per ingenii magna tallenta tui Saepe in judicijs, etenim Regnique diaetis ^{xxxii}	
	Mirabar tanti verba modumque Viri	10
78	^{xxxii} Totus ab ore Tuo, Prassinski, loquente pependi: Non secùs àc Vates Delphici ab ore dei.	
	Cùmque suo pariter virtutum lumine claros Semper amore colam, semper honore, viros. ^{xxxiii}	
	Hactenus at n(ost)ro tempus non favit amori:	15
	Segnius in Prasno quo legeretur Eques. Sed mea, spero boni tandem quòd, tristia semper, In melius Superi vertere fata velint.	
	Ut mihi patronos, ut plures lucrer amicos: Quos per delicijs regna, ducisque tenent.	20
	Tu sed materiam praebe, qua noscar alumnus Per ventura tuae saecula, Petre, Domus.	
	Forsitan nigratum tibi me, ceu spero, labore Non reddat pietas officiosa, suo.	
	Ter mihi jam quintus concepit currere mensis:	25
	Hic quod in Austriaca scilicet urbe moror	

34,2 Stabilis e l. marg. pro exp. O fortes | **34,3** quin] *suprascr. pro ne* | **34,7** multum] | **34,8** e l. marg. pro exp. Ingenii magna dexteritatè tui | **34,9** etenim Regnique diaetis] *suprascr. pro exp. [...]* | **34,13** exp. tales post suo | **34,26** v. e d. marg pro v. exp. Tam [...]

Post binos morbos, post binos dixero agones:

Tantùm me Patria [...] morata fuit.

[---]

79^{xxxiv}

35. die 2. Febr. Viennae^{xxxv}

Fingere te gracilem, te desine fingere pulchram,

Et rapere ex oculis bestia fēda meis.

Quaerito agazones, divos non tangito vates,

Iste diis sacer est spiritus, atque caro.

Namque etsi gracilis, formosa, et blandior esses,

5

Te mea non caperet, propter amare, manus.

Qui Musas celebrant, puros decet esse poētas,

Hinc fontes Musis, hinc loca celsa, dicant.

Nulla novenarum cùm sis Celiandra sororum,

Appage, quaecunque es: non mihi, crede, places.

10

xxxvi

35. a^{xxxvii}

Proh quàm succedit rerum miserabilis ordo,

Quàmque manet tristis tempora nostra status!

Iam quia vera loquens mentitur: munera donans

Perdit, & est vera dictio falsa prior.

79'

36. Ad Benignam die 12. Febr(uarii) 1683.^{xxxviii}

Iure Benigna fores dando dicenda, Benigna:

Nam nil, quiquid habes, pulchra Benigna, negas.

35.a,1 rerum] *suprascr. pro rebus, quod erat suprascr. pro exp.* [...] | **35.a,3** *exp.* [.] *post vera* | **36.dat.** *pr. m. subl.*
die 12. Febr(uarii) 1683.

Sed quia nil frustra das, dandum quaeris: amico es
Semibenigna tuo, semimaligna tuo.

37. <Ad Tulipanam>^{xxxix}

Res ego non verbis emo, quas tibi dono, sed aere:

Re fac te gratam: verba nec aera peto.

Accipis ùtque à me, mea, rem, Tulipana, libenter:

Des non dura mihi rem, Tulipana, velim.

Aere tibi si rem constantem donet amicus,

5

Rem sibi da quę te constat, amica, nihil.

Namque dari sibi vult à te, tibi qui dabit ante:

Munera muneribus restituenda puta.

81^{xl}

42. Illustrissimo Domino Comiti Adamo à Zrinio, Sac(rae) Caes(ariae) Regiaeque
M(aies)t(a)tis per Hungariam Agazonum Magistro

Quam legis, Adriaca missam tibi ab urbe, salutem

Littera de famulo nuntia facta refert.

Haec me jam reducem Dravanis Patria castris

Vexatum adversa sorte, viaque tenet.

Promissis ne fortè meis ferar immemor, isthinc

5

Scribo aliqua paucas pro novitate notas.

Rectè, qua Comiti Lesle sociatus abîsti,

Illa et ego pransus castra relinquo die,

Plurima cum pluvio perpessus tempore damna,

Pars sua quae famulus profugus inter erat.

10

Aegra tuli, patria curandaque membra quiete,

36,3 *exp. amicis post quaeris*

Unde novum, at coeptum promoveatur iter.

Hic mala tempestas, nupernis orta diebus,
 Saevit confuso valde nociva polo.

Ut, qui ibant nuper mittentes semina flendo, 15
 Seminaque & falces nunc periisse dolent.

Nam quibus intenso Ver frigore fortè pepercit,
 Has aestas gelido grandine pressit opes.

Saepè fames bellum sequitur. Deus auferat illam.

Non cessant nostris Bella tonare plagis. 20

Nuper montanos vigiles amissimus isthìc
 Quos Perusitiacus jam sibi carcer habet.

Irruerant etiam rura in Gazkensia Turcae,
 Propulsi indemnes sed rediêre tamen.

Multa in vicinis Janko facit Illyrus oris, 25
 Tecta prope exurens Udviniensis agri.

81' Dimicat is Veneto bene pro Duce strenuus: ante
 Pro Regni facere id Rege paratus erat.

Nunc ad Tinninium (quod Knin dixêre Croati)
 Fortia in instructo praelia Marte movet. 30

Attamen expectant Parmensia Principis arma,
 Atque aliquos Belli, navigiique Duces.

Ast ego credo magis Venetum expectare Senatum:
 Qualis Budanae terminus Arcis erit?

Quamvis Christiadam nunc arma movere deceret, 35
 Pluribus ut dextris allevietur opus,

Hinc pars militiae cum Carlociensibus ivit

42,30 *exp. gerit post Marte*

Ut Turcorum aliquem depopuletur agrum.
Ne mala (sed vereor) quae sunt nunc, tempora ijsdem
Impediant caeptae prosperitatis iter. 40
Qualem cunque tamen vertent îjs numina sortem,
Illa aderit per me notificata tibi.
Interea fausta multos tibi sorte triumphos,
Successusque bonos opto, precorque. Vale.

Segniae 2. Octobr(is) 1684.

43. D(omino) Iulio Henrico Lib(ero) Baroni ab Apfeltrem

Hasce tuus, Iuli, Ritter divertit in oras,
Nominis illius mentio si qua tibi.
Ut Bogenspergam primùm pervenit in arcem,
De te mox petiit dicier ille sibi.
Maestaque ubi sensit praeclarae fata maritae, 5
Illustrem luctu deperiisse domum,
Ex niveo traxit sincerum corde dolorem,
82 Flevitque ùt propriae fata parentis, amor.
Sed quia sic voluit fati insuperabilis ordo,
Dent illi aeterna Numina pace frui. 10
Et te, sive novo viduum solentur amore,
Sive diu primas continuisse faces,
Attamen incolumem, felici et sorte beatum
Vivere cum natis fausta per aeva tuis.
Te priùs, hinc quàm abeam, reverebor, amice Magister, 15
Interea maneo, qui tuus ante. Vale.

43,3 pervenit] *suprascr. pro exp.* descendit

40. Reverend(issi)mo ac Ill(ust)r(issi)mo D(omi)no Doymo Gaudentio, Episcopo
Arbensi

Ante unum cum aliquot (reminiscor) mensibus annum,
Carminibus, Praesul, te coluisse piis.
Quamvis ignotus fuerim tibi carminis author,
Oblatorque ejus carminis alter erat.
Plùs quia delector clarorum laude Virorum, 5
Quàm proprio laudem quaero labore mihi.
Attamen optabam tibi charos inter haberi,
Commoditas votis nec fuit ulla meis.
Nunc, quia non finit, quisquis non incipit, ista
Mitto breves ad te commoditate notas. 10
Illyricumque penès patria pro gente libellum,
Sempronicas Grates, mitto, sacrumque Chorum.
Scilicet in quaedam devoti signa tributi,
Quod Vates teneor pro pietate novus.
Quandoquidem divo multum cum fratre tenentur 15
Pierides, suada et sacra Sophia tibi.
Haec in me via sint jussorum plana tuorum,
Haecque mea sint in te via prima spei.
Quando tuos inter numerarier, opto, clientes
Opto bene atque diu teque valere. Vale. 20

Segniae 23. Septembr(is) 1684.

29. Xbris 1683.

39. Ad Comitem Zrinium Adamum

Annua jam primi rediêrunt festa Parenti,

Natalique Tuo, Zrini, sacrata dies.

Qua, preciosa mihi debebant munera quini,

Per vincla manibusque ritè ferenda tuis.

Sacra deinde dies totum est celebrata per orbem,

5

Qua peperit summum casta puella Deum

Tuncque ego gentis veteri de more tenebar

Lenia patrono poma sacrare meo.^{xliii}

Nulla tamen misi Natali vincula festo,

Nulla salutifero do tibi poma die.^{xliv}

10

Iamque novis veniunt primordia mensibus anni,

& xenium poscunt hic(?) quoque festa novum

[...] fateor, mea nec delicta suborno,

Arguor et Vates criminis [...] mori.

Sed si quibus veniam peccata fatendo meretur,

15

Hic venia est Equiti danda perfectò Tuo.

84' Inter nulla etenim pergrandibus otia curis.

Crede, meus nequij, Zrini, nec esse Tuus:

Hoc tamen à xenio venturi haud liberat anni:

Facta solent Parci, ut facienda, mala.

20

Vellem quod teneor: sed sors mihi Parca et iniqua

39,1 *primi ... festa Parenti*: ie *Adami*; blagdan Adama i Eve slavi se na badnjak.

39,10 *salutifero ... die*: ie *die Natalis Christi*; na temelju stihova zaključujemo da su za Božić uzajamno poklanjali jabuke.

39,4 *suprascr. pro sacrificanda* | **39,6** *e d. marg. pro v. exp.* Virque ipsum reperit quâ sim [...] (*suprascr. sed exp. labe*) Deum | **39,7** Tuncque] *suprascr. que corr. e* Tunc. | **39,7** gentis] *suprascr. pro patriam*) | **39,10** *exp. tamen post Roma* | **39,12** *suprascr. pro numeros mut. e* & poscunt xenium | **39,13** *exp. misi post [...]* / **39,17** *nulla] suprascr. pro mult, quod verbum est crucibus circumfusum; in eadem linea verbum otia quoque crucibus circumfusum* | **39,17** *pergrandibus] suprascr. pro exp. pergnantibus*

Illud quod vellem, quod teneorque, negat.
 At suppono meam te istam defendere causam:
 Cum facit ille satis qui sibi posse facit.
 Solvereque incepit qui se debere fatetur 25
 Effectum(?) affectus supplet ubique bonus.
 Spesque aliunde tenet, quod magni more parentis.
 Prae cunctis opibus nomen honoris ames.
 Ergo ego, quae possum, producere munera possim,
 Quae, ut grata tibi, munera laudis erunt. 30
 Paucula sunt: multoque Comes potiora mereris,
 Cum merito haud penses sed mea dona tuo.
 Nam miseris quid sors, nisi vota et verba, [...],
 Et vacuum toto nomen in orbe dedit?
 Vota Tibj paucis dono contenta figuris, 35
 Audiat illa deus tuque lubenter habe.
 [.....]discedis laetus in urbe.
 Prima tibi ut dulcis festa ministrat Amor.
 Vade, et iter faciant Tibi Caelica numina faustum,^{xlv}
 Fortunentque novum cum mea(?) sorte torum. 40
 Cum qua d[.]da brevi patrios accede Penates.
 Auge et in Illyricis nobile stemma plagis^{xlvi}

85

41. {5.} 7bris 1684. in Castris Camr. Barisa Adamo Zrinio

Nostra parva meum & me visura Pronum

Tecta verecundo sub tua fronte(?) venit.

39,23 At] *e l. marg. pro* Sed | **39,25** Solumque [...] *subscr. pro* Et bene jam soluit | **39,30** ut] *suprascr. pro* si | **39,31** potiora] *suprascr. pro* [...] | **39,32** haud] *suprascr.* | **39,32** sed] *suprascr. pro* haud | **39,32** donec] *suprascr. pro* [...] | **39,32** exp. [...] *post* donec | **39,37** *suprascr. pro* G[...]exp. | **39,42** exp. [...] *post* in | **41,tit. 5**] *pro exp.* 4

Quid sit id (exquires), pudor isteque pervenit unde? Hae primae ut sunt [...]nova tecta vices.	
Torrentem tua, Paule, timet fors [...] Dravum?	5
Quid cum sterilem patriae [...] vivit illa meae.	
Vel fors candorem quocunque errore notavit? Errare est ho(min)is. Fave qui istud habet.	
Non timet au[...], Zrini, mea [...] Dravum, Assueta Adriaci fluctibus illa meis.	10
Nulla etiam primum candorem culpa notavit, Portat & in nigra candida veste fidem.	
Nascitur ex alia, Comes, ista prudentia causa; Dicet quam (rogo) plùs, quàm tolerare juvet.	
Quartus adest Lincense solum quòd visero mensis, Et Paul à Patria, Militiaque moror.	15
Postquam Equitum titulo sum partus usque Majorum, Justa Sigethani perdoluique(?) ducis.	
Bisque iter assumpsi, toties reversus ab illo: Isthaec castra modò sunt mihi tertium iter.	20
Quae turbae(?) nuper Bani sociatus adivi: Gricium ad Budam [...] fore credo meum.	
85' Sed nec in hoc favet fallax fortuna [...]o: Spem longè Buda sentio abesse meam	
Sic moror hìc exspes quasi tam paul[...][.]do[.] [...]isque, Longinqua ardentem cum tegit unda focum.	25
Temporis experior casus succurrere semper Rebus in humanis deteriora solens.	

41,2 foyente(?)] *suprascr. pro noctu* | **41,3** id] *suprascr.* | **41,6** exp. [...] post Quid | **41,6** *suprascr. scribendo numeros mut. e sterilem patriam* | **41,6** exp. sub [...] post sunt | **41,18** Justa *suprascr. pro [...]* | **41,24** longè] *suprascr. pro procul à*

Nam quidcunque dominus est in [...] | [...]um est,
 Non cod[...] viol[...] horr[...] cog[...] parit.: 30

In statu(?) mihi castra haec longinquaque sat sunt,
 In nova(?) quod portat tecta quibus, illud h[...]

{(1)} Hactenus expendi multa & penè omnia: restet
 Ut per nunc, quatuor nil mihi, praeter equos

{(2)} Quod si veredico famuli Dominusque jubentur 35
 (ò Equitis sortes) in profecto pedes.

{(3)} Sed, moror in Patria, nil castris miles in istis,
 Non tolerant longam munia nostra moram.

{(4)} Forte brevi socios solebo [...] cohortes,
 Atque ideò castra haec fortè relinquo brevi. 40

{(5)} Ad te curro meum, Comes ò g(ene)rose, Patronum,
 Quò genius mihi Rem(?), quò mihi Musa dedit.

{(6)} Subvenias aliquo Vati, famuloque favore,
 Ut melius nostrum permoveatur iter.

Ante his Virtutum tribuit(?) Virtuti(?) meorum(?) 45
 Ad Te Patronum me recurisse pium.

86 Sed quoniam [...] e(st) ut immo data(?) necesse:
 Illa nihil legis, nilque pudoris habet
 Majori venio, sed supplex (semel ùt) ausu:
 Patronus magnus, spes quoque magna mihi e(st). 50

Sic narrare tui (fateor) benefacta Parentis
 Audivi n(ost)ro plurima saepe patrem.

41,28 *suprascr. pro nix meliora* | **41,29-30** *e d.marg.* | **41,33-44** *numeris ante versus additis ordinem distichorum mut. ita, ut versus 33-36 versibus 37-44 anteposuit* | **41,34** *mihi* *suprascr. pro [...]* | **41,34** *propter* *suprascr. pro quatuor* | **41,35** *Dominusque* *corr. e Dominumque et exp. [...]* *post Dominusque*) | **41,34** *quatuor* *suprascr. pro propter* | **41,37** *exp. quia post Sed* | **41,39** *socios* *suprascr. pro exp. [...]* | **41,44** *Ut* *suprascr. pro Quò* | **41,45** *exp. prius hac post Virtutum* | **41,47** *e(st)* *suprascr. / 41,47 exp. e(st) post necesse*

Ille toga ille sago praeclarum nomen adeptus,
 Nec minus adeptus dapsilitate, fuit
 Hinc charus Regi, et Patriae dilectus amicis 55
 Perpetuum toto nomen in orbe tenet.
 Id quoque tu facies ultrò pro vate ligando,
 Parva tibi res e(st), quam peto, magna mihi.
 Ut te nulla meae sileant per [...] Musae,
 Quod satis novi, [...]adesse tibi. 60
 Qui digno sua dat M[...]
 Sat bene: nam recipit dona ita dando sua.
 Frangitur ex proprio laus quae venit ore; loquentur
 Pars alij: nec pro nunc ego plura loquar.
 Atque ita me qualem vis qualem sese sponde 65
 Me tibi conabor reddere(?) Paulus Eques.
 P. S.
 Parce tot insertis(?) scriptam mississe tabellam
 Sunt Vati in castris otia nulla tuo.

87 ^{xlvi}

38. Ad D(ominum) Com(item) Adamum à Zrinio 12. Xbr(is) 1683.

O patris R(egis)que magna [...], inclyte Zrini,
 Magni olim Bello [...]que nate Patris.
 Ad cauta hesterno tuum [...] prandia sole
 Cum con[...]dito juras glo[...]que Banus erat.
 Quanti [.....] et verba notabas 5

41,51 fateor] *suprascr. pro crebro* | **41,52** initio v. exp. De progenio | **41,55** exp. et post Regi | **41,52** n(ost)ro] *suprascr. [...]* | **41,52** plurima percepi] *suprascr. e plur[.] alijsque* | **41,61** M[...]] *suprascr. pro [...]*dit bene munera; | **41,61** *suprascr. sed exp. dona post M[...];* **41,61** vendit *suprascr. pro Vatis venundat sed exp./* **41,62** Sat bono: nam] *suprascr. pro [...]* | **41,63** [...] *suprascr. pro perlabit(?)* | **41,68** nulla] nula | **38,tit.** Ad] ad | **38,3** exp. Bo post prandia

	Omnia quae magni signa fuêre Viri.	
	Attamen ex [...]quibus, quibus es, virtutis iub[...]:	
	Es mihi [.....]	
	Quod summ[.] laetor, [...]que in Rectore(?) dixi:	
	Patronus [...]t [...] Camera suum.	10
	Sed quòd [...] quis m[...]p[...]us:	
	Tota primus f[...] causa [...] Lyoni erat.	
	Nam [...] tantum fontes(?) et stagna currantes(?): ^{xlvi}	
	Solus in hac con[...] Ennius arte me[.]	
87'	Hinc precor ut parcas, nam quod tunc deficit ori,	15
	Supplebant jussis corda dicata tuis.	
	Et posthac non os tantum, sed dextera, Zrini,	
	Et Domui ut titulis serviet ista tuis.	
	Patronum (ut dixi) nostrae te spero Camaenae,	
	Comeruit Zrinam quòd magis illa domum.	20
	Nempe sigethanas tristis dum plangit ad arces,	
	Hectoris Illyrici funus et arma canens.	
	Quae non me solo, nostrum quocunque legente	
	Dicta e(st) Slavonicos promeruisse typos.	
	Illi Slavonicum studiò quia texui nostrum,	25
	Ut ducis illius patria et arcis a(m)a(n)t(?).	
	Nam magis Illyricae, quae [.....]	
	Quàm Latiae juniori(?) metrica [.....].	
	Interim felix ter, Zrini, quaterque valet. ^{xl}	
	Meque tuum habeto, meos(?) [...]¹	30

38,11 m[...]] *suprascr. pro exp.* [...] | **38,12** *e l. marg. pro v. exp.* Multa meus [...]bant vina pro[.....]. | **38,16** *initio v. exp.* Supplebant [.....] | **38,19** *exp.* [...] *post* (ut dixi) | **38,26** *exp.* illis quid illique(?) *post* ducis | **38,27** quae [.....]m] *subscr. pro* quam [...] in arte latino

Et tua me [.....]

eX obroX festo DIVae LVClae MartyrIs

Cum anagramate

diva Lucia

Lucida via

35

Disticon

Amissis oculis sequitur pia lucia sponsum,

Est via nam coeli lucida, castus a(m)or.^{li}

38,33 *exp.* Die *post* obro[.] | **38,34** diva Lucia] *mut. ordinem e* Lucia diva | **38,30-31** Meque tuum habeto, meos(?)
[...]/ Et tua me [.....] *pro exp.* Lu[...] ad festum(?) quod feci anagramma / [.....]

ⁱ *Otia metrica manuscripta et impressa* – NSK, manuscr. R 3461

Ritter propria manu sublineavit: 23,19: barocka et Barouka; 23,20: tanekko; 28,27: orbis; 28,28: caput; 38,34: diva Lucia.

Recentior manus sublineavit: 8,8: Me gravis oppressit et me et in l. marg. verticali linea sign.

In p. 1 prosa croatice scripta Ad Librum Bushany [.]tvo Čerbave; p. 1v-2 Alphabetum encomii Mariani; 2v De morte (versus echoici)

ⁱⁱ *Hoc loco expunxit 10 versus, quos postea interpunctione aliquantum mutata translocavit in p. 39r, in initium epistolae 18. Ad Excell(entissim)um: Missus ab Adriacis nuper qui Nuntius oris / Conventus membrum Soproniensis erat; / Nunc Tua supplicibus conscendit in atria votis: / Devotèque humiles, Te jacit ante, preces. / Quas cum, Magne Comes, placida perceperis aure: / Nec tuus his desit subveniendò favor. / Postquam Sopronii, Leopoldi festa colenti, / Praebueram Summo Pindea vincla Duci. / Protinus (ut procerum me pars non parva movebat) / Subditus Ejusdem laurea sarta peto.*

ⁱⁱⁱ *Vv. 1,33-34, i.e. ultimi duo versus, scripti sunt litteris minus lepidis, ex quo apparet eos (fortasse postea) additos esse. In fundo paginae, in d. marg., exp. recolecta quae? et scripsit Ad*

^{iv} *4-4v textus pressus Corona lauro-palmaris a Phoebò et musis connexa (...)*

^v *In p. 6r, post epistolam Latinam, carmen Croaticum ad puellam quam (Croatice) Vilam nominat, sine titulo et datatione; p. 6v vacua; 7r-7v carmen Honori (...) domini Ioannis Pauli Hacher; 8r -13v: Novus Jason Hungariae in hexametro.*

^{vi} *Haec epistula scripta est in pede paginae 13v, sub textu impresso. Post eam paginam sequuntur pp. 14r-14v, quae sunt per errorem hoc loco ligatae; dicta epistola in p. 16 v continuatur (de errore admonent recolecta in p. 13v et commentarius in indice bibliothecae (Katalog rukopisa nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu, knjiga 1., Nacionalna i Sveučilišna biblioteka, Zagreb 1991, obradio prof. Šime Jurić, str. 201-202.)*

^{vii} *p. 15r: Mesopustyca (...) Predgovornik (titulus, sine textu, apud quem rec. m. addidit: 9/II 1682; p. 15v vac.; 16v: sequitur epistola e p. 13v*

^{viii} *In p. 16v epistola est nondum perfecta 5. G(ene)roso D(omi)no Jacobo Szalay de Szalapoch (...) (fortasse initium epistolae e p. 14r-14v); in fundo paginae nulla sunt recolecta; tamen p. 16v finit hexametro et 14r incipit pentametro*

^{ix} *Haec epistola non est finita, sed interrupta dimidio paginae*

^x *18r-24 v: textus impressus Sacer chorus seu applausus metricus a Phoebò et musis celebratus (...)*

^{xi} *Post hunc exp. v: Defactoque da miser tristem custodio lectum*

^{xii} *P 28v vacua. Initio p. 29 exp. 8 versus, qui fuerant pars cujusdam epistolae: Et cupio ut mittas; sed Slaunas ibit in oras / Mecum nam brevis est hic mihi habenda mora. / Et melius fiet: nam res ea pressa Labaci / Ex facili in Schitar vecta venire potest. / Cura mihi fiet legere et servare poema / Donec in Illyricas veneris ipse plagas / Adiunxit nostris ut te veneretur amice / Cum multa Rector Znika salute notas / Viennâ 17. Aprilis 1682.*

^{xiii} *Post hunc v. exp.: Ore patrociniū concu[...]quē tuo*

^{xiv} *Haec epistula partim in oratione soluta, partim metricè scripta; continet etiam versus Croatice compositos (in metro et lingua Croata)*

^{xv} *Paginae 36r-38r comprehendunt epistolam Croatam ad Franciscum Ivanovich de Schitaro designatam, quae concluditur versibus Latinis in p. 39r (apparet recolecta prima manu scripta confirmare istam partem Latinam finem epistolae Croatae esse)*

^{xvi} *In p. 41r epistola prosa ad Stephanum Iellacich, data 25. 5. 1682, quae continet 4 versus Croatos et occupat p. 41v usque ad initium p. 42r.*

^{xvii} *In p. 43v est epistola in versu Croatice scripta sed cum titulo Latino: Egregio D(omi)no Martino Cosztis Incl(ito) Cancell(ario) | Hung. Iurato Notario, Paul(us) Ritter S(alutem) scripta U beču 14. Lipnya. anno 1682. Post eam, in eadem pagina, epistola Latina quae sequitur*

^{xviii} *44v: recolecta Sed, sed altera p. incipit cum Multa sed*

^{xix} *45r recolecta Car-, sed altera p. incipit titulo Generoso (...). Primus versus incipit in Carmina (...), ex quo possumus iudicare titulum porro aditum esse*

^{xx} *Versus eadem manu in margine apud versum 25,5 additus*

^{xxi} *Post hunc v. exp.: Quae semper justo faverent Numina Bella:*

^{xxii} *Post hunc 2 vv. exp.: Atque immitere duces, patrem paucos [...] (patrem paucos [...]] suprascr. pro et [...] cum [...] priores:)/ Vitam pro patria qui posuere suam.*

^{xxiii} *Epigramma*

^{xxiv} *Epigramma, quod est scriptum post hoc epigramma, exp.: Ad Insignia Ivannovichiana / Regia, quae genuit praestantes Marte nepotes; / Stirps, haec signa suae Nobilitatis habet. / In quibus ascendunt fortes sublimi Leones. / **** / Condalio aeternas condignas aethere laudes / Inque aquilae pennis alba columba fovet.*

^{xxv} *Epigramma*

^{xxvi} *In p. 48 ipse exp. epigramma: In Effigiem Illustris Domini | Comitis Petri Ricardi perpetui de Lika, & | Dominij Udvinje hereditarij D(omi)ni / Hectors dant vires, Paridem forma, ars dat Ulysses, / Et Turnum gravitas, cum pietate Phrygis. / (quod continuatur in p. 48') Hujc Virtus animum, corpus Natura venustat; / Fortunâ, ingenio, viribus, iste valet. / Dalma dedit cunas, Thraces rudimenta, valorem / Hesper, ab Austriacis culmen honoris erit. / Fortia sed famam diffundent gesta perennem: / Spem dedit ex factis: spe quoque major erit.: In p. 48v, post epigramma expunctum, est etiam epigramma Croatum in 4 versus: Hroma Pravicca / Gdi je Juno dare vĕrgla, / Pravicca je noggu vtĕrgla: / Al kakogod idde hroma, / Dojtche josche nigda doma.*

^{xxvii} *49r-54v textus impressus Pietas honorata (...) Pientissimo Principi, Praesuli Honoratissimo; 55r: epigramma Ad mensam (...); p. 55v. vac.; 55r-63v: Nova Equestris imago (...); 64r-75v: Novus Skender-Beg (...)*

^{xxviii} *Post hunc v. exp.: Quòd non effeci cunctis ad vota:*

^{xxix} *Post hunc v. exp.: Segnia fortè brevè èst ex*

^{xxx} *Aliquid quod difficile legitur scriptum supra epistolam: Hic(?) restant sequentia [...]. In l. marg. eadem manus annotavit aliquid quod haud legi potest*

^{xxxi} *Post hunc v. exp.: Arduam cùm à (à) suprascr.) Patribus, [.....] (subscr. sed exp. [.....])*

^{xxxii} *Initio p. exp. 6 versus: Totus ab ore suo Prassnissii, loquenti pependi: / Delphici (ut suprascr. sed exp.) ab illa forent amica verba Dei. (suprascr. sed exp. Non se secus ac Vates Delphici ab ore Dei.) / Cùmquē viros tales, te virtutum lumine claros, / Ut puto incepti, semper honore colam / Semper oportunum nostro sed tempore, amori / De[...] Martinus*

^{xxxiii} *Post hunc v. exp.: Usque tamen juveni deerat sed tempus amanti*

^{xxxiv} *P. 78v vac.*

^{xxxv} *Epigramma*

^{xxxvi} *Auctor ipse lineam hic posuit.*

^{xxxvii} *Epigramma*

^{xxxviii} *Epigramma*

^{xxxix} *Epigramma; post quod sequitur carmen De Somnio Febr(uarii) 17(?).*

^{xl} *P. 80-80v: De Ingratitudine (epigramma videtur, nondum perfectum); Die 19. Febr(uarii) et unum epigramma sine titulo; 80v: carmina et epigrammata*

^{xli} *P. 82v vac.*

^{xlii} *P. 83v vac.*

^{xliiii} *Post hunc v. exp.: Sed [.....]*

^{xliiv} *Post hunc v. exp.: Dignuntur venia [.....] et 5 versus qui haud legi possunt*

^{xlv} *Post hunc v. exp.: Et Tibj teque felix gaud*

^{xlvi} *Epistola nondum perfecta videtur; charta multo minor quam aliae*

^{xlvii} *P.86v vac.; In prima parte p. 87v epistola in prosa sine initio vel titulo*

^{xlviii} *Post hunc v. exp.: Ennius Haec laudat solus in arte [...]*

^{xlix} *Post hunc v. exp.: Sintque, precor vatis castra benigna tuis. (suprascr. sed exp. [...]) / Meque tuum [.....] (subscr. sed exp. [...]) / P. S. [.....]*

^l *Hoc loco Ritter versus aliquoties correxit et expungebat ita, ut difficile legerentur. Ultimus versus bis scriptus est: altera solutio erat Et tua me [.....]*

^{li} *Pp. 88r-94r: Genethiacum, Genethiacum; 94v: ratio definita et mappa caeli*

(d) Equitis Pauli Ritter *Epistolarum metricarum liber* – 1701

EQ(uitis) PAV(li) RITTER, EPISTOLARUM METRICARUM L<I>BER [---]ⁱ

1. Ad D(ominum) Balthasarem Patačić, Cancell(ari)ae Aul(ic)ae Ungar(icae)

Consiliarium

Quòd me Doctorem fecisti, agnosco favorem;

Crede sed, hesternum mihi sat nocuisse phalernum:

Quo nimiùm poto, jaceo nunc corpore toto.

Si sic convivam, non longo tempore vivam;

Sentio abinde malè; scribere cesso. Vale.

5

Viennae 14. Jan(uarii) 1701.

2. Ad D(ominum) Julium Fridericum Com(item) Bucellenium, Supremum Aulae

Austriacae Cancellarium

Molestum ne fortè frequens praesentia reddat,

Submitto chartam, pauca referre, levem.

Hancqve verecundus mos perscripsisse vetabat:

Majus at hoc justo more necesse fuit.

Ut me Caesareis conabar sistere jussis:

5

Absque mora, durum currere, ponor, iter.

Durum ritè, voco: praeter nam incommoda plura

Bis quatuor duris casibus actus eram.

Bini ad humum, bini fuerant in flumina casus,

Ut penè in primo flumine mersus eram.

10

Casibus his fractum famulum Gallenica Virtus

Vix mihi in hanc potuit restituere diem.

Jungebamque licet noctes properando diebus,

Non tamen octavum venimus ante diem.

Tam durum constabat iter: veredique caballos,

15

Currus, et famulos non habuere bonos.

Caetera praeteream discrimina, at ultima Posta,

1,5 *exp.* finio scripta. Vale. *post* malè | 2,15 Veredique] *suprascr.* *pro* Postaeque

Aere soluta meo, me tulit ire pedes.

4 Indulge haec ob iter fido scripsisse Patrono:
 In te promissus nam mihi talis erat. 20
 Sed quia jam supra viginti septimus iste
 Lucet, in augusta quòd morer Urbe, dies.
 In qua pro victu, non pro splendore profectò,
 In pignus datís debita rebûs alo.
 Pluribus haud mediis provisus ab aede perexi, 25
 Quàm mihi quae poterant huc satis usque fore.
 Ast fecit via dura dies impendere plures,
 Totque inter casus damna dolenda pati.
 Spemque mihi dederat scripto mediante Monarcha,
 Quod tibi ad expensas sit data cura meas. 30
 Nunc, ubi destituor mediis et res mihi desit,
 Qua super es possem mutuo habere novum.
 Supplico: sume mei curam, Fridrice, benignam,
 Urbeque me in tanta non sine egere diu.
 Me tibi devovi, Patronum tuque dedisti 35
 Te mihi; sic ad te ritè recurro. Vale.

Viennae 15. Janu(arii)

3. Ad D(ominum) Gothardum Henricum Com(item) Saleburgium, supremum
 Camerae Aulicae Praesidem

CoMes gotharDe henrICe.

Ut mihi Pierias semper connectere lauros

Mos erat, atque graves condecorare viros,

Te mea proposuit cum primis Musa colendum,

Virtutum et fati conscia Musa tui.

Quem decet eximio laurus contexta valore, 5

Heroes quem inter surgere Fata jubent.

Insignes titulos Superi tibi spemque dederunt:

2,30 *ad expensas sit data cura meas*: Bucelleni je od cara bio zadužen za Vitezovićeve životne troškove u Beču.

2,22 *Lucet, in augusta quòd] e l. marg. pro exp. Quòd | 2,22 exp. Augusta, lucet, in post morer | 2,33 Fridrice] corr. e Friderice*

Quid superest nisi nos vota secunda dare.
5 Ergo ter felix fato, et virtutibus uber,
Accipe pro lauro candida vota, Comes, 10
Quae praemitto rudi chartae conscripta patenter
Donec perpetuis aucta notabo libris.
Tuque inter fidos posthac, Gotharde, clientes
Devotum Vatem me numera, atque vale.

Viennae 17. Janu(arii)

4. Ad D(ominum) Baltas(arem) Patacich

Credita restituo, gratesque rependo favori:
Et precor, assiduo sim commendatus amori.
Fidus continuo nam vestro cultor honori;
Dij te perpetuo servent, velut opto, decori.

Viennae 17. Jan(uarii)

5. Ad D(ominum) Supr(emum) Aulae Austr(iacae) Cancellarium

Jàm pridèm Comitìs Salburgi anagramma repertum,
In lucem paucos misimus ante dies.
Tùm, quia te esse suum populi vox fatur amicum:
Tum quoniam virtus est sua digna coli.
Nempè tuum quisquis, Friderice, meretur amorem: 5
Ille et Musarum dignus honore Vir est.
Ut tamen ipse tua datus es mihi sponte Patronus:
Patronum in Salburg hac mihi quaero via.
Caesarei Fiscì Praeses nunc ille supremus
Longa mei tecum vota juvare potest. 10
Quò priùs in Camera sim Consiliarius Hunna,
Haec ut servitiis Sparta sit una meis.
Ut promissa fuit mihi ab annis penè duobus:
Atque ea, quae prima sorte vacabit ibi.
Hanc nunquam optarem, nisi sanè conscius essem, 15
Ejusdem Fiscì posse juvare bonum.
Cujus Budensem si pars ponatur in urbem,

Altera Zagrabiae fortè locanda manet,
 6 Ille secunda mei posset jam reddere vota,
 Uno ex hisce tribus me solidando loco. 20
 Quod peto, jam pridè merui; data jussa fatentur.
 Nec peto privati id pro ratione boni.
 Nam quod ad hos canos vixi, Friderice, capillos,
 Publici erat studii maxima cura mei
 Et neque Rex nostros, nec Patria nostra labores 25
 Persolvit; tardè sic ero dives Eques.
 Nec didici Regem, non fastidire Patronos
 Ut multi, atque nimis qui meruere solent.
 Proemia virtuti deberi jure, putabam:
 Quae satis ingenuo sit meruisse viro. 30
 Ut fuerat priscis mos idem nobilis aevis:
 Sub quibus haud virtus publica egebat ope,
 Sic ego te nactus Patronum spem mihi pono,
 Acta mei mecum non peritura fore.
 Quem Dij Patronum fecerunt nobilis artis, 35
 Dij servent, Musae et scripta perennè canant.
 Da veniam metroque rudi, incultoque Poëtae,
 Meque (precor) causa vel pietatis ama.

Viennae 20. Janu(arii)

6. Ad D(ominum) Franc(iscum) Bernardum de Cehrer

Ut te proposui revereri semper Amicum,
 Quem satis egregium frons notat ipsa Virum,
 Sic quoque tu mihi te non durum redde petenti;
 Pransurus mecum cras rogo, Amice, veni.
 Unus et alter adhuc nos vir sociabit honestus, 5
 Inter quos Likae gemma Marinus erit.
 Affectus dapium defectum implebit amicus
 Ut peto venturum sic quoque spero. Vale.

Viennae 24. Janu(arii)

7. Ad D(ominum) Baronem ab Ochsenstein

Te Ritter, semper tuus, Ochsensteine, salutat,

Atque petit, secum sumito pransa. Vale.

Viennae 3. Febru(arii)

8. Ad D(ominum) Supr(emum) Aulae Austr(iacae) Cancellarium

Quos mihi concessit tua gratia nuper, utrumque,

Debitor ad grates ultrò, remitto librum.

Primi Author Gallus benè sat generalia tradit.

Caetera longinquis non docet apta plagis.

Alter apud Venetos meritis lucemque probumque,

5

Regali dignus non ita fronte fuit.

Laudibus (ceu spero) meos, Friderice, labores,

Nec dubito dignum luce probabis opus.

Sed quòd, ùt accepi, non possim reddere libros

Ipse: dabis veniam, nam grave rheuma vetat.

10

Tu tamen à caeptis non desistendo benignis,

Perge; novum famulum semper amando. Vale.

Viennae 6. Febru(arii)

9. Ad eundem D(ominum) Cancellarium

Hic aliquam coepti partem submitto laboris,

Censendam arbitrio, magne Patrone, tuo.

Cui tamen, occurrit, quaedam superaddere parti:

Ut reliquum plano tramite currat opus.

A Regnis venio ad regiones, oppida dinde,

5

Scriptorum multa quaeque probando fide.

Iudicium praebeto tuum, quo magnus in Aula

Caesaris es magni: magnus et esto. Vale.

Viennae 18. Febru(arii)

10. Ad Baronem Ochsenstein

Si meliùs valeas, Oswal, charissime, laetor:

Meque, modò aegrotum, visere (quaeso) velis.

8 Ut prandendum inter medicè modiceque, loquamur

Plura: nova dego solus in aede. Vale.

Viennae 3. Mart(ii)

11. Ad eundem

Cùm te octava mihi non passa est hora videre,

Opto sit ut Clemens meridiana. Vale.

Viennae 5. Mart(ii)

12. Ad D(ominum) Ferdinandum Comitem ab Herberstein, Equitem et Commendat(um) Meliten(sem) Consilii Bellici Graecensis V(ice-)Praesidem

Hanc tibi Vindebona primò dat ab urbe tabellam,

Qui tuus est omni tempore, Paulus Eques.

Immemorem noli, Ferdnande, pigrumve putare.

Sed cui à studiis non vacat ulla dies.

Utque dies faciebat Hyems Saturnia curtas:

5

His opus et noctes applicuisse, fuit.

Quartaque in urbe mihi decurrit luna moranti:

Propria nec digito res mihi tacta fuit.

Principibus quia post superos servire tenemur:

Quod super est, nostrum tempus id esse potest.

10

Hinc mihi quinta prius fortassis luna redibit,

Ad patrios potero quam remeare focos.

Ast ubicunque meum decernunt fata moratum,

Sum tuus, et nunquam deficiam esse tuus.

Atque utinam pia vota Deus mihi compleat in te,

15

Quae tibi, ceu merito plura, precatus eram.

Interea faustum, felix omnique beatum

Parte, precor Pascha hoc, post quoque multa cole.

Tuque mei nunquam Patronus desine dici:

12,3 pigrumve] corr. e pigrumqve

Profiteor semper qui tuus esse cliens, 20
Acclusamque mea matri, Ferdnande, tabellam
Fac (rogo) secure posse venire. Vale.

Viennae 26. Mart(ii)

9

13. Ad D(ominum) Supr(emum) Aulae Austr(iacae) Cancellarium

Annua surgentis victa de morte salutis
Festa precaturus cum reverenter eram.
Devotique animi tuleram levidense tributum:
Quod manibus cupii porrigere ipse tuis
Ast te quaesitum nequii reperire Patronum 5
Jamque domus famulus dixit, abesse procul.
Hinc scripta facio, viva quod voce nequivi
Ut veri munus rite clientis agam.
Fausta igitur tibi festa precor Paschalia, Juli,
Quae, cole per Pylis prospera lustra senis. 10
Omne bonum Mundi tibi largè profluat: omnis
A Coelo, incolumi, profluat ultrò favor:
Donec et ipse adeas coelos, sedesque beatas
Quas meritum insigni te pietate facis.
Id precor, et tanta parum{n} pietate tributum, 15
His quod pingo notis, accipe, quaeso, lubens
Meque tuis noli privare favoribus unquam,
Qui tuus aeterno nomine resto. Vale.

Viennae 28. Mart(ii)

14. Ad Eundem

Ut me Posonium nuper conferre parabam,
Prima dies rectè Mensis Aprilis erat.
Illa rudi quamvis ex observamine vulgi
Sit pridem stultis pene dicata jocis;
At malè fausta mihi motis humoribus ipsa 5
Exstitit: è lecto progredi ad usque negans.
Nuperni casus in aquas, frigusque retentum

Corpore, sunt hujus maxima causa mali
 Idque superna etiam moverunt corpora, junctus
 Saturnus Veneri namque malignus erat. 10
 Post Mars laedebat lunam, dñi cauda Draconis,
 10 Tandem à Saturno saucia et ipse fuit.
 Hinc quoque turbatus tot tempestatibus aër,
 Frigus, aquas, ventus edidit atque nives.
 At mihi Saturni nocuit directio verè, 15
 Tunc rectè oppositum praeteritura Jovem,
 Quae mihi non morbum, Ptolomaeo iudice, tantùm,
 Ast etiam mortem saeva minata fuit.
 Juppiter octavae dominus quia visus in ipsa, est
 Quo primùm in Mundum tempore natus eram. 20
 Quae mala praeteritis coëuntia signa diebus,
 Effectum poterant non peperisse bonum.
 Hoc unum dolui pressus gravitate dolorum,
 Quòd mihi sors tristis tale negavit iter;
 Quo rem fecissem magno pro Caesare gratam: 25
 Et potuissem à te promeruisse probam
 Sed nemo vitare potest sua fata: supernae
 Cuncta enim mentes inferiora regunt.
 Ne tamen, istud iter me neglexisse volentem,
 Censeres, forsan; deprecor hisce notis. 30
 Quod facturus eram duplici ratione lubenter:
 Caesaris obsequio nempe, meique bono.
 Atque ideo Comiti Erdedo tua jussa, meique,
 Discessûs, volui significare, moram.
 Cujus responsum hesterno mihi vespere latum 35
 Spectandum volui consociasse notis.
 Quam primùm surgam, quòd me cunque ire jubebis,
 Ad Thracesque ipsos, ire paratus ero.
 Interea, qua alios de Caesare ritè moerentes,

14,12 *initio v. exp.* Tandem(!) | 14,39 moerentes] moerentes

Magne Vir, extollis, me pietate juva. 40
Quem meritis multos praecedere facta probarunt,
Ultima ne injusta proemia sorte legam.
Si mihi restituent (ceù spero) Numina vitam,
11 Omnia me gratum saecula fuisse canent.
Quòd rudis, ob maculas, non sit descripta tabella, 45
Scribenti ex lecto parcere, spero, velis.
Te superi incolumem servent ad prospera quaeque:
Ut, Friderice, tua, ut sunt mea vota. Vale.
Viennae 7. April(is)

15. Ad Eundem

Posonio Ungarica redii cùm nuper ab urbe;
Iàm tu Caesareum syrma secutus eras.
Hinc sub bis quinis illic mea facta diebus,
Non potui (ut decuit) ritè referre tibi.
Hactenus at nec, posse sequi fortuna sinebat, 5
Tempore quo fecit, me valuisse malè.
Pauca ad lustrandum mihi tradita scripta fuere,
In quibus est aliquid, quod reperisse juvat.
Sed votis sors nulla meis arriserat illic;
Sat fecisse est pro Caesare servitium. 10
Quod, solis lunaeve die propriumque tributum
Ad tua venturus praedia ferre paro.
Atque ut tunc sexto possim mea tecta videre.
Mense illic vigilans ad tua jussa. Vale.
Viennae 13. Maij

16. Ad Eundem super dedicatione Stematographiae Illyricanae

Ingenuis, et quae concernunt publica, rebus
Me pius à tenero sollicitabat amor.
Hinc, inter varios (ùt sunt mea fata) labores,

15,d^{at}. Maij] *corr. e* Ma[[..]]

	Pars vitae Musis dedita major erat.	
12	Prima etenim, sese quae necdum noverit, aetas Musarum studio semper amica favet, Praecipuè, cujus primum nascentis ad ortum Mercurius Veneri (ceu mihi) junctus erat. Et licèt huic studio pretium minuatur: ubi omnes Galenus rapit & Justinianus opes; Attamen Heroum, magnorumque acta virorum Vatidica aeternant nobilitata manu. Ignari spernunt studium hoc nobile: qui non Arcanum penetrant, fabulam id esse putant. Mutata in varias, scripserunt corpora formas, Insignes Vates, percelebresque viri. Mysterium condunt; à sensu littera differt; Scribere nec parvae taliter artis erat. Magna sub appictis latitat sapientia formis: Totus at est doctis, clave carere, dolor. Historiamque alii gracili scripsere poësi: Quod placuit scripti licet ante genus. Hoc & ego assiduos rupi quandoque labores: Nunc Slauni scriptor, nunc Latiique metri. At postquam canos sparsit mihi serior aetas, Historicam placuit restituuisse fidem. Quam pridèm vidi multis erroribus actam, Et depravata proprietate legi; Qua nempe Illyrici concernit Regna vetusti, In queis Slaunae usus: nunc quoquè vocis adest. Nam pauci indigenae majorum facta notarunt: Cuncta nec externis sunt bene nota plagis. Atque inter varios coeptos factosque labores Collegi armorum Nobile Ritter opus. Quae passim prostant non depravata colore Tantùm, sed rebus non genuina suis. Haec quoquè restaurans in corpora plura redegì:	5 10 15 20 25 30
13		35

Ut cujusque status conditioque petit.
 Ne falsum vero longaevus praeferat usus:
 Quaeque domi est, ea sit rebus ubique fides. 40
 Pars operis coepti, Regnorum insignia praebens
 In lucem auspiciis prodit amicta tuis.
 Nempè sub armatis securi leonibus ibit,
 Et sub odoriferis gratior ultrò rosis
 Regales aquilae reddent à fulmine tutam: 45
 Et prope Pyramides stabit in aeva tuas.
 Sic tenerum cautus volui munire libellum:
 Multa novi subeunt namque pericla libri.
 Ast & ut affectum videar quacunq; mereri
 Sorte tuum, Juli, velle modestus Eques; 50
 Quo me, vix notum, tanto es complexus amore,
 Ut sim reddendis gratibus actus inops.
 Nam pro more tuo (mos quàm laudabilis iste)
 Promeritum in cunctis anticipare soles.
 Non aurum do pauper Eques; do scilicet arma, 55
 Scriptaque. Nobilitant litterae et arma viros.
 Et scio, quò major, vel quò sapientior est quis,
 Hoc auri pretium ponderat ille minùs.
 14 Divitias sapiens in honore nomine ponit:
 Has quia cum Superis participare potest. 60
 Caetera fortunae subsunt, morsque omnia delet:
 Aeternat famae gloria sola bonae.
 Magnanimumque tui genium, non esse caducis
 Intentum, at magnis, novimus, hisce Donis.
 Dum nec opes tibi nec virtutum proemia desunt, 65
 Omnibus his locuples, & magè dignus ades.
 Multa, domi atque foris virtus te scilicet ornat,
 Chara Deo pietas, Regibus atque fides.
 Inque bonos zelus, justus quoque candor ad omnes,

Perfecti complex munia cuncta viri. 70
 Hocque meum spero tali pietate tributum
 Nobilis ultrò animus nobile amabit opus.
 Utque mea aeternis meritis devotio tantis,
 Pono ad pyramides sertula trina tuas.
 Percipe grato animo parvum, Vir magne, libellum, 75
 Qui tibi tot titulis, ritè dicandus erat.
 Nec spernas parvum; majores te meruisse,
 Est sat: quae potui, meque dedisse, sat est.
 Ut pius et bonus es, tenerum defende libellum:
 Autoremque sui dilige, amaque. Vale. 80

17. Ad D(ominum) Leopoldum Cardinalem, Comitem Kolonicium,
 Archiep(isco)pum Strigoniensem, Ungariae Primatem

Quem sacris manibus cupij praebere Viennaee,
 Posonium post te jussimus ire librum.
 Regnorum Illyrici praefert hic Arma; sequentes
 Stemmata praelustris Nobilitatis habent.
 Inter quae cernes proavorum scuta tuorum, 5
 Et proregali splendidum honore genus.
 15 Caetera dispergi Regis Cameralibus, opto,
 De Camera pridem qui bene promerui.
 Et meruisse magis possem, si copia detur;
 Non etenim virtus, sors mihi fausta deest. 10
 Ut tamen ùt sors vult, sat erit. Pietate paterna
 Tu veterem servum serva et amando vale.

Viennae [---] Maii 1701.

18. Ad D(ominum) Supremum Aulæ Cancell(ariae) Com(item) Bucellenium

Ut videas, à te me dependere lubenter,
 Me flecto ad nutus et mea cuncta tuos.
 Crastinus indictus mihi sol est, quo mea Plekner,

17,1 cupij] corr. e cupi[[t]]

Me praesente, sibi scripta legenda velit.
 Huic adero promptè, juncturus dinde reperta: 5
 Occurrunt multis regia iura libris.
 Caesaris alloquio, veluti jam saepè petito,
 Non indulsit heù sors mihi posse frui.
 Quem, velut octavo Augusti natalis, eidem
 Musaei tuleram pauca tributa mei. 10
 Haec ut ad Augustum digneris mittere, quaeso:
 Si mitti arbitriò sint ea digna tuò.
 Utque diu servent magno cum Caesare te, vir
 Magne, dii incolumem, sedulus oro. Vale.

Viennae 17. Junii 1701

19. Ad D(ominum) Iacobum Ernestum de Pleckner, Inferioris Austriae Secretarium
 Referendarium Aulicum

Ter mihi quaesitus, non es, Pleknere, repertus:
 Cùm fuerant tecum scripta legenda mihi.
 Assignes aliquam venturo certiùs horam,
 Quaeso; tamen sit cum abs commoditate tua,
 Ut censura meis detur te iudice scriptis; 5
 Corrige scripta, velim. Me sed amato. Vale.

Viennae die 18. Junii

Responsum <Ernesti de Pleckner>

16 Condoleo fato, sed tu quoquè condole nostro
 Vix superest proprijs horula grata iocis.
 Limina delevit tempus, Mars moenia Regnis
 Dempsit heu quatuor, quae tamen arte legis,
 Colligis, et longo studio longissima fata recenses 5
 Docte Vates, stimulo sunt tua scripta mihi.
 Da mihi te videam die Martis proximè, nam lux

18,4 *sibi scripta legenda velit*: odnosi se na djelo "Regia Illyriorum Croatia sive Croatia rediviva".

18,10 Musaei] *primam litteram corr. e P* | **19,tit.** *exp. striae post Refe-* | **19,5** *censura]* caensura | **resp.,4** *heu]* *corr. e heri*

Illa tuae laudis, illa laboris erit.

I(acobus) E(rnestus) de P(leckner) m(anu) p(ropria)

20. Ad Herulum Franc(iscum) Ludovicum Comitem de Saleburg

Scrutatus tua fata, Comes, quae mente superna

Condita nominibus saepè latere solent,

Fausta sat̄s reperi. Justis comitataque votis,

Hac tibi suadebat mittere noster amor.

Quae penès, Illyrici transmitto stemmata, magno

5

Haec ut digneris tradere, quaeso, patri.

Cum quo me famulum, Comes ô Francisce, novellum

Dillige: ad illius nostrarque vota vale.

Viennae 21. Junii

21. Ad D(ominum) Secretarium Pleknerum

Quam mihi nuper erat dictum venisse sub horam,

Ante tuae, Pleknere, ostia sisto domûs.

Haec tamen ad sextam gratis pulsavimus usque:

Tanta etiam famulos pressit in aede quies.

Intrabo templum: donec surrexeris; et tunc

5

Aggrediamur opus Caesaris, oro. Vale.

Viennae 26. Junii

22. Ad D(ominum) Cererum

Mitto anagramma novum, quod valdè rara, vocalis,

R que penès quinum, durius esse facit.

Tu tamen hocce mei signum servabis, amoris,

17

Spero, lubens: et me semper amando, vale.

Viennae 27. Junii

23. Ad D(ominum) de Plekner

20,1-2 *Scrutatus tua fata*: Vitezović piše "fata et vota", odnosno anagrame.

21,tit. 21] *corr. e 20*

Frustra praeteritis veniebam saepè diebus:
Cura etenim major te mihi surripuit.
Ut tamen acta mei, pro commoditate legantur
Et tua et alterius, fac ea mitte mihi.
Indice succinto meriti loca quaeque notabo: 5
Una sat ut tantum pagina monstret opus.
Plura domi inveniam, deductaque in ordine recto,
Arbitrioque tuo digna legenda, dabo.
Septimus augusta est mihi Mensis in urbe moranti:
Da mihi in octavo posse videre domum. 10
Si quisquam fuit ante tui vir cultor honoris,
Ritter erit cultor postmodo, crede. Vale.

Viennae, ult. Junii

24. Ad R(everendissimum) P(atrem) Gabrielem Hevenessium, e Soc(ietate) Jesu,
Rectorem et Novicior(um) Magistrum

Restituo librum, quem possum dicere rarum,
Nam reperi sacrum quod diadema juvit.
Tertium, ut in causa possim percurrere eadem,
Da, rogo; meque tuo serva in amore. Vale.

Viennae 1. Jul(ii)

25. Ad D(ominum) de Pleckner

Quòd te sincero venerer, mi Plekner, amore:
Hoc volui signo testificare fidem.
Quod post pauca typis impressum tempora cernes,
Cultoremque tuum saecula futura legent.
Expecto nuperna mei super indice scripta 5
Formando, nec me desine amare. Vale.

Viennae 1. Julii

26. Ad D(ominum) Cerer(um)

25,1 sincero] corr. e sincer[...]

- 18 Ut spectata diu moventur lectio tandem,
Praemitto chartas, quas brevi et ipse sequar.
Attamen adscribas ubi vis venturus ut adsim:
Scilicet in propria vel domini aede tui?
Adscribas, vellem: latori namque Croatum, 5
Non aliud Mundi scire idioma, datum est.
Meque tuo atque tui, praeclare Cerere, Patroni
Conservare stude (quaeso) favore. Vale.
Viennae 3. Julii
27. Ad D(ominum) Comitem Bucellenium Supremum Cancell(ariu)m Aulae
Quod tibi multiplicem curas, addamque labores,
Nempè mea curas cum levitate graves.
Da veniam facilis tantò magis ipse precanti,
Ad culpam gravior quò mihi causa venit.
Iussus in hanc veni mandato Caesaris urbem: 5
Teque etiam primum jussus adire fui.
Per te materies mihi consignata laborum,
Censuram subiit ritè lubensque tuam.
Nunc mihi vel plures opus expectare labores,
Vel mihi sperandum posse redire domum; 10
A te sperandum mihi spectandumve necesse est:
Hincque tua fueram visus in aede frequens.
Cùmque tua factus mihi sponte Patronus es: et cuj
Subscripsi aeternis nomina nostra notis.
A modo te scriptis invisere debeo chartis: 15
Ac velut aegrotus delituisse domi.
Aegrotumque animo, non mente aut corpore, tristor:
Namque mei pudor est unica causa mali.
Septimus ad finem properat decurrere Mensis
Absens à propria quòd morer hìcce domo. 20
Tempore quo vestes me deseruere vetustae:

27,20 propria] *subscr. pro* Marta

Aut Deus aut virtus aut tribuere patres;
 Sed quas non meriti decepto Principe raptant,
 Has animo (fateor) non patiente fero.
 Post superos Reges si nobis sint venerandi:
 Decipere hos, magnum quis neget esse nefas? 60
 Tales ne numerem propriam tibi detego sortem:
 Haec genio, Iuli, non favet aequa meo.
 Virtutem fors antè fuit fortuna secuta,
 Ut quidam referunt, et comitatus honor.
 Nunc aliam rapuère viam, nunc fascinat aurum 65
 Omnia, nunc mendax prae sapiente valet.
 Unde et ii, quibus est rerum data curarum,
 Mundi in damnatas ultrò feruntur opes
 Scilicèt, ut luxûs alimentum multa requirit:
 Sic et avaritiae multà deesse, puto. 70
 His ego cognoscens, non te, Fridrice, teneri:
 Tutelam placuit sponte subire tuam.
 Hinc ad jussa regam tua me, seù nempe reverti
 Das mihi, seu isthic ultrò manere jubes.
 At cures medium, rogo: quo subsistere possim: 75
 Nec me plus propè te et Caesarem egere sine.
 Sedula quaerendae tibi sit quoque cura Coronae:
 Dùm vivunt homines, qui meminere datae.
 Haec mihi si dabitur provincia, tempore pauco
 Restituam tantas Caesari honoris opes; 80
 Seria dilectę spem dant mihi dicta parentis.
 Alteriusque penes fortè repertor ero.
 Ut, qui restitui Regni pro Caesare jura:
 Restituam (cures) et diadema. Vale.

Viennae 8. Julii

21

28. Ad P(atrem) Hevenessium

Hunc quoque percurrens librum nonnulla notavi,
 Quae Regum Patriae jura vetusta juvant.

Ipsam restituens, gratias tibi reddo decentes:

Si quid habes ultrò, participemque, rogo.

Non aliud cupio, quàm quod res Illyricanas 5

Tangit: Crovatas Dalmaticasve vocet.

Viennae 11. Julii

29. Ad D(ominum) Cererum

Ante dies quatuor, nam lux haec quinta refulget,

Ad dominum scripsi, chare Cerere, tuum.

Scripsi, ut ad insignem calamo properante Patronum,

Quod nequii verbis dicere moestus Eques.

Nec repetam scripti causam, variumque tenorem, 5

Haud dubito; ipse tibi scripta legenda dedit.

Sed quae mens domini, quaeve est intentio de me?

Quaeso, mihi paucis significato notis.

Et ne deliteam donec possum utilis esse

Efficias, Domini sim pia cura tui. 10

Crede mihi; vestem non es texturus Oresti:

Nec me Equitis vanum nomen habere feres.

Ipseque si vitam servet pia fata favore

Me dignum dicet fors aliquando suo.

Quodque mihi ingessit, licet et tunc, munus egenti: 15

Instar depositi me penes illud habet.

Quem pro parte mea reverenter (quaeso) saluta:

Et mea commendes vota precesque. Vale.

Viennae 12. Julii

30. Ad Eundem

Mitto rudem famulum, per quem mandata Patroni,

Chare Cerer, specto percipienda tui.

Quae mihi describes: nam linguae nescius iste,

22 In prima dictum perderet omne via.

Callentem plures, nuper dimittere, linguas, 5

Debebam; nosis qua ratione. Vale.

Viennae 12. Julii

31. Ad Eundem

Quòd tibi tanta frequens Ritter fastidia causet,

Nil meritis de te, chare Cerere, boni,

Da veniam, namque ipse sinis: Ritterque necesse

Ad dominum debet sollicitare tuum:

At si fata dabunt vitam meliora, videbis

5

Do te postremum non meruisse locum.

In domino spes namque tuo mihi certa tenetur,

Dum nihil in meritis alter amoris habet.

Tuque iterum atque iterum commendes, quaeso; sed absque

Offensa, domino remque statumque meum.

Nempe illo solito, perdocte Cerere, decore

10

Quo peragis dextrè caetera quaeque. Vale.

Viennae 13. Julii

32. Ad D(ominum) Ferdinandum Comitem ab Harrach, Supremum Aulæ Caesar(eae)
Praefectum

Priscus ad ista probè servatus tempora mos est:

Commendat probitas quem magè in oeva sua.

Nempe ut quisque suo festum ad natale Patrono

Mixta piis votis munera laeta ferat.

Hinc ego, quae possum pronunc (!) non quanta deceret,

5

Mitto per alternas debita dona manus.

Parva, meis bona sors rebus succurrere tardat

Mitto, quia aegrotum corpora fata tenent.

Vota tamen pia sunt menti sociata supernae,

Quò magis effectum sint habitura suum.

10

Haec reliquis votis famuli conjunge novelli,

Magnanimusque ipsum concipe amare. Vale.

Viennae Die XIII. MensIs IVLII sVbsCrIbebar sVprafatVs eqVes.

31,1 tanta frequens] *suprascibendo numeros mut. e frequens tanta* / **32,tit.** Harrach] *corr. e Harra[[g]]h* | **32,dat.** Viennae Die...] *pro exp.* Viennae 14. Iulii

33. Ad Cardinalem à Kolonics

A quò me nosti, sunt bis duo lustra peracta:

A quò nempè legor Cultor in orbe tuus.

Tot simul Augustae lustris sum notus et Aulae:

Continuis annis praestita facta docent.

Hoc quòque tu multos juvisti tempore posse 5

Fortunae solida prosperitate frui.

Solus Eques, meritis de te, de Caesare, et aula

Plenus, eget omni prosperitate penès.

Pollicitusque tuos fueras cui saepè favores:

Ore sacro et scripti proprietate tui. 10

Quos avidus studui magis emeruisse favores

Neve minùs digno gratia quanta datur.

Nunc cùm promeritum sponsumque duobus ab annis

Officium Camerae, sede vacante, peto.

Utque illi prosim peto sat prodesse peritus 15

Notitia è rerum maxima quippe mihi

Coepisti ùt Regi prodesse, tuosque juvare.

Me profecturum, quaeso, tuumque juva.

Utile non proprium quaero sed Caesaris: hujus

Verus amator agas proficiasque mihi. 20

Sic et, Odescalci factos pro jure labores

In mentem revoces pro pietate. Vale.

Viennae 15. Julii

34. Ad Comitem Bucellenium, Supremum Aulae Cancell(arium)

Promissum mitto librum, non plùs rehabendum:

Quem propriis, aliquis si vacat; adde, locus.

Non multum invenies quod laudes lector in ipso

Parva ex materie nam citò factus erat.

Hinc neque praescripsi tantis mea nomina chartis: 5

Iuncta penès planô non placuêre stylô.
Augebit numerum, non splendorem, iste tuorum:
24 Adde librum libris, me sed amato. Vale.

Viennae 15. Julii

35. Ad Colonellum Cernkocium

Quod mihi misisti vinum, praestantia laudat:
Nam bibitô, sensi, non rediisse febres.
Inque tuam bibitum cùm sit Francisce salutem,
Profueritque meae. [-----]

36. Ad D(ominum) Canon(icum) Zeno

Quòd te non possim pransurus visere, causam
Dat mihi sat grandem fors reditura febris.
Hinc indulgebis patienti, spero: meique
Pòst etiam, Zeno, fidus amator eris.
Si quid Odescalco sperandum à Principe sentis, 5
Ut Boromaeo etiam fortè locutus eras,
Quaeso, mihi paucis digneris scribere verbis,
Ne fallax animum spes trahat ultrò meum.
Ut plùs nil credam Comiti de Monte Catino,
Et maneat Negri cuncta per oeva niger. 10
Ut dicar, gratis tantos fecisse labores.
Principi et invertam cum ratione stylum.
Multa quidem scripsi, non omnia; multa reservo.
Tu tamen in coepto me tene amore. Vale.

Viennae 17. Julii

37. Ad Eundem

Tàm bene tractatus dapibus vinoque redivi:
In tua heri pransus, Vir venerande, domo:
Nescius ut jàm sim, num dixi abeundo valetio;
Si non, da veniam: culpa in amore fuit.
Tu bene tractasti, vultuque et pectore grato: 5
Laetus in excessum sic facile ivit Eques.

Huncce viro insigni Residenti mitto libellum
25 Cui cras promissas destino ferre notas.
Quem (precor) interea nostra de parte salutes:
Cumque illo mei amans, dulcis Amice. Vale. 10

Viennae 19. Julii

38. Ad D(ominum) Cancell(arium) Com(item) Bucell(enium)

Pridè m nec praesens te nec per scripta saluto:
Quo curanda mihi tempore febris erat.
Nunc oculi fluxu quamvis graviore laborent,
Altera sed me vult causa latere domi.
Quam per nupernam poteras rescire tabellam; 5
Ne tuus in tanta vileat urbe cliens.
Bis tamen hesterno misi mea vespere scripta:
Sed te absente domo scripta relata mihi.
Quae, ceù fusa magis, ne magna negocia turbent:
Donatum postis, abbrevientque diem. 10
Horum, incommodius tempus, contenta reservo:
Ne quo molestus dicerer esse modo
Hac tamen optabam priùs insinuare tabella:
Ut Camerae Ungaricae sit tibi cura minor
Invenies, quo me tua fors industria laetum 15
Efficiat: gratum reddat ùt ultrò sibi.
Illic perdo operam: perdit sua proemia virtus:
Quaequè bonis danda est sors, datur illa malis.
At tu discernes eadem sapienter honores
Dando bonis; poenas, quas meruere, malis, 20
In melius, Fridrice, meas convertito sortes,
Obsecro, inque tuas has ego pono manus.
Te mea clarebit virtus fautore per orbem:
Alter suppressam quam magis esse volet.
Hac tu promotà laudem cumulabis in Aula 25

38,19 discernes] discernens

Maxima per quas seu Regna perire solent.
 Hinc sunt Pannonicae clades, tantique ruinam
 Imperii Dacia et Pannona Nympha gemunt. 10
 Sub quorùm manibus Coeli thesaurus habetur,
 In fluxas Mundi cur rapiuntur opes.
 Denique avaritiae nunquam saturata cupido,
 27 Non solet eximiae laudis amore capi.
 Gloria praeclaro nutrit de sanguine natos: 15
 Qui pro divitiis nomina pulchra legunt.
 Haec tibi quà verè claro virtutis amanti
 Scribere me jussit, notus ab antè dolor.
 Ut sic consummam praesentis taedia vitae,
 Quem febris atque oculi fluxus in aede tenet. 20
 Mitto novum folium, cùm nil, quod mittere possim,
 Dignius esse mihi, sors inimica dedit.
 Tuque ùt quem sanguis, quem virtus nobilis ornat,
 Kalnoky, cultorem dilige, quaeso. Vale.

Viennae 21. Julii

41. Ad D(ominum) Günther

Chare mihi Günther, si quid tibi restat amoris,
 In quo coepisti nuper habere Virum,
 Hanc ut digneris domino praebere tabellam,
 Suadens, ut totam perlegat ipse, rogo.
 Decretumque velis Festinus mittere: nam sic 5
 Eget egenus Eques vix aliquando sui.
 Compensare tuos dominique studebo labores:
 Collegis libros porrige Amice. Vale.

Viennae 23. Julii

42. Ad D(ominum) Residentem Parmae

Promissas transmittito notas parvamque tabellam;

Hanc cura, ad dominum posse venire tuum.
Fata et vota, suis retuli quae laudibus apta,
Mitto; tuique peto nomina scire. Vale.

Viennae 23. Julii

43. Ad D(ominum) Cancellarium Transylvaniae

Aegritudo vetat me sumere prandia tecum:

Aucta magis vires deprimit illa meas.

Durum iter hanc causat mihi nupernique labores:

28 Postque moram tantam me quoque maeror agit.

Quomodo subsistet vel se majoribus aptet,

5

Virtus, cui mundus proemia justa negat?

Nec scribo nec dico aliud, patientia vincat:

Dum veniat mors quae tollere cuncta solet.

Lecta ex nominibus Magni sua fata Magistri

Militiae Angelicae jungo legenda tibi.

10

Atque ut sis laetus cum commensalibus, opto:

Absentem aegrotum me sed amato. Vale.

Viennae 24. Julii

44. Ad D(ominum) Secretarium Pleckner

Tardiùs hesterno mea littera tradita sole

Est tibi, ùt aegrota littera scripta manu.

Qua justas breviter tibi declarando querelas,

Optabam: paucas velle juvare preces.

Nunc, si quid super his, Pleckner generose, sit actum:

5

Cultorem cures exhilarare tuum.

Et si pro tantis meritis spes nulla supersit

Fac me, ad desertam posse redire domum.

Ast ut plura scias, Equitis sub nomine honesti:

Hoc facturum iter, tres ego vendidi equos.

10

Quos casus, quae damna tuli, quantosque labores,

Caesari ut obsequerem noverit ipse Deus.

Quod feci: nullum, credas, potuisse Croatum

Fecisse: et demum quae facienda forent.
Cumque magè Ungarica per Cancellarium in aula 15
 Quàm per me labor hic perficiendus erat;
Plus tamen ille odit, quò plus deberet amare,
 Tam me, inquam, tanti quàm mea facta boni.
Hinc nisi jam vestrae me Cancellarius aulae
 Cum vobis aliis pro ratione juret; 20
In me deficiet virtus: aliumque deinde
29 Non facile inveniet Caesaris Aula. Vale.

Viennae 24. Iulii

45. Ad D(ominum) Comitem Alexandrum Erdeodium

Quòd te non visam, tanto jam tempore, noli
 Mirari, aegrotum continuo ipse puta:
Sic me perpessi casus, curae atque labores.
 Et longa infirmat propria ab aede mora.
Attamen esse tui memorem me credito amoris: 5
 Facti in me meritum nemo perísse dolet.
Ingenuas animi dotes natura benigna.
 Donavit, quamquàm sors inimica mihi est.
Quem tamen aegroto posses praestare favorem
 Nunc mihi per scriptum ritè precandus eras. 10
Augusti redeunt postcras Natalia regis,
 Cui per me dignus laude paratur honor,
Hinc cupio, per te praesentaretur eidem,
 Qui charus donum charius efficies.
In quo si placeat praestare favoris honorem: 15
 Responso cupior certior esse tuo.
Rem charam Regi facies, Equitemque teneri
 Plura tibi; quem non desine amare. Vale.

Viennae 24. Iulii

{46.} P. S.

Hicce novum partum nostri tibi mitto laboris
 Majores aliquo tempore fortè dabo.

<46.> Ad D(ominum) Abbatem Babocensem

Mi venerande Abbas, placeat me visere Amicum,
Ut sumas mecum prandia pauca. Vale.

Viennae 25. Iulii

47. Ad D(ominum) Günther

Si quid habes, Günthere, novi, soleris Amantem,
Continuus capitis quem tenet usque dolor.
Si Comes Herberstein (quaeso) hic Ferdnandus adesset,
30 Unà significes hospitiumque mihi.
Patronumque tuum reverenter, ut opto, saluta, 5
Cui me commendes, votum et ad omne. Vale.

Viennae 26. Iulii

48. Ad D(ominum) Uyvarium

Chare mihi Ujvari, dilecteqe semper Amice,
Quod praesens nequeo, scripta per ista peto.
Cede mihi librum, cui fata et vota represso
Inscripsi titulum tertius annus erit.
Certus sis, alium quòd post breve tempus habebis, 5
Id tibi sincerè spondeo honestus Eques:
Indigeo tali pro quodam nempè Patrono,
Qui sua in hoc poscit fata videre libro.
Aeger ego ad praesens aliena scribere dextra
Debeo. Tu felix, salvus, Amice, vale. 10

Viennae 25. Iulii

49. Ad Baronem Ochsenstein

Quod nusquam visas, nisi ritè vocatus, Amicum,
Te Medici officium sumere velle reor.
Fors et sorte tua morbo graviore laboro,
Quòd sit opus jam te ritè vocare mihi:
Ergo veni, vises (rogo) me; sed talibus astris, 5

Mi Baro, te Medicum non cupio esse diu.
Quidquid fata velint, Medicus sis vel Philomusus,
Aegrotum vises, sanum at amato. Vale.

Viennae 25. Julii

50. Ad Regiam Josephi Majestatem

Annua festivi celebrant Natalia plausus,

Queis te regnando Dij tribuere solo.

Et decet, et dignum est laetis concurrere votis:

Et Nato et gratis munera ferre Diis.

Munera dent alii fulvo pretiosa metallo.

5

31 Raro et fulgentis grata nitore petrae:

Pauper Eques quod habet sincero pectore donat,

Pauper ad applausus non tamen ille pios.

Munera contribuo; inquam, vectigalia solvo:

Attamen à superis munera missa Diis

10

Quae quamquàm contenta levi sint munera charta:

Et fati et voti maxima quaeque ferunt

Hinc ea percipies animo, Rex Magne, benigno:

Vota ego do, superi dent Bona quaeque. Vale.

Viennae 26. Julii

51. Ad D(ominum) Comitem Alexandrum Erdödium

Quod petii, repeto; praesentem nempe tabellam

Natalizanti trade lubenter, Hero.

Caetera distribuens sociis exempta Ministris:

Mirentur Regis fata reperta sui.

Et pia commendes aegroti vota clientis:

5

Cum quo vive, Comes, prospera saecla. Vale.

Viennae 26. Julii

52. Ad D(ominum) Cancell(arium) Transylvanum

Summas pro misso refero tibi munere grates:

Tempore quod nequii commodiora dari.

Depositum facis ipse bonum; nam talia dona
 Me penès aeterna nomina laudis habent.
 Immortale meis remanebit nomen Amicis: 5
 Tempus edax alias namque vorabit opes.
 Hic tibi nunc mitto Regalia fata; videbis,
 Numina nominibus quanta latere solent.
 Me capitis ferit usque dolor, stomachusque laborat,
 Flatibus: et sortis stant vaga signa meae. 10
 Qui Iudex non vult justè, societur Iudex:
 Et saturent Stygiae pectora avara feces.
 Praesens Ritter aget, poterit cùm surgere, grates:
 32 Interea felix, Kalnoky chare, Vale.

Viennae 26. Iulii

53. Ad D(ominum) Cancell(arium) Aulicum Comitem Bucellenium

Natalizantem quo sum veneratus honore
 Regem: notitiam pagina juncta dabit.
 Quemque typis pressi librum, quantaque dicavi
 Laude vicis, sed non sorte: profectò pari.
 Nam qui propterea (sum propter multa decora, 5
 Quae pro Rege, illis, Regno et utroque tuli)
 Deberent justo me prosequi amore et honore,
 Hoc magis oderunt, atque perire volent.
 Non alios culpo; caput est quo caetera membra
 Aegroto nequeunt munus obire suum. 10
 Hinc postquam fuerint tituli et praefatio lecti
 Decerpas libro paginam, utramque rogo.
 Idem etenim faciam, postquam completa recudi
 Instituam; nostris non erit ursa libris.
 Nullum homines Numen, quod non tueatur, adorant: 15
 Quique nocet tantùm, nùm sit amandus herus?
 Quem sic ingrato privatum ritè Patrono,

Post proprios aliquo dñde repone loco.
Invenies isthìc per me tua nomina culta,
Ante etiam longè quàm mihi notus eras. 20
Tuncque fui, Fridrice, tui non vanus honoris.
Augur: perpetui jam modò cultor ero.
Qui cùm sis veri generosus honoris amator,
Esto pro honore meo tum tibi cura. Vale.

Vienae 26. Iulii

54. Ad D(ominum) Canon(icum) Zeno

Perdilecte mihi, cunctis reverendeque Zeno:
Quomodo (scire opto) cum Residente vales.
Si de me quaeras, aeger conservor in aede:
33 Debilitat capitis caetera membra dolor.
Hic folium tibi mitto novum, quod Regis honorem et 5
Fortunas Coelo propitiante refert.
Poscebam nuper Residentis nomen habere,
Quod mihi nescio qua sorte negavit idem.
Ignorare boni, si culpa est, nomen Amici,
Culpa isthaec non est annumeranda mihi. 10
Illum, quaeso, tamen jam noti numine Ritter
Esse salutatum te mediante. Vale.

Viennae 26. Iulii.

55. Ad Baronem Ochsenstein

Cum me nolebas hesterno vespere adire,
Nunc venias, brevis est coena parata. Vale.

Viennae 29. Iulii

56. Ad D(ominum) Comitem Kalnokium

Oblatis nuper mihi sponte favoribus, utar:
Hic pro Budensi mitto, petoque mero.
Vitiferis aliquando fuit laudata profecto
Buda jugis: prisca num modo laude valet?

Quod laudant omnes, laudabo certus et ipse: 5
 Prima tamen laus et certa datoris erit.
 Mitto librum veterem diverso tempore scriptum:
 Cui dant Matthiae regia scripta decus.
 Hunc vagus, ante dies aliquot, mihi sponte reliquit
 Smugar, facturus copiam in aede mea. 10
 Illi ego promisi mensam, victumque, meumque
 Dictandi studium, pro ratione tui.
 Sed pòst non visus, nisi heri, post prandia; per quem
 Tardè et mendosè proficietur opus.
 Nunc habitaturus veni pro tempore in urbem, 15
 Dum melius valeam, possim ut abire domum.
 Languor adhuc, multùm ire vetat: sed quando licebit,
 34 Accedam; grates ipse referre. Vale.

Viennae 31. Iulii

57. Ad D(ominum) Cerer

Nuper ùt aegrotus procul exteriusque moratus,
 Nec te nec dominum commodè adire valens,
 Jam propiùs veni; qua sis mihi ab aede videndus;
 Nempe in sylvestris commoror aede viri.
 Cras tamen, ùt potero, conabor visere utrumque: 5
 Me primo sperans esse in amore. Vale.

Viennae 31. Iulii

58. Ad D(ominum) Cancell(arium) Aulicum Com(item) Bucellenium

Cultoris memor esto tui, quo longa secundes:
 Optato effectu vota, precesque; rogo.
 Hoc te facturum magè spero; quòd ipse
 Iustus es, et meritum me satìs esse vides.
 Tumque; tuus quia sum; splendere in honore clientum 5
 Patronis nimium non solet esse decus.
 Quòd sit Eques tuus; hoc vastus legit orbis eundem
 Felicem videat te mediante. Vale.

Viennae 5. Augu(sti)

59. Ad Baronem Ochsenstein

Ut tibi fausta dies Osvaldi, Osvalde, per annos

Nestoreos redeat corde precatur Eques.

Interim Ephemerides poscit, quas Felsina jactat:

Stellarum cupidus certa videre loca.

Si Vratislavam placeat tibi visere, curru

5

Adveniam; poteris tunc simul ire. Vale.

Viennae 5. Iulii

60. Ad D(ominum) Beseredium, P(rimatem), R(egni) H(ungariae) Palatini Aulae
Cap(itaneum)

Hic ego correctum Proregi mitto libellum,

Quem reverenter ei da, Beseredi, rogo.

Tres alii, quo sint directi, inscriptio dictat;

35

Quod peto, fac; et ama me, Beseredi. Vale.

Viennae 8. Augusti

61. Ad D(ominum) Comitem Ladron(ium)

Quo binum deflet generosa Croatia saeculum,

Conveniens rebus sat rude carmen habes.

Lecturum casus, exemplaue multa docebunt,

Quod verè Turcis non sit habenda fides.

Vanaque non mihi sit dubitandi causa, quod aetas,

5

Proposito brevior tempore, pacis, erit.

Caetera ut emendes, si quae vitiosa videbis,

Et me semper ames, Vir venerande, rogo.

Est mihi solamen quippè à sapiente, doceri:

Eximioque probi ducor amore Viri.

10

Qualem te reperi, culturus ritè deinde:

Dilige cultorem Praesul at ipse. Vale.

60,1 *libellum*: možda pjesma u slavu španjolskog kralja Karla.

61,1-2 *Quo binum deflet ... Croatia saeculum / carmen*: "Plorantis Croatiae sacula duo".

Viennae 9. Augusti

62. Ad D(ominum) Günther

Bina mihi praestanda velim, charissime Günther:

Praestandum facili cùm sit utrumque modo.

Scire volem primùm nùm sit descripta benigni

Induperatoris gratia, facta mihi.

Quae si non fuerit, rogo commendare Patrono

5

Digneris; fieri hanc quo meliore modo.

Ast aliud, quaeso, mecum pransurus adesto;

Mitto tibi currum, tuque venito. Vale.

Viennae 10. Augusti

63. Ad D(ominum) Comitem Ladronium

Consilio, Ferdnande, tuo directus, adivi

Praelatum Ecclesiae Tinniniensis heri.

Sed vesper, positaeque dapes et coena diremit

Plura locuturum pro ratione status.

Cum quo cùm fueris declares, obsecro, sensum

5

36 Regia nam quaero commoda, ritè meum.

Meque uterque suo dignetur amore fovere;

Quem meruisse, mihi est cura futura. Vale.

Viennae 13. Augusti

64. Ad D(ominum) Secretarium Pleckner

Quòd tibi saepè, diu tibi quòd fastidia causem,

Da veniam rogo, sic cum mea fata trahunt.

Fatorum tantò minus est mutabilis ordo,

Quantò homini sua sunt cognita fata minùs.

Attamen innumeras tibi reddo et debeo grates,

5

Insuper in me quòd tam generosus eras.

Sed neque degenerem me nobilitate vetusta,

Si Superi faveant experière virum.

Verùm decretum necdum se dicit habere

Actorum custos, quo decorandus eram; 10
Hoc illi, quaeso, digneris mittere, et Aulæ
Ungaricæ solitis insinuare modis.
Caesaris Augusti quo gratia constet eidem
Atque in me vester splendeat ultrò favor.
Effice quo redeam: Vos, vestraque nomina laudans: 15
Meque, tuum semper, semper amato. Vale.

Viennæ 15. Augusti

65. Ad D(ominum) Günther

Inclusam Domino praebe, Günthere tabellam
Mecum et sumpturus prandia pauca veni.
Meridiem propiùs veniet tibi currus, in illo
Cum socio venias, quo placet: opto. Vale.

Viennæ 15. Augusti

66. Ad D(ominum) Comitem Ladronium

Transmitto styrbis thesaurum, Carole, Vestrae:
Magnus in egregiis est tibi splendor avis.
In te praeclari mores pietasque refulgent,
37 Digno: quem Mitra et purpura sacra tegant.
Attamen haec in te pietatis pagina nostrae 5
Testis chara tibi, Carle, sit, opto. Vale.

67. Ad D(ominum) Episcopum Rumel

Ut mea nunc orbi satiùs devotio constet
Qua te sincerè, Praesul honore, colo;
Submitto folium, quo votis fata secundo:
Audiat illa pius, compleat ista, Deus.
Hoc tu grato animo folium, rogo, percipe: donec 5
Repressum nostris videris esse libris.
Quaeque locutus eram pro Caesaris utilitate

66,tit. Ladronium] Lodronium

Cura, ut effectu ritè probare queam.
Atque, velut Regi es fidus, Ferdnande, Minister
Devotum Regi me quoque amato. Vale. 10
Viennae 18. Augusti 1701.

68. Ad D(ominum) Cerer(um)

Felix ista dies redeat tibi pluribus annis
Quam Cehrer innata cum pietate colis.
Nestorea incolumem ducas per tempora vitam,
Effectu complens omnia vota bono.
Fortunae crescant tibi, multiplicentur honores: 5
Et pòst in Coelis gloria fine carens.
Haec tibi sincero depromo pectore vota.
Successu omnipotens quae meliore beet.
Vota do, cùm nequeam dare dona: sed haec aliquando,
Si fortuna juvet justa, daturus Eques. 10
Interea antè abitum, quem postcras spero futurum,
Dicturus veniam, chare Cehrere, vale.
Viennae 20. Augus(ti)

69. Ad D(ominum) Consiliarium Baronem de Klejnburg

Quòd me semper ames, à quo me tempore notum.
Sors mea, vel studium reddidit esse tibi;
38 Non dubito, quia te virtutis fecit amantem
Natura ipsa virum: qua bene dives ades.
Scilicet in terris justos ea poscit honores, 5
In Coelis vitam perpetuamque parat.
Sic quoque non dubito, Kleinburg generose, benignum
Proposito quoque te velle favere meo.
Nempe, quia est justum; quia Caesaris utilitati,
Neglectum longo tempore, monstrat iter. 10
Sed quòd ab arbitrio Praefecti Nedelicensis,

67,9 Regi] corr. e Regi[[s]] | 68,4 complens] compleas

Miror non modicè, pendeat istud opus.
 Nescio, an errores proprios subscribet: amico
 Affiniquè alium praeposuisse velit.
 Tum quia et ignorat veterum moderamina rerum, 15
 Nec trans-Savanas noverit ille plagas.
 Qui si notitias hucusque habuisset earum,
 Culpandus, meritum non peperisse foret.
 Nuncque, nisi inventis subscribat ad omnia nostris,
 Poenam pro culpa ritè meretur idem. 20
 Fautorem praestes mihi te, Kleinburge: per hoc nam
 Te fecisse ingens experiere bonum.
 Meque meo Regi et fautoribus esse fidelem,
 Quem, precor (ùt spondes) dilige, Paule. Vale.
 Viennae 26. Augu(sti)

70. Ad D(ominum) Canon(icum) Zeno

Mitto, quod optabas fieri tibi, Zeno, precorque
 Fortunent Superi et dent meliora Dii.
 Tuque meis properè succurras, quaeso, petitis:
 Ne consumam isthìc ęsque diesque diu.
 Ipsa duos intra rehavebis credita menses: 5
 Me promptum jussis semper habendo tuis.
 Charta per Abbatem Babocensem mittitur alba,
 Mutua cui contrà, spero, quod aera dabis.
 39 Redde salutatum nostro cum nomine Adornum
 Qui mihi significet de Duce si quid habet. 10
 Ne differ mea, Vir venerande, petita, necesse
 Donec amicus habet perge juvare. Vale.
 Viennae 26. Aug(usti)

71. Ad Leopoldum Caesarem S(emper) A(ugustum)

Mandatis quòd, Magne tuis, Leopolde, vocatus
 Per duram veni difficilemque viam,
 Transiit octavus completo munere mensis:

Iamque suum nonus currere coepit iter.
 Difficilem duramque viam veniendo peregi: 5
 In qua bis binis casibus actus eram.
 Primus in amne fuit Csaktornam profluo ad arcem,
 Nec procul à Kermen alter in amne fuit.
 Bini alii in terram praeversis curribus, ast hi
 In tantum vitae non nocuere meae. 10
 Sic udus gelidas noctesque diesque perexi;
 Urgebant fidum jussa benigna virum
 Caetera praeteream damna atque incommoda passus,
 Plus medio Postae debui et ire pedes.
 Omnia forti animo, nec lassa mente ferebam; 15
 Nam pro Rege et mors nobili honora viro est.
 Interea commissa mihi, pridemque peregi:
 Quejs poterit censor subdere quisque probam.
 Ut retulit, spero, commendavitque peritè,
 Sacros ante pedes, hoc Bucelenus opus. 20
 Multa brevi calamo restrinxi: plura daturus,
 Cùm tua Majestas noscere plura volet.
 Sed quia mandati metas servando benigni,
 Transgredi eas, duxi, non licuisse mihi.
 Multa profectò tui, Rex Augustissime; Regni 25
 Neglecta à longo tempore, jura latent.
 40 Nam malè Cancellis praefecti saepè fuere,
 Plùs sua quàm Regum qui cupiere Bona.
 Quò plus nempe humiles extollit gratia Regum
 Hocce minus gratos reddit avara fames. 30
 Sic ubi parva fuit Regnorum cura Ministris,
 Pressaque Praesidibus Regna fuere malis;
 Hunc calami excessum facit, Augustissime Caesar,
 Intemerata fides, et tui honoris amor.
 Qui cùm subjectis datus es pro numine terris, 35
 Te decet omnis amor, te decet omnis honor.
 Ast ubi jussa dabis, certas deducere causas,

Quo tibi debentur Regna Croata modo:
 Invenies, in eo me plus valuisse, juvante
 Coelo: quàm multos Urbe et in orbe viros. 40
 Id quoquè, quod nuper scripsi, locupletius edam;
 Succurrunt causae jura, Deusque tuae.
 Nec mihi dêst animus, pro te quoscunque labores
 Sumere; sed medium saepè deesse gemo.
 Noveris, Invicti dignissime nomine, Caesar, 45
 Qua tibi plùs quatuor servio lustra fide.
 Quo studio semper fueram conatus et isthïc;
 Et domi, et in castris complacuisse tibi,
 Attamen haud ullo faustum solamine reddis:
 Quando beas alios; promeritosque minus: 50
 Qui sui, quippe Patrum meritis et nomine fictis,
 Turpi ad magnificas fraude feruntur opes.
 Justa hic invidia ni mens vel sancta laboret:
 Conturbat pectus causa novella meam.
 Scilicet Ungaricae quòd Cancellarius Aulae 55
 Sperandi medium sufferat omne mihi.
 Quòd tua Majestas, fatus, suspenderit omnes,
 Hactenus obtuleram quas renovando, preces.
 41 Adderet hisce fidem: quòd saepe diuque petitum
 Alloquium nequii, Caesar habere tuum. 60
 Inscia mens culpae semet solatur at ipsam:
 Quae sperat meritis plura bravia suis.
 Nec credo aversum te, Caesar magne, clienti;
 Sed Praesul genio non favet ille meo.
 Quamquàm, sat meritum de se, me noverit ipse: 65
 De patria meritum meque sat esse sua.
 Nec petii injusti quicquam; sed nec mihi tantùm
 Proficuum, pro te, Caesar, utrumque fuit.
 Consiliò, utilitas Fisco non parva fuisset:
 Perque libros, auctum jusque decusque tuum. 70
 Cùm tota in similes impendi lustra labores,

Neglexi propriae commoda cuncta Domûs
 Ut nisi subsidiô succurreris, optime Caesar:
 Scripta mea ex letho sunt peritura meo.
 Quam vis et, miseros meliori sorte beare, 75
 Est munus proprium Regibus, atque Deo.
 Optabam Camerae vel Cancellariae inesse:
 Bibliothecae aliquo, Caesar, amore tuae,
 Ex qua plura queam documenta aliquando referre:
 Majori ut solidem nupera scripta fide. 80
 His ego frustratus, fortunam culpa novercam:
 Quae non aequa solet semper adesse probis.
 Nunc, ubi jam patrias redeundi est tempus in oras,
 Et neglecta diu visere tecta licet:
 Pro titulo aeternas, Leopolde ô maxime, grates, 85
 Quo me insignisti, debeo jure tibi
 Huic ego dum vivam, me conformare studebo:
 Constanti obsequio scilicet atque fide.
 Ast ut subsidium vitae des, Maxime Caesar,
 Subscribat junctas dextera sacra preces; 90
 42 Quàm Deus ad mundi totius scepra reservet,
 Aeternisque bonis hîc et in Axe beet.
 Addo piis precibus meritorum pondera quaedam:
 Proemia ab Augusta queis ego specto domo.
 Perpendasque precor, Rex clementissime, damna 95
 Et neglecta domi tempus in hocce bona.
 Impensam pariter factam octo mensibus isthic,
 Adventus et iter quid reditusque facit?
 Bis quatuor centum florenos rite recepi:
 Mille, quater centum penè sed ipse dedi. 100
 Hinc, quaeso, precibus clementior annue Caesar:
 Ut satiùs possim vovere et ultrò tibi.
 Iungoque regali quaedam sunt commoda fisco,
 Quae mihi committi perficienda peto.
 Perque alios retuli reperiri posse coronam, 105

Cuius, dùm vivo, sit tibi Caesar amor.
Ante tamen quàm abeam, cupio sacrae oscula dextrae
Praebere, haec detur gratia, quaeso. Vale.

Viennae 26. Augu(sti)

72. Ad D(ominum) Comitem à Kaunicz

Saepe tuam veni, Kaunicz, Praelustris, ad aedem:

Depromam obsequium quo tibi ritè meum.

Ast vel aede Dei vel Caesaris aede fuisti:

Ante tuos stabat turbave multa fores.

Scilicet ingeniis cura est data maxima magnis, 5

Quorum ope stat populis, principibusque salus.

Utilis et pietas superos sibi reddit amicos:

Inchoat et sapiens, esse timore Dei.

Hinc, ne sim gravior praesens, levioire papiro

Obsequii praesto debita jura mei. 10

Namque ut virtutum cultor coepi esse tuarum,

Ad mea me talem funera certus habes.

Quin imò, si quae remanebunt tempora scriptis,

43 Post mortem recolent te mea scripta meam.

Ipse at votorum fautor pius esto meorum, 15

Quae pro Caesareo noveris esse bono.

Sic et notitiae collectae, pluribus annis,

Cum letho autoris ne moriantur, age.

Has tibi commendo, tamquam virtutis amanti,

Quique bonum Regni, qui quoquè regis, amas. 20

Virtuti studioque meo fortuna noverca est,

Spesque venit caeptis irrita saepè bonis.

Ut fortis fortasse tuae felicior astro

Depromam genii pignora plura mei

Sic meritum in Coelis, terris cumulabis honorem, 25

Cultoremque Equitem semper amando vale.

Viennae, 26. Augu(sti)

73. Ad D(ominum) Registratorem Cancell(a)riae Aul(ic)ae

Debita promisso quòd non ni tempore solvi,

Aeris defectus maxima causa fuit.

Ipsò namque die currus Rectore soluto,

Florenos tantùm bursa bis octo dedit.

His, tibi solvendi, non sufficientibus atque ad

5

Expensas, poscit quas sibi quaeque dies.

Spes mihi facta fuit per Amicum plurima quendam,

Per quam talleros centum habiturus eram.

Sed quia spem semper differt in longiùs: ut jàm

De propria sperem hos ante venire domo.

10

Ne tamen ulterius dubitares forsitan in me,

Hic aes, quaesitum pignore, mitto modò.

Daque (precor) veniam: nec sit tibi opinio de me

Laeva; id causavit sors mala, non genius.

Tresque penès mitto, Regnorum stemmata libros,

15

Quos, incompactos, non potui antè. Vale.

Viennae 27. Augusti

44

74. Ad D(ominum) Comitem Harrach, Supremum Aulae Caes(ariae)

Maxima cùm Patri felix sit gloria natus,

Quod te glorificet, non leve munus habes.

Namque ubi Raimundi scrutarer fata, decori

Actis et magnae, per data signa, spei;

Sydus eum reperi charum, Heroemque per Aulam

5

Diligi: Amicitiae, qui reputatur honor.

Horum juncta isthic reddet te copia certum.

Sum tuus, illius cultor et esse velim.

Praeclaros etenim genere et virtute decoros

Laudandi, à teneris summa cupido mihi est.

10

Haec ita nunc foliis encomia spargo caducis,

In stabiles paulo post redigenda libros.

Nec puta ea vitae medium quod quaeritur arte:

Pro genio favor ast nobiliore et amor.

Multò plura dedi, feci, majoreque sumtu. 15

Servitia Augusto Caesari, et absque stipe.

Pluraque tùm Fisco, solio cùm commoda, praesens

Commendanda tibi ritè reservo, bona.

Ipsè tamen binis cultorem haud ultimum ab annis,

Harrach, magne tuum, nunc quoque filii, ama. 20

Quos Deus omnipotens florentia servet in aeva,

Perpetuaque beet prosperitate. Vale.

Viennae 28. Augusti

75. Ad D(ominum) Christoph(orum) Ottonem Comitem Volkra, S(acrae) C(aesareae)
Mai(estatis) Camerarium, Camerae Unga(ric)ae Vice Praesidem

Promissum transmittò librum, quo dñde fruaris

Pro libitu, adque tuos, Otto, reponè libros.

Attamen ut proprii libros aliquando laboris

Communi faustos mittere luce queam:

Ipsè juva: sat namque potes; me scilicet unà. 5

Mecum deberent pignora tanta mori.

Proficui fierent Regi Regnoque decori,

45 Et rarum Lector quisque probaret opus.

Hos tibi commendo; librorum, nempe ùt amanti,

Atque mei, qui me semper amato. Vale. 10

Viennae 1. 7bris

76. Ad D(ominum) Cancellarium Comitem Bucellenium

Erravi, dicens, quod Cancellarius Aulae

Ungaricae, binos venerit ante dies.

Dum vix ante diem solis fortasse redibit:

Is quia ad empta novo praedia vertit iter.

Erravi alterius dicto credentis et ipsum, 5

Cum Patacsic socio, tunc rediisse, viae.

Deprecor errori veniam, caeptoque favori

Me commendo tuo, magne Parone. Vale.

Viennae 1. Septembris

77. Ad D(ominum) Casparum Comitem de Cobencel

Cùm Socerum, Caspare, tuum, dignissimum honore,

Sors bona Patronum fecerit esse mihi,

Ut jàm perpetui cultoris nomine notum;

Plus merito charum me fecit ipse sibi.

Illi me cunctisque suis debere fatendo:

5

Devoveo primùm me tibi, qui suus es.

Et leve transmitto tamen indelebile, signum,

Quo tuus aeternùm scilicet esse velim.

Haec, velut es charus cunctis, charo accipe vultu:

Donec in impressis legeris acta libris.

10

Nec desis Soceri mihi continuare favores:

Nec desis posthac me redamare. Vale.

Viennae 3. Septembris

78. Ad D(ominum) Supremum Aulae Cancell(arium) Comitem Buc(e)ll(eniu)m

Ut tuus evulgor, Iuli, Comes Inclyte, cultor,

Cultorem charis me quoque redde tuis.

Charos namque tuos laudem cognosco mereri,

Quos genus et virtus scilicet ornat, amas.

46 Hinc generi bona fata tui, meritumque videto

5

Praesenti ex folio, qua pietate colo.

Ornatus superum donis et largiter, omnis

Est hominum vere dignus honore coli.

Anxius expecto; citiori sorte rediret

Nittrensis Praesul Mattiasovske domum.

10

Quò priùs ipse meam jam nono mense viderem;

Tu tamen hic et ibi me, rogo, amato. Vale.

Viennae 3. Septembris

79. Ad D(ominum) Eundem

Cùm mihi Posta negat praesentem visere, rerum

Plurima magnarum quae dat agenda tibi,

Carmina pauca ferunt, fors non invisita, Salutem,
 Quam tibi dicendam ritè Marinus avet.
 Commendatque tuo nuperna petita favori, 5
 Quò magè pro augendo sunt ea honore Dei.
 Nempe diu novit, fama verace per orbem,
 Te sat divinis cultibus esse datum.
 Quos pius ille studet precibus verbisque juvare,
 Cùm sua paupertas edere plura nequit. 10
 Ille Varasdinum Clastrum nunc fabricat urbi,
 Dignior Ecclesiae quando preesse Dei.
 Hunc ego prae reliquis Bosnensi censeo dignum
 Sede, priore modo quae viduata gemit.
 Ipsi etenim Zelus, Sanctaeque scientia legis, 15
 Mos Bosnae gentis, linguaque nota sat est.
 Ipseque per Likam sudavit pluribus annis,
 Nec procul à Bosna Lica remota jacet.
 Hunc commendo virum; nec me, rogo, desere: verum.
 Cures, solutum posse redire. Vale. 20
 Vienna 7. Septembris

80. Ad Comitem Kavnic, V(ice-)Cancell(arium) Imp(eratoris)

Cùm procul absentem nequeam te visere praesens,
 Expletura vices parva tabella venit:
 Per quam te, Kavnicz, reverenter, magne, saluto;
 Devotusque diu, dedicator ultrò tibi.
 47 Quò magè concepto videar tibi dignus amore, 5
 Obsequiis magnus nempe paratur amor.
 Opto fructifero felix distractio mense
 Exhilararet mentem, viribus addat opem.
 Ut mens, Imperii curarum pondera volvens,
 Cum solito peragat munus honore diu. 10
 Incolumis Pili numeres at saecula Regis,
 Cum nulli externum vivere parca sinat.
 Id tibi complures, Kaunicz generose, precantur,

Qui multis prodes praecipueque bonis.
 Hac mihi jam nonus completur mensis in urbe, 15
 Forsque abitum decimus defluet ante meum.
 Tam fit dura meis imò contraria votis
 Sors, quae non dignis saepè favere solet.
 Ne tamen affligant magè taedia et otia tristem,
 Perscrutari hominum fata licere puto. 20
 Hinc novò in Archiducis genitura Anagramma repertum
 Mitto: vide, quantum nomina sortis habent.
 Adoque sub titulis Josephi condita Regis,
 Non pridem studio, fata, reducta meo.
 Multa utrique Dii promittunt munera: Divi 25
 Progeniem quantum Caesaris esse valet.
 Caesaris ejusdem Divini, Magne Minister,
 Te dij, oro, beent progeniemque tuam.
 Vix me reperies, rediturus, fortè Vienna,
 Longa mihi nimium est et gravis ista mora. 30
 In patriaque tibi posthac servire studebo,
 Sed nec tu absentem desine amare. Vale.

Viennae 9. 7bris

81. Ad D(ominum) Cancellarium Comitem Buccellenium

Non fuit hesterno Cehrer mihi sole repertus,
 Hinc tua non potui jussa referre sibi.
 Illa hodie peragenda dabis ipse fideli,
 48 Quò citiùs peragam postmodo et ipse mea.
 Ut decimo postquam nonus jam defluat isthic 5
 Desertam possim mense videre domum,
 Tuque illinc Equitem gratum experieris Alumnum
 Multa hic nam pendo, negligo multa domi.
 Nunc in Eberstorffum Romani Caesaris Aulam,
 Archiduci Carlo fata daturus, eo. 10
 At tibi me semper, si non mea parvula virtus,
 Ut tua commendet gratia, quaeso. Vale.

Viennae 10. 7bris

82. Ad D(ominum) Secretarium Pleckner

Quòd nequii hesterno, Pleckner, te visere sole,

Ut dictum mihi post prandia tempus erat,

Da veniam; Comitis Buceleni causa tenebat

Me, variis epulis mensa referta, diu.

Nec mihi materies fuit altera, quàm revereri

5

Te, cuius virtus est veneranda mihi.

Commendaturus nuperna petita favori,

Iàm de Styriaco fortè remissa foro.

Quaeque modò mitto, manibus praebere volebam,

Ex genesi Archiducis fata reperta tuis.

10

Vota piis fatis juncture, meisque petitis

Fauture, o Pleckner, pro pietate. Vale.

Viennae 10. 7bris

83. Ad D(ominum) Secretarium Weißenbergh

Hactenus Archiducis latitantia nomine fata

Facta palàm Mundo pagina iuncta refert.

Quae Deus omnipotens optato fine secundet,

Legitimum haeredem regna inavita locans.

Hoc notum fieri tibi, Waissenburge, volebam,

5

Cui scio et ipse lubens prospera cuncta voves.

Commendataque habe nuperna petita: remissa

Forsan ad hac celebri Graecii ab urbe diem.

49 Ducis, quanto magè justas vides, mage (spero) favebis,

Et faveas; quaeso: me quoque amato. Vale.

10

Viennae 10. 7bris

84. Ad Leopoldum Caesarem semper Augustum

Rectè ego scrutabar genesi et de nomine fata
 Archiducis Nati Rex Leopolde tui:
 Cùm tua pro Nato bellantia signa triumphum,
 Gallorum multa caede, tulisse, ferunt.
 Et, cùm, pressa typis, hesterno sole dedissem, 5
 Victricis pugnae fama relata fuit.
 Sic geneses hominum Superi sic nomina dictant,
 Queis bene perpensis, nosse futura sinunt.
 Ut sapiens Naso satis aptè dixerit olim,
 Nominibus semper omen adesse solet. 10
 Taliter et Carli, Caesar sanctissime, Nati
 Nomina coelesti numine plena vides.
 Scilicet ille Poli cura est: Mundique profecto
 Flos rarus, mundi luxque futurus idem
 Haeres Hispanis Rex, ùt fata ipsa fatentur, 15
 Victor erit cui Jus militat atque Deus.
 Quae mihi concessum fuerat cognoscere fata,
 Auspikor haec votis sollicitando piis.
 Datque facitque animus, Caesar Leopolde, fidelis,
 Quanta potest: faxit caetera cunctipotens, 20
 Qui te, quique tuos Coeli Mundique beatos
 Perpetua faciat prosperitate. Vale.

Viennae 11. 7bris

85. Ad Patrem Hevenesium

Mitto novum, Archiducis desumptum nomine fatum,
 Rebus in humanis ludere, cerne, Deos.
 At scriptis succurre libris, velut ante rogabam,
 Discere queis possem plura vetusta rogo.
 Ne mea, non utiles, consumant otia Musae: 5
 50 Edere cùm genius fertiliora potest.

84,1-4 *scrutabar genesi et de nomine fata*: autor piše caru Leopoldu da je predao u tisak anagram nadvojvode Karla.

84,7 *dictant*] *ditant* | 84,20 *caetera*] *corr. e* [[...]] | 84,16 *Jus*] *corr. e* *Jus*[[tus]] | 84,20 *cunctipotens*] *cuncti potens*

Nec deero nostros tibi participare labores,
Hos ut censures, Vir venerande. Vale.

Viennae 11. 7bris

86. Ad D(ominum) Eq(uitem) Nicolaum Garciam Londonium

Nil meliùs valeo quam hesterno sole valebam,
Tardè abit omne malum, quod citò saepe venit.
Hinc, precor, adventum promissi differ Amici,
Dum meliùs valeam, Garcia chare. Vale.

Viennae 13. 7bris

87. Ad D(ominum) Abbatem Altinburgen(sem) et Tihamenum

Mitto, quod afflictus violenti mole catharri
Ferre tibi nequii, mi Venerande parens.
Cras aliud mittam, quo fors mirabere, tantam
Cum fatis rebus nominibusque fidem
Lenio sic nostros scrutando fata dolores,
Atque aegrum Musae sic recreare solent.
Tu tamen ut coepto conserves filium amore
Ad tua devotum jussa, rogare. Vale.

Viennae 13. 7bris

88. Ad D(ominum) Comitem de Waldenstein, S(acrae) C(aesareae) M(aies)t(a)tis
Supremum Camerarium, Aurei Velleris Equitem

Ille tuus quondam Cultor, Natique deinde,
Haec tibi praesumit mittere Paulus Eques.
Caesareo lateri semper cùm proximus adstes,
Quo virtus dignum te facit atque fides.
Qui cunctorum oculos in te convertis amicos,
Signa venustatis frons generosa refert.
Hinc et ego cultor tuus, Augustique vasallus,
Per patrocinium dirigo vota tuum.

5

86,3 promissi] e l. marg. | 86,3 differ] corr. e di[.]er

Fata haec Augustae digneris tradere dextrae,
 Signa (precor) fidei quantulacunque meae. 10
 Excuses folii levitatem, vota valere.
 Ad meritum censens, pectore sumpta probo.
 51 Quae simul et Vatem, cultorem nempe fidelem,
 Commendes Domino cum pietate, rogo.
 Indulgens veniam, veniamque à Caesare posce, 15
 Ipse suum quòd non attulit author opus.
 Quarto namque die morbi gravitate laboro,
 Qui multis crebro perniciosus erat.
 Cultori et faveas, Comes, hunc assume laborem,
 Ut Domino cumules et pia vota. Vale. 20

Viennae 14. 7bris

89. Ad Josephum Romanorum & Ungariae Regem

Inclyta Divorum Regum, Josephe, propago,
 Quos coelum insignit, subdita adorat humus.
 Accipe fatorum producta arcana recenter,
 Queis etiam in tempus viribus illa valent.
 Fratrisque Archiducis divino numine plena 5
 Fata vides; frustra nil operante Deo.
 Ipse utrumque Deus promissa ad regna reservans,
 Regna ad avita Deus justus utrumque beet.
 Sole duplo ut toti Leopoldus maximus orbi
 Imperio praesit fine carente. Vale. 10

Viennae 14. Septembris

90. Ad D(ominum) Episcopum Rumel

Commendo acclusam, Praesul venerande, tabellam,
 Alterius scriptam, me patiente, manu.
 Quam Regi praebere meo, vel mittere, quaeso,
 Digneris: Fatum participando novum.
 Cui Deus omnipotens fortunas, Regna, coronas 5
 Augent, oro: mitras augeant ille tibi.

Cui mea pro solito commendes vota decore,
Quae pro servitio noveris esse suo.
Ut primùm aegroto prodire licebit ad auras,
Fac licitum mihi te visere posse. Vale. 10

Viennae 14. 7bris

91. Ad Antonium Principem Liechtensteinium

52 Ut nequii justas nuper tibi reddere grates,
Cui per te fuerat praestitus ille favor;
Quod dextra Archiducis fuit alloquique
Ille tuus, Princeps, Inclyte, cultor Eques.
Perpetuas grates idem nunc ritè rependit. 5
Obsequiis dum te devovet ultro tuis.
Qualem posteritas, ejusdem scripta revolvens,
Cultorem noscet, longa fuisse tuum.
Nam quae nunc foliis distincta poëmata vulgat,
In solidos jam nunc colligit illa libros: 10
Ut lubeat junctis exempla videre tabellis,
Quarum, virtutes, concinit una, tuas.
Haec tamen aegroti scripto, cùm voce nequiret,
Te Princeps, Equitis littera missa rogat.
Archiduci domino folium digneris ut unum 15
Tradere, quo belli fata reducta leges.
Illyricana librum monstrantem insignia, pro te
Serves: servari si mereatur idem.
In cunctis animum, cense et conamina vatis,
Quem, tibi devotum, dilige, quaeso. Vale. 20

Viennae 14. Septemb(ris)

92. Ad D(ominum) Comitem de Kaunicz

Hic aliquid novitatis habe, Comes Inclyte Kaunicz,
His genii studiis otia frango mei.

91,4 *initio v. exp.* [...]uo | 91,14 *littera*] *littera* | 92,11 *exp.* [...] *post* quidam

93. Ad D(ominum) Marchionem de Moles, Ducem Paretium

Ut me sponte datus sum, Dux ô Inclyte, cultor,

Ad mea me talem funera semper habes.

Non etenim satis esse reor, caepisse placere,

Ast opus est placiti continuare modum.

Hinc igitur cum nil pro nunc novitatis haberem,

Quod gratum esse tibi, quodve placere queat.

Mitto fata duo, nam fata per otia scrutor,

Quando aliud munus non dedit Aula mihi.

54 Quò magis ad patrios reditum festino penates,

Acturus reliquos rura colendo dies.

Attamen ante tibi vale sum dicturus: ab axe,

Cui precor, et mundo, prospera cuncta. Vale.

Viennae 17. Septembris

94. Ad D(ominum) Equitem Garciam

Ut me hodie vises, habiturus prandia mecum,

Quamquàm lauta minùs, Garcia chare, rogo.

Tu comedis parvùm, parvum bibo scilicet ipse,

Parvaeque contentum prandia ubique dabunt.

Si non indigeas, librum mihi, quaeso remitte:

Namque aliquid pulchri molior inde novi.

Principiumque operis tradam tibi, Amice, legendum,

Iudicioque tuo statve, cadatve, volo.

Ergo te expecto, non ùt conviva, ut amicus

Adsis, et mecum pane fruare. Vale.

Viennae 17. Septembris

95. Ad D(ominum) Secretarium Fürstenbusch

Cùm te nobilium delectet lectio rerum,

Ut generosi animi se recreare solent.

Fata, reperta meo nuper conamine, mitto:

Nominibus quantum videris omen inest.

Mitto leves chartas, cùm nil mihi dignius extat,

A Patria aede decem mensibus exul ago.
Attamen agnosces, si quando revertar, Equestre
 Nomine me dignum et conditione virum.
Interea coepto me continueret amore
 Serva cunctorum dignus amore. Vale. 10

Viennae 17. 7bris

96. Ad D(ominum) Comitem ab Herberstein

Audio Likenses te nunc discernere campos,
 Et castra in tumultis non inamoena suis.
Ipse autem decimo celsam colo Mense Viennam,
 De reditu incertus tempus ad hocce meo.
55 Ast iter in Likam dum Corbaviamque parabas 5
 Nonne mei poteris (quaeso) fuisse memor?
Cum sit nota mihi telluris forma, priorque
 Civicus utraque in regione status.
Quarum cura mihi bis quatuor tradita ab annis
 Extitit, atque boni mens studiosa fuit. 10
Ut si mansissem non perturbatus in illis,
 Utraque jam regio gente referta foret.
Et satis et pridem confinia tuta fuissent,
 Et dives domino fructificaret humus.
Sed Commendantes, per fasque nefasque studentes 15
 Omnia sub propriam mittere jura gulam,
Adversi nostris progressibus, ansa fuere:
 Nulla quod utilitas Principi abinde fuit.
Restituet tua sed meliorem industria normam,
 Qua dominus cumulet quaque colonus opes. 20
Ut duce te jam lege bona, jam pace quiescat,
 Armis per Patriam terra redempta tuum.
At si scire velis, hic quae me causa moratur,
 Noscere lecturo carmina pauca dabunt.
Ut veni Augusti Mandato Caesaris isthuc, 25
 Pro danda Regni cognitione sui,

Quos habuit proprios tellus Horvatica fines,
 Quas metas Bosnae Dalmatiaeque dedi.
 Horum notitiam descripsi ritè et abundè
 Scriptorum et Regum cuncta probando fide. 30
 Perfectamque dedi post octuaginta dierum,
 Post quartum Mensem lectio dinde fuit.
 Quam dùm spectassem, studiosus ut otia vitem,
 Composui atque typis stemmata Slauna dedi.
 Interea quaedam monstravi commoda Fisco, 35
 Atque modum, Regni quo reparetur honor
 Annuit Augustus, mihi perquirenda daturus,
 56 Quae solito exequitur tardius Aula modo.
 Ut jàm pertesus tanto procul aede moratu,
 Cuncta relicturus tendo redire domum. 40
 Hic etenim vitam studiis consummo: domique
 Damna fero, multa non reparanda die.
 Tertia, quam legis, est à me tibi littera scripta hinc
 A te nulla tamen littera visa mihi est.
 At spero, quanquàm majora negotia scriptis 45
 Respondere meis te modo posse negant;
 Non tibi primaevum sub pectore deêse favorem:
 Quem mihi conserves, opto, precorque. Vale.

Viennae 17. 7bris

97. {96} Ad D(ominum) de Fürstenbusch

Postquam visere heri mihi te potuisse negasti,
 Visere te liceat nunc levioire metro.
 Ut nuper dixi te subscripsisse petita
 Pro pago et veteri Strazeman arce mea:
 Ast Hegelin ea se non percepisse fatendo, 5
 Me de concepta spe dubitare facit.
 Idem Castellum fortasse petivit et alter,
 Plùsque loci fueras, quam mei, Amice, memor,
 Aut genius quisquam turbat mea vota malignus,

Serpere ceù possim livor ubique solet. 10
 Te rogo si quicquam chari facturus Amico es,
 Major ut ejusdem sit tibi cura rei.
 An mens ille fuit certò, alteriusve libellus,
 Digneris aliqua significare nota.
 Ne mea destitutum dubia sub sorte petita, 15
 Vel verò alterius vota priora morer.
 Quòd tibi tot (rogo) da veniam fastidia causem,
 Pro queis me gratum reddam aliquando. Vale.
 Viennae 29. 7bris

<Responsum Domini Fürstenbusch>

98. Perillustri ac Magnifico D(omi)no Ritter

57 Rod. Gos. de Furstenbusch S(alutem) P(lurimam) D(icit)²⁹

Ad tua; quae mittis, Eques mihi vota sciendi
 Bis cupidus, Doctis continuata metris,
 Nec semel (ut verum fatear) tibi dicere possum,
 Quò fors nunc maneant Vestra polita locò?
 Nec, tuus an fuerit certo? alteriusve libellus? 5
 Quam pro praescita Straseman esse datum,
 Et decretatum (fors Gerrold) esse recordor,
 Vellem secretum hoc prodere, crede mihi,
 Ast Hegelin poterit tibi (si fortassis et alter
 Hanc arcem petiit), dicere, quaere Virum, 10
 In reliquis mecum jubeas, venias frequenter
 Tanto namque viro janua tota patet.
 Viennae 29. 7bris

99. {97} Ad D(ominum) Comitem Lodronium

Mitto, quod optabas: idem, tamen opto, placeret:

Causa fuit; fieri non potuisse priùs.

Nam velut aeger eram, Musae me destituebant:

98,tit. *de Furstenbusch*: možda autor djela "Prosopopeia regum Hungariae historico-poetica".

Nec festinandum cura putabat opus.
 Si quid non aptum censes, mutabo, notatum, 5
 Ut quadret muneris ad tua vota suis.
 At quod de sacris variari sensa poëtis
 Scribis, in ipsorum dans dubitare fide:
 Ne me aliis reddat suspectum grata poësis,
 Illi postremum dicere tendo: "Vale" 10
 Quamquam me nunquam scripsi dixive Poëtam,
 Ut legitur scriptis fabula nulla meis:
 Otia consumo, sed ne consumar ab illis,
 Quando ligo metrico verba soluta stylo.
 At mihi nec Clio praebet nec Svada levamen, 15
 Quo genium ad majus commodet Aula meum.
 Tu tamen hoc nomen jam qualiscunque Poëtae
 Deme mihi; sed me dilige, quaeso. Vale.

Viennae 20. Septembris

58

100. {98} Ad D(ominum) Com(item) Kalnoky, Transyl(vanicum) Cancell(ariu)m

Hic tibi transmitto, Mathiae scripta, potentis
 Pannoniae quondàm nobile Regis opus.
 Quae per Franciscum Varalajum nempè relicta,
 In veteri reperi mortua penè libro.
 Quantùm ingrata manet tanto sua Patria Regi, 5
 Qui restaurarat patrii honoris opes,
 Quòd petat Historicos Latio, terrisque remotis,
 Ut sua perpetuis imprimat acta notis;
 Negligit at proprios, quin Regem negligit ipsum,
 Et facti et scripti qui simul author erat. 10
 Hinc multi errores in tempore saepè leguntur,
 Omissae multae res, vitiata loca.
 Grande puta crimen Matthiae plurima debet
 Ungarus! Is verè sanguinis ejus erat.
 Is Patriae splendor, Marte unus clarus & arte, 15
 Gestorum summae testis et actor idem.

58d

Huic ut restituas justas, Comes Incllyte, laudes,
 Et labor in Patriam constet, amorque suam.
 Ut semper generosus eras, et amator honoris
 Tum Patriae et Regum, Kalnoky, tumque tui, 20
 Fac ut scripta isthaec, et per me plura reperta,
 Auspice te lucem publicam adire queant.
 Rem magnam facies, laudumque perenne tuarum
 Constitues toto nomen in urbe coli.
 Nulla magis famam reddunt monumenta perennem 25
 Quàm libri; in libris, Kalnoky, vive. Vale.

Viennae 24. Septembris

101. {99} Ad D(ominum) Comitem Kaunicium

Incolumem te gaudet Eques rediisse Patronum,
 Faxit at incolumem te Deus esse diu.
 Ceu qui consiliis Augustum Caesarem, Amicos
 Sincero et servos ritè favore juvas.
 60ⁱⁱ Ut non duntaxat Generis splendore coruscum 5
 Ast meritis clarum quisque decenter amet.
 Sed me Caesarea decimus jam mensis in urbe
 Detinet, et propria cogit abesse domo.
 Nec me (teste Deo) tanto mea causa moratur,
 Regia sed quaerens commoda purus amor. 10
 Dum, quae proposui pro Caesare, commoda, quamvis
 Magna: tamen lento sors movet ire pede.
 Primo namque die, quae luxerat ultima Mundo,
 Ex feriis quarta et de Iove nomen habens,
 Sunt data scripta mihi, Regni ad Capitolia Slaum, 15
 Ac ad conventus quos Maris ora tenet.
 Sed nihil ad sumptus provisum Curia fecit,
 Absque quibus tantum sumere terret iter.
 Nempe iter ut longum media et non pauca requirit,
 Quae nunc de proprio sors mihi dura negat. 20
 Multa hìc nam tanto consumpsi tempore degens,

Multa fero tanto tempore damna domi.
 Quamquàm ter Clemens promiserit omnia Caesar
 Compensanda mihi eumque labore, fore.
 Sed me molestum vel justis ritè petitis 25
 Ingenuae mentis non sinit esse tenor.
 Vendere ceu qui sum mea cuncta, domumque, paratus,
 Et vitam dare: pro Regis honore mei.
 Sed mater senio depressa, atque orphana confors
 A patris occubitu sunt pia cura mihi. 30
 Tu precor, impendas operam, Comes Inclyte, gratam,
 Qua faustè prius hoc aggrediamur iter.
 Experiere, meo (sanctè promitto) labore,
 Plurima Caesareo commoda nacta throno.
 Ut, cùm forte novum (ceu spero) revertar ad annum, 35
 Majori dignum munere me esse probes.
 Commendes igitur, qua polles, dexteritate,
 Quoque decore, Comes, caetera cuncta facis.
 Non, ut sic faveas mihi veri more Patroni,
 60 Sed magis Augusti commoda promoveas. 40
 Hinc in ea factum causa tibi mitto libellum,
 Quem domino, ut dignum videris esse, dabis.
 Haec quoniam tenerè confidi scribere; nollem,
 Perturbes animum vel minimè indè tuum.
 In spe nempè data, confido rogare Patronum, 45
 Quod non ex meritis fido rogare meis.
 Cumque nihil poscam, satiùs quàm posse Monarchae
 Inservire meo, gratius accipe opus.
 Quos pro me petii pagos, librisque premendis
 Subsidium jam nunc sollicitare sinam. 50
 Longius hic etenim nequeo subsistere honestè
 Servata status conditione mei.
 Quare iterum atque iterum precor, obsecro, pone Patronum
 Te mihi Caesareum suaviter ante thronum.
 Ut me pro genio, dum vivo, laboribus aptum, 55

Applicet et totum, non sinat, ille mori.
Nec tantum meritis propriis meritisque meorum,
Quantum servitium, proemia posco mihi.
Quamvis Augustum plus quatuor servio lustris;
Prae multis dignus, nulla bravia tuli. 60
Ut per te sua me soletur gratia cures:
Me tibi vince magis, semper amaque. Vale.
Viennae 24. 7bris

102. Ad D(ominum) Cancellarium Transylvanicum

Perceptum nuper librum tibi ritè remitto,
Mittere cum scriptis non memor antè libris.
Dividimur, quia tu Presburgam vadis ad urbem,
Cras reditum aut posteras hinc quoque et ipse paro.
Unde hìc pro nunc me non plus visure Valeto, 5
Et mihi pòst nunquam fortè vidende. Vale.
Attamen immemorem me tui non crede futurum,
Teque mei memorem nominis opto. Vale.
Viennae 26. Septembris

62

103. Ad D(ominum) Carolum Porphirogenetum Archiducem Austriarum

Ad tua plausurus natalibus atria testis
Paucula quae potuit munera praebet Eques.
Ut reliqui fulgente micant plerumque metallo,
Dignaque certatim, Principe, dona ferunt;
Ipse tuis jungit sua Fatis vota; precando, 5
Effectum superi prosperitate juvent.
Hoc opus est vatum; mentes penetrare supernas,
Quae sub temporibus, nominibusque latent.
Sic lustrata dies, et Mensis et annus ad ortum
Carle tuum, fausto numine plena fuit. 10

102,tit 102] corr. e 100 | 102,5 initio v. exp. M | 103,tit 103] corr. e 101

Tum, praecantatae qua solvit debita mortis,
 Regna, alter Carlus, nuper Ibera tenens.
 Haec tua fata levi folio tibi prodita mitto,
 Et pia cuncti poti vota precesque Deo;
 Scilicet; ut, cujus fuit haec dare fata voluntas, 15
 Donet et effectu prospera fata suo.
 Cresce pius, justus, fortis, magnusque potensque
 Legitime Hispanum Rex, decor orbis idem.
 Ad laudes Carli Quinti, sed Nestoris annos,
 Cresce; amor ipse tuis, hostibus ipse timor. 20
 Susceptore Deo, justum tibi Bella triumphum
 Spondent; solamen protinus astra dabunt.
 Scilicet à superis venit omnis in orbe potestas:
 Hinc belli victrix gloria, scepra, mitra.
 Quare cum fatis exclamo ad jubila Vates, 25
 Rex charus clarusque ad tua vota veni.
 Ergo vota mei, sed Coeli dona, tuique
 Fata haec clementi suscipe fronte, precor.
 Meque tua Augusti Fratris, Magnique Parentis
 Gratia devotum protegat, oro. Vale. 30

Viennae 1. Octobris

104. Ad D(ominum) Leopoldum Caesarem S(emper) A(ugustum)

Quo celebrat mea Musa tui natalia Gnati,
 63 Praesento folium, dive Monarcha, leve:
 Nec Dii opes alias, nec tu, mihi, Dive, dedistis:
 Quodque dedere dii, do tibi id atque tuis.
 At qui jura Dei super orbe Vicaria gestas, 5
 Caesar, et ipse mei sis aliquando memor.
 Cum dii coelesti fecerunt forte beatum,
 Tu me terrena sorte beato. Vale.

Viennae 1. Octobris

105. Ad D(ominum) Comitem Bucellenium

Archiducis nova mitto tibi, Comes Inclyte, fata;

Ipsa in natali fata reperta suo.

Adjecique obitum fatalem Regis Iberûm,

Sub quo etiam Austriadum fata benigna latent.

Aeris ab hincce meum discessum tardat egestas:

5

Debita quo solvam, quodque requirit iter.

Hoc primum accepto, quod pignore quaero fideque,

Sollicitus patrios curo videre lares.

Unde tuos ultrò meruisse studebo favores,

In queis me serves, diligeque ultrò. Vale.

10

Viennae 1. Octobris

106. Ad Archiducem Carolum

Hesterno tradenda die fata ista fuerunt,

Sed fatum impediit, tradere posse meum.

Tu tamen, ùt pius es, sis, Carole Magne, benignus:

Da veniam, et fatis corrige nostra tuis.

Viennae 2. 8bris

107. Ad D(ominum) Fürstenbusch

Dupliciter tua me recreavit epistola nuper,

Uno quod testis mutui amoris erat.

Altero in Aoniis quod et ipse recessibus alnum

Multiplices Vatum, Vir generose, genus.

Cui meritò laurum Vatum Rex donet Apollo,

5

Et Clio aeternùm nomen amica canat.

64 Sed rogo, ne cesses steriles recreare Camenas,

Nec me, Fürstenbusch, desine amare, rogo.

Illarum studio tibi fama aeterna manebit:

Obsequiumque tibi crescet amore meo.

10

Mitto novum folium per quod perpendito fata,
Queis regitur Mundus, sint ea fausta. Vale.

Viennae 3. 8bris

108. Ad D(ominum) Besseroedum

Iter sinceros mihi censite semper Amicos,
Opto mei memorem te, Beseredi, fore.
Musarumque ideò partum tibi mitto mearum,
Ad partum ut Musas suscitet iste tuas.
Cùm te Dii genii foecunda dote bearunt, 5
Hanc olim tecum non patiare mori.
Non servant aedes famam creditque colossi,
Tam benè tamque diu, quam data scripta libris.
Peccatumque puta; divinum condere donum:
Laudantur superi per sua dona dii. 10
Musarum pridèm pars caetera visa mearum,
Si non Patronus dèssset, in Orbe foret.
Persuade domino, talem sibi summat honorem,
Ipsum qui verè de ratione decet.
Ipse etenim Regni, Prorex et gloria Vatum, 15
A Musis colitur plurimis ipse meis:
Ipsi divitias Superi munusque dedere,
Qui reliquis Patrio major in orbe viget.
Cui folium praebens aliud pronèque salutans,
Me, rogo, commenda, diligeque ipse. Vale. 20

Viennae 3. 8bris

<Responsum A. Beseredy>

109. Spectabili ac Magnifico D(omin)o Paulo Libero Baroni Ritter, Equiti Aurato,
Inclyti C(omi)t(a)tus Segnien(siu)m Vice-Comiti

Est mihi grata manus tua jam porrecta secundò
Plena novis Musis ingenioque tuo.

108,tit. 108] *corr.* e 106 | **108,5** bearunt] baerunt | **109,tit.** *exp.* [...] pleno honore, D. *post* Comiti | **109,6** *initio v.* *exp.* Qu

Non ego de vacuo tantum tibi promere possum
 Quantum de pleno tu mihi fonte dabas.
 Attritis calamis penitùs, raucaque cicutâ 5
 Vix superest modulus quo tibi metra canam.
 Attamen intereà grates tibi reddo supremas
 65 Pro tanto affectu, carminibusque tuis.
 Musarum partum juxta tua jussa serena
 Proregi exhibui, Par retinendo misi. 10
 Ipse tuam Princeps laudem super astra ferebat,
 Totaque Nobilitas Aulica laudat opus.
 Augurium votumque tuum confirmet ab alto
 O utinam Deus! hinc gaudia mille forent.
 Te Parnassus amat, tecum versatur Apollo 15
 Te jugiter viridis Laurea quippe manet.
 Pegasus alatus tibi se submittit, et indè
 Auratus meritò Magnificaris Eques.
 Dii mihi te Vatem notum fecêre, nec unquam.
 Immemor ipse tui vivere et esse volo. 20
 Vive diu felix, vireat tua laurea semper,
 Meque tuis Musis perge fovere. Vale.

Viennae 4. 8bris 1701.

110. Ad D(ominum) Comitem de Kaunicz

Cùm te quaerebam revereri nuper in aede,
 Dum tuum mihi sors praeripiebat iter.
 Sic ubi post pransum quinta currente venirem
 Hora, ac octava manè, sequente die:
 Iam te Eberstorffum proficisci Curia fecit, 5
 Sabbata scripturis impediitque dies.
 Intentumque hesterna sacris turbare negabat:
 Summum ad consilium mox hodierna vocat.
 Hinc cum praeveniant graviora negotia Regni

109,14 Deus! hinc gaudia] *suprascibendo numeros mut. e hinc Deus! gaudia* **110,tit.** 110] *corr. e 107*

Te; neque dant, parvae posse vacare rei; 10
 Ne gravior videar, leviozem mitto tabellam,
 Me memorem officii dicat ut illa mei.
 At mallez Savo Colapive propinquiùs amni,
 Vel verò Adriaco littore, scripta foret.
 Quò me sumpta vocat pro Augusto cura Monarcha, 15
 Unde aliquid posset nuntia ferre novi;
 Ast et in hoc tempus me fors hic dura moratur,
 66 Cùm dignum in tanta re properare foret.
 Nulla mei res hìc retinet me, cuncta reliquam;
 Detinet at medium, quo peragatur opus. 20
 Quod mihi per his tres Menses iter atque labores
 Praebet, et expensas exigit inde graves.
 Illos non vereor, sed ad has succurrere Fiscus
 Deberet, cujus inde quaeritur inde bonum.
 Hunna quidèm Fisco Cancellaria decenti, 25
 Commendavit opus, per sua scripta modo.
 Sed necdum effectum video: consummere multa hìc,
 Negligere ac illic, me facit ista mora.
 Undecimus quia jam coepit mihi currere Mensis,
 Quod me continuum celsa Vienna tenet. 30
 Quare quaeso tuos, Kaunic, impende favores,
 Quò tantum priùs hinc aggrediamur opus.
 Si bis mille mihi florenos eroget Aula,
 Centum pro quovis est habitura brevì.
 Pro meritis spectabo meis, meritisque meorum, 35
 Proemia, cùm peragam, quod meditatur, iter.
 Hujus habe curam; pro Caesaris utilitate
 Atque decore tui est, hoc iter, hoc et opus.
 Mitto novum folium scriptum rudiore minerva,
 Quod, si sit dignum, à Caesare posse legi. 40
 Mitte, tuumque, rogo, generose Patrone, Clientem

Semper habens me non desine amare. Vale.

Viennae 17. 8bris

111. Ad Reverendissimum P(atrem) Gabrielem Gualterum de Nizza

Promissum munus profecto expecto labori,

Pro quo securum pignus es ipse mihi.

Quod si depositum tibi sit (rogo) nuntia et horam

Laturus scriptum ut justa bravia levem.

Hoc mihi scribenti fertur tua littera, monstrans

5

Depositum necdum munus adesse tibi.

Omnia, quae poscit, sunt assignata decenter

67

Fac; sat promissis faxit et ille suis.

Contentum reddes illum, te pignore solves;

Meque tibi facies credere plura. Vale.

10

Viennae 17. Octobris

112. D(omino) della Vince Sermm. Porphirog(enet)i, Caroli a(rtium) l(iberalium)

Instructori

Mittimus inscriptum Jacobi ad funera Regis,

Exilium cujus Gallia nuper erat.

Hoc rogo (si dignum tanto Lectore putabis)

Monstrabis domino, Vir venerande, tuo.

Et mihi promissum procures mittere librum,

5

Ac me cum domino diligitote. Vale.

Viennae 19. Octobris

113. Ad D(ominum) Com(item) Volkram

Sole sub hesterno laudata Anagrammata mitto,

Quae pius aethereo Iuppiter axe iuuet.

Tuque tui memor esto Equitis cultoris, et ejus,

Excelsa in Camera, vota, favendo juva.

Ut simul et spero, tanto magis illa juvabis,

5

Quò magis pro Camerae noveris illa bono.
Quod jam neglectum est aliquot per saecula; solus
Hoc scio, et hoc possum restituere bonum.
Nulli ex Illyricis tot constant, quot mihi, rerum
Notitiae; studium nemo laboris amat. 10
Hoc mihi natura imposuit, fortuna negavit
Rem propriis mediis reddere posse in opus.
Sed cum pro Fisco labor est, pro Regeque, certè
Dignum est, ut Fisco et Rege juvetur idem.
Cumque sat ipse meum nosti studiumque fidemque 15
Plus non scribo, at me dilige, Volkra. Vale.
Viennae 21. Octobris

114. Ad D(ominum) Wiemensperg

Quaesitum nuper cum non reperivimus Hungher,
Praeside cum Salburg ipse locutus eram.
68 Spemque dedit justis, ad Regis commoda, votis.
Hinc tandem effectum spero videre bonum.
Hic aliquid novitatis habes; cras plura loquendi 5
Hora aliqua tecum da mihi posse. Vale.
Viennae 22. Octobris

115. Ad D(ominum) Emericum Ujvarium, Registratorem Cancellariae Ung(aricae)

Au(licum)

Si quae fecisti de me cum Principe verba,
Quaque die mihi sit tecum adeundus idem,
Significes, quaeso, verbis, Emerice, duobus:
Meque, tibi solito, dilige more. Vale.
Viennae 22. Octobris

116. Ad Eundem

Hactenus Abasio cum Principe fortè locutus

115,tit. 115] *corr. e* 112 | **116,tit.** 116] *corr. e* 113

Matthiae fueras Regis, amice, memor.
Principis efatum (!) cupio cognoscere sensum
Et bene si valeas, semper ut opto. Vale.

Viennae 25. Octobris

117. Ad Comitem Kaunicz

Caesarea tandem discedere tempus ab Aula
Et Patrias cogit me remeare plagas.
Hic quoniam nequeo iam plus subsistere; desunt
Omnia, quae major postulat hicce mora.
Namque per undenum facta isthic mansio mensem 5
Jactura est vitae sat domuique meae.
Caesaris Augusti reverenter jussa peregi:
Sed doleo, mala sors quod mihi plura neget.
Quamvis nulla feram, bene quae sperasse licebat,
Pro meritis Patrum, proemia proque meis. 10
Attamen haud animus deerit servire fidelis
Rite mihi vires dummodo non deerint.
Hoc unum fuerit mihi pro solamine quod jam
De te Patrono postmodo certus ero.
Fors aliquando mei reminisci Caesar amabit, 15
Consilio vellet meque juvare tuo.
Ast utinam juvet ille pius, dum vita supersit,
Solatur summus post quia fata Deus.
Hic te conservet salvum incolumemque, tuosque;
Tuque Equitem, Kaunicz, semper amato. Vale. 20

Viennae 27. 8bris

69

118. Ad D(ominum) Comitem Kaunitium

Ante abitum in Patriam, quem tempus adire profectò est:
Parva clientelae signa relinquo meae.
Qualia nempe mihi fortuna noverca reliquit,

Non animo aut genio scilicet aequa meo.
Tu tamen ipsa lubens, animo deprompta fideli, 5
 Suscipe: cultoris queis memor esto tui.
Atque ùt ego nunquam deero, te ritè colendo:
 Tu quoque non desis, me (rogo) amando. Vale.
Viennae 1. Novembris

119. Ad D(ominum) Comitem Bucellenium

Ut mea continuis vigeat devotio signis,
 Quae coram Mundo me dedit esse tuum.
Mitto novum folium, quoniam nil mittere majus
 Dura mihi semper sors potuisse sinit.
Tu tamen hoc grato, Juli, (precor) accipe vultu, 5
 Et simul excusa me pius esse tibi.
Nec desis memor esse mei, coramque Monarcha,
 Quo soleas cunctos more juvare, juva.
Utque tui non sum postremus cultor honoris,
 Postremus ne sim, quaeso in amore tuo. 10
Hoc folium mitto, cras te revertor at ipse:
 Praesens atque absens qui tuus exto. Vale.
Viennae 1. Novembris

120. Ad Eundem

Hesterno neglecta die quod culpa ferentis
 Exstitit haec hodie littera missa venit.
Ut sit grata tamen, rogo: ne culpetur ut author,
 Per quem maturo tempore missa fuit.
Cumque hodie multos causet tibi posta labores, 5
 Indulge cras te visere posse. Vale.
Viennae 2. 9bris

121. Ad D(ominum) Cancellarium Transylvanicum

Ut mihi Proregis pransum, tua caena, fuêre,
Me tulit hinc tardè nox tenebrosa domum.
70 Quae tamen hesterno dispersi anagrammata sole,
Haec cernenda magis fert hodierna dies.
Tuque ùt semper amas verae virtutis amantes, 5
Hos inter nec me desine amare. Vale.

Viennae 2. 9bris

122. Ad R(everendissimum) P(atrem) Thomam Bucellenium, Dominicanorum
Provincialem

Accipe ab ignoto rude, Vir venerande, Poëma,
Cultorem patruï noveris esse tui,
Qui cupiens tibi se praesentem sistere possit,
Dici horam sibi pro commoditate tua.
Interea signum devoti pectoris istud 5
Percipe, cultoremque inchoa amare. Vale.

Viennae 2. 9bris

123. Ad D(ominum) Joannem Ferdinandum Chrzepizky, Baronem de Modlischzowiz,
Iudiciorum {et} Cameralium Assessorem, et Consiliarium Camerae Regiae
Bohemorum

Hic, promissa diu, quaedam tibi mitto notata,
Qualibus ex rubea sit Venus alba modis.
Extractum, de quo narrabam nuper in aula,
Quamprimùm in patriam venero, habebis idem.
Haec tibi si placeant, postquam descripseris alba, 5
Addito Amice, tuum: dñde remitto rogo.
Sed quod prae cunctis opto, fac, chare Chrzepizki;
Qui tuus est, Equitem semper ama, atque. Vale.

Viennae 8. 9bris

124. Ad Eundem

Quos Deus et Caesar sors quoque magnificat. 10
 De quibus ipse aliquid mereor, tu scilicet unus
 Es meus, et Kolonics, Harrach uterque simul.
 Sic Praeses Camerae de se natoque decoro
 Hactenus expertus me meruisse fuit.
 Quampluresque alii vidit sed plurima Caesar, 15
 Clementique eadem sponte probavit idem.
 Ne mea deficiat virtus, succurrite, quaeso:
 Vivere dumque sinunt fata, juvate. Vale.
 Viennae 14. 9bris

126. Ad Caesarem Leopoldum

Accipe devotum, Caesar Leopolde, tributum,
 Quod tibi submisso pectore promit Eques.
 Non gemmis nitet hoc, sed nec praestante metallo:
 Has quia sors aliis, non mihi, sparsit opes.
 72 Offero fata tibi tua, Regum maxime ceu sunt 5
 Indita nominibus coelitùs ista tuis.
 Sunt tua fata, tibi summi debentur honores,
 Contribuo, quae sunt, vota relicta mihi.
 Vive, precor, Caesar, Leopoldi festaque Divi
 Ter felix recolas incolumisque diu. 10
 Donec et ipse illi sociatus in axe polorum
 Vivas, terrigenis dînde colende. Vale.
 Viennae 15. 9bris

127. Ad R(everendissimum) Praepositum Claustroaiburgen(sem)

Ut quid contribuam festis applausibus, inter
 Tantos Heroes et peregrinus Eques:
 Mitto per exiguos, poterat quod edere fructus,
 A patrio nimium Musa remota solo.
 Hospitibus disperge tuis hos, Vir venerande, 5

Qui sua praesenti Caesare fata colant.
Meque, vel ignotum, de juncto nosce libello:
Cultoremque tuum concipe amare. Vale.

Viennae 15. 9bris

128. Ad D(ominum) Proregem Croatiae

Cùm nequeam festos praesens invisere plausus,
Et mea ad augustas solvere vota manus;
Haec tu (quaeso) lubens praebe, dignissime prorex
Complaceant Domino quò magis illa meo.
Praepositus Claustri reliquis tribuenda Ministris
Accipit: ast horum sit tibi cura. Vale.

5

Viennae 15. 9bris

129. Ad Caesaream Majestatem

Missa sub hesterno, Caesar, tibi pagina sole,
Cùm tua fata canens tum mea vota fuit.
Quam dedignato non sperem numine lectam:
Vota homines mittunt, fata dedere dii,

73 Plura negat fortuna mihi: fortassis et ipsa
Ex fatis, duram se facit esse mihi.

5

a) Virtutes plerasque licèt natura ministrat:

cb) Qui et laurus speret, ritè vocandus eram.

Dura tamen tantum mecum fortuna laborat,
Me virtus miserum penè quod ipsa facit.
Nam gemit (c) et querulè suspirat Musa Croata,
Apta metris, solido nec minùs apta stylo.

10

Et cujus genio suadet jam serior aetas,
Historicis dignam tradere rebus opem.

Nec desunt animo vires, nec conscia rerum

15

Mens, per diversos culta legendo libros.

128,tit. 128] *corr. e* 124 | **129,tit.** 129] *corr. e* 125 | **129,7 a)**] *e l. marg.* | **129,8 cb)**] *e l. marg.* / **129,11 (c)**] *suprascr.*

Una quies, Leopolde, deest scriptoribus ipsa,
Omnis erit durus, deficiente, labor.
Hanc que mihi fortuna negat: non semper ab alto
Exaudit justas Juppiter axe preces! 20

(a)(b)(c) Anagrammata ex Programmata

"Eques Paulus Ritter"

Sed tu, terrarum qui, pro Iove, dirigis orbem,
Et quam virtutem diligis, ipse juva.
In dextra sapientis habe cor, inclyte Regum: 25
Munus ad hoc, Reges pagina sacra docet.
Qui populorum es amor, fini (Rex magne) dolores,
Hoc tua cum superis nomina numen habet.

Esto mea major fortuna: animoque fideli
Adde pius vires, ingeniumque fove. 30
Ne mea me virtus, oppressum sorte maligna,
Linquat, et exultet post inimicus homo.
Hoc quoque sub fati praetendere, Psalte canente,
A te sit licitum; sic ea namque lego.

74

Programma ex Psal(mo): 12. V. 5. 35
Qui tribulant me, exultabunt, si motus fuero: ego
autem in misericordia tua speravi.

Anagramma

Ita clamato ex infortunio, ad Regem, qui juvet,
justè bona meritis sum Paulus Ritter. 40

15. Novembris

130. Ad Eundem

Tradita num mea sit Tibi nuper epistola, Caesar,
Ingens me dubium cum ratione tenet.

132. Ad D(ominum) M(arcum) Ant(onium) Com(item) Mamuka

Quo folio nuper Leopoldi ad festa beati

Induperatori fausta precatus eram,

Et quod subscripsi Comiti de nomine Kavnicz,

Mitto tibi, qui illos convenienter amas.

Cùmque & ames Musam, aut potiùs virtutis amantes: 5

Spero te amaturum me quoque, Marce. Vale.

Viennae 21. 9bris

133. Ad D(ominum) della Vigne

Restituo librum, cujus non poscitur author,

Amittat dominum ne simul ille suum.

Reddo tamen grates libri dominoque, tibi que,

Et, si quid possum plus dare utrique, jube.

Perlegi totum; reperi, non pauca notatu 5

Digna: sed à mendis non tamen ille vacat.

Externis commune venit scriptoribus error,

Quem sub spe veri saecla futura legunt.

At videas, quantùm me sors hìc dura moratur,

76 Quòd sim extra patriam, labitur annus, humum. 10

Nec meruisse juvat, nec tot reperisse Patronos,

Quando negant sortem fata maligna bonam.

Tu tamen Archiduci pro me da basia dextrae,

Is coram Augusto, posce, parente juvet.

Quem Deus Hispana faciat fulgere corona, 15

Et te praesuleo donet honore. Vale.

Viennae 24. 9bris

134. Ad D(ominum) Wiemensperg

Ut miratus eras, hìc me post tanta videre

Tempora, Amice; meam miror et ipse moram.

Hanc adversa facit mihi sors, inimicaque votis:

Quin et Virtuti semper iniqua meae.
 Assiduos Virtus assummit sponte labores: 5
 Rebus ùt est genio grandibus apta suo.
 At, meruit quamvis multos magnosque Patronos,
 Nullius, tandem fessa, juvatur ope.
 Hinc velut exul ago tanta peregrinus in urbe
 Bis seno à Patria Mense remotus humo. 10
 Et miror, tantòque magis, quòd saepe favore
 Ignotos urbs haec immeritosque beet,
 Cùm me, Orbi notum, de Regno, Rege, Patronis
 Multa diu meritum, penè perire sinat.
 Sperabam, quòd me fors consolabitur Ungar, 15
 Per te prae cunctis qui mihi suasus Agens;
 Verùm, duritiem fortunae rumpere nostrae
 Fortè nec ille sua dexteritate potest.
 Tu tamen, ùt semper nostri perhiberis amator,
 Cujus in experta nec dubitato fide. 20
 Purpureo, quaeso, rem commendato Patrono,
 Cui etiam pridèm ritè meretur Eques,
 77 Adjuvet Augusto coram pius ille Monarcha,
 Intuitus meritis sitque aliquando meis.
 Ne solus peream virtutis cultor, Amice, 25
 Parce: negat maestus scribere plura. Vale.

Viennae 24. 9bris

135. Ad D(ominum) Nicolaum Garciam Londonium Equitem

Nescio, ab aurato quorsum te fonte locasti,
 Quis te jam vicus, quaeve platea, tenet?
 Quaesivi hesterno te vespere, Garcia chare,
 Ast, ubi sis, poterat dicere nemo mihi.
 Tu, cùm scis & habes multos hic notus Amicos, 5
 Indigui studio, serule Amice, tuo;

Quo mihi florenos bis sex reperire, faveres,
En, tanto me nunc sors mea agere facit!
Da, precor, hanc operam faveasque lubenter Amico,
Quem tibi commendat sors generosa fidis. 10
Hos cras aut postcras, promitto, restituendos,
Ex patria expectans aes, aliosque loco.
Spero, quòd in causa praestante juvabis amantem,
Quem, Niclæe, pari dilige amore. Vale.

Viennae 28. 9bris

136. Ad D(ominum) Consiliarium Patacsich

Non potui pridem, Patacsich, te visere, tantus
Est mihi, degenti sat procul Urbe, labor.
Scilicet historicis nimium mens dedita rebus,
Chartarum à studio spontè vacare nequit.
Si fors pransa domi sumes, nullumque vocasti 5
Sumpturus tecum pransa venire volo.
Namque habeo, quod agam, pòst antèque meridiano
Tempore in Urbe, mihi sic breviter iter.
78 Quod tamen insinuem me confidenter: eundem
Communem hìc morem noveris esse. Vale. 10

Viennae 28. 9bris

137. Ad D(ominum) Canonicum Gladich

Mitto sub hesterno promissam vespere chartam,
Atque novum, magè quod quadrat ad arma, metrum.
Si quis posse tuis me plus succurrere votis,
Scis, satis id semel est dicere, crede. Vale.

Viennae 29. 9bris

138. Ad R(everendissimum) P(atrem) Gabrielem Gualterum de Niza

Non poteram hesterno bene me reflectere sole,

Num de Pannonico Jure petitus eram?
 Hac tamen occurrit nobis tua quaestio nocte,
 Insomni genio dum mea scripta lego.
 Regali Ungariae reperi de jure libellum, 5
 Pro quo perfecto ritè petitus erat.
 Sed quia pars hic est operis, parsque ultima quidem,
 Quo vasti Illyrici singula Regna noto.
 Hoc opus ùt sumpsi scis pro editione requirit
 Ad quos non eius sufficit author Eques. 10
 Usque imperfectum manet, inter plura, volumen,
 Pro Rege insignis conspicuusque labor.
 Iamque semel per me facta est Instantia supplex,
 Subsidium Augustus nempè Monarcha daret.
 Qui, ceu audivi, fuit inclinatus ad idem, 15
 Sed parva est aliis cura, videre licet.
 Nam nono supplex non prodit mense libellus,
 Currunt adversis sic mea vota dijs.
 Attero continuo vires vitamque labore,
 79 Sed quia nemo graves Luci juvat edere partus, 20
 Hinc facile & foetus mater & ipsa perit.
 Denique quod Deus et Caesar vult, fiat, oportet,
 Gloria servitij sola relicta mihi est.
 Tu tamen à caepto non desine, Gualter, amore,
 Quem mihi pollicitus nuper es: opto. Vale. 25

29. 9bris

139. Ad {Ad} R(everendissimum) P(atrem) Marinum Capucinum Senensem
Missionarium Apostolicum

Ad tua non pridèm respondi scripta, Marine,
 Responsum praesens posse referre putans.
 Sed mea sors justis facta est durissima votis,
 Nec meritum Virtus nec patientia habet.

Non sum captivus, sed nec solatior exul, 5
 Fortuna abiectum me mihi penè facit.
 Impia Fortuna est, si quo Fortuna Deorum
 Numine participat, jus velim orbe tenet.
 Quaeque olim pretium virtus superaverat omne,
 Nunc est cultori pernicioso suo. 10
 At tanto gravior genio patientia nostro est,
 Quò magis indigni prospera fata trahant.
 Nam si Fortuna est (quam caecam pingere passim
 Vulgus amat) recti nescia, iniqua, fera,
 Deberent ipsi succurrere jure patroni; 15
 At & eam <...> sors dura negavit opem.
 Felix, contemptum fugisti in tempore Mundum;
 Hic offert amplam cuique perire viam.
 Dij vellent finem nostris imponere curis,
 Neglectamque juvent posse videre domum; 20
 Hoc unum in votis habeo nunc, chare Marine,
 Non aliud Mundi curo parare bonum.
 80 Quod poscis, nullum superest anagramma profectò;
 Omnia post paucùm fortè repressa leges.
 Interea, salvum cupiens te visere, maestus 25
 Paucula praelonge finio scripta. Vale.

30. 9bris

140. Ad D(ominum) Comitem à Kaunicz

Ad sacrata tuo, Comes inclyte, festa Patrono,
 Dignum erat ornato comparuisse modo.
 Et pretiosa tuas deponere munera ad aras,
 Ut veterem morem tempora nostra colunt.
 At quia sat nosti (mea nam tibi pectora pandi) 5
 Quod bis sex menses exulis instar agam.
 Hinc est, pro veteri quod non sua debita more,

Proque suis votis, solvere possit Eques.
 Mitto tamen munus folio levidense reductum,
 Musaeum poterat quod tribuisse meum. 10
 Hoc grato vultu lege, compatiendo clienti,
 Cujus grandi animo sors minus aequa favet.
 Hinc quod re nequeo, votis complere necesse est,
 Cuncta negans mihi sors, libera vota sinit.
 Vive diu salvus (precor) incolumisque, beati 15
 Patroni felix annua festa colens.
 Dij meritis votisque tuis sint semper amici,
 Teque beent omni prosperitate. Vale.

30. 9br(is)

141. Ad R(everendissimum) P(atrem) Gabrielem <Gualterum> de Niza

Ut modò non possum magnis incumbere rebus
 Sic nequeo studio liber abesse levi.
 81 Deditus assiduo genius, Gualtere, labori,
 Otia nec menti nec manui esse sinit.
 Hinc, quae pro hesterno deduxi anagrammata festo, 5
 Et colui insignem sorteque teque virum,
 Mitto tibi; scio nam quòd sis virtutis amator,
 Ipsumque è multis, utque meretur, ames.
 Sed ne defficias Equitem, nunc exulem amare,
 Servituum olim fors tibi, quaeso. Vale. 10

1. Xbris

142. Ad D(ominum) Canonicum Gladić

Quae commissa mihi nuper, Vir chare, dedisti,
 Pro modulo genij fulva remitto mei.
 Sic quod heri nequij, nunc mitto debile carmen,
 Ut satis ipse etiam debilitatus ago.
 Dij tibi dent, tibi quae promittunt, quaeque mereris; 5
 Dij tua complentes et mea vota. Vale.

1. Xbris

143. Ad D(ominum) Com(item) Bucellenium, Aulæ Cancell(arium)

Accepto Vale bis, patrias rediturus in oras,
Nescio quo fato vinctus adusque moror.
In cras aut post cras abiturum quòd præparo semper;
Jam pridem menses præteriere duo
Debit hesterno quæ sarcina vespere claudi 5
Mansuram reserat mox hodierna dies.
Sic moror invitus (mora nam sat longa per annum est)
Et varia abscessum sors negat usque mihi.
Summa tamen causa est, quæ me tam dura moratur,
Aes ad solvendum debita, quædam et iter. 10
82 Hoc mihi promissum est ab amicis pluribus, hoc jam
Expecto; vereor scribere namque domum.
Quod simul accepi te disponente; priora
Debita majori parte soluta tuli.
Altera pars facilè est, mensem consumpta per unum, 15
Quo spectanda isthuc scripta fuere mihi.
Quamquam etiam mihi spes, aliquo solamine faustum
In patriam tandem posse redire, fuit.
Quo mihi munificum plausisset ritè Monarcham,
Tumque labore meo, tumque favore tuo. 20
Sed cum supplicibus mea sors latet usque petitis,
Quidque spei mihi sit, nescio: et annus abit.
Ne tamen Augusto, tibi ne, reliquisve patronis
Molestum faciam me; patienter ago.
Hoc solum peto quod saepè meruisse studebam, 25
Pollicitus fueras saepè quod ipse mihi.
Erga me conceptum serves constanter amorem,
Sive juvet cum me sors mea, sive premat.
Nec credas, hoc me duxisse per otia tempus,
A studijs quoniam non vacat hora mihi. 30
Multa ex diversis libris memoranda notavi,
Quæ sunt servitio Caesaris apta mei.
Intereaque aliquot præsentis versibus anni

Descripsi factum, seu magè fata vocem.
Quos tibi participans iterum commendo, iterumque, 35
Cultorem aeternum semper amato. Vale.

4. Xbris

144. Ad D(ominum) Com(item) de Kaunicz, Pro-Cancellarium Imp(eratoris)

Hic submitto novam, ludentem rebus opellam,
Quas fato praesens annus in Orbe gerit.
83 Ut tantis video sua fata impendere rebus,
Non miror sortes fato obijisse meas.
Ipse tamen vivo Cygni pereuntis ad instar, 5
Solum quod scribam, differo, et ille canat.
Otia non patitur genius: fortuna labores,
Pluribus optatos, aggredi iniqua negat.
Exemplare aliud mittas ad Caesaris aulam,
Supplico: fortuna hoc nam mihi ferre negat. 10
Dij te pro Populo, Dij te pro Caesare servent;
Tuque, tuos inter, me quoque amato. Vale.

4. Xbris

145. Ad R(everendissimum) P(atrem) Gabrielem de Niza

Cuius erat nuper Jovialis mentis lusûs
Coram te facta: hîc, Angele, copiam habes;
Altera vicino mittatur copia Kropfo:
Gratior à manibus fors erit illa tuis.
Ipse diu novit me: tunc quoque noverat ipse, 5
Quando ad Cancellos ritè vocatus eram.
Nunc tamen inconstans mecum fortuna jocatur,
Quae quos felices vult, sine lege facit.
Nil ego praescribo fortunae, nilque patronis:
Omnia namque Dij sic voluere. Vale. 10

4. Xbris

144,9 Exemplare aliud mittas ad Caesaris aulam] Exemplare aliud mittas ut Caesaris ad aulam

146. Ad D(ominum) Petrum Ratkium Cam(erae) Ung(aricae) Consiliarium

Quem mihi pollicitus saepè es, mi Petre, favorem,
Hunc etiam tandem fac, rogo, quando potes.
Pro quo securum charta te reddo bianca,
Quae solet in summis rebus habere fidem.
84 Utque tibi fructum referat favor iste, notavi, 5
Et famulus satius dicet ab ore meus.
Hunc praestare mihi debes quoque jure favorem,
Et quidem duplici pro ratione, Petre.
Prima quod à multis mihi sis notissimus annis,
Altera: promissum stat mihi sponte tua. 10
Qua spe detentus, non scripsi ad propria, nolens
Viginti et plures hìc numerare dies.
Singula dum constet multum, sed taedia majus
Ingenuae menti (crede) gravamen erant.
Interea quoque spem faciebat Episcopus altam 15
Dives opum: miser at, cùm sit avarus, idem.
Hic mihi cùm centum debebat tradere scuda,
Offert viginti et non nisi quinque modò.
Sic est parva fides Praelatis saepe quibusdam:
Tu stabilire tuam, laudis amore, velis. 20
Ut multos numeras, et qui tibi plura tenentur,
Primus erit, sua qui debita solvet Eques.
Quod mihi promissum fecisti saepè, quod isto
Nunc repeto scripto, spero videre. Vale.

7. Xbris

147. Ad D(ominum) Canonicum Gladić

An tandem, generose Gladić, solabis Amicum,
Quem jam bis sexto mense Vienna tenet?
Non me hìc affligunt tam longi damna moratùs
Quam nimiùm genio tedia dura meo.
Tum per bis senos jàm cura domestica menses, 5

Quae suis, ingenuos frangere posse viros.
Unde datam mihi spem, si fas est, obsecro, adimple:
Meque tibi posthac oblige in aeva. Vale.

7. Xbris

85 148. Ad S(acram) C(aesaream) Maiestatem

Quamquàm missa semel fuit haec tibi copia, Caesar:

Mitto alia, acceptam nescius esse, vice.

Regali confert haec Confirmatio Juri,

Quod tibi in Italicis est siculisque plagis.

Addo etiam folium, versûs brevitare repletum, 5

Majestas placida quod tua fronte legat;

Atque vel adiunctis precibus propensa, fidelem

Ad majora Equitem perficienda juvet.

Integer expletur bis senis mensibus annus,

Quòd desolatae sit mihi cura domus. 10

Hanc mea soletur praesentia, Maxime Caesar,

Natum optat genitrix, uxor amica virum.

Ut cum promissis redeam sic ociùs actis,

Demonstrans Regni plurima jura tui.

Quod Deus Omnipotens vasto dilatet in Orbe, 15

Atque suo faciat fine carere. Vale.

Viennae 9. Xbris 1701.

149. Ad D(ominum) Popovich

Bis te quaesitum mihi sors reperire negavit,

Laeter ut incolumem te redijsse domum.

Me tamen augusta mea fata morantur in urbe,

Nec potui proprios visere adusque lares.

Expectata fuit mihi gratia sponsa, deinde 5

Zingarica traxit Ratkius ante diu.

Donec adaucta mihi numerat jam debita caupo,

148,5 repletum] *corr. e* ref[.]um | 148,11 Maxime] *corr. e* [[m]]axime

Et solvenda jubet nobilitaris honor.
Accelerare tamen cum proxima festa vocarent
Longum iter: in propria festa colenda domo. 10
86 Tu mihi in aere fave, quod charta expostulat alba,
Post tres hebdomadas idem habiture, rogo.
Experiere virum, persolvere debita promptum,
Atque ultrò dignum quoque favore. Vale.

Viennae 11. Xbris

150. Ad D(ominum) Ep(isco)pum Zagrabien(sem) Steph(anum) Selisçevich

Proxima sacratis Christi natalibus adsunt
Patrono, Praesul, festa dicata tuo.
Martyrij qui primus iter per saxa subivit,
Et fidei meritum primus ad astra tulit.
Martyris egregij solemnna festa colenti 5
Apprecor, ad multos ipse colenda dies.
Ut te nempè diu salvo incolumique, beentur
Totius Patriae Clerus amansque status.
Nec priùs ad superûm Coeli migres consortia, Praesul,
Quàm Regno priscae restituantur opes. 10
Et post, qui divos justo veneraris honore,
Cum Divis Mundo, Vir venerande, vige.
Haec ego cùm nequeam praesens depromere, vota
Exhibeat manibus pagina parva tuis.
Vota Deus faustet pia; Tuque inclyte Praesul, 15
Affectum grata suscipe mente. Vale.

Zagrabiae 26. Xbris

151. Ad D(omi)num Proregem Croatiae

Tandem post annum bis sexto ritè dierum,
Ad proprios redij Zagrabia in Urbe lares.
Quamquam dat fessum studiorum mole Viennae,
Sic et duratum frigore fecit iter.
87 Suave suo tamen est subtus requiescere tecto, 5

Volvere Musaei pignora suave sui.
 Ipse licèt poterat longè clementior esse
 Ut satìs est meriti fassa, Vienna, mihi.
 Sed mea felicem sors me fortuna negavit,
 Et quae parca domi est, ullibi talis erit. 10
 Si prava est fortuna, velut quae caeca vagatur;
 Corrigere hanc, divis Regibus esset opus.
 Fortè meae tribues, Prorex celsissime, culpae,
 Non benè fortunae sollicitasse bonum,
 Est verum. Quoniam me sat meruisse putabam, 15
 Et meritis per se praemia danda viris.
 Quippe ea quae precibus pretiove parata feruntur,
 Emendicata aut empta vocanda puto.
 Me meruisse tamen delectat: ubi inclyta virtus
 Ipsa sibi pretium proemium & esse solet. 20
 Quam Rex vel Regnum fortasse aliquando beabunt:
 Vel, post ipsa mihi funera, laudis erit.
 Immemoremve tui me non sinet illa favoris,
 Quae sic dilectum me tibi sola facit.
 Pro mihi donato Majali, vaseque vini, 25
 Ingentes grates quàm reverenter ago.
 Rectè his indigeo; res namque domestica, per tot
 Absenti Menses non bene ducta fuit.
 Multa nimis neglecta domi, consumpta Viennaee,
 Multa mihi poterit non reparare dies. 30
 Sed ne scripta suis mea sint graviora querelis;
 Annus fata dabit fors meliora novus.
 Quem multosque alios, post ipsum, ò inclyte Prorex,
 Transige ter felix, incolumisque, precor.
 Ut tua tam Tellus, quàm Coelum vota secundet. 35
 Vive: Equitemque tuum semper amato. Vale.

Zagrabiae 30. Xbris

Quod Varasdina nuper nisi pransus in urbe
 Non poteram obsequium deposuisse meum:
 Causa fuit Praesul, qui Dravi junxit ab amne
 Me sibi, et ad reliquum consociavit iter.
 Quodque nec ante tibi poteram scripsisse salutem: 5
 Tantò me durum debilitavit iter.
 Hinc rogo da veniam. Causa est occasio culpae:
 Nullum animis prorsus crimen inesse puta.
 Nam qui cunctorum merito comitaris amore,
 Quàm mihi prae multis et venerandus abes. 10
 Quippe peregrinos recolens virtutis amantes,
 Virtuti magis hoc debeo jure tuae.
 Nec me per curas longum exiliumque Viennae
 Ulla mutatum credito parte virum.
 Unde tui primo me complectaris amore, 15
 Si qua fortè tuus parte vacilet amor.
 Promissumque in Avi laudem mihi mitte libellum,
 Quo mea te versus esto probanda fides.
 Incolumis felixque novum, pluresque sequentes
 Annos cum multa prosperitate legas. 20
 Cumque tuis vivas dilectis ad tua vota,
 Devotumque Equitem dilige, quaeso. Vale.

Zagrabiae 30. Xbris

153. Ad D(ominum) Colonellum Franciscum Cernkocium

Quem, cum praeteriti transegi fine, Viennae,
 Annum Zagrabiae claudere fata sinunt.
 Hanc nuper veni cum Praesule fessus in urbem,
 Quem Dravi à fluvio concomitatus eram.
 89 Hic tua cum Nato nunc est lectissima Consorts, 5
 Visa tamen necdum, nec venerata mihi.
 Egredi enim calidi non audeo claustra cubilis,

152,16 vacilet] corr. e vacil[[a]]t | 153,tit. 153] corr. e 152

Tantum me toto pectore rheuma premit.
Cùm potero tutus nebulosas egredi ad auras,
Exequar officium debito honore meum.
Interea tibi cuncta novum ter fausta per annum,
Atque alios multos, provenienda, precor.
Sique rogare licet, Petconi redde salutem,
Cum quo vive, et, me semper amando. Vale.

10

Zagrabiae 30. Xbris

ⁱ *Equitis Pauli Ritter epistolarum liber – 1701* (p. 3-89, num. 1-153), *Archivum HAZU, manuscr. IV c 4.*

Recentior manus sublineavit versus (sive partes versuum, quos post signum : posui): **5,11; 5,12:** promissa et ab annis penè duobus; **5,17:** Budensem si; **5,18; 9,1-2; 12,18:** Pascha et in l. marg. add. 27/III | Martii (hoc ultimum levio ductu vel alio graphio); **15,7; 18,3:** quo mea Plekner; **18,4** et in d. marg. annotavit 18/VI; **18,7:** Caesaris alloquio; **19,2:** tecum scripta legenda mihi et in d. marg. *versum duobus lineis verticalibus significavit*; **19,5; 19,6:** Corrige scripta, velim;; **23,3-4; 23,5:** succinto meriti loca quaeque; **23,8; 27,6-8; 27,21:** vestes me deseruere vetustae; **27,26; 27,37:** in pignus: Amicis; **27,38; 27,47** et in d. marg. ann. 1691?; **33,13-14; 33,21:** Odesealci factos pro jure labores; **36,2:** febris; **38,2:** febris; **38,14; 40,3-4; 41,5-6; 44,10; 44,13-18; 44,19:** vestrae et aulae; **52,9; 52,10:** sortis stant vaga signa; **56,10:** Smugar; **56,14-15; 61,1-2; 62,3-4** et in d. marg.) *significavit*; **64,9-12** et in l. marg. { *annotavit*; **71,19; 71,20:** hoc Bucelenus opus; **71,21:** calamo restrinxi: plura daturus; **71,22-24; 71,37-40; 71,46:** plus quatuor servio; **71,55-58; 71,59:** petitum; **71,60:** Alloquium atque tuum; **71,63-64; 71,73-74; 71,77-80; 71,85-86** et in d. marg. ann. 26/VIII; **71,89; 71,97:** octo mensibus isthic; **71,98-100; 71,103:** regali quaedam sunt commoda fisco; **71,104:** mihi committi perficienda peto; **71,107:** sacrae oscula dextrae; **71,108:** Praebere; **81,9-10; 96,25-42; 97,4:** pago et veteri Strazeman; **101,29-30; 101,49-59; 105,5-6; 110,5:** Eberstorffum proficisci Curia fecit; **110, 33-34; 113,9-10; 113,13-14; 125,3-6** et in d. marg.) *signavit*; **131,6:** subveniendo mihi; **131,7; 135,7:** mihi florenos bis sex reperire et in d. marg. *annotavit* 12 for(inti); **135,12:** Ex patria expectans aes.; **136,3-4; 143,10; 143,13-14; 146,tit.:** Petrum Ratkium; **146,3:** charta atque bianca; **146,17-18; 147,tit.:** Canonicum Gladić; **148, 11-12; 148,14; 149,5-8; 149,11-14** et in l. marg. { *sign.*.

Notae recentiore manu: Apud **versum 16,80** in laeva margine recentior manus annotavit Viennae 27/III 1701) quia epistola non erat datata; versus **23,3-8** sunt verticali linea in dextra margine significati; versus **33,1-3** sunt verticali linea in dextra margine significati et apud eos nota 1681-1701 stat; Vv. **44,12-20** rec. m. verticali linea in l. marg. sign.;vv. **69,12-18** in l. marg. verticali linea sign.; **71,99-100** rec. m. in l. marg. annotavit 800 | 1400; **76,3:** rec. m. post solis sign. T et in d. marg. ann. 4/LX.

Ritter propria manu sublineavit: **129,7:** Virtutes plerasque; **129,8:** Qui et laurus speret; **129,11:** et querulè suspirat; **129,27:** populorum es amor, fini; **130,anagr.:** Populorum amor, dolores termina.; **130, progr.:** Leopoldus Romanorum Imperator.

ⁱⁱ 59 p. vac.

(e) Equitis Pauli Ritter *Epistolarum metricarum liber* – 1702

EQ(utis) PAVLI RITTER, EPISTOLARUM METRICARUM LIBER [---]¹1. Ad D(ominum) Praepos(itum) Maj(orem) Eccl(esiae) Zagrabiensis, nomine alterius

Quo sacrata tuo celebrantur festa Patrono

Sole, tuas laudes, me celebrare decet.

Scilicet hic mos est patria in regione vetustus,

Natalem digno plaudere cuique diem.

Tu mihi prae primis celebrandus es, inclyte Praesul, 5

Qui mihi Patronus, qui mihi penè pater.

Tum nec eo solum, quo me devincis amore,

Sed qua virtutum fertilitate vales.

Contulit in te omnes Natura pijssima dotes,

Fronte, oculis, vultu spirat et ore decor. 10

Hinc facilè internos licet hinc cognoscere sensus,

Quanta venustatis munera pectus alit.

90 In te verus Amor divini fragrat honoris,

In te Christiaca proximitatis amor.

Conscius humanae Divinae & legis, eandem 15

Verbo ac exemplis exequi utramque doces.

Quòd tibi majores multo debentur honores,

Tam quibus Ecclesiae quam quoque Fora nitent.

Sed quia Fortunae celsam summittere mentem,

Indignum justè, Vir generose, putas. 20

Scilicet ille vagum fortunae numen adorat,

Ardua virtutis qui juga adire nequit.

Qui solem vitat tenebrosae noctis amicus,

Solem inconcussa tu bene fronte capis.

Denique laudandus magis est, qui multa meretur, 25

Quàm qui multa habet et pauca meretur idem.

Excessi, plusquam juvenili praeditus ausu:

1,tit. *Praepos(itum) Maj(orem) Eccl(esiae)Zagrabiensis*: kanonik Pavao Antun Češković, veliki prepošt. Povod poslanici je njegov imendan.

Officij nunc est, reddere vota mei.
 Ergo ad praepositum, veniam poscendo, revertor,
 Et sacrum Pauli, Paule resumo diem. 30
 Gratulor hunc redijsse tibi, Vir ò inclyte, salvo,
 Nestorei redeant taliter, opto, precor.
 Dij tibi dent (inquam) vitam producere longam,
 Ornato mytra, purpureaque toga.
 Postquam huius vitae cursum feliciter actum, 35
 Aeterna in coelis prosperitate frui.
 Vota lubens habeas, devoto pectore sumpta,
 Prosperet omnipotens quae pia vota Deus.
 Vive ergo incolumis ter felix atque beatus,
 Quae mea vota pij muneris instar habe. 40
 Vive diu, vive ò felix, ò vive beatus,
 Tu mihi Patronus, tu pater esto. Vale.
 pro die Conversionis S(ancti) Pauli Ap(ostoli) 1702.

91

2. Ad Eundem

Laetor, ut incolumis magno sacrata Patrono
 Festa die fausta, Vir venerande, colis.
 Qua Saulus, salvus: mutatoque nomine, Paulus,
 Cum plausu Ecclesiae multiplicavit opes.
 Ex casu labentis equi quum surgere maior 5
 Incepitque aequi scire, docere modum.
 Magna dies toti secum resplenduit Orbi,
 Qua caecus rectum cernere caepit iter.
 Digna dies plausu digna et natalibus haec est,
 Dignus et ipse vives, cuj precor omne bonum. 10
 Fausta igitur celebres haec et quam plurima festa,
 Pro meritis major tu quoque surge tuis.
 Qui Patriam decoras, decoreris in ipsa et in Orbe,
 Inter Caelicolas post recolende viros.

1,32 opto] *corr. e op[...]* | **1,35** Postquam] *corr. e Postqu[...]*m | **1,dad.** Conversionis] *corr. e Com[...]*sionis | **2,tit.** eundem] Eundem

Xenia non mitto pretiosa: haec nempe negavit 15
 Votis et meritis sors inimica meis.
 Campanam dono: prope, cuj subscribo, proculque:
 Congrua virtuti symbola, Paule, tuae.
 Cuius fama prope et vastum procul alta per Orbem
 Personet ad laudes grata frequensque tuas. 20
 Accipe laeto animo: pretium pensareque noli,
 Sed solum affectum, quo tuus exto. Vale.

Zagrabiae 25. Jan(uarii)

3. Ad D(ominum) Com(item) Jo(annem) Ferd(inandum) ab Herberstein
 Cons(iliarium) Bell(icum) Graecen(sem) V(ice-)Praesidem

Oblitus fortasse tui, Ferdnande, clientis
 Vivis: et ignotus fors tibi quaeror Eques.
 Postquam nulla diu de te mihi nuntia venit
 Fama: haec jàm ternis sollicitata notis.
 92 Ignoro causam, culpa non conscius in me: 5
 Invideat nisi sors te quoque dura mihi.
 Optabam, reditusque tui faustaeque salutis,
 Notitia pectus laetificare meum.
 Quod tibi devotum fragrat candore perenni,
 Insuper & totum me facit esse tuum. 10
 Nuper et ipse domum redij sat fessus ab Aula,
 Ad quam bis seno mense moratus eram.
 Si factos posses, Ferdnande, videre labores,
 Quàmque penès misera sorte agitatus eram,
 Nescires num plus mirandum aut compatiendum 15
 Esset; utrinque gravi pondere dignus eram.
 Nunc tamen, ut coepi lassam reparare salutem,
 Mandato Augusti me nova cura manet.
 Qua peragranda mihi vetus est quoque patria, postquam
 Exequar in Slavnis jussa benigna plagis. 20
 Illic, venturum noviter discernere fines,
 Patronum spero posse videre meum.

Qui, precor, ut talis persistas, qualis ad Unnam

Es mihi pollicitus velle manere. Vale.

Zagrabiae 30. Jan(uarii)

4. Ad D(ominum) Rudolphum Com(item) Rabatta

Quae solam defert tibi nuntia missa salutem,

Devoti haec animi littera testis erit.

Huncce meum tibi pectus alit, Comes inclyte: postquam

Non alio me sors dotat iniqua bono.

Qualem praeterea de cunctis indole dignus,

5

In me uno summe perpetuumque leges.

Hoc (precor) affectûs devoti munus amanti

Excipias animo, dilige meque. Vale.

Zagrabiae 30. Jan(uarii)

93

5. Ad D(ominum) Com(item) Bucellenium, Supr(imum) Aulae Cancellarium

Tarda licèt (quia hères primò sub vespere lata)

Grata tua venit charta notata mea

Dulcia nominibus fixi tamen oscula scriptis,

Figere quae manui terra remota negat.

Exprimis affectum solita pietate paternum:

5

Devotus vincor taliter ultrò cliens.

Nec me fata sinant priùs ex hac excedere luce,

Quàm mea te constet ritè probante fides.

Jam sensim redeunt ad pristina munera vires,

Mensque cupit voti compos adesse sui.

10

Hinc subitò studijs notisque laboribus apti,

Proficuum Augustis aggrediemur opus.

Quorum sola mihi spectanda est gratia, quem jàm

Solatur nullus patrio in orbe favor;

Ne noceat meruisse bono: neve inclyta virtus

15

Damnet, & exilio puniat illa suos.

5,2 mea] corr. e meam

Id mihi sperandum, te protectore patrono,
 Da precor, et cordi vota clientis habe.
 Jam tuus in vasto cultor legor orbe: fidele,
 Quod me ritè decet, postmodo munus agam. 20
 Tu quoque cultorem, tanti pro laude Patroni,
 Nec pòst, ò Juli, desine amare. Vale.
 Zagrabiae 30. Jan(uarii) 1702.

6. Ad D(ominum) Episcopum Tininiensem

Cùm mihi se parcam rebus melioribus offert,
 Sors mea: ne chartis parcus et ipse ferar;
 Hanc tibi lineolis brevibus transmitto litatam,
 Fida sit obsequij testis ut illa mei.
 94 Quo me praeterito devovi sponte sub anno, 5
 Cultor ubi Augustae Vindebonensis eram.
 Hoc constante fide sum servaturus adusque
 Dum mea me terris vivere fata sinent.
 Quin et post obitum devotio vera superstes
 In libris vivet non moritura meis. 10
 Multorum obsequijs te virtus inclyta dignum
 Fecit et ingenuus Regis in aede valor.
 Quod vires nequeunt supplebit grata voluntas:
 Haec accepta tibi quatenus esto, precor.
 Nunc ego Zagrabiae (Savi quae prospicit amnem 15
 Colle ex vicino) sanior urbe moror,
 Postquam morborum moles superata recessit
 Affligens multo languida membra die.
 Sed nunc Adriaci montosas aequoris oras
 Visere dura mihi tempora posse negant 20
 Ingens Ferratas etenim nix obruit Alpes:
 Totamque obstruxit, duram aliunde, viam.
 Hinc spectanda mihi est verni clementior aura
 Temporis: ut votum ritè ineatur iter.
 Quo non pauca meo nanciscar commoda Regi, 25

Bis tribus à saeculis penè sepulta videns.
Tu tamen, ut reliquos Iusti et Virtutis amantes,
Ac Regi fidos, Praesul, amare soles,
Me quoque amato, precor: superisque et Rege benignis,
Ad tua ter felix vivito vota. Vale. 30

Zagrabiae 6. Martij

7. Ad D(ominum) Com(item) Bucellenium, Supr(imum) Aulae Cancellarium

Nuper ab urbe ista Graeci cognomine montis,
Tradita quod fuerit littera, spero, tibi.
95 Littera non modicos Patrono quaesta dolores,
Quos in me vulgi mens inimica struit.
Quòd me virtutis studium rerumque parata 5
Notitia, atque boni publici amicus amor,
Praetulerit multis, privata sorte beatis,
Hique domi, sed ego clarus in orbe legar.
Tum quoniam quidam, pars vel fors major eorum,
Commoti nimium suspicione rudi, 10
Vindebonam per te nuper, Friderice, vocatum,
Adversùs regni jura stetisse putant.
Quos quam falsa tenet, periniquaque opinio de me,
Te simul in testem scriptaqua clara voco.
Feci; quod cuncti fors non fecisse valerent, 15
Quorum nostra ferus nomina livor edit.
Feci opus, in quali monstravi plurima Regis
Commoda: quo curat tempore quisque sua.
Quod quia te, Iuli, curante fideliter actum est:
Laudari à Regno, Regeque, dignus eras. 20
Id tibi deberi, satiùs quò comprobet Orbis,
Atque ego falsa suspicione leuer:
Da; liceat, vulgata typis offerre Monarchae
Augusto, mecum ne moriatur opus.

7,17 *Feci opus...*: vjerojatno Vitezovićeva spomenica "Regia Illyriorum Croatia", koju želi tiskati.

Cultorisque habeas curam, Patrone, fidelis; 25
 Ne mea sit virtus pernicioſa mihi.
Cum non proficiam mordaces inter Erynnes,
 Deficiam penitus ne tamen, oro, juva.
Ut qui ſemper amas verae virtutis amantes,
 Me quoque ne quando deſine amare. Vale. 30

Zagrabiae 6. Martij

8. Ad Eundem

96 Hęc eſt quarta dies, quòd ab iſthinc altera noſtra
 Ad te ſit breviter littera ſcripta manu.
Saepè & plura rudi vellem depromere ſcripto,
 Sed medium crebrò deleo ſcriptor opus.
Scilicet offenſum metuo, prolixior illo, 5
 Cum nil jucundi ſcribere ſorte datur.
Nec decet adverſi nova ſemper triſtia fati
 Ad tantos querula voce referre viros.
Sunt majora tuae commiſſa negotia curae,
 Et poſcit ſtudioſum Caesaris Aula tuum. 10
Ipſeque perpetuis mentem ſubmittere fatiſ,
 Fortis, et adverſas debeo ferre vices.
Si non viventem, certè poſt funera et hoſti,
 Me virtus dignum reddet amore mea.
Jam nil fortunae fido: nam tempora cerno 15
 Ferri in continuas deteriora dies.
Felix, qui juvenis fortunam coepit amicam;
 Taliter à facto non abit illa ſene.
Ne tamen obſequij culpes me fortè fidelis
 Oblitum: teſtes mitto ſubinde notas. 20
Quas cauſaturas tali ſaſtidia cauſa
 Praeſumens, animo, ſpero, minora tuo.
Culpandus magè namque forem, quo ſegnior illa
 Praeſtarem: grati nomen habere placet.
Utque mihi meritum faciat devotio majus, 25

Qua colere incepti te simul atque tuos,
 His parvum et ruditer uestitum iungo libellum
 Subscriptum Genero sponte & amore tuo.
 Qui cum te genio felix imitetur acuto,
 Seque aptum magnis rebus et ipse facit, 30
 Optabam; tecum simul ut me diligat idem,
 Ritequè ego cultor sic utriusque vocer.
 97 Ut tamen hoc placeat tanto magè munus eidem,
 Praebendum à manibus dirigo, et oro, tuis.
 Gratius est semper donum, quo charior illud 35
 Exhibet: et pretium verus adauget amor.
 Non factum: fateor: non, ùt decuisset, amictum est,
 Hoc urbs artifice & rebus egena facit.
 Pensavi affectum, non rem, suadebis: et à quo,
 Non quid proveniat, censeat ipse, velim. 40
 Quid uerò faciam tanto jàm tempore, quaeres:
 Instem propositis an tamen usque meis?
 Nota diu primùm non aegritudo sinebat,
 Post mala praepediunt tempora, sumere iter,
 Quo promissa queam perquirere jura Monarchae 45
 Augusti; quae jàm saecula plura tegunt.
 Ferreus oppletus nivibus praegrandibus est Mons,
 Una per hunc nobis est adeunda via.
 Quae primò ad Paschae divini festa patebit,
 Aestate in media dura gravisque minùs. 50
 Hic quoque nil facio Custos Archiva reservat,
 Aetate ut gravior sicque labore minor.
 Altera quae causa est, licitè non autumo Vates;
 Certus in Archivo hoc multa latere bona.
 Hinc tibi et Augusto recta ut sit opinio de me, 55
 Quaeso: nec ex culpa quid perijsse mea.
 Optima mens mihi semper inest, viresque valerent,

8,28 *Genero ... tuo*: grof Gašpar Kobenzl, Bucellenijev zet. Knjižica koju šalje vjerojatno je prethodno spomenuta spomenica.

Dum non materiam sors inimica neget.
 Vertitur interea mihi his cum affinibus ishic,
 Qui bona consortis diripere meae. 60
 Sat me discretum bis tres fuit esse per annos,
 Et mea cum placidis poscere jura modis.
 Ast amor omnis abest Affines inter et ipsos
 Fratres: lis cuiusvis atque rapina placet.
 98 Nescio, quae tandem benedictio ad axe sequetur. 65
 Infelix domus et Patria amore carens!
 Sed tibi ne gravior sim tot, Fridrice, querelis,
 Finio; cultorem tu, rogo, amato. Vale.

Zagrabiae 10. Martij

9. Ad Principem Ungariae Proregem

Rarior hinc scribo, nam rara novalia nobis
 Eveniunt, alijs adveniuntve plagis.
 Pacem Turca colit, qui nobis proximus hostis,
 Anne diu colent hanc, cautiùs ore premit.
 Quanto limitibus munit loca proxima nostris, 5
 Vendere nec nobis, ùt priùs, audet equos.
 Suspectus tanto magis esset habendus, ut idem
 Pluribus exemplis saecula lapsa probant:
 Ne mutet (veluti mutavit saepiùs antè)
 Juratam, nacta commoditate, fidem. 10
 Nos, destructa minùs jam Turcò a Marte tuentur,
 Et contra nos sunt reddita, Castra, modò.
 Volvere non cessat mente attamen ille superba
 Pannonica primos in ditione status.
 Crebra etenim Thraci suspiria commovet Ossek, 15
 Dravea qui solido flumina ponte jugat.
 Ereptumque sibi graviter dolet ille Sigetum,
 Hanc mors sultani nobilitavit humum.
 Regia sed cunctos transcendit Buda dolores,
 Haec gemitus, lacrymas haec sibi dura movet. 20

Si quando reparet vires tam barbarus hostis,
Barbarus, innataque ambitione tumens,
Quàm facilè erumpens in aperto protinus agros,
Ense suas repetet, lege minutus, opes.
99 Quis vel posse diu requiescere credat inermem, 25
Qui sortem in gladio, qui decus omne locat?
Sed Deus omnipotens animum roburque tyranno
Conterat, et pacem semper egere sinat;
Qui te conservet Patriae, Dux inclyte, Patrem,
Ac tu me famulum semper amato. Vale. 30

Zagrabiae 17. Mart(ii)

10. Ad P(atrem) Marinum Capucinum

Scripta tua rectè venit mihi littera dextra,
Cùm propè jam tempus Postae abeuntis adest.
Hinc breviter scribo, scripturus plura fuissem,
Tempore si modico longior hora foret.
Me non inventa, spes, commoditate fefellit, 5
Quò minùs hinc ego te visere, Amice, queam.
Accidit interea Dominam concedere fatis,
Praetori nostro quae sociata fuit.
Huc cras ducendae, dicet ut quoque ritè parentem,
Ipsa mei sociae matris ad instar erat. 10
Tum quoque litis adest prope jam mihi terminus ortae,
Quod te nunc nequeam visere, parce, rogo.
Venturum certò speres me lite peracta,
Interea felix, chare Marine, vale.

Zagrabiae 17. Mart(ii)

11. Ad D(ominum) Mag(ist)rum Protonotarium D(ominum) Georg(ium) Plemich

Quo me prosequeris pridèm et constanter amore,
Ille per effectus sat mihi constat amor.
A me non meritum, fateor: nisi forsitan in me,

	Tale sibi pretium, mens tibi vota tulit	
100	Etenim mea mens animo tibi vota perenni, Teque supra pretium quodlibet ipsa facit. Ut qui praecipuis naturae dotibus uber, Te veteri dignum nobilitate facis. Nobilis hoc secum fert sanguis et inclyta Virtus: Ut sibi devotos diligat atque probos.	5 10
	Unicus es, video, justi servator amoris, Quo Chrovata priùs gens celebrata fuit. Dico, priùs, quia nunc mutata recessit ab illo, Et mutata brevi tempore, dico, nimis. Ante etenim Patribus nostris, nobisquemet ipsis, Bella foris fuerant, sed domi amicus amor. Nubilia domi Bellis nunc odia apertis Insultant: exul vix reperitur amor. Quis tutos putet esse foris quos patrij adurgent, In proprias caedes arma movere lares.	15 20
	Nostrarum infelix haec est revolutio rerum, Omnibus ante actis deteriorque status. Namque habuisse foris pollentem viribus hostem, Subque dio(!) noctes et vigilasse dies, Mille subire neces, plagasque referre cruentas, Captivos fratres vincula Turca pati, Saepè videre domos inimico Marte cremari, Et quicquid fieri posset ab hoste mali, Hic Chrovata fuit virtus exercita rebus, Sic nacta est laudis saepè perennis opes. Magnanimos faciebat amor pro Patriae honore, Et pro vicini, cuncta subire, bono.	25 30
	Nunc, ubi Thrax iterum nobis se dixerit hostem, Duraque finita classica pace frement, Quod Patriae munimen adest, quo robore Thracem	

11,4 vota] *corr. e* [[.]ota | 11,19 tutos] *corr. e* [[.]utos | 11,22 ante actis] antactis

Arcere à par finibus, oro, putat?

101 Dissidijs animos ab amoris corpore lapsos 35
 Aegra etiam virtus summa coire facit.
 Excessi calamo fors liberiore: nec ista
 Fortassis curae dixeris esse meae.
 Majorum curis isthaec sunt tradita, nosco,
 Ipse tamen patrium non minùs opto bonum. 40
 Magnus inest animus mihi (credas) semper ad illud,
 Sed factis humilem sors inimica facit.
 Sic ego perpetuus virtutis cultor honestae,
 Non partis opibus jàm velut exul ago.
 In patria (miror) mihi virtus odia causat, 45
 Quae tamen externos, me redamare, movet.
 Tu sed ab incepto non desine, Plemich, amore,
 Nobilis es genio, nobile nomen habes.
 Sive alium de non speres forsitan usum;
 Cultorem laudis noveris esse tuae. 50
 Cras manè ad funus Vice-Bani Coniugis ibo,
 Ad te me post cras ferre deinde paro.
 Interea Dominae parvum submitto libellum
 Miscentem levibus seria dicta jocis.
 Dij te conservent Patriae melioribus aevis: 55
 Tu verò me non desine amare. Vale.

Zagrabiae 20. Mart(ii)

<Epistola Ferdinandi ab Herberstein>

12. Perillustri, Magnifico, ac Clarissimo D(omi)no Paulo Ritter, Equiti S(acri)
 R(omani) Imperij, Ioannes Ferdinandus Comes ab Herberstein S(alutem) P(lurimam)
 D(icit)

Te mihi, Paule, probat verum constantia amicum,
 Hinc fore sincerum spes mihi certa subest.
 Non mea Te paveant diuturna silentia ad illas,

11,34 Aegra] corr. e Aegr[.]

Quae elapso proprias mense adiere manus.

102 Etsi me graves hinc detinuere labores; 5
 Absit me nomen deposuisse tuum.
 Quos ego namquè tuae gratus Virtutis amores
 Flagrantes foveo, Tu sine fine puta.
 Quod nuper Augustam tantis depressus ad Aulam
 Sis curis, Magnos nam labor iste decet. 10
 Diversis tandem solertia specimen amplae
 Virtutis voluit sic dare culta tuae.
 Isthæc dum varias sonuit celebrata per oras,
 Ingenium cupijt scire Vienna tuum.
 In quot, scire petam, divisa insignia libros, 15
 An et finitus sit labor ille tuus?
 Te docuisse sat est, quos Nobilitate vigentes,
 Quotque illis insint stemmata cuncta plagis.
 Saepè tuos vidi fructus, horrensque stupensquè,
 Et te istorum aliquid mittere spero mihi. 20
 Si placet ultrò loqui, cuperem, pede adesto soluto,
 Ligato haud unquam dogmata certa feres.
 Qualem promisi fidum me in partibus Unnae
 Semper ego talis replico et esse. Vale.

Graecij 23. Martij 1702.

Paratissimus ad servitia Fr. Jo(ann)es Ferdinand(us) Comes ab Herberstein

13. Ad D(ominum) Comitem Petrum Keglevich

Quanto plus absum peregrinis Ritter in oris,
 Inter privatos sive quiesco lares,
 Tanto cerno mei curam tibi, Petre, minorem,
 Servi et promissi vix memoremque tui.

103 Praeteriere duo quatuor plus mensibus anni, 5
 Quum colui Unnano proxima castra vado,
 Quòd me ritè tuo fueris complexus amore,
 Officij gratas me referente vices.
 Tunc per te certi est mihi sponsio facta caballi,

Atque ex post vicibus ter repetita novis. 10
 Et tunc praecipuè summo firmata rigore,
 Quando Blienensi lis tibi pro arce fuit.
 Promissi vinclique potest memor esse Tomasko,
 Qui famuli obsequium ritè fidelis agit.
 Hinc mihi praesentem fuit instituisse tabellam, 15
 Ut nostras obeat, te penès, ipsa vices.
 Scilicet affectum restauret amore priorem,
 Promissumque diu ducere faxit equum.
 Hoc mihi nunc opus est, adituro Regna Liburna,
 Ille tui faciet crescere honoris opes. 20
 Fidere da mihi in unum, alio da protinus uti:
 Et mecum jubeas ad tua vota. Vale.
 P. S.
 His adiungo nova dodatum luce libellum;
 Lectus, si fuerint otia quando, levet.

Zagrabiae 31. Mart(ii)

14. Ad D(ominum) Ujvarium, Registratorem Cancell(arium) Aul(icum) Ung(ari)ae

Qui mihi percharos inter numeraris amicos,
 Cum constante fide multa, Emerice, die.
 Accipe vel parvum firmo pro teste papyrum,
 Et procul absentem, te quod, Amice, colam.
 Nil novitatis habens, veterem commendat amorem, 5
 Quo tibi devinctus ritè fatetur Eques.
 104 Tuque vices, illum servando, redde novatas,
 Fortunisque novis, vive, beande diu.
 Collegas, charosque tuos Eques ultrò salutat,
 Cum quibus (optat) eum semper ama, atque vale. 10

Zagrabiae 13. Mart(ii)

15. Ad D(ominum) Cancell(arium) Aulicum Comitem Bucellenium

Haud pridèm Illyrica vulgatum voce libellum,
 Ornatum Generi nobilitate tui,

Ut tibi per socerum cupii, Caspare, placere,
Per te sim socero charior, opto, tuo.
Cumque illo felix ad plurima vivito lustra,
Incolumisque colas Paschata fausta. Vale.

Zagrabiae 14. Apr(ilis)

17. Ad D(ominum) Comit(em) Bucellenium, Supremum Aulae Cancellarium

Percepi gratam reverenti fronte tabellam,
Quae mens egroto corpore laeta fuit.
Me nam consilio multum sapiente refecit,
Solaturque animum spe meliore meum.
Sed quòd non currat pedibus tua Musa ligatis, 5
Excusare mihi, non fuit illud opus.
Scilicet ingentes cumulat tibi Curia curas,
Magna sibi magnos postulat Aula Viros
Ut densè offendunt montana cacumina nubes, 10
Cum Titan humili vult renitere solo,
Sic adeunt magnae Magnorum tempora curae,
Pace sua ut possint inferiora frui.
Nec modò fit pretium lepidis, uelut ante Poetis,
Inducunt mores saecula quoque novos.
Scribendo genius meus hanc inclinat ad artem, 15
Numen et Heroes quae magis apta colit.
106 Conscripta in versu lego biblia sacra canoro,
Bellacum in versu Martia facta Ducum.
Haec epulas inter prisici et cecinere choreas:
At superum laudes nunc quoque Mysta canit. 20
Quam tamen à pauco spernit quodammodo Mundus
Tempore: quòd minor est semper honoris amor.
Ut primùm, nuper motam, finivero litem,
Cuj decimanona terminus alter erit.
Non potis hìc multum scriptis prodesse negatis, 25

17,20 At] *corr. e* At[[que]] | 17,20 laudes] *corr. e* laude[[s]]

Ulteriùs quaeram Caesaris obsequium.
Interea felix ter faustum terque beatum
Hoc tibi Pascha pie, & multa futura precor.
Quae salvus celebras, completaque vota videbo,
Et pòst cum sanctis vivo in Axe. Vale. 30
Zagrabiae 14. Apr(ilis)

18. Ad Magist(rum) Protonotarium Plemeć

Laudatum Patriae morem nève arguar inter
Fortuna adversas praeterijsse vices:
Mitto, licet nimiùm leve, munus; quale sub ista
Musaeum poterat promere sorte meum. 5
Quod nataliŹans fatis melioribus auctus
Accipies animo, spero, precorque, bono.
Muneribus pretium non res facit ipsa laborve,
Quantum animus dantis magnus & ipse bonus.
At qui cuncta regit, Deus optimus, astra solumque,
Muneribus largè te beet ille suis. 10
Saepiùs ut divi recolas, sacra Festa Georgij,
Ad tua vota et cum prosperitate. Vale.
Zagrabiae 24. Apr(ilis)

107

19. Ad D(ominum) Petrum Comitem Keglevitium

Spero; cum adiuncto quod littera nostra libello
Sit nuper manibus tradita, Petre, tuis.
Sed necdum dignatus eras me reddere certum,
In quo amor est meus, in quo tua sponsa statu? 5
Zagrabiam interea venit, visitque Tomasko
Me tuus at praeter spem, pedes ille fuit.
Vel nulli nascuntur equi, vel crescere nolunt.
Jam tibi: ter sponsi vel memor esse nequis.
Ille satis meminit, testisque & nuntius ipse

Fidus verna tibi; praestat is ultrò fidem. 10
 Non equus est tanti mihi (quamquàm hoc indigus essem)
 Nec dolor est gratis quid meruisse tibi.
 Sed quoniam multis dixi, a te sponte promissum,
 Quod pro laude tuae nobilitatis erat;
 Iudicium ne fortè ferant in utrumque sinistrum, 15
 Hoc metuo, ad cunctos integer esse volens.
 Ergo cura tibi sit equi, Comes inclyte, quaeso:
 Cura tui mihi sed semper honoris erit.
 Stemmatis Illyrici primum nunc mitto libellum;
 Missurus reliquos fors aliquando. Vale. 20
 Zagrabiae 28. Apr(ilis)

20. Ad D(ominum) Com(item) Ferd(inandum) ab Herberstein

Scripta stylo nuper tibi littera bina salute,
 Jàm lecta est oculis utraque, spero, tuis.
 Sed mihi nulla tuum retulit, Comes inclyte, sensum:
 Quidve secunda spei possit habere bonae?
 Si quando famulum velles juvisse fidelem, 5
 Nunc operam da, cum causa sit atque modus.
 108 Nosti, me rerum satìs illic esse peritum,
 Antèque idem munus pertinuisse mihi.
 Ne peto, privatae causa utilitatis, id ipsum,
 Sed pro communi Caesareoque bono. 10
 Hac in parte potes multum, Ferdnande, juvare,
 Quique bonum populi Caesareumque cupis:
 Non desiste, precor, promissum saepè favorem
 In modo praetensum ferre benignus opus.
 Ne plus ingrata lateam Philomusus in urbe, 15
 Sed patrij attendam commoda justa soli.
 Accrescet mecum meritorum Sparta tuorum,
 Semper amo cultor qui tuus esse. Vale.

19,19 *Stemmatis Illyrici primum ... libellum*: Vitezovićevo djelo "Stemmatographia".

21. Ad D(ominum) Com(item) Bucellenium, Supremum Aulae Cancell(arium)

Ante dies octo sensu, Fridrice, soluto

Scripta nimis propere verba ferenda dedi.

Da veniam quòd non mendas correxerit autor,

Plurima scribenti Posta negavit idem.

Tu tamen expressis solita ruditate petitis 5

Patroni ingenua mente faveto boni.

Praetensum ad munus me non erit aptior alter,

Ultrò commissum quod mihi et antè fuit.

Sponte resignatum vidit mutatio rerum,

Quando huius terrae me revocabat amor. 10

Nam tunc et Prorex et Primas Praesul amici,

Non secus ac verus, me tenuere, Pater.

Tunc mihi Nobilitas sincerè addicta favebat,

Omnibus (ut verbo dicam) in amore fui.

Nec mihi spes deerat majorum semper honorum, 15

In laudem virtus crevit ubique mea,

109 Nunc alter Prorex absens et Episcopus alter,

Altera nunc facies Nobilitatis adest.

Quisque suum curat, sua quisque attendit, ut ipse

Hic ut in exilio me modò reperiam. 20

Et, quod in ingenua magis est mirabile mente,

Inter cognatos lisque odiumque furit.

Candidus hoc animus pietatis abhorret amore,

Virtutem reliquis anteferendo bonis.

Non privata meae quaerebant commoda curae, 25

Nec Likense modò munus ad illa peto.

Tranquillum Populique statum, Regisque fidele

Curandi obsequium, mens mihi semper erat.

Sola etenim nutrit nos et delectat honestas

21,20 reperiam] repperiam, *quod corr. e* reperiam

Estque probo merces, gloria summa viro. 30
 Non esset Regno me ditior huicce Paręcus,
 Si propria, ut reliquis, res mihi culta foret.
 Primus ad augustam de nunc viventibus Aulam
 Publica praeclarè munia obivit Eques,
 Quem praedecessor tuus olim noverat Hoher, 35
 Amplexus juvenem maximo amore senex.
 Quem celsae Lamberg Aulae praefectus amabat,
 Et qui Urbi praesul tunc, Emericus, erat.
 Swartzemberg Princeps, reliquique profectò Ministri
 In charis Equitem, crede, habuere tuum. 40
 Nullus enim ex Hunnis, nullus de gente Croata,
 Pro Synodo grates Soproniense tulit.
 Ipse tuli quatuor Regnorum nomine grates;
 Expressasque typis Caesar et Orbis habet.
 Pro quibus & multis alijs hujusque peractis, 45
 Servat adhuc Caesar praemia servitijs.
 Nunc postquam primos rapuit mihi Parca Patronos,
 Sit nove, chara tibi cura, Patrone, mei.
 110 Nactus in alpinae viduata gubernia Likae,
 Quid possum plus pro Caesare, ut ultrò probem. 50
 Promotore tui, quaeso, Vir magne, favore
 Effice; quo virtus clareat ultrò mea.
 Ut Ducibus cedit victore à milite palma,
 Sic tua gloria erit, me meruisse bene.
 Et potes augustam multum autoratus ad Aulam, 55
 Et quia amas me: quod postulo spero. Vale.

Zagrabiae 5. Maij 1702.

P. S.

Conspectu Augusti si dignam videris esse,
 Ad sacras veniat juncta tabella manus.

22. Leopoldo Magno, pio CaesarI

Inconcussa fides, Caesar, studiumque fidele,

Sat Majestati constat adusque tuae,

Qualiter Augusto mea solvere debita Regi,

Et meritum, studui, multiplicare patrum.

Omne mihi studium dulce est, labor omnis amatus, 5

Principis ad laudem aut commoda grata pii.

Quin semper mihi major erat duratque cupido,

De solio semper plus meruisse tuo.

Nec vires deerant, deerat nec prompta voluntas,

Sed fortuna impar et locus hisce fuit. 10

Nunc ubi Ramschissel, Likae qui praefuit agris,

Clauserit hoc summum nuper in Orbe diem,

Supplex oro; vacans illud mihi credito, Caesar,

Quod mihi commissum munus, et antè fuit;

Ut poterit monstrare Comes Bucelenus id ipsum, 15

Is, tibi sincerus, scripta, minister, habet.

Hanc ornaturum promitto me tibi Spartam,

Ad quam prae reliquis et priùs aptus eram.

111 Intra pauca tuae, pie Caesar, tempora Likae,

Conabor priscum restituere decus. 20

Quae tibi, quaeque Deo, populo repleta fidei,

Fructuet, in solidum ritè reducta statum.

Sic floream terrae, gratum mihi redde laborem,

Atque Orbi felix impera in aeva. Vale.

fIDeLI's serVV's eqVes, VI'tae prosperItatIsqVe 25

aeVI'ter natVrae InCreMenta VoVet.

Zagrabiae 5. Maij 1702.

23. Ad D(ominum) Comitum Cobencel

Illustri soceroque tuo, proprioque Patrono,

Cùm genio insigni tùm pietate Viro,

Commendata dedi quaedam, Caspare, petita:

Attendens populi Caesareumque bonum.
 Detur cura mihi ut vacuae sine praeside terrae, 5
 Quae Likae nomen perfluo ab amne tulit.
 Hoc mihi prae cunctis debetur munus in illa,
 De qua Pro-Comitis nomina servo diu
 Imò supremi Scissae unà Corbaviaeque
 Praefecti regimen subfuit antè mihi. 10
 Ut non mundanis solum imperitasse licebat,
 Ast et de sacris disposuisse mihi.
 Scripta tuo socero super his authentica misi,
 In quo conceptus spem mihi praebet amor.
 Tu tamen, ut meritò, Comes, es charissimus illi, 15
 Et me cultorem diligis ultrò tuum.
 Auxiliare, precor, digneris ut addere verbum,
 Quo mea prae reliquis causa triumphet ouans.
 Invenies illis nullum magè partibus aptum,
 Sed nec qui vobis gratior esse velit. 20
 112 Nosti me meritum de celsa Caesaris Aula,
 Nacto hoc officio plura merebor Eques.
 Caesaris ergo bonum curato meumque laborem,
 Et me, quod semper postulo, amato. Vale.

Zagrabiae 5. Maij 1702.

24. Ad D(ominum) Ferd(inand)um Comit(em) ab Herberstein

Nuper item, Veneris dictae sub luce diei,
 Altera scripta dedi simpliciore stylo.
 Quae jàm fortè meum tibi deposuere petitum,
 Quando Coronino Lika regenda data est.
 Spero, tuo fore me, Ferdnande, favore beatum, 5
 Quò magis ipse mei justa petita vides.
 Ut recolam tandem patrias novus incola terras,
 Neve meos artus terra aliena tegat.

Illic ut possim genio requiescere fesso,
 Reddere Patronis obsequiumque meis. 10
 Illis te nactum supremi jura strategi,
 Dignus ut es pridem, spero praesse plagis.
 Et demum ante duos, quem vovi corditus annos,
 Ut decet ipse etiam te, comitetur honor.
 Nunc nihil occurrit, quod dignum scribier esset: 15
 Extractum praelo, mitto poëma rude.
 Cuj componendo causam mihi fecit Amicus
 Ter cum promissa ludificando fide.
 Sic fit saepè isthìc ubi vix sincerus amicus
 Inter cognatos finio dicta! Vale. 20

Zagrabiae 15. Maij

<Responsum F. ab Herberstein>

25. Perillustri, Magnifico ac Generoso D(omi)no Paulo Ritter, S(acri) R(omani)
I(mperii) Equiti Aurato |

113 J(oannes) F(erdinandus) Comes ab Herbertstein S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Non dubito, ad nuperas respondens proxima rectè
 Ad te pervenit pagina missa tibi.
 In qua rescripsi Rambschissel vivere sanum,
 Hinc ego nec quidquam in hisce juvare queo.
 Non munus hoc vacuum, minùs est donatio nostra haec, 5
 Ast excelsa potest Cammera sola dare.
 Quod dixi, dicam, promissi saepè favoris
 Semper ero; manibus sed bene trade viam.
 Pro mihi transmissis gratet tibi reddo salerni
 Metris; his maneo servus ubique. Vale. 10

Graecij 15. Maij 1702.

Paratissimus ad servitia F. Jo(ann)es Ferdinandus Comes ab Herberstein

26. Ad D(ominum) Com(item) Bucellenium, Supremum Aulae Cancell(arium)

Tandem iterum varias mea lis vexata per artes,
 Justa licet, jussa est fine carere suo.

Sed nihil obstupui plùs quàm periuria: mirum!
Affini tantum chara noverca fuit!
Consortis dotem dum juris tramite quaero, 5
Res proprias ideò perdere dignus eram?
Subtrahe ab hinc (rogo) me; ne, per tot taedia vitae
Deficiam: quia nunc exul et esse velim.
Jam nihil est, quod me tenuisse diutiùs isthìc,
Possit: in optata pergere curo via. 10
Tu tamen (ut forsàn mea sors contendere posset)
Quaeso mei nolis immemor esse. Vale.

Zagrabiae 19. Maij

114

27. Ad D(ominum) Com(item) Ferdinandum ab Herberstein

Rectè iter arripio Senonas accinctus in oras,
Causa huc Caesarei me jubet ire boni.
Tu, Ferdnande, meum cures (rogo) protinus illic
Ut satius de te et Caesare post merear.
In me Caesar habet, sed habes tuque ipse fidelem 5
Servum: felicem quem fac amore tuo.
Nil novitatis adest, quod ab hinc tibi scribere possem,
Sed voveo: felix incolumisque vale.

Zagrabiae 24. Maij 1702.

28. Ad D(ominum) Com(item) Bucellenium, Supr(emum) Aulae Cancellar(ium)

Postquam iter Adriacum cura vigilante peregi,
In Graeco proprios jam colo monte lares.
Augustam mihi donec iter statuatur ad Aulam,
Ut figam manibus basia grata tuis.
Tunc quoque percipies, nuper me vera locutum, 5
Et pro Caesareo sollicitum esse bono.
Cujus et ipse boni cùm sis sincerus amator,
Ultrò, aliunde tuum, me (rogo) amato. Vale.

Zagrabiae 15. Junij

29. Ad D(ominum) Ferd(inandum) Comitem ab Herberstein

Vinodolas nuper, Segnam inter Flumen & oras

Lustravi: reducem mons modò Graecus habet.

Non pransum, non coena mihi fuit ulla, salutis

Pocula quando tuae non celebrabat Eques.

Charus ubique viges, ignotis nomine clarus: 5

Dij tamen, ut praesis his aliquando, velint.

115 Nunquam prosperius quàm grato Principe recta

Regnorum & Regum res bene stare solet.

Hinc post me quasdam dicunt misisse tabellas,

Inter quas unam credo fuisse tuam. 10

Expecto Senonum redituras anxius urbe,

Quae me per variam praeteriere viam.

Augustamⁱⁱ mihi tunc iter aggredietur ad aulam,

Hac te confido visere posse via.

Dij faciant salvum mihi te, incolumemque videre, 15

Et tali faustum vivere sorte diu.

Josephum Comitem Rabatensem, quaeso, saluta,

Cum quo Equitem vestrum semper amato. Vale.

Zagrabiae 19. Junij

<Responsum F. ab Herberstein>

30. Perillustri, Generoso necnon Magnifico D(omi)no Baroni Paulo Ritter, S(acri)

R(omani) I(mperii) Equiti Aurato &c. Ioannes Ferdinandus Comes ab Herberstein

S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Obtigit illa mihi nuper cita pagina Maij,

Cuj nunc responsum reddo satisfaciens.

Saepè quidem supplex scripto mihi adesse volebas,

Ast ego dum paucè, nilve favere queo.

Monstretur dixi nuperis, occasio recta, 5

Promptus ero semper servus ad obsequium.

Invitum mihi gignit onus, tam scandere saepè,

Hinc cupio metris parcior esse velis.

Promisi Tibi nuper ego transmittere stemma,

His cape, cum tenear, quod tibi mitto. Vale. 10

Graecij die 29^a Maij A(nn)o 1702.

Paratissimus ad servitia F. Jo(ann)es Ferdinandus Comes ab Herberstein

116

31. Ad D(ominum) Ferd(inand)um Comit(em) ab Herberstein

Altera nostra stylo prope conscripta soluto

Antè breves ad te est littera missa dies,

Quae de percepta certum te reddat utraque,

Spectatae Segna cùm rediere mihi.

Interea Divi festum celebrando Joannis, 5

In templo, inque domo tui memor ultrò fui.

Illic dando preces superis, hìc pocula amicis

Propinans, pro vita atque salute tua.

Utque magis constet cunctis, tibi me esse fidelem,

Fatidicum cecini, quod penès addo, metrum. 10

Hoc Ferdnande, tuis (quaeso) partitor amicis.

Illic, namque isthìc partiar ipse meis.

Excuses folij levitatem et carmen ineptum

Afflicto genio pauperieqve loci.

Sincerae mentis tibi sit percepta voluntas, 15

Qua mihi, scis, majus nil superesse. Vale.

Zagrabiae 26. Junij

32. Ad P(atrem) Marinum Capucinum

Qui fit quòd taceas ad tantum tempus, Amice,

Indignate, meis reddere verba notis?

Aut me non curas jàm plùs, aut forsitan aegra

Non valet ad calamo verba notanda manus?

Illud crede nefas, avertat Juppiter istud, 5

Sis memor ultro mei prosperiusque. Vale.

Zagrabiae 26. Jun(ii)

33. Ad D(ominum) Comitem Bucellenium, Supremum Aulae Cancellarium

117 Quas mihi in ingressu Phoebaeo ad sydera Cancri
 Vindebona, Iuli, mittis ab urbe notas,
Hesterno, accepi reverenter, vespere latas,
 Patroni recolens annua festa mei.
Solatus sat me favor est, expressus in illis, 5
 Quem mihi in Augusto pectore ritè foves.
Nonnihil at tristem reddebat opinio caepta,
 Incassum tantam me peragrasse viam.
Fors exinde putas, quod sum citò ab inde reversus,
 Parcior et scribis ad mea facta fui. 10
Est inimica morae mea mens, intensa labori,
 Ad proprias laudes muta et inepta nimis.
Monstrabunt facta ipsa tamen, testesque fideles
 Me non incertae verba dedisse rei.
Regia quod fuerit Segnae, Fridrice, coronae, 15
 Tempore percipies haec documenta brevi.
Quae properè incipiam calamo describere justo,
 Cum bene disuades [---]
Scriptorum jam nunc Csasmae monumenta revolve,
 Zagrabiae post haec sunt revidenda mihi. 20
Quicquid ad Augusti partes spectaverit illic,
 Attentae fida (crede) notabo manu.
Publica me rapiunt & regia commoda totum,
 Hinc privata mei debiliora puta.
Non tamen abhorret genius sic pergere et ultrò, 25
 Postponi meritis gloria dictat opes.
Tu tamen incaeptis persistas (quaeso) benignis
 Dum mihi concedent vivere fata. Vale.

Zagrabiae 30. Jun(ii)

34. Ad Eundem

Culpabis charum (video), Fridrice, clientem
Promissis tardum me nimis esse virum.
118 Ut tamen ad culpam ratio est non parva ferendam,
Exculpandi etiam non minor illa mei est.
Non alia ex causa transmittere differo nostra 5
Nuper in Adriacis acta notata plagis:
Quàm quod adhuc illinc spectem nonnulla: quae in ipso
Sunt promissa abitu Sennonum ab urbe mihi.
Tum, si etiam archivis lateat quid pluris in istis,
Quò magis exactum mittere praestat opus. 10
Ne culpes igitur sensu graviore clientem,
Quantumvis tardum non reprobabis opus.
Interea Dij Te Regique mihique benigni
Conservent longè ad prospera fata. Vale.

Zagrabiae 24. Julij

35. Ad D(ominum) Com(item) Ferdinandum ab Herberstein

Jam pridem spes me laetum, Ferdnande, tenebat,
Karlopoli adventum posse videre tuum.
Sed te fortassis tantum mea fata morantur,
Ne me solatum qua ratione sinant,
Ut semper sunt fata meis contraria votis, 5
Quantumvis semper sunt pia vota mihi.
Tu tamen, ut fatis melioribus inclytus atque
Virtute es, superes haec mea fata, velim.
Da mihi, da multis tandem te, quaeso, videndum,
Et trans-Kuppanas exilarato plagas. 10
Ut sic promoveas Majorum more tuorum
Illic obsequium Caesaris atque Dei.
Omnibus haec, credas, vota esse fidelibus illic,
Qui Regi cupiunt, qui Patriaevae bonum
Quali versantur mea nupera sorte petita, 15

Actorum nuper, Caesar Leopolde, meorum
 Est Majestati copia facta tuae,
 Cujus sincero sunt commendata Ministro,
 Qui procurator nempè laboris erat.
 Gratum, Caesar, opus fuerit tibi, spero, fidelis 5
 Vassali, et gratum sit, rogo: namque pium est.
 Ast ut plura queam maioraque promere tandem,
 Aptum ceu genium mens generosa vocat.
 Jam cum bina vacent confini munia in isto,
 Pro Križanić turran Likiaconoque solo, 10
 Supplico subnixè, me sacra remuneret uno
 Majestas: plusque hac det meruisse via.
 Imperio Domuique Tuæ servire voluptas
 Summa mihi semper, summa meisque fuit.
 Non sine privato me semper in ordine, Caesar, 15
 Qui prae mille alijs clareo fortè diu.
 Nam nec quaero mihi privata hinc commoda nasci,
 Sed magè Caesarei crescere honoris opes.
 Est merces, meruisse bene de Rege; merendi
 Jam Rex materiam praebeat, oro, mihi. 20
 Soletur promissa tuum sic gratia servum,
 Ipse queam, ut cupio, sic meruisse magis.
 Dij tua fortunis faustent ut vota secundis,
 Tu Caesar faustes sed mea, quaeso. Vale.

Zagrabiae 21. Augusti 1702.

122

40. Ad Sereniss(imum) Archiducem Carolum Porphirog(enetum)

Perpetua à teneris, †cannis†, constansque cupido
 Impressa est animo, Carole Magne, meo,
 Augustae Domui posse inservire decenter,
 Contendens de ipsa promeruisse bene.
 Hactenus at mea sors levibus tantummodo scriptis, 5
 Innotuisse tibi, vix mihi posse dedit;
 Bellica quae faciunt vilescere tempora jàm nunc:

Nam gladios inter penna tacere solet.
 Ut penès et galea possim gladioque merendo,
 Nomen et arma ferens facta paterna sequi. 10
 Bina mihi sese jàm nunc occasio praebet,
 Servire hac Vobis posse aliquando via.
 Post etenim caedem Ramschissell et Koronini
 Praeside jam proprio Lika Turranque vacat.
 Procurate mihi quorum digneris ut unum 15
 A Magno, Princeps magne, parente, rogo.
 Lika quidèm fuit ante meae concredita curae,
 Jus Civile habui et spirituale simul.
 Sponte resignavi munus tunc quando videbam
 Mutari à summo cardine cuncta inibi. 20
 Nuncque ejus Comitibus vice sedeque perfruor isthìc,
 Efficias; illic amodò jure fruam.
 Jam tua non pridèm, quàm magni saepè Parentis,
 Gratia sponsa mihi, me modò (quaeso) beet.
 Aptior haud illi poterit reperiri alter 25
 Officio: et vestras qui magè curet opes.
 Vel si non Likae, Turnensi praefice Castro,
 Alterutro Augustae fac merear Domui.
 Spem votis facio: meritis quod fortè nequirem,
 Assequar, ò Princeps magne, favore tuo. 30
 123 Quid neget augustus genitor tibi? Cur vel uterque
 Exiguum munus denegat hocce mihi?
 Sperantem merito, solatum redde clientem,
 Servire ut valeat sic tibi et ultrò. Vale.

Zagrabiae 25. Aug(ust)i 1702.

41. Ad D(ominum) Com(item) Ferdinan(dum) ab Herberstein

Jam favet apta meis duplex occasio votis,
 Ipsaque promissis jam favet apta tuis.
 Quare iterum tibi me, Comes, insinuare licebit:
 Nunc, si cum velles fautor adesse, fave.

Ut celeri tempus fugit irrevocabile passu, 5
Vita hominum sensim, non reditura, fugit.
Dum vivo, Ferdnande, juves; ut reddere grates
Possim; post obitum sufficit una quies.
Nunc ergo impendas sponsum persaepe favorem:
Sit tibi velle pium: Dij tibi posse dabunt. 10
Pro tantis meritis aliquod me posse bravium
Cures sortiri, ut cùm meruisse juvet.
Ne mihi sic soli meritum dispendia causet,
Virtutem noceat vel coluisse. Vale.

Zagrabiae 24. Aug(ust)i

42. Ad D(ominum) Abbatem Černkovitium

Cum quo lecta tibi est plorans Hyrvatia sensu,
Et quàm censura digna deinde fuit,
Scire volem, nam si digna est te iudice lectu,
Prodibit: si non, igne cremanda luet.
Nescio quo fato, suspectae tempore pacis, 5
Scribere eam Patriae me stimulavit amor.

124 Historicus volo, sim, tristis non ominis autor;
Dij melius vertant, opto, precorque. Vale.

Zagrabiae 25. Aug(ust)i

43. Ad D(ominum) Cancellarium Aulicum

Jam vereor, ne quae nostris fastidia scriptis
Accipias: audent poscere semper idem.
Non possum justis, Juli, cessare petitis,
Quod peto nam pridem dignus habere fui.
Et quantum meritis non praestat fidere tempus. 5
Aut potiùs votis sors inimica meis:
Tantum summa spei clementia Caesaris addit,
Patroni firmus tamque potentis amor.
Hinc ne tot gratis videar meruisse per annos
Et sensim virtus debilitata cadat: 10

Neve penès me spes, in te concepta, relinquat,
Praemia qui velles omnibus aequa dari:
Cumque alij per te referunt sua praemia ab aula,
De te etiam forsàn qui meruere minus,
Non sine postremum tali me parte beari: 15
Ut merear de te ac Caesare plura cliens.
Adde meae calcar virtuti, gloria crescet
Hinc, Fridrice, tibi, sum tuus ipse. Vale.

Zagrabiae 1. 7bris

44. Ad R(everendissimum) P(atrem) Marinum, Seniensem Capucinum

Scribere me, Venerande, mones, ò Frater, Amicis,
Qui possent causam ritè juvare meam.
Illis fortè meis jàm facta est nausea scriptis,
Sed mihi responsi copia nulla venit;
125 Quo mage in eximijs dubitare licebit amicis, 5
Fortunaeque meae tela inimica queri.
Si mihi non ista vice, quod successerit, opto
Privatae vitae postmodo cultor ero;
Contemplaturus fera Mundi fata caduci,
Clausurus modicos pacis amore dies. 10
Velle mihi est commune bonum qua parte juvare:
Si nequeam, mala sors est mea causa. Vale.

Zagrabiae 1. 7bris

45. Ad D(ominum) Co(mitem) Kalnokium

Quòd tua plus nimio res hic detenta moretur,
Defectus chartae Vennetiensis erat,
Quam mihi Carniolus mercator saepè spondit:
Sed vice nunc belli posse venire negat.
Sicque jacent formae collectae: mitto duarum 5
Exemplar; donec nos Lubiana juvet.
Illinc charta mihi veniet promissa: necesse est,
In Charinthiaca continuare librum.

Hocque meos idem remoratur (crede) libellos,
Et Patriae lacrymas continet hocce malum. 10
Da veniam; non est mea culpa, profectò, nec error,
Mercator causa est, et nova bella maris.
Dij te conservent ad prospera vota tuorum,
Tuque Equitem semper dilige (quaeso) vale.

Zagrabiae 1. 7bris

46. Ad D(ominum) Consiliarium Pataçich

Sperabam, veluti semper meruisse studebam,
Me vestri coetûs posse favore frui.
126 Sed video, mihi spe meritum vana omne teneri,
Nil quoque Patronos tot coluisse juvet.
Institeram nuper curae Likensis amore, 5
Hinc et opis vestrum sollicitata mihi est.
Non obtenta tamen, fecit dubitare profectò,
Num mihi quid maius spes generosa daret?
Quod mihi solamen praebet (cense) inclyta virtus?
Quod studium? Tanto tempore quodve labor? 10
Ipse alijs meritum meritis cumulando decoris,
Maerores, videor, concumulasse mihi.
Vix ita dura suis Monachos patientia claustris
Comprimit, ac Equiti dura fit illa viro.
Officio atque fide veri pariuntur Amici, 15
Sic ego sollicitus quosque parare fui.
Tu tamen egregij praestes (rogo) munus Amici,
Quaeque potes reliquos parte favere mone.
Me tibi meque tuis expertus tempore longo es
Affectum: affectu ritè repende vices. 20
Scribere plura negat jam posse tabellio; Balthar,
Cum nostro Csërnkocz, cum reliquisque. Vale.

Zagrabiae 4. 7bris 1702.

45,14 quaeso] corr. e. qu[...so

47. Ad Leopoldum Caes(arem) S(emper) A(ugustum)

	Si summum, Leopolde, Deum mortalibus aegris Assidua liceat sollicitare prece, Sustine et ipse, vices divinas qui geris, aequa Saepiùs ante tuos vota venire pedes. Ille ego, pauper Eques, qui constans pluribus annis, Augustae proprio servio marte domui. Inter tot Proceres, Praelatos, atque Barones, Et varios Regni pro ratione status,	5
127	Solus Eques Regi, Regnorum nomine quatuor, Pro synodo grates Soproniense tulit, Ungariae Athleta Lauro redimivit honora: Despotas contra, nobile scripsit opus. Membraque Slavoniae, jàm perdita penè redegit; Post quò translatum sit diadema docet. Fatidicum interea submisit saepè poëma; Prae Majestatis, munus, honore tuae. Ut nunc praetereat duris incommoda castris Quae tulit ad Dravum, Vun, alijsque locis. Cuncta lubens fecit, forti tulit omnia mente, Ad majora animum perficienda gerens. Spes aluit semper justì me certa bravij, Quam licet in Domino semper habere probis. Sponte tua fit cuncta tuis fortuna vasallis Ut dare cujque suam, demere cujque potes. Ac veluti Jovis est, potius miserescere, munus, David teste, ipsum lex tenet ista Deum. Tu quoquè devoti, Caesar, miserere clientis, Et vel felicem reddito sponte tua. Da possim servire magis, servire, voluptas, Augustae Domui, me quia summa movet.	10 15 20 25 30

47,23 vasallis] corr. e va[.]allis | 47,26 ipsum] ispum

Praefectura vacat jam Likae et Križanić arcis,

Alterutri famulum praefice, quaeso, tuum.

Sic meruisse magis comedito posse: bravium

Hoc ipsum posco, posse merere tibi.

Haec, Caesar, fidi pia suscipe vota clientis,

35

Et Mundo praesis ad tua vota. Vale.

Zagrabiae 11. 7bris

48. Ad Sereniss(imum) Archiducem Carolum

128 Praesumpsi exiguam nuper, Dux magne, tabellam

Mittere conspectum servulus ante tuum.

Orans me sacro commendes vota parenti,

Pro Turan aut Likae conditione, pius.

Teque meis precibus bene spero fuisse benignum,

5

Est nec in augusto spes mihi vana, Patre.

Tanto, spero, magis Caesar mea vota beabit,

Quantò illi Orator charior esse queas.

Quod mea sors, meritumque nequit, tua gratia praestet:

Da servo, semper posse merere magis.

10

Non ego privatis attendens rebus, id opto,

Publica qui semper doctus amare fui.

Ast ut continuo virtus assueta labori,

Nancisci possit, quod magè semper agat.

Illuc augendis meritis occasio sola

15

Me vocat: haec reliquis anteponenda vijs.

Non, quod ditar, enim, sed honesta decoraque semper

A teneris animo chara fuere meo.

Hinc alios fecit studium et fortuna potentes,

Me tenet ast inopem solus honoris amor.

20

Tu tamen hac animum soleris sorte clientem,

Unde tua dicar postmodo dives ope.

Ut Deus omnipotens regnis te ditet avitis

Oro: tuusque cliens vivo perennè. Vale.

Zagrabiae 11. 7bris

49. Ad D(ominum) Cancellarium Com(item) Bucellenium

	Postquam spem firmam semel in te ritè locavi, Firmiter illa etiam spes mihi pectus alit.	
	Dum verbo scriptoque pij solidata patroni, Expectare mihi plurima posse dabat.	
129	Et quamquam nulla trino propè mense tabella Solatus famulum es, chare Patrone, tuum, Non miror: ingentes tibi dant haec tempora curas: Excelsos montes durior aura petit. Spero tamen mea cuncta tibi data scripta fuisse, Et pro regali pressa relata mitra.	5 10
	Haec quoque non dubito sacro placuisse Monarchae, Ut mea cuj pridèm est ritè probata fides. Sic etiam nulla dubij ratione laboro, In te quin primus sit mihi semper amor.	
	Quaeso tamen memor esto mei, dum occasio fulget, Ipsa quidèm duplex, utraque et apta mihi.	15
	Harum, fac ut una me consoleris, et illa De te, de Augusto, plura merere queam.	
	Ne mihi nempè tuo virtus damnosa feratur, Et lateat bene, quae digna nitere fuit.	20
	Sortibus erigitur mens ad majora secundis, Inde animus vires, indeque corpus habet.	
	Adversae attenuant validissima corpora sortes, Assiduo mentem quando dolore premunt.	
	Augusto meritis jam pridèm clareo multis, Pauca peto: tamen ut plura merere queam.	25
	Aptior haud quisquam Likam me competit uno: Si, superest Turan, Lika neganda mihi est.	
	Tu, cùm sis, Fridrice, potens in Caesaris aula, Et sine me, sponso nuper, amore tenes,	30

Caesaris Augusti promissa benigna, tuique,
Sponsa (precor) comple, votaue nostra. Vale.

Zagrabiae 11. 7bris

50. Ad D(ominum) Praepositum Csernković

130 Finivit jam nostra suum Croatia planetum:

Ò utinam fastos postmodo laeta canat!

Ibit moesta palàm se monstratura per Orbem,

Et magnum specimen posteritatis erit.

Si quid habes erga moestam, Pater optime, amoris,

5

Exhibe, ut ad tantum concomitetur iter.

Ut pius in Patriam es, pius in natumque fidelem,

Perge diu felix; dilige utrumque. Vale.

Zagrabiae 11. 7bris

51. Ad D(ominum) Protonotarium Regni Slavoniae

Mandati nuper (quaeso) memor esto petiti,

Pro quo me à Cukuli Marchio Monte rogat.

Promissumque diu tandem concede libellum,

Perlectum primo tempore restituum.

Illa tuo cedit (credas mihi) lectio honori,

5

Et pro mandato Marchio gratus erit.

Cur levibus tradam (quaeres fors) otia Musis,

Quae possem in majus vertere nempe bonum?

Sed quid me magni (rogo, dic) juvere labores,

Dum meritum facti proemia nulla refert?

10

Abstulit insignes pridem mors atra Paraecos

Quorum nutrit pectora Patriae amor.

Qui non est tantùm fuerunt expendere prompti,

Ast etiam vitam Patriae amore suae.

Nunc curat sua quisque domi, sed publica nemo,

15

Vixque quis est dives Patria egena tamen.

Quando ego cum genio praesentem comparo sortem,

Ad mala me natum, tempora corde gemo.

Quàm nunc quando boni spes mihi summa fuit. 20
 132 Sortem culpo quidè̄m privatam: culpo, sed illam
 Depravata gemunt tempora nostra palàm.
 Nobilioris ego virtutis cultor amicus
 Non jàm mercedem, spem quoque perdo meam.
 Perversos ingrata fovent haec tempora mores, 25
 Causidici regnant presbyterique modò.
 Nunc honor aere emitur, non plus virtute paratur:
 Sit modo quis dives, nobilis ille sat est.
 Sic mens ingenuis & iustis dedita rebus
 Me fecit, quòd sim tempora ad ista rudis. 30
 Namque mei typus est animi sincerus ubique,
 Frons, oculi, vultus, dictioque ipsa simul.
 Ut me temporibus jàm nunc tam tristibus aptem,
 Abnegat hoc cunctis mens generosa modis.
 Vita brevis nempe est, quam ducere possumus isthìc, 35
 Hancque solet casus demere saepè levis.
 Hinc aeterna magis curanda est omnibus: ut quae,
 Corpore deposito, nescia mortis erit.
 Ipse mihi solum peto pro mercede laborem,
 Dux bonus in Lika quod, sat habebit, agat. 40
 Si non obtineam, meliori forte quiete
 Facta mihi alterius sors meditanda sinet.
 Invideo nulli: submitto plura merenti,
 Aut qui illic faciat plura deinde bona.
 Tu sed sorte mea, Ferdnande, potentior esto, 45
 Meque vel, hoc duro tempore, solus ames.
 Si virtus amor est, pietasve, profectò decori est,
 Constanter dignum semper amasse. Vale.

Zagrabiae 15. 7br 1702.

53. Ad D(ominum) Ep(isco)pum Sennensem Martinum Brajković

133 Pridem non habui fortunam te reverendi,
 Nec nuper, quando patria in urbe fui.

Ut tibi iter longum Roma fuit usque Viennam,
 Sic fuerat Sennae non mihi longa mora.
 Separat ast ùt saepe loci distantia amicos, 5
 Nullus amicitiam separat inde locus.
 Sic primum mihi spero tui persistere amorem,
 Quantumcunque à te sim procul atque diu.
 Audio te motos Likae sedare tumultus,
 Atque illic gentem sana docere rudem. 10
 Sanctè operaris idem, pro plebis pace, bonoque:
 Nec non servitio Caesaris atque Dei.
 Enormem, fateor, casum plebs illa patravit,
 Sed fors pro casu congrua causa fuit.
 Sic malè procurat sic nostras advena terras, 15
 Qui solùm proprium curat agitque bonum.
 Nunquam prosperiùs confinia nostra regentur
 Quàm cùm cognatos sint habitura Duces.
 Exterus exlugit lacrymas, ipsamque medullam
 Accumulans multas, qui domi egebat, opes. 20
 Evitat Patriae manifesta pericla tuendae,
 Namque alibi restat Patria vera sibi.
 Nec justo pius est, sed nec miseretur egeno,
 Commissum accepto parcitur aere scelus.
 Justitiam, dico, numerata pecunia laxat, 25
 At populi omnis abest & regionis amor.
 Nunquam tuta diu stant ulla gubernia regni,
 Quae non justitia et non solidavit amor.
 Scire tamen vellem quo nunc rectore tenetur
 Lika et quas faciunt bellica jura, minas. 30
 Ne me inter gentem malè gratam fata morantur,
 Cujus amicitiae fidere pauca licet.
 134 Nullus amor jam, nullus honor, virtutis habetur,
 Nilque isthìc prorsus, multa merere, juvat.
 Intendo mutare solum, nisi Numina praesto 35
 Immutent istum re meliore statum.

In Regno, cùm Banus abest, jam nemo gubernat,
 Damnaque Causidici lite fremente movent.
 Sive quis in causa succumbat, sive triumphet,
 Causidicum ditem causa profectò facit. 40
 Qui laxare magis magis atque arctare peritus
 Jura viget, talis laude opibusque viget.
 Candidus in me animus patriae haec mala plangit; ab hisce
 De facili poterit summa ruina sequi.
 Nobilitas antiqua magis fit semper egena: 45
 Astus, et hoc partae, nobilitantur opes.
 Si quae sit superis humanae cura salutis,
 Rem sic non video posse manere diu.
 Tu tamen ut vivas ultrò felicibus annis,
 Et me, Praesul, ames: opto precorque. Vale. 50
 Zagrabiae 20. 7bris 1702.

54. Ad R(everendissimum) P(atrem) Florianum Capucinum Briñensem

Cùm non ipse tui memor es jam compatriotae,
 Se memorem praebet compatriota tui.
 Accipe verilocum pro tempore quosque libellum,
 Ut sis inde mei tempore quoque memor.
 Sumpsisti nomen, Flore, fausto omine, credo: 5
 Opto etiam, flore laude perenne. Vale.
 Zagrabiae 21. 7br(is)

55. Ad D(ominum) Joannem Kôs, Canon(icum) Zagrabien(sem), Capitaneum Sissiensem

135 Aegrotum esse mihi primùm Pažalia Doctor
 Ennarat Medicus Sissia ab arce redux.
 Indolui sanè; meliùs sed quando valere,
 Mox te inquit: solor spe meliore magis.
 Sissia fluminibus campisque decora profecto est, 5

55,2 Ennarat] corr. e En[...]]rat

Colleque vinifero non minus illa placet.
 At cùm nulla illic sit conversatio prorsus,
 Quam docti poscunt ingenuique viri:
 Perturbant culices aestivo tempore noctes,
 Atque autumnales nebula densa dies. 10
 Arx sita ab urbe procul fuis crebro innatat undis,
 Sub qua cum Kolapis flumine Sava coit.
 Sed nec in urbe viri jam sunt discursibus apti,
 Qualibus antiquo tempore dives erat;
 Cuncta melancholicis affectibus ista redundant, 15
 Debilitant vires corporis atque animi.
 Mens hilaris prodest, magna est medicina saluti:
 Haec reficit vires corporis atque animi.
 Me quoque non adeò felicem sentio jàm nunc,
 Sed fortuna mihi non tamen aura nocet. 20
 Ut te divertas curis aliquando solutum,
 Mitto tibi parvum, Vir venerande, librum.
 Veridicus cùm sit, pro quovis temporeque aptus,
 Est et jucundus pro ratione satìs.
 Charus erit spero: sed sit, rogo, charior autor: 25
 Qui te ad multa cupit lustra valere. Vale.

Zagrabiae 22. 7br(is)

P. S.

Piscibus egregijs ab utroque frequenter abundas
 Flumine: dat partem forsàn et Odra suam;
 Qui tamen hac Graeci rari sunt Montis in urbe:
 Hìc steriles volvit jàm quia Savus aquas. 30

136 Si piscis superest, cùm vadit nuntius isthuc,
 Mitte aliquem: grato qui bene missus erit.

56. Ad R(everendissimum) P(atrem) Antonium Lazari

Ut repetam veterem tantum post tempus amorem:
 Quo me ditabas, Vir venerande, satìs:
 Hanc absens, medio chartae, tibi mitto salutem,

Tradere praesenti quam magis ore volem.
 Sed fata hac damnant me perseveranter in urbe, 5
 Officio nequeam quòd satis esse meo.
 Unde mihi, mutare locum, mens libera suadet:
 Hic quia virtuti nec favet aura meae.
 Me dura exponunt diversis tempora curis,
 At pretium meritis sors inimica negat. 10
 Quod superest vitae virtutis amantibus illud
 Vult genius dandum, cuius amator idem est.
 Hinc cùm praecipuos inter virtutis amantes
 Ipse satis clares, LaŹari, ubique diu:
 Cultoris veteres noviter reminiscere, et ipsum, 15
 Nam tuus esse velit semper, amato. Vale.

Zagrabiae 25. 7br(is)

57. Ad R(everendissimum) P(atrem) Ioannem Despotovich e Soc(ietate) Jesù, Collegij
 Graecensis Rectori

Multa dies abijt, Stejzi responsa videre
 Quòd sperem: gratis spes tamen omnis erat.
 Sic neque respondet Comes Herberstejnus, ùt antè,
 Et silet ad nostras usque Rabatta notas.
 Nescio, quae tandem directio saeva patronos, 5
 Firmato toties, privat amore meos?
 Saturni atque Jovis coniunctio nam duodenum
 Ingressa est genesis, cerno, cubile meae.
 137 Illa mihi occultos inimicos auget: amicos
 Non prodesse facit, plura minando mala. 10
 Haec mea sors (video) est; sed amicis propria major:
 Sors erit: hac nostram cur superare negent?
 Et si non esset sors illis tanta juvandi,
 Cur solaturus (quaeso) negetur amor?
 Denique, nil superi aeternum sub sole relinquunt, 15

Tempore quae surgunt tempore cuncta cadunt.
Ut tua me tandem soletur epistola, quaeso,
Efficiatque aliquid noscere posse novi.
Te pietas moveat, facere hoc, amor atque paternus:
Quem stabilem serva, Vir venerande, vale. 20
Zagrabiae 25. 7br(is)

58. Ad D(ominum) Gladich Canonicum Labacensem

Quod te Vindebona jàm pridèm ex urbe reversum
Incolumem Gladić Japida Amona tenet,
Audio: nam quaero de te; quia negligis ipse
Sponte, mihi adventum significare tuum.
Aut ideò, quia me fortassis amare recusas, 5
Aut quia jàm penitus non meus esse velis.
Sive velis, nolisve meus plùs esse: profectò
Ipse volo esse tuus semper, ubique. Vale.
Zagrabiae 25. 7br(is)

59. Ad D(ominum) Praepositum Čyrnković

Nuper ùt absenti nequijt mea littera tradi,
Nunc perdilecto mittitur illa Patri.
Cuius iter faustum natus rescire peroptat,
Quando malo podagrae clauditur ipse domi.
138 Optat item primos servarier inter amores: 5
Utque diu valens ad tua vota. Vale.
Zagrabiae 26. 7br(is)

60. Ad D(ominum) Subarić, Canon(onicum) Zagrab(iensem), Capitaneum
Dubicensem

Ut me jam dudum privata continet aede,
Vitandi podagram sedula cura novam,
Sic ea, quae fiunt extra urbis moenia nostrae
Nescio, privatos inter agendo lares.
Hinc primùm hesterno mihi vespere dixit amicus 5

Esse iterum Dubicae credita castra tibi.
Gaudeo: nam patriae super omnia specto salutem,
Cui nimis exigua Vulna ministrat opem;
Postquam Turca tenet Dubicam arcem Jessenovacque,
Clementer sancto à Principe cessa loca, 10
Ut nisi nostra viris tueatur fortibus ora,
Vix Colapis tutus, vix quoque Savus erit.
Novimus esse nimis studiosum fraudibus hostem,
Cuj tellus posset vix saturare famem,
Cujus inest innata ferae superbia menti: 15
Nullus amor Christi, nulla profectò fides.
Quid facta ante duos Commissio profuit annos,
Cum Novium ruit ad Turcica vota novum?
Sic vel amica favent nunc hostibus astra, vel astus:
Proficiunt nostro barbara vota malo. 20
Nec, cùm praesentem Patriae considero statum,
Ad gemitum et lacrymas pectora sufflat amor.
Hoc etenim rerum cursu durante, ruinam
Publica res nostrum praecipitanter adit.
Virtuti finem minitantur fata Croatae: 25
Aeternum in terris, noscat ut, esse nihil
139 Ni Deus in melius convertat cuncta benignus,
In tenui pendet stamine nostra salus.
Tu tamen, ut Patriae natum, decet, ultrò fidelem
Praesta operam constans, publicum amando bonum 30
Non curato minas hostiles: fidere noli
Promissis; plenus fraude superbus agit.
Ut tamen ut studiae(!) tollas fastidia menti,
Atque animum interdum laetificare queas:
Accipe ad hoc aptum, lecturus quando, libellum, 35
Alleviant curas gaudia mista(!) graves.
Cunctarum fit in Orbe frequens mutatio rerum,
Pendenti est similis terra rotunda pilae;
Omnipotens faxit, qui terram & cuncta creavit,

Praesideas iterum Dubica in arce brevi. 40
Atque diu valeas ad honorum praemia felix.
Meque tuum, Subarić, semper amato. Vale.

Zagrabiae 28. 7br(is)

61. {56} Ad D(ominum) Nicolaum Garciam Londonium

Vel jàm non vivis, vel me non diligis, unum
Aut aliud sic me credere, Amice, facis;
A te quando mihi fert littera nulla salutem,
Cuj tamen illa frequens Vindebonae urbe fuit.
Si vivis vivas; et fac te noscere vivum; 5
Mortuus at si sis, pace quiesce. Vale.

Zagrabiae 29. 7br(is)

62. {57.} Ad D(ominum) Aloysium Com(item) Harrachium, Aurei Velleris Equitem,
Caes(ariae) M(aies)t(a)tis Int(imum) Consil(iarium) Satellitij Supremum Praefectum

140 Non dubito, mea quin nupernis missa diebus
Scripta rudi, tibi sit littera lata, stylo.
Namque tui magnum binam accepisse parentem,
Responsa eiusdem me quoque bina docent.
Et quanquam sileas, meditaris (spero) benignè 5
Cultoris vestrae vota juvare domus;
Ac, tanto sperare magis mihi, cerno, licere,
Quòd Vos Primores Caesaris Aula colat.
Quanta diu mereor de Caesare, noverit ipse:
Et proprio mereor marte, labore, penu. 10
Nec praetendo tamen meritis sua proemia tantis
Pro virtute novi posco laboris onus.
Scilicet assiduo virtus assueta labori,
Otia, torpores vitet ut, ipsa fugit.
In Lika labor est & cura profectò sat ingens, 15
Quam colit extremam gens rudis atque fera.

Exterus haud facili reget illam sorte strategus:
 Scire opus est mores atque idioma soli.
 Tum non privatis studeat ditescere rebus:
 Sed proprii potiùs curet honoris opes. 20
 Qui non delictis oblato indulgeat aere,
 Immemor obsequii Caesaris atque Dei.
 Ante alios quosvis mihi Likae Corbaviaeque
 Debetur munus; Pro-Comes his ego sum.
 Antèque idem gessi supremi jure strategi: 25
 Jusque datum fuerat spirituale mihi.
 Novit id augustae bene Cancellarius Aulae:
 Publica cuj super his acta legenda dedi.
 Si quocunque modo mihi Likam Korbaviamque
 Alter praeripiat, sorte favente sibi: 30
 Praefectura vacat Koranam Turnensis ad amnem
 Procures tandem; detur ut illa mihi.
 141 Sic quia servitium Regisque Deique juvabis:
 Crescet ibi et vestrae gloria sparsa Domûs.
 Cuius cùm propria cultor sim sponte vocatus, 35
 Debitor effectus, quàm magè cultor ero.
 Vive igitur felix cum magno ad vota Parente;
 Et, votum vobis, me (rogo) amate. Vale.

Zagrabiae 27. 7br(is)

63. {58} Ad R(everendissimum) P(atrem) Marinum Señensem Capucinum

Audio, Zagrabiam te pervenisse, Marine:
 Miror, non te idem significasse mihi.
 Te cras invisam, cùm jàm sit vesperis hora:
 Interea fausta nocte quiesce. Vale.

Zagrabiae 28. 7br(is)

64. {59} Ad D(ominum) Protonotarium Regni

62, dat. 27] mut. e 29 | 63,2 non] *suprascr. pro* ad[[...]] | 63,2 idem] *corr. e* i[[...]]

Visere te nuper mihi sors potuisse negavit,
 Infirmum quae me detinet usque domi.
 Sic adversatur nostris sors impia votis,
 Ut me vix aliquid penè valere sinat.
 Semper adest animus tamen ad tua jussa paratus, 5
 Et non mercescens nec moriturus amor.
 Debitus ùt tibi sum longo jam tempore, Plemich,
 Omni, crede mihi, tempore talis ero.
 Virtutem veneror; quoniam cognosco, quid ipsa
 Ante Deos prodest, ante hominesque probos. 10
 Hinc ego Plorantem Patriae dispono querelas,
 In lucem auspicijs posse venire tuis.
 Ut sic tuta magis toto spectetur in Orbe,
 Exemplumque aliquod postera saecula legent.
 142 Sed precor optatum tandem mihi mitte libellum, 15
 Notitiae quidquam conferat ille meae.
 Hunc mihi cum primis digneris mittere, quaeso:
 Cum fructu ùt possis mox rehabere. Vale.

Zagrabiae 30. 7br(is)

65. {60} Ad Jo(ann)em Christophorum Baronem Abele, Camerae Inter(ioris) Austriae
 Secretarium Consiliarium

Ut memorem faciam promissi nuper amoris,
 Parva tibi acclusum littera portat onus.
 Hoc (precor) assumas animo, Baro chare, lubenti,
 Promoveasque dein ritè favore tuo.
 Quo me haud indignum sanctè promitto, futurum, 5
 Atque tuus, donec vixero, semper ero.
 Vidisti modicè nuper me: tempus at olim,
 Si Dij dent vitam, noscere posse dabit.
 Interea coepto pergas constanter amore:
 Fac, quod amans cupio. Tu quoque amato. Vale. 10

65,2 acclusum] corr. e acclus[[a]]m

<Epistola F. ab Herberstein>

66. Perillustri, Generoso ac Magnifico D(omi)no Paulo Ritter Sacri Romani Imperij
Equiti Aurato J(oannes) F(erdinandus) Comes Ab Herberstein S(alutem) P(lurimam)
D(icit) {61}

Absit, ut ulteriùs prorsus cognoscere nollem,

Studia promitto cuncta parare tibi.

Saepiùs, agnosces, dixi quidcunque jubebis

Dummodò sat fuero, non renegabo manum.

Sed cum, qua possum, meliori dicere forma 5

Dicam te nimium promeruisse bonum.

Quamvis, cerno, Ducem Likenses nolle poëtam

Sed Martem cupiunt, quem tua gesta notant.

143 Consilio nostro te commendabo lubenter,

Solus sed Camerae tu tua facta para. 10

Pergo domum, si me tangent Commissa futura

Tunc tibi quid potero fortè favere. Vale.

67. {62} Ad D(ominum) Com(item) Ferdin(andum) ab Herberstein

Tandem aliquando dies Michaeli festa beato,

Quàm multae, voluit faustior esse mihi.

Quòd tua dignata est mihi scribere dextra salutem,

Et cor affectum significare suum.

Sat bene solatum me littera reddidit illa, 5

De vita dubium jàm vel amore tuo.

Ast doleo nescisse prius te Novgrad in arce

Per plures etiam fortè fuisse dies.

Venissem properè tibi serviturus, ut illic

Optato aspectu tandem aliquando fruar. 10

Hoc tu solamen studia mihi sponte negasti,

Unde probes animum forsitan ultrò meum.

Scilicet, an constans sim perpetuoque fidelis,

Et quod ritè semel, semper an illud amem?

	Quantumcunque lubet, licet, experieris: eundem Invenies omni tempore me esse virum.	15
	Quantum quod cernas, Likenses nolle poëtam, Qui Martem cupiunt forsā habere Ducem; Est equidem verum; nam bellax natio Marti Plus quàm Junoni sacrificare solet.	20
	Non tamen est inimica suis (mihi crede) poëtis: Martia gesta lubens vir mulierque canit. Quemque putes alium saeva inter proelia Martem, Ipse dein versus textit, & ipse canit.	
144	Nil adimit cordi, nil nobilitatis honori, Inter Apollineos eminuissē choros. Ipse suas quia Dux comitatus Apollo sorores, Arcu humeris posito, verberat ungue chelym. Quot fuerant aliquando Duces et Marte beati Militiae, & clari Palladis arte domi?	25
	Hos ego non memorem, notos tibi lectio fecit Pluribus historicis hactenus usa libris. Nec me propterea dicet quis ritè poëtam, Cùm me convincto viderit ire pede.	30
	Non ego lascivis metrorum ambagibus utor, Ingrediturque meum fabula nulla metrum. Cursores quòd ego, manibus pedibusque solutos, Ad metam vincto consequar usque pede, Est potius valor iste mea pro laude; soluto Quis me non credat currere posse pede?	35
	Otia me tandem faciunt incumbere Musis, Postquam nulla datur publica cura mihi. Sed si Likenses dabitur mihi cura regendi, Ingratum haud illis experiere Ducem.	40
	Jam meus est Camerae missus, Ferdnande, libellus, Bellica pro sensu stabit at Aula tuo.	45

Ne te praetereant Commissa futura, rogabo

Ipse Deum, qui te faxit adesse brevi.

Ut tibi sic tandem magis inservire valerem:

Dum vivam, cupio qui tuus esse. Vale.

50

Zagrabiae 6. 8br(is)

68. {63} Ad D(ominum) Supr(emum) Cancell(arium) Com(item) Bucellenium

Dura Velebitij liquidum juga montis in aequor

Credebam, Juli, corrultura priùs,

145 Quàm me posse tuis aliquando favoribus orbum,

Ex iam nutrita, spe cecidisse, diu.

Quae meritis si fortè meis praestare nequivit,

5

Ultrò desponso quiuit amore tuo.

Caesaris Augusti postquam Comissa peregi,

Nuper in Adriacis Marte suopte plagis,

Ad tot responso nullo me scripta besti:

Infelix videar: quò magis esse mihi.

10

Cum Likae petij, viduatae Praeside, munus,

Majori (nosti) munere dignus eram.

At quia censebas me plus in partibus illis

Quàm multos sacro posse merere throno,

A te Vindebonae Likae mihi mentio facta est:

15

Progressus illic ponere velle meos.

Nunc ubi Likenses, occiso Praeside, ductu

Indigeant justis perspicuique Viri,

Cur Equitis, Fridrice, tui oblivisceris, oro;

Notus ego cunctis, notaque Lika mihi.

20

Qui melius Likam pro commoditate Monarchae

Dirigat, hoc uno vix facile invenies.

Nec dubito, quin mens pro me sit prompta Monarchae,

Qui de se novit me meruisse bene.

Tu tamen admoveas justis, Patrone, petitis.

25

Testem de sponso saepè favore, manum.

Sic ut ego crescam meritis de Caesare, de te:

Crescat et in Lika Caesaris obsequium.
Hic et ubique tuum me dico, geroque clientem,
Cui tu Patronum firmus agendo. Vale. 30
Zagrabiae 13. 8br(is)

69. {64} Ad Eminentissimum Cardinalem à Kolonich

Post caedem nuper Likae in regione patratam,
Qua Commendants occubuere duo,
146 Per repetita tuum petij mihi scripta favorem:
Hoc me pro nacta conditione juves.
Pollicitus veteri fueras ùt saepe clienti, 5
Cujus cùm genium, tum quoque facta probas,
Nunc (precor) affectu, Princeps Leopolde, paterno
Pro nanciscenda sorte clientis age.
Caesaris atque Dei sic causam servitiorum,
In quibus à teneris maxima cura tibi est, 10
Promoveas illic per me, populi quietem,
Et meritis clare major in aeva. Vale.
Zagrabiae 13. 8br(is)

70. {65} Ad R(everendissimum) P(atrem) Marinum Capuc(inum) Senen(sem)

Quod me Plemić amet, nulli dubitare necesse est,
Prodit ab ingenuo namque amor iste viro.
Virtutem dignam pietate, à sorte relictam,
Novit is; hac sapiens vir probitate viget.
Quod non suscipiat, promissum munus amici, 5
Fors mihi causas non penetrare licet.
Illi, quaeso, mea depromes parte salutem:
Ciuibus et Menses, quos modò mitto dabis;
Transmittam pretium, quod poscet bibliopegus,
Servabisque duos sed tibi, Amice, vale. 10
Zagrabiae 16. 8br(is)

	In Patriamque redux trino plus mense coactus	
	Vi morbi in lecto delituisse fui.	10
	Regia, conualui postquam, Commissa peregi	
	Senae & in Adriaca, Flumen ad usque, plaga.	
148	Cumque nova mihi mox fuit aegritudine lucta,	
	Fortunae adversas quae magè nosco vices.	
	Non possum mea nunc non soluere debita: quantum	15
	Admittit mea sors, vel brevis hora sinit.	
	Ut te vel folio uisam, portante salutem:	
	Tecum plura negat, cum via longa loqui.	
	Et verò quamquàm silui tibi tempore longo,	
	In memori fueras sat mihi mente frequens.	20
	Imò cum fidis quando conuersor Amicis	
	Virtutes narro non sine laude tuas.	
	Proque tua crebrò, Patriae de more Croatae	
	Inter conuiuas pôcla salute bibo.	
	Ut qui non à me tantum pia vota mereris,	25
	Ast et ab Augusto, quoque fidele, Duci.	
	Tu quia ad Helvetios Augusti nomine fortes	
	Sudas pro Augusti, fortis et ipse, bono.	
	Sic meritum celsa cumulas in Caesaris aula,	
	Et tua in Helvetijs fama vigebit agris.	30
	Nec tantùm Helvetij, nec tantum Caesaris Aula,	
	Regna tuas laudes, posteritasque canent;	
	Munere, cum felix, apud illos ritè peracto,	
	Ad noua descendes munia agenda domi.	
	Virtutis, Francisce, tuae merita optimà Caesar	35
	Augustum propiùs perget amare thronum.	
	Perge bonis fatis; dura, pro Caesare sudans;	
	In terris merces stat tibi, et axe Poli.	
	Si quid de rebus cupias rescire Croatis,	
	Praecipua hic paucis acta notabo metris.	40
	A mense Aprili nostris Forbinus in undis	
	Dux cum Gallorum classe moratus erat.	

Señoniam binis priuauit nauibus urbem:
Tres viri in una, alia non nisi quatuor erant.

149 Sed plùs centuplo Forbinus damna resarsit 45
Seña Urbi; amissis nauibus atque viris.
Amissis Ducibus, vexillis atque nepote,
In celerem fuerat versus et ipse fugam.
Caesarea Adriacum securè annona per aequor
Ibat per Señones dum comitata fuit. 50
His uerò (ignoro quorum de fraude) remissis,
Septena Forbin nave potitus erat.
Post oppugnauit media de nocte Triestum,
Ante diem redijt proficiendo nihil.
Oppidulum Lovran spoliavit et ignibus ussit, 55
Et frustra Viti Flumen adorsus erat.
Illud inerme fuit: ualidum stat moenibus istud,
Huic etiam celerem Senna ferebat opem:
Post haec Señonibus grauiora minatus, in ipsis
Nescitur quonam transijt ipse minis. 60
Seña tamen spolijs Gallorum diues, in arce
Forbini socios mancipat usque sua.
Interea in Likae pago, cognomine Ribnik,
Plebeia perijt Praeses uterque manu.
Me Coroninus fuit unus, Rambsisel alter, 65
Illi Turnensem cesserat iste locum.
Sed magis hìc omnes Noviensia Castra dolemus
Diruta, nudatum praesidioque solum.
Nil reliqui occurrit scribendi munere dignum;
Finio. Tuque omni sis memor, opto. Vale. 70

Zagrabiae 29. 8br(is) 1702.

73. {68} Ad Reverendiss(imum) P(atrem) Americum è Comitibus Estoras,
Ord(inarium) S(ancti) Pauli 1. Erem(iti) Generalem

Accipe cultoris munus leuidense fidelis,
Pro modulo tribuit quod mea Musa suo.

150 Non est par animo munus, meritoque; negavit
 Plura tuo merito sors, animoque meo.
 Hinc animum, non rem, perpendens, inclyte Praesul, 5
 Idem grato animo munus habeto, velim.
 Fata et Vota legis, tibi convenientia certè,
 Vota beet, per quem sunt bona Fata, Deus.
 Utere tu fatis, et complementa piorum
 Excipe votorum: me quoque amato. Vale. 10

Zagrabiae 3. Novembr(is)

74. {69} Ad Celsiss(imum) Principem R(egni) Ung(ariae) Proregem

Quòd mea te rarò, Princeps ò Paule, frequentet
 Littera, da veniam; cùm mihi rara quies.
 Insenni curis plùs quàm canentibus annis,
 Lassor e ingenii sedulitate mei.
 Debilitant anni corpus; curaeque profectò 5
 Et mentem et corpus debilitare solent.
 Nec pro me curas geniique impendo labores,
 Cuncta aliis; aliis, non mihi, natus eram.
 Iàm plus viginti sunt, quòd me noveris, anni,
 Servire intentum Regibus et Patriae. 10
 Sed tanto in melius mea sors nil tempore crescit,
 Nunc canis, rebus ditior antè fui.
 Me, mea curantem serò, sors negligit ultrò,
 Quo neque Patronos tempore habere juvat.
 Neglexi, fateor, fortunam saepè faventem, 15
 Virtuti fidens cum ratione meae.
 Fortunam experior nunc plùs virtute valere,
 Spemque in Patronis non bene semper ali.
 Vidi namque mihi merito longè impare multos
 Praelatos: nactos optima quaeque sibi. 20
 Quos genus aut virtus non nobilitavit in Orbe,

73,9 exp. veleri[.] post complementa | 74,9 exp. nih post sors

Sed sors, aut aliqua captus ab arte favor.
 Quique domi obscuri, meritis mendacius usi,
 In fortis magnos enituere viros.

150(!) Nec miror tantum fortem, fatumque: peritus, 25
 Ut varia esse frequens, sic et iniqua mihi:
 Sed miror charum me tot tantisque patronis,
 Sorte vel ipsorum, non habuisse bene.
 Temporis atque hominum facilis mutantur ùt aetas,
 Mutatur pariter sic amor atque vigor. 30
 Verna suos flores educit temporis aetas,
 Antra virore suo frigida privat hyems.
 Sic homines, dum sunt juvenes, et amant, et amantur:
 Grata quies senibus postea, tardus amor.
 Tu tamen, ò Princeps, constans virtutis amator, 35
 Coepisti ùt pridèm, me (rogo) semper ama.
 Solis natura, non temporis, utere: qui seu
 Sit prope, sive procul, hice, calore fovet.
 Non ego postremus cultorum vivo tuorum,
 Nec tu ex Patronis ultimus esto meis. 40
 Alloquere Augustum pro me quandoque Monarcham,
 Qui me desertum ne patiat, age.
 Non quaero meritis nec ab ipso proemia multis,
 Serviri ulterius, det, sibi posse, modum.
 Praeside Lika suo caret: hoc ut munere fungar, 45
 Misi ad Caesaream multa petita domum.
 Sed necdum solor; cuncti obticuere Patroni,
 In quejs summa mihi est coepta aliquando fides.
 Acclusam trans mitte, rogo, cuj spectat: in illa,
 Quid latet, adjuncta hìc pagina nosse dabit. 50
 Utque diu felix Patriam, Dux Paule, gubernes,
 A Superis toto pectore posco. Vale.

Zagrabiae 3. Novemb(ris)

75. {70} Ad D(ominum) Baronem d'Abele

Altera quòd tibi sit mea tradita littera, spero,
Altera soletur me tua dînde, velim.

151 Si Patronorum sit munus, amare clientes,

Est mihi Caesarea magnus in urbe favor.

Harrach Caesareae Praefectus maximus aulae, 5

Purpureus Primas Ungariae Kolonić,

Quique per Austriacas Cancellis praesidet aulas

Patronos possum dicere jure meos.

Ne reliquos numerem, quorum comprehendere scripta

Non posset folium nomina utrumque puta. 10

Ipsa sed Augusti sat sunt mihi sponsa Monarchae,

Qui meritis laudem protulit ore meis.

Spero & in Archiducis promisso ritè favore,

Effectum votis consequar unde meis.

Tu quoque promissis insiste fideliter: ut me 15

Solatum reddas, dulcis Amice. Vale.

Zagrabię 3. Novemb(ris)

76. {71} Ad D(ominum) Card(inalem) à Kolonić

Ceù mihi firma tuo semper spes crevit amore,

Crescere sic nunquam desinit illa mihi.

Ut tamen insistas in eo, concede rogari,

Atque humili nato sis pius ultrò Parens.

Ne me praetereat Likensi munus in agro, 5

Quo servire queam Regibus atque Deo:

Ultrò age, cuj bene me prae primis noveris aptum,

Nec sine in hoc me plùs delibuisse loco.

Sic tibi Caesarea mercedem augebis in aula,

Sic tibi in axe poli gloria major erit. 10

Spes prorsus fundando meas in amore paterno.

Opto tibi à Caelis omnia fausta. Vale.

75,1 tibi] corr. e t[.]b[.]

Zagrabiae 3. Novemb(ris)

77. {72} Ad D(ominum) Com(item) Jonatam Ivannović, Can(onicum)
Zagr(abiensem)

Quo te jàm pridèm Ritter comitatur amore,
Ille suo aeternùm pectore fervet amor.

152 Cujus et hanc testem folio praesente salutem
Scribit, amans statum nosse deinde tuum.

Qui penès augustam felix sit Caesaris Aulam, 5
Optat, et in studiis gloria summa tuis.

Astra tibi ingenium sublime profectò dederunt,
Quam genio virtus excolit alma probo.

His habitis melior semper fortuna favebit, 10
Cùm rara ignavis sorte venire solet.

Humano superi concedunt cuncta labori,
Egregiaeque minùs fit via dura spei.

Utere nuperis monitis constantis am<i>ci,
Vota Deo comple propitiante. Vale.

Zagrabiae 6. Novemb(ris)

78. {73} Ad P(atrem) Marinum Capucinum

Scribere me rarò tibi, non mirere, Marine,
Scribere penè velim, non didicisse notas.

His etenim nimiùm virtus exercita semper,
Amissos annos ad mea damna dolet.

Deceptum fortuna sinit; virtusque gemiscit:, 5
Et miratur opem ferre nec astra sibi:

Iam mihi sperandum nihil est solaminis ultrò:
Invito coelo sors quia nulla favet.

Quid tantos nuper juvat exantlasse labores? 10
Quid tot patronos promeruisse juvat?

Patroni aversi sunt, adversantur amici:

77,3 testem folio] *suprascibendo numeros ordinem mut. in folio testem sed exp.*

Irritus, et magis est in mea damna labor.
 Dementem facerent alium, quas digero, curae:
 Tantum in me virtus, chare Marine, valet.
 Sed quia corporeae curis et tempore semper 15
 Deficiunt vires, atque dolore magis.
 Forsitan et virtus tandem defessa recumbet,
 Et citò vel morti lassa triumphus erit.
 Unum est, quod doleam; Patrias labascere sortes!
 Ad finem vergunt omnia, crede. Vale. 20
 Zagrabiae 6. Novemb(ris)

153

79. {74} Ad D(ominum) Com(item) Aloysium Thomam Harrachium

Non praesumo tuum plùs fastidire parentem,
 A quo bis lata est littera grata mihi.
 Illum summa tenet curis gravioribus aula,
 Durior excelsis frangitur aura jugis.
 Nec tibi causabo multis fastidia verbis, 5
 Consilio et studiis utitur aula tuis.
 Hoc unum vellem fore, Thoma, utrumque rogatum,
 Heroa memores sint pietate mei.
 Et si quae videas nostris adversa petitis
 Pectora; sors facit haec, non mea culpa, mihi. 10
 Ipse meis, de se, meritis est testis, et aula,
 Caesar: quae proprio Marte diu cumulo.
 Vos igitur vestro me consolidate favore,
 Et validè vester me tueatur amor.
 Sic vobis nomen gentile Harrachius indit, 15
Hic est ah nostro tempore rarus amor.
 Cultorem vestrum, rogo, Vos constanter amate,
 Atque ad vestra, precor, vota valet. Vale.

Zagrabiae 6. Novemb(ris)

78,15 exp. vires post tempore | 78,19 Patrias] corr. e Patria[[m]] | 80,tit. exp. Ad D(ominum) Com(item) Ferdin(andum) ab Herberstein

80. {74!} Ad P(atrem) Gabrielem Hevenessium

A te etiam video me, Vir venerande, relictum,

Cùm me patroni deseruere mei.

Quo citiùs virtus adversa sorte fatiscat,

Luctanti cùm non porrigat ullus opem.

Cur me deseruit Kolonics pater optimus, oro, 5

In cujus mihi spes firma favore fuit.

Ut non ullius mens est mihi conscia culpae,

Sic malus ad causam forsán amicus erit:

Qui me patronis tibi qui me offuscat iniquè

Cùm virtute nequit praenituisse mihi. 10

154 Quantum ego in Adriacis profeci nuper in oris,

Purpureo pridèm est copia missa Patri.

Hanc tibi communem, spero, quòd fecerit ipse,

Atque alia pro tunc non fore, rebar, opus.

In Chasmense nihil rari reperivimus arca, 15

At fruitus necdum Zagrabiense fui.

Hinc non mireris, me, non scripsisse frequenter,

Apta ubi scripturo copia, Amice, deest.

Attamen accipies quaedam sub tempore pauco,

Quae lectu quoque te iudice digna puto. 20

Interea rogo me non desine amare, meoque

Atque tuo Kolonich ultrò placere. Vale.

Zagrabiae 17. 9br(is)

81. {48!} Ad D(ominum) Supr(emum) Aulae Caes(areae) Cancellarium

Nescio num jàm plus ausim tibi scribere, Juli,

Cùm mea tot nuper scripta perire putem:

Aut me non curas, in te conceptus ut olim,

Omninò extinctus sit mihi forsán amor;

Aut utriusque magis forsán periire tabellae: 5

Est iter ùt longum, et saepè malignus homo.

80,9 exp. [...] post patronis | **80,22** exp. Domino post tuo | **81,4** Omninò] e l. marg. | **81,4** exp. penitus post Extinctus

Hoc adimunt metuisse tamen responsa aliorum:

Mens insons, aliud credere, adusque vetat.

Sive tamen fatô veniat mihi causa doloris,

Vel magis adversa sorte, viróve malo: 10

Exequar ipse tamen, Juli, tua jussa lubenter,

Quae mihi, scripturo nempè, aliquando dabas.

Officium est veri, jussis parere, clientis:

Patronus sed, cùm vult, jubet atque favet.

155 Attamen ùt firmam mihi spem persaepe dedisti, 15

Sperandi; semper spero in amore tuo.

Quem mea si non sat meruit devotio de te,

Servandus fuerat de pietate tua.

Ergo constantem non desine amare clientem,

Qui nequit ultrò unquam, non tuus esse. Vale. 20

Zagrabiae 24. Novemb(bris)

82. {79} Ad D(ominum) Com(item) Ferdinan(dum) ab Herberstein

Ad mea responsum differs, Ferdnande, petita,

Quod, mihi spes fuerat, posse videre brevì:

Ulteriùs, quaeso, non differ: adde volentem

Ad mea vota animum, servitiumque tuum.

Aut si non placeant Lacrymae, ceu tristius omen, 5

Gratius, ùt velles, instituemus opus.

Rem curato meam, Patroni jure benigni

Fac debere tibi me quoquè plura. Vale.

Zagrabiae 24. Novemb(ris)

83. {80} Ad D(ominum) Baronem Abelle

An vivas, an ames, dubium me reddis Abelle,

Cùm jam desieris scribere, Amice, mihi!

Vel quia fortè meis cernens adversa petitis

81,8 exp. j post adusque | **81,10** Vel magis] *suprascr. pro* sive mihi | **81,10** exp. homin post sorte | **81,14** Patronus sed, cùm vult] *subscr. pro* Quando placet Domino, tunc | **81,15** firmam mihi spem] *suprascr. scribendo numeros mut. e* mihi spem firmam | **83,2** exp. scribendo post jam

Fata, unà mecum destituenda putas,
 Destituenda tibi, si dura petita fuere, 5
 Non ego, qui nullis usque molestus eram?
 At poteras notum mihi paucis edere verbis,
 Quae votis obstant impia fata meis?
 Namque ea si mea non potuisset vincere virtus,
 Vicissent animum, crede, nec illa meum. 10
 156 Fatorum sortisque vices jàm suffero dudum,
 Nec premor: ùt virtus me generosa tenet.
 Ut tamen est animus cupidus nova quaeque sciendi:
 Da, quid sperandum sit mihi, scire, rogo.
 Tuque diu valeas, fato meliore potitus, 15
 Me nec, ob adversum, desine amare. Vale.

Zagrabiae 27. 9bris

84. {81} Ad P(atrem) Marinum Senjen(sem) Capucinum

Miranda me sorte premunt mea fata, Marine:
 Infortunatum dixeris esse virum.
 A cunctis mihi spes jam nulla refulget Amicis,
 Tendit in interitum terra polusque meum.
 Nil servisse juvat Patriae, nil prorsus Amicis, 5
 Omne modò studium cedit inane mihi.
 Sic mea me pietas damnavit, et inclyta virtus:
 Ut me poeniteat penè, fuisse bonum.
 Sed quoniam video cuncta haec procedere ab astris:
 Et mala inesse bonis, et bona inesse malis; 10
 Cuncta animo patiente feram, nec mente reluctor;
 Unica mors tandem finiet omne malum.
 Quae quia non procul est, mediò jàm transiit aetas,
 Spem mihi non longam pro requiete facit.
 Fortè Varasdinum veniam, ratione Diaetae, 15
 Plura locuturus tunc tibi; Amice vale.

84,6 exp. mihi post Omne | 84,7 Sic] Sec

85. {82} Ad D(ominum) Baronem Abelle

Infra spem tua me solatur epistola tandem,
 Qua me privatum fors tacitè esse velis.
 Patronos ad opus prece multa, crede, rogavi,
 Qui bene polliciti plura fecere mihi.

157 Sed quoniam cuncti nunc obticuere profundè, 5

Inversam ut sortem mirer, Abelle, mihi.
 Miror et obstupear, quoniam sine crimine poenam
 Infligunt, vel non crimen id objiciunt.

Feci, quae potui; petii, quae ritè merebar;
 Spesque in patronis jure locata fuit. 10

Hi si fortè negent, promissum saepè, favorem:
 Fac tu, quod possis, sic tibi gratus ero.

Qui regat utiliùs divo pro Caesare Likam,
 Non erit: ipse in te spero, quod opto. Vale.

86. {83} Ad D(ominum) Comitem à Cobenczel

Tanta Tuo nuper mihi spes in amore, Cobenczel,
 Inque tui soceri conciliata fuit,
 Ut patrocínio vestro auxiliante beatum,
 Dixi, me fieri posse aliquando virum.

Qui bene de vobis semper meruisse studebam, 5
 Ultró mihi et vester spem faciebat amor.

Sic, meritis citiùs nancisci proemia nostris,
 Sperabam, et Likae posse uidere plagas.

Atque magis per te quod supplex ille libellus
 Augustis manibus sponte vocandus erat. 10

Firmiter hinc se per sperans in utroque patrono
 Spem super optato munere certus alo.

85,14 in te] *suprascr. pro* tamen | 86,11 se per] *corr. e* [[...]]

Qui sat in augusta cùm Caesaris aede valetis

Cultori vestro rite favete. Vale.

Zagrabiae 1. Xbris

<Responsum Gabrielis Havenessi>

87. {84} Perillustri Viro D(omino) Paulo Ritter

A te missa mihi quae nuper epistola venit

Grata quidem, tamen ex parte dolenda fuit.

Grata mei memorem quod te praeferret amicum,

Et gereret nomen nobile fronte tuum.

158 Attamen ut legi tristes in limine quaestus, 5

Illa mihi magni causa doloris erat.

Haesit in ancipiti multo mens capta stupore,

Lumina pene fidem destituere suam.

Quale nefas!; à me dicis te, Paule, relictum,

Nec sat amicitiae faedera firma meae. 10

Pirithous citiùs sibi Thesea sentiet hostem,

Quam dicar curam deposuisse tui.

Semper honos nomenque tuum, laudesque manebunt,

Et memorem semper me tibi iunget amor.

Nec te deseruit Kolonich pater, optimus ille 15

In quo spem semper constituisse iuuat.

Dissitus ille licet longis sit, corpore, terris,

Te tamen inscriptum pectore, crede, gerit.

Vana igitur laesae quaereris dispendia fama,

Quae tentet talem laedere lingua virum? 20

Non tua uenturis morietur gloria saeculis,

Post cineres etiam uita superstes erit.

In libris vives; te postera concinet aetas,

Dum mare, dum tellus, dumque poësis erit.

Nuper in Adriacis quantum processeris oris 25

Ad nos Mercurius pertulit usque tuus.

87,19 laesae] laetae

Aetatis documenta nouae documenta uetustae
 Expecto: cordi, si mihi mittis, erunt.
 Nec iam plura vacat, venit in conclauia Primas,
 Qui tibi constanter voce, manuque favet. 30
 Te saluere iubet, ueteremque agnoscit amicum:
 Hunc cole, dumque colis, me quoque semper ama.
 Viennae 27. Nouembris 1702. Seruus in (Chris)to Gabriel Havenesi

159

88. {85} Ad R(everendissimum) P(atrem) Gabrielem Hevenessium

Aonio condita satis tua littera melle
 Magna animum reficit parte profectò meum.
 Praecipuè, quae me iam certum reddis amoris
 Esse tui, Gabriel, purpureique Patris.
 Sed veniam, dubitasse piè, concedite: amanti 5
 Longa gravisque solet quaelibet esse mora.
 Utque mihi faustus citò sis quoque nuntius, opto,
 Quòd me Likensi restituisset agro.
 Is cum multa potest in magna Caesaris Aula,
 Hoc, quod non magnum, faxit ut ille, precor. 10
 Ipse tamen magni pensabo, magisque tenebor
 Illi, cui mereor bis duo lustra cliens.
 Noverit ergo satìs, quem commendavit in Aula,
 Cum bene seruitium novit & Aula meum.
 Ex connatis non est, qui competat idem 15
 Officium, digne quod mihi quisque uovet.
 Exterus, ignorans linguam, moresque remotae,
 Gentis, et ignoto in climate quemque situm.
 Quomodo, proficiet Populo, Regeque, Deoque?
 Submitto arbitrio, Vir uenerande, tuo. 20
 Illud ego meritis, tantoque favente Patrono,
 Me sortiturum à Caesare, spero, meo.
 Tu quoque ne desis magno dare vota Parenti,
 Et pro me sacrae basia iusta togae.

Ut, dum tempus adest, veterem iuuet ille clientem: 25
 Ne possim semper, delituisse, queri.
 Si meritis sors fortè meis et praemia tardat,
 Ille potest sortem sed superare meam.
 Quem Deus incolumem multos conservet in annos
 Teque simul; qui me dignitote. Vale. 30
 Zagrabiae 8. Xbris 1702.

160

89. {86} Ad D(ominum) Cardinalem à Kolonić

Non pridèm, Leopolde, tuum testatus amorem,
 Erga me, Gabriel scripto Hevenessus erat.
 Quo veterem generose tui Patrone clientem
 Consolatus, opus praestitit ille pium.
 Ille fatiscentem recreavit spe mihi mentem, 5
 Ut fixa tanti ritè in amore Patris.
 Quaqùe, per assiduos defessa penè labores,
 Virtuti robur semper & ipse dabam.
 Postquam Zagrebia vivam velut exul in urbe,
 Fortè loci fato penè sepultus Eques. 10
 Languet enim virtus aliis, cùm praemia desunt:
 Quid mihi, cuj virtus hìs, precioque caret?
 Ingenium Natura dedit, sat grandibus aptum
 Rebus, ùt & dignunt nobiliore loco,
 Sed me perpetuis sors fluctibus impia pulsat, 15
 Saxea quejs moles saepe petita ruit.
 Nemo manum pandit nanti inter mille procellas,
 Tu procul es, mihi qui littoris instar eras!
 Nunc tamen auxilium restat pietate superna,
 Frater enim non est, non dat Amicus opem. 20
 Tu, tu; qui Superum consortia ritè frequentas,

89,4 *initio v. exp.* Solatus | **89,7** *exp.* derelic(?) post Quaqùe | **89,7** defessa] *suprascr.* pro attritam | **89,8** *mut. e* Virtutem | **89,15** me] *suprascr.* pro quia | **89,15** impia] *corr. e* imp[...]| **89,19** restat pietate superna] *suprascr.* pro à Superis mihi cerno petendum: | **89,20** *Versum* Frater enim non est: non dat A- | -micus opem. *parte suprascr.* pro Cùm fidendum hom[...]*m (hoc loco etiam suprascr. sed exp.* Non s) pagina sacra negat: *et parte e d. marg. addidit.*

Caesareae in terris Curiae, in axe Jovis,
 Motus Apostolicae pietatis munere, sacram
 Auxiliaturus porrigere, quaeso, manum.
 Hanc tibi ceu reliquis longam, scio, Regibus esse, 25
 Teque favore gravem Caesaris atque Dei.
 Qui decus es, Leopolde, Equitum, qui gloria Slavnae
 Gentis, et Ecclesiae nobile in Orbe jubar,
 Subvenias Equiti, fortunae, dotibus orbo,
 Naturae & studii congrua dona juvans; 30
 161 Ne reliquae tempus consumat inutile vitae
 Abbrevientque suos otia dura dies.
 Otia consumunt animum virtutibus aptum,
 Quem solet ingenuus fortificare labor.
 Lika Equitem poscit, qui non interpretis ore 35
 Jura det, et causas audiat, in populo.
 Sed qui sit gnarus linguae simul atque locorum:
 Sic cum vicinis quique scienter agat.
 Fraude solet Turcus, non semper viribus, uti:
 Atque Italos astu nemo carere negat. 40
 Illic natus ego, studiis exultus in urbe
 Caesarea: nosco, quae facienda juvant.
 Per quae nempe Dei cultus reviresceret illic,
 Majus et augusti Caesaris obsequium.
 Qualiter ipsa magis regio tueatur ab hoste, 45
 Et magis tranquillè gens queat illa regi.
 Quae me rectorem votis communibus optat,
 Jamque operam super hoc praedicat illa tuam.
 In te spem posui, spe me solidavit et Harrach,
 Ipseque spem factam de Bucelenio habes. 50
 Ergo, qui cunctos pietate fovère paterna
 Consuesti, non me desere, quaeso. Vale.

Zagrabiae 11. Xbr(is)

89,23 *exp.* quaeso: *post* munere | **89,26** *initio v. exp.* Et s | **89,39** viribus, uti] *suprascr. pro* fortibus armis | **89,40** *initio v. exp.* Uti | **89,44** *exp.* officium *post* Caesaris | **89,48** *initio v. exp.* Fav

90. {87} Ad D(omi)num Gladić, Canon(icum) Labacen(sem)

	Optatam pridem percepi ritè tabellam, Quae mihi te memorem reddidit esse mei. Experior veri quòd serves munus amici; Idque ut continues, dum rogo, spero magis.	
162	Non etenim satis est semel, at constanter, amasse, Constanti laudem fert in amore fides. Compatior misero Londono, talia fata Subjectus quòd vir tantus inire fuit. Ast illi melius puto sic; non indiget ullo Iam, velut antè, sua cum requiete jacet. Magni saepè viri letho periere probroso, Ut pereunt aquilae triste leoque fame. Tandem cunctorum finis mors una malorum est. Sic mala Londonus finiit ergo sua. Hinc ego nil habeo novitatis scribere dignae, Opplevit totum nix lutulenta solum. Nil aliunde venit: vicina quiescit adusque Barbaries: sed quid cogitat haud video; Ast ego deliteo Zagraba, mi Gladić, in urbe, Virtuti et genio non favet aura meo. Proemia nam pretiumque deest virtutis amanti, Quae jam rusticitas dives ubique rapit. Felices estis Lublanae ò urbis alumni, Quejs palmas Pallas, sartaque Apollo facit. Quorum virtuti dat nobile gloria calcar, Redditis illustres vos, Patriamque, magis. Optarem propiùs consortia vivere vestra, Vivere cum claris est mihi dulce viris. Interea fatis humeros submittere cogor, Cùmque aliud nequeam, quemque saluto. Vale.	5 10 15 20 25 30

90,12 leoque] *corr. e* leo[.]que | 91,13 paravi] paranam

91. {89(!)} Ad D(ominum) Proregem Croatiae

	Tradita, non dubito, est mea jàm tibi littera, Prorex: Non modicè aegrota littera scripta manu.	
163	Occurrunt citiùs mala, quae vitamur et arte, Quàm bona, quae studio quaerimus assiduo.	
	Non aequè fortuna fovet virtutis amantes, Quos gerit in gremio; quos pede dura terit.	5
	Sic ego fortunae queror impia fata novercae, In gremio vix me sustinet illa suo.	
	Sed quoniam instabiles semper fortuna favores Offert: non tantum est fors ea digna queri.	10
	Patronos aliquando queri, mi Bane, liceret, Nolentes famulos alleviare suos.	
	Quot, quantosque mihi patronos ipse paravi? Quo merito cunctis notus ubique fui?	
	Quanta tuli toto labentis tempore vitae Communis Patriae pro ratione boni?	15
	Qui modò nec Patriam, nec cerno favere Patronos: Odit ea, immemores hos reor esse mei.	
	Tu tamen, ut princeps verae virtutis amator, Ne me cultorem desine, quaeso, tuum.	20
	Tu memor esto precum, quas quinque mensibus antè, Quas etiam quinos misimus ante dies.	
	Hae regni spirant, jus augmentumque decoris, Ast illae obsequium Caesaris atque Dei.	
	Adde pium sensum, commenda Caesaris aulae, Commenda statibus tu mea vota, rogo.	25
	Scilicet augusta multum pretiosus in aula est, Arbitrio regnum paret et ultrò tuo.	
	Si facies, prodire meos ad vota labores, Par tibi cum patria crescet abinde decus.	30
	Si Likae praeero, tibi plus quoque cedit honoris,	

Quàm lucri sperem aut commoditatis ego.

Jàm tibi perpetui cultoris nomina scripsi,

Tu mihi patronus perpetuò esto. Vale.

Zagrabiae 15. Xbr(is)

164

92. {90} Ad D(ominum) Josephum Comitem de Rabatta

Si quid amoris adhuc superest tibi, Nobilis Heros,

Promissi augusta nuper in urbe mihi,

Firmatique tuis non pridèm dñde lituris,

Hocce meas cura posse juvare preces.

Assequar ut tandem promissa gubernia Likae,

5

Et merear satiùs postmodo abinde tibi.

Tu simul atque meus Comes Herberstejnius istud

Maturare suo fine potestis opus.

Perpetuo vestrùm quod verè cedet honori,

Fac agite, heroa pro pietate. Vale.

10

Zagrabiae 15. Xbr(is)

93. {91} Ad D(ominum) Com(item) Francisc(um) Honorium à Trautmansdorff,
Caesareum ad Helvetos Legatum

Venit ab Helevetiis in Slavnos montibus agros,

Trautmansdorfe, tua littera scriptà manu.

Quae, quòd ames veterem cultorem, nuntia fida est,

Atque, ut persistas semper amando, velim.

Pro mihi transmissis grates tibi reddo libellis:

5

Declarant hi pro Caesare quanta facis.

Sic decet Augusto studium praestare Monarchae,

Heroës: ùt quos nutrit honoris amor.

Speroque Helvetios Martis virtute potentes,

Germanam Patriae velle probare fidem.

10

Qui Galli cantum noverunt saepè feralem,

90,17 *exp.* nun *post* Qui | **93,5** *exp.* si *post* transmissis | **93,8** *initio v. exp.* Egregios Equites | **93,8** Heroës] *corr. e* Heroë[[us]]

Quejs Carolum videas Hispanica scepra tenentem:
 Josephum Eois ponere jura plagis. 10
 Sic ut, bellorum sedatis motibus, Orbi
 Perpetua statuas crescere Pacis opes.
 Et tunc ad Superum coelestia regna feraris,
 Quorum pars ingens, Cęsar, in Orbe viges.
 166 Haec ego vota Diis pro te, Rex maxime, fundo, 15
 Dijs ad fata bonis prosperiora vale.

Zagrabiae 22. Xbr(is)

95. {93} Ad Regiam Josephi Augusti Majestatem

Felix tuj reditus, Ioseph Auguste, fideles
 Movit in applausum laetitiamque tuos.
 Quòd pedibus substrata tuis Landavia, Regem
 Victorem supplex devenerata fuit.
 Quòdque tui fulgor vicinus numinis egit, 5
 Ad patrium Imperium plura redire loca.
 Ultròque optamus votis communibus omnes;
 Subjice & Australes in tua jura plagas.
 Augustis Agnilis Gallorum garrula turba
 Cedat: se reliquae subjiciantque ferae. 10
 Itala Romano tellus vasalla Monarchae est,
 Juribus Austriacis ritè tenetur Iber.
 Principium faustis posuisti hoc fortibus anno,
 Ampliùs has anno sed renovato novo.
 Ut tua Majestas gladio sceproque corusca 15
 Obsequium à cunctis gentibus excipiat.
 Germano proprium cum fratreque dividat orbem,
 Nec vestrum Imperium finiat ulla dies.
 Te tamen ultrò cliens, Rex, obsecro, magne, fidelis,
 Augustum exores ad mea vota Patrem. 20

94,9 *Carolus videas Hispanica scepra tenentem*: tih se godina u Španjolskoj vodio rat za nasljedstvo (po smrti posljednjeg Habsburga bez nasljednika). Nakon poraza Habsburga na prijestolje će doći Borboni, koji su ondje još i danas.

Ut me Likensi Praefectum destinet agro,
 Fiam servitiis aptior unde tuis.
 Causa quaesitae, transmitto hìc acta, Coronae,
 Quam tibi restituant, Threiciamque, Dii.
 Utque diu (Superi faxint!) potiaris eisdem; 25
 Vive diu, victor semper ovaque. Vale.
 Zagrabiae 22. Xbr(is)

167

96. {94} Ad Serenissimum Archiducem Carolum

Sacra Deo nati redeunt Natalia Christi;
 Hinc veter exspirat cùm novus annus adest.
 Faxint ò Superi per plurima faustaue lustra
 Festa hae ter felix incolumisque colas.
 Teque novum Regem novo in anno terra salutet, 5
 Tuque apud Hispanos jura vetusta noves.
 Atque diu Occiduis fulge dominator in oris,
 Quas sobolum aeterna posteritate rege.
 Sic oro à superis Augusto tuque Parenti
 Commendato meas pro pietate preces, 10
 Ut vestrae tuear posthac Confinia Likae,
 Fac, qui magna poses, Carle Magne. Vale.
 Zagrabiae 22. Xbr(is)

97. {95} Ad R(everendissimum) P(atrem) Hevenessium

Quòd te onerem multis, ò Vir venerande, tabellis,
 Da veniam; visa est haec via tuta magis.
 Me spes semper alit, tantis firmata Patronis,
 Quòd consolanda est me duce Lika brevì.
 Nam si addatis opem Patroni vos & Amici, 5
 Plura ultro meritis proemia spero meis.
 Interea tibi fausta precor Natalia Christi,
 Cumque anno pariter prospera cuncta novo.

95,26 victor] *suprascr. pro* [...] | 96,9 Augusto] *corr. e* August[[.]] | 96,10 pro pietate] *suprascr. pro* supplico, Carle

Postque illum plures ad propria transige vota,
Meque tibi charum semper habeto. Vale. 10
raptim Zagrabiae 22. Xbr(is)

98. {96} Ad D(ominum) Cardinalem à Kolonich

Laetor, divini festa haec natalia Verbi
Incolumi, Praesul magne, redisse tibi.
168 Utque ad Nestoreos redeant tibi taliter annos,
Devoto tuus ex corde precatur Eques.
Ut qui te Patriaeque Patrem, veteremque Patronum 5
Sincerè assidua relligione colis,
Ipseque Apostolica quosvis pietate fideles
Non secus ac veri more Parentis amas,
Cuncta tibi ter fausta vovet, ter prospera cuncta,
Sacratumque Petro posse tenere thronum. 10
Non etenim magè digna potest tibi reddere mundus
Proemia: tot meritis clarus in orbe nites.
Sed quia et haec et plura tibi, Leopolde, reservant
Dij Superi: tribuant largiter, opto. Vale.
Zagrabiae 22. Xbr(is)

99. {97} Ad D(ominum) Vice-Banum Stephanum Jelačić

Ad sacra festa tui, Vice-Prorex chare, Patroni,
Lata tibi simul et prospera cuncta precor.
Ut, quae nunc animo colis unà et corpore sanus,
Sic felix ea post plurima lustra colas.
Atque simul celebres summi Natalia Christi, 5
Qua colere haec semper cum pietate soles.
Decurrantque tibi multi feliciter anni,
Et redeant semper fausta per aeva novi.ⁱⁱⁱ
Haec dum scribo, novam laetandi sortior ansam,
Quam nova conjugii dat mihi fama tui. 10

99,3 *exp. recolis celebras post nunc*

Toto animo laetor, quòd sic, Vice-Bane, paternus
 In Te jam nobis multiplicetur amor.
 Nam noviter sociata tuo matrona cubili
 Posthac dilectum me tibi jure dabit.
 Illa mihi affinis, consortis sanguine vera, 15
 Illa mihi functae matris amore soror.
 169 Cum qua tranquillos duces feliciter annos,
 Illa tui curis alleviamen erit.
 Quae cùm praeclaro sit sanguine nata, parente,
 Instructa egregiis moribus ultrò viget. 20
 Sic ut natura et virtus cumularit in ipsa
 Insignes dotes ad muliebre decus.^{iv}
 Vivite quamplures ad vota beata per annos,
 Meque, ùt debetis, semper amate. Vale.
 Zagrabiae 26. Xbr(is)

100. {98} Ad D(ominum) El(ectum) Episc(opum) Sibenicen(sem) Joan(nem) Znikam,
 Custodem Ecclesiae Zagrabien(sis)

Quod praesens nequii, scripto depromere cogor,
 Officii munus, Praesul honore, mei.
 Quo tibi fausta precer natalia festa salutis,
 Patronique sacram mox rediise diem.
 Haec tibi Nestoreos opto reditura per annos ^v 5
 Incolumi: à superis qualiter ipse cupis.
 Ut, qui nunc templi custodis Zagrabiensis,
 Inter coelestes postmodo vivito opes.
 Accipe vota animo, Praesul venerande, lubenti,
 Quae Deus omnipotens ut beet, oro. Vale. 10
 Zagrabiae 27. Xbr(is)

101. {99} Ad D(ominum) Episc(opum) Señensem, Martinum Brajkovich
 Mitto rudi quanquàm compactos sorte libellos,

99,19 parente] parent | 100,6 exp. in fine v. Zagrabiae 22 Xbr.

Ut poterat Graeci Montis in urbe dari.
 Hi sunt pro Patria minimi, Praelate, labores,
 Immensam molem Prodromus iste notat.
 170 Sed quod fit pretium, quae proemia specto labori, 5
 Ipse uides: sat̄s est dicere; namque sapis.
 Prò quantum est annis mutata Slaunia paucis!
 Ex imo, quando cogito, corde gemo.
 Nunc mea in his uirtus degit uelut exul in oris,
 Quae cunctis quondam chara et amata fuit. 10
 Hanc nisi cor uegetum, pectus ualidumque teneret,
 Ferre diu tantum non potuisset onus.
 Sed quid in hisce malis meliùs quàm cedere fati,
 Fata pij uertant dum meliora Dij.
 Qui Tua clementes, Martine, ut vota, secundent, 15
 Opto, meis fautor tu tamen esto. Vale.

Ex musaeo meo 27. Xbr(is) 1702.

102. {100} Ad P(atrem) Marinum Capucinum

Lata mihi hesterna venit tua littera nocte,
 Qua ter fausta uoces cuncta, Marine, mihi:
 Cum veteri mala sors utinam se finiat anno,
 Et melior ueniat propitiante novo.
 Sed dubito, quoniam jurarunt fata, Marine, 5
 In sortes lapidem quemque mouere meas.
 Sat tibi jàm constat quot ego, quantosque patronos
 Promerui studio, saepè diuque gravi.
 Sat tibi jàm constat quòd ego uirtutis amore
 Neglexi propriae commoditatis opes. 10
 Nec te (credo) latet vitam quòd & hactenus actam
 Consumpsi, Patriae sollicitando bonum.
 Et, quid ab inde mihi superest iam cernere possis,
 Desertum à cunctis me modò penè uidens.
 Parua mihi in multis fiducia restat Amicis, 15
 Spesque Patronorum uoce manue caret.

171 Felices cognosco modò, qui propria curant,
 Quique suam ditant qualibet arte domum.
 Divitiae rapiunt jam nunc virtutis honores,
 Aurum cuncta potest: aurea saecula voces. 20
 Ast habeant alii, quos poscunt, sortis honores,
 Hos vita functo sors mihi (spero) dabit.
 Illic si verum quemquam mihi noscis Amicum,
 Esto salutatus te referente. Vale.

Zagrabiae 29. Xbr(is)

103. {101} Ad D(ominum) Com(item) à Kaunitz, Procancell(arium) Imp(erii)

Da veniam, generose Comes, quòd nuper ineptè
 Sit mea per binas littera scripta manus.
 Multa simul fuerant mihi, persolvenda Patronis,
 Debita: quaeque suo nec potuère modo.
 Quòd tuj perpetuo verus sim tempore cultor; 5
 Sat fuerat, brevibus significare notis.
 Tu sed; adhuc mihi si, promissum nuper, amorem
 Sponte tua heroo pectore, Kavnic, alis,
 Summe mei curam; ne quis peregrinus honorem
 Praeripiat Likae Korbaviaeque mihi; 10
 Illis Praeses eram, propè sunt duo lustra, supremus,
 Procomitisque mihi jure perennat honor.
 A nullo meliùs plebs illa profectò regetur,
 Quàm cujus vocem noverit atque fidem.
 Me populus Civem noscit, Cęsarque clientem, 15
 Estque utrique diu jàm mea nota fides.
 Me duce plebs optat pro Caesare multa mereri,
 Me de se, Caesar scit, meruisse bene.
 Me populo, populum mecum soletur ut illum,
 Servitium majus Caesar ut inde legat. 20

172 Augusto revoces promissa benigna Monarchae,

102,22 exp. jam post Hos | **103,tit.** 101] corr. e 10[.] | **103,9** Summe mei] *suprascr. pro* Sim pia | **103,9** exp. tibi post curam

Quorum spem dederat te mediante mihi.
 Hoc Regi augusto commendes, Archiducique,
 Quos super id nostrae jàm petiere preces.
 Sunt hoc qui poscunt plures à Caesare munus, 25
 Ex Patriae verè Civibus unus ego.
 Ignari gentis morum atque idiomatis illi,
 Tot fera corda virûm qua probitate regent?
 Aes quidam fisco promittit (ut audio) multum,
 Quo meritis posset praevaluisse meis. 30
 Sat mihi notus idem vir, qualiter hocce paravit,
 Taliter in Lika, aes, multiplicare cupit.
 Non est sollicitus praeclari nominis ille,
 Cujus avaritiae charius aere nihil.
 Ut primò factus, non natus, Nobilis idem, 35
 Nec suo adhuc trita est Martis arena pede,
 Vis, ut Nobilibus praesit; vis, fortibus ille
 Et bello expertis imperet ultrò viris?
 Necdum sunt illi pro mercatoribus agri,
 Quos magna cinctos Turcia parte tenet. 40
 Praepollere tamen meritis me spero profectò,
 Quae nota Augusto noveris esse satîs.
 Hisce tuum, Kavnic, superaddito (quaeso) favorem,
 Quo, mihi promisso, plurima ubique potes.
 Cùm me commendas viduae pro praeside Likae: 45
 Servitium curas Caesaris atque Dei.
 Qui tibi dent, veluti multa virtute mereris,
 Munera, quanta optas hîc et in axe. Vale.

Zagrabiae 29. Xbris

173

104. {102} Ad D(ominum) Ep(isco)pum Señensem

Quam Praecessorum, Praesul ven(era)nde, tuorum

103,41 a. m. in d. marg. ann. a) | 103,45 a. m. in d. marg. ann. b) | In fundo paginae 172 scriptum est: a) propria laus sordet Joach. Langu / b) modestis etiam offere quod petierint. Phoedr., ut apparet, manu alterius (eadem manus quae scipsit luridum apud 104,17) | 103,45 praeside suprascr. pro [...]

Congessi seriem, pagina missa refert.
 Quos ego non reperi, tu suggere dinde, roganti,
 Ut coeptum satiùs perficiatur opus.
 Utque parem primo videam te quando Joanni, 5
 Vestitum rubea, corditus opto toga.
 Candori interno quadrat color ille profectò,
 Aptam cui virtus est pietasque tua,
 Ante abitum, tecum concedes plura loquendi,
 Qui Pater es Patriae, Civibus adfer opem. 10
 Sat tibi sunt noti peregrinae gentis amores,
 Per quos facta, gemit Patria, tristis, inops.
 Latorem interea, doctum verè atque fidelem,
 Cujus scripturis hactenus usus eram,
 Si tibi ab obsequiis queat esse deinde: meis nam 15
 Alea fortunis non bene fausta favet.
 Experiere virum prudentem, morigeratum,
 Mentem pium, scriptis perfacilemque manum.
 Sed cui fortuna est pariter minùs aequa, nec unquam
 Sors mala forte mala perficere ulla potest. 20
 Italus est Latiusque bonus, Slavnumque idioma
 Et Graecum novit. Desino plura. Vale.

Ex musaeo meo 31. Xbr(is)

105. {103} Ad D(ominum) Episcopum Svidnicensem

Qualem quaesisti, Praesul, tibi mitto libellum,
 Mandabis, si fors pluribus esset opus.
 Nascentisque Anni cunctas superaddo Kalendas,
 Transige eas felix incolumisque, precor,
 174 Et pòst Nestoreas numeres, ad vota beatus, 5
 Meque, tuum quondam, semper amato. Vale.

Zagrabiae 31. Xbr(is)

104,15 meis nam] *suprascr. pro mearum* | 104,17 post morigeratum *altera m. add. luridum* | 104,20 *exp. proficiet post mala*

ⁱ *Equitis Pauli Ritter epistolarum liber – 1702* (p. 89-174, num. 1-105), *Archivum HAZU, manuscr. IV c 4*.
Apud titulum libri rec. m. annotavit 1702.

Recentior manus sublineavit: 8,59-64; 13,5-8; 13,18: equum; 13,19; 15,1-4; 15,15; 15,16: negat; 15,17-18; 16,2: titulis editus ille tuis; 19,17; 19,19; 21,17-18; 21,20: in exilio me; 21,25-26; 21,49-59; 22,11-18; 22,19-20; 23,5-6; 23,8-10; 24,4; 26,5-6; 27,1; 28,1-2; 28,dat.: 15. Junij; 29,1-2; 29,13; 33,15-16; 34,5-10; 36,1-6; 37,1: falsè; 37,2: morte Baronis erat; 37,11-12; 39,1-6; 39,9: bina vacent; 39,10-11; 40,11; 40,14-21; 40,27; 42,1-2; 42,4; 46,5-8; 49,27-28; 57,19: amor atque paternus; 60,2: podagram atque novam; 62,15: In Lika labor est & cura profectò; 62,22-28; 62,31: Koranam; 68,11-12; 68,15: A te Vindebonae; 68,17: Likenses, occiso Praeside, ductu; 68,20; 69,1; 71,1: Immemorem nè fortè tui me; 71,5-6; 71,13-14; 90,19-24; 93,26-28; 95,21; 99,9-16; 103,9-14

Recentior manus annotavit: 8,61 in d. marg.: 6; 15,1 in d. marg. signum pro nota Priričnik, quae stat in l. marg.; 16,1 in d. marg.: Priričnik;

Ritter propria manu subl.: 2,3: Saulus atque Paulus; 2,5: equi; 2,6: aequi; 79,15: Harrachius; 79,16: Hic; 79,16: ah; 79,16: rarus; 82,5: Lacrymae; 89,9 Zagabria; 89,10 sepultus

Prima et rec. m. subl.: 64,11 Plorantem Patriae

ⁱⁱ *Crux ante verbum Augustam ipse posuit*

ⁱⁱⁱ *Post hunc v. exp.:* Est quoque, (*suprascr.* *cuj*) quod laeter, praesens quam suggerit hora,

^{iv} *Post hunc v. exp.:* Vivite quamplures (oro) [...] ad vota secunda per annos

^v *Post hunc v. exp. versus quod haud legi potest*

(f) Equitis Pauli Ritter *Epistolarum metricarum liber* – 1703

1. Ad D(ominum) Ep(iscop)um Zagrabiensem

Percipe nascentem nova directoria in annum,

Divinum officium quae recitare docent.

His amplae ecclesiae pius alleviato ministros,

Aucta sanctorum laude et honore Dei.

At, Deus omnipotens ut te meliore salute

5

Hoc anno et post hunc pluribus, oro, beet.

Ecclesiae ut semper prosis pietate paterna

Et Superûm cultum latiùs ire juves.

Ut sic transactis fati feliciter annis

Ad Superûm coetus ipse beatus eas.

10

Cuncta adversa veter secum transegerit annus,

Adferat optata et prospera cuncta novus.

At mihi in hocce novo veterem converte favorem,

Cultorem veterem vel novo amore fove.

Non ego cultorem nego me: mea scripta fatentur,

15

Quae tua perpetuo nomina jure canent.

Quamquam sint, de me mala qui fortasse loquuntur,

Quis, quaeso, invidiae clauderet omne labrum?

Hoc commune malum toto quia serpit in orbe,

Nec Slavnum voluit praeteriise solum.

20

Sola mihi virtus inimicos fecit: amicos

Factura est eadem sed mihi, spero, Deos.

Et si me mundus patiatatur semper egenum,

Cujus ego propria negligo sponte bonum,

179 Post mea fata tamen multis ero ditior olim,

25

Aeternas virtus namque ministrat opes.

1,7 semper] *suprascr.* | 1,7 *exp.* Praesul *post* prosis | 1,13 veterem] *corr. e* vetere | 1,18 *exp.* labr[.] potest *post* clauderet | 1,21 mihi] *suprascr. pro exp.* [...], *quod erat suprascr. pro mihi* | 1,21 *exp.* cum mihi *post* inimicos | 1,25 olim] *suprascr. pro inquam*

Si vel & hasce neget mihi sors durissima semper,
In coelo meritis praemia spero meis.
Accipe grata animum, Praesul, pietate fidelem,
Sospes et optata prosperitate vale. 30
Zagrabiae 2. Jan(uarii) 1703.

2. Ad D(omi)num Ep(iscop)um Señensem

Te, bis heri veni, Praesul, cupiendo videre,
Sed fortuna mihi te vice utraque negat.
Quòd valeas laetor, sed quòd te Sava moretur,
Auguriis, opto, sit mora plena bonis.
Tres praecessores primò, tibi mitto repertos, 5
Sed studium plures pòst reperire dabit.
Vulgandus lacrymas Patriae dispono dolentis,
Principio et fini subdere pauca parans.
Si placet his lacrymis aliquem superabdere versum,
Quo tuus in Patriam testificetur amor, 10
Ut genio sacris feto, Martine, Camaenis
Polles, et Patriam, candide Civis, amas:
Expectat liber hic, quo sit spectatior idem,
Ingeniique tui personet ultrò decus.
Sumpturus pransum cum Bosnae Antistite; te pòst, 15
Si mihi concedis, visere, tendo. Vale.
Zagrabiae 4. Jan(uarii)

3. Ad D(omi)num Abbatem Franciscum Vernic

Promissi, quaeso, fiat mihi copia libri:
Perlectus, tibi mox restituetur idem.
Si tu de nostris optas quem forsane habere,
Tota tibi prostat bibliotheca. Vale.
Zagrabiae 5. Jan(uarii)

4. Ad Eundem

Ut mihi missus erat, librum, Francisce, remitto.

Da, rogo, posse alium sic revidere. Vale.

Zagrabiae 7. Jan(uarii)

<Responsum Francisci Vernich>

5. Spectabilis ac Magnifice D(omi)ne Fr(ater) & Amice Sincerissime

Accepi gratò libri fragmenta remissi,

Quò doleo votis non potuisse tuis

Me inseruire satìs, quoque credito vix mea tales

Iam reperire potest Bibliotheca libros.

Sua Sp(onte) ac Matiae [...]is

Servus ad servitia paratissimus

Fran(ciscus) Vernich Abbas m(anu) p(ropria)

<Epistola Josephi Rabattae>

6. Perillustris ac Generose D(omi)ne D(omi)ne, Amice observandissime, Josephus Comes Rabatta

Corditer accepi Tua Carmina, Nobilis Heros,

Illaque peregi cuncta petita simul.

Sunt haec ingenij radiantia lumina, Ritter,

Et genuit cerebrum docta Minerva Tuum.

Quantum ex parte mea. Tibi certè corde juvabo,

5

Ac Herber mecum stanius id faciet.

Nostis ergo datis promissis stabimus ambo.

Obsequar alterius sique valebo Tibi.

Prospera cuncta Tibi renovati comprecor anni,

Aetherei que simul gaudia vera Poli.

10

Wilthaus Januarij 1703.

7. Ad D(ominum) Com(item) Josephum de Rabatta

Perpetuas inter, Comes Illustrissime, curas

4,2 Da, rogo, posse] *subscr. pro* Posseque sic | 4,2 sic] *suprascr. pro* [...]

Solatur me anno littera prima novo,
 Quam tua praeclaro descripsit dextera versu,
 Littera sinceri nuntium amoris agens.
 Hunc ego ceu necdum merui sat, sorte noverca, 5
 Est spes atque animus, velle merere, tamen.
 181 Defficit haud animus mihi: spem tu (quaeso) iuvato:
 Qui cum Herberstejno multa, Rabatta, potes.
 Quod peto, non quaero propter mea commoda quantum
 Propter servitium Caesaris atque Dei. 10
 Hinc et vestra magis renitebit gloria per me,
 Ad mea si justam vota feratis opem.
 Ergo cum vultis duo vos, qui ritè potestis,
 Aulam etiam votis spero favere meis.
 Caesarea Augustae me novit Vindebonensis, 15
 Gracensi notum vos facitote, rogo;
 Donec et ipse queam dignis notescere factis,
 Ad quae non virtus, non geniusve deest.
 Sors inimica facit medio subsistere cursu et,
 Nomine reque Equitem, saepiùs ire pedes. 20
 Ut tamen iste novus fatis melioribus annus
 Ad tua decurrat vota beanda, precor.
 Incolumem multis servent te numina lustris,
 Felicem tellus reddat et Astra. Vale.

Zagrabiae 8. Jan(uarii)

8. Ad D(ominum) Com(item) Ferdinan(dum) ab Herberstein

Sole mihi exacti postremo mensis et anni
 Littera scripta tuo venit amore mihi.
 Qui cum fausta mihi de Coelo cuncta precaris,
 De stabili certum me facis ultrò fide.
 Indigeo, fateor, fatis melioribus, at non 5
 In tuo erat dubium (crede) favore mihi.
 Integer es, constansque fide, ratione docemur,
 Innatum hoc munus candor Equestris habet.

Ut, via cùm mala sit, sit iter duce numine faustum,
 Incolumi patrios det Tibi adire lares. 10
 Non tamen ut faciant, te sede senescere in illa,
 Qui jam majori culmine dignus ades.
 183 Hoc tua cùm virtus mereatur, vota tuorum
 Complebunt superi pro pietate sua.
 Nunc nil contribuo tibi praeter vota, vel istis 15
 Impia me tandem sors spoliare nequit.
 Hunc tamen affectum, rupturus vincula sortis,
 Re quadam digna testificare paro.
 Interea tibi me devotum semper amato,
 Et rebus faustis ad tua vota vale. 20
Zagrabiae 9. Jan(uarii)

11. Ad D(ominum) Praepositum Zagrabien(sem)

Visere Paulinam si cras intendis eremum,
 Sume tuae comitem me, rogo, Paule, viae.
 Nunc Equitem spoliavit equis sors prorsus iniqua:
 Sorte mea tu sis aequior ergo. Vale.
Zagrabiae 14. Jan(uarii)

12. Ad D(ominum) Fran(ciscum) Honorium Com(item) à Trautmansdorff

Tertius hic supra bis denos, inclyte Honori,
 Cùm tibi scripsissem, fulget in orbe dies.
 Tunc perquisitae misi mea facta Coronae,
 Nunc defleta duo saecula mitto tibi.
 In quod tunc petii, repeto, converte favores, 5
 Si mihi quem solido pectore adusque foves.
 Quo magis evincas, devotum jàm tibi pridèm,
 Qualem subscribo me tibi in aeva. Vale.
Zagrabiae 15. Jan(uarii)

10,14 *initio v. exp. S*

12,4 *defleta duo saecula*: djelo "Plorantis Croatiae saecula duo".

13. Ad D(ominum) Aloysium Com(item) ab Harrach

Solamen mihi grata tulit tua littera magnum,

Affectûs in me, nuntia fida, tui.

Talis in heroo nutritur pectore virtus,

In te quae à patrio sanguine nata viget.

184 Sic vestrae celebrem pennae super aethera famam, 5

Orbe illam aeternùm devenerante ferent.

Scilicet Heroës virtus benefactaque claros

Ipsis ritè solent aequiparare diis.

Proposito persiste tuo, Comes inclyte, donec

Egregiae facias id pietatis opus. 10

Quo me Lika tui cultorem nacta fidelem.

Cantet et in choreïs nomina vestra suis.

Ante dies paucos hic pressum jungo poëma,

Quo miserum deflet Nympha Croata statum.

Meque tuum nunquam profiteri cesso clientem,

Tu quoque me nunquam desine amare. Vale. 15

Zagrabiae 19. Jan(uarii)

14. Ad D(ominum) Com(item) Ferdinandum ab Herberstein

Accipe devoti signum, Ferdnande, tributi,

Quod tuus angusto tempore mittit Eques.

Donec adinveniat tempus, quo ritè decenti

Ad te pacta modo mittere plura queat.

Hoc apud Helvetios jàm Trautmansdorfius Heros, 5

Vindebona hoc Harrach magnus in urbe legit.

Hoc Bucelenus habet quoque Cancellarius Aulae,

Et plures alii, quos venerando colo.

Unde meos ipsi, totus quoque postmodo mundus,

Affectus erga te me morare queant. 10

13,6 exp. aeth post illam | 13,8-12 e charta addita | 13,14 exp. desine servum post profiteri | 14, tit. 14] pro 24 | 14,1 Accipe] Accepe | 14,10 exp. in te post Affectus

13,13-14 poëma, / Quo miserum deflet Nympha Croata statum: "Plorantis Croatiae saecula duo".

Denique me totum tibi cum resigno lubenter,

Nec tu me talem desine amare. Vale.

Zagrabiae 19. Jan(uarii)

15. Ad D(ominum) Georgium Com(item) Erdeodium, Regalium per Ung.

Tavernicor(um) Magistr(um)

Nuper in hac Graeco-Zagrabinis montis in urbe

Exceptus dapibus, magne Dynasta, tuis.

Fecimus Illyricae quaedam quoque verba Coronae,

Cujus quaerendae credita cura mihi est.

Hujus processum praesenti adjungo tabellae,

5

Illam Dij Patriae denso redire suae.

185 Sic ego pro Patria, pro Rege exantlo labores,

Sed magè fausti alii praemia utrinque ferunt.

Dij te conservent multis feliciter annis,

Ut videas priscum Patria in hacce decus.

10

Simque tibi charus, qualem me Banus habebat.

Niclaus, Patruus scilicet ille tuus.

Nempe domus vestrae fidus me seruo Clientem,

Quod bene testantur plurima scripta. Vale.

Zagrabiae 20. Jan(uarii) 1703.

16. Ad D(ominum) Praepositum Zagrabien(sem)

Annua conversi redierunt festa Patroni,

Qui nostrum Pauli nomen utrique dedit.

Haec tibi cùm salvo Superi celebrare dederunt,

Per plures annos dent recolenda precor.

Cum crescente tamen fortuna et honoribus amplis,

5

Praesuleoque throno, purpureaque toga.

Id precor à Superis devota mente: precabor

Cum sociis inter pocula laeta quoque.

Vive, et cum sociis faustè laeteris amicis,

15,8 *initio v. exp. Marte meo:* | 16,2 *nostrum Pauli] suprascribendo numeros mut. ordinem e Pauli nostrum |*
16,6 *exp. mitra post purpureaque*

Ipsorum memorem me fore, crede. Vale. 10

Zagrabiae 25. Jan(uarii) 1703.

17. Ad D(ominum) Prepositum Tituliensem

Sacra piè celebrans magni solemnna Pauli,

Salve, Paule, bonis propitiisque Diis.

Qui te Nestores salvum incolumemque per annos

Servent, atque istam dent celebrare diem.

Ut, quae praepositum Titulina Ecclesia honorat, 5

Altera Praelatum dñde videre queat.

Sicque diu Superis et Amicis vivito felix:

Donec ad Coeli regna beatus eas.

Talia sincero promit de pectore vota

Ille, tuus longo tempore, Paulus Eques. 10

Quem quoque tu veteri conserves semper amore,

O Cantu, Tuscan, vivito, digne. Vale.

Zagrabiae 25. Jan(uarii) 1703.

186

18. Ad D(ominum) Com(item) Jonatam Ivanovich Canon(icum) Zagrabieensem

Nunc tibi, lugenti dilectae funera matris,

Scribere sincerus penè vetabat amor.

Novi etenim, laesam tam grandi vulnere mentem

Vix propriae curam sumere velle rei.

Sed, quia cuncta facis dextrè prudentia, spero, 5

Te regit, et mestum temperat illa tuum.

Mortales omnes metam properamus ad unam,

Serius aut citiùs mors adeunda manet.

Est dolor, egregio cùm quis privatur Antico,

Grandior orbari sed genitrice dolor. 10

At quia non omnes momento nascimur uno,

Non omnes uno tempore Parca rapit.

Illa piae Matris specimen sapiensque virago,

17,5 exp. sit(?) post praepositum | 17,5 exp. jàm post Ecclesia | 18,tit. Zagrabieñsem] mut. e Zagrabieñi[...]em | 18,9 Antico corr. e [...]ntico

21. Ad D(ominum) Summum Cancell(arium) Aulicum, Com(item) Bucellenium

Reddita post multos mihi venit epistola menses,

Scripta tua subtus, Vir pretiose, manu.

Cuj, pridem optatur, reverentia basia fixi,

In te conceptam spem reparabat amor

Ast bene perlecto, pro Likae munere puncto,

5

Nil video nostrae te tribuisse spei.

Consilio qui summa tuo committere novit,

Hanc modicam rem non te sine Caesar aget.

Hinc benè sperandi ratio mihi maxima semper,

Instantesque alios posse praevis fuit.

10

Cum mihi tu favens, meritis cùm premia nostris.

Pollicitus sacro Caesar et ore fuit.

Cum meliùs Likae populos non noverit alter,

Nemoque plus lucri reddere posset Hero.

Si tamen aut Caesar, aut tu fortase, Patrone,

15

Qua mihi cunque Likam de ratione neges:

Nunc manet Ungarica Cancellos inter in Aula

Hoffmani vacuus post pia fata locus,

Hunc (rogo) procures [-----]

[-----]

ⁱ *Equitis Pauli Ritter epistolarum liber – 1703* (p. 178-187, num. 1-21), *Archivum HAZU, manuscr. IV c 4.*
Recentior manus addidit annum 1703 apud titulum Eq(uitis) Pau(li) Ritter | epistolarum | metricarum |
liber [---].
Recentior manus sublineavit 3,1.
Versum 7,11 rec. m. in d. marg. linea signavit.

(g) Equitis Pauli Ritter *Otia metrica* – 1710/12

EQ(uitis) PAU(li) RITTER OTIA METRICA CURIS EXULARIBUS SURREPTAⁱ

Tit. *exp.* Annis MDCCX, et XI Vindebonae

EQ(uitis) PAU(li) RITTER, EPISTOLAE VINDEBON(enses) ANNI MDCCX

1. Ad D(ominum) Proregem Illyrici, Comitem Ioannem Palffium de Erdeud

Iàm propè completum decurret Cynthia mensem,

Urbe quòd assiduò Vindebonense morer.

Nec tamen interea Posonica moenia visi:

Nec potui dextrae basia ferre tuae.

Tam me, per Styras emensum scilicet Alpes,

5

Defessum nuper debilitavit iter,

Aegrè ut, divini cultûs ratione, propinqua

Hospitio valeam visere templa meo.

Atque ideò charos revereri hucusque patronos

Neglexi, quos per tempora longa colo.

10

Nullum sic (quantum peragravimus hactenus orbis)

Fregit iter vires corporis (Hercle) mei.

Accedunt (fateor) senium, curaeque, laborque,

Fratribus et natis conjugeque orbis amor;

Injusta insidiae, numeroque carentia damna:

15

Singula quae vitam debilitare solent.

2 Quapropter, veniam concedes, inclyte Prorex:

Atque pius famulo compatière tuo.

Sic mea fata volunt, quae cùm nec vincere possim,

Nec mutare: animo sunt toleranda bono.

20

At tu devotum non desere, quaeso, clientem:

Quin fatis contrà fortior esto meis.

Te quoniam multa Deus et Natura bearunt

Virtute, Heroëm constituendo virum.

Perfecêre armis et Regni juribus; aptum

25

1,tit. Ioannem]Iannem | 1,14 exp. cong post natis

Et Belli et Pacis tempore jura dare.
 In quo confisus, nancisci spero levamen
 Afflictis rebus justitiaeque mei.
 Interea, melius dum vertent fata, propinquum
 Ter felix, faustum ter Tibi Pascha precor. 30
 Quod multos recolas pòst, ad tua vota, per annos
 Incolumis, plenus gloria, honore. Vale.

Viennae 19. April(is) 1710.

2. Ad D(ominum) Cardinalem Ducem Saxon(iae) Archiep(isco)p(um) Strigon[iensem]

Laeta resurgentis redeunt à morte Salutis
 Christiaco summè, Festa, colenda gregi;
 Omnibus faustis votisque assueta precari,
 Mittere subque ovi nomine dona rubri.
 Ad te me pietas devoti vera clientis, 5
 Instructum quanquam non sàtis, ire jubet.
 3 Pauper enim factus, fortunis omnibus orbus,
 Exilium longo suffero tempore, Eques:
 Impar ipse mihi: turbam sociare coruscam,
 Et tanti, vereor, numen adire Ducis. 10
 Hinc solùm nudis instructam mitto tabellam
 Votis: prona meas suppleat illa vices.
 Sit felix hoc ergo tibi, Dux inclyte, Pascha:
 Faustaue sint post hoc Paschata multa tibi;
 Ad tua, propitio redeant quae, vota, Iehova: 15
 Tuque ea ter felix incolumisque colas.
 Exulem Apostolico Pacemque reducito Regno,
 Praesul, Apostolicis par pietate viris.
 Tunc triplicem devota ferat tibi Roma tyaram:
 Dignum Orbi, exaltet prona, praeesse, caput. 20

2,12 exp. ut domini sup[.] post Votis:

Sic tandem post sera sat̄s et prospera fata
 Ad nova Divorum proemia laetus abi.
 Illic perpetuò laurus nacture virentes;
 Hic haerede tamen laude perennè vige.
 Interea, velut ultrò soles, Auguste, clientes 25
 Servare, innata pro pietate, tuos:
 Perge; novumque tui Cultorem reddito dignum
 Posse clientelae nomen habere tuae.
 Ut Gabriel nuper pro me suffragia fecit:
 Fac, mihi sit faustus Nuntius ille. Vale. 30

Viennae 19. Apr(ilis)

3. Ad D(ominum) Supremum Aulae Caesar(eae) Camerarium, Com(item) Carolum Ernestum de Waldstein

4 Nuper ùt Illyricis perveni fessus ab oris,
 Quas Savus rapidis irrigat amnis aquis:
 Non potui veteri depromere vota Patrono,
 Tum mea, cùm Comit̄s nuntia vota Petri.
 Mox tamen ad thermas te discessisse Bohemas, 5
 Audio, quando tuae limina tango domûs.
 Indolui fatis, solito mihi more sinistris:
 At tibi ter felix mente precabar iter;
 Et bene conducant calidarum balnea aquarum:
 Atque brevì totus sanus abinde redi. 10
 Hinc, quod non possum praesens depromere munus,
 Littera devoti missa clientis agat.
 Ipsa vèl affectûs mihi sit pro teste fidelis:
 Quo tua perpetuò nomina, Carle, colo.
 Expertus, dignum, quem non modò Teutus et Illyr, 15
 Sed quovis Vates ritè sub axe colat.

2,22 exp. Coel post nova | 2,26 exp. prop post innata

Te genus illustrat, genius commendat, adornat
 Virtus, ingenium nomina magna parat.
 Lumen consiliis es: norma in rebus agendis:
 Subventu facilis, cùm pietate gravis; 20
 Iustitiae vindex; ingens probitatis amator:
 Styrgis honos, patriae fulgida stella tuae.
 Nobile Amicorum columen, tutela clientum:
 Ipsius donum sic speciale Dei.
 Ut meritò Princeps Equitum sis Caesaris Aulae, 25
 Quejs datur auratae clavis honore frui.
 Hoc Genitor, Waldstejne, tuus clarebat honore:
 Patronus quondam magnus et ipse mihi;
 5 Cujus felicem recolunt mea pignora famam: 30
 Pignora, sic libros; non moritura, voco.
 Legavit terris illam, te Caesaris Aulae,
 Cùm novus Elisios incola adisset agros.
 Ille perennanti felix in pace quiescat:
 Tu salvus nobis, Carole, vive diu.
 Atque, ùt magnanimam nutris in corpore mentem, 35
 Majoresque gradus semper honoris adi.
 Kegleviçi Comitis tandem praemitto tabellam:
 Ejusque ad reditum vota reservo tuum.
 Utque moram, reditumque tuum Deus, oro, secundet
 Propitius: tibi me devoveoque. Vale. 40

Viennae 11. Maij

<4.> Ad D(ominum) Archiep(iscopum) Metropol(itanum) Regni Ung(ariae) Primatem,
 Cardin(alem) Ducem Saxoniae

Dum Posoniaca certum solamen ab urbe

Iam mihi spectandum spes generosa dabat,
 En inopinus adest mihi nuntius à Gabriele,

	Spemque & solamen sustulit omne mihi.	
	Nempè ad Fiscalem non posse venire senatum:	5
	Qui numero major dicitur esse suo.	
	Pace tua, Princeps, hoc annis antè duobus	
	Effatum est summi Praesidis ore mihi:	
	Posonij quatuor, sex ad summumve, futuros:	
	Attamen ex istis ipse quòd unus ero.	10
	Scilicet exemplo, quo Cancellaria pollet;	
	Unus de quatuor cuj tamen Illyr inest;	
6	Regnorum ratione trium, populique per omnes	
	Ungariae latè nunc habitantis agros:	
	Qui suo, ab Ungarico diversoque, ore loquuntur:	15
	His alii mores atque graphia viris.	
	Quae, novisse probè, didici à puerilibus annis:	
	Conscripsi et multis acta vetusta libris.	
	Ut, quae sint in eis sacratae jura Coronae,	
	Uno me meliùs promere nemo potest.	20
	Hinc quoque prae multis Fisco magis utilis essem:	
	Quique magis Fiscì quàm mea quaero bona	
	Pro se divitias et honores quisque requirit,	
	Solutus pro Augusto Caesare pauper Eques.	
	Ter quinque ego jàm mereor pro Caesare lustris,	25
	Proque bono Fiscì sumptibus ultrò meis.	
	Cùm sint, vix per tres numerent qui praestita menses	
	Servitia: hisque tamen praemia larga petant.	
	Sunt etiam, plures qui servivere per annos:	
	Commoda sed Domini, non sua (quaeso) probent.	30
	Servitium dulce est, certa mercede Patroni,	
	A quo serviti non petitur ratio.	
	Quot sunt; qui solo numerantur nomine servi,	

4,32 *exp. s[.] post serviti*

Idque illis nomen perbene solvit herus?
 Quotque etiam, duros, qui sustinuêre labores, 35
 Et mercede sua, quin pretioque, carent?
 His ego me numero miratus fata profectò
 Saepè benigna malis, saepè nociva bonis!
 Nec tamen ista, bonis indebita poena, movebit
 7 Mentem, à virtutis tramite abire, meam. 40
 Insenui virtutis amans: hoc nomen amantis
 Haeredem mea post funera adopto mihi.
 Divitias sprevi, priscorum more Sophorum:
 Quas, natis orbum, sed nec habere juvat.
 Hoc unum (fateor) moriturus ritè dolerem: 45
 Si totum vellent me mea fata mori.
 Si mecum, congesta diu, monimenta perirent:
 Durior haec ipsa mors mihi morte foret;
 Quae tamen augusto quamplurima commoda Regi;
 Et Patriae ornamen nobile, ritè ferunt. 50
 His operam navato piam; communis id optat
 Res, te communi digna vigere Patre.
 Promove apud Regem coeptos pro Rege labores:
 Et major fatis, fac, videare meis.
 Nec, tantum periisse bonum patere, optime Princeps: 55
 Quod post non poterunt reddere mille boni:
 Divitias aliis cedo: rerumque priorum
 Notitias cedat Patria tota mihi.
 Necdum sic perii; quin me relevare nequires:
 Non opus est, manibus: ore levare potes. 60
 Sparge aliquot bona verba tui cultoris amore:
 Quodque velis juste, te quoque posse, proba:
 Dij pro tutela te quippe dedere bonorum.
 Hac mihi succurras, Dijs placiture. Vale.

Viennae 14. Maji(!)

8

5. Ad D(ominum) Baronem Clajenburg, Cam(erae) Aul(icae) Consiliar(ium)

Quaesitum reperire domi te fata negarunt:

Fortunata magis littera forsitan erit.

Quae, vice Patroni, tibi prospera Festa precatur,

Salvo in Nestoreos usque colenda dies.

Utque tuum veteri serves in amore clientem:

5

Qui, semel addictus, non sinit, esse tuus.

Neglectae pridem, inter mille incommoda, Musae

Subjicio Musis otia pauca tuis.

Cumque facultatem dederis mihi, te reverendi,

Exequar officium pluribus ipse meum.

10

Interea, certus cultoris, Paule, fidelis,

Affectum grata percipe mente. Vale.

Viennae 9. Iunii

6. Ad D(ominum) Summum Aug(ustae) Aulae Cancellarium Baronem Sejlerum

Devoti cultum licet aspernere clientis,

Abstineo cultor non tamen esse tuus;

Ambitione carens genius contemnit honores:

Est pretium Virtus, est honor ipsa sibi.

Ast ego Virtutem non possum non revereri:

5

Ingentesque animi non celebrare Viros.

Hinc concede mihi, studiis genialibus uti:

Et parcas, eadem si minus apta vides.

9 Nam, si perspiceres fluctus, quibus impetor insons;

Ferrea censes pectora inesse mihi.

10

At, si respiceres, cur fluctibus obruar istis?

Protinus argueres, ferrea fata mihi.

5,1 te] te Te | 5,2 *initio v. exp.* Par

Quicquid enim patior, patior virtutis amore:
 Qua curo Patriae, Caesareumque bonum.
 Huc omne impendi studium, cunctosque labores, 15
 Neglecta propriae commoditate domus.
 Unicus in Patria, quin vasto rarus in orbe,
 Publica plùs propriis commoda semper amans.
 Quiqué, alios dites et honores reddere curans;
 Non aspernabar pauperis ipse statum. 20
 Hoc studium mercede sua pretioque careret;
 Non mea morderet viscera, crede, dolor;
 Sed, quòd abinde malum, contemptus et odia crescant,
 Mequé velint, prorsus praecipitare; dolor!
 Nec tanti facio, mea damna, meique ruinam: 25
 Quàm, mea si mecum scripta obitura forent.
 Altior ùt dolor est genitori in funere nati,
 Quàm proprium gelido pectus ab ense peti.
 Sic, qui librorum dulci cupiuntur amore,
 Haud secus amissis indoluere libris. 30
 Liberi, item libri, nomen fecere perenne:
 Saepèque per libros clarius esse solet.
 Nunc, qui natorum deflevi funera, libros
 Deflendi, lachrymas vix mihi inesse, puto.
 10 Sic etenim totus morerer, durissima mors haec! 35
 Ingenuoque nequit durior esse viro.
 Impia fata queror; sortem detestor iniquam:
 Invida saepè bonis, prompta favere malis.
 Quot sunt, qui nullis meritis paucisve profectò,
 Aut etiam fictis, proemia magna ferunt? 40
 At mihi, qui solos quaero tractare labores,
 Hos ipsos mala sors, hos mihi fata negant.
 Tu tamen es nostros potis alleviare dolores,

In meliusque potis vertere fata mihi.
 Siq̄ue tibi non sit devoti cura clientis; 45
 Caesareae curam et publicae habeto rei.
 Intimus illius cūm sis, Fridrice, minister:
 Et Mundi Civem, more Platonis, agis;
 Auxiliere tui fido et virtutis amanti;
 Dum vivo; nam post funera tardus eris: 50
 Tu mea clementi commendes vota Monarchae:
 His se propitium reddat ut ille, roges.
 Postquam me Fisco non applicat; oro; quietum
 Det perfecturo grandia coepta locum.
 Sic referam meritis aliquando proemia primis: 55
 Atque, eadem posthac emeruisse, queam.
 Quartus in hac mensis mihi volvitur urbe moranti,
 Nec fert majorem cassa crumena moram.
 Acceleres pietate tua solamen egenti:
 Durius est etenim morte, eguisse, malum. 60
 11 Exemplar submitto precum, quas redde secundas:
 Coelique ac Mundi Forte beande vale.

Viennae 7. Iul(ii)

7. Ad D(ominum) Com(item) Bucellenium, intim(um) Aug(ustae) Aulae Consiliar(ium)

Post summum spes una Deum, Fridrice, clienti
 Patronus postquam debeat esse bonus:
 Hoc mihi jure tuos licet implorare favores,
 Qui tuus à longo tempore vivo cliens.
 Hoc quoque sinceri nomen non pauca clientis, 5
 Coram ipso mundi, jàm monimenta probant.
 Nullaque idem nomen mihi temporis auferet aetas:
 Mandatum scriptis cuncta per aeva manet.
 Tu quoque Patroni justa pietate benigni,

	Desertum fausta me modò, Forte, fove.	10
	Quem nosti, rebus longè majoribus aptum:	
	Quàm mihi quaesitas nunc mala fata negant.	
	Patronos veteres Lachesis nam tristis ademit:	
	Nec facile est vetulo posse parare novos.	
	Conceptus finire meos, qui publica spirant	15
	Commoda, regalis sacraque jura throni,	
	Est animo, Fridrice, meo suprema cupido;	
	Hi mihi sunt nati; coetera tempus edat.	
	Ergo adjutricem, cùm possis, porrige dextram:	
	Non opus est dextra; voce juvare potes.	20
	Fac; mea ne semper virtus ingloria ploret:	
	Qui tantum cultor gloriior esse tuus.	
12	Te magnum celebrat Mundus virtutis amantem:	
	Virtutem noli deseruisse meam:	
	Si quod posteritas pretium, coelive, reservant	25
	Virtuti: hoc, spera, participare. Vale.	

Viennae 18. Iul(ii)

8. Ad D(ominum) Supr(emum) Camerae Aulicae Praesidem, Gundaccarum Com(item) à Stahrenberg

	Bis sex completis, alter jàm, mensibus, annus	
	Transiit, et cursum tertius annus agit;	
	Quòd mihi spem dederas, Comes Illustrissime, certam,	
	Nacturo in Camera Poseniense locum.	
	Hunc fieri modò posse negas: cùm nuper eundem,	5
	Dicitur Antolçich; obtinuisse locum.	
	Ut nunc, spe cassus, quinis jàm mensibus isthìc,	
	Nescio, qua possim fronte redire domum?	
	Postquam vulgavi per amicos atque patronos	

8,5 exp. [...] post A

	Vota mihi sponsô certa fuisse tuô.	10
	Aut mihi non credent: aut admirabitur omnis; Mutari heroëm sic potuisse virum!	
	Non me alia induxit, Cameram petiisse, cupido: Quàm Fisci lapsum posse juvare bonum.	
	A teneris etenim mihi mens ea perstitit annis:	15
	Hujc studio vires attribuique meas. Cùm studeant alii propriis conducere rebus, Intentus rebus Caesaris ipse fui.	
13	Divitiis alii tamen hinc et honoribus aucti:	
	Cur ego neglectus, pauper inopsque gemam?	20
	Congrua virtuti sperabam proemia quondam: Hej, soli pretio quòd caret illa mihi!	
	Quòd, meruisse diu fidum de Caesare servum, Nil juvet! et, Fiscum velle juvare, nefas!	
	Hoc ego me fato damnatum cerno, querorque:	25
	Mille videns alios, prosperitate frui, Quos neque commendat virtus, nec stemma paternum: Ficta sed à longis gesta relata plagis.	
	Me virtutis amor sincero lacte cibavit: Spes in patronis fixa Deoque fovet.	30
	Ergo ad eos tutum semper mihi pono recursum: Nil etiam dubitans in pietate tua.	
	Qui si jàm nolis, excellentissime Praeses, Fiscali per me consuluisse bono,	
	Ne caream prorsus mercede laboribus omni;	35
	Ne, te patronum frustra habuisse, querar; Annue submissi precibus nunc, quaeso, libelli: Propitius precibus jàm bene Caesar erit. Dum potes, et vivo, prosis; post funera namque	

	Sero èst; cultorem velle juvare suum.	40
	Vivens te laudem, nam (teste Davide beato)	
	Non laudat summum mortua turba Deum.	
	Principibus natura viris innata, Deorum	
	Naturam debet ritè imitata sequi.	
14	Gaudet nempe, bonum faciens mortalibus, illa:	45
	Sic homo, cùm possit, faxit et ipse bonum.	
	Non aliunde Iovi nomen dedit alma vetustas:	
	Pro summo coluit non aliunde Deo:	
	Quàm quòd mortales juvet inter coetera primus	
	Sidera: abinde <u>Iuvans</u> dicitur esse <u>Pater</u> .	50
	Nam, bene ni faciat Numen, quis Numen adoret?	
	Divorum proprium est, scilicet, esse pios.	
	Sic Dij, sic Homines laudem ex pietate merentur:	
	Digna, Deum ac Hominum sunt benefacta, coli.	
	Sic tu, quem m<a>gnum Deus et Natura dederunt,	55
	Cuj Sors ad nutus obsequiosa venit,	
	In cultore tuo, cujus monimenta perennant,	
	Aeternas laudes edito, quaeso. Vale.	

Viennae 7. Aug(usti)

9. Ad D(ominum) Iosephum Rom(anum) Imp(eratorem) Semp(er) Aug(ustum)

	Iam nova ab Hesperiiis victoria personat oris,	
	De Gallis Aquilas quam retulisse ferunt.	
	Nil mirum, dices, Aquilam praecellere Gallo:	
	Privati laris est ales hic, ille Iovis.	
	Sic est. Sed Superis regitur victoria fati:	5
	Fata in temporibus nominibusque latent.	
	Haec ego non vana vatum scrutatus ab arte	
	Deducta, ante tuum sisto legenda thronum.	

9,4 exp. hic post est | 9,5 initio v. exp. Haec ego

Apparet: quantum fuerat sub tempore fati:
 Et quantum fati nomina Regis habent. 10

15 Quod, levidense licèt, studium laeto accipe vultu:
 Grata est, fraterni fama iterata boni.
 Offero, quae possum; sed tu, augustissime Caesar,
 Fac me offerere potem plura deinde. Vale.

Viennae 24. Aug(usti)

10. Ad D(ominum) Carolum III. Hispan(iarum) et Indiar(um) Monarcham

Fama per Austriacas latè volat inclyta terras,
 Et petit Arctoum nuntia grata polum.

Victorem te certa canens de Principe Gallo,
 Ingresso regnum vique doloque tuum.

Fractum acie, Victor, memoranda clade fugasti: 5
 Nunc stabilem figens in tua regna pedem.

Id tua bellaci confecit milite virtus:
 Et fieri superi sic voluere Dii

Scilicet est haec plena suis victoria fati:
 Et tua sunt fati nomina plena bonis. 10

Haec ego ab arcanis Naturae fata revelans
 Ante tuo Mundo sterno legenda pedes:

Quantum conveniunt rebus feliciter actis,
 Id tua sat promunt nomina, et ipsa dies.

Quin Superi majora tibi, Rex magne, reservant: 15
 Quaeque latent Vates, quaeque priùs cecini.

Facta brevè prodant Mundo, quod coelica tandem
 Fata diu spondent, Carole dive, tibi.

Idque bonum in Natos, et qui nascentur ab illis
 Mittens, aeterno Glorìae honore vige. 20

9,10 *quantum fati nomina Regis habent*: vjerojatno se odnosi na skup anagrama.

10,8 *exp. sic post fieri*

16 Vota piis jungo fatis, pridèmq̄ dicatum
Me demum voveo, devoveoque. Vale.

Viennae 24. Aug(usti)

11. Ad D(ominum) Com(item) Carolum Maximilianum de Turri, Viduae Imperatricis

Summum Aulae Praefectum

Aeger, et affixus lecto, patiensque dolores,

Tollere Galleni quos medicina nequit,

Audito ad Leridam fausto certamine Regis,

Corde animoque imis exhilaratus eram.

Mox quoque fatorum super hoc arcana revolvens, 5

Comperio; Superos sic voluisse Deos.

Calculum, in annexo folio, decretaque Divûm,

Praesidium Vatum, Maxmiliane, vides.

Hocquè ter angustae, victoris, quaeso, Monarchae

Praeberi Matri, te mediante, rogo. 10

Hinc pia forte aliquod Genitrix solamen habebit:

Natum tam charum Dijs genuisse videns.

Quam Superi in Nato largè solentur utroque:

Atque Aviam faciant Regibus esse novis.

Tu verò veniam cultori fortè molesto, 15

Da, precor: et facias, quae peto, Carle. Vale.

Viennae 24. Aug(usti)

12. Ad D(ominum) Carolum III. Hispan(iarum) et Indiar(um) Monarcham

Ecce tui, Rex Carle, novos ex Marte triumphos

Excipit applausu laeta Vienna gravi.

17 Quos mea, quantumvis inculta, rudisque, senexque,

Fatidicis Musa est concomitata metris.

Talis enim mihi mens, animusque est talis, ut omni 5

11,15 cultori] *suprascr. pro molesto* | 11,15 *exp. clienti post fortè*

Fundere pro te animam tempore promptus agam.
Hinc, carmen quanquam rude sit, quia corde fideli
Depromptum, grata perlege fronte, precor.
Dijqué tibi tribuant, quantum deposcis ab illis:
Tu verò in charis vota clientis habe. 10
Viennae [--] Sept(embris)

13. Ad D(ominum) Episcop(um) Csanadien(sem) Com(item) Ladislavum de Nadast

Sole sub hesterno, post nonam scilicet horam,
Quaesitum nequii te reperire domi.
Optabam solito revereri more patronum,
Aerumnasque penes commemorare meas.
Nunc etiam incertus, num te deprendere possim: 5
*** ii

14. Ad D(ominum) Eliam Wanjecium

Quòd te pransurus non possit visere Ritter:
Parce; alii verbum firmiter antè dedit.
Saepè favore tuo fruitur; quem; quando repondet
Nescit; sic ipsum sors inimica premit.
Utere tu fatis melioribus: haec quia; Forsqué, 5
Ut meretrix, juveni prompta favere solent.
Prande cum reliquis ergo jucundus amicis:
Visere post pransum te volo, Amice. Vale.
Viennae 19. Octob(ris)

18

15. Ad Carmen Anonymi, Novalibus Viennae die 2. Men(sis) Augusti additum nomine

Lycoli Duaco

Legi, sed fusum nequiens cohibere cachinnum,
Quisquis es, ingenii disticha quina tui

12,7 carmen quanquam] *suprascriptendo numeros mut. e quanquam carmen* | 14,2 firmiter] *e d. marg. pro scilicet*

Primum, te nescire: probat, rudimenta Poësis:

Quidquē voles aliis dicere, nemo capit.

Si duae aquae Duaco nomen gentile dedere:

5

Syllaba erit Duaco ritè secunda brevis.

Turpiùs AD, breviassè fuit, P, nempè sequente:

Indomitumque Ducem dicere, nemo probat.

Nec tamen haec duo Castra, Duces duo fulmina belli

Pugnabant me penes; at Duacum.

10

A<r>ma togae cedunt? Canit ergo Psittacus? Erras;

Vaniloquo probius quàm siluisse foret!

Quòd tales alat Urbs, Orbis Regina Poëtas:

Prodiga; nil decori consulit illa suo!

16. Ad Mercurium Vienn(ensem) ob quaedam carmina die 23. Aug(usti)

Quod solamen habes, ò Nuntie Vindebonensis,

Vaniloqui Vatis lurida metra ferens?

In Duaqui nuper casu; Sicorisque deinde

Conflictu, monstrat, quàm rudis est, et iners.

In Carli Regis victricia praecinit arma,

5

Carmen ad Andinum sed sonat omne Ducem.

Quis putet Andegavum Andino Civem esse Poëtae?

Primam cari, à quo Carolus, esse brevem?

Hoc est indocti Carmen miserabile Vatis:

Caetera Virgilio reddat; inanis erit.

10

19

17. Ad D(ominum) Proregem Chorvathiae, Io(annem) Com(item) Palffium

Quòd silui tantum jàm tempus, ò inclyte Prorex,

Fortè mihi vitio, pigritiaeve dabis.

15,8 exp. ne[.] post dicere, | **16,4** monstrat] monstrat | **17,1** silui] corr. e sileam

16,1 *Nuntie*: Nuntius = Mercurius, tj. "Mercurius Vindobonensis". Iz konteksta je razvidno da je riječ o tiskovini s literarnim prilozima, za koju, međutim, nismo našli povijesne podatke.

	Aut credes, fatis functum periisse Viennae; Exilio Vates sors mala saepè premit.	
	Vivo equidem: sed adhuc inconsolatus ad Aulam Caesaris Augusti verna fidelis Eques,	5
	At quamquàm studui, magnos meruisse Patronos, Patroni et studium nil tamen usque juvant.	
	Sic est: quando aliquem fors prospera deserit, illum Deseruère homines, deseruere Dii.	10
	Hinc animum moeror conturbans reddit ineptum, Atque sui ipsius saepiùs immemorem.	
	Quem nunquam bona Fors oculo prospexit amico, Quàm quem deseruit, laetior esse potest.	
	Isthic septenum gratis jàm transigo mensem: Quas non impensas erogo pauper Eques!	15
	Quae non damna domi patior, post damna priora, Cuj natus, frater, sed nec amicus adest!	
	Interea et corpus morbi afflixère senile: Ut, tot plagarum vèl meminisse, grave est!	20
	Hinc, cùm nil habui jucundi scribere: semper, Abstulit justus, scribere moesta, dolor.	
20	Hunc modò, me, summum violare Necesse coëgit; Parces molesto: lege Necesse caret.	
	Tot tantisque malis licèt obrutus anxia spirem: Spero aliquod sed adhuc posse videre bonum.	25
	Tandem, si nullum veniat: patienter habebor; Aerumnis finem mors dabit ipsa brevi.	
	Taedet in hoc animum, lassum jàm, vivere mundo: Fortunae taedet compita falsa sequi.	30
	Is meus est error: quòd cunctos hactenus annos Vixi spontè aliis, immemor ipse mei.	

	Neglectum Fortuna modò me ridet: et aequè; Fata tamen mecum sic voluisse, reor.	
	At ridenda magis mihi jam Fortuna videtur: Quae nitet ùt vitrum, frangitur ùtque vitrum.	35
	Sola virum virtus à letho vindicat inde; Quid juvat aut noceat, ditem inopemve mori?	
	Is miser est potiùs, quem non adversa probarunt: Humanas forti fert homo mente vices:	40
	Da veniam; justas excedit epistola metas; Quae dolet, haec mentem pars trahit atque manum.	
	Iamque, quid expediat mihi, nescio, ad ista, redacto? Et dolor, et pudor est, sic rediisse domum.	
	De me, deque meis tot Amicis atque Patronis, Quem faciet sensum turba inimica, puta.	45
21	Transeat hic mala mens nunquam bene cogitat, actum est; Non bene, consuevit lingua maligna loqui.	
	Sed quid agam solus, spoliatus, in aedibus hospes? Ut vita spolier: non aliud superest.	50
	Praestat in immitem procedere jure latronem: Belli idem et litis sed mihi nervus abest.	
	Atque ideò, cunctis vacuas, mihi reddidit aedes: Ne facilè in sontem cogere jura queam.	
	Isthic interea concepta negotia prorsus Negligerem, nulla plùs revocanda die.	55
	Durum iter et longum est, Savano à rure Viennam: Aetati et bursae durius ultrò meae.	
	Hinc paulisper adhuc celsum remorabor ad aulam, Donec pro votis aut abeam, aut obeam.	60
	Consilio jussuque tuo, illustrissime Princeps,	

17,43 nescio, ad ista] *suprascr. pro* ad haec, ignoro | 17,43 redacto] *corr. e* redact[[us]] | 17,47 *exp.* ùtque *post* cogitat | 17,51 in immitem] *mut. e* con[...] meum | 17,53 vacuas] *mut. e* vacu[[am]] | 17,53 aedes] *mut. e.* aed[[em]] | 17,58 durius] *corr. e* duri[[ù]]s | 17,59 celsum] *mut. e* [... ...]

Subvenias famulo, pro pietate, tuo.
 Quem si deseruit Fortuna, potentior illa,
 Nitere monstrari: restituendo virum.
 Dij tibi virtutem tribuerunt, Caesar honores: 65
 Aeternum Clio Nomen in Orbe dabit.
 Dij te conservent salvum, incolumemque, diuque,
 Majori extollat Caesar honore. Vale.

Viennae 25. Octob(ris) 1710.

22ⁱⁱⁱ

18. {19.} Ad D(ominum) Illyrici Proregem, Com(item) Ioannem Palffium

Consilio mea vota tuo conformo, precorque,
 Illis heroa pro pietate fave.
 Ut sic Istranis vigeam Philomusus in oris:
 Cuj infesta nimis Savia terra fuit;
 Tristia quae primos mutavit in odia mores: 5
 Cultu hominis forsàn jàm satiata probi.
 Mutavit mores, meritorum oblita meorum:
 Quam sibi, Mundo, ovis, enituisse dedi.
 Pro qua sustinui duos persaepe labores:
 Transtuleramque meos ad sua rura lares. 10
 Omnia sed gratis utinam tantummodo gratis:
 Ne, res et vitam tollere, mota foret.
 23 Privavit rebus; vitam tamen usque reservat,
 Quam pius eripuit mortis ab ore, Deus.
 Tunc aliis dulcis labor est, cum proemia spectent; 15
 Quàm meus heu recipit proemia iniqua labor!
 Iudicet ipse meam, qui prospicit omnia, causam,
 Iudicet è contra corda maligna Deus.
 Nec sinat hoc impune scelus; ne vel rude vulgus

17,61 Consilio] *corr. e consili[[um]]* | 17,61 jussu] *corr. e jussu[[m]]* | 17,61 tuo] *corr. e tu[[um]]* | 17,61 illustrissime] *pro exp. Illustri* | 17,65 virtutem] *suprascr. pro magnum animum* | 18,13 tamen] *suprascr. pro Deus* | 18,13 vitam] *vivtam* | 18,25 Ut] *suprascr. pro Qu[...]*

Ambigat, aethereum cuncta videre Jovem. 20
 Sustine, quaeso, tui, Prorex, lamenta clientis:
 Consilium superat jàm dolor iste meum.
 Nunc a te spectare mihi solamina fas sit:
 Fortunae clemens arbiter esto meae.
 Ut priùs exuto respirem forte dolore, 25
 Supremum claudat quàm mihi Parca diem.
 Sic propior tua jussa sequi, gratesque referre,
 Et laudem satiùs concelebrare, queam.
 Ergo patrocínio sperans meliora potente,
 Lamentis finem pono proinde. Vale. 30
 Viennae 1. Novemb(ris)

19. {20.} Ad Sac(ram) Cathol(icam) Caroli III. Hispan(iarum) et Ind(iarum)
Majest(atem)

Quantus es, Hispanae Mars inclyte Gentis, in armis:
 In Populi, Princeps, quantus amore tui:
 Non tantùm bellax Europa, vel Africa, novit:
 Nympha sed id toti vulgat Ibera solo.
 Mirantur cuncti tua gesta. Forinsecus ista 5
 Quantus at internè es, vix vèl Apollo capit.
 24 Actibus externis summos Heroas adaequas,
 Internis junctus, nosceris, esse Deo.
 Quantum ego scrutatis potui deducere Fatis,
 Ante tuum pono, Carole magne, thronum. 10
 Quanta sed ulteriùs Superi tibi dona reservant,
 Indocilis Vatis non capit ingenium.
 Hoc tamen augusto, clemens Rex, accipe vultu:
 Devotique lubens vota clientis habe.
 Imperium tibi Dij, majestatemque dedêre: 15
 Has tueantur opes Dij tibi; quaeso. Vale.

Viennae 1. Novemb(ris)

20. {21.} Ad D(ominum) Aulae Transilvan(ae) Cancellarium, | Sigismun(dum)

Baron(em) Kornis

Carminis, hesterna quod misi luce Monarchae

Hesperidum, par hìc, inclyte Kornis, habes.

Hoc ideò mitto, quia te scio, carminum amantem:

Carmen amat, quisquis carmine digna gerit.

Utque fruar satiùs cultor praesente Patrono, 5

Pransuro assistam, si lubet, atque sinis.

Non est conveniens, fateor, nos iste Croatis:

Sed sic assuevit celsa Vienna. Vale.

Viennae 2. Novemb(ris)

21. {22.} Ad D(ominum) Emericum Ujvary

Sacra celebranti divini festa Patroni

25 Salvo ac incolumi laetor, Amice; tibi.

Et voveo; celebres haec et quàm plurima posthac,

Propitia votis Prosperitate tuis.

Totqué novos, quot jàm vixisti, transige menses; 5

Nunc pater; at posthac sis avus, et proavus.

Tandem, nominibus Naturę ritè solutis,

Patrono in coelis consociere tuo.

Sic vita felix ista longaevus, et illa

Aeternùm felix, Ujvary chare, Vale. 10

Festô beatI EMerICI DVCI s PannonIae,

Ita AMICo sVo aDsCrIbIt RItter.

22. {23.} Ad D(ominum) Archiep(isco)pum Colossensem, Com(item) Emericum de Chak.

Orto Sole dies haec Mensis quinta Novembris,
 Officii memorem me monet esse mei.
 Scilicet Ungarico festum Duci adesse sacratum:
 Qui primus gentis sanctus, et ante patrem.
 Esse tui festum, Princeps Emerice, Patroni: 5
 Ante tui cultor quippe parentis eram;
 Hinc duplici titulo, Sanctique, Tuique colendi,
 Occurrit nobis haec celebranda dies.
 In templo solitos Sancto recitabimus hymnos,
 Acturi grates pro ejus honore Deo. 10
 In templo Superis pro te quoque vota daturi,
 Qui vitam ducis Sancto, Emerice, parem;
 26 Ut, postquam longos isthìc traduxeris annos,
 Ornatus mitris purpureaque toga,
 Sanctorum felix adeas consortia Praesul: 15
 In templisque tui nomine terra colat.
 Iungo piis votis, quanquam levidense poëma,
 Conveniens fatis attamen hocce tuis.
 Meque tibi voveo, cultorem, Emerice, futurum:
 Hisce boni votis consule, quaeso. Vale. 20

Die beatI EMerICI ConfessorIs Vng(ariae)

27^{iv}

23. {24.} D(omino) Eliae Vanjecio

Cùm mihi sint tecum nonnulla necessè loquenda,
 Pransurus veniam, sic ut, Amice, jubes.
 Ast, ne vel quicquam cures plus, quaeso, parari:
 Quàm tua pro solito carpere mensa solet.
 Esto bovilla caro bene cocta, vitellaque tosta, 5
 Caules cum lardo prandia grata dabis.
 Gallos eunuchos non curo, ferasque volucres:

22,tit. 23] corr. e 2[[4]] | 23, tit. 23] corr. e 2[.] in 24

Ut veniam, noli condere plura. Vale.
Manè, In soLennItate sanCtI LeonarDI,
EqVes RItter.

Responsum <E. Wanyeczi>

Accepi missam vultu saliente salutem:

Paulò majorem, quàm mihi, Paule, dabas.

Hospes eris gratus, contentus sis modò nostrâ

Vulgari, quam fert incola quisque dape.

Ergo, veni celeri committens membra veredo:

5

Horas dum bis sex aenea nola feret

eXpeCtabo pro Certò aD Me.

E(lias)W(anyeczi) m(anu) p(ropria)

Responsum <Ritteris>

eXpeCta Me, Certè aDero.

E(ques) P(aulus) R(itter) m(anu) p(ropria)

29^v 24. {25.} Ad D(ominum) Consiliarium Baronem Pataçich

Posoniam fato quasi raptum nuper ad urbem,

Mirabar, post tres non rediisse dies.

Interea, falso pestis rumore Vienna

Territa, praeclusit quaslibet inde vias.

Hinc per Danubium profectus ad ostia Dravi,

5

Mursorum veterum castra novata petis.

Isthic visisti fratrem, quem Bossnia tellus

Pontificem Sanctè relligiosa colit.

A Mursis, jusso venerando fratre valere,

Valkonis et Posegae rura beata terens,

10

Venisti ad propriae Mavortia Castra Veruçae:

Qua coleris princeps in regione Comes.

Iasiis nunc te residere audimus in agris:
 Quos Varasdinios dicere vulgus amat.
 Emensum tot aquas, tanta intervallaque terrae, 15
 Salvum atque incolumem, lętor adisse domum.
 Ad votumque tui, charam reperisse cohortem:
 Cum qua nunc hilares transigis ultrò dies.
 Usque adeo laetor, penès et si causa dolendi est;
 Me socium fieri non potuisse tibi. 20
 Sed quia ex hoc perdura mihi mea fata negarunt:
 Quae contra niti, vis mihi prorsus abest.
 Svadebis; vincat durum patientia fatum
 Heu mihi! Nec Monachis haec medicina sapit.
 30 Nunc, postquam mea spes, redeundi ad propria, cassa est: 25
 Hybernas isthìc debeo ferre dies.
 Quae mihi quàm faciles aderunt, videt ipse Jehova:
 Et causam exilii iudicet ipse mei.
 Tu tamen esto mei memor, atque patronus, ùt olim
 Pollicitus fueras non semel ultrò mihi. 30
 Cujus consilio crebrò, dapibusque fruebar:
 Verborum auxilium non, modò (quaeso) neges.
 Exige, quaestores Regni quae ritè tenentur,
 Atque mihi celerem, quam potes, adfer opem.
 Meque tui memorem, credas, gratumque, futurum: 35
 Restat adhuc misero, quod vir honestus amat.
 Summe mei curam, tristem solere; benigni
 Sic faciles adsint ad tua vota Dii.
 Dilectos, fratres, agnotos, oro, saluta:
 Cumque ipsis felix incolumisque Vale. 40

Viennae 8. Novemb(ris)

24,10 *exp.* petent *post* beata | 24,12 *initio v. exp.* Summus ùt es | 24,19 *Usque] corr. e Usq[...]* | 24,19 penès et si causa dolendi est] *pro* licèt et doluisse decebat

25. {26.} Ad D(ominum) Adam(um) Beseredium, Capitan(eum) in Frakno

Oblectat me saepe tuis Velçeiis annis;

Quos inter passim texere scripta soles:

Pace tuo dicam; peccas, Beseredi, profectò:

In solidum tua si non legis acta librum.

Cuj Deus ingenium dedit, ut claresceret illo; 5

Peccat, privatum si facit esse sibi.

Virtutes nostrae non sunt cum sanguine patrum:

Propitii sed sunt dona beata Dei.

31 Hinc merito laudatur homo, virtutis amore:

Autor virtutis sed magis ipse Deus. 10

Otia non desunt tibi jucundique recessus.

Perio Frakno est anteferenda jugo.

Illic aura recens, coeloque beata salubri:

Frakno levat supra coetera castra caput.

Limpidus hìc fons est, dignus dare pocula Musis: 15

Dulcius at vinum, laetificans homines.

Cede puellabus lymphas, tibi funde phalernum:

Nunc *melius scribunt, qui bona vina bibunt.*

Laudo bonum vinum, sed non bibo: non quia nollem,

Sed vacuata negat, posse, crumena mihi. 20

Tu, qui dispensas aliis generosa Lyaei

Dona, tibi sumas, quae meliora probas:

Sic: ut accedas, Musas, jucundior: et pòst

Cum placido recrees membra sopore. Vale.

Viennae 8. Novemb(ris)

25,18 *Hor., Epistulae, I, 19, 2-3.*: nulla placere diu nec uiuere carmina possunt / quae scribuntur aquae potoribus;

25,tit. 26] *corr. e 2[.]* | **25,4** *exp. in post tua* | **25,7** *exp. [...]* post Virtutes | **25,8** *exp. muner post sunt* | **25,14** *initio v. exp. A*

26. {27.} Ad D(ominum) Petrum Com(item) Kegleviç, Bani Locumtenetem

Iam libet inculto discurrere carmine, postquam,

Ad te, non pridem verba soluta dedi.

Scilicet hoc animi quodammodo taedia tollit:

Et partim curas alleviare solet.

Accedit; quod heri Cameralis Praesidis aede 5

Pleknerus de te grata locutus erat.

32 Spemque dedit certam nupernis ille petitis:

Caeperit ut finem longa diaeta suum.

Illi, commemorans haec, grates reddito scriptis:

Sic, bene facturus, nam stimulatur amor. 10

Quae nuper scripto petii curanda clientis

Commoda: nunc repeto, non dubitoque. Vale.

Viennae 8. Novemb(ris)

27. {28.} Ad D(ominum) Wanjecium

Cum te delectent quaecunque poemata lectu,

Hic tibi transmitto pauca legenda. Vale.

Viennae 12. Novemb(ris)

Responsum <E. Wanyeczi>

Accepi grato transmissa Poemata corde;

Quae, dum tempus erit, nostra Thalia leget.

Omnino mihi sunt in carmine gaudia summa:

Non ego sic carnem, sicuti carmen, amo!

His valeas, faveasque mihi; dabo signa vicissim 5

Votaque, ne noster fiat inanis amor.

26,tit. 27] *corr. e* [2][.] | **26,5** Cameralis] *corr. e* Camera[...] | **26,9** Illi, commemorans] *e l. marg. pro* Hec tu commemorans illi, fac | **26,9** haec, grates] *suprascr.* | **26,9** exp. grates post reddito | **Resp,2** erit] eris

obsequentissimus servus
E(lias) W(anyecz)

28. {29.} Ad D(ominum) Ujvarium, Cancell(ar)iae Ung(aricae) Registratorem

Si prandes, Ujvari, domi et concedis adesse:

Pransuro assistet Ritter, Amice. Vale.

Viennae 16. 9br(is)

33

29. {30.} Ad D(ominum) Meskonem Jacobum Com(item) Aul(ae) Austr(iacae)
Consiliarium Referendarium

Accipe Rittereae duo, Mesko, poëmata Musae:

Parva, sed ad magnos emodulata thronos.

Quòd chartas mittam, veniam dabis: exuli in urbe hac

Iàm mense octavo vix aliud superest.

Tu fac (quum possis) Te, Fisco et Caesare digna,

5

Pòst valeam largè munera ferre. Vale.

Viennae 16 9br(is)

30. {31.} Ad Sereniss(imum) Principem D(ominam) D(ominam) Mariam Elisabet
Porphyrogetam; Archi-ducissam Austriae

Parce humili (quaeso) Princeps Augusta, clienti:

Ad Te scripta rudi metra dedisse manu;

Quae fuerant fulvo scribenda decentiùs auro:

Aut saltèm cultis ritè premenda typis.

Fortunae vitium est, Equiti Vatique novercae:

5

Devota id pietas suppleat; oro. Vale.

Viennae 19. 9br(is)

31. {32.} Ad D(ominum) Baronem Pataçich

30,3 Quae] *suprascr. pro* Ad quam solari | **30,3** fulvo *suprascr. pro* scribend[.] metall[.] | **30,4** ritè] *suprascr. pro*
antè | **30,5** *exp. [...] post* Fortunae

Haud multos hinc ante dies, Comes inclyte Balther,
 Ad Te scripta mea est littera bina manu:
 Prima quidè̄m metrico sermone, secunda soluto:
 Utraque, pro genio et tempore, crassa, rudis.
 Candidus ast animus scribi dictabat utrumque: 5
 Quo Te jam plùs quàm bis tria lustra colo.
 Sic aspernatum neutram, confido, fuisse:
 In cujus dubito candido amore nihil.
 34 Nam, quanto quis plura sapit, discernere plura
 Sensa hominum genio nobiliore potest. 10
 Orabam nuper, reddi mihi debita, cures:
 Sic curaturus, posse redire domum.
 Nunc, quia tempus abit, brumaeque approximat aetas:
 Hic mihi hybernandum fata dedisse, reor.
 Quapropter, concede tuum mihi (quaeso) cubile: 15
 Quando aliàs vacuum nullo habitante manet.
 Sic, fido custode, tui res salva manebit,
 Exituro illic quando deinde voles.
 Hoc peto nunc avidè̄; repetoque priora: supè̄rque
 Solari expecto proximè̄ utroque. Vale. 20

Viennae 19. Novemb(ris)

32. {33.} Ad Celsiss(imum) Principem Paulum Estoras, Regni Ung(ariae) Palatinum

Iàm tibi vix aliqua est antiqui cura clientis,
 Cultorisque, diu ritè̄ fidelis, amor.
 Non, quia mutata aversaris mente clientem:
 Sed quia tecum etiam sic mea fata volunt.
 Obtuleram, Ungaricae concepto Nobilitatis 5
 Supremam libro ponere velle manum;
 Qui nisi communes, te vivo, edatur in auras,

31,7 initio v. exp. Ast | 32,tit. 32] mut. e 3[[4]] in 33 | 32,3 mutata] corr. e mutata[[.]]

Perpetuò infectum luce carebit opus.
 Sed super oblato mandata nec ulla recepi:
 Ut de mej dubitem vel, libri amore tui. 10
 Inscia delicti mens me solatur: et ipsa
 Fata (inquam) mecum sic voluisse, reor.
 Ast, opus authoris tanti periisse, dolerem:
 Ne leget aeternum Patria tota decus.
 35 Nam, nisi nos patres de priscis erudiissent, 15
 Rarus de proprio dicere posset avo.
 Gens venit, et transit: quanquam stat terra perennis:
 Aeternùm, scriptis tradita, fama manet.
 Patriae amor cuius est antefendus amori:
 Quantus amor Patriae debeat esse patri! 20
 Laude opus est dignum Patriae describere gentis
 Stemmata, et illustris nobilitatis avos;
 Qui cùm pro patriae quondam vixere salute,
 Crebra etiam passi damna, pericla, neces
 Qui post se nobis legarunt nobile nomen, 25
 Illorum quoque nos vèl meminisse decet
 Majorum exemplo, virtutis amore tenemur:
 Nomina scripta movent effigiesque patrum
 Haec: tibi non opus est numerare, ò inclyte Princeps:
 Sunt statuis domus ac atria plena tibi; 30
 Sed reliqua illustres Patriae quoque stemmata gentis:
 Quem Superi Patriae constituere Patrem.
 A Sole accipiunt coelestia sydera lucem:
 Inter se, et terris, qua rutilare solent.
 Sic inter alias Mundi gens Pannonia gentes 35
 Clara tua, Princeps Paule, coruscet ope.

32,10 vel] *suprascr. pro* sive de amore | 32,11 ipsa] *corr. e ips*[[us]] | 32,14 Ne] *suprascr. pro* Quae(?) | 32,14 leget] *corr. e leg*[[.]] | 32,15 *exp. per post* nisi | 32,23 pro] *suprascr.* | 32,26 Illorum] *corr. e Illor*[[orum]] | 32,35 *exp. Ung post* gens

Hinc decus augebis, quo vix praestantius ullum
Linguere Pannonibus post tua fata potes.
Cuj addam dextram, mox, te mandante, fidelem.
Mandata expecto semper amata. Vale.

40

Viennae 26. Novemb(ris)

36

33. {34.} Ad D(ominum) Sigismundum Adam(um) Domnyanić, V(ice-)Colonellum

Ritè tuam accepi, Vir ò generose, salutem;

Quam mihi Wanjecio missa tabella tulit.

Illa ego parvùm solor, pridèm exul in urbe

Vindebona, in patria cùm malè visus eram.

Insultus vidisti in me audistique tumultus,

5

Inqué meum volvi sacra, prophana caput.

Quòd spoliatus eram fortunis omnibus insons,

Iustitiamque petens; haec mea culpa fuit.

Quòd Patriam historiis, et Amicos laudibus ultrò

Excolui scriptis: haec mea culpa fuit.

10

Impia justitiam mihi tandem Astrèa negasset:

Non fuerat durum hoc sustinuisse nefas;

Scilicet experior, mutari cuncta per orbem:

Ipsam mutata re sic potuisse Deam

Sed quia me Civem, me cultoremque fidelem,

15

Patria persequitur, perditum et esse cupit!

Hocce gravat, nimiumque gravat mea pectora vulnus:

Pro patria ferrum prompta focumque pati.

Non ego, mercedem solùm benefacta mereri,

Censebam: ast etiam praemia jure sua.

20

33,tit. 33] corr. e 3[.[.] in 34 | **33,2** mihi] *suprascr.* / **33,2** Wanjecio *corr.* e Wanjecio[.] | **33,2** *exp.* tulit *post* missa | **33,5** Insultus] *e l. marg* / **33,5** *exp.* insultus *post* Vidisti | **33,8** Iustitiamque] Iustiamque | **33,12** hoc] *suprascr.* | **33,6** *exp.* malum *post* prophana | **33,12** *exp.* mihi *post* sustinuisse | **33,13** Scilicet experior, mutari cuncta per orbem] *pro exp.* Scilicet experior, mutari an omnia in orbe | **33,14** Ipsam mutata re sic potuisse Deam] *pro exp.* Ipsam mutatam quis neget esse Deam

	Nunc, quam mercedem retuli, quae praemia porto:	
	Miratus mundum jàm Patriamque, vides.	
	Non ego fortunas verbis venalibus auxi: ^{vi}	
	Ceus alii; quos nunc Slavnus adorat ager.	
37 ^{vii}	Sed studui semper Patriae prodesse et Amicis:	25
	Divitem amicitia, pulchrius esse, putans. ^{viii}	
	Nam, quas praebet, opes fortuna volubilis aufert:	
	Aequi valet summas verus amicus opes.	
	Ast et amicitia mea me fortuna fefellit:	
	Qui sit adusque aras, rarus amicus adest.	30
	Casibus humana est natura obnoxia multis:	
	Nemoque tam prudens, qui sua fata regat.	
	Attamen in pejus, culpa est, mutarier unquam:	
	Dummodo mortalis non ratione caret.	
	Quanta frequens imo duco suspiria corde,	35
	Ante oculos priscus cùm mihi sistit amor!	
	Hocque infelici jàm vivere tempore taedet:	
	Quo video, in maestum vergere cuncta chaos.	
	Majori est olim peregrinus cultus amore,	
	Quàm quo nunc fratrem frater amore colit.	40
	Quae vitii causa? cumulandi plura libido.	
	Vis, aliter dicam? turpis avarities.	
	Quis tali Slavnos infecit peste penates?	
	Rusticitas, Latio grammate docta loqui.	
	Suscitat haec lites, leges et jura retorquet:	45
	Exulat, exosus has, Amor et Pietas.	
	Dicebat Mundus, generosos, antè, Croatas:	
	Proqué sacra bellax religione genus:	
	Veriùs at jam nunc dicturus litigiosos:	
	Moribus à priscis degenerasse genus.	50

38 Nulla ego propterea Patriae mala deprecor: illos
Sed, per quos patior, iudicet ipse Deus.
Haec obiter scripsi patiens, et tristia tristis:
Tu mihi rescribas prosperiora. Vale.

Viennae 26. Novemb(ris)

39

<Epistola Adami Beseredy>^{ix}

Spectabili ac Magnifico Domino Paulo Ritter, Libero Baroni et Equiti Aurato, Incltyti
Comitatûs Segniensis Vice Comiti, Sac(rae) Caes(are)ae R(e)g(iae)que Maiestatis
Consiliario S(alutem) P(lurimam) D(icit) Ad(amus) Be(seredy)

Sentio me Telô distantis Apollinis ictum,

Ast non fatali vulnere Musa putat.

Pharmaca Pierides Heliconia protinus aegro

Non mihi tardabunt, ut revalere queam.

Maior eô dolor est (miser heu!) quod vexer ab annis.

5

Quos Dominus Völcsey ferre referre solet.

Transeat interea: mea me patientia firmat;

Absque tamen poenâ non erit ille diu.

Dùmmodo Fraknensem semel ingrediatur ad Arcem:

Annorum Centum Vina vetusta bibet.

10

Insuper augebunt poënam hanc absynthia amara,

Mixta mero dulci quale Keresztur habet.

Ad Te converto modo me Divine Poeta:

Eloquar an sileam? nescio, Musa juva!

Est rudis Calamus mihi, rudis & ipsa Minerva,

15

Testor Parnassum, loripedemque Iovem.

Scribere quae soleo, Culinaria Carmina nam sunt,

Tradunturque Coco, praecipitanda foco.

Dum tibi Pegazei fontes ac flumina currunt:

Vix mihi guttatim parvula Vena favet.

20

33,53 exp. quidè post tristia | 33,54 prosperiora] *suprascr. pro sed meliora*

40 Millenis Titulis, meritis, Virtutibus amplis,
 Ut Verum fatear Tu mihi Apollo praees.
 Jure igitur merito Laurus tua tempora cingit:
 Mille inter Musas denique Apollo viges
 Te veneratur enim cum Caesare tota Vienna, 25
 Per mare per terras iam tua fama volat
 Vive diu foelix, vireat tua Laurea semper,
 Caesaris Augusti Te comitante manum.
 Et mihi Apollo fave, dum Tibi dico vale.
 DabaM eX arCe fraCno. 30

Die 13. Novembr.

41

34. {35.} Ad D(ominum) Adamum Beseredy(um), Commendantem in Frakno
 Excelsa, Beseredy, mihi tua littera Frakno,
 Quàm docta et suavis, tam quoque grata fuit.
 Illa animum dextramque tibi negat esse senilem:
 Quantumvis aetas ritè senilis adest.
 Talis erat priscis viridis vocitata senectus: 5
 Digna sacros vates, digna fovere sophos.
 Ad quam contribuit paucis obnoxia curis
 Mens, et tranquillus vitae hilarisque status.
 Quod mea perpetuo mihi tempore fata negarunt:
 Quin me ultrò curis atque dolore premunt. 10
 Si nosses quantum patior sine crimine pridèm,
 Mirarêre mihi posse manere cutem.
 Quos mihi natorum pepererunt funera moestus!
 Tum patris et matris, cùm sociaeque thori!
 Ignibus hìc combusta domus, latronibus illic 15
 In praedam, saepe et furibus, acta domus!
 Fortunis, charis, et amicis omnibus orbis,

34,3 negat] negeat | 34,4 exp. annis diceris post Quantumvis | 34,14 exp. M post et

Propitiis vitam vix modò servo Diis.
Olim carpento per compita suda vehebar,
Canosas cogor nunc pedes ire vias. 20
Antè bonos crebrò ducebam ad prandia amicos,
Nunc aegrè famulum fata tenere sinunt.
Si tibi deberem cunctos memorare dolores,
Et quibus oppugnor per duo lustra mala,
42 Vix mihi sufficeret scripturo mensis et annus; 25
Absque aerumna te enim non fuit ulla dies.
Ne tamen aerumnae tua laedant pectora nostrae:
Scribere de proprio desino plura statu.
Hoc tamen admoneo; ne me tot honoribus ornes,
Aut oneres: misero est, nomen honoris, onus. 30
Quem bona deseruit fors, non juvat inclyta virtus:
Spernitur haec, mundum sola sed illa regit.
Ipse licet veniat Musarum praeses Apollo:
Profiet multo si caret aere, parum;
Aut, nisi aduletur, mentiri vel sciat aptè, 35
Inter plebejos vix sciet ille loqui.
Sic ego fortunae submitto vela potenti:
Non mea in hoc sola est navrafra cymba mari.
Et si sola foret tandem, si sola periret:
Quid possum contrà? Sic voluêre Dei! 40
Quòd tibi Völçejus maturos objicit annos,
Indignus verè nascitur inde dolor.
Nescio tam miserum, vel in ipso carcere vinctum,
Quem vitae ingenitus deseruisset amor.

34,38 *navrafra*: naufraga (hapaks)

34,18 Propitiis] *corr. e* Propit[...]] *et post eo exp.* quae mihi est reddita | **34,18** *exp.* Deo *post* vitam | **34,24** mala] *corr. e* malis | **34,25** scripturo] *corr. e* scri[b]... | **34,26** te] *suprascr.* | **34,30** monere] *suprascr. pro* splendor | **34,33** Musarum praeses] *suprascr. pro* vatum coryphoeus | **34,34** Profiet] *corr. e* Profi[...] | **34,34** Profiet] *corr. e* Profi[...] | **34,39** *exp.* [...] *post* foret | **34,40** *exp.* D[...]] *post* voluêre | **34,43** ipso] opso

- Quin jàm Völçejus legit annos ipse viriles: 45
 Vivere si cupiat plus, cupit esse senex.
- Non tamen in Frakno sua jam solatia ponit:
 Charior est cunctis alma Vienna locis.
 Haec etenim pulchras alit innumerasque puellas,
 Quorum non durè sollicitatur amor. 50
- 43 Hinc vinum Austricum melius putat esse Falerno:
 Nec centum annorum, nec Cruciense cupit.
 Militat, ùt juvenis: pòst, adveniente senecta,
 Depositis armis, pacis amator erit.
- Lugebitque, suos nequiens cognoscere natos, 55
 Quejs dudum partas ritè relinquat opes.
 Erramus crebrò (fateor) juvenilibus annis:
 Corrigere errorem lenta senecta nequit.
- Attamen est melius, dulces non noscere natos:
 Solvere quàm natis tristia justa suis. 60
- Infelix genitor, qui claudit lumina nati:
 Per quem sperabat, claudier ipse sua!
 Prò, quàm altos gemitus, lacrymas quàm fundit amaras,
 Figit et in gelidas oscula moesta genas!
- Hic dolor est, dolor heu! quo nullus acerbior unquam 65
 Accidere ingenuo posset, Amice, viro.
 Quina meo his dictis renovavi vulnera cordi:
 Cuncta dolore tremunt jam mihi membra. Vale.

Viennae 26. Novem(bris)

FraCno VehantVr aD arCeM

35. {36.} Ad D(ominum) Praepositum Majorem Ecclesiae Zagrab(iensis)

34,50 sollicitatur] *subscr. pro* conciliatur | 34,62 sperabat] *corr. e* speraba[.] | 34,68 v. *additus post epistolam pro* [[Omnia sensa dolor corripit. [...]. Vale.]]

Non modico (Superos testor) nova fama dolore
 Pervasit pectus, Vir venerande, meum:
 Pectusque, expertum cunctos hucusque dolores,
 Qui sternunt fortes saepè premuntque viros:
 44 Quando tuum audivi defuncto ex fratre nepotem, 5
 Vix bene conspectam, morte obiisse diem.
 Excusus jacet, heu, de caudice surculus, ex quo
 Arbor avita domûs restituenda fuit.
 Indolui primùm Patriae labantis amore;
 Quo magis indigeat civibus illa probis. 10
 Tum patris Petri; fraterno qui mihi semper
 In vita et letho cultus amore fuit.
 Cùmque tui: pro quo quaecunque extrema subissem:
 In te alium, credens me, reperisse patrem.
 Quanquàm mutatum te nuper in arce videbam, 15
 Cum magno cordis (juro) dolore mei.
 Sed quia ab alterius flatu fuit impetus ille:
 Qui bene pro verbis ipse solutus erat:
 Hinc ego te nunquam cesso reverenter amare:
 Ut qui sincerus semper amator eram. 20
 Ast homini, qui scandali erat malè conscius auctor,
 Sit iudex, scrutans intima sensa, Deus.
 Spero, tuam suprâ, quòd Sol non occidit, iram:
 Ut sacros homines dogmata dia monent.
 Atque ita respiciens primoevi jura favoris, 25
 Fidenter querulas jam tibi mitto notas.
 Nuper enim nostro Praelato Zagradiensi
 Fausta Ducis sancti festa precatu eram.
 Orabamque penès: reminisci vellet; ùt antè

35,15 exp. fuisse post arce | **35,17** quia] *suprascr. pro* quod | **35,20** Ut qui] *suprascr. pro* Nunc quia | **35,21** homini] *corr. e* homin[[em]] | **35,21** malè] *suprascr. pro* tam | **35,22** exp. scruto post iudex | **35,23** exp. non post quòd | **35,24** sacros *e. l. marg. pro* divos | **35,24** dia] *suprascr. pro* sacra

Obnixè per me saepè rogatus erat; 30
 45 Curaret, tandem tribui condigna labori
 Praemia, in archivo qui labor actus erat.
 Tum, cessè in Vico villae ratione Latino,
 Impensas solvi à Belle jubere, mihi.
 Commendavi etiam, remorata stipendia; spondens, 35
 Hinc de Banatûs edere honore librum.
 Attamen in nullo respondet adusque petito:
 Nec, num vota illi complacuère, scio.
 Quapropter, quia prima duo te teste petebam:
 Deberi reliquum scis quoque ritè mihi: 40
 Interpone, precor, tua vota: rogesque, faveret
 Cultori proprii nominis atque domûs.
 Sic, pietatis opus vestrûm facturus uterque,
 Manibus accendet lampada Brajkoviis.
 Effice, quod posco; veterique faveto clienti: 45
 Qui moneo constans, qualis et antè. Vale.

Viennae 4. Xbr(is)

36. {37.} Ad D(omi)num Nicol(aum) Gradski, Canon(icum) Zagrabien(sem) Colegii
 Croat(ici) A(l)umn(or)um Viennae Rectorem

Fausta tibi sancti precor, ò Nicolaë, Patroni
 Incolumi ad multos Festa redire dies.
 Et, qui donorum colitur largiter, ut (oro)
 Larga tibi semper conferat ille bona.
 Hoc votum in charis habeas ab amico, ùt amicus: 5
 Propitium votis omnibus ultrò Deum.
 46 Dona mihi desunt: spoliatus, hìc exulo pridèm:
 Affectum ergo boni consule. Vive. Vale.

35,36 de Banatûs edere honore librum: "Banologia".

35,35 remorata] *suprascr. re pro exp. s et ita corr. e morata* | **36,tit.** *initio tit. exp.* Reverendissimum

Viennae 6. Xbr(is) 1710.

37. {38.} Ad D(ominum) Ep(isco)pum Señensem et Corbavien(sem) Com(item)

Adamum Rattkajum

Festa simul primi redeunt genitoris Adami,

Et natae in misera festa salutis humo:^x

Quae quoniam salvus colis incolumisque fideli

Pectore laetandi copia facta mihi est.

Quin precor à Superis, quorum stant omnia nutu,

5

Ad multos annos dent recolenda tibi,

Senoniamque mitram, celsam splendore vetusto,

Murice Romano condecorare brevì.

Hoc genii candor tuj quippè colore meretur

Vestiri, et sacros inter adesse Patres.

10

Me dudum augustam mea fata morantur ad aulam:

Dant nec, ad orbatam posse redire domum.

Quin neque tempestas sinit haec proficiscier ultrò,

Auctaque non modico laeva dolore manus.

Hinc mihi hybernandum contra mea vota Viennae est:

15

Optabant alium nam mea vota locum.

Si quicquam hìc possum tibi, Praesul, gratificari,

Fidenter placeat mittere jussa. Vale.

Viennae 18. Xbr(is)

47

<Epistola Adami Domianich>^{xi}

Perillustri Nobilissimoque Domino, Equiti Paulo Ritter Adamus Sigismundus Domianich

V(ice-)Colonellus S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Ritter Amice tuam percepi ritè tabellam,

37,1 *Festa ... genitoris Adami*: blagdan Adama i Eve (Badnjak).

37,2 ... *natae in misera festa salutis humo*: "salus nata e misera humo" je Isus Krist (dakle Božić).

Quam mihi Zagrabiae proxima posta tulit.
 Illa tuae adversae declarat tempora sortis,
 Et mundana docet spernere, ut illa decet.
 Aurea enim fallax proponit pocula mundus, 5
 Ast solet ad finem dira venena dare.
 Falsus adulator floret, non patriae amator,
 Uni Gara fluit, Gens Universa luit.
 Indigena sane dexter, partim demulcet et exter:
 Nec solidi quidquam Mundus amarus habet. 10
 Expertus satis es mutari cuncta per Orbem,
 Ipsam mutari sic potuisse Deam.
 Ergo contemnas fortunam ac omnia spernas
 Cor simul ac oculos vertito ad Astra Dei!
 Quem non imbuscit sors haec et Gloria mundi? 15
 Dulcis nunc currit, nunc truculenta furit.
 48 Blanda cui nimias sortes fortuna procat,ur,
 Infelix ipsâ prosperitate ruit.
 Cum Deus adversis charos castigat in Orbe,
 Talibus ad Coelos praeparat ipse viam. 20
 Hoc est completum comitantur dulcia fletum:
 Quid nî adiscamus dura et acerba pati?
 Vidisti in memet quot non Aheronta moueri?
 Inque meum uerti tela inimica caput.
 Qui tot pro patria subij manifesta perîcla; 25
 Dent utrique dulce leuamen; amen.

Zagrabiae 7. Xbr(is) 1710.

38. Ad D(ominum) V(ice-)Colonellum Domjanit'ium

Extorrem tua me solatur epistola, docto,

ep.,8 *supra* Gens Universa *suprascriptum*: Patria tota, ut credo, manu Ritteris | ep.,23 Aheronta] *corr. e* a[.]Jeronta | 38,tit. 38] *corr. e* 41.

Ad vulgare meum reddita, Adame, metro
 Qua video tandem; non omni prorsus amico,
 In patrio, absentem me caruisse, solo.
 Hinc satis apparet, veterem verumque Croatam, 5
 Clarorum mores non reprobare patrum.
 49 Sed redamare probos, durareque amicus ad aras:
 Summa quod Illyrica gloria gentis erat.
 Deflectunt alii procul hoc à tramite quodam,
 Non verè Horvato Sloviniove modo. 10
 Sunt, quos præcipuos inter venerabar amicos,
 Pro quejs, ultrò pati multa, paratus eram;
 Attamen, ad binas, quidam ternasque, tabellas
 Nec verbum reddunt vel leve gramma mihi;
 Ut quasi conspirent homines elementaque cuncta 15
 Eversura istud mite senexque caput;
 Quod Patriam meritosque viros coluisse studebat,
 Evitans lites jurgia, pacis amans.
 Denique consistunt certis haec omnia fati:
 Quejs eluctari nemo profectò valet. 20
 Sic vel in humanis divina potentia rebus
 Ludit, quam penitùs prendere nemo potest.
 Attamen infelix odiis civilibus omne
 Regnum hujc praesidium est nobile Civium amor.
 Consiliis hominum fortuna est major: ut ultra 25
 Fortunae metas pergere nemo queat.
 50 Quot stulti panem comedunt! Sed quot sapientes
 Cernimus ùt passim panè perire fame!
 Spreta jacet Virtus, Fortunam Mundus adorat:

38,2 metro] *corr. e metr[um]* | **38,4** *exp. P post In* | **38,4** me] *corr. e [.]e* | **38,8** quod Illyrica *suprascr. pro olim nostro* | **38,15** *exp. in me tellusque post conspirent* | **38,15** cuncta *subscr. (bis verbum expunxit: primo scripsit junctum(?), quod exp. et suprascr. [...], et in fine cuncta subscr.)* / **38,18** *initio v. exp. Otia habens* | **38,18** *exp. atque post lites* | **38,20** *exp. [...]* post profectò | **38,21** *initio v. exp. Vel sic in [...]* | **38,22** *exp. potest(?) post nemo*

	Nec tamen immeritò, pro ratione statûs:	30
	Ast ego Fortunam video variabile numen:	
	Quod dedit, hoc iterum tollere saepè solet	
	Contrà sed, superis et amica et proxima Virtus,	
	Perpetuae Laudis nomen ubique parat.	
	Divitias aufert ignis, fur, latro: vel haeres	35
	Dissipat, à proprio degener ille patre:	
	Aut alii rapiunt, haerede superstite nullo:	
	Res non exemplis indiget ista novis;	
	Virtutis bona nec fur, nec latro, flammave tollit:	
	Mercesque ac hères est satis ista sibi.	40
	Vitam ego (crede mihi) quàm virtutem, antè relinquam;	
	Virtus, post obitum vivere, sola facit.	
	Sed nec me à Patriae vis ulla avellet amore:	
	Cujus et hìc priscum curo, coloque decus.	
	Retribuetque Deus, mecum malè agentibus, olim:	45
	Et dabit, illorum posse videre malum.	
51	Indurata, diu duris exercita rebus,	
	Mens, odii perfert invidiaeque minas.	
	Ne tamen accumulèm maestîs fastidia metrîs	
	Plus tibi, cùm laetos excipis ultrò dies;	50
	Et recoles dominum primi sacra festa parentis, ^{xii}	
	Induti humana carneque festa Dei.	
	Haec, Annique novi, celebres, primordia felix,	
	Bis totidem lustris, quot modò lustra legis.	
	Perpetuumque tui cultorem, semper amicum,	55
	Constans, pro genio nobilitatis, ama.	
	Cumque tui charis, et veris salvus Amicis,	

38,35 exp. [...] post aufert | **38,48** exp. [...] post invidiaeque | **38,50** exp. Et post Sic(?) | **38,51** recoles] corr. e recol[...]] | **38,51** dominum primi sacra festa] *suprascr. pro festum primi genitoris Adami* | **38,57** veris salvus] *suprascr.* | **38,57** exp. ubique per orbem post Amicis

38, 51-52 *primi ... parentis*: blagdan Adama. *Induti humana carneque festa Dei*: Kristovo rodenje.

Ad tua et illorum vota valeto. Vale.

Viennae 18. Xbr(is)

39. Ad Sereniss(imum) Principem Ernestum Ludovicum Landgravium Hassiae

Ut causam res ipsa offert, mirabere, Princeps,
Parvum et ab ignoto Vate poëma legens.
Ignotus Tibi sum, sed Tu notissimus orbi:
Hinc volui cultor nominis esse tui.
Talem quippe mihi genium natura paravit, 5
Quo Fata explorem, promeritosque colam.
52 Hinc tua praesumpsi scrutari nomina: Fatis
Aptaque Facta rudi concelebrare metro.
Dico rudi; quoniam juvenilis transiit aetas,
Scandere Pierii promptior antra jugi. 10
Et quantum non mole sua gravat ipsa senectus,
Tantum jàm pridem fors inimica premit.
Quare, decretos titulos à Mente superno
Sustine ab externo promere Vate tibi.
Ut, qui resplendes patria in tellure coruscus, 15
Clarus in externis sis, Lodvice, plagis.
Hoc igitur xenium ceu gratum (quaeso) tributum
A cultore habeas atque cliente novo.
Et felix sacrata colas natalia Christi,
Atque novos Annos, ad tua vota. Vale. 20

Viennae 20. Xbr(is)

40. Ad D(ominum) Proregem Croatiae, Com(item) Ioannem Palffium ab Erdeud

Grata mihi, Prorex, tua nuper epistola venit,

39,7 tua praesumpsi scrutari nomina: napisao mu je anagram (*fatum et votum*).

39,tit. 39] *corr. e* 42 | **39,17** ceu] *suprascr.* | **39,17** (quaeso)] *suprascr. pro* pro sorte | **39,19** sacrata] *suprascr. pro* ter sacra | **40,tit.** 40] *corr. e* 43

Purpureoque sonans altera juncta Duci.
 Hanc ego mox, propria comitatam ritè tabella,
 Posonium, ad Janum Sigraïumque, dedi;
 Tradendam, ùt par est, commendandamque Patrono; 5
 Quam sibi jàm certè praebitam adesse, scis.
 53 Hactenus at neuter quicquam respondet eorum,^{xiii}
 Ut super effectu me dubitare licet.
 Sit, ceu fata volunt: sed tu, illustrissime Princeps
 Non ideò famulum desine amare tuum. 10
 Adversas fortuna vices licèt exerat in me:
 Fregit adhuc animum non tamen illa meum.^{xiv}
 Hoc animo; hac dextra mutila licèt, attamen apta
 Res magnas calamo commemorare levi:
 Exsequar officium fidi gratique clientis, 15
 Cuj facilè officio Parca nocere nequit.
 Interea, quoniam humanae Natale salutis,
 Patronique dies imminet ultrò tui,
 Ut novus antiquo succedit protinus anno:
 Christiaco imprimis festa colenda gregi. 20
 Quae, precor, incolumis celebres salvusque per omnem
 Vitam: felicem, Nestoreëque parem.
 Ut tibi fortunas Coelum, tibi Caesar honores,
 Et Populus laudes augeat ultrò tibi.^{xv}
 Optatam videas Patriae, Pater inclyte, pacem: 25
 Deletîs, pulsîs Hostibûs, aut domitîs.
 Voti hujus testem, simul obsequiique fidelis,
 Submitto folium, sat leve, pauper Eques.
 Sed quod tu in charis habeas: nam candida in illo

40,7 respondet] respodet | 40,8 me] *suprascr.* | 40,8 *exp.* jam post me | 40,9 Princeps pro *exp.* Prorex | 40,13 mutila licèt, attamen apta *ipse e d. marg add.* | 40,14 Res magnas] *corr. e Res[[que]] graves* | 40,15-16 *e d. marg.* | 40,20 *initio v. exp.* Omnia | 40,20 Christiaco *corr. e Christi[[acis]]* | 40,20 imprimis] *suprascr.* | 40,20 *exp.* gregi post colenda | 40,21 salvusque] *suprascr. pro felixque* | 40,27 Voti *corr. e vot[[orum]]* | 40,27 hujus] *suprascr.* | 40,29 in charis] *corr. e in char[[um]]* | 40,29 *exp.* [...] post candida

Subscripsit Fatis mens pia Vota. Vale.

30

Viennae 20. Xbr(is)

54

41. Ad P(atrem) Marinum Señen(sem) Capucinum

Nec vidi te, nec longo jàm tempore visi

Missilibus, fueram suetus ùt antè, notis.

Neglecti officii veterem culpabis amicum,

Atque tuum Civem, Sennoniumque magis.

Cùm mos Sennonibus sit, amicos esse perennes:

5

Utpote qui absentem, qui quoque mortuum amant.

Non mihi, fortunae id vitium transcribe sinistrae,

Quae me jàm dudum vexat iniqua nimis.

Si nosset, quantum patior sine crimine: quin pro

Zelo erga Patriam, Caesareumque bonum:

10

Res inter miras reputares, chare Marine;

Ossibus his aliquam jàm superesse cutem.

Illeque persequitur, qui me debebat amare:

Ut vix inveniam in relligione fidem.

Omnis ad ista mihi cùm sit mala questus in unis

15

Desino voce, animò sat patiente, queri

Sed ter fausta tibi precor hoc natalia Christi,

Finem, anni veteris principiumque novi,

Haec et plura dein lustris reditura futuris

Salvus et incolumis festa, Marine, colas.

20

Caetera sprevisi fallacis munera mundi,

Divinis felix pro pietate tua.

Inqué sacris precibus cùm sis memor ultrò tuorum,

Quaeso, meiqué memor sis aliquando. Vale.

Viennae 20. Xbr(is)

40,30 *initio v. exp.* Spiritus [...]scripsit | **41,4** Civem] Civivem | **41,9** *exp.* qui pro *post* crimine | **41,10** Caesareumque bonum] *corr. e* Caesare[.]que bon[.] | **41,20** *initio v. exp.* Incolumis

<Epistola Adami Beseredy>

Spectabili ac Magnifico Domino Paulo Ritter, Libero Baroni, Equiti Aurato, Inclyti
Comitatûs Likensis et Corbaviensis Vice-Comiti, Adamus Beseredi S(alutem)
P(lurimam) D(icit)

Salve Magnifico Titulo dignissime Vates!

A Superis faveant prospera cuncta tibi.

Ad me Posonio tua venit epistola nuper,

Circuitu longo tardigradoque pede.

Nescio, quis fatalis homo violare sigillum 5

Ausus erat manibus forficibusque suis?

Nil tamen arcani petulans is lector habebat

Inde, nec ad captum forsitan ejus erat.

Nam cujus cerebrum vix ingredietur Apollo,

Ni priùs à Musis doctus et aptus erit? 10

Sit quiscunque licet Turbo violentus apertor

Ille, tamen poenas debet habere suas.

Charae Consortis dum Natorumque tuorum

Tristia fata lego, tristor et ipse super.

Cordicitùs tibi condoleo moestissime Vates! 15

Dij consolentur teque, tuosque lares.

Hoc est consuetum; comitantur tristia laetum;

Hoc exempla etenim quotidiana docent.

Tolle tamen, quaeso, moestum de corde dolorem:

Exsiccare solet nam dolor ossa nimis. 20

56 Necdum decrepitam sentis paterisque senectam:

Uxor adhuc placeat chara secunda tibi.

Quae formosa sit ac dives, foecunda, pudica:

Reddere quae valeat pignora chara nova.

Völçejus non audet adhuc ad Frakno venire: 25

ep.,18 quotidiana] *corr. e* quotidiana

Nupernae culpae conscius ipse suae.
 Nympha Viennensis vel quaedam detinet ipsum,
 Et quasi magnetis more petulca trahit.
 Attamen interea sint castis omnia casta;
 Nec vitio veritas haec, mi Apollo. Vale. 30

DatVM FraCno, Vespere faCto
 die 8. Decembr.

57

42. Ad D(ominum) Adamum Beseredium

Accepi votis plenam, Beseredy, salutem:
 Quam tua descripsit, corde movente, manus.
 Pro tanto affectu summas tibi debeo grates:
 Quanquàm te verè diligam amore pari.
 Posonii passam vim, non mirêre, tabellam: 5
 Sic quaevis illinc huc violata venit.
 Pestifero venisse loco, suspecta, revulsa est:
 Et, quod plus, acri littera tincta metro.
 Congrua sedando praebes documenta dolori:
 Qui vires adimit corporis atque animi. 10
 Hinc, modò cum Musis studium juvenile revolvo:
 Nunc ex Historicis acta vetusta lego.
 Sic mentem, sic cor ab edaci saepè dolore
 Subtraho: non semper sed modus ipse juvat.
 Volvuntur plures circùm caput hocce procellae: 15
 Ad quas nil Clio, nilque Thalia juvat.
 Ducere consortem suades, Beseredy, vovesque,
 Bis gemina instructam dote venire mihi.
 Foecundam, pulchram, ditem simul atque pudicam:
 Rara est haec mulier; fors magè rara seni. 20
 An nescis; pulchram, pulchri: ditemque, potentis,

42,6 *initio v. exp.* Nam | 42,13 *exp.* salvo do post edaci | 42,14 *corr. e* Subtrah[.] | 42,15 *exp.* is post caput

Non senis aut miseri; semper amore capi?
 58^{xvi} Si qua foret, nec pulchra nimis, nec dives abundè:
 Apta modò proli, et moribus usa bonis:
 Non ego connubium fugerem: sed utraque 25
 Gestirem ad mortem lectus, Amice, manu.
 At miror: "Cur tu socialia foedera spernis?".
 Quodque mihi suades, effugis ipse bonum?
 Non nosti, semper caelebs, muliebre levamen:
 Notîs quippe bonîs, est, caruisse, dolor. 30
 Velçejo facilè est optare et amare puellas:
 Non illi faciem ruga senilis arat.
 Non alit illius Fraknensis curia amores:
 Nec fert cristatum Pannona virgo caput.
 Austriacas cristae variataque vestis adornant 35
 Incessus, gestus, blandula verba, lepor
 Sed satîs hîc dixi. Nunc, quae scribenda supersunt,
 Ut capiat finem littera, promo lubens.
 Apprecor ergo tibi felicia festa patroni,
 Qui princeps hominum dicitur esse parens: 40
 Festaque virginei, Mundo solemnna, partûs,
 Faustè ad Nestoreos concelebranda dies.
 Meque (ût cepisti) fratrem, studiique sodalem
 Semper ama: quia amo semper et ipse. Vale.
 DIe sanCtI AbrakaMI patrIarChae VIennae
20. Xbris

59 P. S.
 Accipe xeniolum, non quod misisse decebat, 45
 Sed tibi quod poterat mittere egena penus.
 A spoliato istud simul exule munus amico;

42,25 prehenso] *corr. e. prehens[um]* | 42,26 initio v. exp. Gest[us]. | 42,27 At] e l. marg. pro exp. Sed | 42,35 Austriacas] *suprascr. pro[...]* | 42,36 blandula] *corr. e. blanda[que]* | 42,36 exp. placent post verba | 42,42 concelebranda] *corr. e. quae celebrato* | 42,43 exp. [...] post cepisti

Affectu plenum, consule (quaeso) boni.

Forinsecus. aD CastrVM FraCnVs.

43. Ad Celsiss(imum) Principem Regni Hungariae Palatinum

Annua virginei partûs nostraeque salutis

Festa haec, quae summo Mundus honore colit,

Incolumis salvusque (precor) multosque per annos,

Propitiis superis ad tua vota, colas:

Visurus, Patriae tranquilla pace fruenti 5

Restituisse, Deos, aurea saecula tuae.

Hisque diu fruitus, tandem aeternante relictâ

Famâ Orbi, felix coelica Regna petas.

Interea antiquum, Princeps excelsae, clientem

Pro tibi consueto dilige more. Vale. 10

Viennae 24. Xbr(is)

60 44. Ad Amicum

Quae tibi credideram relegenda poemata nuper:

Ut mea per menses acta diurna duos

A te lecta malè, et pejùs taxata recepi:

Atque ideò flammis mox lucrata dedi.

Errorem luitura tuum periêre sub igni: 5

Illorum quamvis culpa nec ulla fuit.

Erras, qui Ladislav longam vis esse secundam;

Non audit Latios Illyra lingua modos.

Turpe et monstrosum sentiret quisque, Ladislav

Barbara tunc verè vox ea fanda foret. 10

Sic quaecunque brevis naturâ est littera nobis,

Haud illam longam consona terna facit.

Iastrebarsko pagum, non Iastrebarsko vocamus:

42,dat. exp. Vienna e datatione et sub annagrama subscripsit | **44,7** exp. [...] post Ladislav | **44,20** viri] *suprascr. pro opus*

Carigradski Illyriis, non Carigradski, places.

Italus, ex una cognatus matre Latino, 15

Fraterno vitat flectere verba modo.

Otranto propterea Hydrantum, non dicit Otranto:

Quae nos Ausoniis regula, quaeso, ligat?

Corrigere errantes, ignaros recta docere,

Disce, pii esse viri hoc et sapientis opus. 20

Ut tamen excusem, puto, te indulsisse Lyæo:

Utque probè sapias, sobrius esto. Vale.

Viennae 27. Decemb(ris) 1711.(!)

61

45. Ad Excellentissimum D(ominum) Camerae Aulicae Praesidem

Effluit antiquus, cursum novus ordinat annus,

Inchoet et felix terminat iste tibi.

Quem pòst longaeva ferie faustaque sequantur

Ad tua vota anni, Vir pretiose, novi:

Donec, completô senis olim Nestoris aevô, 5

Ad vitam migres coelico in axe novam;

Hic immortalis famae splendore relicto,

Immarcescibili gloria abundus ibi.

Haec tibi sincero promit de pectore vota

Pauper, quadruplicis conditionis Eques. 10

Pauper; nam cunctis spoliatus et exul; ùt ipsam

Vitam in iàm capto corpore vix tulerit.

Sic illi multos inimicos atque potentes

Fiscalis peperit sedula cura boni.

Hic quoquè Vindebonae denum jàm transigo mensem, 15

Consumptis mediis, debita dura legens:

Sperans, tot meritis quodcunque aliquando bravium

45,3 *initio v. exp.* Hunc | 45,3 pòst] *suprascr. pro rem* | 45,3 longaeva] *corr. e longae* | 45,10 *exp. sed post* Pauper | 45,12 iàm] *suprascr.* | 45,12 *exp. vo post* capto

Consequi ab Augusto Caesare posse mihi;
 Qui non (ùt plerique solent) merita in scia fingo:
 Sed nec, pro parvis dicere magna scio; 20
 Indignum, crimenque putans grave, fallere Regem:
 Fallere vicinum, cùm sacra iura vetent;
 Sic neque magna peto meritis ego proemia magnis:
 Sed quejs plura dein promeruisse queam
 62 Castellum Novi, quod Frankopanum extitit olim, 25
 Saxea in Adriaci stat regione maris:
 Rure suo, portuque carens, vix annuus illi
 Ter centum scudos redditus omnis habet.
 Quid foret, hõc donasse virum meritumque probumque,
 Et qui mille modis utilis esse potest? 30
 Sede vel Vngarica Camerae? cuj me Leopoldus
 Decrêrat coram Praeside Christophoro.
 Alterutrum per te mihi specto venire levamen:
 Iàmque expectanti tertius annus adest.^{xvii}
 Nil tamen ad primum decernis; pluribus annis 35
 Expectare aliud, spes ea dura seni e(st):
 Cuj matura aetas multos sustinet annos:
 Nec multos vacua hic stare, crumena, dies
 Si quod promerui, nunc impertire, bravium:
 Quo dum sum in vivis, indigeoque, fruar. 40
 Caesareo Fisco si possim commodus esse:
 Utere, dum vivo, commoditate mea.
 Si multi à divo sibi Caesare proemia poscant,
 Qui pane illius denique et aere merent,

45,20 pro] *suprascr.* | 45,20 dicere magna] *suprascr. pro* in se, magnificare | 45,21 *exp. scal post* Indignum | 45,21 *corr. e* falle | 45,22 sacra iura vetent] *pro exp. vetitum esse sciam*; | 45,23 Sic] *corr. e* sed | 45,24 quejs] *corr. e* qu[.]js | 45,31 cuj me] *suprascr. pro* ad quam | 45,36 *e l. marg. pro exp.* Ast aliud differs spem pro alio differs, magne Patrone, mihi | 45,37 Cuj matura aetas] *suprascr. pro* Cum nec vita seni | 45,37 jàm *suprascr. sed exp. post* multos | 45,38 multos] *suprascr.* / 45,38 vacua hic] *corr. e* vacua[...] isthic | 45,38 *exp. multos, quod erat suprascr. post* hic | 45,38 *exp. sinit post* crumena | 45,40 dum sum in] *suprascr. pro* (facias) vivus | 45,42 mea] *corr. e* me[.]

Cur ego non poscam (vèl cùm me cogat egestas:) 45
 Qui proprio semper Marte merebar ei?
 Qui cuncta amisi pro Caesare: ut una superstes
 Sit modò vita mihi: taliter ipsa gravis.
 Ingenuos animos magè nil afflixerit unquam,
 63 Quàm se in contenta cernere sorte mori. 50
 Cùmque tuo Caesar, Gundaccare, cuncta relinquit
 Arbitrio, ac per te praemiatur ille probos:
 Pro pietate tua, pro justitiaque quibuscum
 Excellis, charus Regibus atque Deo:
 Sis memor (oro) mei: citò consoleris egentem: 55
 Ne mea mors, te in me, non sinat; esse pium.
 Qui tamen à multis jàm te colo sedulus annis:
 Fac; posthac, fato Te meliore, colam.
 Ad tua, clementes Dij te, simul atque tuorum
 Vota, diu servent, magnificentque. Vale. 60

Viennae 31. Xbr(is) 1710

<Epistola Adami Domianich>

Perillustri Nobilissimoque D(omi)no Equiti Paulo Ritter, Adamus Sigismundus

Domianich Vice-Colonellus S(alutem)P(lurimam) D(icit)

In coena hesternam mihi venit epistola terna,

Una ex his ternis et tua, Amice, fuit.

Signa tui satis haec commonstrat amoris et oris:

Dum mihi fausta cupit, me simul illa capit.

Exopto pariter Natalia talia festa 5

Non infesta tibi det Polus atque Dii.

Annus praesentem claude, incipiasque, sequentem,

Ter felix: plures continuato diu.

45,49 animos] *suprascr. pro* etenim | 45,49 *exp.* affligit *post* nil | 45,50 *exp.* [...] *post* contenta | 45,50 *suprascr. pro* v. *exp.* Contempto sese quam reperire statu mori. | 45,58 Te] *suprascr. pro* sed | 45,dat. 1710(?)] *corr. e* 171[[1]]

Nil timeas sortem, Superi dent dummodo mortem
 Felicem, qua tunc fors mala cuncta ruet. 10
 Est brevis atque levis mundana injuria quaevis,
 64 Si praemit una hora: praeterit absque mora.
 Non commota dei cunis Sapientia nati
 Edocet haec, quod sit gloria summa, pati.
 In Betlem plorat, quem totus Mundus adorat, 15
 Et quis mortalis vixerit absque malis?
 Vult Dominus fortes in Coeli adscire cohortes
 Approbat illos, quos Sors inimica probat.
 At quibus indulget, vix Coeli his gloria fulget:
 Cernent fors serò, quòd bonus augur ero. 20
 Qui sunt addicti virtuti, sunt bene tuti:
 Has qui servat opes, quid sibi pluris opus?
 Hoc tibi promitto, et pro parvo munere mitto,
 Quòd tibi non deero, ast fidus amicus ero.
 Ut sis in tuto, virtutum te tege scuto: 25
 Nec rumpent scutum tela inimica tuum.
 Virtutem laudo, simul his mea carmina claudio:
 In Mundi valle hac ad tua vota Vale.

Zelina ipso die Nativitatis Domini 1710.

65 Eq(uitis) paVLI RItter EpIstoLae aD aMICos, et ab IIs – 1711.^{xviii}

46. {48.} Ad D(omi)num Episcopum Sibenicensem, D(ominum) Ignatium de Lovina

Gratum certa meas vulgavit fama per aures,
 Exhilarans mentem, Vir venerande, novum.
 Quòd Tibi Iosephus Romani maximus orbis
 Caesar, Apostolici scepra gerensque soli,

46,tit. 48] *corr. e 1* | **46,tit.** *exp.* [...] *post* D(omi)num) | **46,tit.** *suprascr. pro:* [.....] Ad [.....] Ad D(ominum) Episcopum Sibenicensem)

- Sicensis (vulgus Sibenicum nuncupat) urbis 5
 Praesuleam clemens contulit ultrò mitram.
 Gratulor: et, felix faustumque sit, auguror: haec sunt
 Virtuti et meritis prima bravia tuis,
 Quae celeri scandant pede, passu amploque, gradatim
 Purpureos inter dum venerêre Patres. 10
 Sicut idem de te, divinitus indita verè
 Nominibus, fantur Fata, Lovine, tuis.
 Ac primùm (quia sic et honorum postulat ordo)
 Ad Regem Sibenik Praesule te redeat,
 Quam pridèm sacro Venetus Diademati ademit, 15
 Cum tot Dalmaticis urbibus atque mari.
 Cultoris pia vota tui grata accipe mente,
 Quaeque priùs vovi, nuncupo quaeque modò.
 66 Sincero veniunt vota haec de pectore prompta,
 Quae Deus effectum comprobet, oro. Vale. 20

Viennae 15. Ian(uarii) 1711.

47. {2.} Celsissimo Principi ac Domino, D(omino) Paulo, S(acri) R(omani) Imp(erii) Principi Estorae de Galanta, perpetuo in Frakno, Aur(ei) Veller(is) Equiti, Regni Ung(ariae) Comiti Palatino, Iudici Cumanor(um) Comitatum Sopron(iensis) Pest, Pilis et Solt Supr(emo) ac perp(etuo) Comiti, Sac(rae) Caes(ariae) Reg(iaeque) Majest(atis) Intimo Consiliario, &c. Eq(ues) Paul(us) Ritter S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Praesentem (fateor) magè te visisse decebat,
 Mittere quàm levibus verba legenda notis:
 Sed sic Vindebona me fata morantur in urbe,
 Rarus ut extra urbis moenia conspiciar.
 Atque ideò veniam spero: licuisseque scripto, 5
 Quod mala sors viva promere voce negat.
 Conversi ad Christum, Princeps Celsissime, Sauli,

Qui pòst, mutato grammate Paulus erat,
 Festa dies iminet renovato scilicet anno,
 Quam tu praecipuo semper honore colis, 10
 Felix ista tibi redeat, multaeque sequentes:
 Et salvus cunctas incolumisque colas.
 Nec priùs ad Superos abeas, tellure relictà,
 Explecet omnipotens quàm tua vota Deus.
 Accipe pro xenio tua Nomina Fataque grato: 15
 Majores mea Fors non mihi cessit opes.
 Tutamen antiquum jàm, perpetuumque clientem
 Majori, Princeps, Forte beato. Vale.

Viennae 23. Ian(uarii) 1711.

67

48. {4.} DoMIno LIbero baronI κLeInbVrgI, etC. tIt. Illustriss(imo) D(omino) D(omino)
Paulo Lib(ero) Bar(oni) de Klejnburg, S(acrae) C(aesareae) R(egiae) Majest(atis)
excelsae Camerae Aulicae Austriacae Consiliario, &c. Eq(ues) Pau(lus) Ritter, S(alutem)
P(lurimam) D(icit)

Pauca, die Pauli, Paulo dat munera Paulus,
 Quem fortuna facit semper habere minus.
 Haec animo data, Paule, bono votisque repleta
 Ad Superos justis, accipe grata tamen.
 Atque colas felix cunctos recolasque per annos 5
 Annua Patroni festa utriusque. Vale.

Viennae 25. Ian(arii) 1711.

49. {3.} Reverendiss(imo) Amplissimoque D(omin)o, D(omino) Carolo, Sac(ri) Ord(inis)
Pramonstraken(sium) Praelato Emerito, Abbati Lucensi in Moravia, &c. Eq(ues) Pau(lus)
Ritter, S(alutem) P(lurimam) D(icit)

Accipe ab ignoto parvum cultore poëma,
 Magne Vir, et grati muneris instar habe.

49,tit. *potius* Ord(inis) Praemonstratensium, *i.e ordinis s. Norberti*

	Inclyta Pannonium resonat tua fama per urbem, Virtutis laudans et Pietatis opus.	
	Qua Superos pietate colis, quo proximum amore: Quo polles genio, moribus, ingenio.	5
	Ingenii luces acie felicitis acuta, Conspicuus clara nobilitate patrum.	
	Felix alma suo dici te Praesule Luca, Elysiis pratis aequiparanda potest.	10
68	Illa peregrinos grata excipit hospita: in illa Omnipotens canitur nocte dieque dies.	
	Sicque Dei celebris floret sic proximi amore, Docta sat exemplo ductaque, Luca, tuo.	
	Hae dotes Homines, quos nunquam noveris antè, In laudes rapiunt, Vir venerande, tuas.	15
	Hinc et ego Adriacis, ubi Seña stat, editus oris, Exul in hacce decem mensibus urbe morans,	
	Cùm saepè audissem notos atque inter amicos, Eximio ferri nomen honore tuum	20
	Incessit me mox amor et sincera cupido, Aptè in notitiam posse venire tuam.	
	Sacra dies Carli mihi voti occasio facta est: Apta, qua adordiri tale decebat opus.	
	Scilicet istius nomen venerabile Sancti Abbatum inter clarior ipse geris.	25
	Hac tibi nunc salvo collaetabuntur amici, Fausta precaturi plurima festa, die.	
	Hanc ego Amicorum turbam sequor ergo tuorum: Suppleat absentis littera fida vices.	30
	Cuj, licèt indutae peregrina veste, tabellae Cede aditum; votum nuncupet illa meum.	

49,11 grata] *corr. e* grat[[es]]

Vive, sacer Praesul, Carlique, agnomine Magni,
 Laetus festa tua pro pietate cole.

Vive, precor, tot adhuc, quot vixisti hactenus, annos: 35
 Nunc candore, brevì murice conspicuus.

69 Moleque corporea tandem famaue perenni
 Concessis terrae, coelica regna petas:
 Illic cum Sanctis oevum victurus in omne;
 Vive, et cultorem suscipe amaque novum. 40
 Quodqué levi folio xenium fert littera clausum,
 Illud grato animo, candide Praesul, habe.
 Externum xenio noli censere valorem:
 Internum specta, quo tua fata latent;
 Atque animum dantis; Deus hunc quoque respicit unum, 45
 Quem tibi propitium semper habeto. Vale.

Viennae 24. Ian(uarii) 1711.

<Epistola Adami Domianich>

Epistola D(omini) V(ice-)Colonelli Domjanić

DOMINO

Doctiloqui Dignas Dotes Doctrina decorat.

PAVLO

Proemia promeritum postponit Patria Paulum.

RITTER

Ritteri Rugas Radii Rex Rore Repellat

EQUITI

Aethereos Equites Aequè Aeternaliter Eques.

AURATO

Aspicias Aurora, Anima Ast Aspiret Ad Astra.

Adamus Sigismundus Domjanich Vice Collonelus

S(alutem) P(lurimam) D(icit)

49,37 *exp. pars post* Moleque | **Ep. A. Dom.** Aurora] Aurorea

70 Paule, auratus Eques, Pauli vestigia adaeques
 Optimus Astrologus nomine et omine eris.
 Dum cecidit Paulus per casum fit quoque salvus
 Quando equitando ruit, sanior ecce fuit!
 Surrexit subitò fidei pòst dogmata rexit 5
 Non capiendo solum, sed cupiendo Polum.
 Sic mi Paule peto sint aspera pro omine laeto,
 Sit Mundi irrequies; post tibi grata quies.
 Turbida sunt Maria, ast semper tranquilla MARIA;
 Illuc acceleres, si modò Eques celer es. 10
 Est meliùs Matri se quàm confidere Marti,
 Captam ibi ob auxilium do tibi consilium.

Nosse hìc in terris quae insunt mysteria stellis
 Est labor immanis, sine Numine totus inanis.
 Pluris quàm stellas Marianas aestimo Cellas; 15
 Hanc adeas Cellam, nullamque timeto procellam.
 Esto animo laeto, felix mi Paule valetò.

Zelina 18. Ianuarii 1711.

50. {5.} Ad D(omi)num V(ice-)Collonelum Domjanich

Iàm gemina bella fruor hìc suavique tabella
 A Vatis calamo, quem reverenter amo.
 Primam equidem sivi, nam respondere nequivi,
 Pluribus intereram, nec bene sanus eram:
 Haud senibus rarum, pridèm patiendo catharum: 5
 71 Pes patitur callum, nec leve laeva malum.
 Cùmque animus plorat, malè mens, malè dextra laborat:
 Si dêst corde calor, dêst quoquè mente valor.
 Nec poterit moestus; quàm tristes scribere questus:

50,tit. D(omi)num] *suprascr. pro* Eundem | **50,6** exp.[...] *post* leve

	Ast hi quando tacent, pluribus inde placent.	10
	Moestos solari pergunt hoc tempore rari:	
	Immò aliquem rident, quando perire vident	
	Sic agitur Mundus quavis ex parte rotundus:	
	In quo summa hic adit, alter ad ima cadit.	
	Tu Patriae morem veterem sectaris, amorem	15
	Exercere soles, cum miserisque doles.	
	Gentis, laudatae quondam, mos iste Croatae	
	Nunc prorsus vilet, mortuus ùtque silet.	
	In qua priscus amor perit; inter jurgia clamor	
	Omne tulit pretium; grande priùs vitium!	20
	Consilium laudo, votis ex pectore plaudo;	
	Mequé tibi in gratis jam fore cerno satis.	
	Plurima profaris sapientia, fausta precaris,	
	Moestitia nodum solvere, dando modum.	
	Postremò, Cellas Marianas esse, revelas:	25
	Hasque putas in opem posse vocare inopem.	
	Provenit à Coelis Marianis gratia cellis,	
	Propitiante Deo: nam nihil est sine eo.	
	Ad Coelos certò mea crebrò lumina verto:	
	Cor gemitumque meum dirigo adusque Deum.	30
	Sed Deus innatis commiserit omnia fatis:	
	Sive parùm gratum sic probat ille satum.	
72	Non probitare puto; nam praesciit omnia tutò:	
	Quisqué sit ille scopus, quem suum adibit opus.	
	Fata reor sanè; nec reri me puto vanè:	35
	Effugis haud plagas horum, Homo, quidquid agas.	
	Luctor cum fatis: sed sunt luctamina gratis;	
	Vox est damnati, semper (Amice) pati.	
	Infelix dici magè possum: namque et amici	
	Insontem (mirum!) deseruère virum.	40

Consors, cognati, dulcissima pignora nati,
 Sivère heu solum me! petiere Polum.
 Ut mihi solamen nullum, nullumque levamen
 Restet in hoc pelago; nauseo quidquid ago.
 Conficiunt curae, vitaeque incommoda durae; 45
 Nec plura effabor, denique vita labor.
 Tandem, si à Coelis istis ego vapulo telis:
 Hanc sortem miseram sponte lubensque feram.
 Fata ita portendunt, quae non ad crimina tendunt:
 Nec causam satagunt, sed violenter agunt. 50
 Flebilis iste bolus non est, quem digero solus:
 Inqué statu misero non ego solus ero.
 Multi alii verè damna, et graviora, tulère
 Editus in lucem fert quia quisque crucem.
 Servo animum fortem, cum quo non horreo mortem: 55
 Nec maledico reo; cuncta relinquo Deo.
 Vertet is, ùt justus, nostros in gaudia luctus:
 Transferet inqué meos justa flagella reos.
 Humanis rebus renitet post nubila Phoebus
 73 Post tempestatem recreat aura ratem. 60
 Ac tandem portus nostri non est procul ortûs,
 Mors; quantum crevi, demetet ipsa brevì.
 Finem cunctorum ponet mors una malorum;
 Hac ego jàm solor, ceu moribundus olor.
 Tunc jàm ditiescat mea Patria, tunc requiescat: 65
 Cultores quaerat, non uti Ritter erat.
 Semper amet lites: vendentes verbaque dites
 Causidicos faciat: sicquè decus pariat.
 Contentus, gratis, ego sim, servisse Croatis.
 Fautoremque meum forsán habebó Deum. 70
 Litem, quàm bellum, magis odi, sive duellum

Lis, exosa Diis, est metuenda piis.
Tu tamen et moris veteris memor esto et amoris,
Ceum proprii Slavis, Domjanić, et tui avis.
Sint in amore arae tibi: nec me desine amare: 75
Divinaeque alae te tegat umbra. Vale.

Viennae 28. Ian(uarii) 1711.

51. {6.} Ad D(ominum) Consiliar(ium) Baronem Patačić

Quas tua non pridem misit Cancropolis ad me,
Accepi, legi, ritè lubensque, notas
Proque piis votis magnas tibi debeo grates:
In dextra summi stant ea vota Dei.
Oblita est fortuna mei, vel deserit ultrò: 5
Quem sic desertum fata maligna premunt.
Pèrvicia illidunt non plures saxa procellae,
Quàm feriunt animum taedia dura meum.
74 Non etenim dolor est, quem non gustavit in ipsis
Faucibus horrenda saepèque mortis erat. 10
Quin et mortem ipsam leviare dolore tulisset,
Quàm fratrum et natùm funera acerba tulit.
Unica nunc superest mors expectanda. sed ista,
Ceum medicina aegro sufferet omne malum.
Perfero, cùm nequeam vitare, adversa, sciamque; 15
Mecum olim fieri sic voluisse deos.
Tum Christi documenta sequens, orando Iehovam,
Cuncta voluntati subjiciendo suae;
Ipse etenim fecit nos; non nos fecimus ipsi.
Liberè enim proprium destruit author opus. 20
Si qua fides etiam sacris est danda magistris:
Debere hìc, propter coelica regna, pati:

51,12 acerba] *suprascr. pro moesta* | 51,13 initio v. *exp.* Ergo | 51,13 nunc] *suprascr.*

	Quis sapeins, non hìc patiatùr, quaeso, lubenter?	
	Passio nam brevis hìc, vita perennis ibi	
	Haec documenta viri dant nobis relligiosi:	25
	Ut decet, exemplis non tamen ipsa probant.	
	Illi quippe bona malunt gaudere quiete,	
	Iucundosque inter ducere festa dies,	
	Ulcisci quasvis noxas et damna parati	
	Lite, miris, armis insidiisque malis,	30
	Quàm quidcunque pati, facilem vel parcere noxam:	
	Infra quippe suum munus id esse putant.	
	Sed quid commemorem felici haec et sapienti,	
	Moestitiae sociis quae memoranda forent?	
75	Parce dolens membrum inter curas mille resentit	35
	Mens, et pruritus competit ungue manus.	
	Quò gravior dolor est, minùs est moderbilis idem.	
	Passis sic felix, quam tolerare potes!	
	Iam nunc materiam scriptorum accedo tuorum:	
	Cùmque nihil prosit, desino, fata queri.	40
	Otia, quòd scribas, tibi Vindebonensia dêsse,	
	Heroinarum qualia poscit opus;	
	Turbat nempè frequens amicorum turba tuorum	
	In patrio, Pataçíc, otia justa solo.	
	Dulcibus indulges solamina debita natis:	45
	Et jus vassallis reddis herile tuis.	
	Attamen à longis aliquae vèl noctibus horae	
	Matronis possent virginibusque dari.	
	Hoc opus ante meum perfectum cernere mortem.	
	Opto, ac applausu condecorare pio.	50
	Non desis ergo bene ceptum continuare:	
	Quo vives Patriae clarus in oeva tuae.	

51,49 pio] *corr. e* [...]

Per juvenum, perque, ora senum quo ritè fereris:
 Romaque Nasonem, te Slava terra canet.
 Nobile opus verè est, authoreque nobile dignum. 55
 Ipsa tui virtus vendicet hocce sibi.
 Quod nisi coepisses, aut nolles pergere coepto,
 Ipse operi vellem ponere, crede, manum.
 Quanquàm non illi mea convenit ampliùs aetas:
 A Patria nec amor, qui fuit antè, mihi est. 60
 76 Nobilibus placuisse tamen, Patriamque juvare
 Atque ornare, mihi firma cupido manet:
 Quam nequeo vitare, licèt patrio exul ab orbe:
 A cunis animo est inclita quippe meo.
 Nec culpo Patriam; me Civem odisse probatum: 65
 Sed quorum, Patriam, saeva libido vorat.
 Hinc bene conquereris, nulla esse novalia vobis:
 Augeri lites sed magis atque magis.
 Haec nova sunt mala, crede mihi: cessantis amoris,
 Absentisque illinc, lurida signa, Dei. 70
 Namque, ubi lis regnat, fugit exul Amorque Deusque:
 Est in Amore Deus, sic Amor inque deo.
 Hunc Patriae statum ploratu censes dignum,
 Non qui flammiferi tempore Martis erat.
 Nam tunc enituit per ferrum exercita virtus: 75
 Verborum technis nunc superata jacet.
 Pro Patria nostri bellum gessere parentes:
 Intestina modò Patria bella fovet.
 Prò, quantum à prima mutata in pejus abivit!
 Tunc generosa fuit, litigiosa modò est. 80
 Seu sic astra volunt, terrae geniusve sit author,

51,66 *exp. regit post libido* | 51,70 *initio v. exp. Cessantisque simul* | 51,81 *Seu sic] e l. marg. pro Sive hoc* | 51,81 *exp. Genius post volunt*

Sperandum fausti nil puto posse. Vale.

Viennae ult. Jan(uarii) 1711.

52. {54.} Ad D(ominum) Proregem Croatiae

A quo Pestana, Prorex, digressus es urbe,
 Ut tibi det claves Agria celsa suas,
Et postliminio reliquae urbes, oppida eet arces
 Ad Dominum redeant, te mediante, suum

77 Vindebona geminas transmisi ex urbe tabellas, 5
 Utramque officii candida signa mei.
Prima harum Christi Natalia fausta precabar,
 Sacraque Patrono festa deinde tuo.
Pro qua nempe die, ceu consuetudo vetusta est;
 Submisi è tenui munera pauca penu: 10
Qualia nempè mihi fortuna indulsit iniqua:
 Non, quae pro tanto Principe digna forent.
Altera purpurei Patris responsa ferebat.
 Illa ligato, isthaec liberiore stylo.
Neutra sed adventûs ad te mihi signa remisit: 15
 Ut, peregrè missas, vèl periisse, putem;
Ni secùs insonti forsàn dubitare liceret:
 Me, vel scripta minùs grata fuisse tibi:
A fidoque animum vertisse cliente benignum
 Ne sit jàm nostris ulla medela malis. 20
Ast, quia me nulla meruisse id sentio culpa,
 Tequè pium experiar ritè gravemque Ducem,
Credibile est; procul hinc missas, periisse tabellas,
 Aut inter curas delituisse tuas.
Utpotè, qui Regni, Regumque negotia tractant 25
 Non illis parvae est cura terenda rei.

52,13 exp. [.] post Altera | 52,25 tractant] corr. e tract[[as]]

Quicquid id est; levibus sit quomodocunque papyris.

Dummodo sis famulo qualis et antè tuo:

Qui, cùm non possit meliori sorte mereri

De te, ac affectum promeruisse tuum,

30

Non cessat, votis tibi prospera cuncta precari:

Sesequé aeternùm devovet ultrò. Vale.

Viennae 14. Febr(uarii) 1711.

78

53. {55.} Ad D(ominum) V(ice-)Colonellum Domjanich

Deprompsit nuper gratam Wanjecy salutem,

Quam tua dictabat littera, Amice, mihi.

Pro qua cùm referam justas, tum debeo, grates:

Quòd, dudum extorris, sis memor usque mei.

Sorte mala pressum non dedignaris amicum;

5

Unde probas, priscam sat tibi inesse fidem.

Nam reliqui, quosquos venerabar honoribus olim,

Et quorum justus me refoveret amor,

Obticuère omnes, ceu littera surda: nec ullus

Reddit vèl minimas ad mea scripta notas.

10

Ad mea quòd nec tu rescripseris ultima metra;

Ipsa ea responsi metra fuère locò.

Quod commendabas; priùs, atque deinde, peregi,

Patrono causae ritè favendo piae.

Insenui; sed nunc primùm cognosco, maligno

15

Fallacis Mundi commoda stare pede.

Quàm bonus est! luditve pius (ceus Naso putabat)

Rebus in humanis, multa ferendo, Deus?

Ludit is; atque hominum deliria ridet ab altis:

Noxia in invictum nec cadit ira Deum.

20

53,4 *post sis exp. tamen usque et suprascr. mei(?) ad sed exp. | 53,17 ceu] corr. e ce[.] | 53,20 Noxia] corr. e [.]oxia[que]*

Congrua fata tamen meritis sua quemque sequuntur:
 Nec quisquam speret per mala facta bonum.
 Quot nosti (nam, quos fert fama fuisse relinquo)
 Tales, qui summis prevaluere bonis!
 Quorum parta tamen possedit tertius haeres, 25
 Nescio, quot tales indigitare potes?
 79 Verbo Haramia vocat maledictum Turcia panem:
 Pane tamen fruitur serior hocce nepos
 Sed quid vana iuvat Philomusos spargere verba?
 Non aura, ast aurum, pectora avara movet. 30
 Donec opum, fastûs, scelerum gravitate cadenti
 Vitam, animam et famam mors premat atra bonam.
 Felix, quisquis opes aequi contemnit amore:
 Ille potest dici, proximus esse Deo!
 Caeca sed, augendi patrimonia pauca, libido, 35
 Aeterni memores, non sinit esse boni.
 Nunc, quoniam redeunt redivivae festa salutis,
 Meque ad danda Deo vota precesque vocant,
 Desino, rem notam docto describere Amico;
 Quam plebs in patria rustica saepe terit. 40
 Ergo, da veniam, scribenti sensa, dolori:
 Cor etenim laesum talia sensa parit.
 Tu tamen incolumis, fato meliore beatus,
 Laetusque, in Patria Paschata multa colas.
 Atque utinam priscum videas in Patria amorem, 45
 Litibus oppressis, ritè vigere! Vale.

Viennae 4. Apr(ilis) 1711.

54. {56.} Ad D(ominum) Beseredium

53,22 speret] *suprascr.* | 53,25 Quorum] *e l. marg. pro Cujus* | 53,36 memores] *corr. e [...]* memores | 53,36 non sinit] *suprascr. pro [...]* fert | 53,41 *exp. [...]* post veniam | 53,42 *exp. movet post sensa*

	Quae, Beseredy, tuas inopina silentia Musas, Musarum, prohibent, cum pio amante loqui? An sacra perpetuò celebras Natalia Christi? Festiva aut Baccho tempora semper agis?	
80	Aut tam devota servas jejunia mente, Quòd nec scribendo dextra sit apta metro? An te etiam antiquum solari taedet Amicum? Forteque desertum deseris ipse virum? Aut jàm Musarum consortia ludicra vitas, Nec studium curas plùs juvenile senex?	5
	Ne contrà, vivis ereptum, credere fas sit, Et nunc èthereos consociare choros; Velçejus te quippe mihi vivum asserit esse: Ipse stupens, Musas obticuisse tuas Cùm nihil ad nostram respondens usque tabellam, Quae tibi Patroni festa precata fluit. Ergo ego te credam, steriles sprevisse Camenas, Quarum nil, praeter nomen inane, manet. Quae posset majus praetendere Musa bravium, Quàm, quae scrutatur fata superna? rogo.	10
	Et tamen, hóc reliquas praecellens Musa labore, Non modò nil prodest, sed nocet ipsa magis Evacuat nummis bursam, solvendo papyrum, Et, qui sudatis exprimit acta typis. Saepius ipse etiam statuebam, linquere Musas, Ut studium quod nil utilitatis habet. Sed mens, impatiens otii, sese occupat illis: Non oleum, non sic perdere curat opus. Sunt, qui pro levibus lucrantur versibus aurum:	15
		20
		25

54,15-16 e d. marg. | 54,22 post magis exp. sibi, sed suppl. cum mihi, quod etiam exp. | 54,29-36 e l. marg. | 54,31 initio v. exp. Me verè | 54,37 exp. metrico post seu | 54,42 initio v. exp. At S[.]

Quos non, mercedem sollicitare, pudet. 30
Hac procul ingenuus me spiritus arcet ab arte:
Atque, oblata ultrò, sumere dona, pudet.
Sunt mihi, praecipuum semper solamen, amici:
Et bene de magnis promeruisse viris.
Divitias temno, priscorum more Sophorum: 35
Divite amicitia, ditior esse nequit.
At tu, seu placeat sermone deinde soluto,
Scribere, seu metrico, ceu prius usus eras,
Rumpe moras, propriamque mihi describe salutem:
Audire incolumem, quam meus optat amor. 40
Vive ergo et Musis salvus, Beseredy, et amicis:
Ac felix recolens Paschata multa. Vale.
pRIDie pasChaLI, qVarta MensIs aprILIs,
Viennae.
81 aD CastrVM fraCno VngarIae.

55. {57.} D(omino) Camerae Aulicae Praesidi, Com(iti) à Stahrenberg; Patrono sVo
pLVrIMe CoLenDo.

Gaudeo te salvum redivivae à morte saluti
Sacratam faustè concelebrare Diem.
Quam per Nestoreos reducem feliciter annos
Ut salvus recolas ad tua vota, precor.
Accrescantque tibi pariter crescentibus annis 5
Fortunae, laudis, gloriae, honoris opes.
Ac tandem post tam sera et felicia fata
Aeternae in coelis posside gloriae opes.
Hoc pietas, illud virtus tua, ritè reposcit:
Ac sincera tui vota clientis avent. 10

54,29-36 e l. marg. | 54,31 initio v. exp. Me verè | 54,37 exp. metrico post seu | 54,42 initio v. exp. At S[.] | 55,tit.
initio tit. exp. Ad | 55,tit. Praesidi] corr. e Praesid[[em]]

Hunc aliquando tuis solere favoribus aptum

Redde ad servitium Caesaris atque tuum.

Et xenium, quanquàm nimiùm levidense, quod offert,

Accipe laeto animo, terque quaterque vale.

Die qVInta aprILIs, pasChatI soLeMnI

15

Responsum D(omini) Beseredy

Hactenus aeger eram, nimio durante catharro:

Bruma mihi toto tempore tristis erat.

Ad Musas ideò fueram tantisper ineptus:

Vix mihi per venas fluxerat ipse cruor.

82 Nec mihi pro gustu sapiebant pocula Bacchi;

5

Cocta magis placuit saepiùs unda mihi.

Hinc ergo veniam dabis, Illustrissime Vates.

Quòd responsa tibi debita nulla dabam.

At nunc Vere novo reparata vivo salute:

Sint grates domino, gloria, lausque Deo.

10

Tardigrado interea jam nunc compareo voto:

Adferat hic Annus prospera cuncta tibi.

Nestoreis annis celebres paschalia festa:

Cum reliquis charis, quos tibi jungit amor.

Ad te, si possem, vellem properare Viennam:

15

At nunc Austriacas vix licet ire vias.

His me commendo Tibi, dilectissime Apollo,

Vive diu felix, meque fovendo vale.

DabaM eX arCe FraCnensI,

Ipsa DoMInICa In aLbIs tItVLata.

20

56. {58.} Ad D(ominum) Ujvarium Cancell(ariae) Ungar(icae) Registratorem

Accipe coelestis delineamenta figurae:

Talis erat; quo tu tempore natus eras.

Cujus ego quaedam portenta arcana revelo;
Avertat mala, det prospera quaeque, Deus.

Tu tamen hoc, Emerice, tui munusculum amici

5

Charum habiture, diu vive, vige, atque vale.

die 14. Aprilis

83

57. {59.} Ad D(omi)num Maximilianum Udalricum Com(item) à Kavnicz

Ille, tui Cultor, Comes Udalrice, parentis,

Et genio magni et munere, Paulus Eques:

Utquē tuos possim meruisse decenter amores,

Quaerebam tempus materiamque diu.

Obtigit hoc tandem, nata tibi prole virili,

5

In qua solatum convenit esse Patrem.

Hujus ego intuitus coelestem ritè figuram,

Quodquē illi spondent sydera clara bonum,

Descripsi, ut potui, tenui congesta papyro,

Atque oculis subdo conspicienda tuis.

10

Accipe grato animo studium coeleste: clientem

Mequē Patris quondam, nunc tuum, amato. Vale.

Viennae 29. Apr(ilis) 1711.

58. {60} Ad D(ominum) Beseredium

Septimus est, Beseredy, dies, quòd Ferrea ab arce

Venerit ad nostras littera grata manus.

Qua me de propria certum facis esse salute,

Post mala, quae senibus lurida bruma parit

Gratulor, haec superasse satìs feliciter: optans;

5

Prosit sumpta recens et medicina magis.

84 Quatenus incolumis tot adhuc, quot et hactenus, annos

Enumeres: Pylios fortè nec ipse cupis.

57,tit. exp. Illustrissimum Excelentissimum post Ad | **57,tit.** exp. D. post D(omi)num

Ast ego te cupii potuisse videre Viennae, Libare et fronti basia amica tuae.	10
Sed non venisti, cum Principe; et, annè sequeris? Nescio; cùm scribas nil superinde mihi.	
Interea quid agam, defuncto Caesare? num post Bis septem menses praestet abire domum?	
Aut Regem Carlum juvet expectare Viennae? Consilii experior sufficientis inops.	15
Rebus enim infectis, consumptoque aere; redire, Hinc pudor ingenuus terret, et inde dolor.	
Adventum contrà longum spectare, profectò Bursa negat mediis evacuata suis.	20
Expectabo tamen: paucis fortasse diebus ^{xix} Certior adventum dicere fama sciet.	
Quae si venturi citò spem dabit: ultrò morabor Dum veniat; secùs est cautius, ire domum.	
Atque utinam veniat citò regnaturus in Hunnis, Romano Caesar praesit et Imperio.	25
Iuraque det populis, optataeque otia pacis: Restituens Regno pristina membra suo.	
Sed quoniam Fortuna suos tegit abditas sensus. Cunctaque ab aethereo numine dona fluunt;	30
85 Pura mente Deum, qui Mens est pura, colamus: Spectanda ut nostrae sint meliora spei.	
Iupiter inprimis cunctis est ritè colendus: Postque Iovem Regem subdita Regna colant.	
Quòd nec ego priùs haec dederim responsa, labores Astrologi quidam causa fuère mihi;	35
Tum solitae curae peregrino hac hospiti in urbe: Quae, magè quàm senium, debilitare solent.	

58,29 exp.[.] post abditas | 58,31 corr. e [[M]]ens

Felix! cuj, gravibus curis exempta, senectus
Inter privatos vivit agitque lares. 40

Astra secus mecum, scio, disposuisse; ferendum est!

Nempè Deus sic vult, qui regit astra. Vale.

Viennae 5. Maij 1711.

<Epistola Adami Beseredy>

{61.} Spectabili ac Magnifico D(omi)no Paulo Libero Baroni à Ritter, Equiti Aurato
Inclitorum Comitatum Segniensis et Modruensis V(ice-)Comiti S(alutem) P(lurimam)
D(icit)

Adventura brevi Pentecostulia Festa

Et Complura tibi fausta futura precor

Ut Tua laetifices praecordia Spiritus Almus

Concilietque Tibi desuper Omne bonum

Exhilaret Maestos Animos, quos heu! Iosephi 5

Caesaris Augusti tristia Fata premunt.

86 Austriae et Hungariae Lacrimas, qui abstergat amaras

ProDeat ah! CaroLVs DesIDerata saLVS

O utinam veniat! properet cito Caesar in Urbem

Inque Suis Regnis Rex pius Ipse regat. 10

Interea Vates tantisper fixus in Urbe

Donec adest Carolus, contineare parum

Non opus est properare Domum, Patriamque tenere

Te suscepit enim Caesareana Domus

Adventu Caroli Tua rursus Palma Virebit: 15

Cingeris Lauro denùo multiplici

Tempora iam nobis Deus Optimus optima reddet;

Unde reflorescet Pacis Oliva brevi

Nec pestis; nec Turca, nec Ullus Praedo vel Hostis,

Iam dudum nostris constat inesse Plagis. 20

Iam spes Libertatis erit, jam Cura Peculij.

Securusque suos findet Arator Agros
Hinc mihi iam fortasse licebit adire Corynthus
Urbe Viennensi, tandem aliquando frui.
Sic tecum coniungar adhuc, ni forte molestus 25
Adfuero, Votis satisfaciendo Meis.
Interea me commendo Tibi, permaneoque
Servus, et ante fui semper ubique. Vale.
Dabant Vr In arCe paLatInaLI K Is MartonII

Die 20. Maij

Adamus Bezerej

87

<59> Ad D(omi)num Cam(erae) Cēsareae Praesidem^{xx}

Cū mihi fata negent, tractare negotia posse,
Segnia diversis otia rumpo metris.
Horum etiam tua sit, Comes, Excell(ent)ia censor:
Ingenij et genij Censor ò esse velit!
Qui tamen absque Suo torpent, vilentque labore: 5
Virtutem nutrit, gloria amore; labor.
Tu potes et servare hominem, tu reddere et aptum.
Utilem et obsequijs Caesaris, atque tuis.
Viventis fac (quaeso) fave: fac serviat ergo:
Praeter servitium, qui cupit ultrò nihil. 10
Dixi forte, fave: bene dixi quippe benignos
Qualis es ipse, decet ritè favere probis.
Ergo fave, dum vivo, brevis nam vinia Vitae est
Utilis hac possum quum tamen esse. Vale.

ep.,28 post ante exp. [...]que et ei verbi suprascr. semper, quod etiam exp. | **ep.,28** semper] suprascr. | **ep.,dat. litt. K** exp. sed subscribendo add. eandem litteram | **59,tit.** exp. Aulæ post Cam(erae) | **59,tit.** suprascr. [...] | **59,2** rumpo] suprascr. pro sumo | **59,4** exp. [...] post esse | **59,5** labore] corr. e [...] | **59,6** amore] suprascr. pro auræ(?) | **59,8** Utilem et] suprascr. pro Proficuum | **59,9** fave] suprascr. pro [...] | **59,11** forte] corr. e [...] | **59,11** quippe] corr. e quippe | **59,11** benignos] corr. e [[B]]enignos | **59,tit.** exp. Aulæ post Cam. | **59,2** rumpo] mut. e sumo | **59,4** velit] mut. e [...] | **59,5** labore] corr. e [...] | **59,6** amore] corr. e [...] | **59,8** Utilem et] mut. e Proficuum | **59,9** fave] mut. e [...] | **59,11** forte] corr. e [...] | **59,11** quippe] corr. e qui[[qu]]e | **59,11** benignos] corr. e [...] | **59,11** favere] [...]

Viennae 24. Iulij Anno 1711.

60. {62.}Ad D(ominum) Praelatum Cinum

Quem mihi suasisti non pridem, Cine, laborem,

Nunc tandem primò distribuisse licet.

Quòd fermè pudeat serum producere; quamvìs

Sub calamo tempus sustulit ille breve:

88 Censores tantò, pressor, pactorque morati, 5

Dudum à te lectum, quippe fuere librum.

Hunc tu distribuas, excusaturus Amicis:

Crastino ad Heroës ast ego manè feram.

Cultoremque tuum, licèt extorremque senemque,

Pro pietate tua, semper amato. Vale. 10

Viennae die 21. Apr(ilis) 1712.

61. {63.}Ad eundem

Omnia jàm data sunt exempla Heroibus illis,

Quejs torques Caesar sertaque Apollo tulit.^{xxi}

Turrius et Kolovrat solus modò restat: ad istos

Non sivere meos servi adiisse libros.

Cras utrumque tamen visam: si forte licebit. 5

Si nec idem liceat, non mea culpa. Vale.

Viennae 26. Apr(ilis)

60,9 extorremque] *corr. e* extoremque | **61,tit.** eundem] Eundem | **61,3** istos] *pro exp.* ipsos | **61,4** *exp.* servii *post* meos | **61,6** *exp.* cup *post* mea

ⁱ *Otia metrica manuscripta et impressa* – NSK, manuscr. 3460. In d. summa parte, apud numerum paginae, stat nota "V. Gaj | 1870", quae indicat hoc corpus ex libris Ludovici Gai fuisse (Zagrabia, 1875., p. 203., num. 518.) (Vide: Katalog rukopisa nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu, knjiga 1., Nacionalna i Sveučilišna biblioteka, Zagreb 1991, obradio prof. Šime Jurić, str. 201-202.)

Ritter propria manu sublineavit: **8,50**: Iuvans atque Pater; **15,5**: duae aquae; **15,7**: AD atque P; **15,8**: Indomitatumque Ducem; **15,9**: duo Castra, Duces; **15,10**: Pugnabant me penes; **15,12**: Vaniloquus atque siluisse; **16,8**: cari et Carolus; **16,9** Carmen; **34,5**: viridis atque senectus; **35,23**: tuam suprà et Sol non occidit, iram(?); **42,dat.**: Forinsecus; **44,7**: Ladislav; **44,9**: Ladislav; **44,13**: Iastrebarsko (*bis subl.*); **44,14**: Carigradski (*bis subl.*); **44,17**: Otranto et Hydrantum atque Otranto; **45,54**: charus Regibus atque Deo; **53,27**: Haramia.
Omnia responsa sublineata sunt, ut sane credere possumus, manu Ritteris.

Recentior manus sublineavit: **1,1**: Iàm propè completum decurret; **1,2**: assiduò Vindebonense; **1,5**: per Styras emensum scilicet Alpes; **1,6**; **1,7**: propinqua; **1,11**: Nullum; **1,12-16**; **1,30**: Pascha precor et in d. marg. ann. 20/IV; **2,7-8**; **45,25-26**; **51,1**: Cancropolis et in d. marg. ann. Rakovec

Recentior manus addidit: apud **34,dat.** annum 1710; apud titulum Eq. PaVLI RItter EpIstoLae aD aMICos, et ab IIs. in pagina 65 manuscripti rec. m. ann. 1711. Rec. m. corr. numeros titulorum: **47,tit.** 47] e 2 in 49; **48,tit.** 48] in 50; **49,tit.** 49] e [...] corr. in 3; **50,tit.** 50] e 5 in 52; **51,tit.** 51] rec. m. e 6 in 53.

Vv. **9-14** in l. marg. signati. Rec. m. in l. marg. signo { signavit versus **33,9-10**; **33,15-17**; **33,19-21**.

ⁱⁱ Ritter ipse signum *** hoc loco annotavit et post id alteram epistolam posuit

ⁱⁱⁱ In fine p. 21 et in p. 22 Ritter duas epistolas expunxit: 18. Ad D[.....] / (p.22) / Acc[.....] / [.....] / Viennae 25. 8br. / 19. Ad D(ominum) [.....] / [.....] / Accipe, neglectae pridèm, pauca otia Musae, / Cumque augustali participato Choro. / Si labor indigne tantum sit Principe in ipso / Mens devota tamen reficienda foret. / Tuque humilem Vatem non sperne, o maxime Vatum: / Quo magis est altus Sol magis ima fovet. / Augusto Nato Genitrix Augusta clientem / Commendet: cujus Fautor adesto. Vale. / Viennae 27. 8br.

^{iv} In fine p. 26 Ritter expunxit epistolam 24. Ad D(ominum) E[.....], quae 5 versus habebat, sed qui haud legi possunt, et post eam Responsum, quod itidem legi non potest et quod 7 versus habebat

^v P. 28 vac.

^{vi} Post hunc v. exp.: Divitem amicitii pulchrius esse putans.

^{vii} P. sine recolectis.

^{viii} Versus 33,26 duas lineas supra exp. et hoc loco adhibuit

^{ix} Alterum manuscriptum et maior charta monstrant originalem epistolam cum Responso Adami Beserey in corpus insertam

^x Post hunc v. exp.: Incolumisque colas ea festa et salvus, Adame:

^{xi} Epistola alia manu scripta

^{xii} Post hunc v. exp.: Induti [...] Cognati humana festaque [...]

^{xiii} Ante hunc v. exp.: Sed nec [...] responsum reddidit ullum,

^{xiv} Post hunc v. exp.: Hoc animo; hac dextra (hac dextra] *suprascr.*) mutila qua licèt, attamen (attamen] *suprascr.*) tamen app (app] *exp.*): apta regendi (regendi] *exp.*)

^{xv} Post hunc v. exp.: Ut [...] *exp.*) videas quam Patriae Pater inclyte pacem:

^{xvi} In d. inferiore margine scripsit: forinsecus: aD FraCnVM CastrVM FraCnVs., sed expunxit et isto cronogrammate partim mutato post P.s. de novo usus est

^{xvii} Post hunc v. exp.: Attamen ad primum nihil usque resolvit

^{xviii} Annum secunda manus (Klaić) addidit

^{xix} Post hunc v. exp.: Certior adventum [...]

^{xx} Hanc epistolam altera manu scriptam fuisse putamus sed aliquot verba Ritter correxisse et mutavisse videtur

^{xxi} Post hunc v. exp.: Solus adhuc superest de Turri et Kollovrat: